DE SYNODO
DIOECESANA
LIBRI TREDECIM

Rt. Rev. P. O'Mahony.

SANCTISSIMI
DOMINI NOSTRI
BENEDICTI
PAPAE XIV.
DE SYNODO DIOECESANA
LIBRI TREDECIM
IN DVOS TOMOS DISTRIBVTI

TOMVS SECVNDVS

ROMAE MDCCCVI.

EX TYPOGRAPHIA SACRAE CONGREGATIONIS
DE PROPAGANDA FIDE

SVPERIORVM FACVLTATE

DE SYNODO DIOECESANA

LIBER DECIMVS.

DE CENSVRIS DE VSVRIS ET CONTRACTIBVS NECNON DE MVLTIS PECVNIARIIS.

CAPVT PRIMVM.

Censurae, praesertim latae sententiae, Synodalium Constitutionum Transgressoribus, nonnisi sobrie, et circumspecte infligantur: ubi etiam de Potestate dictas censuras ferendi.

CENSVRA, quam describit *Suarez de censuris disputat.* 1. *sect.* 1. est poena spiritualis, et medicinalis, qua homini baptizato, delinquenti, ac contumaci, quorumdam spiritualium bonorum usus aufertur ab Ecclesia, donec a contumacia recedat. Omnium gravissima, teste *Augustino lib. de corrept. et gratia cap.* 15. est excommunicatio, per quam Fidelis, non hoc, aut illo spirituali bono privatur, sed, tamquam putridum membrum, ab Ecclesia abscinditur, atque a Fidelium communione, et consortio separatur; quocirca *Cyprianus epist.*62. eam appellat *gladium spiritualem, quo superbi, et contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim* (ait) *vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, et nemini salus esse, nisi in Ecclesia, possit*: cui concinit Hieronymus *epist.* olim 1. nunc 14. *ad Heliodorum* scribens *n.*8. *In veteri quidem lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus, lapidabatur a populo, aut, gladio cervice subjecta, contemptum expiabat cruore: nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia, rabido daemonum ore discerpitur.*

II. Quare, quum rationis, et aequitatis principia suadeant, poenam esse commensurandam culpae, et pro culpae modo imponendam: consequens inde est, nonnisi propter graviorem culpam esse excommunicationem ferendam. Id jampridem edixerant Concilium Aurelianense V. anni 549. *can.*2. et Arvernense II. paulo post celebratum, *can.* pariter 2. relato a *Gratiano in Can.*42. 11. *quaest.*3. inquiens: *Nullus Sacerdotum, quemquam rectae fidei hominem, pro parvis, et levibus causis a communione suspendat*: et Concilium Meldense anni 845. *can.*56. *t.*4. Collectio

nis *Harduini col.*1493. *Quia anathema est aeternae mortis damnatio, nonnisi pro mortali debet imponi crimine*. Sed, quoniam haec saluberrima monita e memoria exciderant quorumdam Ecclesiae Praelatorum, qui frequenter ob culpas, si non leves, minus tamen graves, anathematis gladio suas oves percellebant, de quo saepius conquestus est infra allegandus *Joannes Gerson*; ideo Concilium Provinciale Coloniense I. anni 1536.*part.*13.*c.*5.*t.*9.Collectionis *Harduini col.*2025.illa renovare, atque in omnium Praelatorum memoriam redigere curavit, ita decernens: *Quum excommunicatio poena sit, qua nulla major est in Ecclesia, nec sit excommunicandus quis, nisi pro peccato lethali, quod anathema sit aeternae mortis damnatio, nec infligenda veniat, nisi his, qui aliter corrigi non possunt, debebit Judex non ante excomunicare quempiam, quam cognovit, id vel causae gravitatem, vel ejus, qui extra communionem ponendus est, apertam contumaciam, praecepto justo acquiescere nolentis, exigere*: ac demum Tridentina Synodus *sess.* 25.*c.*3.*de reform.* omnes Ecclesiarum Antistites in hunc modum admonuit: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticae disciplinae, et ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est: quum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, et perniciem potius parere, quam salutem*.

III. Quae porro de excommunicatione dicta sunt, intelligi etiam debent de suspensione, et interdicto: quamquam enim pauci quidam Doctores, inter quos *Cajetanus in Summ.verb. Suspensio*, et Medina *Summ. lib.*1. *c.*11. §.8. affirment, suspensionem ob levem culpam ferri posse; idemque de interdicto sentiant *Emmanuel Sa verb.Interdictum n.*7. & Gaspar Hurtado *tract. de interdicto difficult.*13.rectius tamen Suarez *de censuris disput.*4. *sect.*4. *n.*7. *et disp.*36. *sect.*3. *num.* 2. Vasquez *in* 1.2. *disput.* 258. *num.* 49. Layman *lib.*1.*Theolog.moral.tract.*5.*part.*3.*c.*3. *n.*2. *et part.*4. *c.*4. *n.*4. docent, suspensionem a Divinis, seu ab officio, et Beneficio, ad longum tempus, atque interdictum, etiam personale, nisi partiale sit, sed integrum, et totale, nec valide propter culpam levem, nec prudenter propter lethalem, quae gravioribus non accenseatur, irrogari. Quamvis igitur Episcopus ordinariam potestatem habeat ferendi censuras, easque in suarum constitutionum transgressores decernendi; non tamen expedit, ut hunc suae potestatis gladium exerat, nisi ad coercenda graviora crimina. Scimus profecto, necesse non esse, ut ante Superioris legem, qua aliquid sub censura prohibetur, illud jam esset lethaliter malum, sed quandoque contingere, tunc primum graviter malum fieri, cum a Superiore prohibetur sub poena censurae, quae certe ejusdem intentionem ostendit obligandi sub mortali; at, non decere, dicimus, ab Episcopo aliquid sub gravi praecipi, vel prohiberi, statuta in transgressores censura, nisi materia praecepti, sive ratione sui, sive ratione circumstantiarum, quas inferius indicabimus, talis, et tanta sit, ut hanc poenam exposcat. De Praelatis ait *Gerson tract.de vita spirituali animae lect.*4.*coroll.*7.*t.*3.*Oper.col.*42. loquens de excommunicationibus latae sententiae: *Qui pro solis incommodis temporalibus evitandis, aut commodis politicis conservandis, aeternam vult infligere mortem, cui quaeso similis erit? illi nimirum, qui volens abigere muscam a fronte vicini, eam securi percutiens, vicinum stolidus excerebravit; aut eum parem dixerim, qui studens curationem modici vulneris in pede equi sui, pedem confestim abrupit, et scidit, equumque peremit*.

IV. In eumdem fere sensum, longe ante Gersonem, ad *Alexandrum II.* scripserat *S.Petrus Damiani epist.* 12. ubi morem reprehendens, qui tunc temporis inoleverat, ut cunctis fere Constitutionibus Apostolicis subjungeretur anathematis poena in earumdem trasgressores, inquit: *Delinquit itaque quisquis ille est, in illud Apostolicae Constitutionis edictum, et aliquando levi quadam, ac perexigua offensione transgreditur; et continuo, velut haereticus, et tamquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis sententia condemnatur. Et quum, dictante justitia, alia sit ultione plectendus, qui plus delinquit, alia qui minus excedit, hic graviter, leviterque peccantibus, aequa cunctis, et indifferens poena, solius scilicet anathematis, irrogatur . . . Quamobrem, si sanctae prudentiae vestrae placet, hunc morem de cetero a decretalibus paginis amoveri praecipiat, et vel damni pecuniae, vel alterius cujuslibet ultionis calculum in earum transgressione praefigat; ne, quod aliis est ad tuitionis munimenta provisum, aliis ad perniciem proveniat animarum*.

V. Quod si omnium Doctorum consensu, grave, et enorme crimen requiritur ad irrogandam censuram, etiam quam vocant *comminatoriam*,

et *ferendae sententiae* ; multo sane gravius, et execrabilius esse oportet delictum, ob quod infligatur censura latae sententiae, qua nimirum homo, per solam legis transgressionem, nulla praevia monitione, ejusdem legis ministerio statim perstringitur. Ejusmodi censuras, praecipue vero excommunicationes latae sententiae, visi sunt improbare nonnulli Doctores. *Godescalchus Rosemundus* Theologus Lovaniensis *in suo Confessionali c.* 20. eas e medio prorsus auferri vellet, inquiens, *Valde inconsultum, et periculosum est, quod Episcopi in suis statutis, ceteri quoque Judices, tam faciles sunt in multiplicando censuras: unde expediens esset, ut etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones sententiae excommunicationis latae sententiae, in Jure, vel statutis contentae, quarum usus nullus est, aut plus obest, quam prodest, expressa revocatione cassarentur in provinciis, et diaecesibus, et in Ecclesia universali. Expediens etiam esset, ut nulla excommunicationis sententia ferretur de facto a Jure, vel Judice: neque pro praesenti, neque pro futuro, nisi pro manifesta contumacia, qua quis ostendit, se non paratum audire Ecclesiam.* Verum haec *Godescalchi* assertio, qua parte omnes excommunicationes latae sententiae tamquam perniciosas deleri, et abrogari vellet, audax est; communem enim Ecclesiae usum condemnat, et Concilia, summos Pontifices, omnesque Ecclesiarum Praesules tacite carpit. Neque eidem adstipulatur, quem citat, *Gerson*: hic siquidem *loc. cit.* totus est in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo ipso facto irretiatur, qui ex mera ignorantia, quamquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etsi ceteroquin contumax non sit, sed paratus sit stare correctioni Ecclesiae; et, postquam multa ad hanc rem explicandam adduxit, concludit *coroll.* 14. *col.* 49. eas excommunicationes latae sententiae *tantundem operari, ut absque processu alio Judiciali, aut nova constitutione, possit Judex statim, probato facto, vel confessato, ferre Juris sententiam, et eamdem publicare: non sic, ubi canones essent solum ferendae sententiae; quoniam monitiones, et processus secundum terminos Juris praerequirerentur multiplices.* Unde apparet, non improbari a *Gersone* excommunicationes latae sententiae, sed ad eas requiri sententiam declaratoriam criminis, quae utique est necessaria pro foro externo, in quo nemo est reputandus censura innodatus, nisi legitime probetur reus criminis, cui est censura jure ipso alligata: in foro autem interno, et coram Deo, cujus oculis omnia nuda sunt, et aperta, ad incurrendum in censuram latae sententiae, nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sat est, crimen perpetrare, cui illa est annexa: suam quippe contumaciam, et Ecclesiae contemptum satis aperte manifestat, qui in legem delinquit, quam scit in sui transgressores censurae vinculum statim, et illico injicere; sicuti egregie ratiocinatur *Suarez de censuris disp.* 3. *sect.* 8. *n.* 3. et Gonzalez *in Cap.* 48. *de sententia excommunicationis n.* 6. sed prae ceteris legendus est, de hac re ex professo disserens *Theophilus Raynaudus Oper. tom.* 14. *pag.* 514. ubi scribens adversus *Ayalam*, censuras latae sententiae hoc nomine reprehendentem, quod illis non praecedat canonica admonitio, egregie ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri praecipientis, vel prohibentis, sub poena censurae.

VI. *Godescalcho*, et *Ayalae* assentiri videtur *Van-Espen Jur. Eccl. univ. part.* 3. *tit.* 11. *c. n.* 19. ubi, etsi non audet absolute damnare excommunicationes latae sententiae, eas tamen recens adinventas, et per decem omnino saecula ignotas Ecclesiae fuisse affirmat. At *Van-Espenium* falli facile demonstrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi posse excommunicationem illa severiorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur a Sacramentorum perceptione, omnique excidet spe consequendae ab Ecclesia reconciliationis; et tamen prioribus saeculis, quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu sola criminis perpetratione, in hanc poenam incurrisse, praeter alibi laudatos *Petavium*, *Morinum*, *Albaspinaeum*, aliosque plures, tradit Cardinalis *Bona Rer. liturgic. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 1. inquiens: *In exordio Christianae Religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quae atrociora visa sunt, omnis prorsus veniae spes, omnis poenitentia denegaretur; adeo ut qui ea commisisset, quamvis a Divina misericordia eorum remissionem verae contritionis subsidio obtineret, numquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari; ea erant idololatria, homicidium, et adulterium.* Quid quod, si actu poenitentes, aut jam semel poenitentia functi, in aliud cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim et occulte, relaberentur, nunquam deinceps veniam, et pacem ab Ecclesia impetrarent? Nonne et haec species erat severissimae excommunicationis? Et tamen, hanc relapsis fuisse ipso facto inustam, et pluribus demonstrat do-

ctissimus *Morinus de Poenit. lib.*5. *c.* 27.28. *et* 29. et liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam relapsos ab omni etiam civili Fidelium consortio segregantibus. Siquidem Concilium Turonense I. anni 461. *can.*8. Collectionis *Harduini tom.* 2. *col.* 795. decrevit: *Si quis vero post acceptam poenitentiam, sicut canis ad vomitum suum, ita ad saeculares illecebras, derelicta, quam professus est, poenitentia, fuerit reversus, a communione Ecclesiae, vel a communione Fidelium extraneus habeatur.* Concilium Veneticum, circa annum 465. celebratum *can.* 3. Collectionis *Harduini tom.*2.*col.* 797. statuit, *Poenitentes quoque, qui susceptam publice poenitentiam intermiserint, et ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitae se saeculari, conversationique reddiderint, non solum a Communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam a conviviis Fidelium submovendos.* Concilium Aurelianense I. anni 511. *can.*11. *tom.* 2. Collectionis *Harduini col.* 1010. *De his* (ait) *qui, suscepta poenitentia, Religionem suae professionis obliti, ad saecularia relabuntur, placuit, eos et a communione suspendi, et ab omnium Catholicorum convivio separari.* Quare, quod *Siricius* Papa *epist.*1.ad *Himerium* Tarraconensem Episcopum *c.*5.*tom.*1.Collectionis *Harduini col.* 848. relapsis permiserit, *ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, sacrae mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint, a Dominicae autem mensae convivio segregentur*; id ex mera indulgentia, et communis legis relaxatione factum existimat *Morinus citat.*29. Ad haec, Auctor Operis *de Vita contemplativa* (quem alii *Prosperum Aquitanicum*, qui medio seculo v. scripsit, alii *Julianum Pomerium*, qui eodem seculo labente floruit, fuisse contendunt) *lib.* 2. *c.* 7. diserte affirmat, ea aetate Clericos, grave aliquod facinus occulte admittentes, statim in foro conscientiae, et coram Deo, in suspensionem incidisse, quam *Albaspinaeus Observat. lib.* 1. *c.* 2. et Suicer. *Thesaur. Eccles. tom.* 1.*pag.* 601. pro quadam excommunicationis specie habitam, non immerito notarunt: ait quippe *Pomerius n.* 2. *Hi, qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videtur propterea communicare, et officium suum implere debere, quod homines, occultatione sui criminis, fallunt: et n.*3. *Qui autem ea commiserint, et ideo prodere metuunt, ne sententiam justae excommunicationis accipiant, sine causa communicant: immo vero dupliciter contra se iram Divinae indignationis exaggerant, quod et hominibus innocentiam fingunt, et contempto Dei judicio, abstinere se ab Altari propter homines erubescunt.*

VII. Quod si haec nondum satis esse videantur ad probandum, majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latae sententiae; alia statim proferemus antiquissima, et certissima ejusdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis majoris, de qua sola in presesens res est: prima dicebatur *excommunicatio simplex*: altera *anathema*: tertia *maranatha*, de qua frequens mentio occurrit in Annalibus Ordinis S. Benedicti conscriptis a Patre *Mabillon tom.* 4.*in Appendice*, in Historia Lotharingiae *Calmet tom.* 1. *part.* 2. *pag.* 340. et in nova editione Glossarij *Caroli du-Cangii verb. Maranatha.* Simplex excommunicatio, et anathema, in hoc dumtaxat inter se differebant, quod illa solo verbo proferretur; anathema vero pronunciaretur celebri quadam solemnitate, pluribusque adhibitis caeremoniis, quae aptae forent ad ostendendam perpetrati sceleris enormitatem: maranatha autem hoc anathemati addebat, ut excommunicatus, solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiae communione separatus permanere juberetur usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii; quod ex ipsa nominis etymologia elicuit *Augustinus* apud *Suarez de censuris disp.* 8. *sect.* 2. et explicarunt Patres Concilii Toletani IV. statim allegandi. Jam vero antiquissima Synodus Gangrensis, paulo post Nicaenam habita, omnes suorum viginti canonum trasgressores anathemate perculit his verbis: *anathema sit*: Collectionis *Harduini tom.* 1. *col.* 533. *etc.* quibus sententiam latam importari, nemo facile inficiabitur. Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno 633. cui Episcopi 62. interfuere, *c.* 75. *tom.* 3. Collectionis *Harduini col.* 594. *anathema maranatha* in eos pronunciarunt, qui adversus regnum, vel Regem conjurarent, in quo hanc formidandam sententiam, ter repetitam, protulerunt: *Hoc etiam tertio acclamamus, dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hispaniae populis, qualibet meditatione, vel studio, sacramentum fidei suae, quod pro patriae salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate regiae potestatis pollicitus est, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit, aut*

praesumpsione tyrannica regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, et Martyrum Christi, atque ab Ecclesia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, et ab omni communione Christianorum alienus, neque partem justorum habeat, sed cum diabolo, et angelis ejus aeternis suppliciis condemnetur una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur; ut par poena perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo, si placet omnibus, qui adestis, haec tertio reiterata sententia, vestrae vocis eam consensu firmate. Ab universo Clero, vel populo dictum est: Qui contra hanc nostram definitionem praesumpserit, anathema, maranatha, hoc est, perditio in adventu Domini sit, et cum Juda Scarioth *partem habeat, et ipsi, et socii eorum: Amen*. Eamdemque anathematis sententiam, eodem ritu, ac ijsdem fere verbis in eosdem regni, et Regis proditores denuo latam legimus in Concilio Toletano XVI. anni *693. c. 10. eod. tom. 3.* Collectionis *Harduini col.* 1801. Qui autem praedictae sententiae ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco, fuit repetita, considerat, multoque magis si illorum verborum: *anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, et Martyrum Christi*: vim, et efficaciam attentius expendat, minime dubitabit, Patrum mentem fuisse, excommunicatione latae sententiae percellere quotquot in posterum in patriam, aut Regem, rebellionem intentarent.

VIII. Non itaque recenter adinventae, nec primis decem Ecclesiae saeculis ignotae prorsus fuerunt excommunicationes latae sententiae; sicuti sibi finxit, rerumque Ecclesiasticarum minus peritis imposuit *Van-Espen*, ut illarum usum improbaret, easque parvi faciendas suaderet, quod certe alibi non obscure insinuavit.

CAPUT SECUNDUM.

Auctoritate, et exemplis improbatur immoderatus usus Censurarum latae sententiae.

Vindicata Ecclesiae potestate inflingendi censuras latae sententiae, illud affirmamus, quod nemo negabit, nimium frequentius, quam rectae disciplinae ratio exposcat, censuras ejusmodi irrogari. Enimvero *Navarrus manual. c. 27. n. 49.* notat, ante annum 1298. quo promulgatus est sextus Decretalium, vix numeratas fuisse triginta sex excommunicationes latae sententiae, quae etiam ad viginti sex poterant commode redigi, eo quod plures unum eumdemque fere casum respicerent. *Per solum autem sextum Decretalium* (pergit Navarrus) *inductae fuerunt* 32. *et per solas Clementinas* 50. *Postea per Bullam Coenae, per Extravagantes impressas, et non impressas, per Constitutiones Synodales, et Provinciales, per visitationes, et reservationes saecularium, et Religiosorum, pene innumerae*: additque, *valde utilem, immo et necessarium fore, aliquam earum limitationem, saltem quoad forum conscientiae*. A *Navarro* in hunc modum edocti, ac praefatum Concilii Tridentini decretum prae oculis habentes, cum nos sacrae Congregationis Concilii munere fungebamur Secretarii, semper Episcopis, nos amice consulentibus, auctores fuimus, ut parce, et magna cum circumspectione censuras infligerent, presertim latae sententiae: saepe etiam, dum iidem suas Synodales Constitutiones, priusquam promulgarentur, ad nos trasmiserunt, eos hortati fuimus, ut ab illis censuras delerent, quibus earumdem transgressores ipso facto innodabantur. Hanc eamdem fuisse mentem comperimus Presulis *Altoviti*, nostri in eodem munere Praedecessoris: ille quippe in causa *Neapolitana*, proposita die 18. Maji *1686.* cum ageretur de edicto, ab Archiepiscopo edito, quo sub poena suspensiònis ipso facto incurrenda interdicebatur Parochis, ne in sepeliendis pauperum cadaveribus quaedam peragerent, quae videbantur minus decentia, haec in suo voto adnotavit: *Verum mihi semper absonum visum est, imponere poenam suspensionis ipso facto incurrendae pro qualibet levi culpa, presertim contra Parochos, non minus in praejudicium animarum, eorum curae commissarum, quam ipsorum Parochorum delinquentium.*

II. Item, cum in Congregatione habita die 20. Decembris 1687. examinanda essent Synodalia decreta Episcopi Vasionensis, et controversia praecipue verteretur circa unum decretum, quo sub poena excommunicationis latae sententiae prohibebantur Sacerdotes ludere aleis, vel taxilis, quocumque modo, et cum quacumque persona, postquam *Altovitus* in suo suffragio Doctores retulit asserentes, licere quandoque Sacerdotibus, animi relaxandi causa aleis, et taxillis ludere, modo id non frequenter, et sine scandalo faciant; attamen, quia ludus, qui juxta Doctrinam *D. Thomae 2. 2. quaest. 168. art. 2.* ad virtutem pertinet eutrapeliae, facile degenerat in vitium; eo quod ludentes aut nimium illi indul-

geant, aut a conditionibus deficiant, quas idem *D.Thomas ibid. et art.seq.* ad ludum cohonestandum requirit, ideo addidit *Altovitus*, posse Episcopum in sua Synodo edicere, ne Sacerdotes, et Clerici aleis, vel taxillis ludant: sed, quantum attinet ad censuras, haec prudenter animadvertit: *Poenam excommunicationis latae sententiae, uti nimis rigidam, etiam nullo reclamante, ex officio tollendam esse, et per consequens, decretum in hac parte reformatione indigere, censerem: licet enim sacrum Tridentinum Concilium cap.1. sess.22. de reform. tribuerit Episcopis facultatem procurandi observantiam eorum, quae per antiquos canones disposita fuere circa vitam, et honestatem Clericorum, non solum sub poenis per dictos canones statutis, sed etiam aliis, eorum arbitrio imponendis, attamen arbitrium hujusmodi regulari debet a Jure, juxta cujus dispositionem non est imponenda poena excommunicationis, praesertim latae sententiae, nisi in casu, quo committitur culpa lethalis, quae ex supradictis non contrahitur per Clericos, raro, vel recreationis causa, et citra scandalum ludentes*. Putavit nimirum *Altovitus*, nullam in casu, de quo res erat, adfuisse circumstantiam, ob quam poterit ludus prohiberi sub gravi; quod ceteroqui posse aliquando evenire, paulo post demonstrabimus.

III. Sed nunquam magis se a censuris multiplicandis alienum ostendit *Altovitus*, quam in causa *Melitensi*, quae fuit ejusmodi. Episcopus Melitensis in sua Synodo excommunicationi latae sententiae subjecerat Clericos occulte detinentes arma prohibita. De hoc decreto, adversus quod Clerici reclamaverant, disputandum erat in sacra Congregatione Concilii die 16. Decembris 1684. At *Altovitus* in suo suffragio, quod pro suo Secretarii munere, ut moris est, exaravit, acriter decretum impugnavit: ajebat enim, usum armorum vetitum quidem esse Clericis *in Cap. Clerici, de vit. et honest. Clericor.* et propterea recte posse iterum illum ab Episcopo Clericis interdici sub poenis arbitrariis, etiam pecuniariis, locis piis applicandis, quemadmodum tradunt *Antonell. de regim. Eccles. lib.6. cap.5. n.2.* et Bellet. *Disquisit. Clerical. part.2. tit. de poenis Clericor. §.1. n.2.* sed, quod attinet ad censuras, eas a Jure irrogatas dicebat, Clericis arma gestantibus, non autem illa domi retinentibus, et praeterea praedictas censuras esse ferendae, non latae sententiae: quemadmodem bene ponderavit *Raynaudus de Religioso loricato vers. Jure tamen communi, Oper. tom. 17. pag. 193.* Et quamquam (pergebat *Altovitus*) in Constitutionibus summorum Pontificum, videlicet 49. *Pii* IV. et 145. S. *Pii* V. excommunicatio latae sententiae feratur adversus Clericos deferentes, aut domi detinentes arma prohibita; hae tamen Constitutiones solos complectuntur Clericos, degentes in temporali ditione Romani Pontificis: cumque versemur in materia odiosa, et poenali, non sunt extendendae ad Clericos alibi commorantes. Etenim, quamvis in Clementina *Ne in agro, §. Quia vero, in fin. de statu Monachorum*, excommunicatio latae sententiae decernatur in Monachos arma detinentes intra septa monasterii sine licentia Abbatis, non propterea sub ea comprehensi censentur Canonici Regulares, licet isti saepius in Jure confundantur cum Monachis, et expresse nominentur in precedenti Clementinae periodo, ubi excommunicatione ipso facto declarantur irretiti tam Monachi, quam Canonici Regulares, qui, relictis claustris, per Principum Curias evagantur; quemadmodum, post Glossam *in ead. Clem. verb. Monachos*, advertit *Suarez de censuris disput. 25. sect.5. n.8.* ex quibus omnibus concludebat *Altovitus*, Synodalem Constitutionem Melitensem esse ita temperandam, ut excommunicationem, non latae, sed ferendae tantum sententiae, Clericis arma detinentibus inureret. Non fuit causa, praefata die, definita, nec deinceps in sacrae Congregationis regestis proposita apparet; fortasse quia Constitutionis defensores, a contrario suffragio Secretarii certum periculum causae suae metuentes, Episcopo suaserunt, ut ipsemet Synodale decretum reformaret.

IV. Nihil enimvero hoc exemplo efficacius adduci poterat ad indicandam, et suadendam Episcopis cautelam, et circumspectionem, quam adhibere debeant in decernendis censuris latae sententiae, ne secus sua decreta reformare, aut etiam prorsus delere cogantur: etenim nihil magis est apud Doctores receptum, quam quod Episcopus queat Jus commune adjuvare, poenasque augere ab illo inflictas, quod fuse probat *Romaguerra ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.1. tit.5. cap. n.25.* et nihilominus ex iis, quae enarravimus, perspicuum sit, non semper congruum reputari, ut quae a Jure communi sunt vetita, atque interdum etiam sub censurarum comminatione interdicta, iterum ab Episcopo prohibeantur, statuta in transgressores censura latae sententiae: sed haec, tamquam extremum remedium, est tantum adhibenda, cum malum gra-

vissimum est, neque aliter praecidi, aliisque poenis cohiberi potest. Hanc pariter fuisse, esseque constantem sententiam sacrae Congregationis Concilii, ex eo colligitur, quod paucis antea annis accidit Episcopo Larinensi. Habita ab eo fuerat Dioecesana Synodus anno 1728., adversus cujus nimium severas Constitutiones Clerici Larinenses appellarunt: sed san.mem. *Benedictus XIII.* appellatione rejecta, eas ad unguem servari jussit. *Benedicto* e vivis erepto, ab ejus Successore *Clemente XII.* facultas facta est Larinensibus Clericis sua jura deducendi ad sacram Congregationem Concilii: quae cum in prima ex Synodalibus Constitutionibus, a Clero impugnatis, sancitum deprehenderit, ut omnes indiscriminatim Ecclesiastici tenerentur interesse Congregationi, de quaestionibus ad forum conscientiae spectantibus, haberi consuetae, atque in earum altera injunctum viderit Sacerdotibus, ut quotiescumque praedictae Congregationi non interessent, insequenti die abstinerent a celebratione Missae, die 30. Augusti 1732. rescripsit, primam Constitutionem non sustineri quoad Clericos nondum sacris initiatos; ex altera vero deleri jussit praefatam poenam suspensionis: etsi enim haec levissima esset, et unica tantum die Sacerdotes arceret a sacro Altaris ministerio, levior tamen sacrae Congregationi visa est culpa, propter quam infligebatur: quod videri potest *in Thesaur. Resolut. tom.* 5. *pag.* 387.

CAPUT TERTIUM.

Interdum decerni potest Censura latae sententiae ad cohibendam culpam, quae in se spectata est levis, si ob adjunctas circumstantias fiat gravis.

Verum contingere potest, ut res, quae in se spectata levis esse videtur, gravis tamen appareat, si circumstantiae perpendantur, quibus circumvestitur, et praesertim si consideretur periculum, ne abusus, qui ab uno, vel altero in dioecesim induci coepit, nisi statim praefocetur, totam paulatim communitatem contaminet: quemadmodum notavit *Gibalinus de censuris discept.* 2. *quaest.* 2. *consectar.* 7. In hoc autem rerum eventu, si Episcopo alius non suppetat modus, licebit profecto etiam censurarum ense illum praecidere: novum quippe non est, ut, quod in paucis dissimulandum prudentia dictat, in tota communitate tolerari non debeat. Plura hujus rei exempla nobis suppeditant Conciliorum canones. Etenim Concilium Carthaginense IV. anni 398. *can.* 24. relato *in Can. Sacerdote, de Consecrat dist.* 1. excommunicandum statuit, qui, *Sacerdote verbum in Ecclesia faciente, egressus de auditorio fuerit*. Gregorius II. in Concilio Romano anni 721. cui Episcopi 32 interfuere, *can.* 17. relato *dist.* 23. *Can.* 23. et *in Cap.* 4. *de vit. et honest. Clericor.* anathema pronunciavit adversus Clericos comam nutrientes, inquiens, *Si quis ex Clericis laxaverit comam, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: anathema sit*. Bonifacius VIII. *in Extravag. Detestandae, de sepulturis, inter comm.* excommunicatione perculit, quicumque cadavera exenterarent, et conciderent. Nulla autem ex his actionibus, si nude inspiciantur, tantam praefert culpam, ut excommunicationis poena debuerit coerceri: quin immo etiamsi assentiamur *Suarez de censuris disput.* 24. *sect.* 1. *n.* 6. docenti, *interdum vocari excommunicationem in antiquis juribus solam privationem Eucharistiae, cujus usus per anthonomasiam dicitur Communio*; atque in hoc sensu excomunicationis vocabulum usurpatum intelligamus a citato Concilio Carthaginiensi IV, adhuc videri non potuerant tanti criminis rei, qui a concione recedebant, ut propterea debuerint sacra mensa prohiberi. Quare, ne credamus, sacros canones a justitiae, et aequitatis tramite deviasse, dubitandum non est, quin illae actiones gravitatem acceperint ab adjunctis circumstantiis, quod certe de concisione cadaverum, quae non sine enormi barbarie, et maximo Fidelium horrore fiebat, ex praedictae Decretalis lectione apparet.

II. Hinc pariter in recentioribus Synodis, praecipue Hispalensi, Toletana, et Abulensi, relatis a *Thoma Sanchez Consil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 14. *n.* 6. Leandro *quaest. moral. part.* 3. *part.* 5. *disp.* 2. *quaest.* 30. et Sancio *in select. disp.* 51. excommunicatio lata ast adversus eos, qui, cum ex legitima causa, jejuniorum diebus, carnibus vescerentur, pisces simul comedebant: quamvis enim ea admixtio, seu carnium una cum piscibus comestio, priusquam a nobis, nostris Apostolicis litteris, datis die 30. Maii 1741. confirmatis die 22. Augusti ejusdem anni, et luculentius explicatis in nostra responsione ad quaestiones nobis propositas ab Archiepiscopo Compostellano die 8. Julii 1744. quae extant *tom.* 1. *nostri Bullarii Constit.* 19. *Constit.* 27. *et Constit.* 99. se-

vera lege prohiberetur, fortasse secundum se gravi culpa vacarent; attamen ob adjunctum scandalum, a quo vix sejungi poterat, jure ac merito etiam sub poena excommunicationis fuit in praefatis Synodis interdicta: quemadmodum bene ponderat *Daniel Concina*, Ordinis Praedicatorum Theologus, *in suo Comment.Theologic. in praefatum nostr.Rescript.ad postulata Archiepiscopi Compostellani* §.1. *n*.50. Levissimam quoque turpitudinem, etiam priusquam a fere communi hominum consuetudine cohonestaretur, praeseferre potuit usus pulveris Nicosiani, vulgo *Tabaci*: et nihilominus *Vrbanus VIII.* Constitutione, quae incipit *Cum Ecclesia*, edita die 30. Januarii 1642. sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, *Tabacum* sumere vetuit in Ecclesiis civitatis, et dioecesis Hispalensis, quia ejusdem dioecesis Sacerdotes non verebantur *Tabacum* sumere in Altari; ex quo sacra lintea indecenter foedabantur, et Fideles nondum assueti *Tabaci* graveolentiae, illius foetorem abhorrentes, ab Ecclesiis se subducebant, eademque de causa *Innocentius X.* et *Innocentius XI.* sub eadem excommunicationis poena latae sententiae, ejusdem *Tabaci* usum interdixere intra Vaticanam Basilicam; pluresque Episcopi, hisce permoti exemplis, excommunicatione innodarunt non solum quotquot intra quamlibet suarum dioecesium Ecclesiam *Tabacum* sumerent, sed etiam Sacerdotes, qui ante Missae celebrationes, et laicos, qui ante Eucharisticam Communionem eodem pulvere extra Ecclesiam uterentur: de quibus Constitutionibus plura inferius.

III. Quod si res, quae in se leves sunt, ob adjunctas interdum circumstantias scandali, prudenter sub censura latae sententiae prohibentur: multo magis excommunicatione latae sententiae cohiberi poterit peccatum, quod et in se jam grave est, et insuper grave affert scandalum. *S. Toribius* in sua prima Synodo Provinciali, habita anno 1582. *tom.* 4. *Concilior. Hispaniae* Cardinalis de Aguirre *pag.* 244. *act.* 3.*c*.4. ipso jure excommunicatos decrevit Clericos, operam dantes mercaturae. Contra hanc Constitutionem appellavit Clericus ad sacram Congregationem Concilii, ad quam Synodus de more missa fuerat examinanda. Sed sacra Congregatio, etsi alias plures censuras ex ejusdem Synodi Constitutionib. deleri jusserit, hanc tamen sustinendam censuit; non solum quia sciebat, omnem negotiationem sub *in terminatione anathematis* prohibitam esse Clericis, praesertim Sacris initiatis, *in Cap.6.Ne Clericis, vel Monachi*, verum etiam quia audierat, Infideles Indos plurimum offendi, cum Ministros Evangelicos vident impensam operam dare negotiationi: inde enim occasionem arripiunt suspicandi, Evangelicae praedicationis, si non unicum, saltem praecipuum scopum esse, viam aperire Europeis ad negotiationem illis in regionibus exercendam, atque ingentem auri copiam ex iis in Europam asportandam: quemadmodum narrat idem Cardinalis *de Aguirre loc.cit.pag.*261.

IV. Ad idem praecavendum scandalum, Evangeliique praeconum consulendum famae, et dignitati, summus Pontifex *Clemens IX.* sub poena excommunicationis latae sententiae, prohibuit quibuscumque Ecclesiasticis, tam Saecularibus, quam Regularibus, degentibus sive in insulis, provinciis, et regnis Indiarum Orientalium, sive in partibus Americae tam australibus, quam septemtrionalibus, ne unquam cujusvis causae, occasionis, et tituli praetextu, quaestuosam exerceant negotiationem sive per se, sive per alios, sive nomine proprio, sive Religiosorum Ordinum, quorum forte sint alumni; voluitque, statutas a se in praedictos Negotiatores poenas neque eum evadere, qui semel tantum mercaturam facit: quod videre est in Constitutione ejusdem Pontificis, impressa inter Apostolicas Constitutiones, respicientes Missiones Sinarum, et Tunchini, in unum volumen collectas, editasque Parisiis anno 1676.*part.*1.*pag.*73.

V. Ex quibus omnibus conficitur, impossibile esse, ut Episcopis certa perscribatur norma, ad quam tuto, et sine offendiculo conformare se queant in decernendis censuris latae sententiae; cum res pendeat a rerum, locorum, et temporum conditionibus, quas perpendere ad ipsorum prudentiam pertinet. Neque ex eo, quod nos sciamus, aliquam censuram, ab aliquo Episcopo latam, etiam Clero contradicente, ratam habitam a sacra Congregatione Concilii, inferre possumus, eamdem, si alibi feratur ratam pariter habendam: scimus etenim, sacram Congregationem sustinuisse edictum quondam editum ab Episcopo Comensi, quo, sub poena suspensionis ipso facto incurrendae, prohibebatur Clericis, in Sacris constitutis, ingressus in Ecclesiam sine veste nigra oblonga, quam *talarem* vocant, uti habetur *lib.* 43. *decretor. pag.*128. sed simul *lib.*58. *pag.*288. adnotatum legimus, eamdem sacram Congregationem e simili edicto promulgato ab Episcopo

Ruben-

Rubensi, expungi jussisse poenam censurarum, eorumque loco subrogandam poenam solutionis quinque librarum cerae albae, et solum in subsidium adjiciendas censuras, ferendae tamen, non vero latae sententiae: quia nimirum in dioecesi Rubensi usus vestis brevioris non adeo apud Ecclesiasticos invaluerat, sicuti in dioecesi Comensi, in qua, uti Episcopus sacrae Congregationi significaverat, usus vestis talaris, quam propriam esse Ecclesiasticorum infra dicemus, omnibus fere absoleverat, non sine populi admiratione, et scandalo. Quare iterum concludimus, non posse certam regulam tradi, in infligendis censuris, ubique servandam; sed rem totam relinqui prudentiae, et circumspectioni Episcoporum.

CAPVT QVARTVM.

Quid de Vsuris, et Contractibus in Synodo decerni possit: ubi specialiter de mutuo.

OPtabat *Fagnanus in saepius cit. Cap. Sicut olim, n.*82.*de accusat.* nihil a Synodis Provincialibus quoad usuras decerni: et tamen vix erit Concilium Provinciale invenire, a quo non fuerint usurae expresse damnatae, easque exercentes severissimis poenis subjecti. Hunc eundem morem imitatae Dioecesanae Synodi, praesertim recentiores, ab anno scilicet 1698. usque ad hanc diem habitae, quas summo studio collectas attente perlegimus, specialem de usuris sermonem instituerunt, easque iterum iterumque improbarunt. Nec proinde aut hae auctoritati *Fagnani* refragantur, aut *Fagnanus* communi Synodorum usui, et praxi adversatur: quod enim *Fagnanus* voluit, hoc unum est, ne a particularibus Synodis quaestiones dirimantur *in casibus usurarum, et aliorum vitiorum, quibus timoratae conscientiae irretiri possunt*; quales sunt quaestiones circa contractus, inter graves Theologos controversae, et nondum ab Ecclesia definitae: non vero prohibuit, ne usura vere et proprie talis, contractus certo foeneratitii proscribantur, atque e qualibet dioecesi exterminentur: Quae autem nominatim prioris, aut posterioris generis sint, per summa capita innuemus.

II. Omne lucrum ex mutuo, praecise *ratione mutui*, uti loquuntur Theologi, hoc est lucri cessantis, damni emergentis, aliove extrinseco titulo remoto, usurarium, atque omni jure, naturali scilicet, Divino, et Ecclesiastico, illicitum esse, perpetua fuit, et est Catholicae Ecclesiae doctrina, omnium Conciliorum, Patrum, et Theologorum unanimi consensione firmata. Huic contradixere Graeci schismatici, qui, teste *Guidone* Carmelita *in Catalogo haereticorum*, quodcumque lucrum ex mutuo permittunt. Graecis ex parte consensit *Calvinus*, qui *ad c.*18. *Ezechielis*, licere docuit aliquod moderatum lucrum, non quidem a paupere, sed a divite, praecise ratione mutui, exigere. Errorem a *Calvino* obiter insinuatum, ex professo propugnavit *Carolus Molinaeus in suo Tract. de usuris*, ubi *n.*10. audacter affirmat, usuram non esse prohibitam, *nisi in quantum est contra charitatem*. Distinguit deinde *n.*85. tres hominum gradus. Primus complectitur pauperes, emendicata stipe viventes, quibus, non mutuo, sed eleemosyna succurrendum, ait: alter indigentes, qui pro tempore indigent, quamvis pares sint mutuo postea restituendo; atque his quoque mutuum gratuito dandum asserit: tertius gradus complectitur divites, et mercatores, qui nihil indigent, sed rem suam negotiatione amplificare student: et ab his usuram moderatam, ratione mutui, et juste, ac sancte exigi posse, tradit *Molinaeus*. Eamdem pravam opinionem amplexatus, alia ratione defendit *Claudius Salmasius* in duplici Tractatu, altero inscripto *De usuris*, altero *De trapezitico foenore*, quibus in locis usuram, nisi charitatem laedat, ab omni culpa absolvit, eo quod sit *merces locatae pecuniae*. Verum quamquam plurimi heterodoxi, *Calvini*, *Molinaei*, et *Salmasii* systemati stabiliendo allaboraverint, inter quos *Petrus Heinigius lib.*2.*quaest.*1. Gerardus Noodt *de foenore, et usuris lib.* 1. Gronovius, et Barbeyrac *in notis ad Hugonem Grotium lib.*2.*c.*11. Boehmerus *Jur. Eccles. Protest. tom.*5. *lib.*5. *tit.*19. rationem tamen, qua eam *Salmasius* tutatus est, fere omnes refellerunt, recte arbitrantes, mutuatae pecuniae dominium transferri in mutuatarium, ac propterea non posse mutuum locationi ullo pacto comparari; sicuti testatur *Gottifridus Moscovius in notis ad Pufendorf. l.*5.*c.*7.§.5.

III. Impiae *Calvini*, et *Molinaei* opinioni non veriti sunt subscribere pauci quidam Doctores Catholici. Distinguunt et isti duplex genus mutui: unum, quo pecunia, aliave res datur ad consumptionem, quod plerumque fit cum indigentibus, pecuniam mutuam accipientibus, ut se, suamque familiam sustentent, debita solvant, filiam nuptui tradant &c. alterum, quo datur ad

negotiationem,ut cum mercatoribus fieri solet, qui acceptam mutuo pecuniam negotiatione augent, ingensque ex ea lucrum reportant. In primo casu usuram esse fatentur, quidquid exigitur ultra sortem. At a foenoris labe excusant lucrum, quod in secundo casu ex mutuo percipitur, dummodo sit moderatum, modumque servet a patriae legibus definitum.

IV. Novam hanc distinctionem, ab haereticis primum excogitatam, praeverterant Ecclesiae Patres, qui uno ore, absolute, atque indefinite foeneratitium pronunciaverant quidquid ex mutuo ultra sortem exigitur, *Tertullianus lib.4. contra Marcionem c.17.* ita explicat Ezechielis locum: *Pecuniam*, inquit, *suam foenori non dedit, et quod abundaverit, non sumet, foenoris scilicet redundantiam, quod est usura.* S.Basilius *in Psalm.14. t.1.Oper.pag.*107.allegato pariter Ezechielis loco, ait: *Ezechiel id in maximis malis recenset, si foenus, et quidpiam ultra sortem accipiatur.* S.Ambrosius *lib.unic. de Tobia c.14.n.49.t.1.Oper.col.607.Et esca usura est, et vestis usura est, et quodcumque sorti accedit, usura est.* S.Hieronymus *in Ezechielem lib.6.cap.18.t.5. Oper. col.210. Alii pro pecunia foenerata solent munuscula accipere diversi generis, et non intelligunt, usuram appellari et superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.* S. Augustinus *in Psalm.36.serm.3.n.6.tom.4.Oper.col.285. Si foeneraveris homini, id est mutuam pecuniam tuam dederis, a quo aliquid, plusquam dedisti, expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid, plusquam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si, plusquam dedisti expectas accipere, foenerator es.* Concilium Agathense relatum a Burchardo *lib.2. c.126.* ab Ivone *part.6. c.200.* et a Gratiano *caus.14. quaest.3. Can. 4. Usura est, ubi amplius requiritur, quam datur, v.g. si dederis solidos decem, et amplius quaesieris.* Ex quibus Gratianus ibidem concludit: *Ecce evidenter ostenditur, quod, quidquid ultra sortem exigitur, usura est.* Patribus adhaesere veteres Theologi, qui, duce D.Thoma 2.2. *quaest.78. art. 2.* adeo districte omne lucrum ex mutuo jure naturali, et Divino vetitum asseruere, ut ne munus quidem *ab obsequio, aut a lingua*, quod certe quid minimum est, nullique onerosum, a mutuatario, solius mutui causa, exigi posse docuerint.

V. Neque vero *Calvini*, et *Molinaei* asseclis suffragantur aut loca sacrae scripturae speciatim prohibentia, ne pauperes usuris opprimantur, uti *Exodi 22. vers. 25.* et *Levitici 25. vers. 35.* aut sententiae Patrum, usuras dumtaxat redarguentium immoderatas, aut canones Conciliorum, puta 36. ex Apostolicis, 17. Nicenus, et 12. Concilii Arelatensis primi, solos Clericos foeneratores severis poenis subjicientes. Etenim antiqui Testamenti pagina in ipsismet in contrarium adductis locis, et adhuc clarius *Deuteronomii 25. vers. 19. Ezechielis 18. et Psalm. 14.* omnem omnino usuram, absque ullo personarum, a quibus exigatur, discrimine, prohibet, et detestatur; pauperes autem alicubi expresse nominat vel tantum exempli causa, quia plerumque contingit, ut illi magis egeant opis alienae, et necessitate adacti mutuum accipiant, etiam sub obligatione immoderatum foenus solvendi, quemadmodum ad praedictum Exodi caput adnotavit etiam *Hugo Grotius*; vel quia usurae, quae a pauperibus extorquentur, praeter propriam pravitatem, quamdam redolent saevitiam, et immanitatem, speciali nota, et reprehensione dignam, sicuti ratiocinatur *Gibalinus de usuris lib. 1. cap.7. art.2.*

VI. In novo autem Testamento *Lucae 6.* illis Christi Domini verbis: *Mutuum date, nihil inde sperantes*; praeceptum tradi, seu verius naturalem legem iterum inculcari, nihil prorsus lucri ex mutuo ab ullo sive paupere, sive divite, exigendi non solum docet *D.Thomas 2. 2. quaest. 78. art.1. ad 4.* sed concors fuit Conciliorum, Patrum, summorumque Pontificum sententia, praecipue *Urbani III. in Cap.Consuluit, de usuris*, qui praefatis textus auctoritate omnem, quantumvis minimam, usuram universim vetitam pronunciavit: explicans enim praefata Christi Domini verba, iis prohiberi, ait, *omnem usuram, et superabundantiam.* Dicere autem summos Pontifices, et Concilia praedicti textus verum, et genuinum sensum non esse assequuta, quod aliquos mussitare non puduit, et temerarium, et fere haereticum est: quidquid enim sit, an Ecclesia non solum infallibili polleat auctoritate in definiendis quaestionibus Fidem, aut mores respicientibus, quod nullus Catholicorum negat, sed etiam in delectu rationum, quae ad suas definitiones stabiliendas interdum adducit, de quo nonnulli Catholici dubitarunt; certum, et indubitatum est, eam errare non posse in inter-

pretanda Divina Scriptura, ejusque genuino sensu Fidelibus aperiendo.

VII. Haud absimilia reponimus ad testimonia Patrum. Hi siquidem, licet vehementius invehantur in usuras immoderatas, atque a pauperibus extortas, veluti culmen sceleris, ad quod homines pertrahit sordida, atque insatiabilis avaritia; non idcirco tamen approbant moderatas a divitibus exigendas: quin immo etiam istas aliis in locis expresse condemnant. Enimvero *Ambrosius cit. lib. de Tobia c. 6. tom. 1. Oper. col. 597.* de iis agens, qui pecuniam suam foenerantur, non indigenti, sed diviti, sed negotiatori, cui uberes proventus pariat, eos in hunc modum increpat: *Nihil nequius foeneratoribus, qui aliena damna lucra sua arbitrantur, et dispendio suo deputant, quidquid ab aliis possidetur. Aucupantur haeredes novos, adolescentulos divites explorant per suos, adjungunt se, simulantes paternam, et avitam amicitiam, volunt domesticas eorum cognoscere necessitates ... Sin vero nullos laqueos alicujus necessitatis offenderint, intexunt tabulas, ajunt, nobile praedium esse venale, amplam domum: accumulant proventus fructuum, annuos reditus exaggerant, hortantur, ut coemant. Similiter faciunt, pretiosas vestes, et monilia nobilia praedicantes. Negant se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes: utere ut tua; de fructibus emptae possessionis pretium multiplicabis, debita reddes:* et *cap. 14. col. 607. Et putas, te pie facere, qua a negotiatore velut munus suscipis? Inde ille fraudem facit in mercium pretio, unde tibi solvit usuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quidquid ille fraudaverit. Et esca usura est, et vestis usura est, et quodcumque sorti accedit, usura est. Quod velis, ei nomen imponas: usura est.* Similiter Hieronymus *in cit. cap. Ezechielis tom. 5. Oper col. 210.* perinde ac si cum illis ipsis congrederetur, contra quos pugnamus, foenus reprobat, etiam ex re percipiendum, quae ingentem fructum mutuatario attulit, inquiens: *Solent argumentari, ac dicere: dedi unum modium, qui satus fecit decem modios: nonne justum est, ut medium modium de meo plus accipiam; cum ille mea liberalitate nomen, et semis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apostolus. Deus non irridetur. Respondeat enim nobis breviter foenerator misericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Si habenti, utique dare non habuerat. Sed dedit quasi non habenti. Ergo quare plus exigit quasi ab habente?*

VIII. Ad canones quod attinet, si argumentum, quod ex illis instaurat, quidquam haberet roboris, et efficacitatis, probaret etiam, fornicationis, et adulteria esse laicis permissa, quia plerique canones in solos Clericos fornicarios, et adulteros, nulla facta laicorum mentione, animadvertunt; quae sane argumentatio inepta, et ridicula foret: novum quippe non est, Ecclesiam severius in Clericis punire delicta, quae etiam in laicis execratur; sicuti opportune, et ad rem apposite monuit Concilium Carthaginiense I. *can. 13. Quod in laicis reprehenditur, id multo magis in Clericis oportet praedamnari.* Ceterum non desunt alii innumeri canones, Clericos aeque, ac laicos usurarios redarguentes; atque, ut alios praetereamus, antiquissima Synodus Eliberitana *can. 20.* tom. 1. Collectionis *Harduini col. 252.* haec habet: *Si quis Clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit, eum degradari, et abstineri. Si quis etiam laicus accipisse probatur usuras, et promiserit correctus, jam se cessaturum, nec ulterius exacturum, placuit, ei veniam tribui. Si vero in ea iniquitate duraverit, ab Ecclesia esse projiciendum.* Ac Leo Magnus *epist. 3. ad Episcopos per Campaniam, Picenum, Tusciam, et universas Provincias constitutos, c. 3.* relat. *Can. 7. 14. quaest. 4.* exagitans usurae peccatum, ait: *Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in Clericali officio constituti, sed et in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus.*

IX. Jure itaque ac merito Auctores permittentes, moderatum lucrum ex mutuo a divite, et negotiatore exigere, veluti adversantes communi, et perpetuae Catholicae Ecclesiae doctrinae, inclamarunt, et validissimis argumentis confutarunt *Navarrus Comment. de usuris n. 8. et seq.* Gibalinus, et Leotardus, in suo quilibet *de usuris* Tractatu, Cardinalis *de Lugo de just. et jur. tom. 2. disp. 25.* Jacobus Gaytre egregio Opere, quod concinnavit adversus *Molinaeum, Salmasium*, Auctoremque libelli Gallici *du Traite de la pratique des Billets*, Saintebeuve *in resolut. casuum conscentiae tom. 2. ultim. edit. Paris. anni 1700. cas. 210. pag. 422. et seq.* Aloysius Bulteau, seu Bultellus, *in Apologia pro* Lactantio *in materia usurarum, edita Parisiis anno 1677.* Pouget *in suis Catholic. Instit. tom. 1. pag. 760.* Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. tom. 2. lib. 3. c. 7.* Genett. *Theolog. moral. tom. 1. tract. 4. de mutuo, et usura quaes. 6. et seq.* Pontas *in Dictionar. cas. conscient. tom. 3. verb. Usura*, Continuator Prae-

lectionum Theologicarum *Honorati Tournely tract.de contract.part.2.c.3.aliique plurimi*.

X. Verum,quoniam tot Doctorum auctoritate, et argumentis minime perterriti,praedictam exoticam opinionem nonnulli iterum refricari non dubitarunt, propterea nos ad Petri Cathedram evecti, ne Catholicae doctrinae puritas, cujus depositum nobis est a Christo concreditum,hac erroris labe faedaretur, datis ad Italiae Episcopos encyclicis litteris sub die prima Novembris 1745. haec inter cetera declaravimus: primo, omne lucrum ex mutuo, ratione mutui, usurarium, et illicitum esse: secundo, ad usurae labem purgandam, nullam arcessiri posse subsidium vel ex eo quod id lucrum,non excessivum, et nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit, vel ex eo quod is, a quo id lucrum, solius causa mutui, deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis praediis, vel quaestuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus: tertio, quamquam una cum mutui contractu possint quandoque alii tituli, ut ajunt, forte concurrere, ipsi mutuo extrinseci, e quibus justa oriatur causa,aliquid, ultra sortem ex mutuo debitam, exigendi, attamen falso, et temere affirmari diximus, ejusmodi titulos semper reperiri, ac ubique praesto esse,ita ut illorum ratione,quotiescumque pecunia,frumentum, aliudve id generis, alteri cuicumque creditur,toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram, salvamque, recipere. Alia praeterea ediximus,atque in contractibus servanda commendavimus, quae in Episcopales Synodos utiliter inseri poterunt, ne usurae macula inficiantur; sicuti videre est in paaefatis nostris litteris, quae sunt *in ordine* 143. *Bullarii nostri tom.* 1. quasque nuperrime theologico Commentario illustravit *Daniel Concina* Ordinis Praedicatorum Theologus.

XI. Quamobrem,si jampridem aliquot Episcopi,inter quos Cardinalis *de Camus* Episcopus Gratianopolitanus,Cardinalis *de Bissy* tunc Episcopus Tullensis, *Jacobus Benignus Bossuet* Episcopus Meldensis,et *Bragadinus* Episcopus Veronensis,in suis Edictis,etPastoralibusInstructionibus praefatam proscripserant erroneam opinionem,utpote quam noverant jam a Conciliis,summorumque Pontificum Constitutionib.praedamnatam; multo magis integrum nunc erit Episcopis illam, postquam iterum nominatim,et expresse est ab Apostolica Sede reprobata,novis, si opus fuerit, Constitutionibus e sua dioecesi exturbare, eamque temere disseminantes, aut ausu ipso approbantes,severis poenis coercere.

XII. Post eliminatum haereticorum errorem, qui,paucorum fraudulentia,etiam in Catholicam rempublicam irrepere coeperat, abs re non erit obiter detegere falsam doctrinam, qua sunt imbuti Judaei inter Christianos degentes. Ex illis Deuteronomii verbis *c.* 23,: *Non foeneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec frugem, nec quamcumque aliam rem,sed alieno*: inferunt Hebraei,sibi licere foenerari Christianis,quos,licet inter eos versentur,pro alienis habent,et extraneis. Facile quidem esset hanc Judaeorum fallaciam retundere,aut dicendo cum *Ambrosio cit. lib. de Tobia c.*15. in allegato textu permissum dumtaxat fuisse Judaeis usuras exigere ab Amorrhaeis,Amalecitis,aliisque vicinioribus populis, a quibus Deus dominium abstulerat rerum omnium,quas possidebant, et Judaeis contulerat: aut dicendo cum *D.Thoma* 2. 2. *cit. quaest.*78. *art.*1.*ad* 2. non fuisse permissum Hebraeis usuras exigere ab extraneis, sed toleratum, tamquam minus malum, eo pacto,quo propter duritiam cordis eorum,fuit in illis toleratum uxorum repudium: quod etiam ante Divum *Thomam* senserat *Alexander de Hales part.*3.*quaest.* 86. *art.*2. ubi ait: *Nunquam fuit Judaeis licitum foenerari alieno,sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii, propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter foenerando alieno; sed permittebatur eis duplici de Causa, scilicet ne facerent pejus, id est ne foenerarentur fratribus suis, et quia duri erant, et paulatim trahendi ad perfectionem*. At quoniam res est cum Haebraeis, qui Theologorum, et SS. Patrum auctoritatem irrident,nec ullus nobis suppetit modus evellendi pravam illam opinionem, quae in eorumdem mentibus altas agit radices, unum faciendum superest: nimirum ut falsae illius opinionis usum, qui in detrimentum cedit,et oppressionem pauperum Christianorum, pro viribus impediamus: neque aliter id praestari potest, quam opportunis constitutionibus Episcoporum, et Christianorum Principum edictis,quibus severe prohibeantur Judaei Christianorum loca incolentes, ne ratione mutui quidquam a Christianis extorqueant, et certa simul praescribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impune exigere possint ex aliis contractibus, cum Christianis initis.

XIII. Primum statutum fuit in Concilio Albiensi anni 1254. edito a *Luca Dacherio tom.*1. *Spicilegii* in cujus *c.*19.*pag.* 724.habetur : *Statuimus , et mandamus , in his quae deinceps mutuaverint Judaei Christianis , Christianorum ipsorum stetur simplici juramento , an quidquam usurarium sit in eis ; et in eo , quod usurarium esse dixerint , sic jurati absolvantur* : quod decretum renovatum legimus in Concilio Montis Pessulani , anni 1258. *c.*5.*eod.tom.*1. *Spicilegii pag.* 725. Alterum edixit *Innocentius III.* in Concilio Generali Lateranensi *c.* 67. relato *in Cap. Quanto magis*, *de usuris* , ubi districte vetuit, ne Judaei , obtentu cujuslibet contractus, quem ceteroquin licite cum Christianis inire queunt, graves, et immoderatas usura exigant: *Synodali decreto statuimus , ut si de cetero, quocumque praetextu , Judaei a Christianis graves , et immoderatas usuras extorserint , Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter* . Vtrumque vero ad compescendos foeneratores Judaeos , in temporali ditione Ecclesiae commorantes , iterum decernendum consulit *Marcellus Severolus* , sacri Consistorii Advocatus , nobis, dum viveret , singularis amicitiae nexu conjunctus , in suo elaborato suffragio , edito apud *Passerinum in Cap. Quamquam* , 2. *post.n.* 84. *de usuris in* 6. Et,ne a Synodis recedamus, ita nuperrime statuit Episcopus Pisaurensis in sua dioecesana Synodo habita anno 1742.*tit.*4. *n.*17. cujus exemplum poterunt alii Episcopi imitari.

CAPVT QVINTVM.

An , et quando usurae suspicione vacent quidam speciales contractus, de quibus interdum est in Synodo agendum : ubi de lucro,quod ultra sortem recipitur in Montibus Pietatis, de Censibus , et de Cambiis .

HActenus de usuris generatim acceptis. Descendendum nunc est ad speciales contractus,de quibus dubitari potest,an occulta usurae labe sordescant . Diu multumque inter Theologos,et Canonistas olim disceptatum fuit,an usurarii essent Montes Pietatis,Perusiae anno 1450. primum erecti,in quibus,recepto pignore,pecunia, aut frumentum mutuo datur pauperibus ea lege , ut , si praefixo tempore debitum non solvant , vendantur pignora , et ex eorum pretio Mons Pietatis sortem creditam , et modicum quid ultra sortem recipiat,residuum vero reddatur debitori.Ejusmodi Montes prae ceteris impugnarunt *Cajet. in comment.de Mont.Piet. c.*1. et Dominicus Soto *lib.6. de just.quaest.*1.*art.6.* quibus videbatur modicum illud lucrum , ultra sortem receptum,usuram sapere.Acriter pariter in illos invehitur cum aliis Acatholicis *Carpzovius Tract.Crim.quaest.*92.*n.*4.*et seq.*Verum *Leo X.* in Concilio Lateranensi V.*sess.*10.sacro approbante Concilio , Montes praedictos licitos, atque ab omni usurae labe immunes pronunciavit , siquidem quod ultra sortem a mutuatariis exigitur , non causa mutui , sed alio nomine exigitur , praecipue ut sine Montis detrimento congrua merces assignetur ministris , qui non sine magno labore pignora custodiunt , excutiunt , expendunt , et alia ejusdem generis multa praestant in gratiam mutuatariorum . Sicut enim , si amicus unius diei intervallo a me distans , mutuum a me petat, quod ad eum mittere cogar per hominem a me conductum,et mutuum , et mercedem , quam dedi homini , per quem mutuum misi , jure repetere possum ; ita Montis Praefecti aliquid ultra sortem creditam exigere valent, erogandum in Montis ministrorum salarium:quemadmodum ratiocinatur *Sylvius in* 2. 2. *D. Thomae quaest.* 78. *art.*4.*quaesit.* 1. ubi alia plurima adducit argumenta ad vindicandam justitiam Montium Pietatis .

II. Quoniam vero periculum est, ne,quod a Montis Praefectis ultra mutuatam pecuniae summam exigitur,expensas superet in ministrorum sustentationem erogandas;ideo sacra Congregatio Concilii , ut omnis usurae suspicio quam longe abesset a Montibus Pietatis, quos Tridentinum *sess.* 22. *c.* 8. *de reform.* inter loca pia enumeravit , et Episcoporum visitationi subjecit, die 7. Februarii 1637. rescribens ad Archiepiscopum Neapolitanum , nihil ultra sortem exigendum statuit , nisi prius consulta Apostolica Sede : *Loca pia* (verba sunt sacrae Congregationis , quae reperimus adnotata *lib.* 15. *decretor. pag.* 486.) *et sacras aedes , quae deposita retinent , dum mutuant indigentibus pecunias , accepto pignore , non posse quidquam a mutuariis , nisi ex Sedis Apostolicae dispensatione accipere* . Jdemque responsum datum legimus ad Episcopum Adriensem die 14. Martii ejusdem anni , *eod. lib.*15. *decretor* , *pag.* 501. *a tergo* . Multo minus , absque Apostolicae Sedis placito , erit plus exigendum , quam antea

consueverit, etiamsi Mons Pietatis eo auctario indigeat ad solvenda debita, quae in mutuatariorum commodum contraxit: quod probe scientes Praefecti Montis Pietatis civitatis Casalensis, dum nos sacrae Congregationis Concilii Secretarium agebamus, ab eadem sacra Congregatione facultatem sibi fieri petierunt, et Montem, cujus reditus impares erant sublevandis pauperum indigentiis, ære alieno gravandi, et simul exigendi quinque ex singulis centenis nummis ab iis, qui in posterum, dato pignore, pecuniam a Monte reciperent, ut tali pacto possent et consueta sustinere onera, et æs alienum paulatim solvere: quemadmodum videri potest *in Thesaur. Resolut. tom. 1. pag.28.*

III. Quod si contra Episcopus animadverteret, plus a mutuatariis solvi, quam necessarium sit ad Montem servandum indemnem a necessariis impensis, et posset, et deberet usuram moderari, et redigere ad aequalitatem cum quotidianis sumptibus, aliisque oneribus, quibus Mons praegravatur: quamvis etiam in hoc eventu tutius sit, ut priusquam Episcopus moderationem decernat, sacram Congregationem Concilii consulat.

IV. Non solum de Montium Pietatis, sed etiam de emptionis censualium redituum justitia plerique dubitarunt: omnem siquidem censum esse larvatam usuram, putarunt *Henric. quodlib. 1. quaest. 39. et quodlib. 8. quaest. 24.* et Salicet. *in Auth. Ea lege, Cod. de usuris*, quibus adhaesit *Hottomannus lib. 2. Observat. c. 15.* quamvis hic non tam indagandae, et stabiliendae veritatis studio, quam Apostolica decreta, statim alleganda, insectandi pruritu, ductus videatur. Sed distinguendum est inter censum realem, et personalem. Censum realem, qui jus est percipiendi annuam pensionem ex praedio, aliove fundo fructifero, absque ulla usurae labe constitui, vendi, et emi posse, declararunt *Martinus V. in Extravag. 1. de empt. et vendit. inter commun.* Calistus III. *in Extravag. 2. eod. tit.* et *S. Pius V.* in sua Constitutione incipiente *Cum onus* edita 14. Kalendas Februarii 1568. modo eae serventur conditiones in praefatis Constitutionibus praescriptae, quas singulatim enumerat, et explicat *Navarrus in Comment. de usuris n. 45. et seq.* Sicuti enim potest quis emere rei alicujus usumfructum, remanente dominio directo penes venditorem, ita potest emere jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, eorumque loco, potest venditor se obligare ad solvendam emptori singulis annis certam pecuniae summam, illorum fructuum aestimationi respondentem. Hoc autem, et non aliud, fieri per contractum census realis, in quo omnia impleantur, quae fieri voluit *S. Pius V.*, illum perpendenti evidenter apparet. Controversia tamen adhuc hodie remanet, an licitus vel potius foeneratitius sit census personalis. Constituitur hic census, non super re aliqua fructifera, sed super persona venditoris, qui obligationem sibi, vel suis etiam haeredibus imponit certam pensionem solvendi emptori, ex industria, arte, et labore suo; qui quidem census non transit in realem, quamvis pro ejus securitate quandoque detur hypotheca: quoniam, pereunte re hypothecata, non perit census, sicuti contingit, cum perit fundus, in quo est constitutus census realis, sed adhuc remanet obligata persona. Jam vero ejusmodi censum, solo spectato jure naturae, ab usurae reatu absolvunt *Sotus lib. 6. de just. quaest. 5. art. 1. conclus. 4.* Covarruvias *lib. 3. variar. cap. 7. n. 6. vers. Ego sane*, Azorius *Instit. part. 3. lib. 10. c. 5. quaest. 1.* 1. Lessius *lib. 2. de just. cap. 22. n. 18.* Reiffenstuel *ad tit. de usur. n. 157.* Continuator Praelectionum Honorati Tournely *part, 2. de contract. cap. 6.* aliique non pauci. Illam exadverso merum esse mutuum, census veste obtectum ad occultandam usuram, contendunt *Navarrus cit. Comment. de usur. n. 81.* Molina *de just. tract. 2. disp. 387. num. 7.* Gutierrez *lib. 2. practicar. quest. 177. num 7.* Cardinalis de Lugo *de just. et jur. disput. 27. sect. 3. num. 25.* Fachin. *lib. 2. controv. cap. 44.* aliique magni nominis Doctores: quoniam (inquiunt) ejusmodi censu personali non emitur jus ad percipiendam annuam pensionem, sicuti in reali, sed venditur ipsa pensio: quemadmodum enim is, qui accepto pretio se obligat ad dandum equum, re ipsa vendit equum, et non merum jus ad equum; ita qui, accepta certa pecuniae summa, se, suamque personam obligat ad solvendam quotannis certam pensionem, dicitur vendere ipsam pensionem. Quamobrem censum personalem ementi, aurum ex auro per se, et immediate nasceretur, in quo tota consistit usurarii contractus nequitia; sicuti dicitur *in Can. Sicut, 8. vers. Interdum, dist. 47.* Magis autem praedictis Auctoribus usurae labe foedatus videtur census personalis utrinque redimibilis, qui, ablato verborum cortice, aliud esse non deprehenditur, quam purum putumque mutuum. Et profecto, si, teste *Fagna-*

no in Cap. In civitate, *n.* 16. *de censuris*, fere omnes Canonistae melioris notae periculosam fatentur emptionem census realis ad certum tempus, et idcirco Innocentius omnibus Fidelibus consulendum ait, ut ab hujusmodi contractus abstineant; additque praeterea *Conradus*, hortandos esse Magistratus,ut illum prohibeant: eo magis deterrendi erunt Fideles a contrahendis censibus personalibus utrinque redimibilibus,qui certe majorem praeseferunt usurae speciem, quam census reales ad certum tempus.

V. Sed superfluum est censum personalem novis argumentis insectari, quem jam proscripsit *S.Pius V.* in laudata Constitutione *Cum onus*, ubi ad census honestatem, inter ceteras conditiones, hanc quoque requirit, ut census constituatur in re fructifera, non qualicumque, sed immobili, certa,ac nominatim designata. Quapropter etiam Auctores, qui censum personalem ejus natura inspecta, ab usurae suspicione vindicant, ingenue tamen fatentur, eum licite fieri non posse, ubi praefata *Pii V.* Constitutio est recepta: quod tamen in Gallia, Belgio, et Germania non contigisse, affirmant *Lessius cit. c.*22. *n.* 20. Haunoldus *de just. tract.* 10. *num.* 316. Pirhing *ad tit.de usur. num.*85. Wiestner *ibid. n.* 81. Verum, quamquam nos sciamus, eumdem summum Pontificem, supplicante Catholico Rege *Philippo II.* indulsisse Hispanis, ne ad suae Constitutionis, quoad eas conditiones, quae juris naturalis, aut Divini non sunt, exactam observationem adstringerentur, sicuti narrant *Gutierrez cit.qu.*177.*in fin.*et Felicianus de Solis *l.*1.*de censib.c.*7. *n.*2., nec dubitemus, ab eadem obligatione potuisse, contrario usu, seu legitime praescripta consuetudine, ceteras eximi nationes; vehementer tamen suspicamur, in censu mere personali, praesertim utrinque redimibili, eas desiderari conditiones, quas non solum Pontificia Constitutio, verum etiam ipsum jus naturale, et Divinum exposcunt, ne sit larvatus contractus mutui, et propterea coram Deo usurarius.

VI. Sed,quoniam nulla hactenus hac de re ab Apostolica Sede prolata est sententia,non decet, ut Episcopus in sua Synodo censum personalem declaret ex natura sua usurarium; sed,si praesit dioecesi, ubi praedicta viget *S.Pii V.*Constitutio, urgebit ejusdem observationem,curabitque pro viribus, ne personales census in eam clanculum inducantur: si vero dioecesim gubernet, in qua Piana Constitutio non est moribus recepta, serio Fideles monebit, atque hortabitur, ut a censibus personalibus abstineant, eo quod, etiam sola spectata eorumdem indole, usurae periculo, et suspicione non vacent.

VII. Post census, consideranda occurrunt cambia. Est autem cambium permutatio pecuniae, cum moderato campsoris lucro, quod tribus modis fieri potest: vel scilicet permutando pecuniam praesentem cum alia diversae speciei, puta auream cum argentea: vel numerando campsori pecuniam in uno loco, puta Romae, restituendam in alio, puta Parisiis, vel contra accipiendo ab ipso campsore pecuniam Romae, ut illa eidem restituatur Parisiis. Primum dicitur cambium *minutum*, *et manuale*; alio duo appellantur cambia *localia*, *et per litteras*, eo quod numeranti pecuniam Romae, litterae tradantur directae ad alterum campsorem,seu mercatorem commorantem Parisiis, cui restitutio ibidem facienda committitur. Ex quolibet ex his cambiis licere campsoris aliquid lucrari,Doctores omnes consentiunt; quia lucrum, quod percipit, non ex mutuo,sed ex aliis provenit legitimis titulis; quos prae ceteris expendunt *Sotus l.6.de just.qu.*10.*art.*2. Navarrus *manual.c.* 17.*n.*289.*usqae ad* 295.Ioannes Medina *de cambiis qu.*4.et Molina *de contractibus tract.*2.*disp.* 404.Necesse tamen est, ut in cambio locali vera fiat pecuniae translatio, aut saltem, ut qui pecuniam accipit, serium habeat animum illam alibi restituendi: si enim sciret, eo ipso in loco, ubi accepta est, fore restituendam, quamvis cambii literae alio directae fingerentur, sub cambii specie, vera lateret usura, quae hominum quidem judicium effugere, Deum autem eludere non posset. Et de hoc cambio, quod *fictum*, et *siccum* appellant, ea sunt intelligenda, quae adversus cambia statuit clar.mem.Cardinalis *Lanfredinus* in sua Dioecesana Synodo Cingulana, habita die 6.Augusti 1736.*c.*14.

VIII. Haec manifesta sunt,et vix ulli obnoxia difficultati. Alia captiosa adinventa est species cambii, quod vocant *obliquum*. *Titius* indigens mille aureis, mutuos eos petit a *Cajo*, qui cum consueverit negotiari,et negotiatione pecuniam suam augere, renuit indulgere petitioni *Titii*,a quo, ratione mutui nihil potest exigere; quia vero *Titius Cajum* urgere non cessat, res inter eos in hunc modum componitur: *Titius* mutuos accipit a *Cajo* praedictos mille aureos, neque, mutui causa, quidquam se *Cajo*, ultra sortem, soluturum promittit: ut tamen *Cajo*

damnum rependat, quod ex dato mutuo subit, dat ei facultatem, aequivalentem pecuniae summam, sive a semetipso, sive ab alio, per cambii contractum, accipiendi,eamqne ad negotiationem destinandi,simulque *Titius* se obligat ad solvendum *Cajo*,donec ei mutuum restituat,quidquid ratione cambii impendit, aut impendere deberet, si praedictos mille aureos a campsore accepisset. Quandoque etiam ipsemet *Titius* mutuatarius assumit sibi onus, cambiis negotiandi tantam pecuniae summam, quantam mutuam accepit a *Cajo*, in commodum tamen, et utilitatem ejusdem *Caji*, cui quotannis solvit quantum ex cambiis lucratur, aut lucrari posset, donec ei mutuum restituat. Si primo modo res peragatur, pertinet ad *Cajum* mutuantem probare, cambii litteras revera a se transmissas, seu mille aureos se fuisse per cambium ab alio consecutum. Sed, si *Titius* mutuatarius onus in se suscepit, summam ei aequivalentem,quam a *Cajo* mutuam accepit, cambiis activis negotiandi; tunc aut stetit promissis, aut non: si primum; *Cajus* creditor juste percipit, fructus, seu pecuniae accessiones a cambiis productas: si secundum, quamvis tunc nihil ex cambiis consequatur, eosdem tamen fructus a *Titio* requirit, titulo *ejus quod interest*, seu damni,quod subit ex eo, quod *Titius* susceptae obligationi non satisfecerit, juxta decisionem 829. Roma-Rotae *coram* Dunozetto *jun.* Et quia hic posterior modus securiorem reddit mutuantem, cui duplicem aperit viam ad consequendum auctarium mutuatae pecuniae, hac de causa frequentius adhibetur.

IX. Praemissa hac cambii obliqui notione, quam praebet Cardinalis *de Luca lib. 5. tit. de cambiis in Summ.part.2.n.16.* facile est suspicari, praedictas involutas ambages, esse unice excogitatas ad palliandam usuram, quae nihilominus non satis occultatur,et magis adhuc aperte se prodit, cum contractus secundo ex recensitis modis initur: quid enim absurdius, quid incredibilius fingi potest, quam quod *Titius* indigens mille aureis, quos mutuos accipit a *Cajo*, totidem statim habeat paratos ad nundinas transmittendos, atque in activa cambia erogandos, in mutuantis *Caji* utilitatem? Et nihilominus non desunt Auctores, qui pro hujusmodi cambiorum tuenda justitia decertant,inter quos Cardinalis *de Luca de cambiis disc.3.n.5.disc.5.n.8. disc.23.n.9.*Ansald *de commerc. et mercat. disc. 65.n.46. et seq.* Rota Bononiensis apud Urceolum *de transact. quaest.40.a n.23. usque ad fin.* et Rota Romana *decis.1. lib. 8. ad ornat. Card.* de Luc. & *dedis.323. et 695. cor.* Molines.

X. Verum, quidquid sit de foro externo, in quo fortasse ita res gesta praesumitur, sicuti in contractus stipulatione describitur, in foro tamen interno, ubi sola spectatur veritas, si pecunia accepto mutuo respondens, neque a mutuante, neque a mutuatario, juxta praedictas diversas pactiones, fuerit ad nundinas transmissa, seu in cambia activa erogata, nec unquam in alterutrius animo fuit eam ad nundinas transmittere, seu in cambia erogare; minime dubitandum est, cambium esse illicitum, turpe, et usurarium; ac propterea e Christiana republica prorsus eliminandum. Non enim vero negamus, posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere: aliquid percipere a mutuatario, titulo *ejus quod interest*, hoc est lucri cessantis, aut damni emergentis; sed, cum hic legitimus adest titulus aliquid ultra mutuatam sortem exigendi, is erit ingenue adducendus, neque recurrendum ad praedictos cambii obliqui anfractus, qui vehementem ingerunt suspicionem fraudis, et doli. Quamobrem clar. mem. Cardinalis *Marcellus de Aste*, Episcopus Anconitanus, in suo Pastorali monito, edito post Constitutiones Synodales Cardinalis *Bartholomaei Maffei* ejusdem Urbis Episcopi, evulgatas anno 1738. *pag. 165, et seq.* suas oves serio est dehortatus a cambiis obliquis, quae mera esse deprehendit tegumenta usurae,nec inopportunum existimamus, ut quilibet Episcopus ad eradicandum e sua dioecesi eorumdem cambiorum abusum,simile monitum formet, suisque inserat Synodalibus Constitutionibus.

CAPUT SEXTUM.

A cambiis localibus activis, omnique alia quaestuosa negotiatione, quantumvis in se licita, et Laicis permissa, per Synodalem Sanctionem cohibeantur Clerici.

Ex illicitis cambiis iterum ad localia licita redeuntes,haec a laicis impune exerceri poterunt,non vero itidem a Clericis, quibus vetitum esse cambiis activis operam dare statim demonstrabimus. Nihil est antiquius in Ecclesia, lege Clericis interdicente omnem secularem curam, et quaestuosam negotiationem,quo liberius possint

sint orationi vacare, et ad Ecclesiastica, quibus addicti sunt, ministeria incumbere; quod pluribus probat *Theophilus Rainaudus in discept. de Religioso Negotiatore*. Quin immo tam ipse *Raynaudus in ead. discept.* §.3. quam *Franciscus Dominicus Granulettus* in Apologia, quam compilavit *pro lege Divina prohibente Clericis mercaturam*, eam prohibitionem a Jure Divino promanasse, contendunt. Septimus inter Canones, dictos Apostolicos, ex recensione *Cotelerii*, aliis quartus, sic se habet ex versione *Dyonisii Exigui*: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam seculares curas adsumat: sin aliter, dejiciatur*. Cyprianus *epist.66.* testatur, suo aevo Clericos ab omni commercio civili fuisse avocatos: *Quae nunc ratio* (ait) *et forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini Ordinatione Clerica promoventur, in nullo ab administratione Divina avocentur, nec molestiis, et negotiis secularibus alligentur*: cujus quidem disciplinae adeo tenax fuit idem *Cyprianus*, ut cum audierit, a *Geminio Victore*, de seculo excedente (quem *Pamelius* suspicatur fuisse Episcopum Ecclesiae Furnitanorum), quemdam *Geminium Faustinum* Presbyterum fuisse testamento suo tutorem nominatum, *in ead. epist. ad Clerum, et plebem Furnis consistentem data* jussit, ut contra *Victorem* sententiam exequerentur canonis Africani, qua erat, ne pro dormitione ejus fieret Oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia (pro more tunc temporis usitato) frequentaretur: *Neque enim* (ait) *apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, et Ministros voluit avocare*. Atque, ut proprius ad quaestuosam negotiationem accedamus, Concilium Carthaginiense III. anni 397. *can.* 15. *tom.* 1. Collectionis *Harduini col.* 963. statuit: *Placuit, ut Episcopi, et Presbyteri, et Diaconi, vel Clerici, non sint conductores, neque procuratores privatorum, neque ullo turpi, vel inhonesto negotio victum quaerant; quia respicere debent scriptum esse: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*. Concilium Arelatense II. circa annum 452. *can.* 14. *tom.* 2. Collectionis *Harduini col.* 774. decrevit: *Si quis Clericus pecuniam dederit ad usuram, aut conductor alienae rei voluerit esse: aut turpis lucri gratia aliquod negotiationis exercuerit, depositus a Clero, a communione alienus fiat*. Patres vero Concilii Chalcedonensis *can.* 3. *cit. tom.* 2. ejusdem Collectionis *col.* 602. se molestissime audivisse ajunt, *quod quidam, qui in Clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, et secularia negotia sub cura sua suscipiant*; idque fieri, eodem canone vetant. Conciliis consentiunt antiqui Ecclesiae Patres, e quibus *Hieronymus epist.* 52. *ad Nepotianum n.* 5. relata *in Can.* 9. *dist.* 88. Clericum negotiationi vacantem, quasi excommunicatum, fugiendum suadet: *Negotiatorem Clericum, et ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge*. Auctor *Quaestionum veteris, et novi Testamenti*, inter Opera Augustini, *c.* 127. relat. *ead. dist. Can.* 10. *Fornicari* (ait) *omnibus semper non licet: negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari, facto jam, non licet*. Severus Sulpitius *hist. lib.* 1. *c.* 23. Clericos turpi quaestui inhiantes, ita objurgat: *Tanto hoc tempore animos eorum habendi cupido, veluti tabes, incessit: inhiant possessionibus, praedia excolunt, auro incubant, emunt, vendutque, quaestui per omnia student*. Quare *Gelasius* Papa, ut hanc Clericorum immoderatam aviditatem compesceret *epist. ad Episcopos per Lucaniam, Brutios, et Siciliam constitutos, c.* 15. relato *in Can.* 1. 14. *quaest.* 4. Clericos, qui deinceps negotiationi operam darent, ab omni Ecclesiastico ministerio arcendos, decrevit: *Clerici aut ab indignis quaestibus noverint abstinendum, et ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi, si cessare noluerint, mox a Clericalibus officiis abstinere cogantur*. Cujus vestigiis inhaerens *Alexander III. in Cap. 6. Ne Clerici, vel Monachi, sub interminatione anathematis* pohibuit, *ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur*: ejusque Constitutionem instauravit *Clemens V. in Clem.* 1. §. *Adversus vero, de vit. et honest. Clericorum*.

II. Verum quaedam sunt species negotiationis improprie talis, Clericis minime interdictae, quas diligenter expendunt *Theophilus Raynaudus in cit. discept.* Gonzalez *in cit. Cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi. n.* 6. Panimoll. *decis.* 5. *annot.* 4. *part.* 1. et Episcopus Perrimezzius *in suis Canonic. Allegat. part.* 3. *allegat.* 3. Istarum praecipua est, qua quis manuum suarum labore, et honesto artificio, victum sibi comparare studet. Hanc approbavit Apostolus *Paulus Act.* 20. de se ipso dicens. *Ipsi scitis, quoniam ad ea, quae mihi opus erant, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istae*: et 2. *ad Thessalonic.* 3. scribens: *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo*,

sed in labore, et in fatigatione, nocte, et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Ad sanctissimi porro Apostoli *Pauli* imitationem, plerique venerabiles Antistites, et Sacerdotes, susceptae Divini verbi praedicationi, sacrisque Ecclesiae ministeriis, externam manuum operam adjungebant, quae nec a dignitate ipsorum, nec ab Ecclesiae cura, quam perpetuam gerebant, abhorreret; eaque ratione cum sibimetipsis vitae subsidia parabant, tum aliis egentibus operis sui quaestum impertiebantur, sicuti narrat *Epiphanius haeresi* 80.*num.6*. Et profecto de *Zenone* Episcopo Majumae in Palestina memoriae prodidit *Sozomenus lib.7.c.*28. eum jam senem, ac centum circiter annos natum, certum tempus lineas vestes texendi artificio dedisse, eoque et sibimetipsi, et pauperibus necessaria subministrasse, tametsi Ecclesiam divitem, et opulentam haberet. De *Spiridione* Episcopo Trimithuntis in Cypro, referunt *Rufinus lib.*10.*cap.*5. et Socrates *lib.*1.*cap.*12. quod, cum antea pastor ovium fuisset, in isthoc vitae genere, ex singulari animi moderatione, omnem aetatem suam transegerit. Monachos pariter Abbatis *Aphtonii* exercuisse omnes artes, atque ex divenditis opificiis victitasse, quod vero supererat, per mulierum monasteria, et carceres distribuisse, scribit *Palladius in Aphtonio Hist. Laus. cap.39*. Atque, ut innumera ejusdem rei praetereamus exempla, Concilium Carthaginiense IV. *can.5.tom.*1. Collectionis *Harduini col.*982. jubet *Clericis victum, et vestitum sibi, artificiolo, vel agricultura, absque officii sui detrimento, parare*. Altera improriae negotiationis species, Clericis permissae, est vendere res ex propriis praediis collectas, suaeque sustentationi superfluas: in quo sensu dixit Auctor Operis imperfecti *in Matthaeum hom.* 38. omnes homines esse negotiatores, quia omnes cogentur res, quibus abundant, cum aliis, quibus carent, permutare. Licitum quoque esse Ecclesiasticis, e rebus ad propriam, et familiae sustentationem coemptis, quae supersunt, etiam carius, quam emerint, vendere, modo justi pretii non praetergrediantur limites, jure tradunt *Gonzalez in cit, Cap.6.num.6*. Rebell. *de oblig. just. part.* 2. *quaest.ultim. num.* 2. Molina *de just. disp.* 342. *conclus.*2. Gutierez *de gabell. quaest.* 39. *num.* 16. Cetera, quae absque verae negotiationis nota a Clerici exerceri queunt, iidem Auctores enucleate explicant.

III. Quoniam tamen Clerici quaestui inhiantes, facile sibi persuadent, hunc, aut illum contractum, ipsis ceteroquin prohibitum, intra classem contineri negotiationis minus proprie talis, et quod deterius est, facile Theologos inveniunt, falsae eorum opinioni patrocinantes, necesse propterea est, ut interdum Episcopus eorum immoderatae aviditati obsistat: sed, si res dubia sit, priusquam hunc, aut illum contractum Clericis vetitum declaret, explorare debet, quid de illo senserit sacra Congregatio Concilii, cujus in hanc rem plura decreta simul collecta referunt *Fagnanus in Cap. Multa, Ne Clerici, vel Monachi*, Natalis Alexander *epist.23.post.tom.*1.*Theolog.dogmat. et moral.* Passerinus *de stat. homin.tom.*2.*quaest.*187.*num.*189. et Monacell. *in formul.legal.tom.3.pag.*149. Quod vero speciatim ad rem praesentem spectat, tuto, et absque ulla haesitatione declarare potest, cambia activa ad veram, et propriam pertinere negotiationem, Clericis prohibitam: quemadmodum docuerunt *Abbas in Cap.* 1. *num.* 12. *vers. Ex his nota, Ne Clerici, vel Monachi*, Redoan. *de spoliis quaest.* 2.*n.6.et quaest.*15.*num.*15. Bellet. *Disquisit. Cleric. part.*1. *tit. de disciplin. Cleric.* §. 21. *num.*19. et saepius decisum fuit a Rota Romana, praecipue *decis.* 173.*n.6. decis.* 251. *n.5.et seq. part.* 14. *recen. et decis.* 209. *n.* 19. *part.*12.*recent.* Quapropter, etsi cambium activum, a Clerico initum, validum sit, neque ex eo, quod is illicite egerit, propterea absolvatur debitor ab obligatione solvendi, quod stipulatione promisit, sicuti advertit Cardinalis *de Luca de cambiis disc.* 18. *num.* 7. et respondit Rota *decis.* 378.*num.5.et seq. part.* 17. *recen. et decis.*353. *num.* 5. *et* 6. *part.* 19. *recen.*, attamen potest Episcopus in ipsum, tamquam verum negotiatorem, statutis a sacris canonibus, et Apostolicis Constitutionibus poenis animadvertere, suisque Synodalibus Constitutionibus edicere, ne ullus in posterum, in sacrorum canonum contemptum, id facere praesumat.

IV. At nihilominus arbitrantur Clerici, nullo negotio se posse eas poenas evadere, si nimirum cambii activi contractum per interpositam ineant personam: haud enim ignorant, plurimos, gravesque Auctores opinari, fas esse Clericis, quamlibet quaestuosam negotiationem per alium exercere; tunc quippe, ajunt, non distrahuntur a Divinis, nec cum proprii status dedecore implicantur secularibus curis: quae fuit unica ratio, cur sacri canones omnem illis interdixerint negotiationem. Ita docuere *Molina tract.2. disp.*

342.*num.* 13. Lessius *de just.lib.* 2. *cap.* 21.*n.* 6. *in fin.* Layman *Theolog.moral.lib.*3. *tract.*4. *cap.*17. §. 7. *num.*40.*vers.Praeterea*,Theophilus Raynaudus *cit. discept. num.* 91. Cardinalis de Luca *de cambiis dist.* 18.*num.* 8. *circa med.* Lazarus Benedictus Miglioruccius, sacrorum Canonum in Pisana Universitate Professor, *Instit. Canon.lib.*2.*tit.*29.*dissert.*7.*pag.*497.*et seq.*aliique plures.Huic eidem opinioni adhaerens saepius laudatus *Altovitus*, sacrae Congregationis Concilii olim Secretarius, in quadam causa *Florentina*, sacrae Congregationi proposita die 29. Novembris 1681. Clericos etiam Sacris initiatos censuit,et poenae, et culpae reatum effugere, si cambia activa contrahant per interpositam personam; quamvis hanc opinionem minus tutam advertens, suum suffragium hisce verbis concluserit: *Verum quidem est, hunc negotiandi modum, per interpositam personam, licet non prohibitum,nec illicitum, non esse tamen decentem statui Clericali, ideoque non esse ad praxim deducendum*. De eodem juris articulo, ejusdem causae occasione, disseruit Cardinalis *de Luca* in suo speciali discursu,edito ab Episcopo *Zaulo ad Statut. Favent.tom.*1. 2. *edit. Roman.anni* 1723. *pag.*166.*et seq.* qui,cum jam antea docuisset, licere Clericis,etiam per semetipsos, cambia activa contrahere,eo fortius illis permissum censuit et cambia, et quamlibet aliam negotiationem,per alium exercere. Quia tamen optime praevidebat,hanc doctrinam, si a sacra Congregatione approbaretur, scandalum parituram; ideo *sub ejusdem discursus n.*60. sacrae Congregationi auctor fuit,ne ullum hac de re responsum daret: et reapse neque tunc, neque die 23.Septembris 1686.qua eadem quaestio ejusdem sacrae Congregationis examini fuit iterum subjecta, ullum ab ea prodiit responsum. Sed praedictam opinionem, quam Cardinalis *de Luca*,et *Altovitus* sectati fuerant,iterum postea in trutina positam, validissimis argumentis refutarunt *Fatinellus* Romanae Curiae Praelatus, morum integritate,et Juris scientia praeclarus, *in suo respons.* 6. *n.*42.*tom.* 2.et clar.mem.Cardinalis *Acciajolus* in quodam suo suffragio, exarato in causa *Melevitana Synodi,num.*26. Et similiter Romanae Rotae Auditorium,eadem rejecta,contrariam sententiam est amplexatum; uti videre est *in decis.*1.*num.*9.*tit.*43.*tom.* 3. *coram bon. mem. Cardinali* Falconerio. Et recte quidem: quoniam, juxta regulam 72. Juris, *in 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*. Nec verum est,Clericos,per interpositam personam, cambiis, alteriusve generis negotiationi vacantes, a curis liberari, quibus negotiatores implicantur: scimus quippe,experientia edocente,eos continue anxios,et solicitos esse de lucro, quod ex data alteri pecunia sint reportaturi,plenosque timoris, ne a socio decipiantur.Neque contrariae opinioni favet canon 18. Concilii Eliberitani, ubi venia data videtur sacris Ecclesiae Ministris, aliorum opera, et ministerio, negotiationem exercendi, cum dixerit *tom.*1.Collectionis *Harduini col.*252.*Episcopi, Presbyteri, et Diaconi de locis suis, negotiandi causa, non discedant, nec circumeuntes provincias, quaestuosas nundinas sectentur. Sane ad victum sibi conquirendum,aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum,aut quemlibet mittant; et,si voluerint negotiari,intra provinciam negotientur*. Siquidem si vel sola consideretur, quae ea aetate vigebat, Ecclesiasticae disciplinae sanctitas, et prae oculis habeantur, quos indicavimus, vetustissimi Ecclesiae canones, sacros Altaris Ministros ab omni turpis quaestus suspicione quam longe abesse jubentes, facile est conjicere, Eliberitanos Patres de sola loquutos honestissima negotiatione, tunc temporis usitata, qua scilicet sanctissimi Antistites, aliique inferioris ordinis Sacerdotes, ex artificiosis, proprio labore confectis, victum sibi, et pauperibus comparabant, simulque edixisse, ne ad hanc licet innoxiam exercendam iidem extra provinciam vagarentur.

V. Sed supervacaneum est pluribus de hac quaestione disserere, quam nos, statim ac ad supremum Ecclesiae Pontificatum evecti sumus, definivimus: necessarium quippe reputantes,novae legis froeno cohibere insatiabilem Clericorum cupiditatem divitias accumulandi, nostris Apostolicis litteris, datis die 25. Februarii 1741. quae habentur *tom.* 1. *nostri Bullarii Constit.* 13. declaravimus, et ediximus, nullam negotiationem, alias Clericis prohibitam, posse ab iisdem, sub alieni nominis velamine, exerceri; eique, etiam per alios,operam dantes, obnoxios fecimus poenis, quae a sacris canonibus, et Constitutionibus Apostolicis statutae sunt contra Clericos negotiatores. Quocirca, cum controversia Apostolicae Sedis judicio dirempta jam sit, tuto poterunt Episcopi id ipsum in suis Synodis iterum decernere, et Clericos per interpositam personam cambia activa contrahere praesumentes, ad sacro-

rum canonum normam punire.

CAPVT SEPTIMVM.

Quid sentiendum de contractu, quem vocant trinum contractum: an a Synodo permitti, an potius proscribi debeat.

POstquam Clericis ab omni etiam in se licita negotiatione proprie tali omnino abstinendum diximus, indagandum restat, an laicis inire liceat contractum societatis, cum *assecuratione* (ut ajunt) *capitalis, et fructuum*, quem etiam *contractum trinum* appellant, quidque de illo ab Episcopo decerni queat, est indicandum. Contractus societatis, generatim acceptus, *est duorum, vel plurium conventio contribuendi ad commune lucrum, et damnum, secundum proportionem rerum contributarum*. Potest autem contribui vel pecunia, vel opera, seu industria, vel instrumentum, puta navis, equus, animalia &c. eaque omnia debent ad negotiationem destinari: nulla quippe, nisi ficta, potest esse societas, ubi nulla ex rebus a sociis collatis instituitur negotiatio, ex qua lucrum sperari queat. Vt autem societas justa sit, sicut lucrum, ita et periculum, ac damnum debet, secundum eamdem proportionem, esse singulis sociis commune: nam, ut ait *Vlpianus in leg.29.ff. pro socio, si alter lucrum tantum, alter damnum sentiret*, societas diceretur *leonina*, ab apologo leonis, qui, absque ullo sui periculo, aliarum ferarum venationis particeps esse voluit.

II. Ad ejusmodi vero periculum evitandum, atque unum ex sociis solius lucri participem, ejusque securum reddendum, hic ineundae societatis modus est adinventus: *Titius* init contractum societatis cum *Sempronio* mercatore, cui mille aureos tradit, e quibus probabiliter sperat se centum et triginta lucraturum: sed metuens *Titius*, ne una cum sperato lucro etiam capitale amittat, alium contractum init cum eodem *Sempronio*, cui condonat sexaginta aureos sperati lucri, ut, qualiscumque sit futurus negotiationis exitus, ipsi caveat de securitate capitalis mille aureorum: rursusque secum reputans *Titius*, melius sibi fore, aliquod moderatum lucrum, sed certum habere, quam pinguius, sed incertum expectare, tertium contractum cum eodem *Sempronio* init, quo eidem remittit alios viginti aureos sperati lucri, ut quinquaginta residuos ei solvat, sive negotiatio bene, sive male succedat. Obstringitur itaque hisce contractibus *Sempronius* ad reddendum *Titio*, intra certum tempus integram sortem, id est summam mille aureorum salvam, et quinquaginta insuper aureorum incrementum.

III. Hic porro est trinus ille contractus, quem celebrem fecit exorta inter *Dominicum Sotum*, et *Martinum Navarrum* discordia. Putabat nimirum *Navarrus*, tres praedictos contractus simul, et cum eadem persona, tuta conscientia iniri posse, atque ab usuraria pravitate immunes esse, ob rationes, quas adducit *in suo manuali cap.17.num.254.et seq.* Sotus exadverso asserebat, trium illorum contractuum conjunctionem degenerare in mutuum foeneratitium, et societatis leges, quae lucri, damnique communionem exposcunt, evertere, suamque assertionem pluribus propugnabat argumentis, quae videri possunt in ejus Opere *de justitia lib.6.quaest.6.art.2.* Causa delata est ad *Sixtum* V. Pont.Max. qui, diligenter quaestione discussa, duplicis securitatis pactionem societati adjectam, usurariam pronunciavit, eamque deinceps fieri prohibuit sua Constitutione 68. quae incipit *Detestabilis*, edita anno 1586. *tom.4. part. 4. Bullar. pag. 263.*

IV. Et nihilominus nondum causa finita est: siquidem plures, et non obscuri nominis posteriores Theologi trinum contractum ab omni usurae reatu absolvunt, et licite etiam nunc fieri posse defendunt: inter quos *Covarr. 3. var. cap.2. num.3.* Lessius *lib.2.de just.cap.25.dub.3.num.24.* Franciscus Garcia *de contr.part.2.cap.67.* Cardinalis de Lugo *de just. et jur. disput. 30. sect.4.* Gibalinus *de usur.lib.6. cap.3.art.4.* Salmanticenses *tom.3. Cur. moral.tract.14.cap.3.punct. 2. §. 2.* Bonacina *de contract. disput. 3. quaest. 3. punct. 11. num. 2.* Vanroy *part. 3. tract. de contract.cap. 6. quaest. 10.* Neque his negotium facessit contraria Constitutio *Sixti* V. ajunt enim, Cardinales *Toletum*, et S. *Severinae*, quibus concinnandae Constitutionis cura fuerat a Pontifice commissa, testatos esse Patri *Stephano Tuccio* Societatis Jesu, *Sixti* mentem fuisse, damnare dumtaxat conventiones, et pacta, quae in se injusta, illicita, et usuraria forent, non vero quae omni usura vacare probarentur; quod refert *Comitolus Respons. moral. lib. 3. quaest. 12. num. 3.* hisce verbis: *Cardinalis* Toletus, *et Cardinalis S.* Severinae, *quibus munus mandatum fuit a Sixto V. componendae legis, seu Bullae*, Detestabilis, *affirmarunt Patri* Stephano Tuccio, *Theologo So-*

cietatis Jesu, *ut is datis ad me litteris testatus est*, *noluisse* Sixtum *sua lege prohiberi*, *nisi injustos societatis contractus*, *quare qui ante legem latam justi erant*, *post latam quoque licere*. At ante legem a *Sixto* latam, pergunt, praefati Doctores, injusta, et usuraria erat societa, in qua periculum capitalis, et lucri rejicitur in alium socium, virtute solius contractus societatis; non autem, quae vi duorum, qui societati superadduntur, contractuum, unum socium securum reddit capitalis, et alicujus partis lucri: hic quippe hanc securitatem emit ab altero socio, qui libere, et sponte ad eam se obligat, et, tamquam praestitae cautionis praetium, assequitur illud longe majus lucrum, quod primus ex collata in negotiationem pecunia probabiliter sperare posset. Ita pariter sensisse addunt celebrem Romanae Rotae Auditorem *Joannem Baptistam Coccinum in una Romana societatis* 3. Junii 1602. cujus sententiam idem sacrae Rotae Tribunal constanter tenuit, pluribusque confirmavit decisionibus, in quibus ratum habuit contractum trinum.

V. At praefatis Doctoribus contradictores se praebent *Genett. Theolog. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. edit. Paris. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 7. *art.* 5. *regul.* 23. Auctor Dissertationis editae Lugduni anno 1673. *de ususaria trium contractuum pravitate*; Aurelius Piette *tom.* 4. *de contract. qu.* 4. §. 2. Saintebeuve *cas.* 185. *tom.* 2. *resolut.* Auctor Theologiae moralis ad usum Seminarii Petrocorensis *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 8. Gabriel Anteine *tom.* 2. *tract. de contract. cap.* 8. *quaest.* 3. Continuator Praelectionum Tournely *part.* 2. *de contract. cap.* 4. *art.* 1. et nuper *Daniel Concina* in Opere, cui titulus *Usura contractus trini Dissertationibus Historico-Theologicis demonstrata*, aliique, quibus absonum videtur opinari, *Sixtum V.* in Constitutione, quam edidit ad terminandam controversiam inter *Sotum*, *et Navarrum* summa contentione agitatam circa illum contractum trinum, de quo in praesens est sermo, verbis lusisse, et quaestionis nodum non solum non solvisse, sed ne attigisse quidem. Ex assertione autem Cardinalium *Toleti*, et *S. Severinae*, aliud non inferri autumant, nisi quod *Sixtus* noluerit legem novam rogare, sed contractum proscribere, quem deprehenderat jam in se turpem, et usurae labe foedatum. Equidem, cum tempore *Clementis VIII.* compilandus esset liber septimus Decretalium, fuit dubitatum, an illi inserenda foret praedicta Sixtina Constitutio, atque in Congregatione habita die 12. Novembris 1593. deliberatum, non esse inserendam, eo quod nihil novi in ea decernatur, sed contractus reprobetur in se foeneratitius, jam a Jure communi proscriptus, sicuti colligitur ex Actis Congregationum ea super re habitarum, quae asservantur in Archivo Arcis Sancti Angeli. Quod autem contractus trium contractuum sit in se foeneratitius, evidenter patere, praedicti Auctores arbitrantur: quoniam conferens pecuniam, rejecto periculo in accipientem, censetur mutuum dare, et pecuniae dominium in eumdem accipientem transferre, cui re ipsa perit, si pereat. Neque ad rem facere videtur, quod accipiens pecuniam obligetur ex pacto ad eam erogandam in negotiatione, quod non contingit in vero mutuo, cujus ratione ita mutuatarius fit dominus acceptae pecuniae, ut eam pro suo libito in quemcumque usum impendere valeat: etenim ea pactio, et inde orta obligatio videtur apparens, atque unice apposita ad obtegendam usuram, quia revera nihil interest ejus, qui pecuniam tradit, habita cautione, et pecuniae, et lucri, an illa ab accipiente in negotiationem, vel in alium quemcumque usum impendatur. Addunt praeterea, trini contractus obtentu omnes leges eludi, usuras prohibentes; cum petenti mutuum quilibet respondere possit: nolo mutuum dare, sed societatem tecum inire sub pacto, ut me de sorte securum facias, et ob majus lucrum, quod ex negotiatione probabiliter spero eventurum, aliquod minus, sed certum, mihi tradendum promittas. Sciunt sane, etiam hunc contrahendi modum approbari a *Navarro loc. cit. n.* 255. at non ita sensisse clamitant *Gregorium IV. in Cap. Naviganti*, *de usuris*, cum ait: *Naviganti, vel eunti ad nundinas*, *certam mutuans pecuniae quantitatem*, *pro eo quod suscipit in se periculum*, *recepturus aliquid ultra sortem*, *usurarius est censendus*. Siquidem (inquiunt) si Pontifex *foeneratorem* pronunciavit, qui non aliter pecuniam vult mutuam dare mercatori maritimo, quam subeundo ejusdem pecuniae periculum, ut hac ratione aliquid ultra sorteam a mutuatario percipiat, quemadmodum praedictum textum expendentes adnotarunt *S. Antoninus* 2. *part. cap.* 7. §. 21. *tit.* 7. Silvester *verb. Usura* 1. §. 23. Molina *de contract. disp.* 318. *num.* 1. et Gonzalez *in eod. Cap. Naviganti*, *num.* 8. multo magis usurarius erit, qui non aliter vult

societatem inire, nisi rejecto in socium sortis periculo, et accepta insuper ab eo securitate alicujus lucri. Neque vero audiendos volunt Auctores relatos a *Gibalino de usuris lib.2. cap.4. art.3. n.25.* existimantes, in allegatum textum irrepsisse mendum, et legendum *usurarius non est censendus*: huic quippe explicationi, teste eruditissimo *Gonzalez ibid. num.7. in fin.* repugnat omnium Codicum fides, in quorum nullo invenitur particula *non*, sed textus legitur, sicuti habetur in vulgata Decretali.

IV. Haec sunt praecipua rationum momenta, quae in utramque partem adducuntur; neque Apostolica Sedes priori opinioni, etsi minus congruere videatur Sixtinae Constitutioni, ullam hactenus censuram inussit, a quo proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere: ad usum vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem patroni periculosum fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari; quod a plerisque Episcopis in suis Dioecesanis Synodis sapientissime factum referunt citati *Genett.tom.1. tract.4.cap.14.* Natalis Alexander *epistol.94. in Appendic.ad tom.2. suae Theolog. moral.*

CAPUT OCTAVUM.

Contractus cujuslibet Dioecesis proprii, et peculiares in Synodo examinentur.

QUoniam impossibile foret singulos recensere contractus, quos versutorum hominum nequitia in dies excogitat ad larvandas usuras, Episcopos generatim monemus, ut, cum aliquem peculiarem contractum, alibi inusitatum, in commissis sibi dioecesibus fieri animadvertunt, quem ipsamet implexa, atque involuta illius ineundi formula suspectum reddit, eum, accitis in consilium Theologis, diligenter examinent, et si usurae labe foedatum repererint, statim prohibeant. Praestitum id fuisse a saepius laudato Praesule *Bonaventura*, Episcopo Montis Falisci, et Corneti, narrat *Franciscus Gervasius in supra cit. Ordine Synodi*, quo teste, vigilantissimus ille Antistes in Congregationibus suae Dioecesanae Synodo praeviis, Theologorum judicio subjecit plures contractus, in sua civitate, et dioecesi usitatos, e quibus, qui aut manifeste foeneratitii, aut occulti foenoris suspecti sunt ab illis renuntiati, Synodali Constitutione interdixit.

II. In nonnullis dioecesibus frequentes sunt contractus, vulgo nuncupati *collatici*, qui sunt hujusmodi: Pro quolibet bove terram arante, tradito bubulco, seu colono, solvitur domino bovis certa portio frumenti, hac tamen adjecta lege, ut si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino, et bubulco commune; si vero pereat culpa ejus, cui traditus est, is totum damnum subeat. Hic contractus, de quo fuse *Clericat.in miscell.decis.30.per tot.* invaluerat in dioecesi Amerina; et quia poterat primo aspectu aliquam usurae suspicionem ingerere, ut eam eluerent providi Episcopi Amerini, illum Theologis fedulo discutiendum commiserunt: cumque ab his accepissent, usurae flagitio vacare, contractum, uti antea consueverat, etiam in posterum fieri permiserunt; sed, quo magis dolis, et fraudibus occurrerent, nonnullas conditiones in eo adhiberi jusserunt, quas etiam approbavit sacra Congregatio Concilii die *6.* Decembris 1730. *Thesaur.Resolut.tom.5.pag.86.et* 87.

III. In nostra dioecesi Bononiensi, aliisque finitimis urbibus, frequentissimus est contractus, qui dicitur *pactum francandi*. Titius vendit domum, seu praedium *Sempronio*, cum pacto redimendi rem venditam, quam tamen non tradit *Sempronio*, sed sibi retinet, tamquam ejusdem conductor, solvitque propterea emptori mercedem conventam, donec illam redimat. Contractus ejusmodi; cujus meminit Rota Bononiensis apud Gypsium *decis. 119.* reputatur licitus: etenim, cum illicitum non sit rem vendere cum pacto redimendi, neque illicitum erit, eidem adjicere alium contractum locationis, et conductionis, qui praecedentem venditionem non destruit, sed confirmat; quemadmodum ratiocinatur *Ansaldus decis.463.num.4.et seq.*

IV. At nonnulla sunt, quae contractum venditionis cum pacto redimendi, vitiare possunt. Et primo quidem, si in illius stipulatione facultas, quae datur venditori, rem venditam, quandocumque voluerit, redimendi, gravetur onere eam redimendi majori pretio, quam ipse vendiderit, contractus erit injustus, quamquam enim *Leotardus de usuris qu.15. n.10.* etiam hanc pactionem licitam tueatur, rectius tamen alii usurariam praesumendam contendunt; addentes, quod, si haec praesumptio aliis adjuvetur conjecturis, sine ulla haesitatione debeat in foro externo absolute usuraria pronunciari, ob regulam textus *in Cap.Illa nos, de pignoribus*, quam ad rem exornat *Ansaldus cit.decis. n.6.* Secundo, si ven-

ditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus,quo elapso non sit amplius locus retrovenditioni, manifestam pariter redolet usuram:siquidem ejusmodi pactum efficit, ut contractus induat naturam pignoris;quod observavit *Mantica de tacit. et ambig.conven.lib.4.tit.31.n.68. et seq.* et quamvis non indueret naturam pignoris, adhuc a justitia deficeret, si, obtentu pacti redimendi, venditio fieret infra limites justi pretii, neque haberetur ratio oneris impositi venditori fundum redimendi intra certum tempus, quo elapso, nequeat illum pro suo libito, eodemque pretio recuperare;de qua re legendus est *Leotardus cit. qu.* 15. *a n.* 16. *usque ad* 22. ubi pluribus argumentis praefati contractus injustitiam demonstrat. Tertio, si pactum redimendi hac lege ineatur,ut non liceat venditori fundum redimere, nisi post praefiniti temporis, puta duorum, aut decem annorum, intervallum, non carebit praesumptione usurae: quoniam ex ea temporis praefinitione fas est conjicere, interim voluisse emptorem lucrari ex mutuo, et usuram ficta fundi emptione palliare: et quamvis haec sola conjectura tanta non sit, ut contractum in foro externo statim evincat foeneratitium, si tamen emptor alias fuerit de usura diffamatus, aliud non desiderari,ut etiam praedictum pactum judiciali sententia declaretur usurarium, docent *Mohedan.decis.3.de empt.et vendit.* et Mantica *loc.cit.n.31.*

V. Jam vero, cum *pactum francandi*,de quo est sermo, intra speciem contineatur contractus venditionis cum pacto redimendi (sicuti praemonuimus), omnes praefatae, aliaeque similes conditiones, quae hanc turpem, atque illicitam reddunt, etiam illud contaminant. Quare *Gabriel* Cardinalis *Palaeotus*,primus Archiepiscopus Bononiensis, ne *pactum francandi*, in sua dioecesi passim usurpatum, animas suae curae concreditas usurae flagitio illaquearet, accuratam Instructionem promulgavit, typis Bononiensibus anno 1587.impressam post quaestiones morales,ejusdem mandato explicatas a Patre *Ludovico de Beja* Ordinis Eremitarum, in qua, mira prudentia, et solertia, omnes in primis enumerat, et enuncleate exponit conditiones, quae illud in foro externo aut omnino usurarium, aut saltem usurae suspectum probant: Confessarios deinde monet, ut in foro Sacramentali ab emptore diligenter exquirant, num revera serium animum habuerit fundum emendi, ejusque dominium acquirendi, vel an potius voluerit mutuam dare pecuniam, et usque ad ejusdem restitutionem consequi fructus ex domo,praedio,aliove fundo, quem cum *pacto francandi*,emere simulavit;si enim res hoc posteriori modo se haberet, esset certi, et turpis foenoris reus: similiter et venditorem interrogandum, ait, num ab emente pecuniam mutuam petierit, cum foenore restituendam,eumque renuentem induxerit ad usuram obtegendam pallio *pacti francandi*,in hoc quippe rerum statu non esset venditor immunis a gravis noxae reatu,cum neminem liceat ad foenerandum allicere, qui alias non sit ad foenerandum paratus: quin immo vix contingere potest, ut a peccato excusetur, qui, ut consequatur pecuniam, quam ab iniquo foeneratore sine usura obtinere non potest, se obligat ad eam restituendam cum foenore, juxta doctrinam *D. Thomae 2.2.quaest.78.art.4. in corp. Dicendum est, quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris: licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, et usuras exercet, mutuum accipere sub usuris, propter aliquod bonum,quod est subventio suae necessitatis, vel alterius*: quam sequuntur *Innocentius in Cap. Super eo, de usuris*, Sylvester *in Summ. verb. Usura 7.§.* 1. Dabiena *verb. Usura* 8. §. 1. 2. *et* 3.

VI. Pauca haec, quae delibavimus, exempla satis esse videntur ad edocendos Episcopos circumspectionem,quam adhibere debent,cum peculiarem quempiam contractum,nova atque insueta veste circumvestitum,in dioecesim irrepere advertunt; hunc quippe aut illico,aut saltem in Synodo solerter expendere debent, nec sinere,ut communi usu recipiatur,nisi ab omni usurae periculo quam longe abesse compererint.

CAPUT NONUM.

De multis, seu poenis pecuniariis.

NOn est hic sermo de eleemosynis,quibus scimus integrum olim fuisse poenitentibus redimere poenam canonicam,cui pro modo perpetratae culpae facti fuerant obnoxii.Etenim,cum, tepescente charitate, coeperint homines ab illis severis jejuniis,aliisque corporis macerationibus abhorrere,quibus poenitentes affligebantur, ex singulari quadam Ecclesiae indulgentia illis concessum fuit, ut praedictas poenas possent arbitrio suo redimere,atque in eleemosynas commutare.Hujus disciplinae, quam non ante seculum

octavum in Ecclesiam invectam, neque ante nonum propagatam, putat *Morinus de Poenit. lib.* 10. *cap.* 17. monumentum occurrit in Concilio Triburiensi anni 895. *can.* 56. 57. *et* 58. *tom.* 6. *part.* 1. Collectionis *Harduini col.* 455. quibus in locis venia datur poenitentibus redimendi quorumdam dierum jejunium, in plures annos sibi praescriptum, *uno denario, vel pretio denarii, sive tres pauperes*, *pro nomine Domini*, *pascendo*. Et magis aperte in Concilio Remensi anni 923. ubi, post indictum militibus, qui interfuerant bello Suessionensi, inter *Robertum, et Carolum* Reges acto, cujuslibet feriae Sextae, et trium quadragesimarum per tres annos jejunium, libera fit iisdem potestas, illud ex parte redimendi eleemosynis: *Omnibus his tribus quadragesimis, secunda, quarta*, *et sexta feria*, *in pane*, *sale, et aqua abstineant, aut redimant*: *tom.* 5. Collectionis *Harduini part.* 1, *col.* 562. Neque ea disciplina displicuit *Petro Damiano*, pristinae severitatis ceteroquin tenacissimo: is siquidem commissa sibi a Romano Pontifice Legatione fungens, *Guidoni* Archiepiscopo Mediolanensi, simoniacis Ordinationibus, aliarumque rerum sacrarum nundinationibus implicato, poenitentiam injunxit centum annorum; sed simul libertatem dedit illius redimendae certa pecuniae eleemosyna, in annos singulos eroganda: quod ipsimet *Damianus* scripsit ad *Hildebrandum* tunc Romanae Ecclesiae Archidiaconum, apud *Baronium ad ann.* 1059. *n.* 55. Eumdem vero morem adhuc perseverasse in fine duodecimi, atque initio decimi tertii seculi, colligitur ex variis libris poenitentialibus, ea aetate exaratis, quos producit laudatus *Morinus eodem c.* 17. *n.* 6. *et seq.* et evidenter constat ex epistola Innocentii III. *tom.* 1. *epistolar.* ex recensione Stephani Baluzii *pag.* 517. *lib.* 2. *epist.* 270. *Archiepiscopo Magdeburgensi, et Suffraganeis ejus*, *Abbatibus &c. in Magdeburgensi provincia constitutis* data pro bello sacro, in qua hanc illis inter ceteras, impertitur facultatem, nimirum, *ut circa eos*, *qui de bonis suis Terrae Sanctae voluerint subvenire*, *de discretorum virorum consilio*, *qualitate personarum*, *et rerum facultate pensatis*, *ac considerato nihilominus devotionis affectu*, *opus injunctae poenitentiae commutare possitis in opus eleemosynae faciendae*. Sed posteriori aetate, quemadmodum idem *Morinus* observat, cum obsoleverint poenitentiae canonicae, consequens fuit, ut obsolesceret etiam earumdem redemptio, de qua nullum verbum fecere antiqui Scholastici, etsi de variis speciebus relaxationum poenitentialium multa disputaverint. De hisce eleemosynis fuse agit *Muratorius tom.* 5. *dissert.* 68. *Antiquitatum Italicarum medii aevi*, ubi notat, eas, quae, juxta sacrorum canonum normam, erogandae erant in redemptionem captivorum, aut in alimoniam pauperum, uti habetur apud Regionem *lib.* 2. *cap.* 440. *et seq.* aliquando, hominum malitia, fuisse conversas in commodum, et utilitatem Sacerdotum, quorum proinde turpem avaritiam merito exagitat, et perstringit.

II. Neque loquimur de eleemosynis, quae etiam nunc a Confessariis poenitentibus imponuntur tamquam opportunissimae ad abluendas scelerum maculas, juxta illud *Danielis* 4. *Peccata tua eleemosynis redime*, *et iniquitates tuas misericordiis pauperum*: quamquam, uti recte monet *Thomassinus de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 1. *c.* 74. *n.* 1. *et* 4. consultius sit, ut, non sola eleemosyna poenitentibus praescribatur, sed simul orationes, jejunia, aliaeque poenae corporis afflictivae, pro criminum gravitate, et numero, accumulentur, quae aptiores sunt ad medendum intestinis animae morbis, eorumque contagia expungenda, cum eleemosyna solam expugnet avaritiam, carnem vero non maceret, nec reliqua vitia directe attingat. Cavendum praeterea est confessario, ne eleemosynam, quam poenitenti praescribit, suam praetexens paupertatem, sibimet elargiendam suadeat; id quippe aut simoniam saperet, aut certe non effugeret turpis quaestus notam: a qua ut Confessarios omnino immunes servaret *Sanctus Carolus Borromaeus*, iisdem praeterea districte praecepit, ut, siquando eleemosynam, pro Missis celebrandis, poenitentibus iniungunt, eam non sibi, neque Ecclesiae, aut monasterio suo addicant: qua de re plura superius a nobis dicta sunt *lib.* 5. *c.* 9. *in fin.*

III. De hisce eleemosynis (ut diximus) hic non agimus; sed unice res est de multis, seu poenis pecuniariis, quae a Judice Ecclesiastico, in vindictam patrati criminis, saepius in foro externo infliguntur. Enimvero, si sacrorum canonum statuta perquirimus, a plerisque ejusmodi multas probari, ab aliis autem improbari, deprehendimus. Concilium Berghamstedense in Anglia, sub *Bertualdo* Archiepiscopo Cantuariensi, anno 697. celebratum, quod habetur in Collectione *Spelmanni*, *tom.* 1. *pag.* 194. *et seq.* et in nova Collectione Conciliorum Britanniae *tom.* 1. *pag.* 60. adul-

60. adulteria, latrocinia aliaque plura enormia delicta, pecuniaria multa castigat. Leges etiam Ecclesiasticae Aluredi Regis Anglorum, ab eodem *Spelmanno ibid. pag.* 364. et in nova Collectione *cit. tom.* 1. *pag.* 186. relatae, fere omnia peccata, eadem poena pecuniaria coercent. At *Othobonus* Cardinalis S. Hadriani, Apostolicae Sedis ad Regnum Angliae Legatus, in suis Constitutionibus in Concilio Anglicano anni 1248. promulgatis, quae extant in eadem Collectione *Spelmanni tom.* 2. *pag.* 276. ne facilius crimina admitterentur, a quibus quilibet posset solius pecuniae solutione absolvi, id deinceps fieri *can.* 4. vetuit: eidemque adhaesere Concilium Excestrense anni 1287. *cap.* 31. et Concilium Londinense anni 1342. *cap.* 10. Quamvis enim *Thomassinus cit. c.* 74. *n.* 7. has Constitutiones intelligat de commutatione poenitentiae canonicae in eleemosynam in foro Sacramentali, de qua paulo ante disseruimus, nobis tamen manifeste loqui videntur de poena pecuniaria, in foro externo irroganda: etenim Constitutio Cardinalis *Othoboni* interdicit Archidiaconis, *ne pecuniam a delinquente pro gravi, et notorio crimine recipiant, sed commissum crimen puniant animadversione condigna*: Concilium Londinense Archidiaconis pariter, eorumque Officialibus prohibet, *ne a recidivo pecuniam recipiant quovis modo, sub poena restitutionis dupli pecuniae, fabricae Cathedralis Ecclesiae applicandae*: Archidiaconi autem, non in foro interno, et Sacramentali, sed in externo jurisdictionem exercebant, atque in delicta animadvertebant.

IV. Concilium itidem Turonense anni 1294. *can.* 3. apud laudatum *Thomassinum part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 74. *n.* 7. Archidiaconos, Archipresbyteros, et Decanos rurales, jurisdictionem contentiosam administrantes, acriter reprehendit, quod *a Clericis, et laicis poenam pecuniariam, contra canonum prohibitionem, exigerent, et extorquerent*. Exadverso Episcopus Augustodunensis in celebri illa disputatione super finibus jurisdictionis Ecclesiasticae, et laicalis, habita in Conventu Cleri Gallicani anno 1329. indicto a Rege *Philippo Valesio*, pluribus argumentis evicit, posse, secundum Jura tam Canonica, quam Civilia, ab Episcoporum Officialibus poenas pecuniarias decerni. Idem dissidium vigere reperimus inter Juris communis sanctiones. Siquidem *Alexander III. in Cap. Licet*, 3. *de poenis*, improbare videtur, *ut pro corrigendis excessibus, et criminibus puniendis, a Clericis, et laicis poena pecuniaria exigatur*. Sed idem Alexander III, *in Cap. in Archiepiscopatu*, 4. *de raptoribus*, et Honorius III. *in Cap. Dilectus*, 18. *de offic. Judic. ordin. emendas, seu multas imponere, et percipere* permittunt.

V. Si porro sanctorum Antistitum exempla investigamus, ea non minus hac in re inter se discrepare invenimus. *S. Thomas* Archiepiscopus Cantuariensis consuevit istiusmodi poenas infligere. Sed *S. Hugo* Episcopus Lincolniensis *Archidiaconos suos, ceterosque Praelatos severe compescuit, ne a delinquentibus multam exigerent pecuniariam*. Cumque ei objectaretur contrarium exemplum *S. Thomae* respondebat: *Credite mihi, non idcirco Sanctus fuit: alia eum virtutum merita Sanctum exhibuerunt, alio meruit nomine Martyrii palmam*: quod enarratur in ejusmodi Vita apud *Surium die* 17. *Novembris cap.* 16. Similiter de *B. Joanne* Episcopo Teroanensi refertur in ejusdem Actis a coaevo Scriptore exaratis, eum nunquam induci potuisse ad multas recipiendas. Oppositum autem placuisse aliis Episcopis, doctrinae, et sanctitatis fama atque praeclaris, erudite ostendit *Franciscus Perez* Episcopus Terulensis in sua Defensione canonica, Hispano sermone conscripta, potestatis Decretorum Episcoporum *pag.* 44. 51. *et* 69. quibus fortasse experientia compertum fuit, pecuniarias poenas magis timeri, quam spirituales censurarum, quae utpote spiritum tangentes, interdum a crassis, et obcaecatis hominibus contemnuntur: quod etiam sensit *Petrus Blesensis epist.* 74. *tom.* 24. *Biblioth. Patrum pag.* 993. ubi de quodam *Guidone* laico, notorio adultero, et saepius excommunicato, haec scribit: *Certissimam illius emendationem vobis promitto in oblatione pecuniae. Sensibilis est illa sententia, non verbalis, ideoque plus doloris incutit, et timoris; nam juxta Ethnicum satyr.* 13.

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris:
Non cohibent sacra verba malum: majore tumultu
Planguntur nummi, quam funera.

VI. Verum omnem hac de re controversiam diremit Concilium Tridentinum, quod *sess.* 25. *c.* 3. *de reform.* potestatem decernendi multas pecuniarias Episcopis vindicavit inquiens: *Liceat eis (Episcopis), si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam laicos, per multas pecuniarias, quae locis piis ibi existentibus, eo ipso quod exactae fuerint, assignentur*

tur .... procedere, et causas definire. Ac ipsummet Concilium *sess.6.c.1.de reform.* Episcopos sine legitima causa a suis dioecesibus absentes, poena multavit amissionis *quartae partis fructuum unius anni, fabricae Ecclesiae, et pauperibus loci, per Superiorem Ecclesiasticum applicandorum.* Et *cit.sess.25. cap.14.* in Clericos concubinarios, post monitionem non resipiscentes, poena animadvertit privationis tertiae partis fructuum suorum Beneficiorum, ac Pensionum, *quae fabricae Ecclesiae, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicetur*; crescente vero contumacia, eosdem omnibus spoliat Beneficiorum fructibus, ac proventibus, praedictis pariter locis applicandis. Quare nemini fas est dubitare, licere Episcopo multas pecuniarias delinquentibus indicere, si ad eorum emendationem, aliorumque terrorem, eas conducere existimaverit.

VII. Recte tamen monet *Fagnanus in Cap. irrefragabili, §.Ceterum, n.15.de Offic.Ordinar.* ejusmodi poenas exigi solum posse per judicialem sententiam, et causa cognita, non vero extra judicium a diffamatis de aliquo crimine, ut illius solutione judicialem evitent inquisitionem; ita enim viderentur delicta, non puniri, sed tolerari, et pecuniae solutione impunitas emi delinquendi: *Quod facit* (addit) *contra illos Episcopos, qui dioecesim visitationis titulo peragrantes, diligenter investigant, an in loco reperiantur aliqui de ullo crimine suspecti, vel diffamati; eisque arcessitis contestantur, se velle contra eos criminaliter procedere, suadentque, ut se componant in certa pecuniarum summa, quam si recusent solvere, minantur, se processuros ad formalem inquisitionem, carcerationem, et condemnationem: et his concussionibus, brevi manu, ingentes pecuniarum summas extorquent, quod est detestabile; et non semel vidi processus contra Episcopos super hujusmodi extorsionibus, et concussionibus fabricatos.*

VIII. Abstinere praeterea debet Episcopus a novis constitutionibus passim edendis, inflicta in transgressores poena pecuniaria; ne videatur illas ferre pro quaestu, et pecuniae emungendae causa: ad quam calumniam praevertendam Concilium Provinciale Aquense anni 1585. *tom.*10. Collectionis *Harduini col.*1576. loquens de Synodo Dioecesana, statuit: *Censura ibi fiat de singulorum moribus, vestitu, et vita; ac infligatur poena potius personalis, etiam carceris, ubi opus fuerit, quam pecuniaria.* Eamdem pariter fuisse mentem sacrae Congregationis Concilii ex pluribus, quas subnectimus, ejusdem decisionibus edocemur. Jussit Tridentinum *sess.5. cap.2.de reform.* ut Plebani, ceterique animarum Rectores, *diebus saltem Dominicis, et festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate, pascant salutaribus verbis,* voluitque, ut si *ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium, cogantur.* Hinc sibi licuisse putavit Episcopus Novariensis in suis Constitutionibus Synodalibus Parochos, huic decreto contravenientes, pecunia multare. Sed sacra Congregatio Concilii die 15. Junii 1658. etsi de potestate Episcopi non dubitaverit, id tamen fieri non decuisse, respondit. Episcopus Assisiensis in sua Synodo excommunicationem, et quinquaginta aureorum poenam decreverat in Parochos e sua Parochia duorum dierum spatio, sine Episcopi licentia, absentes. Sed etiam sacra Congregatio delendam censuit e decreto excommunicationem latae sententiae, et poenam pecuniariam non imponendam in certa quantitate, sed relinquendam arbitrio Episcopi, qui, cum casus contingeret, ita illam temperaret, ut responderet tempori absentiae, et reditibus Parocho ex sua Ecclesia obvenientibus; uti habetur *lib.153. memorialium pag.953.* In Synodo Brundusina statutum fuerat, ut Sacerdotes, aliique inferiores Clerici inservire deberent Ecclesiae, cui juxta decretum Tridentini *c.16.sess.23.de reform.* erant adscripti, singulis Dominicis, aliisque festis diebus, et in tota Octava Corporis Christi, atque insuper solemnibus supplicationibus, per annum fieri consuetis, interesse, sub poena ducatorum quinquaginta, Seminario applicanda: sed sacra Congregatio die 19. Julii 1618. admonendum censuit Episcopum, ne ad poenae exactionem procederet, eo quod Tridentinum *c.l.* Clericis Ecclesiam deserentibus, cujus obsequiis in eorum Ordinatione sunt mancipati, interdicendum dumtaxat statuat exercitium Sacrorum.

CAPUT DECIMUM.

De multarum, seu poenarum applicatione, seu destinatione; et obiter nonnulla de procuratione debita Episcopo visitanti.

HÆc de potestate imponendi poenas pecuniarias. Quod vero attinet ad earumdem poenarum destinationem, et usum, sacra Congregatio Concilii, apud *Fagnanum in Cap. Presbyt. de pec-*

*nis,a n.4.usque ad fin.*haec tria declaravit:primo, multas a Tridentino inflictas Clericis non residentibus,aut concubinariis,et quae juxta *cit.cap.* 3.*sess.*25.ad retundendam Clericorum, et laicorum contumaciam inducuntur,semper locis piis, sicuti idem Tridentinum praecipit,esse assignandas:secundo, quae nulla certa lege, vel statuto sunt taxatae,seu in certa pecuniae summa praefinitae,sed Episcopi arbitrio decernuntur,eas similiter non posse,nisi in opera pia expendi; ne secus,ut idem *Fagnanus n.*9.ponderat,arbitrium Episcopi,propter avaritiam,et quaestum,sit immoderatum: tertio denique, quas in certa mensura designant canones,vel Synodicae Constitutiones,servari posse integras egenti Episcopo,si vere egeat;quamvis,monente eodem *Fagnano n.* 22.ad evitandum scandalum, et peccati periculum, tutius sit,ut Episcopus, priusquam praedictas poenas sibi vindicet, consulat sacram Congregationem Concilii,cujus erit judicare,an revera tanta prematur inopia,cui praedictis pecuniis oporteat subveniri.Vniversim enim loquendo,arbitrio Superioris committitur decernere, an quis sit vere pauper,juxta doctrinam, quam tradunt *Bartol.in l.Si constante*,14.*ff.sol.matrim.* aliique congesti a *Menoch.de Arbitr.lib.*2. *cent.* 1. *cas.*65. *n.* 6.

II. Quoniam autem res haec non levis est momenti,et facile possent Episcopi a nonnullis,quae circumferuntur, S. Congregationis decretis decipi, necessarium ducimus ejusdem sacrae Congregationis Concilii mentem diligentius indagare, et exponere.Sciendum itaque, sacram Congregationem ante annum 1614.saepius dixisse,liberum esse Episcopo vere pauperi,et indigenti, poenas pecuniarias tertii generis in suae inopiae levamen erogare,quemadmodum nuper a *Fagnano* audivimus:at ab anno 1614. ab ejusmodi declarationibus edendis eadem abstinuit,et mos invaluit,ut Episcopus, qui praefata pecunia suam sublevare cupit inopiam,facultatem,eam sibi addicendi, petat ab eadem sacra Congregatione quae illam modo concedit,modo negat,sicuti diversae exposcunt rerum circumstantiae:quod in quadam causa *Novariensi* proposita die 11.Maii 1658. ad rem adnotavit sacrae Congregationis Secretarius hisce verbis: *Sacra Congregatio pro diversitate circumstantiarum, et Episcoporum, prout ipsis,et eorum integritati,et bonitati,magis, aut minus fidit,similia Indulta applicandi poenas pecuniarias concessit.*Facultatem vero,quam interdum impertiendam existimat, nunquam vult esse perpetuam, sed da certum limitat tempus, quia interim cessare potest causa, quae eam hic et nunc concedendam suadet. Ita reapse in eadem causa *Novariensi* permisit quidem Episcopo, ut posset multis pecuniariis uti, ad prosequendas lites,quas intentaverat pro indemnitate locorum piorum suae dioecesis,cujus sumptibus subeundis pares non erant suae Mensae reditus, sed hanc permissionem duraturam voluit tantum ad sex annos. Episcopo pariter Anglonensi potestatem fecit,easdem multas in proprium commodum, suaeque paupertatis subsidium insumendi, sed dumtaxat ad triennium; uti constat ex ejusdem sacrae Congregationis decreto edito 15. Januarii 1656. et adnotato *lib.*19. *decretor. pag.* 554. quod proderit integrum audire, quoniam in eo et omnia confirmantur,quae hactenus diximus,et summa elucet circumspectio, ac cautela,qua sacra Congregatio in impertiendis ejusmodi facultatibus se gerit: *Sanctissimus Dominus noster* (verba sunt decreti), *audita sententia sacrae Congregationis Concilii,veris existentibus narratis,in quibus gravatur conscientia ipsius oratoris, benigne annuit,ut per triennium percipere possit poenas, et multas pecuniarias, quae in sacris Canonibus, seu Statutis Synodalibus,pro delictis ad certam summam fuerunt praefinitae, non autem poenas, et multas, quae vel ab ejus arbitrio pendent, vel per sententias, nulla praecedente Canonum, vel statutorum Synodalium determinatione, imponuntur,nec poenas Clericorum non residentium, vel concubinariorum, quae piis locis omnino applicentur*. Quare, quidquid olim fuerit, dubitandum non est, hodie Apostolicae Sedis licentiam requiri, ut Episcopus, quantumvis pauper, emendas, seu multas pecuniarias sibi addicere, et in proprios usus expendere possit.

III. Notandum tamen est, interdum contingere,poenam pecuniariam esse quidem inflictam a Synodali Statuto, simulque praefinitam in certa pecuniae quantitate,et propterea hoc nomine pertinere ad tertium genus poenarum, quas diximus ab Apostolica Sede Episcopo egenti quandoque concedi; sed simul evenire, eam esse ab eodem Statuto applicatam certo loco pio,seu ad aliquod determinatum pium opus destinatam, cujus rei exemplum nobis suppeditat Dioecesana Synodus Oriolana, habita anno 1600.*cap.*71. relata a Cardinali *de Aguirre tom.*4. *Concilior. Hispan.pag.*741. ubi sic decernitur: *in his Constitutionibus, et Statutis nostris, atque Decretis*

hujus secundae Dioecesanae Synodi Oriolanae, in quibus poenae, et multae pecuniariae in violatores sancitae sunt, nec, qua ratione distribuendae illae sint, declaratur, earum dimidiam partem sanctae Cruciatae applicamus, alteram vero dimidiam partem in opera pia, nostro arbitrio, distribui volumus. Jam vero, cum res ita se habet, sciant Episcopi, poenas ejusmodi, quod eam partem, quae est certo loco, seu pio operi applicata, nunquam sibi, quantacumque laborent inopia, fore ab Apostolica Sede concedendas, nisi probaverint, locum, seu opus pium ea pecunia non indigere; neque enim Sedes Apostolica, ut uni gratificetur, vult juri quaesito alterius praejudicium inferre.

IV. Quae autem hucusque dicta sunt de Episcopis, facile indicant, quid sentiendum sit de Capitulis, Ecclesiarum Cathedralium, quibus aliquando in mentem venit, sibi licere, vacante Sede, multas pecuniarias, et delinquentium compositiones, in suos, et Canonicorum usus convertere. Contendebant id anno 1642. Canonici Mazarienses, de quibus in Congregatione Concilii die 6. Decembris ejusdem anni quaesitum fuit: *An Canonici Ecclesiae Cathedralis possint, Sede vacante, propria auctoritate in usus proprios convertere poenas, multas, et compositiones delinquentim?* Responsum autem fuit: *Canonicos non posse*: ut videre est *lib.* 17. *decretor. pag.* 119. *a terg et* 120. Paucis vero post annis, nimirum die 28. Martii 1648. instante Vicario Capitulari Elnensi, in eadem Congregatione sequens haud absimile dubium propositum fuit: *An Vicario Capitulari liceat poenas, et multas pecuniarias in usus proprios convertere, seu potius teneatur omnes piis locis applicare?* et simile rescriptum prodiit: *Vicarium Capitularem non posse poenas, et multas in usus proprios convertere, sed integras locis piis debere applicare*: ut legitur *lib.* 18. *decretor. pag.* 464. *et seq.* Nec reperire datum est exempla facultatis Vicariis Capitularibus impertitae, ut sibi applicare possent multas pecuniarias. Siquidem congrua Vicarii Capitularis substentatio desumenda est ex vacantis Sedis emolumentis, quae scilicet ex jurisdictione, aut ex sigillo, seu ex alio quocumque fonte proveniunt; e quibus, detracto ejusdem Vicarii competenti salario, quidquid reliquum est, ad futuri Episcopi commodum remanere debet. *Sacra &c. alias censuit, emolumenta, sede Episcopali vacante, obvenientia ex jurisdictione, et sigillo, aut alias undequaque, neque ad Capitulum, neque ad ejus Vicarium spectare; sed debere futuro successori reservari, si ad Episcopum, Ecclesia non vacante, pertinuissent. Ex his tamen emolumentis deducendum esse salarium rationabile, Vicario constituendum, et persolvendum*. Ita decretum fuit ab eadem sacra Congregatione die 11. Julii 1626. *libr.* 13. *decretor. pag.* 55. *et* 56. in quadam causa *Nullius*: et iterum in una *Agrigentina*, die 17. Aprilis 1627. *eodem lib.* 13. *decretor. pag.* 232.

V. Tandem est animadvertendum, quascumque multas, seu poenas pecuniarias, statim ac ab Episcopi Administris exactae sunt, deponendas esse penes probatum virum; etenim *Alexander IV.* suis Apostolicis litteris, quae habentur post Eymericum *in Director. Inquisit. pag.* 26. decrevit, haereticos, eorumque fautores, defensores, et receptatores, in quibusdam casibus multandos poena pecuniaria, simulque voluit, hanc integrae fidei homini, arbitrio Ordinarii eligendo, costodiendam tradi, ut, cum deinde opus fuerit, impendatur in prosequenda causa Fidei adversus haereticos. Alexandri vestigiis adhaeserunt Patres Concilii Toletani, anni 1565. *act.* 2. *cap.* 14. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 1151. ubi ita edixere: *Poenae pecuniariae, si quando a Judicibus ordinariis, juxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi contingerit, in pios tantum usus, et pro executione justitiae, non pro privata Episcoporum utilitate, expendantur, arbitrio Episcopi, vel ejus Vicarii. Deputeturque ab eodem Episcopo, qui easdem poenas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur*. Haec autem praxis, veluti aptissima ad obviandum dolis, fraudibus, et calumniis, placuit Ven. *Innocentio XI.* Pontifici Maximo, cujus propterea jussu sacra Congregatio Episcoporum, et Regularium, suis encyclicis litteris ad omnes Episcopos die 5. Februarii 1678. datis, quae habentur apud Clericatum *de Benef. discord.* 100. *num.* 4. iisdem injunxit, ut quaslibet emendas, multas, seu poenas pecuniarias, statim custodiendas tradant probo, et fideli Depositario, ut hac ratione semper innotescant, quantum a delinquentibus exactum sit, et in quem usum erogatum.

VI. Quae hactenus diximus, ut quilibet videt, eo omnia collineant, ut scilicet a foro Ecclesiastico omnis arceatur avaritiae species: quem eumdem scopum semper respexit sacra Congregatio Concilii, quotiescumque de pecunia, quocumque nomine Episcopo pensitanda, in ea actum est. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 3. *de reform.*

praecepit, ut Episcopus singulis annis suae dioecesis visitationem instituat, quam si, propter ejusdem dioeceseos latitudinem, intra annum explere nequeat, biennio saltem absolvat. Visitanti autem Episcopo permisit, pro se, suoque honesto comitatu, ab iis, quibus de jure id onus incumbit, procurationes exigere, seu moderata, et frugalia victualia recipere; relinquendo tamen arbitrio eorum, qui visitantur, aut eadem victualia subministrare, aut pecuniam, quam antea consueverant, exsolvere. Hoc porro decreto non prohibetur Episcopus, ne intra ejusdem anni curriculum, si ita necessarium duxerit, iterum dioecesim visitando perlustret, quemadmodum recte notant *Fagnanus in Cap. Cum venerabilis*, *num. 3. de censibus*, Pirhing *in 3. lib. Decretal. tit. 39. de sect. 2. num. 49.* Cardinalis de Luca *in Miscell. Eccles. disc. 1. num.* 118. et *in Annotation. ad Concil. Trident. disc. 5. num. 6.* Sed, ne quisquam Pastorem visitationem iterantem insimulet, quasi crebrius al suas oves accurrat, ut eas saepius tondeat, non autem ut earumdem morbis novum afferat medicamen: propterea cum sacra Congregatio Episcoporum, et Regularium anno 1586. tum sacra Congregatio Concilii die 19. Septembris 1682. censuerunt, Episcopo, bis eodem anno dioecesim visitanti, unicam tantum deberi procurationem: examinato quippe sequenti articulo: *An Episcopus, qui, si commode fieri posset, dioecesim suam quotannis visitare tenetur, possit hujusmodi visitationem facere per mensem, vel circiter, ante quam labatur integer annus a die peractae ultimae visitationis, vel potius debeat expectare, quod anni circulus integre compleatur, antequam denuo visitet, ita ut intra singuli cujuslibet anni cursum una tantum visitatio fiat*: sacra Congregatio Concilii, praedicta die, et anno, respondit: *Affirmative, sed non posse recipere procurationem, neque victualia, nisi semel in anno*. Cui quidem responsioni concinit alia, ab eadem sacra Congregatione data die prima Junii 1737. in causa *Policastren. Procurationis*, in qua proposita quaestione: *An Episcopus, non completo anno ab ultima visitatione, possit iterum eamdem Ecclesiam visitare, et aliam procurationem a visitandis exigere*: responsum fuit: *Affirmative quoad primam partem, et negative quoad secundam*: *Thesaur. Resolut. tom.* 8. *pag.* 87. Huc etiam pertinet, quod ab eadem sacra Congregatione decisum fuit, quoad procurationem solvendam Vicario Capitulari. Diximus superius *lib. 2. cap. 9. num. 5.* posse a Vicario Capitulari dioecesim visitari post annum a die ultimae visitationis, ab Episcopo peractae; sed, quoniam non decet, ut ipse cum tanto incedat comitatu, quanto indiget Episcopus, qui majori praefulget dignitate; idcirco sacra Congregatio die 28. Julii 1708. in causa *Ostunen. Procurationis*, impressa *tom. 9. Thesaur. pag.* 180. rescripsit, Vicario Capitulari deberi tantum medietatem procurationum, quae Episcopo solvi consueverunt: tali enim pacto servabitur indemnis ab expensis, quae visitationis causa occurrunt, sed nihil lucri ex ea percipiet.

LIBER VNDECIMVS.

DE NOVITATE, ET SEVERITATE, QVAE IN CONSTITVTIONIBVS SYNODALIBVS EVITANDAE SVNT; VBI MVLTA DE HVIVSMODI NOTIS ALIQVANDO SYNODALIBVS CONSTITVTIONIBVS IMMERITO INVSTIS :

CAPVT PRIMVM.

De falsa novitatis nota, quae Synodalibus constitutionibus quandoque inuritur : ubi de constitutionibus Sancti Caroli Borromaei pro sua Ecclesia Mediolanensi.

Diuturna rerum experientia compertum est, Episcoporum Constitutiones, etiam in Synodis promulgatas, hoc nomine plerumque traduci, quod antiquis, et jamdiu receptis populi moribus adversentur, atque invisam novitatem in dioecesim inducant, qua ejusdem jura infringantur, et publica quies perturbetur. Verum, cum eaedem aequa lance librantur, maxime conformes deprehenduntur sanctissimis Ecclesiae institutis, quorum fortasse memoriam obliteravit prava consuetudo, quae, praecedentium Episcoporum socordia, in dioecesim irrepsit, et tam altas egit radices, ut, quae legis praevaricatio est, pro lege haberi coeperit. *Nam mala consuetudo* (ajebat Nicolaus I. *epist. ad* Hincmarum *Archiepiscopum Remensem*, *tom.* 5. Collectionis *Harduini col.* 646.) *quae non minus, quam perniciosa corruptela, vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur; et incipiunt praevaricationes, et variae praesumptiones, celerrime non compressae, pro legibus venerari, et privilegiorum more perpetuo celebrari*. Cum autem res ita se habet, contemnendae sunt hominum querelae, totisque viribus enitendum, ut veteri corruptelae nova praevaleat constitutio, qua collapsa disciplina restauretur: opportune siquidem monemur a *Cypriano epist.* 74. *ad* Pompejum, relat. *in Can.* 8. *dist.* 8. *Consuetudo, quae apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quominus veritas praevaleat, et vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod, relicto errore, sequamur veritatem*: et rursus ab Augustino *lib.* 3. *de Baptismo contra* Donatistas *cap.* 5. relato *ead. dist. Can.* 6. *Revelatione facta veritatis, cedat consuetudo veritati: quia et* Petrus, *qui prius circumcidebat, cessit* Paulo *veritatem praedicanti*.

II. Haud equidem inficiamur, potuisse antiquas leges contraria consuetudine abrogari, nec quandoque renovari posse absque populi offensione, quam omni studio praecavendam prudentia suadet. Verum haec locum sibi vindicant, *cum consuetudo est rationibus, et legitime praescripta*, uti inquit *Gregorius* IX. *in Cap. final. de consuetudine*: nunquam vero rationabiles esse possunt quaedam consuetudines, eaeque praesertim, quae praecipuas labefactant leges, quibus Ecclesiasticae disciplinae nervus continetur: has enim omnes irritas pronunciavit *Innocentius* III. *in cap.* 5. *de consuetudine*, inquiens: *Nos igitur, cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, disrumperetur nervus Ecclesiasticae disciplinae, ipsam, de consensu Fratrum nostrum, duximus irritandam*. Has porro consuetudines eradicandas dicimus, dicimus, spretisque improborum hominum querelis, sustinendas constitutiones asserimus, quibus illis obsistitur: qua in re plura nobis proponuntur ad imitandum exempla.

III. In Ecclesia Mediolanensi graves inoleverant abusus, sanctioribus Ecclesiae institutis e diametro oppositi. Quadragesimale jejunium, etiam quoad abstinentiam ab esu carnium, incipiebat feria secunda post Dominicam Primam Quadragesimae: praeterea singulis Dominicis, aliisque festis diebus, per Quadragesimam, et annum occurrentibus, publica exhibebantur spectacula: ludicrae pugnae, saltationes, aliique ludi in plateis, etiam iis horis permittebantur, quibus in Metropolitana Ecclesia Divina persolvebantur Officia: ea in Templis desiderabatur modestia, quam et loci sanctitas, et Divina, quae inibi celebrantur, mysteria exposcunt.

Adeo pestilentes corruptelas è florentissimo, quem excolebat, Domini agro propulsare curavit *S. Carolus Borromaeus*, novisque editis sanctionibus edixit; Dominica prima Quadragesimae, quae antepaschalis jejunii caput est, a vetitis cibis abstinendum: dierum festorum religionem nullo spectaculorum, saltationum, aut ludorum genere violandam, eo potissimum tempore, quo Fideles in Ecclesiam convenire, rebusque Divinis intentius vacare solent: quo vero magis a Deo dicatis locis omnis irreverentiae, et immodestiae occasio arceretur, diversas stationes in Templis parari jussit, in quibus viri a foeminis separati orarent. Nihil in his statutis non factum, nihil a pristinis Christianorum moribus alienum, nihil quod vetustissimis, ac ipsis Ecclesiae coaevis legibus non esset jam antea imperatum.

IV. Etenim, ad quadragesimale jejunium quod attinet, illud sex ad minus integras hebdomadas semper, ac ubique fuisse complexum, testatur *Cassianus collat.* 21. *cap.*24, ubi *Germanus* Abbas Theonam interrogat his verbis: *Quid causae est, ut sex hebdomadibus Quadragesima celebretur, licet in quibusdam provinciis religionis forsitan propensior cura adjecisse hebdomadam etiam septimam videatur?* Quaenam autem fuerint ea loca, in quibus ad septem hebdomadas protrahebatur, explicat *Sozomenus lib.*7. *cap.*19. inquiens: *Alii vero septem hebdomadas computant, ut Constantinopoli, et per cunctas in circuitu provincias, usque ad Phoenicem.* Cujus diversitatis ratio inde profecta est, quod hisce in provinciis non solum dies Dominici, sed etiam omnia Sabbatha, uno excepto, a diebus esurialibus subtraherentur; quibus subductis, sex et triginta dies remanebant jejunio persolvendi, quemadmodum alibi, ubi soli dies Dominici sex hebdomadarum jejunio eximebantur. Quod autem *Socrates lib.*5. *hist.Eccles. cap.*22. scribit, moris scilicet fuissae Ecclesiae Romanae, tribus tantum hebdomadis ante Pascha jejunare, id purum putum mendacium esse, evincunt contraria, *Leonis Magni*, *Petri Chrysologi* aliorumque Patrum, qui *Socratis* aetate vixerunt, testimonia congesta a *Natali Alexandro dissert.*4.*ad Sec.II.*

V. In hunc modum Quadragesimam observatam fuisse ad tempus usque *Gregorii Magni*, liquet ex ejusdem *homilia* 16. *in Evangelia n.*5. *Oper. tom.* 1. *col.*1494. ubi S.Doctor rationem etiam adducit, cur sex et triginta dies jejunio transigerentur, inquiens: *A praesenti die, usque ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadae veniunt, quarum videlicet dies quadraginta duo fiunt, ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia, quam triginta et sex dies remanent. Dum vero per trecentos et sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta et sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus: ut qui nobismet ipsis per acceptum annum viximus, Auctori nostro nos in ejus decimis per abstinentiam mortificemus.* Praedictis vero triginta sex, alii quatuor dies, Cinerum videlicet, et tres insequentes, additi postea fuere quadragesimalis jejunii initio, ut ita exactius Christi Domini exemplum imitaremur, qui *quadraginta diebus, et quadraginta noctibus* jejunavit, *Math.*4. Quo vero tempore, et quo auctore id factum fuerit: difficile est definire. Belarminus *lib.*2.*de bon.oper.c.*15. censet, jam a quinto seculo Romanae Ecclesiae usum obtinuisse, ut quatuor dies, Dominicam Quadragesimae praecedentes, jejunio consecrarentur: etenim *Leo Magnus serm.*4.*de Quadragesima*, quem in Dominica Quinquagesimae habitum idem *Bellarminus* existimat, ait: *Secunda, et quarta, et sexta feria jejunemus; Sabbatho autem apud Beatum Petrum vigilias celebremus.* Verum hanc opinionem jamdiu exploserunt viri eruditi: praecipue *Hugo Menardus in not.ad Sacram.* Nam, praeterquamquod dies jejunii, *in cit.loc.* descripti, non sunt illi iidem, quos posterior aetas recepit, ex allegata *Gregorii Magni* homilia luculenter constat, praefatum additamentum, labente seculo VI. in Ecclesia Romana nondum fuisse moribus usurpatum. Adduntque *Pagius Crit.in Baron.ad an.*517.*n.*8. et Natalis Alexander *cit.diss.*4.*ad sec.II.art.*3. ea Leonis verba in plerisque antiquis codicibus desiderari: ex quo conjiciunt, genuina non esse, sed *Leonis* sermoni recentius assuta. Alii apud *Azorium Instit.part.*1.*lib.*7.*cap.*12.*quaest.*2. intiales iilos dies additos arbitrantur ab ipsomet laudato *Gregorio Magno*: alii vero a *Gregorio II.* qui, ineunte seculo VIII. Pontificatum tenuit. Sed omnes decepti sunt a *Gratian.qui in Can.*16.*de Consecrat. dist.*5. Gregorio Papae decretum adscribit, quod hisce verbis conceptum producit: *Ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleantur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecravit, quatuor dies prioris hebdomadae ad supplementum quadraginta dierum tolluntur, id est quarta feria, quae caput jeju-*

nii subnotatur, et quinta feria sequens, et sexta, et Sabbathum. Quod tamen neque in paulo ante allegata homilia *Gregorii Magni*, e qua ceteroquin reliqua ejusdem Canonis verba excerpta sunt, neque in *Gregorii II.* Actis reperimus. *Amalarius*, Auctor IX. seculi, *lib.1.de Ecclesiasticis Officiis*, quae certe juxta ordinem, et ritum Romanum exponit, *c.7.* inquit: *Quarta feria inter Quinquagesimam, et Quadragesimam, jejunium, quod protenditur in Pascha Domini, inchoamus*. At exadverso *Ratramnus* Monachus Corbejensis, qui medio eodem seculo IX. apologiam contexuit pro Ecclesia Latina adversus criminationes Graecorum, *l.4. c.4.* asserit, Romanos caput jejunii a Dominica prima Quadragesimae, non a feria quarta Cinerum, inchoasse: quod ad rem advertunt *Christianus Lupus in scholiis, et notis ad Concil.Can.tom.3. p.*815. et Mabillonius *peacfat.2.in secul.* IV. *cap.4. num.* 162. In tanta itaque rerum obscuritate, et Auctorum discrepantia, illud videtur affirmandum, quod opinantur citatus *Natalis Alexander*, et *Thomassinus tract.de jejunio part.2. cap.2.* nimirum coepisse prius nonnullos Fideles, ex singulari quadam pietate, quatuor dies, Dominicae Quadragesimae praevios, antepaschali jejunio adjicere, eorumque morem, ab universa Latina Ecclesia paulatim receptum, vim, et robur legis tandem obtinuisse, quam postea in Concilio Beneventano anni 1091. firmavit *Urbanus II.can.4.Nullus omnino laicus, post diem Cineris, et cilicii; qui caput jejunii dicitur, carnibus vesci audeat*: ubi laicorum tantum fit mentio; quia, observante laudato *Christiano Lupo ibid.pag.*816. Clericorum mos erat jejunium inchoandi Dominica Quinquagesimae, quod constat *ex Can.4. et 6.* apud *Gratianum dist.4.* et ipsemet *Urbanus II.* edixit in Concilio Claramontano anni 1095. cujus canonem IX. a *Guilielmo Malmesberiensi* depravatum, ex *Matthaeo Parisiensi*, et *Francisco Bellefortio*, ita legendum asserunt *Lupus cit.loc.* et *Harduinus in sua Collect.t.6.part.2.col.*1737. *Nemo laicorum a capite jejunii, nemo Clericorum à Quinquagesima usque ad Pascha carnes comedat*.

VI. Jam vero praedictam consuetudinem quadragesimale jejunium a feria quarta Cinerum exordiendi, nunquam amplexatam esse Ecclesiam Mediolanensem, ne ab *Ambrosii* institutis, quorum fuit semper tenacissima, recederet, testantur *Decius* Doctor Mediolanensis, cui profecto suae Ecclesiae mores erant perspecti, *in Cap. Ad audientiam*, *de rescript.n.*20. Fagnanus *in Cap. Explicari, de observ.jejun.n.*37. et laudatus *Thomassinus eod.c.2.n.3.* Idque probe sciens *S.Carolus Borromaeus*, non solum nihil quoad hoc innovavit, sed priscam disciplinam in ea suae dioecesis parte, ubi fuerat retenta, intactam reliquit, atque in suo primo Concilio Provinciali *part.2.tit.de jejun. Actor.Eccl. Mediolan.part.1. pag.*12. ita statuit: *Edicimus, ut in provincia nostra, proxima quarta feria post Quinquagesimam, omnes quadragesimalis observantiae initium faciant, praeter civitatem Medialanensem, easque dioecesis partes, ubi ex Divi* Ambrosii *instituto Divina Officia celebrantur*. Longe vero aliud sensit sanctissimus Archipraesul de abusu, in eamdem Ecclesiam invecto, comedendi carnes prima Dominica Quadragesimae: hunc etenim, quia primigeniam Ecclesiae legem evertebant, ex Apostolica traditione derivatam, sancte, et inviolate ubique semper retentam, ac etiam Mediolani retroactis temporibus religiose servatam, et qua propterea corruente, sanctioris disciplinae fundamentum nutabat, non diutius tolerandum, sed extirpandum censuit in sua quinta Synodo Dioecesana, in qua ita statuit *Actor.Eccl.Mediol.par. 2.p.*382. *Dominica, quae in capite Quadragesimae, more Ambrosiano, dicitur, ut reliquae Dominicae quadragesimales, servetur item, ab eaque abstinentiae quadragesimalis initium plane fiat, cum non solum ex sanctissimo Patrum testimonio, sed ex sermonibus, et doctrina in primis ejusdem Beati* Ambrosii, *priscisque hujus Ecclesiae tabulis, atque ex omni rituum certissima ratione, illam in Quadragesimae diebus primam Dominicam et numerari, et esse, liquido constet: proinde a cibis, qui quadragesimali tempore lege jejunii vetiti sunt, abstineat Clerus, et populus omnino eo die, sicut aliis Dominicis Quadragesimae diebus*.

VII. In altero pariter *S.Caroli* edicto, quo spectacula, et publici ludi diebus festis interdicebantur, nihil profecto novi decernebatur, sed antiquae excitabantur leges, nedum ab Ecclesia, sed a secularibus Principibus latae. Etenim *Theodosius* senior *leg.* 2. *tit.* 5. *lib.*15. *Cod. Theodos.* cujusque generis spectacula diebus Dominicis exhiberi vetuit: *Nullus Solis die populo spectaculum praebeat, nec Divinam venerationem confecta solemnitate confundat*. Theodosius junior *ib. leg.* 5. non minus Dominicis, quam aliis solemnioribus festis diebus, a theatralibus scenis, et circensibus ludis abstinendum constituit, etiamsi in aliquem ejusmodi

modi diem natalis incideret Imperatoris, cui tunc maximum honorem deferri, ait, cum omnipotentis Dei majestati debitus praestatur religionis cultus: *Dominico, qui septimanae totius primus est dies, et Natale, atque Epiphaniorum Christi, Paschae etiam, et Quinquagesimae diebus .... omni theatrorum, atque Circensium voluptate, per universas urbes, earumdem populis denegata, totae Christianorum, ac Fidelium mentes Dei cultibus occupantur .... Ac, ne quis existimet, in honorem numinis nostri, veluti majore quadam Imperiali officii necessitate compelli .... nemo ambigat, quod tunc maxime mansuetudini nostrae ab humano genere defertur, cum virtutibus Dei omnipotentis, ac meritis, universi obsequium orbis impenditur*. Idem edictum, lata insuper in ejusdem violatores poena amissionis militiae, et proscriptionis bonorum, renovarunt *Leo* et *Anthemius leg.* 11. *Cod. Justin. de feriis*: *Nihil eodem die sibi vindicet scena theatralis, aut circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula. Et si in nostrum ortum, aut natalem celebranda solemnitas inciderit, differatur. Amissionem militiae, proscriptionemque patrimonii substinebit, si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse, cujuscumque Judicis apparitor, praetextu negotii publici, seu privati, haec, quae hac lege statuta sunt, crediderit temeranda*. Neque vero dubitandum est, ejusmodi Imperiales Constitutiones ad Ecclesiae votum, atque Episcoporum suggestionem emanasse: siquidem *in Codice canonum Ecclesiae Africanae can.* 61. legimus, Patres Africanos, in quadam Synodo congregatos, ab Imperatore *Honorio* petendum decrevisse, ut Dominicis, aliisque Deo sacris diebus spectacula, et ludos amoveri juberet. *Necnon et illud petendum, ut spectacula theatrorum, ceterorumque ludorum die Dominica, vel ceteris Religionis Christianae diebus celeberrimis, amoveantur*: *t.* 1. Collectionis *Harduini col.* 898. Mirum autem non est, Ecclesiarum Antistites tantopere exoptasse, ut saltem diebus Dei cultui specialiter destinatis illa removerentur profana oblectamenta, quibus ullo unquam tempore adesse, a Christiana professione perquam alienum reputarunt: quod constat ex Synodo Carthaginiensi III. *can.* 11. Trullana *can.* 51. aliisque innumeris Conciliorum sanctionibus, et Patrum sententiis, quas collegit *Thomassinus de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 42. *et* 43.

VIII. Tertium denique *S. Caroli* decretum ab iis solum poterat novitatis insimulari, quibus pristini Christianorum mores essent prorsus ignoti: siquidem, statim ac Christianis potestas facta est publica Templa construendi, diversa intra eorumdem ambitum sunt loca constituta, in quibus viri a mulieribus separati consisterent; quin immo non desunt rerum Ecclesiasticarum indagatores, qui hanc ipsam divisionem ab Apostolis factam affirment: et quamquam his refragetur mox allegandus *Chrysostomus*, negari tamen non potest, paulo post Apostolorum aetatem, eam fuisse in Ecclesia usitatam. Auctor enim *Constitut. Apostolic. lib.* 2. *c.* 57. de hac separatione, tamquam de consuetudine loquitur in tota Ecclesia vigente; jubentque, Diaconissas custodire introitum mulierum. Ostiarios vero januae praeesse, qua viris in Ecclesiam patet aditus: *Ostiarii stent ad virorum introitus, quos custodiant; Diaconissae vero ad mulierum*. Ejusdemque divisionis, veluti rei notissimae, atque ubique usu receptae meminere *Cyrillus* Hierosolymitanus *praefat. in Cathec. n.* 14. Augustinus *de civit. Dei lib.* 2. *cap.* 28. Socrates *lib.* 1. *cap.* 17. aliique passim. Vt plurimum vero ea divisio facta erat ligneis parietibus, sicuti colligitur ex *Chrysostomo homil.* 73. *al.* 74. *in* Matthaeum *t.* 7. *Oper. pag.* 712. ubi de ejusdem separationis origine haec habet notatu digna: *Oporteret utique, intus esse murum, qui vos a mulieribus sequestraret. Quia vero id non vultis, necessarium esse putarunt patres nostri, ut saltem ligneis tabulis vos separaremus. Vt a senioribus ego audivi, initio hi parietes non fuere: In Christo enim Iesu non est mas, neque foemina. Apostolorum quoque tempore una viri, et mulieres erant. Nam tunc viri vere viri erant, et mulieres mulieres. Nunc vero contra, mulieres meretricum sibi mores assumpserunt, viri autem ab equis furentibus nihil differunt*. Aurea haec *Chrysostomi* verba forsan perpendens *S. Carolus Borromaeus*, secumque non immerito reputans, magis in nostram, quam in *Chrysostomi* aetatem quadrare, eamdem virorum a mulieribus separationem in Mediolanensibus Templis fieri voluit: quam et nos Romae factam vidimus in Ecclesia *S. Martini* ad Montes, ubi, quamdiu vixit Ven. Cardinalis *Thomasius* ejusdem Ecclesiae Titularis, stationes virorum, et mulierum, interjecto ligneo muro, sejungebantur, quod etiam narrat *Berninus in ejusdem Cardinalis Vita cap.* 19.

IX. Verum, quamquam *S. Caroli* decreta vetustissimis Ecclesiae sanctionibus, consuetudinibus, et moribus nulla ex parte non responderent,

nihilominus novitatis notam non evasere; cujus obtentu plerique turbulenti homines non dubitarunt, illa acriter impugnare, eorumdem auctorem *Carolum*, veluti novatorem, palam et publice traducere. Ab hac calumnia ut se vindicaret sanctissimus Archipraesul, *Gregorium* XIII. universalem Ecclesiam tunc moderantem, adiit, eique causas exposuit, cur necessarium duxerit, gliscentibus in sua dioecesi adversus priscam disciplinam abusibus, praedictis salubribus Constitutionibus obviare. Quia autem paulo post Legati Romam pervenerunt a Mediolanensi Magistratu, instigante civitatis Gubernatore, missi, ut iisdem decretis apud Pontificem intercederent, *Carolus*, quo liberius cum Pontifice agere possent, statim ab Urbe discessit. Pontifex, auditis Legatis, negotium examinandum commisit nonnullorum Cardinalium Congregationi, a quibus aliquot Theologi, et Canonistae fuere in consilium acciti. Istorum suffragia nos prae manibus habuimus, atque ex iis pleraque *S.Caroli* decretis hanc unicam ob causam obstitisse deprehendimus, quod inveteratis dioecesis Mediolanensis moribus contrairent. At meliori sane consilio *Gregorius Caroli* Edicta, non cum hodiernis corruptelis, sed cum priscis Ecclesiae institutis, sacrisque canonibus, in quibus erat apprime versatus, contulit, eaque his adamussim congruere videns, spretis contrariis Theologorum suffragiis, suis Apostolicis litteris confirmavit; et Mediolanenses Legati, qui a Romanis per jocum appellabantur *Oratores Bacchanalium*, eo quod praecipue ad Urbem accessissent, ut Bacchanalium jura tuerentur, et ampliarent, re infecta in patriam remearunt. Totam hujus rei historiam, quam leviter tetigerunt sacrae Rotae Auditores in Relatione causae Canonizationis *S. Caroli part.2.argum.*20. ex professo referunt *Carolus a Basilica Petri de Vita et rebus gestis S.Caroli lib.*5. *cap.*7.*et seq.* Joannes Petrus Guissanus *in Vita S.Caroli lib.*6.*cap.* 3. *et* 4. Episcopus Antonius Godaeu *in Elogiis Episcoporum elog.*98.*pag.*640.*et in Vita ejusdem S.Caroli cap.* 23. 24. *et* 25. *lib.*1. Possevinus *de Vit. et action. S.Caroli cap.* 10.16.20.*et* 25.

CAPVT SECVNDVM.

De falsa nota novitatis, quae opponitur Constitutionibus Synodalibus, quibus Ordinandorum multitudini modus imponitur, ac regulae, et remedia canonica praescribuntur, ut Clericorum Ordinationes debito modo fiant.

NIhil facilius est, quam ut Episcopus ad alicujus Ecclesiae regimen assumptus in locum alterius, a quo, propter facilitatem in Clericis faciendis, iisque promovendis, universa dioecesis relicta sit Ecclesiasticis hominibus referta, si ipse propositis Edictis, et Synodalibus decretis abusui finem imponere, et canonicas cautelas, quibus luctuosae sacrorum Ordinum collationi sapienter provisum est, in usum revocare velit, novatoris notam, licet immerito, incurrat, ejusque Edicta, atque decreta novitatis nomine traducantur. Eodemque modo in hominum censuram incidere solet Episcopus, qui, dum finitimarum dioecesium Praesules in conferendis Ordinibus faciles, et liberales se exhibent, parcius ipse et cautius hac in re procedendum sibi esse putat.

II. Sane hoc primum negari nequit, cujuscumque gradus dignitatem ex magno numero eorum, quibus confertur, vilescere. Qua de re celebre est *S.Hieronymi* effatum, qui cum videret, temporibus suis magnum esse Praesbyterorum, minorem autem Diaconorum numerum, *in sua epist.*146.*n.*2. ita scripsit *Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit*. Secundo constat, hunc semper Ecclesiae spiritum, atque constantem illius mentem fuisse, paucos ut potius, sed bonos haberet Ministros, quam multos inutiles, et pravos. Ita sensit Concilium Lateranense sub *Innocentio III. c.*27. cujus verba sunt, quae sequuntur: *Satius est, paucos bonos, quam multos malos habere ministros*. Quibus consona sunt ea quae leguntur *in Can.Tales, distinct.* 23. ibi: *Melius est, Domini Sacerdotium paucos haberi Ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave Ordinatori adducant*. Tertio, non aliunde, quam ex magna eorum, qui ordinantur, multitudine evenire dicendum est, ut in Sanctuarium irrumpant, qui eo ingrediendi digni non erant, juxta verba Prophetae *Thren.cap.*1. *Vidit gentes ingressas Sanctuarium suum, de quibus praeceperas, ne intrarent in Eccle-*

siam tuam : seu,ut apertis verbis id,quod vulgo accidit,eloquamur, tot numero Sacerdotes passim conspiciantur,non modo sordidam ac mendicam vitam agentes,verum etiam,quod gravius est, carceribus ob crimina inclusi, et in triremibus enormium delictorum poenas luentes:*Ex facilitate manus imponendi factum est, ut hoc tempore sit prope infinita turba Clericorum, quorum plurimi non aspirant ad sacros Ordines, ut sit Dominus pars eorum ; sed vel ut subtrahant se a foro seculari, vel ut subsidium quaerant vitae temporalis, vel ut ab honores Ecclesiasticos aliquando ascendant. Atque hinc fit, ut multi circumeant, cum magna jactura Ecclesiasticae dignitatis, sordidi, ac pene nudi stipem ostiatim mendicantes ; alii vero, quod multo gravius est, culpa sua etiam Sacerdotes inveniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus cum ultima hominum faece ad remos trahendos assidua fustigatione cogantur.* Ita conqueritur Venerabilis *Robertus* Cardinalis *Bellarminus* in suo Opere *de Gemitu Columbae lib.*2. *cap.*5. Nos vero plura de hoc argumento persequi necessarium non ducimus,cum jam satis de hoc ipso egerimus et in secunda ex nostris Institutionibus Bononiae promulgatis,et in epistola encyclica, ad universos Episcopos initio Pontificatus nostri conscripta,quae extat *Bullarii nostri tom.*1. *n.*2.cumque praeterea erudita extet Dissertatio a Sacerdote *Agnello Honorato* Canonico Aversano in lucem edita,in qua collectum reperitur quidquid antiquis, ac recentibus temporibus summorum Pontificum, aut Conciliorum decretis hac de re constitutum fuit.

III. Ex disciplinae veteris more, quicumque Ecclesiasticis officiis,et ordinibus destinabatur, educationem suscipere debebat in convictu, ac veluti Seminario Episcopi,qui hac ratione de illius indole,moribus,vocatione,et progressu optime certior fiebat, *S. Augustinus serm.*355. *al.* 49.*de diversis n.*6.*Oper.tom.*5. *part.* 2. *col.*1383. de se ipso ita testatur:*certo ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi cui mecum vellet manere,ut,si vellet discedere a proposito,recte illi tollerem Clericatum,quia desereret sanctae societatis promissum, coeptumque consortium*. De universa ratione a *S.Augustino* servata quoad educationem eorum,quibus Ecclesiae munera committenda erant,late agit Abbas *Benvenuti* in Historia Vitae ejusdem Sancti, quam ex illius Operibus desumpsit,*lib.*4. *cap.*2. *n.*7. De aliorum vero Episcoporum disciplina illius institutis consentanea,actum superius a nobis est,ubi de Seminariis Episcopalibus sermonem habuimus : et post primam hujusce Operis nostri editionem idem argumentum erudite tractatum est a Canonico *Joanne de Joanne in Historia Seminariorum Clericalium cap. 6.*

IV. Ex ejusdem pariter disciplinae praescripto hoc inconcusse servatum novimus, ut quicumque Ecclesiasticum aliquem Ordinem susciperet, certae alicujus Ecclesiae servitio manciparetur, cui in adepto Ordine ministrare deberet. Neque vero hujusmodi Clerico licebat Ecclesiam illam desere,cui in sua Ordinatione addictus fuisset : sed, si forte id sine Episcopi venia fecisset, aut Ordinem ipsum in alia Ecclesia, praeterquam de licentia ejusdem Episcopi, exercuisset, suspensionis poenam incurrebat. Qua de re perspicua est sanctio Concilii Arelatensis, anno 314. celebrati *canone* 2. cum quo concordat ejusdem Concilii *canon.*21. Postmodum in Concilio Generali Nicaeno *canone* 15. statutum fuit, ne Episcopi,Presbyteri, aut Diaconi, ab iis Ecclesiis,pro quibus ordinati essent, ad alias demigrarent ; quem canonem *Gratianus* refert *caus.*7. *quaest* 1. *Can. Non oportet Episcopum.* Idemque *distinct.* 70. *Can. Neminem absolute*,percelebrem refert Concilii Chalcedonensis canonem sextum, quo vetitae sunt Ordinationes Clericorum, qui alicujus peculiaris Ecclesiae ministeriis non addicantur.

V. Duobus his Ecclesiasticae disciplinae veluti repagulis id plane obtinebatur,ut et ingressus in Clerum, et ad sacras Ordinationes aditus, quantum fieri poterat,immerentibus interclusus maneret, et ne via aperiretur Ecclesiasticorum ministrorum numero nimis augendo.Cum enim hi omnes illius Ecclesiae,cui inserviebant, sumptibus alerentur,Ecclesiarum autem reditus,non excedentes,aut immensi, sed certa demum mensura definiti essent, nunquam fieri poterat, ut Clericorum numerus plus aequo excresceret, cum Ecclesiarum usui,atque reditibus respondere deberet.Idemque ordo,ac systema secularium quoque Legum praesidio fulciebatur, per quas Ecclesiasticorum canonum observantiae provisum erat;ut colligitur *ex l.*23.*Cod.Theod.de Episcopis,et Clericis*,quae in Codicem Justinianeum a *Triboniano* relata fuit *lib.*1. *tit.*3. et ex ipsius *Justiniani* novella tertia,cujus rubrica sequentibus verbis concepta est : *Ut determinatus sit numerus Clericorum sanctissimae majoris Ecclesiae, et ceterarum Ecclesiarum*:nec non ex aliis monu-

mentis, quae in laudata *Agnelli Honorati* Dissertatione *pag. 67. et seq.* collecta habentur.

VI. Antiquae hujusmodi disciplinae leges hodiernis quoque temporibus pristinam auctoritatem retinet: sed adeo remisse in earum observantia proceditur, ut sua propemodum efficacia destitutae videri possint, nisi Ecclesiarum Praesules, quantum per arduas rerum, ac temporum circumstantias licebit, earum vigorem sustinere nitantur. Nam Episcopalium convictuum, qui adolescentium Ecclesiasticorum erant scholae, locum et vices nunc obtinent Clericorum Seminaria, ut alibi dictum est. Verum quot adhuc reperiuntur dioeceses Seminario carentes? Quam multa sunt Seminaria, in quibus non omnes Magistri adsunt, per quos futuri Ecclesiae ministri in disciplinis instituto suo necessariis erudiantur? Quam multa sunt, in quibus adolescentes certo dumtaxat annorum numero aluntur, deinde ab iis demittuntur eo potissimum tempore, quo majoris custodiae, et solidioris institutionis egerent, ut in viros Ecclesiasticis muneribus idoneos evaderent? Quam paucae denique sunt dioeceses, in quibus exactae servetur hoc veteris disciplinae caput, neminem ad Ordines admittendi, qui in Seminario educatus non fuerit, quique non inde recta in Clericatum deveniat? *Augustinum* superius audivimus palam profitentem, nullum se Clericum ordinaturum, qui secum in Episcopio manere nollet; qui autem a suo convictu discedere voluisset, eum Clericatu dejecturum. Ab hac agendi methodo nequaquam recedendum sibi esse duxit, quantumvis magnas difficultates animo prospiceret, quae sibi in eo proposito perseveranti objicendae erant: *Novi enim* (inquit *loc. cit.*), *quia si aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, et hic, et apud Episcopos, qui dicant: Quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam: extra Episcopium vult manere, et de proprio vivere: ideone debet perdere Canonicatum? Ego scio quantum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere.*

VII. Quod autem pertinet ad singulos Clericos certae alicujus Ecclesiae ministerio adscribendos, non modo Chalcedonensis Concilii disciplina de medio sublata non est, quin immo nova confirmatione instaurata, et recenti vigore donata fuit per Concilii Tridentini decretum, quod legitur *sess. 23. cap. 16. de reform. Cum nullus debeat ordinari, qui, judicio sui Episcopi, non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis, sancta Synodus, vestigiis sexti canonis Concilii Chalcedonensis inhaerendo, statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiae, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus, quod si locum, inconsulto Episcopo, deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur.* Atque hujus decreti observantia disertis verbis inculcata conspicitur in celebri Constitutione *Innocentii XIII.* quae incipit *Apostolici Ministerii*, quam is quidem pro restauranda in Hispaniarum Regnis Ecclesiastica disciplina edidit; at *Benedictus XIII.* illius Successor, eamdem ab omnibus per Orbem Episcopis pro norma haberi volens, alia Constitutione, cujus initium est *In supremo*, solemni forma confirmavit, et in Appendice Concilii Romani a se celebrati locum habere jussit. Vtraque Constitutio in Romano etiam Bullario habetur excusa.

VIII. Verum, si temporum circumstantiae, tum illae, quae Chalcedonensis Concilii aetate vigebant, tum aliae, in quibus res erant, dum Tridentinum decretum prodiit, multoque magis illae, in quibus nunc versamur, debita consideratione expendantur, unusquisque intelliget, prioribus seculis, cum omnes Clerici, et ministri Sanctuarii, ut superius innuimus, ex illius Ecclesiae reditibus vivebant, pro cujus servitiis ad Ordines promovebantur, non ita difficile fuisse, praestitutum systema hac in re constanter servare, ut scilicet nullius Ordinatio haberetur, nisi certae alicujus Ecclesiae ministerio manciparetur; hic autem neque susceptum officium deserere, nec illud in alia Ecclesia exercere posset, neque demum plures ordinarentur ministri, quam Ecclesiarum usus ac necessitas postularet. Sed, cum sequentibus temporibus Beneficia Ecclesiastica, quae simplicia vocant, erecta fuerint, quorum Rectores residentiae onere non tenentur; cum ii dumtaxat, si vere loquamur, Ecclesiae servitio cum perseverandi obligatione nunc adscribantur, qui in Metropolitanis, Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis, Canonicatus, atque Praebendas, aliaque perpetua Beneficia residentialia obtinent, vel Ecclesiis Parochialibus, aliisque Beneficiis Curatis praeficiuntur; praeterea cum post Concilium Chalcedonense, et ante Concilium Tridentinum, admissa fuerint Clericorum Patrimonia pro sufficienti Ordinationis titulo; atque intra id ipsum temporis curriculum Sacrificiorum numerus, et Communionum, ac Confessionum frequentia

magnopere excreverint; quae omnia plures operarios atque ministros requirunt: quis unquam fide bona contendere valeat, non modo nullam Ordinationem haberi sine ordinati adscriptione ad alicujus Ecclesiae servitium, sed etiam hujusmodi servitium ab eo deseri non posse, quin poenas a Chalcedonensi Concilio, aliisque antiquis canonibus statutas incurrat?

IX. Difficultatem hanc recte animadverterunt, ac diligenter examinarunt duo celebres Secretarii Congregationis Concilii, *Carolus de Vecchiis*, et *Prosper Fagnanus*: qui in quibusdam suffragiis suis, magno studio hac super re elaboratis, videntes ex una parte, Concilium Tridentinum quodammodo innovatam volusse Chalcedonensis Synodi legem, quod indicant illa verba: *vestigiis sexti canonis Concilii Chalcedonensis inhaerendo*: ex altera vero parte magnam differentiam intercedere inter circumstantias rerum, quae Concilii Chalcedonensis aevo, quaeque Tridentini Concilii temporibus obtinebant; cum etiam ipsa Tridentina Synodus *in praecedenti sess. 21. cap. 2. de rform.* Clericorum Patrimonia certis in casibus, de quibus infra dicemus, pro sufficienti titulo ad sacram Ordinationem haberi permiserit; fateri coacti sunt, praescriptam quidem fuisse a Tridentino Concilio adscriptionem omnium ordinandorum ad alicujus Ecclesiae servitium, desumpto exemplo ab antiquorum canonum statutis; sed hanc adscriptionem diversam omnino esse ab illa, quam antiqui canones, et praecipue sextus Conc. Chalced., faciendam præscripserant.

X. Quod si quaeratur, quaenam igitur Episcopo in Synodalibus Constitutionibus sequenda sit regula ad excludendum nimis magnum Ecclesiasticorum secularium numerum, ad faciendum idoneorum Clericorum delectum, ad obediendum Concilii Tridentini decreto de omnibus Clericis certae alicujus Ecclesiae servitio adscribendis; hujusmodi autem adscriptionis quae ratio adhiberi, quis usus institui possit; an denique sperare liceat, Episcopi studia in hac re ad normam sacrorum canonum dirigenda, facilem exitum habitura, nec ipsi potius novatoris nomen acquisitura esse? In promptu erit responsio, ex immutata rerum, et temporum conditione, praeclusam non esse viam prudenti Episcopo, quominus Synodalibus decretis, aliisque opportunis legibus, et statutis, superfluam, atque inutilem turbam ab Ordinatione submovere valeat, nullam novitatis notam incurrendo, sed cum indicatis superius remediis, discreta quadam ratione, utendo, tum aliis etiam quae ex sacris Ecclesiae canonibus, et Apostolicis Constitutionibus desumi possunt.

XI. Cum enim ex supra dictis remediis primum sit illud, quod Episcopales scholae, et Seminaria Clericalia suppeditant, et haec quidem, si non in omnibus, at certe in plerisque dioecesibus reperiantur; complures sunt Synodales Constitutiones, quibus praescribitur, plurisque sunt dioeceses, in quibus pro lege observatur, ut sacri Ordines nemini conferantur, qui vel multos annos, vel saltem definitum aliquod temporis spatium in Seminario non transegerit: ex quo sane duplex utilitas consequitur, nimirum ut ordinandorum numerus minuatur, et idonei tantummodo in Clerum adsciscantur, qui vocationis suae indicia minime dubia praebuerint. Videantur Constitutiones Synodales *S. Francisci Salesii* a Praesule de *Alex* illius Successore coordinatae, et auctae. Videatur etiam Concilium Romanum sub *Benedicto* XIII. habitum anno 1725. ubi, innovato canone duodecimo Concilii Turonensis, anno 813. celebrati, ita statuitur *tit. 30. cap. 2. Omnes ad sacros Ordines promovendos, per sex saltem menses continuos ante Ordinationem, in Seminariis respective, vel Episcopiis apud Episcopos omnino, sacro hoc etiam approbante Concilio, commorari debere decernimus, alias nunc pro tunc ab ordinibus suscipiendis rejectos esse sciant, nec cum eis, nisi prudenti Episcoporum arbitrio, dispensandum.* Quibus consonae sunt aliae complures Ecclesiasticae leges a praedicto Canonico *Joanne de Joanne* in unum collectae *in citata Historia Seminar. Clerical. cap. 6. num. 15. et seq.* In iis itaque dioecesibus, in quibus Seminarium adest, et lex ista jam pridem inducta dignoscitur, ut ii dumtaxat ad Ordines admittantur, qui certo temporis spatio intra Seminarii septa laudabiliter permanserint, satis erit Episcopo hujusmodi legis observantiam constanter, diligenterque tueri.

XII. Omnis igitur difficultas hac in re ad eas dioeceses redigitur, in quibus aut Seminaria sunt, sed praedicta lex et consuetudo locum non habet, aut in quibus Seminarium vel nimis angustum est, vel omnino non adest. Quod itaque ad priores illas dioeceses attinet, oportet, Episcopum suavibus modis suam mentem, ac desiderium unicuique declarare, simulque rationes ostendere, ob quas recta disciplinae ratio postulat, neminem ad sacros Ordines promoveri, qui in Seminario Episcopali assidue, vel aliquot saltem annorum, aut mensium numero commoratus non fuerit. Et quoniam ordinandi hanc exscusatio-

nem afferre solent, quod ipsius quidem Episcopi voluntati libenter obsecuturi essent, sed ob paupertatem nequeant alimenta Seminario persolvere; in promptu erit vicissim reponere, praetensam hanc paupertatem subsistere non posse, nisi Patrimonium fictum, aut insufficiens sit Beneficium, quod pro Ordinationis titulo assignatum fuit: alioquin ex illius fructibus, atque reditibus, vel saltem modica ipsis accessione facta, alimenta praedicta persolvi possent. Sed, quoniam experientia docet, quamlibet laudabilem consuetudinem, ac disciplinam, nonnisi paulatim, et per gradus introduci posse; et quia praeterea, ut supra diximus, aliae quaedam dioeceses sunt, in quibus, licet Episcopi forsan pro Seminarii erectione, aut ampliatione plurimum adlaboraverint, vel nullum, vel minus capax ad id, Seminarium adest: hoc unum restat in hujusmodi casibus adhibendum remedium, ut aliqua in civitate, ac respective in dioecesi designetur Ecclesia, sive Oratorium, quo omnibus saltem diebus Dominicis convenire teneantur omnes, et singuli, qui in Clerum adscribi, aut ad minores, majoresque Ordines promoveri cupiunt, ibique duabus ad minus in singulos menses vicibus, Sacramentali Confessione praemissa, sacram Eucharistiam sumere debeant: hujusmodi autem congregationum moderatores, et directores constituantur idonei, et probi Sacerdotes, Seculares, aut Regulares, pauciores, aut plures, prout Episcopo magis expediens visum fuerit, qui et pro recto rerum ordine invigilent, et uniuscujusque agendi rationem scrutentur, quique ad congregatos sermonem habeant non tam concionando, quam, instructionis, et catechismi ritu, iis demonstrando, quibus dotibus, atque virtutibus instructos esse oporteat illos, qui ad Sanctuarii ministeria digne accedere cupiunt: quaenam sint vera Ecclesiasticae vocationis indicia; quae ratio vitae tum ex ipso Clericalis professionis debito, tum ad proximorum aedificationem servanda ipsis erit, postquam in Clerum adlecti, vel ad minores, aut majores Ordines promoti fuerint. Hinc providentiae, opportunis legibus constabilitae, si diligens addatur cura, ut omnia exacte, studioseque impleantur, quod facile obtineri poterit, si ab Ordinibus arceantur illi, qui in statutarum legum observantia deficere comperti fuerint; neque negligentiae, quantum in ipso fuerit, neque novitatis nomine prudens Episcopus a malevolis argui poterit.

XIII. Sequitur, ut videamus de altero ex remediis superius indicatis, nimirum de ordinandis omnibus certae alicujus Ecclesiae servitio adscribendis: quod quidem, nonnullorum judicio, propter immutatas rerum, et temporum rationes, aut omnino jam fieri non posse, aut nullius fructus, et utilitatis nunc fore videtur. Verum, qui sic existimant, nullam idoneam causam afferre poterunt, cur ab Ordinationibus Clericorum excludi debeat eorumdem adscriptio ad Ecclesiarum servitium. Haec enim, ut supra dictum est, a sacro Concilio Tridentino praescribitur. Haec ipsa nuperrime a duobus summis Pontificibus *Innocentio XIII.* et *Benedicto XIII.* in ejusdem Tridentini decreti executionem facienda statuitur, et inculcatur, tam scilicet quoad illos, qui Clericali Tonsura, et minoribus Ordinibus initiantur, quam quoad illos, qui ad majores Ordines provehuntur; hoc insuper adjecto, ut, si omissa fuerit in Ordinationibus, sive a Praedecessoribus Episcopis, sive ab ipsis tunc existentibus Praesulibus, antea peractis, omissio isthaec per novam, ac generalem Clericorum omnium adscriptionem ad Ecclesiarum ministeria suppleatur. Quod si, praesentibus temporibus, adscriptio hujusmodi non eos omnes effectus operetur, ac illa, quae a Concilio Chalcedonensi, aliisque antiquis canonibus praescripta fuit; non tamen omni utilitate destituta censeri debet, et maxime si Parochialis fuerit Ecclesia, cui ordinatus adscribitur, atque hinc, quemadmodum par est, injungatur, ut susceptum Ordinem in ea exerceat, ut Ecclesiasticis functionibus in eadem celebrandis inserviendo assistat, ut in Christiana catechesi exponenda Parocho suppetias ferat, ut eidem Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum ad infirmos deferenti subserviat, collationes de sacris ritibus, et de casibus conscientiae, cum ipso Parocho habendas, frequentet; neque vero in Clerum admittantur, aut ad superiores Ordines aliqui promoveantur, nisi qui hujusmodi servitium diligenter a se praestitum fuisse Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, authenticis testimoniis, et monumentis docuerint. Quia vero lex ista ad continendos quidem in officio inferiores Clericos, et Ministros, qui ad Sacerdotium adspirant, satis valida, et efficax esse poterit; sed parem vim minime habebit quoad Presbyteros jam ordinatos, qui ulteriores sibi gradus ab Episcopo conferendos non esse sciunt: huic tamen alia opportuna media non deerunt, quibus Sacerdotes etiam ad-

ducere valeat, ut debitum servitium praestent Ecclesiis, quibus eos in Ordinatione adscripsit, seu aliis, quarum ministeriis, si exigente dioecesis necessitate, eosdem forsan addixerit. In occurrentibus enim Beneficiorum Ecclesiasticorum collationibus, aliorumque officiorum, et administrationum provisionibus, atque deputationibus, facile ipsi erit Sacerdotes sibi obtemperantes, ac sedulam Ecclesiasticis muneribus operam navantes, inobedientibus, ac desidiosis praeferre, ac debito honore remunerari, nec ullam unquam rationem habere illorum, qui sibimetipsi, Ecclesiaeque inutiles, satis sibi occupationis esse putant, si quotidie Missarum Sacra faciant, in quo idcirco assiduos, et diligentes se prestant, ut quotidianam eleemosynae stipem non amittant.

XIV. Et quidem his omnibus, quae hactenus dicta sunt, nihil impedimenti afferre potest aut introducta disciplina Beneficiorum simplicium, aut recepta consuetudo ordinandi Clericos ad titulum Patrimonii. Numquid enim Beneficium simplex, aut Patrimonium, exemptionem alicui tribuere potest, ut Seminarium ingredi non teneatur, aut peculiaris Ecclesiae ministeriis adscribi, eique inservire nequeat? Porro Ordinationes ad titulum Patrimonii originem suam repetunt a Concilio Lateranensi III. quod anno Domini 1179. sub *Alexandro III.* Pontifice celebratum fuit; ex quo nimirum desumptum est *Cap. Episcopus*, *de praebendis*, ut recte observat *Thomassinus de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. Addit vero Van-Espen *Jur. Eccles. univer. part.* 2. *tit.* 7. *cap.* 6. *num.* 11. *Negari nequit, titulum Patrimonii a seculo decimo tertio passim invaluisse, atque titulum Ordinationis non amplius acceptum fuisse pro Ecclesia, cui ordinandus adscriberetur eum in finem, ut ibidem stabiliter functiones Ordini proprias obiret; sed pro proventibus, e quibus ipse ordinandus honeste vivere posset*. Disputatum quidem fuit in Concilio Tridentino, et acriter controversum, abolendus ne, an retinendus esset usus ordinandi Clericos ad titulum Patrimonii, aut Pensionis Ecclesiasticae; cum aliqui jam tunc animo prospicere se dicerent, si hujusmodi consuetudo retineretur, apertum aditum relictum iri, ut ordinationum numerus in immensum forsan excresceret. Sed, aliis prudenter considerantibus, quod, si unicus Beneficii titulus ad Ordinationem relictus foret, cum plures essent dioeceses Ecclesiasticis Beneficiis parum feraces, aliaeque ipsis pene destitutae, futurum facile esset, ut dioecesani sufficientem ministrorum numerum spiritualibus eorum usibus non haberent, in hoc demum consilium a Patribus prudenter deventum fuit, ut titulum Patrimonii, sive Pensionis, nequaquam excluderent, sed admittendum statuerint pro iis dumtaxat, *quos Episcopi judicaverint assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*; ut legitur *in cap.* 2. *sess.* 21. *de reform.* et latius narratur a Cardinali *Pallavicino in Historia ejusdem Concilii lib.* 17. *cap.* 9.

XV. Hujus itaque decreti verbis, simulque intentioni sacri Concilii inhaerendo, dicendum est, hodierno etiam tempore verum Ordinationis titulum eum esse, quem Ecclesiastica Beneficia suppeditant, nec, nisi per viam dispensationis, Patrimonium, aut Pensionem pro titulo Ordinationis admitti; quod aperte docet *Fagnanus in cit. c. Episcopus*, *n.* 24. *de praebendis*, ubi testatur, talem etiam esse sensum sacrae Congregationis ejusdem Concilii Interpretis: *Hodie solum Beneficium est titulus legitimus ad sacros Ordines*, *Patrimonium vero nonnisi dispensative*; *quemadmodum alias etiam declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres.* Quae cum ita sint, improvidus quidem novator ille Episcopus foret, qui Patrimonii, aut Pensionis titulum in Synodalibus Constitutionibus suis prorsus de medio tollerat; at vero sapiens executor mentis praedicti Concilii dicendus erit ille, qui diligenter perpendens, quot sint per dioecesim Beneficia, de quibus ipse disponere valeat, et quo sacrorum ministrorum numero dioecesis ipsa indigeat, ut in Parochialibus, aliisque Ecclesiis, Divinus cultus, et Sacramentorum administratio recte gerantur, ut Monialibus Confessarii, Hospitalibus, et Locis Piis Rectores, et Curatores non desint, hinc regulam, atque mensuram capiat, juxta quam, ad supplendum Beneficiorum defectum, Ordinationes alias ad titulum Patrimonii, alias autem ad titulum Pensionis Ecclesiasticae admittat, et peragat. Ita enim intelligenda est necessitas illa, aut commoditas Ecclesiarum, quam Tridentina Synodus prae oculis haberi jubet. Ad quam tamen recte praeterea referri potuerunt occurrentes identidem casus piorum quorumdam virorum, quos generis nobilitas, aut sacrarum disciplinarum scientia commendat, quique Ecclesiastici Beneficii obtinendi copiam non habentes, in Clerum se admitti,

et ad sacros Ordines promoveri postulant ad titulum Patrimonii, aut Pensionis Ecclesiasticae, siquidem negari non potest, per hujusmodi viros non parum splendoris, et utilitatis in Ecclesiam redundare. Sic se gerendo, atque his conformes Leges, et Constitutiones Synodales edendo, tum obloquentium censuras spernere, immeritumque novatoris nomen, sibi forsan appictum, nequaquam formidare debebit Episcopus; tum etiam id obtinebit, ut Ecclesiasticorum suorum numerus intra justos fines consistat. Ad quem effectum praeterea haud parum contulerit, si accuratam instituet inquisitionem super realitate, et subsistentia Patrimonii, ad cujus titulum singuli quique ordinari se postulant: innumerae sunt enim fraudes, quae in professionibus, et assignationibus hujusmodi patrimonialium censuum, atque redituum committi possunt, quibus ut obviam iret Apostolica Sedes, opportuna remedia suppeditare, ac praescribere non omisit, quae alias a nobis demonstrata fuerunt *in nostr. Institut. 26. Latinae editionis*.

XVI. At non his tantum, de quibus jam satis actum, sed aliis etiam canonicis cautelis provideri posse indicavimus, ne Clericorum numerus plus aequo augeatur, neque admittantur in Clerum, nisi qui et merito, et requisitis qualitatibus praediti, et divina vocatione, quantum hominis fas est de interioribus judicare, ad Ecclesiastica ministeria appellati esse dignoscantur. Earum prima, et potior est Episcopi vigilantia in eorum vitam et mores, qui ad Clericalem statum, aut ad superiores Ordinum gradus aspirant: cum certum sit, Episcopum posse, ac debere in ingressu ad Ordines, et ab ascessu ab uno ad alium Ordinem repellere eum, quem noverit alicujus criminis reum esse, licet illius crimen neque publicum sit, neque pervulgatum; de quo intra a nobis in hoc ipso Opere agendum erit. Altera non inutilis cautela ea est, quae ex recte instituto ordinandorum examine desumi potest: si nempe, non in speciem, et caeremoniae cujusdam veluti ritu, interrogentur tantummodo, ut alicubi usitatum est, super materia, et forma Ordinis suscipiendi, sed ita examinentur, ut plane dignosci valeat, an ejusmodi scientia vere praediti sint, sine qua nemo sufficienter aptus Ecclesiae Dei minister existere potest. De studiis autem ab eo excolendis, qui inter Ecclesiasticos adscribi, quique ab uno ad alium Ordinem, et praecipue ad Sacerdotium ascendere cupit, necnon de examine habendo super Clericorum in hujusmodi studiis profectu, a nobis similiter actum est *in Institut. 42. Latinae editionis*, ad quam Lectorem remittimus ne ea, quae ibi jam dicta sunt, iteremus. Tertio, ad eamdem effectum magnopere conducit laudabilis illa consuetudo, ut qui ad majores saltem Ordines promovendi sunt, per denos dies, antequam singulos hujusmodi Ordines suscipiant, in alicujus piae domus solitudinem secedant, ubi orationi, lectioni, aliisque piis exercitationibus instantes, opportunis praeterea virorum idoneorum monitis, et instructionibus imbuantur, et in Ecclesiasticae vitae ratione dirigantur. Porro inaestimabilis est fructus, qui ex hujusmodi spiritualibus exercitiis percipitur, si recte instituta, et peracta fuerint. Itaque summus Pontifex *Alexander VII.* in sua Constitutione 126. eadem praescripsit omnibus, qui Romae, et in sex Episcopatibus suburbicariis ad sacros Ordines promovendi essent: idque deinceps ad alias omnes dioeceses extensum fuit per sequentium Pontificum *Innocentii XI.* et *Clementis XI.* decreta; quae videre licet in Opere, cui titulus *Ichnographia*, *seu Delineatio vitae, et officii Episcopi*, quod pius quidam Ecclesiasticus vir Italico idiomate edidit Romae anno 1719. *pag.* 73. Alia vero de iisdem spiritualibus exercitiis ante sacrorum Ordinum susceptionem peragendis, deque eorum utilitate, a nobismetipsis collecta, videri poterunt *in nostra Instit.* 104. Quartum denique medium, et quidem ad intentum finem satis efficax, illud est, ut canonicae leges de Interstitiis inter unum, et alterum Ordinem servandis, prout in Concilio Tridentino praescripta leguntur *cap.* 11. 13. *et* 14. *sess.* 23. *de reform.* quantum fieri poterit, diligenter executioni mandentur. Quamvis enim in citatis Concilii capitibus Episcopo tribuatur auctoritas dispensandi super eorumdem Interstitiorum observantia; hujus tamen auctoritatis usus, non quidem ex mero arbitrio dirigendus est, sed habita dumtaxat ratione necessitatis, aut utilitatis Ecclesiae; quemadmodum ab eodem Concilio expresse indicatur sequentibus verbis: *Nisi necessitas*, *aut Ecclesiae utilitas*, *judicio Episcopi*, *aliud exposcat*: qua de re a nobis etiam est actum *in nostra institut.* 58. Has omnes agendi regulas si Episcopus sibi, aliisque sequendas proponat, earumque observantiae, ut par est, diligenter insistat, id sane perficiet, ut neque dioecesis superfluo inutilium

et im-

et immerentium Clericorum numero praegravetur, nec ipse novatoris nomine, nisi per summam temeritatem, atque calumniam, traduci possit; cum potius restauratae, atque assertae canonicae disciplinae laudem promereatur.

XVII. Summus Pontifex *Innocentius III.* in sua Decretali, quae incipit *A multis*, *de aetat. et qualit.* ita scriptum reliquit. *Erubescant impii, et intelligant, judicio Spiritus Sancti eos, qui in sacris Ordinibus Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate*: et paullo post: *Nemo ad sacrum Ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatae castitatis existat*. His concinit sacrum Concilium Tridentinum *cap.* 13. *sess.* 23. ubi ita legitur; *Subdiaconi, et Diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, et in minoribus Ordinibus jam probati etc. qui sperent, Deo auctore, se continere posse*. Episcopus autem, dum Sacerdotem ordinat, ita loquitur ex praescripto Pontificalis Romani. *Ut coelestis sapientia, probi mores, et diuturna justitiae observatio ad id electos commendent*. Auctores sane multi, qui de rebus Ecclesiasticis accurate scripserunt, hanc putant canonicae disciplinae legem usque ad undecimum Ecclesiae seculum inviolabiliter servatam fuisse, ut qui post Baptismum conscientiam suam lethali aliquo crimine, ac praesertim incontinentiae peccato maculasset, ab omni spe ingrediendi in Clericalem Ordinem perpetuo exclusi manerent; vertente autem seculo undecimo, ex humanae fragilitatis consideratione factum esse, ut nova succederet disciplina, per quam hujusmodi criminibus antea inquinati, ab Ordinibus nequaquam excluderentur, dummodo occulta essent eorum delicta, atque ipsi vere poenitentes de illis essent: idque deducunt *Can. Fraternitatis*, *dist.* 34. ut late videre est apud *Habert in Theol. dogmat. et moral. tom.* 7. *lib.* 3. *de Sacramento Ordinis cap.* 3. §. *Ab undecimo igitur seculo*. Non ita pridem in una ex praecipuis Italiae urbibus exorta est controversia, utrum is, qui prava consuetudine peccandi contra castitatem eo usque irretitus fuit, sed actu dolens de admissis, ad Sacramentum Confessionis cum requisitis dispositionibus accedit, si animum suum Confessario declaret suscipiendi quamprimum Ordines sacros, absolutione donari valeat, an potius debeat Confessarius illam suspendere, et in aliud tempus differre, donec hujusmodi poenitens indubia dederit experimenta sinceri, quod se habere dicit, propositi non peccandi de cetero. Qua in re, alii quidem existimarunt, necessarium omnino esse experimentum vel diuturnius, vel brevius, prout poenitentis status requirere videbitur; et in hanc sententiam allegata fuit auctoritas *Natalis Alexandri*, qui *in sua Theol. dogmat. et moral. lib.* 2. *de Sacram. Ord. cap.* 3. *n.* 14. *regul.* 19. ita scribit: *Nemo est ad sacros Ordines promovendus, nisi qui vel innocenter vixerit, vel occultas prioris vitae maculas diuturna poenitentia diluerit*. Cui addendus Habert *loc. cit.* et Juvenin *de Sacram. diss.* 9. *qu.* 7. *cap.* 2. Prodiit hic Romae Liber inscriptus *Istruzione per i novelli Confessori*, cujus Auctor satis peritus, et in administratione Sacramenti Poenitentiae apprime versatus, *par.* 2. *art.* 3. docet primum, retrahendum prorsus esse ab ascessu ad Ordines sacros eum, qui sincere non credit, se posse in illo statu castitatem observare ob pravum lasciviae habitum, quo se implicatum bene novit; si autem proposito suscipiendi Ordines consilio insistat, absolutionem ei denegandam esse: deinde vero addit, quod, si ordinandus sincere, atque ex animo credit, se caste vivere posse, et malos habitus exuere, proponens ea omnia praestare, atque adimplere, quae suo, ac discreti Confessarii judicio ad emendationem vitae necessaria, et opportuna reputantur, hic sane promoveri licite potest, nec Confessarius hoc ipsi interdicere valet: cum et ad Poenitentiae Sacramentum suscipiendum satis dispositus censeri debeat, et consequenter etiam ad Ordinem sacrum, ad quem digne suscipiendum nonnisi status gratiae requiritur. Sacerdos quidam, nomine *Alphonsus de Ligorio* cujus *Medulla Theologiae moralis* edita est Neapoli anno 1748. quaestionem hanc examinavit *lib.* 6. *tract.* 1. *de Sacramentis in genere cap.* 3. fusius autem in peculiari Dissertatione, quam postmodum anno 1751. seorsim publicavit, in qua hoc denique concludit, quod, quamvis Clericus recidivus, et consuetudinarius, qui ad sacros Ordines promoveri intendit, sinceram suam conversionem sine fraude professus, capax esse possit recipiendi Sacramentalem absolutionem; in eo tamen statu non est, ut ad sacros ordines suscipiendos licite accedere valeat, nisi consentiat praevium aliquod experimentum praebere de propositi sui constantia, et de effectu diligentiarum, quas ad pravum habitum eradicandum

habere constituit. Quod si in suscepta deliberatione permaneat ad sacram Ordinationem recta convolandi, hoc ipso asserit, eumdem Sacramentali etiam absolutione indignum se reddere, dum Ecclesiae leges in re gravi offendens, ad eam recipiendam dispositus minime haberi potest. In quo tamen excipit casum, quo Deus Optimus Maximus extraordinariam forte compunctionis gratiam poenitenti concedere dignaretur, deque ea validae Confessario suppeterent conjecturae: tunc enim et poenitentem absolvendum esse censet, et eumdem, praetermisso quocumque alio experimento, ad Ordines suscipiendos accedere posse. Interim tamen prudens Auctor in fine Dissertationis Confessario suadere non omittit, ut poenitentem, quamtumvis ita compunctum, inducere studeat ad aliquam temporis moram interponendam, antequam ad sacrum Ordinem ascendat, quo valeat hoc medio tempore de illius poenitentiae efficacia, et firmitate certius judicari: *Advertendum, quod Confessarius toto conatu curare debet, persuasum reddere hujusmodi initiandum, quamvis extraordinarie, ut supra, compunctum, ut differat Ordines suscipere, quoadusque probatione alicujus notabilis morae magis purgatum se praebeat a sceleribus patratis. Immo addo, consultius esse, et congruentius, ut adhuc taliter contrito, et quamvis ex compunctione habita sufficienter disposito non solum ad absolutionem, sed etiam ad Ordinem assumendum, absolutio differatur, ipso quoque non consensiente, si velit statim ordinari, ut temporis experimento firmius probetur: dummodo tamen, excipio, ipse ex hac dilatione Ordinationis non sit subiturus notam, sive proximum periculum infamiae: nam in hoc casu censerem cum la Croix, non posse Confessarium poenitenti disposito beneficium absolutionis differre, quia tunc ille ex Confessione peracta habet jus non tantum ad absolutionem, sed ad eam statim obtinendam.*

XVIII. Porro absolutionem Sacramentalem aliis quidem concedendam, aliis vero denegandam, aliis denique differendam esse, ex ipso Rituali Romano habetur, in quo *ad tit. de Sacramento Poenitentiae* lex ista Confessario praescribitur: *Videat autem diligenter Sacerdos, quando, et quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio.* Omnesque graviores Theologi in eo consentiunt, ut non cuilibet poenitenti concedenda sit absolutio; sed iis deneganda, qui vel poenitentiam minime profitentur, vel fictae poenitentiae indicia praeseferunt; iis autem differenda sit, quorum poenitentia incerta, et suspecta merito habetur; quod etiam fieri praescribunt Instructiones Confessariis propositae tum a *S. Carolo Borromaeo,* tum a *S. Francisco Salesio*, qui regulas omnes pro recta absolutionis dispensatione a *S. Carolo* tradita in suis Constitutionibus Synodalibus adoptavit, ut *ex earum tit. 9. art. 5. n. 3.* videre licet. Itaque, si incerta, aut suspecta sit illius poenitentia, quem constat habituali peccandi consuetudine irretitum fuisse, ideoque in animo habere, ut post Confessionem peractam, primo quoque tempore, ad sacrum Ordinem suscipiendum progrediatur; sine ulla dubitatione dicendum est, huic differendam esse absolutionem, donec certiora praebeat conversionis suae argumenta: nec enim aliter fidelis, et prudens Confessarius erga hujusmodi poenitentem se gerere debuisset, etiam remota illius cogitatae Ordinationis circumstantia. Casus igitur qui in controversiam adduci potest, iis est, quo poenitens eo usque in peccatis habituatus, ad sacros Ordines promoveri intendat, simulque talia contriti cordis indicia praeseferat, ut Confessarius illius conversionem sinceram merito existimare valeat, atque confidere, eum non amplius relapsurum esse in antiqua peccata, quorum consuetudine involutus fuit: in his enim circumstantiis quaeritur, an sicuti Confessarius absolutionem illi statim conferret, si sacrum Ordinem suscepturus non esset, ita possit ac debeat id ipsum facere, cum sciat, eumdem in limine esse suscipiendi sacram Ordinationem; an vero, propter reverentiam Ordini debitam, et propter periculum, ne forte in priora peccata post Ordinationem relabens, graviores, et magis abominabiles Divinae Majestati offensas inferat, aliquid amplius a poenitente exigere debeat, quod extra casum proximae illius Ordinationis minime exigeret; illius nempe absolutionem differre, et nova ab eo petere experimenta, quibus veram, atque sinceram conversionem suam magis magisque ostendat. Profecto negari nequit, hujusmodi poenitentis spiritualem Directorem ancipiti nimirum cura in hac facti specie distrahendum fore: nullam vero suppetere generalem regulam, quae in hujusmodi casibus indistincte ab eo adhiberi valeat. Quare non aliud consilium eidem praeberi posse censemus, quam ut omnia personae, rerum, et casuum adjecta diligenter inspiciat, et mutare

perpendat; meminerit etiam, sibi non modo Judicis, sed etiam Medici partes impositas esse; Medici autem officium esse, eam curam aegroto adhibere, eaque ipsis praescribere remedia, quae credit illius saluti magis opportuna et proficua fore: quemadmodum scite ad rem nostram animadvertit *Cardinalis de Lugo de Sacram. Poenit. disp.* 14. *sect.* 10. *num.* 167. *et seq.* praecipue vero *n.* 171. Denique Divini luminis opem enixis precibus imploret, ut illius ductum sequens, neque se ipsum prodat, neque poenitentem suum, cui aliquando absolutionis dilatio salubrior esse potest, quam properata ejusdem concessio, non exactis prius novis experimentis super illius conversionis firmitate. Quoniam vero ejusmodi casus facilius se offerre possunt in audiendis eorum Confessionibus, qui jam in domum exercitiis spiritualibus destinatam statutis temporibus se receperunt, ut sacris Ordinibus in proxima Ordinatione initientur; atque in his circumstantiis ad ceteras difficultates accedit infamiae metus, quam poenitens subeundam sibi fore asserit, si in ea Ordinatione non amplius promoveatur: tunc necesse erit (neque id sane prudenti Confessario admodum difficile esse poterit) hujusmodi ordinando ante oculos ponere, non modo aeternam salutem quovis humano respectu potiorem esse debere, verum etiam nihil infamiae in eo esse, si quis dicat, et fateatur, velle se maturius cogitare ineundo ejusmodi vitae instituto, quod graviora secum fert onera, quodque semel susceptum, per omnem vitam necessario servandum erit. Hac de proposita quaestione paucis disserenda judicavimus, quoniam et ab argumento hujus capitis minime aliena erant, et id fuisse novimus subjectum celebris controversiae, quae elapsis annis in una ex principibus Italiae urbibus agitata fuit.

CAPVT TERTIVM.

Ab eadem novitatis nota nonnullae vindicantur Synodales constitutiones, Alatrinae videlicet, Vlyssiponenses, Barchionenses, Herbipolenses, et aliae.

IN civitate Alatrina hic inoleverat detestandus abusus, ut in festo S. Sixti I. Papae, pracipui civitatis Patroni, viri, et mulieres ante Ecclesiae fores choreas ducerent, incompositos agerent saltus, aliasque ludricas corporis gesticulationes, quae potius Bacchi orgiis, quam Christi Martyris solemnitati, conveniebant. Providus Episcopus has ethnicae certe superstitionis reliquias Edicto suo proscripsit. Contra Episcopi Edictum, consueto novitatis obtentu, reclamatum est ad sacram Congregationem Episcoporum, et Regularium. *Marcellus Severolus*, Romanae Curiae Advocatus, multis argumentis conatus est Alatrinam consuetudinem sustentare, atque ab omni superstitionis macula purgare, innixus potissimum exemplo Regii Prophetae Davidis, qui Divino afflatus Spiritu ante Dei Arcam saltavit: sed *Severoli* conatus infregit alter aeque doctus Advocatus *Fatinellus de Fatinellis*, qui pro Episcopi Edicto stetit. Etenim choreae, aliaeque corporis jactationes, propter sibi insitam turpitudinem, quae nullo religionis fuco obumbrari potest, per plures Conciliorum canones jamdiu explosae fuerant, et, ne in celebritatibus Sanctorum, ad valvas praesertim Ecclesiarum, fierent, severe interdictum. Africani Patres, ut legere est *can.* 60. *in Cod. Canonum Ecclesiae Africanae tom.* 1. Collectionis *Harduini col.* 898. legem Imperialem postulandam statuerunt ad compescenda tripudia, quibus SS. Martyrum natalitia profanabantur: *Quibus diebus, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exercerent, ut matronalis honor, et innumerabilium foeminarum pudor, devote venientium ad sacratissimam diem, injuriis lascivientibus appetatur, ut etiam ipsius sanctae religionis pene fugiatur accessus.* Idem consilium cepere Patres Concilii Toletani III. anni 589. *can.* 23. relat. a *Gratiano dist.* 3. *de Consec. Can.* 2. ubi interponendam pariter decreverunt *Reccaredi* Regis auctoritatem, ut eamdem pestem ex Hispania eliminarent: *Exterminanda est omnino irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut populi, qui debent Officia Divina attendere, saltationibus, et turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed et Religiosorum officiis perstrepentes. Hoc etiam ut ab omni Hispania depellatur, Sacerdotum, et Judicum a Concilio sancto curae committitur.* Equidem tolerare non potuit Ecclesia, ut veris Christi Sanctis ille videretur praestari turpis, et obscoenus cultus, qui a Paganis exibebatur falsis numinibus: uti enim ad rem ajebat Auctor *sermon.* 265. *olim* 215. *de tempore n.* 4. inter opera S. *Augustini tom.* 5. *par.* 3. *col.* 447. *in Append. Isti infelices, et miseri homines, qui balationes, et saltationes*

ante ipsas Basilicas Sanctorum exercere nec mutuunt, nec erubescunt, etsi Chsistiani ad Ecclesiam venerint, Pagani de Ecclesia revertuntur; quia ista consuetudo balandi de Paganorum observatione remansit. Neque porro ad cohonestandas choreas quidquam prodesse exemplum Davidis, jampridem ponderavit Auctor Operis *de Poenitentia lib. 2. cap. 6. n. 42. et 43.* quod *Ambrosio* adjudicandum, contra *Petrum Soto*, et *Rivetum*, omnes eruditi consentiunt. Quoniam, ut ille ait, per mysticam David ante Arcam saltationem, unice Deus praemonstrare voluit Hebraeis, quibus omnia in figura contingebant, ut *unusquisque corpus adtollat impigrum, nec humi pigra jacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis*; et propterea cavendum ait, ne quis *putet nobis saltationis lubricae histrionicos motus, et scenae deliramenta mandari*: *tom. 2. Oper.* S. Ambrosii *col. 426.* Sane *lib. 2. Regum. cap. 6.* ubi Davidis saltatio refertur, illud adjicitur, quod *Michol*, illius uxor, non magni fecit, immo despectui habuit illius agendi modum: *Michol filia* Saul *prospiciens per fenestram, vidit Regem* David *subsilientem, atque saltantem coram Domino, et despexit eum in corde suo*. Cujus judicium certo quodam modo, veluti rationabile, approbare videtur *Tostatus in dictum cap. 6. quaest. 19. et in lib. 1. Paralip. cap. 15. quaest. 42.* per haec verba: *Quodammodo rationabiliter indignata est* Michol *redarguens eum*. Et quidem *Salianus ad annum Mundi 2990. n. 47. et 48.* advertit, mirum non esse, si *Tostatus*, natione Hispanus, in Davidis saltatione quamdam veluti levitatem reprehenderit, cum eam parum consentaneam reputare debuerit gravitati, quae apud Hispanos adeo rigide servari solet: *Ex patria disciplina, quae gravitatem habet a teneris unguiculis plurimum commendatam, et levitatem aspernatur, ac merito respuit*. At, si rem penitus inspiciamus, neque verum est, Davidis factum a *Tostato* reprehendi; cum is propositam quaestionem sequentibus deinde verbis concludat *cit. quaest. 19. David tamen excusatur, eo quod egerit omnia ista ex affectu cordis; erat enim vir valde Deicola, et nesciens qualiter Deo placeret, humiliabat se coram eo quantum poterat, et faciebat haec ex affectu*: neque vero dici potest, Hispanam gravitatem choreas hujusmodi omnino respuere; cum etiam nunc in solemnitate Corporis Christi mos iste in Hispaniis perseveret, ut in publicis supplicationibus, dum Sanctissima Eucharistia circumfertur, non pauci procedant diversis vestibus induti, qui variis saltationum generibus, animi laetitiam, et devotae mentis obsequium erga augustissimum Mysterium ostendere gestiunt; idque ab Hispanis Episcopis, et praesulibus toleretur tum propter consuetudinis vetustatem, tum propter chorearum hujusmodi naturam, et qualitatem, quae non ea secum fert absurda, ob quae Episcopus Alatrinus illas, de quibus hic agimus, proscribendas existimavit. Et quidem sacra Congregatio Episcoqorum, et Regularium, omnibus rite perpensis, Episcopi Constitutionem, spreto novitatis argumento, quo impetebatur, approbavit; quemadmodum nos ipsi retulimus *in nostro Oper. de Canoniz. Sanct. lib. 4. part. 2. c. 31. n. 34, in fin.*

II. In Synodo Vlyssiponensi vetitum fuerat tabernariis, ne feslis diebus res, etiam ad victum necessarias, venderent iis matutinis horis, quibus in Ecclesiis solemnia peragebantur officia. In Constitutionibus Synodalibus Barchinonensibus interdictum pariter fuit mercatoribus, ne iisdem Deo dicatis diebus ullam exercerent negotiationem, omnesque sive mercatores, sive artifices, jussi sunt iisdem diebus suas apothecas obserare: nullique, aliquid emendi causa, aditum in eas permittere. Vtraque Constitutio, quamquam nihil de novo decerneret, sed Dei, atque Ecclesiae legem instauraret, et inculcaret, nihilominus insimulata fuit novitatis, atque acerrime impugnata, sed perperam; nam prima approbata fuit a sacra Rota *decis.* 1583. *num.* 8. *coram* Penia, *et decis.* 33. *coram* Dunozzett. *et decis.* 294. *coram* Vbaldo: altera vero confirmata a sacra Congregatione Concilii die 13. Martii 1679. et die 27. Martii 1683. sicuti legitur in regestis, refertque *Nicollius in Prax. Canonic. tom. 1. lit. C. §. 1. num. 44.*

III. *Fridericus Carolus* Episcopus Bambergensis, et Herbipolensis, cum anno 1740. Collegiatam Ecclesiam visitaret S. Joannis in Haugis civitatis Herbipolensis, parvipendens Capituli querimonias, nihilque metuens novatoris censuram, quam sibi praevidebat irrogandam, antiquam proscripsit consuetudinem, in eadem Ecclesia vigentem, quam referre, atque a sui initio repetere, neque inutile, neque injucundum fore existimamus. Perspectum, et exploratum est omnibus, qui veteres Ecclesiae annales vel leviter pertractarunt, jam a saeculo VIII.

auctore *Crodogango* Episcopo Metensi, efformata fuisse Canonicorum Collegia ad imaginem Monachorum, a quibus Canonici in hoc tantum differebant, quod regulam quidem ipsi servarent a sacris canonibus, atque Ecclesiae Patribus, clericis praescriptam, religiosa tamen vota non nuncuparent: hoc quippe unicum discrimen inter utrosque intercessisse colligitur ex Capitulari Aquisgranensi anni 789. *c.* 71. *tom.* 1. *Capitular.* Baluzii *col.* 237. ubi ita cautum legimus: *Simul et hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque, qui se voto monachicae vitae constrinxerunt, monachice, et regulariter omnimodis secundum votum suum vivant, secundum quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro . . . Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus, ut illi canonice secundum suam regulam omnimodis vivant, et Episcopus eorum regat vitam, sicut Abbas Monacorum.* Inde vero factum arbitramur, ut more Monachorum, quorum vivendi rationem, etsi voto soluti, Canonici in omnibus imitabantur, priusquam Capitulis sive Cathedralium, sive Collegiatarum Ecclesiarum insererentur, tyrocinium subirent sub cura Praepositi, a quo morum disciplina imbuerentur, et sub magisterio Scolastici, cujus munus erat juniores illos, et novitios Canonicos litteris, bonisque artibus informare: quemadmodum observat *Antonius Matthaei lib.* 2. *de nobil. cap.* 39. pluribusque exornat *Tomassinus de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 2. *et seq. et cap.* 70. *num.* 8. Tyrocinii vero tempore multa ipsis subeunda erant incommoda, molestiae haud leves tolerandae, ut per dura, et aspera quaeque probati, ad reliquam vitam *canonice* transigendam assuescerent: etenim, si jampridem *Gregorius Magnus* neminem sacris Ordinibus initiari voluit, nisi post probationem, teste *Joanne* Diacono *in ejus Vita lib.* 2. *num.* 16. apud Mabillon *in Act. SS. Benedict. sec. I. pag.* 408. multo magis probandi erant Canonici, qui ad exactam componebantur normam Monachorum, de quibus scribit *Petrus Blesensis epist.* 13. *Novitiorum claustralium mentes adhuc desideriorum carnalium humoribus gravidae, et tumentes, non acceptantur in sacrificio Domini, nisi prius igne tribulationis torreantur; nec paleas priorum deponunt affectuum, nisi per laborem, et abstinentiam confringantur*: et ad rem nostram magis apposite Fructuosus Episcopus *cap.* 18. *suae Regulae* de novitio loquens, *part.* 2. *Cod. Regul.* Holstenii *pag.* 274. ait: *Monasterium sub Regula introducatur, et anno integro a cunctis Fratribus, ex industria, conviciis comprobetur.*

IV. Postquam autem obsoleta est Crodogangi institutio, et Canonici, abjecta vita communi, ac regulari observantia, in sua quisque domo, secularium more, vivere coeperunt, quod in Germania contigisse, fluente seculo x. auctor est *Trithemius in Chron. Hirsaugiens. anno* 977. nonnulla pristinae disciplinae remansere rudera, quae adhuc hodie visuntur tum in Canonico Scholastico, tum *in anno residentiae*, seu *claustrali*, quem quorumdam Capitulorum Germaniae Canonici certa anni die auspicari debent, atque in Ecclesiae servitio integrum transigere, priusquam in Capitulum admittantur, suaeque Praebendae fructus participent. Sed in eo etiam clarius veteris disciplinae vestigium conspicitur, quod in aliis ejusdem Germaniae Capitulis est in more positum; nimirum, ut qui Canonicatum adepti sunt, non statim post annum residentiae, sicuti alibi fit, Capitularibus annumerentur, sed meram expectativam habeant vacaturae Praebendae Canonicalis, ideoque non appellantur absolute *Canonici*, sed *Domicellares*, seu *Domicelli*, quasi non *Domini*, sed *Dominuli* sint, ut ac ipsa nomenclatura differant a veris Canonicis, quos jam appellatos fuisse *Dominos*, testatur vetus monumentum apud *Lucam Dacherium tom.* 3. *Spicilegii novae editionis pag.* 561. Hi quippe Canonici *Domicellares* speciem quamdam referunt juniorium Clericorum, quos diximus in tyrocinio olim detentos, variisque exercitationibus probatos, ut deinde in Canonicorum Collegium cooptarentur. Equidem Patres Concilii Moguntini, anni 1549 de iis, quae ad mores pertinent *cap.* 86. de Domicellariis, perinde ac de Novitiis in probatione degentibus, in hunc modum loquuntur *tom.* 9. Collectionis *Harduini col.* 2134. *Hactenus in Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis (saltem in ea parte, qua majores nostri non sine magna ratione juniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim ut Beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub jugo Praelatorum detineri voluerunt) satis negligenter advigilatum esse, non sine Ecclesiarum pernicie, sentimus; dum hi, quibus ea cura incumbit, ad studia, et mores Domicellarium parum attendentes, si modo Domicellares certum tempus in Beneficii possessione exegissent, aut pe-*

cuniam pro emancipatione constitutam numerassent, sine ampliori delectu quosvis ad Capitula admiserunt, etiam eos, quos nec vitae honestate, nec doctrina satis idoneos, aut Ecclesiis utiles futuros norint .... Quarum indemnitati consulere volentes, Praelatorum, Capitulorum, et aliorum quorum interest, conscientias duximus onerandas: hisque districte praecipiendo injungimus, ut in posterum, non secundum praetensam consuetudinem (quae in hac parte, ut Ecclesiis perniciosa, irrationabilis, aut potius corruptela censenda est) quoslibet, sed secundum conscientiam idoneos tantum et dignos ad Capitula, praesertim Metropoliticum, et Cathedralia admittant.

V. Ejusmodi Canonici Domicillares reperiuntur in praefata Ecclesia *S. Joannis in Haugis*, iique, cum essent in Capitulum recipiendi, hoc quasi postremum sui tyrocinii subibant experimentum: ab humeris ad lumbos denudati transibant per medium agmen Canonicorum Capitularium, a quorum singulis virga, quam quisque manibus tenebat, caedebantur; eoque experimento peracto, veluti per aspera quaeque probati, atque a tyrocinio subducti, Capitularibus accensebantur. Hunc autem morem promanasse opinamur ex illo veteri instituto, a Monachis ad Canonicos derivato, Novitium scilicet lacessendi injuriis, conviciis, et probris, sicuti ab Episcopo Fructuoso audivimus. Alia praeterea potuit esse ejus consuetudinis origo. Antiquis Romanorum legibus, emancipatio liberorum e patria potestate fiebat *cum injuriis, et alapis*, ut dicitur *Novell.* 81. *in praefat.* et observant *Antonius Perez in Cod. tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 49. *num.* 2. Vincentius Gravina *Orig. Jur. lib.* 2. *num.* 83. Heinec. *Instit. Justin. lib.* 2. *tit.* 12. *et Antiquit. Romanar. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. §. 5. *et* 9. inter ceteros enim ejusdem ritus, quos describit *Cajus instit. cap.* 6. hic ultimus erat, aliorumque complementum: emancipandus, post tertiam manumissionem, servorum more, *circumducebatur*, quasi ei libera daretur facultas abeundi quo vellet, *et colapho percutiebatur*; quo praestito, emancipatio censebatur omnibus numeris absoluta.

VI. Jam vero, admissionem Canonici Domicellaris in Capitulum speciem quamdam fuisse emancipationis, per quam ille liberaretur a nexu scholae, et subtraheretur a jugo Canonici Scholastici, colligimus tum ex antiquis statutis Ecclesiae Ultrajectinae relatis ab *Antonio Matthaei de nobil. lib.* 2. *cap.* 39. in quibus ita cavetur: *Si Scholaris ad Praebendam assumptus fuerit, vocem tamen in Capitulo non habebit, donec vigesimum aesatis suae annum attigerit, et per scholasticum nostrum emancipandus praesentatus ut idoneus fuerit*: et rursus *de officio Scholastici. Ad ipsum* pertinet *Scholares examinare tam in scientia, quam in moribus, et aetate; et cum habiles reperti fuerint, Decano, et Capitulo nostro emancipandos praesentare*: tum ex vetusto diplomate, quod occurit apud *Schatem. lib.* 11. *Annal. Paterbon. ad ann.* 1231. ubi circa finem haec habentur: *Nullus Canonicorum de cetero emancipabitur, quin idem juret, ne numerus Canonicorum excedat numerum Praebendarum*. Quocirca improbabile non est, praefatum modum, eum in Capitulum introducendi per convicia, et verbera, ortum habuisse a veteri ritu emancipationis, quem postea abolevit Justinianus *in leg. ultim Cod. de emancip. liber.*

VII. Sed, quidquid sit de illius consuetudinis origine, quam nobis dumtaxat conjicere, certo tamen assequi non licuit, eam prudenti sane consilio extirpandam duxit laudatus *Fridericus Carolus* Episcopus Herbipolensis opportuno decreto, hisce verbis concepto: *Sicut quae laudabiliter olim constituta, vel ab antiquo observata esse noscuntur, retinenda sunt in posterum; ita e contra, quae honestati, modestiaeque Ecclesiasticae, vel bonis moribus adversantur, sacris inimica canonibus, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, adeo vires non contrahunt ab antiquitate, quin tamquam abusus reformari debeant.* Enimvero cum hodie inter Canonicos Domicellares non soli adolescentuli, sicuti forsan retractis temporibus, sed viri numerentur aetate, et prudentia plerumque maturi, et quandoque etiam Episcopali charactere exornati, jure ac merito indecorum et turpe illi visum, ut isti humeris denudatis sub ferularum ictibus in Capitulum admitterentur. Obstitere utique Canonici novae sanctioni, qua querebantur antiquum everti Capituli institutum, cujus initii non extabat memoria; sed frustra, quoniam nos, quibus jam tum universalis Ecclesiae regimen obtigerat, considerantes, non posse vetustatis argumento abusus sustineri, qui rectae rationi, decentiae, atque honestati adversantur, consilium Episcopi summopere commendavimus, ejusque decretum confirmavimus.

VIII. Praeterea, ut a proposito de Canonicis argumento non discedamus, merito hic recensendae veniunt Synodales quorumdam Episcoporum Constitutiones, quibus decernitur, ut Canonici suarum Cathedralium, aliarumque Ecclesiarum Collegiatarum, dum Choro intersunt, minime putent, se, meram ibi assistentiam praestando, muneri suo satisfacere, sed ut re ipsa canant et psallant, suasque voces adjungant inferioribus ministris, Horas Canonicas, aliasque praescriptas preces canentibus et recitantibus. Etenim non semel accidisse novimus, ut hujusmodi Constitutiones, tamquam novitatem importantes, in hominum censuras incurrerent; cum contra commendari debuissent, quod per eas tolleretur abusus contra leges inductus, ut a cantu, et psalmodia abstinerent, et statuarum more in Chori subselliis locati, Divinas laudes ab aliis concelebrari audientes, ipsi silentium servarent. Sane non ignoramus, in quorumdam libris scriptum reperiri, licitum esse Canonicis Choro praesentes assistere, et cantum omittere, quoties aut in Praebendarum fundatione ab hujusmodi onere exempti fuerint, cum possit fundator etiam contra legis positivae praescriptum aliud in fundatione statuere, aut quoties iisdem Canonicis a summo Pontifice concessum fuerit Indultum exemptionis a cantu, firma remanente obligatione Divinis Officiis in Choro assistendi; cum enim Pontifex valeat omnimodam iis libertatem tribuere, nimirum eos etiam ab assistentia Choro praestanda eximere, multo magis potest, legitima aliqua suadente causa, eos a psallendi debito absolvere, et nihilominus ad frequentandum Chorum adstringere. Ita docent *Suarez de Relig. t.2.l.4.de Horis Canonicis c.12. n.11.* Aroz.*Instit.Moral.part.1.lib.10.c.11.qu.6. & 7.* Persicus *in tract.de Horis Canonicis dub.4. num.12.et 13.* Sed, quidquid sit de singularibus hujusmodi casibus, qui disputationis gratia ab Auctoribus conficti potius, quam re ipsa existentes dici possunt; negari profecto nequit, quod, cum Chorus ad canendas, psallendasque Horas Canonicas institutus fuerit, eique non solum inferiores ministri, et cantores, sed ipsi quoque Ecclesiarum Canonici, ex eorum officio debito, assistere teneantur, hi etiam ad canendum, et ad concinendum inferiorum ministrorum Deo psallentium vocibus, ex ipsa eorumdem officii natura tenentur. Ideoque fatendum est, et rationi, et justitiae consonas esse Constitutiones Synodales, quae id a Canonicis praestari jubent, easque odioso novitatis nomine immerito traduci, cum potius laudandae essent, utpote prava corruptelarum germina exscindentes, quae nimia forsan Praedecessorum indulgentia in agro Dominico radices ederant. Auctoritates, et canones Conciliorum tam Provincialium, quam Synodalium, quibus haec sententia confirmatur, videri possunt apud *Pontas in verb. Canonicus cas. 6.* Genettum *Theol.Moral.tom.2.tract.1.cap.7.de Beneficiis quaest. 11.* Natalem Alexandrum *Theol. Moral. lib. 2. cap. 8. de Horis Canonicis tom.2.* Quae autem hac de re statuta fuerunt a *S.Pio V.* in sua Constitutione 35. *Bullar.Roman. tom.2.* quaeque satis aperte decreta leguntur in Concilii Tridentini *sess.24. cap.12. de reform.* ea per nos expensa fuerunt *in nostr.Instit.107. Latinae editionis*, in qua etiam complures adduximus resolutiones sacrae Congregationis praedicti Concilii Tridentini Interpretis, eidem sententiae constanter faventes: quas Lector ibidem videri poterit §.3. *num. 16. et seq.* Concordant Epistola encyclica, quam ad Episcopos Italiae conscripsimus Pontificatus nostri anno quinto, impressa *in Bullario nostro tom.1. num.103.* in qua de hoc etiam argumento aliqua innuimus §.24. ac demum Litterae nostrae in forma Brevis die 19.Januarii 1748. datae ad Cardinalem Patriarcham *Delphinum* super concessione nonnullorum privilegiorum favore Capituli et Canonicorum Ecclesiae Cathedralis Veronensis, quae Litterae impressae sunt *in supplemento ad calcem volum.3. ejusdem Bullarii nostri num.4. pag.585.*

IX. Ex hactenus dictis colliget Episcopus, non esse sibi mutuendum a novatoris calumnia, cum Constitutiones edit, quas necessarias agnoscit ad depravatos populi, Clerique mores reparandos, temporum injuria, hominumque malitia labefactato: facile quippe ab improborum dicteriis se tuebitur decreto Tridentini *sess.22. cap.1. de reform.* ubi, postquam omnes innovavit Constitutiones, ad vitam, et honestatem Clericorum pertinentes, Episcopos alloquens, ait: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse, compererint, ea quamprimum in usum revocari, et ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas, Deo vindice, poenas persolvant.*

CAPUT QUARTUM.

Quaenam sit novitas in Dioecesim non inducenda: et primo, ne veteris disciplinae restituendae studio contra recentiores leges, aut consuetudines generaliter receptas, decreta fiant: ubi de Clericorum habitu, et de eorum cohabitatione cum mulieribus consanguineis, aut affinibus.

QUemadmodum prudenter se gerit Episcopus in id incumbens, ut pristina disciplina, quam praefocavit abusus, in sua dioecesi revirescat; ita imprudenter agit, qui mores in eam inducere tentat aut nunquam receptos, aut ex rationabili causa postea obsoletos, praecipue si res ejusmodi respiciant, in quibus mutatio fieri potuit sine ullo Ecclesiae dispendio, et purioris ethices jactura. Quoniam autem in hac re, quae a rerum, temporum, et locorum circumstantiis maxime pendet, impossibile est universalem regulam constituere, in omni eventu aeque ab omnibus, atque ubique servandam, regulae loco esse poterunt nonnulla, quae in hoc, et sequenti capite proferemus, exempla.

II. Episcopus restituendae Ecclesiasticae disciplinae studiosus, plurimas saluberrimas paraverat Constitutiones, in sua Dioecesana Synodo propediem promulgandas. Eas nobis, qui tunc temporis Secretarium agebamus sacrae Congregationis Concilii, pro sua erga nos humanitate, amice dedit examinandas. Earum unam offendimus, in qua prohibebatur Clericis usus fibularum in calceis, adjecta in trasgressores haud levi poena: ejusque Constitutionis ratio petebatur *ex Cap. Clericis*, 15. *de vit. et honest. Cleric.* ubi Innocentius III. inter cetera ornamenta Clericis interdicta, fibulas etiam recenset, inquiens: *Fibulas omnino non ferant*. At nos amico Episcopo suasimus, ut hanc Constitutionem deleret: neque his temporibus aptari diximus laudatam *Innocentii III.* Decretalem, utpote quae de fibulis loquitur, diversis sane ab illis, quae nunc communiter apud honestos viros sunt in uso: fibulas enim ad merum olim pertinuisse luxum, et vestium ornatum, testatur *Ulpianus in leg. Argumento*, 25. *ff. de auro, et argento legatis*, inquiens: *Fibulae ornamenta magis, quam vestis sunt*: et prosequuntur *Petrus Faber lib.* 1. *semestr. c.* 16. et Chiffletius *in Anastasii Childerici c.* 16. et quidem mollia erant ornamenta, mulierum potius, quam virorum propria, quemadmodum *in cit. leg.* notavit Glossa *verb. Ornamenta*, traditque Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. scribens: *Fibulas, et Alia mulieribus cultus*: quamvis revera, eodem *Plinio* teste, non deessent viri, qui, mulierum more, aureis, gemmatis fibulis suas vestes constringerent; quem etiam morem indicat illud *Virgilii Aeneid.* 1. *Aurea purpuream subnectit fibula vestem*. Quia porro mulieres, calceorum loco, semper utebantur soleis, quas viri domi tantum gestabant, quod deducitur ex *Gellio lib.* 13. *cap.* 21. eas pariter pretiosis fibulis revinciebant: quaeque ad soleas colligandas erant necessariae, ad merum luxum, et pompam fuerunt postea etiam in calceamentis adhibitae. Ad hujus vero generis calceamenta, pretiosis fibulis adornata, allusit Concilium Carthaginiense IV. anni 398. cum *cap.* 45. *tom.* 1. Collectionis *Harduini col.* 982. ait: *Clericus nec vestibus, nec calceamentis decorem quaerat*: eademque respexit Concilium Matisconense anni 581. cum *can.* 5. edixit, *Nullus Clericus sagum, aut vestimenta, vel calceamenta secularia, nisi quae religionem deceant, inducere praesumat*: *tom.* 3. Collectionis *Harduini col.* 452. De praefatis pariter fibulis, vanitati, et pompae unicae inservientibus, locutum *Innocentium III.* liquet ex contextu; ait quippe: *Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes*. Fibulae autem, quae hodie ad calceos colligandos sunt in usu, nisi sunt gemmis distinctae, nullam praeseferunt vanitatem, sed solius commoditatis causa adhibentur etiam ab hominibus infimae plebis, et pauperrimis. Quocirca illas Clericis interdicere, esset male feriatorum hominum linguas ad dicteria, et scommata incitare, absque ullo Ecclesiasticae disciplinae profectu.

III. Similiter alius Episcopus, et pietate, et doctrina insignis, nobis etiam praedictum munus obeuntibus indicavit, inter Synodales, quas edere parabat Constitutiones, unam se condidisse, qua prohibebat Ecclesiasticis secularibus lugubres vestes in consanguineorum, et affinium obitu induere; siquidem animadverterat, tum Cardinales, et Romanae Curiae Praesules in Urbe, tum Episcopos extra Urbem, hac ipsa ratione se gerere: praeterquamqnod Regulares nullibi conspiciuntur quidquam in vestitu immutare, decedentibus licet eorum parentibus, aut fratribus, nedum remotioribus consanguineis. Addebat, id sibi

sibi valde consentaneum videri doctrinae *B.Pauli* Apostoli, qui *in epistola ad Thessalonicenses cap.*4.ita scribit: *Nolumus vos ignorar,efratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri, qui spem non habent.* Ad haec nos quidem respondimus, valde optandum esse,ut Clerici hanc legem servarent,utpote quae et Ecclesiasticis regulis, et aliis Synodalibus Constitutionibus omnino conformis esset. Nam inter Tarraconensis Ecclesiae statuta unum adest anno 1338. editum, quod legitur *t.*1.*l.*3. in haec verba conceptum: *Ne Clericus in sacris Ordinibus induat se de nigro, seu de vestibus lugubribus, per mortem alicujus, nisi fuerit pater, aut mater, frater, aut soror, aut dominus, quas etiam ultra duos menses portare non possit.* In Concilio Toletano, quod sub Pontificatu *Sixti IV.* celebratum fuit, *can.*8. ita legitur: *Ulterius luctuosas vestes inducre Clerici in sacris Ordinibus constituti, vel Beneficiati, non audeant.* Magis adhuc severa est lex a S.Carolo edita in Concilio Provinciali Mediolanensi V. anni 1579. *part.*3. *Actor. Eccles.Mediol.part.*1. *p.*268. qua scilicet cuilibet Clerico,*qui amictu Clericali indutus incedit*, districte prohibetur, *ne in propinquorum, ne parentum quidem obitu, vestes lugubres more laicorum induat, gestetque .... sed pium erga propinquos mortuos charitatis studium, officiumque praeseferat omni alia ratione, quae cum Clericalis ordinis decore, dignitateque omnino conveniat.* Et huic quidem per omnia concordant Constitutiones aliarum Synodorum, videlicet Amerinae anni 1595. Placentinae anni 1589. Florentinae ejusdem anni. At nihilominus eidem Episcopo insinuandum duximus,ut, antequam hujusmodi Constitutionem in Synodo publicaret, quae novitatis speciem in illius dioecesi procul dubio habitura erat, rem totam mature perpenderet, videretque, an sibi polliceri posset, eamdem re ipsa observatam iri, neque potius occasionem daturam esse Clericorum recursibus, oblocutionibus, et querelis, non sine periculo, ut laici quoque in partes accederent. Quibus ille in bonam partem acceptis, ac secum prudenter expensis, a decreti publicatione abstinendum existimavit.

IV. At multo magis cavendum est, ne, obtentu renovandi pristinos Ecclesiae canones, quidquam in Synodo statuatur, quod contrarium sit posterioribus legibus, quibus antiquae disciplinae rigor nonnullis in rebus expresse mitigatus dignoscitur. Exemplum esse potest in cohabitatione Clericorum, et mulierum, de qua nos pluribus disseruimus *in nost.Instit.*83. Ne Ecclesiae ministrorum existimatio,ulla foedi criminis probabili suspicione imminueretur, magna Synodus Nicaena *can.*3.juxta versionem *Dionysii Exigui tom.*1.Collectionis *Harduini col.* 323. ita sancivit: *Interdixit per omnia magna Synodus,non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas,quae suspicionem effugiunt.* Quaenam porro dicerentur mulieres *subintroductae*, litigant Eruditi. Putarunt aliqui cum *Turriano lib.*2.*de dogmat.character.Verbi Dei pag.*93. eo nomine denotari uxores, quibus Clerici, priusquam Ecclesiae militiae adscriberentur, essent legitimo connubii foedere copulati: sed istorum opinio explosa fuit a *Gothofredo in not.ad Cod. Theodos.lib.*16.*tit.de Episc.leg.*44. ubi ostendit, Graecum vocabulum, a Nicaenis Patribus adhibitum, nequaquam conjugem, sed foeminam significare omnino extraneam, nulloque parentelae vinculo Clerico devinctam. Alii cum *Christiano Lupo in not.ad praefat.tom.*1.*p.*21.*et seq.* ea voce designari opinantur *Agapetas*. Erant autem *Agapetae*, Deo devotae foeminae, quas Deo pariter sacrati viri, per quamdam spiritualis adoptionis speciem, sibi in matres, sorores, aut filias adsciscebant, et pietatis fovendae studio, aut certe praetextu, secum domi retinebant. Quia vero hujusmodi contubernium, etsi fortasse plerumque flagitio careret, flagitii tamen periculo, et suspicione nunquam profecto vacabat, semper fuit ab Ecclesia improbatum. In illud acriter invectus est *Ciprianus epist.*62.*ad Pomponium Episcopum.*Patres Antiocheni scribentes ad *Dionysium* Papam,apud *Eusebium l.*7. *c.*30. Paulo Samosateno, Synodali sententia e Patriarchatu dejecto, maximo crimini dederunt, quod *subintroductas* haberet, suisque Clericis permitteret mulieres: *Quid heic referre attinet* (ajebant) *subintroductas,ut Antiocheni vocant, mulieres tam ipsius, quam Presbyterorum ejus, ac Diaconorum? in quibus non hoc solum, sed etiam alia insanabilia crimina, quorum conscius est, et quorum ipsos reos esse convicit, nihilominus tegit, ac dissimulat, ut illos sibi obnoxios habeat.* Ad eumdem autem scopum propulsandi ab Ecclesia *Agapetarum* pestem, ut eas vocat *Hyeronimus*, e-

pist.22. ad Eustochium, collineasse Patres Nicaenos, quum Clericis vetuere, ne subintroductas haberent mulieres, cum aliis sensit laudatus Lupus: quamvis revera non statim voti compotes facti fuerint, siquidem eumdem abusum vehementer postea inclamarunt *Gregorius Nazianzenus in carmine continente praecepta Virginum*, Hyeronimus *cit.epist.22. epist.125. ad Rusticum Monacum*, *et epist. 128. ad Gaudentium*, Chrysostomus, teste Palladio *in ejus Vita*, aliique Patres.

V. Verum, etsi nullus neget, mulieris *subintroductae* voce, etiam *Agapetas* comprehendi; praeter eas tamen quamcumque aliam foeminam extraneam designari, evidenter demonstrarunt *Gothofredus cit.loc.et Ferdinandus Mendoza de confirmando Concilio Eliberitano lib. 2.* Equidem *Honorius*, *et Theodosius* junior, Imperatores, legem sancientes canoni Nicaeno accomodatam, non tantum cum foeminis, secum sororum nomine assumptis, sed cum quibuslibet extraneis consortium habere, Clericis interdixere, exceptis matre, filia, et sorore germana, in quibus arctum consanguinitatis vinculum omnem removet saevi criminis suspicionem: *Eum, qui probabilem seculo disciplinam agit, decolorari consortio sororiae appellationis non decet. Quicumque igitur, cujuscumque gradus, Sacerdotio fulciuntur, vel Clericatus honore censentur, extranearum sibi mulierum interdicta consortia cognoscant: hac tantum eis facultate concessa, ut matres, filias, atque germanas, intra domorum suarum septa contineant. In his enim nihil saevi criminis existimari foedus naturale permittit. leg.19. Cod. de Episc. et Cleric.* In eumdem sensum Nicaenum canonem exposuere, quotquot illum renovarunt posteriora Concilia. Carthaginense IV. anni 398.*cap. 46.tom.*1.Collectionis *Harduini col.*982.ait: *Clericus cum extraneis mulieribus non habitet*. Arelatense II. anni 452. *can.3. tom.* 2. Collectionis *Harduini col.* 773. *Si quis Clericus a gradu Diaconatus in solatio suo mulierem praeter aviam, matrem, filiam, neptem, vel conversam secum uxorem habere praesumpserit, a communione alienus habeatur. Par quoque et mulierem, si se separare noluerit, poena percellat.* Ilerdense anni 524.*can.15.tom.* 2. ejusdem Collectionis *col.* 1066. *Familiaritatem extranearum mulierum licet ex toto Sancti Patres antiquis monitionibus praeceperint Ecclesiasticis evitandam; id nunc tamen nobis visum est, ut qui talis probabitur, si post primam, et secundam commonitionem se emendare neglexerit, donec in vitio perseverat, officii sui dignitate privetur.* Avernense anni 535. *can.16. tom.cit. col.*1183.*Episcopi, Presbyteri, atque Diaconi, ita sanctae conscientiae luce resplendeant, ut effugiant probitate actuum maledicorum obloquia...Fugiatur his extranearum mulierum culpanda libertas: et tantum cum avia, matre, sorore, vel nepte, si necessitas tulerit, habitent; de quibus nominibus, ut priorum canonum series continet, nefas est aliud, quam natura constituit, suspicari.* Concilium Romanum, congregatum a *Zacharia* Papa anno 743.*can.2.tom.3.*ejusdem Collectionis *col.*1927. *Ut Presbyteri, vel Diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant habitare, nisi forsttan matrem suam, aut proximitatem generis sibi habentes, quae suspiciones effugiant; sicut in Synodo Nicaena continetur.* Concilium Moguntinum anni 813. *can.49.tom.* 4. ejusdem Collectionis *col.*1016.*Omnibus Clericis foeminas secum in domibus suis habere, ultra licentiam canonum, firmiter sit contradictum.* Remense ejusdem anni 813. *can. 22. ibid. col.* 1020. *Ut a Sacerdotibus omnis suspicio mulierum funditus eradicetur; cum quibus etiam nulla habitatio eis concedatur, praeter illam, quae in Nicaena Synodo permittitur: id est matrem, aut sororem, vel eas tantum personas, a quibus omnes suspiciones effugiant.*

VI. At veniam, quam Nicaeni Patres Clericis dederant, cohabitandi cum matribus, filiis, et germanis sororibus, nonnihil ampliavit Concilium Cathaginiense III. anni 397. illam non solum ad foeminas extendens: remotioribus sive consanguinitatis, sive affinitatis gradibus, iisdem conjunctas, sed etiam ad eas, quarum indigerent famulatu: ait quippe *canon.* 17. relat. *dist. 8. Can. 27. Ut cum omnibus omnino Clericis extraneae foeminae non cohabitent, sed solae matres, aviae, et matertera, amitae, sorores, et filiae fratrum, aut sororum, et quaecumque ex familia, domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant; vel si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperint; aut servis non habentibus in domo, quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.* Ex opposito Concilium Forojuliense anni 791. *cap.* 4. *tom.* 4. Collectionis *Harduini col.* 858. ob turpe, et nefarium, quod perpetrari contigerat, facinus, praefatam licentiam revocavit, nec deinceps permittendum statuit, ut Clericus

cum ulla prorsus muliere, ne matre quidem excepta, cohabitaret, inquiens: *Ut juxta Nicaeni venerandi definitionem Concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres secum in domo propria habere, vel private cum eis cohabitantes conversari: et quamquam de quibusdam inhonesta carentibus suspicione, clementius aliquo modo inibi legatur indultum, nos tamen omnes omnino nunc necessarium vetare prospeximus; eo quod experimento didicerimus, illarum velamento, alias licentius ad eos aditum veniendi, perditionis causam habuisse.* Forojuliensi consensere Concilium Nannetense incerti anni *can.3. tom. 6.part.*1. ejusdem Collectionis *col.* 458. *Prohibendum, et modis omnibus interminandum est, ut nullus Sacerdos eas personas foeminarum, sicut et in canone insertum continetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua habeat. Sed neque illas, quas canones concedunt (quia, instigante diabolo, etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis illarum), scilicet matrem, amitam, sororem.* Moguntinum anni 888. *cap.* 10. *tom.6.part.* 1. ejusdem Collectionis *col.* 402. *Ut Clericis interdicatur mulieres in domo sua habere, omnimodis decernimus. Quamvis enim sacri canones quasdam personas foeminarum simul cum Clericis in una domo habitare permittant; tamen, quod multum dolendum est, saepe audivimus, per illam concessionem plurima scelera esse commissa .... Et idcirco constituit haec sancta Synodus, ut nullus Presbyter ullam foeminam secum in domo propria permittat, quatenus occasio malae suspicionis, vel facti iniqui penitus auferatur*: et Concilium Metense ejusdem anni 888. *cap.* 5. *cit. tom.* 6. *part.* 1. *col.* 411. *Sacerdotes .... nequaquam in sua domo secum aliquam foeminam habeant, nec matrem, nec sororem.* Verum *Innocentius III.* scite perpendens, non esse facile praesumendum scelus, a cujus turpitudine natura ipsa quodammodo abhorret, neque rationi consentaneum reputans, legem ferri ad praecavendum periculum, quod rarissimum est, Nicaenum canonem restituit, easque foeminas Clericorum aedes incolere permisit, quas Nicaeni Patres nulla aspergi obliqua suspicione existimarunt: rescribens enim ad Episcopum Pistoriensem *in Cap. A nobis*; 9. *de coabitat. Clericor. et mulier.* ait: *Cum Clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale foedus nihil permittit saevi criminis suspicari.*

VII. Hac posteriori *Innocentii III.* Decretali nemo dubitaret contrariis Synodorum sanctionibus modo allegatis derogatum fuisse, nisi Constitutio Nannetensis inserta foret compilationi Decretalium *Gregorii* IX. locumque haberet *in Cap.* 1. *de cohabitat. Cleric. et mulier.*, etsi falso ibi adscribatur Concilio Moguntino, in quo etiam legitur, aliis tamen verbis renovata: sed, postquam in codicem Juris communis relata est, nedum revixisse, sed vim, ac robur universalis legis videtur insuper adepta. Hac ratiocinatione decepti aliquot Episcopi, se juri communi institisse putarunt, quum Clericis vetuere, ne cum ulla prorsus foemina, licet arctissimo sibi consanguinitatis nexu obstricta, cohabitarent. Verum aliter sensere peritissimi sacrorum Canonum Interpretes, quibus compertum quum sit, jurium contrarietatem esse evitandam, nec facile in eadem Canonum Collectione admittendam, ita res visa est componenda. Decretalis (inquiunt) Innocentii III. regulam constituit universalem, communiter observandam. Decretum Nannetense ponit regulae limitationem in specialibus quibusdam eventibus adhibendam. Itaque priori est inhaerendum, quum unius dioecesis Clericis certa norma praescribitur, ad quam omnes se componere debeant: posteriori insistendum, quum de hoc, aut illo agitur, cujus mores sunt depravati, et cum qualibet prorsus muliere consuetudo suspecta. Quamobrem, licet in dioecesi contingat, turpe incestus flagitium semel, aut iterum ab uno, aut altero Clericorum perpetrari, non idcirco fas erit Episcopo a communi regula recedere, et non sine populi admiratione, ac scandalo, quasi omnes haberentur ejusdem enormis criminis aut rei, aut suspecti, statim edicere, ne ullus in posterum Clericorum cum nepte, amita, sorore, aut matre cohabitet: sed, si quemquam reperiat dubiae famae, cujus cum consanguinea contubernium, etiam apud probos, et prudentes viros, male oleat; illi, cui certe congruit regulae limitatio, separationem injungat, ea tamen adhibita circumspectione, et cautela, quam rerum circumstantiae exposcunt, ne delictum, quod latet, patefiat. Non propterea tamen Constitutionem improbamus, qua Episcopus omnem cum mulieribus cohabitationem Clericis interdicat, nisi ipse prius, earumdem qualitatibus examinatis, illam prava suspicione vacare compererit: hoc quip-

pe aliud non esset, quam sibi decernendum reservare, num haec, vel illa foemina cadat in censuram, an potius in limitatione regulae Nicaenae ab *Innocentio* III. innovatae. Ita sancitum legimus a *S. Carolo Borromaeo* in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. *in cujus part.* 7. 2. *Actor. Eccles. Mediol. part.* 1. *pag.* 19. habetur: *Quoniam non solum malum cavere, verum etiam omnem mali suspicionem fugere oportet, ne in cujusquam offensionem incurramus; in aedibus ad Canonicorum, aliorumve domicilium, et usum aedificatis, aut aliis, in quibus ipsi habitant, foeminas quascumque, etiam quovis sanguinis, cognationis, aut affinitatis vinculo eis conjunctas habitare prohibemus, nisi Episcopus in alicujus urgenti necessitate aliter faciendum esse duxerit, cujus conscientiam in hoc valde oneramus*. Ejusmodi *S. Caroli* Edictum, plurimum tamen mitigatum, nos servari praecepimus a Parochis nostrae Bononiensis dioecesis, quibus convivere permisimus cum faeminis usque ad tertium consanguinitatis, et primum, ac interdum etiam secundum affinitatis gradum sibi conjunctis: ceterarum vero nomina ad nos deferri jussimus, ut, earum conditione inspecta, deliberaremus, an sine ullius offensione possent Parochorum aedes incolere. Quia porro hoc nostrum Edictum, etsi tanta indulgentia lenitum, pluribus nihilominus visum est asperum, et severum, illud ab obloquentium dicteriis vindicavimus *in cit. nostra Inst.* 83. ubi plurima ad rem facientia videri possunt accumulata.

VIII. Ceterum exceptio ista, quae tum a Canonico, tum a Civili Jure admittitur quoad personas naturali foedere conjunctas intra certos gradus, in quibus, licet diversi sint sexus, inhonestum aliquid suspicari communiter non licet, tunc locum habet, quum agitur de Clericorum, et mulierum cohabitatione. Quamvis autem, ex quadam falso praesumpta rationis paritate reprehendendas nonnulli judicaverint Synodales quorumdam Episcoporum Constitutiones, quibus severe vetitum fuit, ne in eodem lecto simul cubare permittantur fratres, et sorores septennio majores, neve ejusdem aetatis filii, aut filiae, in eodem cubili una cum patre, et matre retineantur; nimis tamen patens est hujusmodi censurae injustitia, et magna, quae intercedit, differentia inter cohabitationem in una domo, et condormitionem in eodem lecto. Porro in Concilio Mediolanensi IV. quod habetur *part.* 1. *Actor. Eccles. Mediol.* ita statutum legitur *pag.* 316. *Parochus, ut diligentissime poterit, et Episcopus in primis, tum auctoritate sua: tum etiam, si opus erit, secularis Magistratus ope implorata, id maximopere curet, ut ne cum foemina quocumque vel arctissimae propinquitatis gradu conjuncta, mas simul cubet, etiamsi ambo puerili aetate sunt, ita tamen grandiusculi, ut aliqua inde suspicio, periculum, occlasiove impuri flagitii committendi existere possit. Nec vero paupertatis, augustaeve habitationis excusationi locus facile relinquatur, quo minus istiusmodi impuritatum occasio omnis praecidatur; quum humi potius, atque adeo sub dio jacere satius esset*. Item in Synodo Fulginatensi a bon. mem. Episcopo *Baptistellio* celebrata anno 1722. quae recognita, et approbata fuit in Congregatione particulari, cujus Secretarii munus nos tunc in minoribus constituti obivimus, illud idem praescribitur *cap.* 7. *n.* 8. et prohibitio redigitur ad eos, qui septimum aetatis annum compleverint; deinde vero *sequenti capite* 9. inter casus Episcopo reservatos recensetur eorum delictum, qui curam gerentes filiorum, aut nepotum diversi sexus, permittunt, eos simul, mares nimirum, et foeminas septennio majores, in eodem lecto cubare.

CAPVT QVINTVM.

Novitatis notam non evadit constitutio Synodalis, quae antiquam Dioecesis, et regionis consuetudinem, justis de causis toleratam, approbatamve, abrogare nititur: ubi de jejunio Sabbathi, de more alicubi vigente, vescendi die Sabbathi carnibus, aut interioribus, et extremis animalium partibus: Item de ovis, et lacticiniis, de carnibus avium, et amphibiorum, diebus jejunii vetandis, aut permittendis.

PEculiarium quoque consuetudinum, quae ab antiquo tempore in dioecesi, et regione receptae, et justis de causis toleratae, aut approbatae dignoscuntur, aequum est, ab Episcopo rationem haberi; ne in Constitutionibus Synodalibus adversus eas imprudenter insurgens, novatoris nomen sibi merito acquirat. Episcopus Malacitanus anno 1682. quaesivit a sacra Congregatione Conc. *An in civitate Malacitana, quae, utpote portus maritimus, abundat piscibus, tolerari possit, ut diebus Sabbathi comedantur interiora, et extremitates*

animalium, prout practicatur in aliis partibus Hispaniarum, propter piscium penuriam, et caritatem. Videbitur fortasse cuipiam, absque ulla haesitatione respondendum statim fuisse, negative: sed alia fuit sententia sacrae Congregat. Concilii, quae probe considerans, non esse immaturo, et praepropero decreto praecidendam consuetudinem, alicubi ex rationabili causa communiter receptam, die 14. Novembris ejusdem anni Episcopo rescripsit, ut de moribus vigentibus in regno Granatae, in quo sita est civitas Malacitana, sacram Congregationem diligenter edoceret: si enim in toto pariter regno usus invaluisset praedictas animalium partes die Sabbathi comedendi, nihil certe eadem censuisset innovandum; innovationi siquidem tunc obstitisset illa eadem ratio, propter quam diximus, a S. *Carolo Borromaeo* non fuisse obstrictos Mediolanenses ad adjiciendam quadragesimali jejunio feriam quartam Cinerum, tresque insequentes dies. Etenim, ut rem paulo altius repetamus, de praecepto sive jejunandi, sive abstinendi a carnibus die Sabbathi, non una, sed varia fuit, multisque mutationibus obnoxia Ecclesiae disciplina. Orientales unicum Sabbathum post Paravescen consecrabant jejunio; ceteris vero per annum recurrentibus, non solum non jejunabant, sed eodem fere solemni ritu, quo diebus Dominicis, sacros celebrabant conventus, et synaxes: quod testantur *Athanasius hom. de semente*, Socrates *lib.* 5. *cap.* 22. et *lib.* 6. *cap.* 4. Cassianus *Instit. lib.* 3. *cap.* 2. innuitque *Augustinus epist. olim* 118. *num.* 54. Quin imo erat illis persuasum, nequaquam licere Christianis, etiamsi sponte vellent, Sabbatho jejunare: quam persuasionem inde ortam plerique Eruditi opinantur, quod *Marcion* haereticus partem haereseos suae fecisset jejunium Sabbathi: is quippe, referente *Epiphanio haeres.* 14. Sabbatho jejunandum docebat, in odium Dei Judaeorum, mundi hujus aspectabilis Creatorem, quem malum impie asserebat: Catholici vero Orientales, ne huic *Marcionis* errori viderentur favere, Sabbathum festa celebritate colebant. In ejusmodi porro erroris abominationem, iidem Eruditi autumant, a *Joanne* III. Episcopo Constantinopolitano, excusum fuisse canonem 56. eorum, qui dicti sunt Apostolici, ubi deponuntur Clerici, et segregantur laici, Sabbatho jejunantes: *Si quis Clericus inventus fuerit die Dominica jejunans, vel Sabbatho, praeter unum solum, deponatur; si vero laicus sit, segregetur*. Quoniam autem subsequenti aetate aliae in Oriente exortae sunt haereses, uti *Marcianistarum*, qui distincti erant a *Marcionitis*, auctoremque habebant *Marcianum* Trapezitam, *Lampetianorum*, *Choreutarum*, et *Adelphianorum*, de quibus *Cotelerius in Constit. lib.* 5. *cap.* 15. et Combefisius *Hist. Monothelit. pag.* 461. quarum sectatores, ex vana, et superstitiosa observatione, Sabbatho jejunabant; ut ab his secernerentur Catholici Orientales, magis magisque a Sabbathi jejunio abhorruerunt: et quia Auctor Constitutionum consuetudines Orientalis Ecclesiae praecipue enarrat, idcirco pluribus in locis, praesertim *lib.* 5. *cap.* 15. jejunium Sabbathi districte prohibet.

II. Hujusmodi Orientalium morem nunquam damnavit Ecclesia Romana, ut, praeter alia, ostendit Constitutio nostra pro Italo-Graecis edita, quae incipit *Etsi Pastoralis*, et extat *tom.* 1. *Bullarii nostri num.* 57. ubi nimirum §. 9. *n.* 8. *et seq.* tolerandus edicitur apud Graecos, in Graeca Parochia habitantes, esus carnium diebus Sabbathi per annum, si sine scandalo fieri possit, et dummodo id ad alios quoscumque, praeter eorumdem Graecorum personas, non extendatur, ne ad ipsos quidem eorum famulos Latini ritus. Putavit sane *Albaspinaeus Observat. lib.* 1. *cap.* 13. in ipsa quoque Romana Ecclesia usitatum olim fuisse, ut diebus Sabbathi per annum carnes apponerentur. Attamen jam a seculo IV. fuisse in ea Sabbathi diem esurialibus annumeratum, discimus, ex *Hieronymo epist.* 8. *olim* 28. *ad Lucinium Baeticum*, et Augustino *epist.* 82. *olim* 19. *ad* Hieronymum, *epist.* 36. *olim* 86. *ad Casulanum*, *aliisque in locis*. Neque oppositum quemquam opinari patitur auctoritas *Innocentii* I. qui seculi V. initio ad Decentium Eugubinum Episcopum *cap.* 4. *num.* 7. ex recensione Petri *Coustant col.* 859. in hunc modum scripsit: *Sabbatho vero jejunandum esse, ratio evidentissima demonstrat. Nam, si diem Dominicum, ob venerabilem Resurectionem Domini nostri Jesu Christi, non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria propter Passionem Domini jejunamus, Sabbathum praetermittere non debemus, quod inter tristitiam, atque laetitiam temporis illius videtur inclusum .... Non ergo nos negamus, sexta feria jejunandum; sed dicimus, et Sabbatho hoc agendum*. Ejusmodi enim Ecclesiae Romanae in

stitutum, cui nonnulli obluctabantur, post maturam discussionem, a S. *Silvestro* Papa stabili lege firmatum, asserit *Nicolaus* I. *epist.* 70. *ad* Hincmarum, *et ceteros Episcopos in Regno* Caroli *constitutos*, *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 313. inquiens: *Quum de jejunio Sabbathi, tempore* S. Silvestri *Confessoris Christi, sit satis discussum, et disputatum, atque, ut celebraretur, per omnia definitum, nullusque post haec casu temerario contra illud statuum venire, aut saltem mutire praesumpserit*. Neque audiendum putamus nuperum Editorem Operum S. *Leonis in dissert. de jejunio Sabbathi in Ecclesia Romana*, cui adstipulatur *Natalis Alexander dissert.* 4. *ad secul. II. art. 6.* contendentem, aut in hanc *Nicolai* epistolam, scribarum obscitantia, mendum irrepsisse, aut *Nicolaum* memoria lapsum, *Silvestrum* pro *Innocentio* supposuisse: etenim *Innocentius* I. *loc. cit.* jejunium Sabbathi de novo non praecipit, sed jam antea in Ecclesia Romana religiose observatum, tamquam certum assumit, causamque adducit, cur id factum fuerit, uti ex ejusdem verbis liquet: praeterea Socrates, qui medio eodem seculo v. scripsit, diversos referens mores Orientalium, et Occidentalium, Sabbathi cultum respicientes, *cit. lib.* 5. cap. 22. ait; *Quum omnes ubique terrarum Ecclesiae per singulas hebdomadas die Sabbathi sacra Mysteria celebrent, Alexandrini tamen, et Romani vetustam quamdam traditionem sequuti, id facere detrectant*. Vetustam autem traditionem nequaquam vocasset, quae paucis antea annis ab *Innocentio* I. esset in Romanam Ecclesiam inducta.

III. Ecclesiae Romanae usum sectatae quidem sunt pleraeque, non tamen omnes Occidentales Ecclesiae. Id diserte asserit *Augustinus cit. epist.* 36. *ad Casulanum*; additque, in Africa maxime contigisse, *ut una Ecclesia, vel unius regionis Ecclesiae alios haberet Sabbatho prandentes, alios jejunantes*. Atque, ut alias praetereamus, Ecclesiam Mediolanensem, quamquam a Romana non longe dissitam, Sabbathi jejunium, ne Quadragesimae quidem tempore, observasse, solo excepto Sabbatho magno ante Pascha, affirmat *Ambrosius de Elia, et Jejun. cap.* 10. *n.* 34. *tom.* 1. *Oper. col.* 545. *Quadragesima, totis, praeter Sabbathum, et Dominicam, jejunatur diebus*: idemque *Ambrosius* ab *Augustino* adhuc catechumeno interrogatus, quid augendum esset *Monicae* matri suae, Mediolani tunc degenti, respondit: *Quando heic sum, non jejuno Sabbatho; quando Romae sum, jejuno Sabbatho. Ad quamcumque Ecclesiam veneritis, ejus morem servate, si pati scandalum non vultis, aut facere*: quod in eadem epistola *Augustinus* refert. Ex hac porro Ecclesiarum, etiam Occidentalium, hac in re discrepantia evenisse putamus, ut idem *Nicolaus I.* qui scribens ad Episcopos Gallicanos, Sabbathi jejunium contra Graecorum incusationes strenue propugnaverat, Bulgaris recens ad Fidem conversis, solius sextae feriae, non autem Sabbathi, jejunium indixerit; noluit quippe *Nicolaus* jugum illis imponere, quod multae etiam Occidentales Ecclesiae subire detrectaverant, quemadmodum ipsemet non obscure indicavit *in respons. ad consult. Bulgar. cap.* 4. *tom.* 5. Collectionis *Harduini col.* 355. *Nos tamen vobis, qui, ut praetulimus, adhuc rudes estis, et lacte, tamquam parvuli, nutriendi, non grave potuimus jugum, donec ad solidum cibum veniatis, imponere*. Quocirca errasse credimus virum, ceteroquin doctissimum, *Christianum Lupum*, quum *in scholiis, et notis in can. Concilior. tom.* 5. *pag.* 167. ex hoc *Nicolai* loco intulit, jam ejus aetate Sabbathi jejunium in Romana Ecclesia exolevise: huic siquidem opinationi expresse contradicit ipsemet *Nicolaus* in laudata epistola ad Gallicanos Episcopos, in qua diserte asserit, *S. Silvestri* Papae institutum tunc fuisse Romae sancte, ac religiose observatum: *Nullusque post haec* (ait) *ausu temerario contra illud statutum venire, aut saltem mutire praesumpserit: quum potius e diverso Sedis Apostolicae institutio, et Ecclesiae Romanae sequens observantia, ejusdem salutiferi constituti exsecutrix fuisse huc usque reperiatur*.

IV. Illud autem probabile fatemur, quod ibidem *Lupus* contendit, ejusmodi nimirum Romanae Ecclesiae disciplinam nunquam Hispaniam pervasisse; quamvis enim *Albaspinaeus Observat. lib.* 1. *cap.* 13. Natalis Alexander *cit. dissert. art.* 6. Binghamus *Origin. Eccles. lib.* 20. *cap.* 3. §. 6. *volum.* 9. aliique eam receptam existiment a Patribus Eliberitanis *can.* 26. ubi sanxere: *Errorem corrigi placuit, ut omni Sabbathi die jejuniorum superpositiones celebremus*: attamen aliis videtur, hisce verbis jejunium Sabbathi potius corrigi, et respui, tamquam insolitum, et de novo *superpositum*. Verum, etsi legem, de qua est sermo, a Patribus Eliberitanis latam dicamus, eam saltem non diu in Hispania perseverasse, sed contrario usu abolitam,

colligitur ex epistola *Hadriani I.* ad *Egilam* Archiepiscopum Toletanum, in qua, si vera refert *Mariana de reb.Hispan.lib.7.c.6.* Pontifex acriter illum objurgat, quod, Graecorum more, sineret in sua dioecesi carnes edi diebus Sabbathi; sed adhuc certius evincitur ex Concilio Coyacensi, celebrato anno 1050. sub *Ferdinando* Rege Castellae, *in cujus cap.11. tom.6. part.1.* Collectionis *Harduini col.*1028. praecipitur jejunium sextae Feriae, nulla facta Sabbathi mentione.

V. Porro, quia nemo libenter diu sustinet jugum, a quo alios passim videt subtractos, ex hac disciplinae varietate tandem effectum est, ut consuetudo sacrandi jejunio diem Sabbathi, in toto Occidente pedetentim defecerit, atque ita demum obsoleverit, ut *S. Gregorius VII.* in Concilio Romano anno 1078. *c.8.* relato *in Can.31.de Consecrat.dist.5.* non ausus avitam disciplinam ex integro instaurare, satius duxerit Fideles commonere, ut a carnium esu ea die abstinerent: *Quia dies Sabbathi apud sanctos Patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, ut quicumque se Christianae religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die (nisi majori festivitate interveniente, vel infirmitate impediente) abstineat.* Si hujus Constitutionis verba ad severum vocarentur examen, non facile utique esset definire, an usus carnium sub gravi praecepto illis prohibeatur: etenim ex una parte verbum *admonemus*, non praeceptum, sed merum importat consilium, uti bene *Barbosa tract. de diction.dict.*12. at ex alia, verba, quae sequuntur: *Quicumque se Christianae religionis participem esse desiderat*: videntur aliter facientibus comminari *anathema*, quod sine gravi culpa ferri sane non potest. Sed quaestioni aditum occlusit Innocentius III. *in Cap.Consilium, de observat.jejun.* ubi ab Episcopo Bracharensi de illis interrogatus, *qui propter debilitatem in Sabbatho carnes sumunt*, rescripsit; *Respondemus, quod super hoc consuetudinem tuae regionis facias observare.* Si enim solam loci consuetudinem spectandam voluit, non obscure profecto insinuavit *Innocentius*, nullum ea de re extare Ecclesiae praeceptum. Hinc communiter apud Doctores invaluit opinio, licere die Sabbathi carnes comedere, ubicumque earum esus a recepta consuetudine non est interdictus: Glossa *in cit.can. Quia dies, verb.admonemus*, *de Consecrat.dist.5.* Glossa marginalis citans Ostiensem *in Can. De esu, de Consecrat. dist. 3.* S.Antoninus *in Summ.Theolog. part. 1. tit.16. cap.unic.* Sylvester *in Summ.verb. Jejunium n.* 28. Fagnanus *in cit. Cap. Consilium, num.*19. *et seq. de observat.jejun.* Pirhing *ad tit.46.lib. 3.Decretal.n.2.vers. Ex quo infertur*: ut in aliquibus Galliarum dioecesibus, quarum incolae per omnes dies Sabbathi, qui singulis annis intercedunt inter solemnitatem Nativitatis Domini, et Purificationem B.Mariae Virginis, carnibus libere vescuntur; cujus consuetudinis, tamquam in aliquibus Gallicanorum Praesulum Synodis memoratae, et minime reprobatae, mentionem faciunt *Thomassinus in tract. de jejunio part.2.cap.6.* et de l'Isle *in Historia jejunii cap.5.pag.*187.

VI. At, ad propositum regrediendo, non ignorabat sacra Congregatio Concilii, in pluribus Hispaniarum, praecipue Castellae, Gallaeciae, et Majoricae regnis, antiquam vigere consuetudinem, cujus originem difficile est divinare, ut ita in Sabbatho carnibus abstinerent, ut simul vescerentur interioribus, extremisque animalium partibus; sicuti testantur *Navarrus in Manual.cap.23.n.120.vers.Sexto posset*, Covarr.*variar. lib.4.c.20.n.8. vers.Hispani omnibus Sabbthis*, Rodriguez *Question. Regular. tom.3. quaest.45.art.3.vers.Castellani Hispani*, Vivald. *in Candelab.aur.cap.11.de Quadragesima et Jejunio n.* 40. Si itaque eadem consuetudo viguisset etiam in regno Granatae, imprudenter egisset Episcopus Malacitanus, si illam abrogare tentasset.

VII. De hac ipsa consuetudine nobis in Apostolica Sede residentibus agendum, et cognoscendum fuit. Quum enim clar.mem. *Philippus V.* Hispaniarum Rex Catholicus, nobis exponi fecisset, in suis Castellae, Legionis, et Indiarum regnis hunc morem ab immemorabili tempore inductum esse, ut Sabbathi diebus animalium intestina, ac extremae partes, ut sunt pedes, alae, et colla, comederentur: verum ad scrupulos omnes ex animis hominum timoratae conscientiae evellendos, auferendamque licentiosis occasionem edendi reliqua cum scandalo et derisione, optime factum fore, si praedictorum regnorum incolis tandem permitteretur quascumque animalium carnes diebus Sabbathi comedere: nos omnem opportunam diligentiam adhibuimus, ut et expositae rei subsistentiam plane compertam haberemus, et tuto statuere possemus, an, huju-

smodi petitioni annuendo, animarum utilitatibus consulturi essemus, aut potius aliquod ipsis detrimentum allaturi.

VIII. Quum autem omnes, quorum fide, ac consilio hac in re usi fuimus, in eam sententiam convenerint, ut satius esse judicaverint, id, quod petebatur, concedere; siquidem plerique jam publice et frequenter receptae consuetudinis limites transgrediebantur; idque malum non alia ratione corrigi poterat, quam vel omnino interdicendo, ne Sabbathi diebus extremae, et internae animalium partes comederentur, id quod maximas in iis regionibus turbas excitasset; vel permittendo, ut ceterae omnes animalium partes ibidem praedictis diebus comedi possent: nos, datis ad Archiepiscopum Nazianzenum, Apostolicum Nuntium per Hispanias constitutum, litteris in forma Brevis sub data diei 22. Jan. anni 1745. eidem facultatem concessimus, ut, veris existentibus narratis, nostro nomine et auctoritate permitteret, ut per eas regiones, in quibus asserta immemorabilis consuetudo vigere dignosceretur, quaecumque animalium carnes diebus Sabbathi, alioquin jejunio non dicatis, comedi possent: *Fraternitati tuae per praesentes committimus, et mandamus, ut nostro nomine, nostraque Apostolica auctoritate permittas, et indulgeas, ut in regnis Castellae, Legionis, atque Indiarum, per dies Sabbathi (quibus tamen neque abstinentia consueta Quadragesimae, neque aliud jejunium praecipitur) quibuslibet animalium partibus Fideles vescantur: eam vero conditionem adjicimus, nempe si consuetudo hujusmodi postremas animalium partes edendi diebus Sabbathi jamdudum in iisdem regnis invaluerit, et a veritate aliena minime sint pericula nobis exposita, et ipsa certo subeunda videantur, si carnium esus ad certas animalium partes solum redigatur*. Quod heic inserendum duximus, utpote Hispanis Praesulibus usui futurum, si quando in suis Synodis de carnium esu diebus Sabbathi decernendum aliquid habuerint.

IX. Non id nobis propositum nunc est, ut antiquae severioris disciplinae rationem circa jejunium exponamus, de qua satis diximus *in nostra Institutione* 15. Bononiensi olim Clero, populoque proposita; nec etiam de ea lege, qua vetitum est diebus jejunii ova, et lacticinia comedere, quum de hac etiam, deque illius origine sermonem habuerimus *sequenti Instit.* 16. Hoc unum innuendo monemus, communem, tutamque hodiernis temporibus haberi regulam, circa jejunium, et qualitatem cibi diebus esurialibus adhibendam, quam *S. Thomas Aquinas* summa sapientiae, et aequitatis ratione tradidit, ut etiam fatetur *Thomassinus in tract. de Jejun. part.* 2. *cap.* 6. *num.* 23. Itaque *Angelicus* 2. 2. *quaest.* 147. *art.* 8. docet, Ecclesiae lege interdictum esse jejunantibus esum carnium eorum animalium, quae in terra oriuntur, et in terra vitam ducunt, item in jejunio Quadragesimae vetita esse, et lacticinia, quae tamen aliis jejunii diebus, pro varia locorum ratione, alicubi permittuntur; generaliter vero concessum esse jejunii tempore piscibus uti, quod eorum carnes minore spiritu et robore, quam animalium terrestrium, refertae ac praeditae, magis aptae sint reprimendis sensuum cupiditatibus, qui proprius est jejuniorum finis. Hanc *S. Thomae* doctrinam egregie, pro more suo illustrat *Silvius in cit. art.* 8. *quaest.* 147. Sed, licet adeo clara et perspicua sit, nihilominus ad omnes controversias de medio tollendas minime sufficiens visa fuit.

X. Nemo sane, quod sciamus, id hodie contendit, an avium carnibus jejunii tempore vesci liceat: quod olim Orientales contendisse, et factitasse compertum est, quum dicerent, avium genus, aeque ac piscium, ex aqua ortum ducere, uti testatur *Socrates Histor. cit. cap.* 22. scribens: *Alii omnino ab omni animantium genere abstinent: alii inter animantia pisces solos comedunt: alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua, ut est apud* Moysen, *nasci asserunt*. Sed illud in controversiam saepe vocatur, an haec, aut illa animantium species ad piscium naturam pertineat, nec ne; an inter animalia terrestria, aut volatilia, vel potius aquatilia adnumerari debeat; et consequenter liceat diebus jejunii eorum carnibus vesci.

XI. Sane, praestitutis superius regulis inhaerendo, nonnulli Auctores docent, standum esse hac in re vigenti consuetudini; adeoque, si alicujus animantis carnes jejunantibus apponi antea non consueverunt, ejusmodi carnes eo numero habendas esse, ut diebus jejunii illis uti non liceat; si autem usitatum fuerit, ut animantis illius carnibus jejunantium mensae extruantur, minime dubitandum esse, quin ex eo genere sint, quo vesci licitum est etiam jejunii tempore. Ita docet Abbas *in rubrica de jejuniorum observantia*,

ubi haec habet: *Ex quo non habemus in hoc jus specificum: recurrendum ad consuetudinem loci. Serva ergo in hoc consuetudinem.* Ita etiam *Azorius part.1. lib. 7. cap. 10. quaest. 6. in fine*; Reginaldus *lib.4. cap.13. sect.1. num.143.* Gobat *in quinario tract.5. casu 23.a num. 222. ad 224.* Cardinalis Cozza *de Jejunio part.3.art. 3. dub. 10. num.85.* ex quo deducunt, licitum esse diebus esurialibus comedere ranas, quae in aqua vivunt, testudines quoque licet terrestres, minime vero quaedam volucrum aquatilium genera; quia nimirum illis consuetudo favet, his autem contraria dignoscitur.

XII. Consuetudinis porro vim non negabimus. Sed hoc merito admonendum censemus, ut videatur, an haec, aut illa consuetudo, vera et legitima dici debeat, et an apud pios probosque viros recepta sit; ne forte abusus et corruptelae pro judicandi et agendi norma accipiantur. Quod si de consuetudinis existentia, aut de illius qualitate dubitetur, existimant aliqui exquirendum esse Medicorum judicium, ut ab iis statuatur, an animalia, de quibus dubitatur, ad piscium naturam propius accedant, an vero ad terrestrium genus pertineant. Hinc *Tamburinus*, ubi de viperinis carnibus jejunii tempore comedendis in utramque partem disputavit, Medicorum denique judicio quaestionem definiendam remittit. Sed, quum Medicorum sententiae raro inter se conveniant, quod nobis frequenti experientia compertum est, id maxime advertendum judicamus, ut relata superius *S.Thomae* doctrina semper prae oculis habeatur: nimirum eam fuisse Ecclesiae mentem in sanciendo pro diebus jejunii ciborum delectu, ut comprimendae,ac minuendae carnis concupiscentiae per salutarem abstinentiam consuleret: ex quo sequitur,ut, si dubium subsit, an esus carnium alicujus animalis, jejunii tempore, licitus sit, an illicitus, nec adsit legitima et recepta consuetudo,quae controversiam dirimere valeat; hoc maxime examinari debeat, an hujusmodi animal simile sit, aut dissimile iis, quorum esus diebus jejunii interdictus est, et an illius carnes humano corpori validius nutriendo et roborando idoneae dignoscantur: quod ubi ita esse appareat, profecto inter eas adnumerari debent, quae jejunantibus apponi nequeunt: quemadmodum late probat idem *Tamburinus* tum *lib.4. in decalogum cap.5.§.1.num.10.*tum etiam *ad quartum praeceptum Ecclesiae cap. 3. num.2.* Si autem nec hisce regulis insistendo quaestionem definire fas erit, nil tutius Episcopo suaderi poterit, quam ut abstineat a decretis super ea in Synodo edendis, sed potius ad Apostolicae Sedis judicium rem deferat, ut saepe alias sanctissimi Ecclesiarum Antistites omni tempore fecisse dignoscuntur; inter quos Sanctus *Augustinus* Anglorum Episcopus, et *S.Bonifacius* Episcopus Moguntinus, qui in similibus casibus ad sanctam Sedem recursum habuerunt, et Pontificia oracula pro definitionum suarum norma acceperunt. Videantur Acta Sanctorum Ordinis *S. Benedicti* apud *Mabillonium secul. III. part.2. pag. 72. Venetae editionis.*

XIII. Quod autem spectat ad ova, et lacticinia, quibus vesci in jejunio quadragesimali vetitum esse diximus, in aliis vero per annum jejuniis alicubi licitum esse,ubi nimirum hujusmodi consuetudo viget; nil aliud observandum habemus, nisi quod inter propositiones ab *Alexandro* Papa VIII. proscriptas, sub die 18.Martii anni 1666. haec habetur *num. 32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, et lacticinia in Quadragesima obliget.* In ceteris vero jejuniis extra Quadragesimam, sicut ab Episcopo prohiberi non debent ova, et lacticinia in iis locis, in quibus eorum usus legitima consuetudine jam pridem inolevit; ita in aliis locis, quae hanc consuetudinem non habent, prudentis Episcopi officium est, Synodalibus decretis cavere, ne antiquae disciplinae rigor paulatim mollescat: ut optime praestitit quondam Archiepiscopus Neapolitanus *Marius* Cardinalis *Carafa* in Synodo Provinciali, anno 1576. celebrata, et *Gregorii* Papae decimitertii auctoritate confirmata; cujus vestigia sequuti sunt illius Successores, nimirum Cardinalis *Philomarinus* per Edictum a Congregatione Romanae Inquisitionis confirmatum, et Cardinalis *Pignatellus* in Synodo Dioecesana, anno 1726. habita; quae monumenta collegit, et retulit *Milante exercit.28.* in praedictam propositionem ab *Alexandro* VIII. damnatam.

XIV. Non desunt sane, qui dicant, certis in locis, ob magnam piscium penuriam, a longo jam tempore invectam esse consuetudinem comedendi ova, et lacticinia etiam in Quadragesima. Id peculiariter asseritur de Eborensi, et Aegydiensi dioecesibus in Lusitania;et in Constitutionibus Synodalibus Ecclesiae Vlyssiponensis haec eadem consuetudo memoratur *lib.2.*

*tit.3. decret.*1. §.2. atque additur, illius vigore tum ova, tum lacticinia in Quadragesima sine peccato comedi posse. Hanc eamdem vim hujusmodi consuetudini tribuit *Nogueira in Expositione Bullae Cruciatae Lusitaniae concessae disp.22.sect.9.* quumque *sect.seq.* adversus opinionem a se assertam objiciat relatae propositionis damnationem ab *Alexandro* VII. factam, respondet, non aliam esse illius Pontificis mentem, nisi ut consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima, servari omnino debeat, ubicumque vigere dignoscitur: sed ex hoc minime sequi, ut eadem consuetudo obliget in locis atque regionibus, in quibus non adest, et in quibus alia viget contraria consuetudo. Quod quidem responsum an veritati, et rationi consentaneum sit, aliorum judicio expendendum libenter relinquimus, dummodo docti sint, et de conscientiae suae puritate, animarumque salute religiose soliciti.

CAPUT SEXTUM.

Invisae novitatis censuram merentur Synodales constitutiones, quibus damnari, aut prohiberi velint consuetudines quaedam generaliter approbatae: ubi de solutione dotis a Sanctimonialibus facienda Monasterio, in quo professionem emittunt; deque aliis praestationibus, quas Canonici quidam, suorum Canonicatuum possessionem, aut fructus adepturi, persolvere solent.

Ex eodem innovandi pruritu derivari videretur Constitutio, qua Episcopus simoniacum dictitans, quidquam solvere pro ingressu in Religionem, prohiberet Sanctimonialium caenobiis consuetam dotem exigere a puellis sese Deo devovendis: siquidem, quamvis eam dotis pensitationem plerique Doctores improbaverint, usus tamen ubique receptus illam approbat; quodque magis est, sacra Congregatio Concilii die 18. Septembris 1683. a simonia immunem pronunciavit, uti habetur *lib.33. decret. pag.310. a terg.* eademque quaestione in una *Bononiensi* iterum examinata die 14. Aprilis 1725. sacra Congregatio in eadem praestitit sententia, *tom.3. Thesaur. Resolut. pag.153. et seq.* Hanc autem mentem sacrae Congregationi injecit *S.Thomas*, cujus doctrinam in hac postrema causa *Bononiensi*, pro nostro, quo tunc fungebamur, Secretarii munere, eidem insinuavimus. Quaerit Angelicus Doctor 2.2.*qu.*100. *art.3. Ad quartum*, an licitum sit, aliquid ab iis exigere, qui in Religionem se se recipiunt; et distinguendum respondet, quo nomine illud exigatur: si exigitur pro ipso ingressu, seu admissione in Religionem, tamquam ejusdem pretium, illicitum et simoniacum esse ait: si pro sustentatione illius, qui monasterium ingreditur, ut Deo, et Religioni mancipatus, monasterii sumptibus perpetuo victitet; et iterum tunc distinguendum inquit, aut enim monasterium aliunde habet, unde necessaria alimenta Religioso subministret; et non potest illum ad aliquid solvendum adigere: aut necessariis reditibus caret ad subeundum onus Religiosum alendi; et tunc tantum percipere poterit, quantum ad illius alimoniam reputabitur necessarium: *Pro ingressu* (inquit) *monasterii non licet aliquid exigere, vel accipere, quasi pretium, licet tamen, si monasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem ingressum monasterii exhibere, sed accipere aliquid pro victu personae, quae in monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiant monasterii opes.*

II. Huic D.*Thomae* doctrinae, cui *S.Bonaventura* in Apologetico contra adversarios Fratrum Minorum *quaest.* 18. S. Raymundus *lib.*1. *tit.* 1. §. 22. S.Antoninus *part.*2. *cap.* 5. §. 18. Dionisius Carthusianus *lib.* 2. *de simonia*, aliique communiter adstipulantur, adhaerens, ut diximus, sacra Congregatio Concilii, eamque semper prae oculis habens, saepius in primis decrevit, a singulis Sanctimonialium coenobiis, ad normam decreti Tridentini *sess.*25. *cap.*3. *de Regular.* tot esse Moniales recipiendas, quot, Episcopi judicio, ex communibus reditibus, aut consuetis eleemosinis sustentari possunt: censuit deinde, a Monialibus, intra praefinitum numerum comprehensis, seu in demortuarum locum subrogandis, nihil esse monasterio pendendum; nisi interim monasterii reditus fuerint imminuti, nec amplius pares sint consueto Sororum numero sustentando: ab his vero, quae ultra praefinitum numerum recipiuntur, dotem persolvendam dixit, cujus fructibus ali queant: quemadmodum refert *Fagnanus in Cap. Non amplius, de instit. num.*24. ubi ita prosequitur: *Verum sacra Congregatio super negotiis Episcoporum, et Regularium, animadvertens, Sanctimonialium monasteria sine dotium subsidio diu sustineri non posse, et propter ingruentes necessi-*

tates, et casus inopinatos, *plerumque ad inopiam redigi*; *summis Pontificibus approbantibus*, *prudenter sanxit*, *ut dotales eleemosynae a Monialibus numerariis persolvenentur*, *tametsi numerus esset taxatus ad mensuram redituum monasterii*. Equidem experientia compertum quum sit, opulentissima Monialium monasteria paulatim ad inopiam vergere, et quae, paucis antea annis, quadraginta ex. gr. Monialibus necessaria ad victum large suppeditabant, hodie nihilominus, quamvis novas interim dotes lucrata fuerint, vix sufficientes proventus habere ad eumdem numerum alendum, quod, qua ratione contingat, plane ignoramus; hinc, ne consuetus Deo sacratarum Virginum numerus in monasteriis decrescat, et de redituum sufficientia eadem monasteria fiant securiora, prudentissime cautum est, ut omnia indefinite habeantur pro indigentibus, atque indigentiae nomine ab omnibus omnino puellis, Religioni nomen dantibus, praescriptam dotem recipiant.

III. Scimus, hanc communem monasteriorum praxim, sacrarum Vrbis Congregationum responsis corroboratam, non probari *Van-Espenio*, qui *in suo tract. de vitio simoniae circa ingressum Religionis cap.* 2. carpit in primis *Christianum Lupum*, eo quod *in notis ad can.* 19. *Concilii Nicaeni II.* illam in Belgio etiam vigentem a culpa absolverit: et subinde *cap.* 3. §. 3. absolute asserit, contra jus naturale, et Divinum peccare monasteria, *quorum proventus sunt sufficientes*, *ut numerum aliquem Religiosorum sustentent*, *et tamen nullum gratis ad monasterium admittunt*: additque, omnia, quae ad hanc consuetudinem cohonestandam adduci solent, vana esse effugia, jam olim improbata ab *Innocentio III. in Cap.* 40. *de simonia*, ubi ait: *Quoniam simoniaca labes adeo plerasque Moniales infecit*, *ut vix aliquas sine pretio recipiant in Sorores*, *paupertatis praetextu volentes hujusmodi vitium palliare*. Neque ignoramus, hanc eamdem opinionem, a *Van-Espenio* haustam, plurimorum menti insedisse, qui illam Episcopis suadere conantur, ut ea tandem imbuti, Sanctimonialium coenobia compellant ad tot saltem puellas sine dote recipiendas, quae ad consuetum Sororum numerum explendum in monasterium admittuntur. Quocirca operae pretium est istorum opinionem, quam auctoritate pervertimus, etiam rationibus refellere.

IV. Eximius *Suarez tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de simon. cap.* 17. accurate expendens allegatum *D. Thomae* locum, optime animadvertit, illicitum quidem, et simoniacum esse, aliquid recipere ab ingrediente Religionem, sive illud recipiatur tamquam pretium ingressus, sive recipiatur pro onere, quod sibi monasterium assumit, sustentandi Religiosum, ad quod ceteroquin subeundum sufficiunt monasterii reditus, uti asseruit *D. Thomas*; hoc tamen interesse inter utrumque discrimen, quod in primo casu simonia, quae committitur, est juris naturalis, et Divini; in altero vero est juris tantum Ecclesiastici: etenim, pergit *Suarez*, quemadmodum matrimonium carnale considerari potest in ratione Sacramenti, et in ratione contractus civilis, cui annexum est onus alendi conjugem, et familiam, atque hujus intuitu exigitur dos a puella, quam pro ipso Sacramento accipere simoniacum foret; ita etiam matrimonium spirituale, sive professio Religiosa, est status quidem spiritualis, et est praeterea contractus quidam humanus inter Religiosum, et Religionem, quae se obligat ad illum sustentandum. Quare, concludit *Suarez*, sola spectata rei natura, quamvis nihil possit exigi pro ipso statu religioso, qui spiritualis est, posset tamen exigi pro hoc onere alendi personam Religiosam, quod est temporale, et pretio aestimabile. Verum, quoniam jus ad alimenta, e monasterii proventibus percipienda, profluit ab ipsa professione Religiosa, idcirco Ecclesia, ne ulla ratione pretium pro illa accipi videretur, districte vetuit, quidquam ab eo exigi, cui monasterium necessaria ad victum stipendia subministrare potest. Hactenus *Suarez*. Investigat deinde *Thomassinus* ejusmodi Ecclesiasticae prohibitionis initia, et *part.* 3. *de vet. et nov. Eccles. discipl. lib.* 1. *c.* 51. *n.* 8. observat, septem prioribus seculis, plures quidem latas fuisse leges ad compescendam Monachorum avaritiam, alimentorum obtentu, pecuniam ab iis exorquentium, qui sese Dei, ac Religionis obsequiis mancipabant; sed simul notat, unicum earumdem scopum fuisse, arcere a Religiosis immoderatum divitiarum studium, et fovere monasticam paupertatem, non autem impedire simoniam, quam nulli adhuc in mentem venerat posse in hoc negotio committi. Omnium prima, septima Synodus, quae est Nicaena secunda, celebrata anno 787. ejus criminis reos in simoniacorum classem retulit: nullum quippe inter ipsos, ac sacrorum Ordinum nundinatores dis-

crimen faciens, *can.* 19. *tom.* 4. Collectionis *Harduini col.* 498. ita statuit: *in tantum inolevit avaritiae facinus in Rectores Ecclesiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur Religiosi viri, atque mulieres, obliviscentes mandatorum Domini, decipiantur, et per aurum introitus accedentium tam ad sacratum Ordinem, quam ad monasticam vitam efficiant .... Si quis ergo inventus fuerit hoc faciens, si quidem Episcopus, vel Abbas extiterit, vel quilibet de sacrato collegio, aut desinat, aut deponatur, juxta secundam regulam sancti Chalcedonensis Concilii. Abbatissa vero ejiciatur de monasterio, et tradatur in alio monasterio, ad subjectionem.* At alii canones, per idem fere tempus editi, eamdem ceteroquin prohibitionem instaurantes, nullam simoniae fecere mentionem. Sic Synodus Francofordiensis anni 794. *can.* 16. *ibid. col.* 906. ait: *Audivimus, quod quidem Abbates, cupiditate ducti, praemia pro introeuntibus in Monasterium requirant. Ideo placuit nobis, et sanctae Synodo, ut pro suscipiendis in sancto ordine Fratribus nequaquam pecunia requiratur.* Neque simoniae meminit *Alexander III.* in Concilio Lateranensi *cap.* 10. etsi eumdem abusum proscribat, inquiens: *Monachi non pretio recipiantur in monasterio ... Si quis exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros Ordines non ascendat. Is autem, qui acceperit, officii sui privatione multetur.* Posteriores tamen Pontifices, praecipue *Clemens III. Cap.* 25. et *Innocentius III. Cap.* 30. *et* 40. *de simonia*, Nicaeni Concilii Canoni adhaerentes, simoniae labe foedatum pronunciarunt, quicumque pro Religionis ingressu pecuniam ex pacto aut recipit, aut solvit in commodum monastetii, quod ceteroquin nulla premitur egestate: quum enim monasterium potest suis sumptibus Religiosi indigentiis prospicere, illa pecunia dari praesumitur tamquam pretium ingressus, et admissionis in Religionem: quando autem lex Ecclesiae aliquid fieri vetat ob praesumptionem simoniae Juris Divini, simul efficit, ut ejusdem legis transgressor fiat reus simoniae Juris Ecclesiastici; quemadmodum explicat, atque exemplo Beneficii Ecclesiastici illustrat *Suarez cit. loc.*

V. Quum itaque versemur in simonia, quae ortum habuit e sola lege Ecclesiae, mirum esse non debet, hanc potuisse nunc severius accipi, nunc justis de causis aliquantulum emolliri, prout vel augetur, vel minuitur praesumptio venditionis rei spiritualis, seu verius animi illam nundinandi, in qua praesumptione fundatur. Atque, ut missa faciamus antiquiora hac in re particularium Ecclesiarum inter se discordantia statuta, quae videri possunt apud citatum *Thomassinum*; Concilium Cameracense anni 1565. *tit.* 18. *cap.* 12. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 599. nullam pecuniae pactionem in Monialium ingressu tolerandam statuit, nec praetexendam permisit coenobii inopiam, ad aliquam recipiendam, quae in monasterium conferret dotis subsidium: *Abesse* (ait) *omnino vult sancta Synodus a Religionis ingressu labem, etiamque speciem detestabilis simoniae. Quocirca praecipit serio sacros canones insecuta, ne Monachi, vel Moniales, aliquem, vel aliquam ad professionem recipiant, mediante alicujus pecuniae, aut muneris pacto; ne ea quidem ex causa, quod plures alere non possint sine aliquo subsidio*: ubi tamen notanda sunt illa verba: *Abesse vult a Religionis ingressu labem, etiamque speciem detestabilis simoniae*: ex quibus apparet, dotis pensitationem non damnari a Concilio, tamquam simoniacam, sed prohiberi, ad longius avertendam omnem simoniae speciem. Contra *S. Carolus Borromaeus*, quo certe non alius solertior sacrorum canonum custos, purioris disciplinae tenacior, et Concilii Tridentini fidelior interpres, in Concilio Provinciali Mediolanensi I. ejusdem anni 1565. *part.* 3. veluti jam certum ponit, a singulis Monialibus in ipso monasterii limine aliquam pecuniae summam penes probum virum deponi, professionis tempore monasterio tradendam, inquiens 1. *Act. Eccles. Mediol. pag.* 47. *Quod, professione facta, eleemosynae gratia ad Professam sustentandam monasterio datur, id quo tempore puella Religionis habitum suscipiet, apud virum, Monialibus, et earum Superiori probatum, deponatur, ut nullo impedimento tum Monialibus praesto esse possit*: et in Concilio Mediolanensi II. anni 1569. *cap.* 2. *inter capita quaedam ad Moniales pertinentia part.* 1. *Act. Eccles. Mediol. pag.* 75. ab Episcopo praescribi voluit eleemosynam dotalem a singulis Monialibus, alimentorum nomine, monasterio pensitandam, inquiens: *Episcopus praeterea tum impensas aestimet, quae et in Religionis ingressu, et tempore professionis fieri solent pro vestitu, aut pro aliis rebus, ad ipsius puellae, vel monasterii usum, commoditatemve pertinentibus, tum pecuniae etiam summam praescribat, quam puella alimentorum nomine monasterio det; nisi census, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejusdem judicio,*

ad ea alimenta satis sint, monasterio attribuantur. Mediam viam iniit Concilium Turonense, habitum anno 1583. quod *cap.* 17. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 1431. insinuat, Moniales, intra praefixum ab Episcopo numerum, gratis omnino admittendas; ultra numerum vero, cum justa dote. Sed Concilium Avenionense anni 1594. *tit.* 50. *de Sactimonialibus ib. col.* 1865. idem prorsus servari jussit, quod *S. Carolus* sanciverat. In hac opinionum varietate, diu anceps haeserat sacra Congregatio Concilii, et quandoque propenderat in Turonensium Patrum sententiam, sicuti a *Fagnano* accepimus: sed, quum experientia didicerit, nullum reperiri adeo opulentum Sanctimonialium coenobium, quod ad reparanda quotidiana suorum redituum decrementa, non egeat novarum dotium accessione, firmiter tandem amplexata est *S. Caroli* decreta, eaque religiose observari voluit: quod non solum constat ex allegatis ejusdem decisionibus, sed adhuc clarius ex alia, quae refertur in Bibliotheca Praemonstratensi *pag.* 356. cujus verba sunt: *Non vestiantur Moniales, nec admittantur ad habitum, nisi prius parentes, vel illi, ad quos earum cura spectat, promptam habuerint pecuniam pro dote, vel eleemosyna consueta, et illam deposuerint solvendam monasterio post emissam professionem.* Etenim, uti ad rem perpendit *Cabassutius in theor. et prax. Jur. Canon. lib.* 5. *c.* 5. *num.* 13. non est expectanda, sed praecavenda arcta, et extrema monasteriorum necessitas, ne secus ea sequantur gravissima mala, quae in animarum dispendium gravem monasteriorum inopiam plerumque comitantur: *Videmus* (inquit Cabassutius) *in permultis Virginum monasteriis, ad gravem inopiam redactis, fuisse eo quandoque redactos Praelatos, ut, soluta clausura, Virgines ad proprios parentes transmiserint nutriendas, suasque operas, ne a propriis parentibus repellerentur, famulitia, et opificio pro pane apud eos quaerendo locaturas. Vidimus multoties, facile dissipatis monasteriorum exiguis facultatibus, necesse fuisse, quasi in communi naufragio, ut singulae Moniales privatim suo victui consulerent, suas operas externis pretio ad vitae subsidium exhiberent, proprietatem rerum, quascumque corradere possent, sibi ad vitae privatae necessitates assererent, tempora orationi, vel lectioni destinata, manuum labori insumerent, colloquia cum externis, a quibus subsidium aliquod sperabant, miscerent; ex quibus contingeret, omnem interiorem, et exteriorem disciplinam prorsus evanescere.*

VI. Si haec secum animo revolvat Episcopus, non statim illicitum, et simoniacum pronunciabit dotale subsidium, quod a puellis se se in Religione recipientibus exigitur, neque faciles aures praebebit suasionibus hominum, qui, ut propriae parcant pecuniae, suasque filias, sine ullo sumptu, Religioni alendas tradant, monasteriorum opulentiam exagerant, novamque pecuniam illis collatam, in inutiles, ac voluptuosos sumptus erogari, clamitant. Non idcirco tamen negamus, interdum expedire, dotis quantitatem imminui, et quandoque etiam prorsus remitti: sed, quod in peculiaribus circumstantiis, et consulta prius sacra Congregatione Concilii, fieri docet, non poterit Synodali Constitutione generatim, atque universim faciendum decerni. Illud autem curabit Episcopus, ne ultra praefinitam dotem, monasterio pendendam, alia pecuniae summa a puellis extorqueatur, in Monialium commodum, aliosve usus impendenda, qui ad puellae sustentationem nequaquam pertinent: id quippe cum nulla ratione cohonestari valeat, adhuc remanent sub censura *Extravag.* 1. *de simonia, inter comm.* ubi *Urbanus V.* utriusque sexus Regularibus districte inhibuit, ne ante, aut post cujusquam in Religionem ingressum, *quoscumque pastus, prandia, seu coenas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directe, vel indirecte, petere, vel exigere quoquomodo praesumant.*

VII. Modum quoque imponet sumptuosis apparatibus, musicis concentibus, comessationibus, aliisque ejusmodi, quae cum magno familiarum impendio alicubi fieri solent in Monalium ingressu, et professione: omnem siquidem mundanam pompam, omnem profanum luxum dedecere spirituales nuptias, quas eligit puella, quae Deo, et Religioni se devovet, scite ponderat *Navarrus in tract. de reditibus Ecclesiasticis, in fine quaestionis primae, pag.* 150. *edit. Romanae* anni 1584. ubi haec ad rem scripsit: *Quid, quaeso, dicemus ad prodigas illas expensas, et profanos apparatus fieri solitos ex pacto tacito, vel expresso, dum puellae vel ingrediuntur in monasterium, vel professionem emittunt? Quid aliud moderatius, quam ut haec vehementer interdicantur, et culpentur, et puniantur illae, quae taliter faciunt? Et simul etiam doceantur, quam honestior apparet cunctis haec inspicientibus, modesta quaedam, humilisque temperantia, spirituali juncta contem-*

plationi , quam pomposa profanitas , mundanae cuidam admixta voluptati , in funeralibus ejus , quae per professionem moritur mundo, et nascitur,vel excrescit Deo . Videatur etiam *Tournely in Theologia Morali in Append. de simonia cap.* 4. *sect.* 3. ubi praedicta omnia amplissime confirmantur .

VIII. Non multum dissimiles iis praestationibus , quae nomine dotis a Monialibus persolvuntur monasteriis , in quibus professionem emittunt,sunt aliae quaedam,quas Canonici solvunt, vel ex consuetudine , vel ex antiquis Ecclesiarum Statutis,quum primum ad suorumCanonicatuum possessionem,aut quum ad fructuum et distributionum participationem admittuntur.Hinc,sicuti Moniales in primo casu de nulla simoniae labe notari possunt, et falleretur , si secus judicaret, Episcopus ; ita idem dicendum est in secundo , si debitae circumstantiae concurrant . *Gregorius IX. in Cap. Jacobus , de simonia* , consuetudinem reprobat quorumdam Canonicorum , qui Fratribus in eorum Collegium recenter admissis quosdam peculiares proventus capere non permittebant, donec eos in prandio laute tractassent . Sacrum etiam Tridentinum Concilium *sess.* 24. *cap.* 14. *de reform.* Episcopis hanc curam committit , ut diligenter cognoscant de hujus generis consuetudinibus, atque statutis , ne forte aliqua simoniae, aut avaritiae labes in praescribendis , exigendisque ejusmodi solutionibus se ingerat. Idque confirmat,et latius declaratSanctusPontifex *Pius V.* in sua Constitutione 64. quae incipit *Durum nimis,Bullar. Roman. tom.* 2. quae Constitutio refertur , et innovatur in altera recentiori *Innocentii* Papae XII. incipiente *Ecclesiae Catholicae* , quam videre est *n.* 51. *in Bullario peculiari* ejusdem *Innocentii XII.* Quum vero harum Legum sanctiones tunc locum habeant , quum aut hujusmodi solutiones recens inductae,et sine debita facultate sunt institutae,aut,si ab antiquo tempore in usu sunt , quum nec in Ecclesiae utilitatem , nec in aliud opus pium erogantur , sed inter Canonicos dividuntur , ut recte jam observarunt Doctores scribentes *in cit. Cap. Jacobus* , videlicet *Joannes Andreas num.* 4. Brutius *num. itidem* 4. Ostiensis *num.* 2. Zabarella *num.* 3. Boich *num.* 8. *de simonia* , et colligitur ex ipso Concilio Tridentino *loc. cit.* ibi : *in usus pios non convertuntur* : utque etiam optime advertit sacra Congregatio Concilii , nobis in Secretarii munere tunc constitutis,in causa *Cassanen.* proposita , et resoluta die 3. Decembris 1718. cujus summam videre est *tom.* 1. *Thesauri Resolut. pag.* 135. et in alia *Januen. Pactionum* proposita die 19. Decembri 1722. decisa vero die 16. Januarii 1723.de qua *tom.*2.*praedicti Thesauri pag.*256. *et* 261. quum jam in eadem sententia praeiverat S.*Carolus Borromaeus* , dum in executionem Tridentinum Canonum Conciliaria sua Decreta ederet, relata a *Thomassino de Beneficiis part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 61. *num.* 13. aut denique quum eaedem solutiones convertuntur quidem in utilitatem Ecclesiae , et in usus pios, sed excedunt valorem fructuum , qui ex Praebenda Canonicali sex mensium spatio proveniunt ; quod vetitum est in citata Constitutione *S.Pii V.* §. 4. hinc est , quod , ubi ejusmodi solutionis ab antiquo tempore legitime inductae , et justam quantitatem non excedentes , utiliter et pie inpendantur , si eas Episcopus , ob praetensum simoniae vitium reprobandas abolendasque statueret, inconsulto potius novitatis studio , quam restaurandae disciplinae zelo , flagrare se ostenderet . Sane *in cit. Cap. Jacobus* , expresse reprobantur etiam convivia, et prandia in Canonicorum ingressibus paranda, et merito quidem ; quum haec neque in Ecclesiae , aut Sacrarii beneficium , nec in usus pios cedant , sed privatorum solatio et voluptati deserviant . Verum , quum magnae plerumque difficultates occurrere soleant in receptis usibus abolendis , ubi praesertim antiqua consuetudine nitantur;haud inopportunum erit heic adnotare, quod,praeter veterem quamdam causam *Polinion.* in dicta Congregatione Concilii judicatam anno 1574. de qua *lib.* 4. *decretor. pag.* 9. altera quoque , cujus titulus erat *Brugen.* majore partium studio ibidem proposita fuit die 13.Augusti 1729. et die 3. sequentis mensis Septembris definita , in qua dictum fuit, tolerari posse consuetudinem ab immemorabili tempore vigentem , ut novus Canonicus ceteros Capitulares convivio excipiat ; dummodo id sponte ab eo fiat , et moderatae frugalitatis leges serventur: ut videre licet *tom.* 4. *Thesaur.Resolut,pag.* 336. *et pag.* 342.item *tom.*5.*pag.* 54. §. *Consueto* . Et in eamdem sententiam resoluta fuit alia causa *Leodien.* proposita die 18. Julii 1744. et relata *in ejusdem Thesauri tom.* 7.*pag.* 141.Quorum decretorum aequitati magnopere suffragatur tenor *Cap. Sane , inter Extravag. commun. de simonia* .

CAPUT SEPTIMUM.

De aliis quibusdam Consiliis a probis Viris optimo sane studio propositis, quae tamen in Synodalibus constitutionibus adoptata odiosam novitatis speciem induissent: ubi de Cantoribus Eunuchis, ac de musica, et instrumentis musicalibus, in Ecclesia tolerandis, vel prohibendis: item de lacte infantibus praebendo: et de Sectione Caesarea.

HOc etiam procul dubio ad Episcopi officium pertinet, ut Synodalibus decretis Ecclesiasticae musicae rationem, quatenus in dioecesi sua opus esse cognoverit, ad certas regulas exigat, atque componat; ut corda Fidelium ad pietatem excitet, non aures solas, sicuti fit in theatris, inani voluptate demulceat. Quae hac de re in nonnullarum dioecesium Synodis constituta sunt, collecta leguntur apud *Van Espen Jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 5. *cap.* 9. *num.* 27. *et seq.* Quid autem in sua Ecclesia servandum instituerit *S. Carolus Borromaeus*, videri potest in illius Concilio Mediolanensi I. §. 51. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 687. De hac ipsa re in Synodo Avenionensi, anno 1594. habita, *tit.* 35. *de cantu Ecclesiastico*, haec leguntur *cit. tom.* 10. *col.* 1856. *Musices numeros ad pietatis sensum permovendum salubriter adhibet Ecclesia. Quapropter ejus studium in cunctis Ecclesiis non solum permittimus, verum in dies augescere optamus. Ea tamen observatio habenda erit, ut non ad modulos profanarum cantionum tum Psalmi, tum cetera Ecclesiastica occinantur.* Nos autem in una ex nostris Epistolis encyclicis, quae impressa est *Bullarii nostri t.* 3. *n.* 3. plura congessimus, ex Patribus, Conciliis, et Ecclesiasticae Historiae monumentis desumpta, quae ad materiam hanc illustrandam opportuna judicavimus, quae sane plerisque piis viris haud ingrata fuisse accepimus; sed tum ante illius Epistolae editionem, tum etiam deinceps nonnullos fuisse novimus, qui pietatis studio incensi, summo conatu, licet huc usque irrito, Episcopis suadere curaverunt, ut in Synodalibus Constitutionibus novam insererent sanctionem, quae eunuchi cantores ab Ecclesiasticis concentibus excluderentur; quod et irregulares plerumque sint hujusmodi homines, quum nemo fere eunuchus fiat absque peccato; et ex tali prohibitione facile eventurum esset, ut tolleretur abusus evirandi pueros; quumque praeterea dicerent, molles eunuchorum voces plurimum in causa esse, ut Ecclesiarum cantus ad theatrales modulos maxime accedat; neque vero impossibile esse, eorum vocibus alias, puerorum praesertim, voces Ecclesiasticis Choris magis aptas subrogare.

II. Celebris profecto est magni Nicaeni Concilii canon primus, qui sic habet: *Si quis a Medicis propter languorem desectus est, aut a barbaris abscissus, hic in Clero permaneat. Si quis autem se ipsum sanus abscidit, hunc et in Clero constitutum abstinere convenit, et deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret; quod de his, qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere, dictum sit; sic eos, quos aut barbari, aut domini castraverunt, si inveniuntur alias dignissimi, tales ad Clerum suscipit regula.* His consona omnino sunt, quae statuta leguntur in antiquissimis Canonibus: qui Apostolorum dicuntur, *can.* 20. *et tribus sequentibus.* Vbi nempe cuilibet intelligere licet, casum a casu distingui: nimirum eos, qui, aut Medicorum praecepto, et morbi necessitate sic exigente, evirati sint, aut qui hanc violentiam a barbaris perpessi fuerint, neque dejici a Clericali gradu, quem obtinebunt, neque ab ingressu in Clerum arceri: contra vero, eos, qui ultro se absciderint, aut abscindi permiserint, si Clerici fuerint, expellendos; si autem ordinari se postulent, nusquam promovendos edici. Hoc ipsum aperte jubent plures decretales Epistolae Romanorum Pontificum, quae extant in Collectione *Gregorii IX. tit. de corpore vitiatis ordinandis, vel non.* Neque desunt in corpore Juris Civilis severissimae Leges adversus eos editae, qui sibi sponte, aut aliis, injuriam hanc inferre ausi fuerint. Videantur *l.* 3. §. *Qui hominem*, *et l.* 4. §. *Idem*, *ff. ad L. Cornel. de sicar.* Pluraque de hoc argumento videri possunt erudite collecta a *Christiano Lupo*, a *Joanne Cabassutio*, et recentius a *Josepho Catalano* Presbytero *in notis ad cit. canonem primum Concilii Nicaeni.*

III. Nihilominus inter Auctores morales proxime praeteriti seculi orta et agitata fuit controversia, an, posito hujusmodi casu, quo pater filium eunuchum fieri permittat, neque filius dissentiat, et Medici nullum in eo vitae periculum fore affirment, id autem in eum finem unice fiat, ut filium inter Ecclesiae cantores adscribi, et majore vocis suavitate officium hoc exer-

cere valeat, atque ita honestum sibi victum parare, an, inquam, his omnibus circumstantiis simul concurrentibus, talis filii eviratio sine peccato fieri possit. In quo *Pasqualigus quaest.* 498. affirmativam sententiam amplexus fuit. Sed vicit apud plerosque, et facta est communior opinio negans. Inter Theologos morales legi possunt Cardinalis *de Lugo de Iustitia et Iure tom.* 1. *disp.* 10. *sect.*2. *num.* 23. Hurtado *Resol. moral. tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 1. *difficul.* 1. *numer.* 757. *et seq.* Hibalinus *de universa negotiatione tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *art.*3. *num.*13. *et seq.* Thesaurus *de poenis Ecclesiae part.* 2. *cap.* 1. *in verb. Membrorum mutilatio* §. *Amplia secundo*, Theophilus Raynaudus *Oper. tom.*14. in illo, cui titulus *Eunuchi nati*, *facti*, *mystici*, *cap.*5.§.5.*per tot.* Diana *in edit.coord. tom.*1. *tract.*7. *resol.* 130. *num.* 3. Coton. *Controversiar. lib.*5. *cap.*3. *num.*103. *et* 104. Leander *Oper.moral.tom.*9.*tract.*3.*disp.*4. *quaest.*12. Praeterea videri possunt Canonistae scribentes *in Cap. Ex parte*, *de corpore vitiatis etc.* ut, puta, Gonzalez ibi *num.*5. Engel *num.* 12. Coninck *num.* 5. Wiestner *num.* 32. Schmalzgrueber *n.*5.

IV. Et quidem validissima est ratio, cui horum sententia innititur. Homo enim non ita membrorum corporis sui dominus est, ut assentiri valeat abscissioni alicujus ex illis, praeterquam si totius corporis salus et conservatio aliter obtineri nequeat: ut de leprosis testatur *Aetius l.*13. *c.*125. quod per virilium amputationem ab exitiali hujusmodi morbo liberentur. Ita docent Theologi, duce *S.Thoma* 2.2. *quaest.*65. *art.*1. quem egregie illustrat *Sylvius in Commentar.ad eumdem art.*1.*conclus.*2. Quare nec praetensa necessitas parandi sibi victum, nec laudabile propositum inserviendi Ecclesiae in cantoris officio, satis justam rationem, aut causam suppeditant, ad excusandam a peccato ultroneam hominis evirationem. Gravissima porro censura damnatum olim fuit *Leontii* Presbyteri factum, qui apud Episcopum suum *Eustatium* accusatus, quod cum puella quadam, nomine *Eustolia*, minus honeste ageret, idque ab illius consuetudine abstinere jussus, ut se ab omni turpitudinis suspicione vindicaret, se ipsum abscidit; uti testantur *S.Athanasius in Apologia de fuga sua prope fin.* Socrates *Histor.lib.* 2.*c.*21. Theodoretus *l.*2.*c.*24. Nec aliter judicatum est de *Origene*, qui verum sensum non assecutus Evangelici illius textus; *Sunt eunuchi*, *qui se ipsos castraverunt propter Regnum Coelorum*, quo sibi liberum, et tutum esset mulieres etiam sacris disciplinis instituere, medicamine sumpto, eunuchum se reddidit, itaque *Demetrii* Alexandrini Episcopi sui judicio a sacra Ordinatione repulsus fuit; quamquam deinde, falsis ejusdem *Demetrii* testimonialibus litteris sibi procusis, ad Caesariensem, et ad Hierosolymitanum Episcopos se contulit, a quibus sacros Ordines, et Presbyterium obtinuit, quod simultatum et dissentionum inter hos, et Alexandrinum Episcopos causa fuit, uti narrat *Eusebius Histor. Eccles. lib.* 6. S.Epiphanius *haeres.* 64. *lib.*2. S.Hieronymus *de Scriptorib.Ecclesiast.in Alexandro*. Plura de hac re collegit *Binghamus*, Auctor heterodoxus, *Origin.seu Antiquit. Eccles.tom.*2.*lib.*4.*cap.*3.§.9. Inter Pontificias Decretales relatas sub titulo *de corpore vitiatis*, una est *Alexandri* Papae III. quae incipit *Significavit*, ad Archiepiscopum Ravennatem conscripta, cui permittit Pontifex, ut misero cuidam Presbytero, qui stulte putans obsequium se praestare Deo, fecerat sibi virilia amputari, Sacerdotalis officii exercitium, excepto tamen Altaris ministerio, concedere valeat; quod ita intelligitur, ut benedicendi, et Sacramenta Baptismi, Poenitentiae, ac Extremae Unctionis administrandi licentiam ipsi impertiri posset: sed an, ex ejusdem Indulti vi, officium Diaconi, aut Subdiaconi in Missa exercere posset, controvertitur inter Canonistas, quorum tamen plurimi negativam opinionem tuentur, ut videre est apud *Layman in Comment. ad cit. Cap. Significavit*. Videatur etiam *Thomassinus de Benefic.tom.*2.*lib.*1.*cap.*83.*num.*7.

V. Haec omnia pleno quidem robore subsistunt; neque enim immutata est Ecclesiae disciplina, quae irregularitatis notam inurit eunucho, qui extra necessitatem salvandae vitae, mutilationi suae assensum praebuit; neque a peccato immunis, juxta communem sententiam paulo ante expositam, habendus est ille, qui, praeter ejusmodi necessitatis casum, id agit, etiam ad conservandam vocis suavitatem, et ut idoneus Ecclesiae cantor evadat. Unde, etiamsi adhuc in usu esset, quod olim servatum fuit, ut nemo castrari posset, nisi de licentia Episcopi, quemadmodum ex *Theodoro Balsamone* colligitur, et refertur per *Janum a Costa ad tit.Decretal. de corpore vitiatis* ac per *Thomassinum de Benefic. part.*2. *lib.*1. *cap.*82. *num.* 5. crederemus, Episcopum nequaquam hujusmodi licen-

tiam

tiam concedere posse ob eum finem, ut idoneos cantores sacris Ecclesiarum concentibus compararet: urget enim semper in oppositum adducta ratio, nunquam licitam esse membrorum humani corporis amputationem atque jacturam, nisi quum totum corpus alia ratione ab interitu vindicari nequit; nec sufficientem esse causam ad id faciendum, sive mandandum, aut permittendum, quod Ecclesiae Chorus acutis vocibus opus habeat. Verumtamen, quod heic quaerimus, hoc demum est: an in praesentibus rerum ac temporum circumstantiis, quum nempe secularis potestas, quidquid civiles leges contra statuerunt, haud infrequentes puerorum evirationes impune fieri, saltem dissimulando, permittit, nec amplius ad id Episcoporum licentia postulatur; quum in Ecclesiis jampridem invecta est ea musicae ratio, quae vix, aut ne vix quidem, absque eunuchorum vocibus sustineri valet; quumque istorum voces in Ecclesiarum concentibus, et quidem in ipsa Romani Pontificis Capella, a multo jam tempore audiri consueverint: an, inquam, in his circumstantiis prudenter se gereret Episcopus, qui Synodali decreto a Choris musicis Ecclesiarum suarum eunuchos cantores eliminaret; an vero per hoc in hominum reprehensionem et odium, non sine publicae tranquillitatis perturbatione, tamquam importunae novitatis auctor merito incurreret.

VI. Ad hos itaque terminos redacta quaestionis summa, non admodum difficilis videtur esse responsio; eaque, pro nostra quidem judicandi agendique ratione, piorum ejusmodi virorum studiis atque consiliis, de quibus initio dicebamus, contraria esse deberet, hac saltem de causa, ne Episcopus, cui populorum amor ad munus suum utiliter gerendum maxime necessarius est, eorum animos a se ultro abalienare, sibique molestias et offensiones sine causa parare velle videatur. In hac nos sententia duae res confirmant, de quibus in citata nostra encyclica Epistola fusius egimus. Vna est, quod quum in Concilio Tridentino a quibusdam Episcopis Ecclesiasticae disciplinae studiosis propositum fuisset, ut cantus musicus ab Ecclesiis omnino tolleretur, nec nisi Gregorianus canendi modus in ipsis retineretur; quum tamen alii recte animadvertissent, per hujusmodi novitatem innumeris querelis atque perturbationibus aditum apertum iri, hoc denique consilium captum fuit, non ut musici cantus in Ecclesiis prohiberentur, sed ut, certis propositis regulis, ad pietatis et gravitatis normam reformarentur. Altera est, quae paucis ab hinc annis examinata fuit quaestio de usu organi, aliorumque instrumentorum musicorum; quae scilicet ab aliquibus optimo zelo ductis, ut in praedicta nostra Epistola innuimus, ab Ecclesiis removenda esse dicebantur: in quo quidem Pontificii Sacelli nostri, ac Metropolitanae Lugdunensis Ecclesiae, aliarumque Ecclesiarum, in quibus eorum usus nunquam receptus fuit, exempla ipsis favebant; sed quum alii pro organo, aliisque instrumentis in Ecclesiarum musica retinendis, pari studio certarent; et satis appareret, quam difficile futurum esset eorum usum tollere ab iis Ecclesiis, in quibus jam pridem invectus erat, satius visum est, mediam viam tenere; nec omnia scilicet musica instrumenta in Ecclesiis permittere, nec omnia prohibere; sed, organo, aliisque nonnullis instrumentis retentis, ea dumtaxat ab Ecclesiarum choris eliminare, quae theatralibus ludis potius, quam sacris locis et actionibus, convenire visa sunt; ut in eadem Epistola nostra distinctius declaratum per nos fuit.

VII. Ab his duobus exemplis sapiens Episcopus colligere poterit, optimum omnium consilium fore, non ut ab Ecclesiarum musica eunuchorum voces removeat, sed ut potius caveat, ne theatrales modi ad Ecclesiasticos concentus transferantur, neve theatralibus instrumentis Ecclesiae personent. Contra vero, si qui ex Ecclesiae Cantoribus Clerici sunt, ne hi in scenam ascendant: quod religiosissime observatur a musicis Pontificiae Capellae. Denique, si eam in dioecesi consuetudinem invenerit, ut musici in Ecclesiis, etiamsi Clerici non sint, superpellicio induti, officio fungantur, vel eam, ut hominum aspectui canentes non pateant, sed post transennam, seu cratem choro praefixam, se se contineant, laudabiles hujusmodi mores inviolatos servari, studiosissime curet.

VIII. Illud denique cavendum est Episcopo, hac praesertim aetate, qua revixisse videntur viri illi Athenienses, de quibus *Actorum Cap.* 17. dicitur: *Athenienses autem omnes, et advenae hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi*: ne scilicet istiusmodi hominum suasionibus ad ea attentanda inducatur, quae licet Ecclesiasticam disciplinam non respiciant, civilis tamen reipublicae institu-

ta, communemque vivendi rationem invertunt, rem enarrabimus, quae paucis antea annis nobis contigit. Infantes spurii, quos *projectos* dicimus, ad hospitale domicilium civitatis Bononiensis delati, interdum a nutricibus alebantur, celtica lue, aliisque contagiosis morbis, infectis: ex quo fiebat, ut miseri illi pueruli luem una cum lacte sugientes, aut cito interirent, aut perpetuo aegrotarent. Ad prospiciendum tot innocentium infantium indemnitati, alium non suppetere modum, fuit nobis insinuatum, quam illos enutrire lacte caprino, aut vaccae, quod maximam analogiam habere cum succo, quo foetus humanus alitur in utero matris, ostendit egregius *Physicus Cyrillus in notis ad* Ettmullerum *edit. Neapol.* Quo vero magis ad ejusmodi consilium capessendum nos inducerent, illius auctores nobis exhibuere formam vasis affabre elaborati, per quod lac infantium ori poterat commode instillari. Fuerat autem illud vasculum, jubente supremo Galliae Senatu, ubi de eadem re erat deliberandum, adinventum, et delineatum a Regio Architecto du Val. Vidimus praeterea libellum, Gallico idiomate conscriptum, cui titulus *Traitè de la communication des maladies, et des passions*: cujus Auctor pluribus argumentis probare conatur, plurimum expedire reipublicae felicitati, ut omnes prorsus infantes a capra potius, aut vacca enutriantur, quam a matre, aliave muliere, ne pravis animi affectionibus, quibus mulieres plerumque scatent, imbuantur. At, qui ita ratiocinantur, non animadvertunt, se injurios esse in naturam, ejusque Auctorem, cujus summa providentia, non alia certe de causa, voluit, ut in ipso puerperio matris ubera lacte intumescerent, nisi ut inde nata proles vitae caperet alimentum. Haud equidem inficiamur, lactis qualitatem, ab infantibus hausti, plurimum conferre ad eorumdem mores in bonam, aut malam partem inclinandos; quod bene advertit *Cornelius a Lapide in Cap.*21. *Genes.vers.*7. sed hoc eodem argumento conficimus, non esse brutorum lacte enutriendos, ne brutorum affectiones in se derivent, brutalesque induant mores: ad quod allusit *Ovidius*, quum ait: *Nec lac bibit illae leaenae*: et Virgilius: *Hircanaeque admorunt ubera tigres*: quae omnia ad rem ponderavit *Maphaeus Vegius* Laudensis in suo Opere *de Liberorum educatione lib.*1.*cap.*4. Quamobrem, ne violaremus instinctum non solis hominibus, sed et ceteris animantibus a naturâ inditum, inter quae nullum sane erit reperire, a quo genita proles relinquatur enutrienda alterius speciei bruto, curavimus quidem, ut nutrices perfecta fruentes valetudine praedictos infantes lactarent, sed praestitum nobis a novitatum studiosis consilium ad tempus rejecimus, quo nutrices inveniri nequeant, et necessitas urgeat in earumdem locum subrogandi vaccas, seu capras: quo evenisse Romae, quum saeva ibi grassaretur pestilentia, narrat Cardinalis *Gastaldus in suo tract. de avertenda, et profliganda peste cap.*5.*num.*3.*et* 4.

IX. Plures etiam audivimus Episcopos insinuantes, ut gravi praecepto compellat matres ad proprios filios suis uberibus lactandos: neque istorum insinuatio, rite expensa, deprehenditur prorsus irrationabilis; etenim non solum Ecclesiae Patribus, sed etiam ethnicis Philosophis turpe, et absonum visum est, ut mater filium, quem in utero aluit, postquam peperit, alteri tradat enutriendum. Illas certe reprehendit *Phavorinus* Philosophus apud *Aulum Gellium Noct. Atticar. lib.* 12. *cap.* 1. inquiens; *Quod est enim hoc contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus, peperisse, ac statim ab se se abjecisse? Aluisse in utero sanguine suo nescio quid, quod non videret: non alere nunc suo lacte, quod videat jam viventem, jam hominem, jam matris officia implorantem?* Easdemque impietatis insimulat Messala apud Tacitum *dialog. de orat.* Ex Patribus vero *S. Ambrosius lib.*1.*de Abraham cap.*7.*num.*63. *tom.* 1. *Oper. col.*303. ex eo, quod *Sara* lactaverit filium, infert: *Provocantur foeminae meminisse dignitatis suae, et lactare filios suos. Haec enim matrum gratia, hic honos, quo filios propriis commendent viris.* Et *Gregorius Magnus lib.*11.*epist.*64. ad Augustinum Anglorum Episcopum *in respons. ad interrogat.*10. *tom.*2. *Oper. col.* 1158. respondit, pravam consuetudinem effecisse, *ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant; easque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet* (addit) *ex sola causa incontinentiae videtur inventum: quia, dum se continere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt.* Eodem modo loquuntur *Clemens Alexandrinus lib.*3.*Paedagog.* Chrysostomus *hom. de nativ. Machab.* aliique Patres, quos adducunt citatus *Maphaeus Vegius* Laudensis *de liberor. educat. lib.*1.*cap.*4. *in Biblioth.maxim. Veter. Patr. tom.*26. Cornelius a

Lapide *in cit. cap.*21. *Genes. vers.*7. Theophilus Raynaudus *de Agno cereo cap.*5.*n.*1.*Oper. tom.* 10. Natalis Alexander *in Theolog. Dogmatica-Morali de Sacram. Matrim. lib.*2. *cap.*5. §. 2. *regul.* 17.

X. Quamobrem nonnulli Theologi, apud laudatum a *Lapide*, a gravi culpa non excusant matrem, quae absque legitima causa se subtrahit ab onere, sibi a natura imposito, propriam lactandi prolem, quod, observante *Magno Basilio hom. 9. in hexaemeron*, nulla quantumvis crudelissima fera subire detrectat: sed melius *Navarrus Manual:cap.*14. *num.*17. cui subscribit a *Lapide*, illam solius peccati venialis ream facit; urgente vero legitima causa, ab omni culpa absolvit.

XI. Quum autem, non una, sed multae occurrere queant legitimae causae, propter quas matres licite se a praedicto onere subdunt, ut, puta, si lacte careant, si mala afficiantur valetudine, si numerosa indigeant prole, et propterea huic procreandae, priusquam consenescant, operam dare cupiant; idcirco Episcopus, ne novatoris notam obtineat, abstinere debeat a praefato praecepto ferendo: sed potius nobiles, et divites mulieres, a quibus dumtaxat solent filii lacte enutriendi nutricibus tradi, serio monebit, atque hortabitur, ut sanctissimas foeminas imitentur, quae suis uberibus filios lactarunt, uti *Sara Isaac*, *Rebecca Jacob*, *Anna Samuelem*, ac ipsa Dei Genitrix Sanctissima *Virgo Maria* Filium suum Christum Dominum. Qua de re *Natalis Alexander loc. nuper cit.* ita scripsit: *Christianas mulieres adhortari operae pretium est, ut filios suos propriis lactent uberibus, non alienis nutricibus tradant.*

XII. Fuerunt etiam, qui abolendum in partu proponerent usum sectionis caesareae; per quam nempe, mortua muliere gravida, si foetus in illius utero adhuc vivere judicetur, chirurgica manu extrahitur, ut baptizetur, ejusque nutritioni ac vitae omni ratione consulatur. Auctores autem citabant hujusmodi sectionem respuentes, eamque veluti saevam, et inutilem condemnantes, videlicet *Paraeum, Guillemaeum*, *Ronfilcium*, *Hornium*, *Mauricaeum*, aliosque asserentes, fieri non posse, ut foetus post matris mortem vel uno temporis momento vitam producat, quum is una cum matre interire necessario debeat: quae sententia est *Gasparis Bahuini*, *Roderici de Castro*, *Merii*, aliorumque nonnullorum de rebus anatomicis scribentium. Nos tamen istorum consiliis obsecundandum nobis esse non duximus, quin immo injungere et inculcare non omisimus, ut, quoties mulier aliqua decederet, quae faetum in utero vivum habere crederetur, hic, quum primum posset, per sectionem caesaream ab illius corpore extraheretur.

XIII. In quo non modo Juris Civilis auctoritatem prae oculis habuimus; quum *in l. Vetat, ff. de mortuo inferendo*, ita scriptum sit: *Vetat*, seu, juxta aliam lectionem. *Negat Lex Regia, mulierem, quae praegnans mortua sit, humari, antequam partus ei excidatur. Is, qui contra fecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur*: verum etiam in primis nostrorum Theologorum doctrinam sequuti sumus, quorum dux est *S. Thomas 3. part. quaest.* 68. *artic.* 11. *Ad tertium*, ubi ita scribit: *Si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Hoc idem diserte praescribit Rituale Romanum *tit.* 7. *de baptizandis pueris* §. 3. Item Instructio a *S. Carolo* edita pro recta administratione Sacramenti Baptismatis *sub tit. de iis, quae Parochus curet, quum timetur de partu*, *Actor. Eccl. Mediol. part.*4.*pag.*502. ac Rituale Cardinalis *Sanctorii lib.* 1. *pag.* 18. prout etiam aliud promulgatum a Cardinali de *Rohan de Baptismo n.* 5. Et sane, ubi revera mortua sit mater, et vivus putetur foetus in illius utero inclusus, nullus gravis Auctor inveniri poterit, qui sectionem caesaream, utpote crudelem, aut inutilem, damnet; praesertim quum plura exempla suppetant, vivorum foetum e matrum defunctarum corporibus ea ratione extractorum: quorum aliqui tamdiu vitalem spiritum duxerunt, donec Baptismi lavacro ad meliorem vitam regenerari potuerint; alii vero longius vixisse, et ad virilem aetatem, ac etiam ad senectutem pervenisse dignoscuntur. Videatur hac de re, ex Theologis quidem, *Theophilus Raynaudus tom.* 14. *Operum* in Tractatu, cui titulus, *De ortu infantium per sectionem caesaream cap.*2. ex Medicis vero, Auctor *Lexici universalis rei Medicae*, quod Anglico primum sermone conscriptum in Gallicam linguam translatum habetur, *tom.* 2. *in verb. Caesarea Sectio*, item Heisterus *Institutionum Chirurgicarum tom.* 3. *part.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *pag.* 70. *editionis Neapolitanae anni* 1749. Ad comprobandam vero utilitatem, et necessitatem sectionis caesareae, cum praesertim, defuncta matre, conjicere licet, illius

prolem in utero extinctam non esse, peculiarem Librum edidit *Franciscus Emmanuel Cangiamila*, impressum Panormi anno 1745. in quo solidis argumentis, et multa eruditione susceptam causam agere non praetermisit. Porro in regestis *Gregorii* Papae IX. quae in Scriniis Vaticanis asservantur, *ad annum II.* adest illius Pontificis epistola 20. ad Doctores Facultatis Theologicae Parisiensis conscripta, quae etiam impressa legitur in Annalibus *Raynaldi ad annum* 1228. *num.* 29. *et seq.* apud Bulaeum *tom.* 3. *Historiae Vniversitatis Parisiensis ad dictum annum*, in qua magno zelo et doctrina invehitur in eos, qui philosophicis subtilitatibus, et incertae semper naturalium rerum scientiae innixi, positos a Patribus terminos transferre, probatasque sacris Pastoribus, atque Theologis agendi regulas immutare praesumunt.

CAPVT OCTAVVM.

De censoria nota nimiae severitatis, Synodalibus constitutionibus falso interdum inusta: ubi de praescribenda veste oblonga, et nigri coloris Clericis in sacris constitutis, aut beneficium Ecclesiasticum possidentibus.

PLures Synodales Constitutiones sunt in invidiam adductae falsa criminatione nimiae severitatis; quae tamen expensae ad sacrorum canonum normam, deprehensae sunt eorumdem rigorem potius temperasse. In nonnullis Synodis, aut Episcoporum Edictis, jussi sunt Clerici, sive in Sacris constituti, sive Ecclesiasticum Beneficium possidentes, veste uti oblonga nigri coloris, quam *talarem* appellamus, adjecta poena in contumaces. Adversum has sanctiones, quas nimio rigore conspersas dictitabant, provocarunt Ecclesiastici ad sacram Congregationem Concilii; sed semper provocantes succubuere: quod videre est *in nostra Instit.* 71. et in Epistola Pastorali bon. mem. Cardinalis *Lanfredini* edita in civitate Æsinae anno 1640. *pag.* 287. *et seq.* Nihil quippe visum est corrigendum in decretis, quae fulciebantur auctoritate Tridentini *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.* ubi oportere ait, *Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre*, subditque: *Omnes Ecclesiasticae personae quantumcumque exemptae, quae aut in Sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut Beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si, posteaquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint; honestum habitum Clericalem, illorum Ordini, ac dignitati congruentem, et juxta ipsius Episcopi ordinationem, et mandatum, non detulerint; per suspensionem ab Ordinibus, ac officio, et Beneficio, ac fructibus, reditibus, et proventibus ipsorum Beneficiorum, nec non, si semel correpti, denuo in hoc delinquerint, etiam per privationem officiorum, et Beneficorum hujusmodi coerceri possint, et debeant.* Neque Clerici Episcopi Edicto contravenientes suam idcirco excusare valent contumaciam, quod Tridentinum talaris vestis non meminerit: siquidem, non ipsorum, sed Episcopi judicio statuendum a Tridentino permittitur, quaenam vestis eorum Ordini, et dignitati conveniat. Quocirca Synodus Provincialis Mechliniensis, anni 1607. *tit.* 18. *cap.* 4. *tom.* 10. Collectionis *Harduni col.* 1958. Tridentini mentem sapienter interpretata, decrevit: *Quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis personis interdictus sit, a quo Episcopus abstinendum mandarit.* Deinde, qui nolit se sacrorum canonum prorsus imperitum ostendere, fateri cogitur, nullam aliam, nisi talarem, esse vestem Clericorum propriam, eorumque statui maxime convenientem. Equidem, quamquam ultro concedamus Sirmondo apud *Labbeum tom.* 2. *Concilior. pag.* 1817. Thomassino *de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43. Binghamo *Orig. Eccles. lib.* 6. *cap.* 4. §. 18. *volum.* 2. aliisque Eruditis affirmantibus, quinque prioribus seculis civiles Clericorum vestes modestia tantum, non forma a communibus laicorum vestibus discrepasse, quod recte colligi agnoscimus *ex epist.* 4. *num.* 2. Caelestini I. ad Episcopos provinciae Viennensis, et Narbonensis, anno 428. data, ubi quosdam Sacerdotes reprehendens, qui, relicto habitu communi *pallium* assumpserant, Philosophorum proprium, ait; *Vnde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe, vel ceteris, sumus doctrina, non veste: conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu*; attamen nemo, putamus, inficiabitur, insequentibus seculis coepisse Clericos etiam in exteriori corporis cultu a laicis discerni. Etenim *S. Gregorius Turonensis*, qui VI. seculo vixit *Hist. Branc. lib.* 5. *cap.* 14. eam vestium distinctionem jam inductam innuit, inquiens: *Merovechus tonsuratus est*,

mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur. Eamdemque indumentorum differentiam ante seculum VII. receptam in Ecclesia Orientali, constat ex Synodo Trullana, habita anno 638. quae illam jam ante praeceptam asserit, ejusque observationem *can.* 27. inculcat, inquiens: *Nullus eorum, qui in Cleri Catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens; sed utatur vestibus, quae iis, qui in Clerum relati sunt, attributae fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur: tom.3.* Collectionis *Harduini col.* 1671. Illud porro vestium discrimen in hoc potissimum situm fuisse, quod vestes Clericorum, licet nondum a laicalibus in colore discreparent, sicuti citatus *Thomassinus. cap.* 46. existimat, essent tamen oblongae, atque ad talos usque fere productae, ex pluribus conjicimus Conciliis. Concilium Germanicum, auctoritate Sancti *Bonifacii* anno 742. celebratum, atque a Synodo Liptinensi insequentis anni 743. receptum, et approbatum, *can.* 7. *tom.* 3. Collectionis *Harduini col.* 1921. Presbyteris, et Diaconis vetuit, ne *sago*, id est breviori veste, laicorum more, uterentur: *Decrevimus quoque, ut Presbyteri, vel Diaconi, non sagis, laicorum more, sed casulis utantur, ritu servorum Dei.* Et Synodus Romana, a *Zacharia* Papa eodem anno 743. habita, *can.* 3. idem praecepit, decernens, *ut Episcopus, Presbyter, et Diaconus seculari indumento minime utantur, nisi ut condecet, tunica Sacerdotali: ibid. col.* 1927. Quibus in locis, neminem suspicari credimus, sermonem esse de veste, non civili, sed sacra: cui enim in mentem veniat, Presbyteros, et Diaconos eo tum sceleris devenisse, ut communibus vestibus induti ad Altare accederent sacris operaturi? Omnibus quippe compertum est, nunquam licuisse Christianae Religionis ministris Divina celebrare Mysteria sine specialibus, atque ad eum tantum usum destinatis sacris indumentis: sive hic ritus ab ipsis Apostolis fuerit traditus, quod existimant Cardinalis *Bona Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. aliique plurimi, quos nos allegamus *in nostra Instit.* 21. sive immediate post Apostolos fuerit praescriptus, quod nullus in quaestionem adducit. Ambo propterea Concilia intelligenda sunt de veste communi Diaconorum, et Sacerdotum, quae ab uno vocatur *casula*, ab altero *tunica*; sed utraque erat *talaris*. Casula enim, teste *Rabano Instit. Clericor. lib.* 1. *cap.* 21. dicta est per *diminutionem a casa, eo quod totum hominem tegat, quasi minor casa*. Quamobrem *Joannes* Diaconus *in Vita* S. Gregorii *lib.* 2. *cap.* 45. etiam Monachorum vestem appellavit *casulam*. Et similiter *tunicam*, vestem fuisse, quae ad talos usque descenderet, constat ex *Tullio*, qui *Orat.* 2. *in Catilinam*, milites *Catilinae* deridebat, quod *manicatis, et talaribus tunicis essent amicti*; atque ex Hieronymo *Quaest. Hebr. in Gen. cap.* 37. *Oper. tom.* 3. *col.* 363.

II. De posterioribus seculis res certissima est, nullique obnoxia dubitationi, quum innumeri occurrant Conciliorum canones, congesti a *Thomassino cit. lib.* 2. *cap.* 50. *et* 51. vestem talarem Clericis praescribentes. Quin immo, adeo ejus usus invaluit, ut opus fuerit praecidere nimiam vestium talarium longitudinem, quae in luxum, et pompam coeperat degenerare: quocirca *Innocentius III.* in Concilio Generali Lateranensi anni 1215. *can.* 26. relato *in Cap.* 15. *de vit. et honest. Clericor.* de Clericis loquens, statuit: *Clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda*: et Concilium Toletanum anni 1324. *can.* 2. syrmata, id est oblongas vestes, humum verrentes, Clericis prohibuit: *Nullus Clericus supertunicale, vel tabardum, deferat ita longum, quod, si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur; quum haec, non honestas, sed superfluitas et indecentia censeatur: tom.* 7. Collectionis *Harduini col.* 1488.

III. Ad recentiora porro tempora descendendo, fere omnia, quae post Tridentinum celebrata sunt, Concilia, Clericos adegerunt ad gestandam vestem talarem, et quidem nigri coloris, ad quem, ut *Thomassinus* observat, non erant antea certa lege adstricti, sed poterant alio quolibet, modo decenti, et modesto, uti *S. Carolus Borromaeus* in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. *part.* 2. de Clericorum vestitu loquens, *part.* 1. *Actor. Eccl. Mediol. pag.* 18. ait: *In omni vestitu color tantum niger adhibeatur .... externa vestis simplex, ac talaris erit*. In Concilio Mechliniensi anni 1570. *tit. de vit. et honest. Cleric. cap.* 3. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 1195. jubentur Clerici majorum Ordinum, quum in publicum prodeunt, gestare *vestem talarem*. Concilium Remense anni 1583. *tit. de Clericis in genere n.* 8. *ibid. col.* 1292. *Veste Ecclesiastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes Cle-*

rici. Concilium Burdigalense ejusdem anni *tit.* 21. *ibid. col.* 1359. *Vestes eorum sint talares*. Quodque notabilius est, Concilium Provinciale Narbonense anni 1699. *cap.* 41. *tom.* 11. Collectionis *Harduini col.* 44. Clericos etiam noctu incedentes ad deferendam vestem talarem obligavit: *Noctu incedentes ex causa rationabili, togas talares deferant*. Provincialibus concinunt innumerae Synodi Dioecesanae, congestae a *Genetto Theol. moral. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. et in Appendice ad Synodum Fulginatensem Episcopi *Baptistelli pag.* 172. *seq.*

IV. Quare sacrorum canonum rigorem non augent, sed emolliunt Synodales Constitutiones, quae obligationem deferendi vestem talarem, a pluribus Conciliis omnibus Clericis generatim impositam, ad solos limitant Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium: et majori adhuc indulgentia lenitum reputari debet Episcopale Edictum solos compellens Sacerdotes ad eam saltem induendam, quum Ecclesiam ingrediuntur sacris operaturi; cujusmodi illud est, quod a nobis promulgatum fuit in nostra dioecesi Bononiensi, de quo plura *in nostra Instit.* 34. *Inst.* 71.

CAPUT NONUM.

A severitatis nota vindicatur Synodalis constitutio, qua Clericis interdicitur usus comae suppositiliae, vulgo Parrucca.

Clericalem modestiam dedecere plerisque Episcopis visa est coma supposititia, vulgo *Parrucca*, cujus proinde usum Clericis in suis Synodis inhibuere. Ita quippe statutum comperimus in Dioecesana Synodo Melitensi anni 1703. *sess.* 3. *cap.* 1. Pisana anni 1708. *cap.* 25. Montis Falisci anni 1710. *cap. ultim.* Partalegrensi 1714. *sess.* 3. *cap.* 1. aliisque allegatis a *Thiers*. in Tractatu inscripto *Histoire des Perruquez*. Licet autem etiam ejusmodi prohibitiones sanctioribus Ecclesiae legibus essent accomodatae, ut mox ostendetur; nihilominus Clericorum querelas non evasere, qui nimiam praetexentes earumdem severitatem, eas eludere tentarunt: sed frustra; quoniam sacra Congregatio Concilii illas sustinuit, suisque corroboravit decretis: et solum aliquando censurarum poenas in prohibitionis transgressores ipso jure illatas nonnihil censuit mitigandas. *Sarnellus* Episcopus Vigilensis anno 1697. usum comae fictitiae suis Clericis ademit sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda. Appellarunt Ecclesiastici ad Sedem Apostolicam; sed in Congregatione particulari, habita 20. Maji 1699. Edictum approbatum fuit quoad Clericos constitutos in Sacris, aut Beneficium Ecclesiasticum possidentes; quod vero attinet ad Clericos minorum Ordinum, nullum obtinentes Ecclesiasticum Beneficium, responsum est, poenam esse moderandam, sed, firma remanente prohibitione, in contumaces aliis poenis animadvertendum, ad normam sacrorum canonum; et sacri Concilii Tridentini *cap.* 6. *sess.* 23. *de reform.* uti habetur *lib.* 49. *Decretor. pag.* 206. et referunt memoratus *Sarnellus ad calcem tom.* 3. *Epistolar. in discurs.* adversus fictitias Ecclesiasticorum comas *cap.* 13. et *Monacell. in formul. legal. in Append. tom.* 1. *fol.* 359. *num.* 19. *et* 20. Ab hujus particularis Congregationis sententia ne latum quidem unguem discedens Episcopus Melphitensis, anno 1721. omnes quidem Clericos a gestanda coma ascititia abstinere jussit; sed idem faciens discrimen, quod praedicta sacra Congregatio duxerat observandum, Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiastico Beneficio donatos, ab ea deferenda compescuit poena excommunicationis; ceteros vero aliis poenis, arbitrio suo, irrogandis. De hujusce Edicti viribus, quod tamquam nimium severum traducebatur, disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii die 8. Augusti 1722. quumque nos, qui tunc temporis ejusdem sacrae Congregationis Secretarium agebamus, omnia, quae ad illud fulciendum erant opportuna, descripsimus in consueto folio, quod pro nostro munere exaravimus, fuit quoad omnes sui partes approbatum; uti videre est *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 206. *et seq.*

II. Porro, ne quispiam deinceps contra similia decreta, quae ab Episcopis fiant, mussitare audeat, si sacrae Congregationis auctoritati, uti par esset, non acquiescat, rationes audiat a nobis in praefata causa *Melphitensi* indicatas, propter quas coma fictitia jure ac merito Ecclesiasticis interdicitur. Consuevisse olim foeminas alienis capillis caput exornare, eruitur ex *Martiali*, qui pluribus in locis eas carpit, quae propriam senectutem hac ementita arte obtegebant. Sic *lib.* 6. *epig.* 10.

Jurat capillos esse, quos emit, suos
Fabulla. Numquid illa, Paulle, pejerat?

Et *lib.*12.*epig.*21.

Dentibus, atque comis, nec te pudet, uteris emptis:
Quid facies oculo, Laelia? non emitur.

Ad eumdem morem allusit Ovidius *lib.* 3. *de art. etc.*

Foemina procedit densissima crinibus emptis,
Proque suis, alios efficit aere suos.

In Anthologia pariter occurrit epigramma Lucilii in quamdam Nicyllam, quae emerat galericulum atrum, ut, dissimulata senectute, canos suos velare posset, quod *Hadrianus libell. de coma cap.*1. latine sic reddidit:

Fingere te prohibent quidam, Nicylla, capillos,
Quos mercata atros ipsa foro extuleras,

Quare *Hieronymus epist.* 38. ad Marcellam, *num.*3. inquit: *Nec numerus annorum potest docere, quod vetulae sint, quae capillis alienis verticem struunt*: atque *epist.*130.ad Demetriadem, muliebrem cultum describens, *num.* 7. ait: *Quando eras in seculo, ea, quae erant seculi, diligebas, polire faciem purpurisso, et cerussa ora depingere, ornare crinem, et alienis capillis turritum verticem struere*: turritum vero verticem vocat, quia ex alienis capillis tutulus efficiebatur, quem *Lucanus* nominat *turritam frontis coronam*, et *Prudentius in psychomachia*, foeminae lascivae, atque superbae turritum caput tribuit;

Turritum tortis caput accumularat crinibus.

In hunc vanum mulierum luxum invehitur *Tertullianus lib.*2.*c.*7. *de cultu foeminar.* inquiens: *Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis, forsan immundi, forsan nocentis, et gehennae destinati, sancto, et Christiano capiti supparetis.* Eumdemque reprehendit *Clemens Alexandrinus Paedagog. lib.*3. *cap.* 11. ubi ait: *Alienorum capillorum appositiones sunt omnino rejiciendae, et externas comas capitis adhibere est maxime impium, quo fit, ut mortuis pilis cranium induant. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui autem benedicit? Non mulieri, quae est ornata, sed alienis capillis, et per ipsos alii capiti.*

III. Ex hoc vero, quod Patres hanc foeditatem in solis foeminis reprehendant, infert *Christianus Lupus in Dissert. de* S. Leonis IX. *Actis cap.* 15. eam tunc omnibus ubique viris fuisse incognitam, ac primum in Anglia sub *Guillelmo II.* aut ejus Successore *Henrico I.* in fine XI. aut initio XII. saeculi coepisse ab iisdem usurpari; quod tamen monstrum, addit, diu in ea tantum Insula latitasse, nec alias permeasse regiones. At *Thiers in citato Tractatu cap.*1. pluribus probat, jampridem fictum capillitium ab effoeminatis viris adhibitum; quod prae ceteris, quae idem Auctor ibidem adducit, nobis suadet *Rufus Festus Avienus*, Poeta Christianus, *Augustino* coaevo, qui *carmine* 10. equitem manifeste describit, cujus caput erat suppositicia coma redimitum, inquiens:

Calvus eques capitis solitus religare capillos,
Atque alias nitido vertice ferre comas,
Hujus ab adverso Boreae spiramina praestant
Ridiculum, populo conspiciente, caput.
Nam mox dejecto nituit frons nuda galero,
Discolor, apposita quae fuit ante, coma.

Ceterum, quidquid sit de tempore, quo hujus generis tegmen, ab alienis capillis emendicatum, coeperit a viris adhiberi, neminem reperiri putamus, qui credat, illud etiam a Clericis antiquitus usurpatum. Ecquis sibi animo fingat, licuisse unquam Clericis extraneam comam suo capiti superinducere, qui sacrae militiae per comae abscissionem adscribebantur, ita ut idem esset Clericum fieri, ac detonderi? uti observat *Mabillonius in praefat. ad sec.III. Act.Benedict. part.*1. *n.*18. *et* 19. quique semel detonsi nunquam deinceps comam alere, sed semper attonso capite incedere tenebantur; quod constat ex Synodo circa annum 450. sub *S.Patricio* in Hibernia celebrata *can.* 6. Collection. *Harduini tom.*1.*col.*1791. *ex cap.*66. Martini Bracarensis *t.* 3. ejusdem Collectionis *col.* 398. atque ex Concilio Toletano IV. anni 633. *can.*41. *eod. tom.*3. *col.* 588. Quin immo nulla ratione fingere possumus, fuisse unquam usum comae fictitiae in Clericis toleratum, quum potius quilibet eorum, qui comam laxare praesumeret, etiam invitus, et reluctans, per Archidiaconum jussus sit detonderi a Concilio Agathensi anno 506. *can.*2. relato *dist.* 23. *Can.* 22. et ab Alexandro III. *in Cap.* 7. *de vit. et honest.Clericor.Clerici, qui comam nutriunt, et*

barbam, etiam inviti a suis Archidiaconis tondeantur.

IV. Adeo porro verum est, Clericos a ficto capillitio ad haec usque postrema tempora abhorruisse, ut Synodi tam Provinciales, quam Dioecesanae, a Tridentino ad praecedentis seculi finem coactae, illis dumtaxat inhibuerint capillos intortos, cincinnatos, seu calamistratos gestare, nulla supposititiae comae facta mentione. Sic Synodus Provincialis Mediolanensis I. *part.* 2. *Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 18. *Ita sint abraso capillo, ut tonsura conspicua sit omnibus. Comam vero, et barbam ne studiose nutriant: capillis simplicem cultum adhibeant.* Synodus Provincialis Bituricensis, anni 1584. *tit.* 25. *cap.* 3. *Clerici crines calamistratos, ac retortos non habeant.* Dioecesana Synodus Ravennatensis, anni 1607. *tit. de vit. et honest. Cleric. c.* 1. *Capillos ne gerant calamistratos, nec supra frontem eminentiores.* Synodus Lucensis, anni 1625. *de vit. et honest. Clericor. cap.* 2. *Comas calamistratas, more foeminarum, ne gestent.* Synodus Amalphitana anni 1639. *eod. tit. c.* 2. *Cincinnos, et comam ne nutriant.* Ex hoc autem, quod tot Synodi, de Clericorum honestate solicitae, fictitiam comam, quae certe majorem praesefert vanitatem, quam proprii capilli studiose cincinnati, silentio praeterierint, utique argumentum elicitur, inquit laudatus *Thiers*, ad probandum nondum Clericos ausos fuisse ab extraneis capillis illum ornatum quaerere, quem ex propriis suo capiti aptare prohibebantur. Sed, quum postea eodem muliebri cultu et ipsi delectari coeperint, huic abusui contra Clericalem honestatem inolescenti obstitere posteriores Synodi, quarum nonnullas indicavimus, ab eodem *Thiers* accurate collectae; et recte quidem: nam per ficti capillitii usum Tonsura clericalis, a sacris canonibus tantopere commendata, prorsus exolescit, omnesque canones eluduntur, quibus, capillis affabre concinnandis Clerici abstinere jubentur. Ad haec, nulla ratione est in Clericis tolerandum, quod etiam heterodoxus Auctor *Martinus Schockius exercit.* 24. *de coma, et barba, in fin.* in omnibus Christianis improbavit, inquiens: *Ingenue profiteor, me non videre, quomodo alienae hae capitis exuviae excusari possint, quum omni aevo apud omnes nationes eaedem exosae fuerint.*

V. Quae hactenus diximus, rationabilem, et jam conformem ostendunt Synodalem Constitutionem, Clericis interdicentem usum comae supposititiae. Sed, quoniam non potest Legislator singulos praevidere peculiares casus, omnesque sua lege complecti, expedit profecto, ut in ipsamet Constitutione, seu Edicto, facultatem, qua ceteroquin pollet, sibi expresse reservet, fictum capillitium illis permittendi, qui, Medicorum judicio, valetudinis causa, eo indigent: quod prudenter factum animadvertimus in Dioecesana Synodo Bononiensi anno 1698. *lib.* 3. *cap.* 1. ubi similis Constitutio hac mitigatur limitatione: *Nisi ex causa nobis, vel Vicario nostro cognita, indulgendum ad tempus arbitrabimur*: atque in Synodo Asculana anni 1718. *cap.* 20. *Nisi ex justa, et rationabili causa dispensationem impetraverit.* Caveat tamen Episcopus, ne hanc veniam elargiatur, nisi, praeter causam, etiam comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter prius examinaverit: non alia siquidem est iisdem, praecipuae si sint in sacris constituti, permittenda, nisi quae nullam praeseferat vanitatem; sed tanta sit moderatione, ac modestia concinnata, ut omnibus manifeste appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum, et pompam, ad capitis non ornamentum, sed tegumentum adhiberi. Cavebit praeterea, ne ulli Sacerdoti licentiam concedat Missae Sacrificium celebrandi cum ascititia coma: quamvis enim *Theophilus Raynaudus Oper. tom.* 13. *de pileo, et ceteris capitis tegminibus sect.* 2. §. *Nunc e contrario, circa finem*, et Pasqualigus *de Sacrif. nov. Leg. quaest.* 832. licere opinentur Sacerdoti Sacris operari cum ficto capillitio, ita suo capiti aptato, ut a vera, et naturali coma internosci nequeat, atque insuper apud saepe citatum *Thiers cap.* 20. extet licentia a Cardinali *Hieronymo Grimaldi*, Archiepiscopo Aquensi, cuidam Sacerdoti concessa, Missam celebrandi cum coma supposititia; attamen certum est, *Raynaudum*, et *Pasqualigum* falli, ac Cardinalem *Grimaldum* suae potestatis limites praetergressum: etenim, uti bene ratiocinatur *Reiffenstuel ad lib.* 3. *Decretal. tit.* 1. *num.* 91. nemo sanae mentis inficiari potest, per fictum capillitium Sacerdotis caput velari, et cooperiri; in Altari autem cooperto capite ministrare, ne Episcopo quidem permittendum, statuit *Zacharias* Papa in Concilio Romano anni 743. *cap.* 13. relato *dist.* 1. *de Consecrat. Can.* 57. *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, ad solemnia Missarum celebranda praesumat cum baculo introire, aut velato capite Altario Dei assistere*

stere: quoniam et Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia: et qui temere praesumpserit, communione privetur. Cuilibet vero compertum est, non posse Episcopum relaxare legem a Superiore latam, neque alteri illam licentiam impertiri, quam sibimetipsi concedere nequit. Quocirca sacra Rituum Congregatio die 31. Januarii 1626. et 24. Aprilis ejusdem anni, apud *Gavantum in comment. de rubr. Missal. part.* 2. *tit.* 2. decrevit: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum, sine expressa licentia Sedis Apostolicae, non obstante quacumqe contraria consuetudine*. Quumque in Congregatione particulari, ab *Alexandro* VIII. anno 1690. deputata, fuerit speciatim discussus articulus, de quo in praesens tractamus, an scilicet *pileoli* nomine comprehendatur etiam coma supposititia, ita ut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papae, Missam facere, etiamsi illa sit decens, et modesta, qualem *Pasqualigus*, et *Raynaudus* permiserunt, responsum fuit, *comprehendi*: sicut refert *Ursaya Institut. criminal. lib.* 1. *tit.* 10. §.4. *num.* 51. in cujus quidem decreti sequelam *Innocentius* XII. per suos Apostolicos Nuntios, locorum Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, sine Apostolicae Sedis privilegio, cum adulterino capillitio sacrosanctum peragere Missae Sacrificium; quemadmodum refert citatus *Reiffenstuel*. Quae omnia uberius a nobis expensa fuere in citato folio pro sacra Congregatione Concilii exarato, atque *in nostra Instit.* 34. et *Instit.* 96.

CAPVT DECIMVM

Alia ejusdem censurae Synodalibus constitutionibus immerito inustae exempla: ubi de Ludis, et venationibus, choreis, spectaculisque, quae Clericis interdicuntur.

Post vestes, et fictam comam, earumque fucos, ad quasdam Clericis vetitas actiones sermonem convertimus. *In can.* 42. *et* 43. *alias* 45. inter vulgares Apostolicos, sub anathematis poena arcentur Clerici ab alearum lusu: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aleae, atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut desinat, aut communione privetur. Similiter etiam laici*. Et Concilium Eliberitanum *can.* 79. *tom.* 1. Collectionis *Harduini col.* 258. quotquot aleis luderent, a communione separandos decrevit: *Si quis Fidelis alea, id est tabula luserit nummos, placuit eum abstineri: et, si emendatus cessaverit, post annum poterit communioni reconciliari*. Putat quidem *Albaspinaeus Observat. ad hunc canonem*, ideo Fideles aleis ludentes, fuisse tam gravi poena punitos, quia tunc temporis, quo nondum extincta erat ethnica superstitio, effigies falsorum numinum habebantur pro numeris, eorumque nomen invocari solebat, ut felicissimus eveniret aleae jactus: at, si res ita se habuisset, longe adhuc graviori poena in ludentes Fideles, tamquam in idololatras, fuisset animadversum: quocirca verius putamus, alearum lusum omnibus quidem Christianis, sed speciatim Ecclesiasticis prohibitum, ob eamdem rationem, propter quam illum damnarunt *Cornelius Tacitus in lib. de moribus Germanor. cap.* 24. et Ammianus Marcellinus *lib.* 14. *cap.* 19. et *lib.* 28. *cap.* 22. quia nimirum per illum homines ad fraudes, fallacias, mendacia, perjuria, furta, aliaque enormia scelera inclinantur. *Alea siquidem* (ajebat Petrus Blesensis *epist.* 72.) *perjurii, furti, sacrilegii mater est*. Qua etiam de causa vetustae leges Romanorum, quas laudat *Taylor duct. dubit. lib.* 4. *cap.* 1. aleatores exilio, aliisque multarunt severis poenis: et *Justinianus* Imperator *leg.* 1. *Cod. de aleatoribus* sancivit, ut victus in aleae lusu, non posset conveniri; et, si solvisset, tam ipse, quam ejus haeredes, etiam post triginta annos haberent repetitionem adversus victorem.

II. Sed, utcumque praefati canones explicentur, nullo pacto declinari possunt posteriores Ecclesiae Constitutiones, quae Clericos ab alearum, taxillorum, aliisque ludis cohibuere. Atque, ut praetereamus antiquiores canones, congestos a *Christiano Lupo in notis ad can.* 50. *Trullanum tom.* 2. *pag.* 948. Synodus Romana sub *Eugenio* II. *can.* 11. *tom.* 5. Collectionis *Harduini col.* 66. adeo indecorum putavit, Sacerdotem ludis operam dare, ut, ne ludentes quidem spectare fas illi esse, statuerit: *Sacerdos sedulo Divina debet perscrutari, et ammonere eloquia.... Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectetur. Transgressor quippe inventus, ammonitione Episcopi ulterius agere desinat: sin autem, canonice judicetur*. Eugenii autem

prohibitionem instauravit *Innocentius* III. in Concilio Generali Lateranensi, relato *in Cap.* 15. *de vit. et honest. Cleric.* Clericis praecipiens: *Ad aleas, et taxillos ne ludant, nec hujusmodi ludis intersint.* Quotquot autem post Innocentium celebratae sunt Synodi, huic Decretali inhaerentes, ab iisdem ludis Clericos quam longe abesse jusserunt. Ita quippe sanxere Concilium Biterrense anni 1255. *can.* 24. Salisburgense anni 1420. *cap.* 4. Toletanum anni 1473. *can.* 11. aliaque congesta a *Thomassino de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 46.

III. Quamvis porro sacri canones alearum dumtaxat, et taxillorum ludi plerumque meminerint, omnem tamen lusum prohibere voluisse, a fortuna potius, quam ab industria, et arte, pendentem, opportune animadvertunt *Valensis ad tit.* 1. *lib.* 3. *Decretal. num.* 12. et S. Antoninus *Summ. part.* 21. *tit.* 1. *cap.* 23. Quin immo *Tuldenus ad tit. Cod. de aleatoribus*, magis adhuc generatim accipiendam voluit similem legum civilium prohibitionem, quam ad omnem lusum, lucri causa exercitum, extendit, inquiens: *non tantum tesserarum lusus, sed quicumque alius, perinde a fortunae eventu, immo vel a solertia pendens, continetur, et in lucrum exercitus improbatur.* Quare Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* non ab hoc, aut ab illo, sed universim *ab illicitis ludis* Clericis abstinendum edixit; Episcoporum scilicet judicio relinquens, determinare, pro diversis personarum, locorum, et temporum conditionibus, quinam essent illiciti reputandi. Tridentino statim consequens *S. Carolus Borromaeus*, in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. *part.* 2. *Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 19. accuratum habuit delectum ludorum, quibus fas, quibus nefas esset Clericis se se oblectare; eosque potissimum abstinere voluit a ludo *aleae, et tesserarum, ac talorum, atque a globis, qui malleis ligneis impelluntur; item follis, id est pilae majoris.* Alia vero alibi celebrata Concilia, unanimi pariter consensione, lusum alearum, seu pictarum pagellarum, et taxillorum, Clericis indecentem, atque illicitum declararunt, alios vero ludos plerumque speciatim non nominarunt, sed generatim omnem ludum Clericis vetitum dixere, qui eorum statui indecorus videretur. Ita Concilium Burdigalense anni 1583. *tit.* 12. *de vita et morib. Cleric. tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1359. *Ab alea, tesseris, chartis, et quovis alio vetito, et indecoro ludo, cum privatim, cum publice penitus abstineant.* Concilium Aquense anni 1585. *tit. de vit. et honestat. Clericor. ibid. col.* 1543. *Ne pagellis pictis, aut alea, aliove hujusmodi ludi genere ludant, aut ludentes spectent.* Narbonense anni 1607. *cap.* 41. *tom.* 11. Collectionis *Harduini col.* 44. *Non ludant aleis, tesseris, chartis, aut alio ludo prohibito, vel indecoro, praesertim publice.*

IV. Dubitari autem solet, an inter indecoros, ac proinde illicitos, recenseri debeat ludus *scachorum*. Illum certe damnavit *S. Petrus Damianus opusc.* 20. *cap.* 7. *tom.* 3. *Oper.* graviter objurgans Florentinorum Episcopum, secum iter agentem, quem scachis, ad fallendum tempus, semel lusisse deprehenderat: quumque Episcopus, ad se excusandum, scachos ab aleis distinguere conaretur, *S. Petrus ibidem* Episcopi excusationem in hunc modum refellit: *Scachum Scriptura non ponit, sed utriusque ludi genus aleae nomine comprehendit. Quapropter, dum alea prohibetur, et nominatim de scacho nihil dicitur, constat procul dubio utrumque genus vocabulo comprehensum, unius sententiae auctoritate damnatum.* Et, ne quispiam *Damianum* nimio zelo abreptum existimet, audiat Cardinalem *Baronium ad annum* 1061. *num.* 42. ita illum, ejusque sententiam defendentem: *Quem sciolus quispiam redarguat hallucinatum, dum sub aleis redigit scachos, quos, non, ut aleas dubia fortuna volvit, sed humani ingenii acumen exercet. Sit, utcumque velit; ad* Pauli *sententiam redigendi procul dubio sunt Sacerdotes, qua ait, non licere, quae non expediunt, non licere, quae non aedificant.* Neque *Damiano* refragatur Concilium Mexicanum anni 1575. confirmatum a *Sixto V.* anno 1589. quod *lib.* 3. *tit.* 5. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 1671. scachorum ludum licitum reputans, Clericis permisit: *Damianus* quippe Episcopum reprehendit, qui *in spatiosa domo cum commeantium turba resedit*, iisque astantibus vespertinum tempus in scachorum vanitate consumpserat; Concilium autem Mexicanum Clericos ludere permisit in occulto tantum, honestae recreationis causa, et adjecta lege, ne multum pecuniae in eum lusum impenderent: *Scachis* (inquit), *aut aliis ludis permissis, ne ludant in locis publicis, aut in domibus, quo ad id multitudo hominum convenit, veluti in domibus aromaticorum, aut tonsorum.*

Si autem in occulto ludos licitos hujusmodi exercuerint, numerosa pecunia in eis non intercedat: aliter enim pro qualitate excessus corrigentur.

V. Haec, quae jam diligenter a nobis expensa sunt *in nostra Instit.37.* non abs re heic duximus repetenda; ad nostrum etenim collineant scopum absolvendi a nimiae severitatis censura Episcopales Constitutiones, arcentes Clericos ab alearum, taxillorum, aliove simili ludo. Non proinde tamen quisquam nos oblitos existimet doctrinae Divi *Thomae*, quam *lib.* 10. *cap.* 2. *n.* 2. commemoravimus, posse nimirum ludum non solum culpa vacare, verum etiam ad virtutem eutrapeliae pertinere: nam, ut ibidem, duce eodem S.*Thoma*, insinuavimus, tot ad illorum cohonestandum requiruntur conditiones, ut ex earum defectu facile in vitium degeneret, praesertim in Ecclesiasticis, a quibus vix potest sine scandalo exerceri. Neque eosdem nimium ludo indulgentes a culpa eximit consuetudo, quam veluti manifestam corruptelam jamdiu improbavit *Innocentius III. in Cap. Inter dilectos*, 11. *de excessib. Praelator.* ubi Clericum alearum lusui addic[illegible]n, et obtentu consuetudinis *Gallicorum Clericorum, qua fere universi Clerici sic frequenter ludunt*, se se excusantem, in hunc modum refellit: *Nos, qui ex officii nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam devenitur) penitus improbamus, excusationem praedictam, quae per pravam consuetudinem, quae corruptela dicenda est, palliatur, frivolam reputantes: quum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis delinquendi auctoritas usurpatur etc.* Quamobrem, licet superius laudatus *Altovitus* nimium rigidam existimaverit Synodalem Constitutionem Episcopi Vasionensis, in sacra Congregatione Concilii die 20. Decembris 1587. examinatam, qua excommunicatione latae sententiae percellebantur Sacerdotes aleis, vel taxillis ludentes; conclusit tamen, poenam quidem esse mitigandam, sed prohibitionem ratam, ac firmam habendam: sicuti *cit. cap.* 2. *n.* 3. *lib.* 10. retulimus.

VI. Detecta calumnia impacta Synodali Constitutioni Clericos deterrenti ab illicitis ludis, eluenda remanent alia, quae alteri affingitur Synodali statuto, quo iidem cohibentur a venatione. Scimus quippe, nullam fortasse Episcoporum sanctionem fuisse unquam majori conatu impetitam, et tamquam nimium severam per omnium ora traductam, quam ea, quae Ecclesiasticis prohibet venationis exercitium, quod nedum honestum, sed, ad animum relaxandum, interdum necessarium plerique dictitant: et tamen, si vera fateri oportet, non facile aliam inveniemus Constitutionem, quae sit Juri communi conformior, et in qua vetus Ecclesiae spiritus magis eluceat. Venationem siquidem Episcopis, Presbyteris, et Diaconis vetuit Synodus Agathensis, anni 506. *cap.* 55. relato a *Gratiano dist.* 34. *Can.* 2. atque a *Gregorio* IX. in suis Decretalibus inserto *in Cap.* 1. *de Clerico venatore*, etsi utrobique falso adscribatur Concilio Aurelianensi: *Episcopis, Presbyteris, Diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus fuerit; si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat; Presbyter duobus mensibus se abstineat: Diaconus uno ab omni officio, vel communione cessabit: tom.*2. Collectionis *Harduini col.* 1004. quem canonem totidem fere verbis renovavit Concilium Epaonense anni 517. *can.*4. *ibid. col.* 1048. Concilium vero Germanicum anni 742. *can.* 2. relato *in Cap.* 2. *de Cleric. venat.* et Concilio Aurelianensi pariter attributo, ait: *Necnon et illas venationes, et silvaticas vagationes cum canibus omnibus servis Dei interdiximus, et ut accipitres, et falcones non habeant: tom.3.* Collectionis *Harduini col.* 1920. Poenam porro a Concilio Agathensi Episcopis, Presbyteris, et Diaconis venationi operam dantibus irrogatam, iterum iisdem inflictam reperimus in antiqua Collectione Canonum Poenitentialium, ab Auctore anonymo conscripta ante seculum IX. quae extat *tom.* 1. *Spicileg.* Lucae Dacherii *pag.* 555. Quumque subdiaconatus, qui olim minoribus accensebatur Ordinibus, fuerit postea inter sacros cooptatus, quod seculo XI. evenisse, colligitur ex Micrologo *de Ecclesiast. Observ. cap.* 8. asseritque *Morinus de sacr. Ordinat. part.3. exercit.* 12. proinde sub eadem poena etiam Subdiaconos venatores comprehensos voluit sexta Synodus anno 1265. habita a *Nicolao Gelant* Episcopo Andegavensi *cap.*2. *tom.* 1. *Spicileg. pag.* 729. Et, quia Canones aliquid aut prohibentes, aut praecipientes Clericis, Sacris initiatis, illud idem praecipere, aut prohibere consueverunt etiam Clericis minorum Ordinum ex Ecclesiae stipendiis victitantibus, idcirco Concilium Parisiense anni 1212. *part.* 1. *cap.* 3. statuit: *Prohibemus etiam universis Cle-*

ricis Beneficiatis, *ne canes*, *aut aves habeant ad venandum*, *vel aucupandum*, *aut venationi*, *sive aucupationi inserviant*: *tom.5.part.2.* Collectionis *Harduini col.* 2001. et Concilium apud Montem Pessulanum anni 1215. *can.* 7. *ibid. col.*2047.addidit,ut,siquando Clerici Beneficiarii se se venatoribus comites adjicerent, quod tamen rarissimo fieri permisit, nequaquam illis liceret aves venatorias propria manu gestare: *Nec Episcopus,nec Clericus Cathedralis,vel Conventualis Ecclesiae,vel alius Clericus de Beneficio Ecclesiastico vivens*, *aves venatorias habeat in propria domo.Et,si aliquando exeat cum laicis ad venandum*, *gratia spatiandi*, *quod raro fieri expedit*, *propria manu hujusmodi aves non portet.* Cui concinit Concilium Albiense, anno 1254. celebratum a *Zoeno* Episcopo Avenionensi, Apostolicae Sedis Legato, *cap.*15. *tom.* 1. *Spicileg. pag.*722. *Aves venatorias praeterea quisquam Clericus in sacris Ordinibus constitutus,vel alius,qui de Beneficio Ecclesiastico sustentatur*, *in publico manu propria deferre non praesumat*. Alia plura a venatione Clericos ablegantia Concilia, congesta sunt a *Gonzalez in cap.*1.*de Cleric. venat. n.* 3. atque a *Thomassino de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 46.

VII. Quare mirum non est, quod *Petrus Blesensis epist.* 56. *ad* Gualterum *Episcopum Roffensem*, atque *epist.*61. *ad Archidiaconum Salisberiensem*, adeo vehementer objurget Clericum venatorem, ut se valde timere simul affirmet, ne his in ultimo ultricis irae die inter haedos, non inter Christi oves, sit numerandus. Nihilominus Cardinalis *Papiensis epist.* 48. artis venatoriae patrocinium quodammodo suscipere non dubitavit, sed, uti bene observat *Thomassinus cit. c.* 46. *n.* 10. tam arctis eam circumscripsit limitibus, ut vel sic damnasse magis illam, quam defensitasse videatur: fatetur quippe, nec sibi videri posse Episcopus, et Parochus venationi tuto vacare; sed eam non esse improbandam ait in Cardinali, cui nulla incumbat animarum cura. Ita nimirum *Papiensis*, propriam potius, quam aliorum causam agens, suum excusavit nimium venandi studium, de quo fuerat in Consistorio a Cardinali Atrebatensi reprehensus. At laudatus *Thomassinus*, quamquam *Papiensis* factum excuset, eo quod valetudinis tantum causa, et medicorum consilio, aliquando venationi indulgeret, quod ipsemet testatur; ejus tamen sententiam, Cardinales a communi lege universim eximentem, pluribus convellit argumentis. Plura pariter in Clericos venatores accumulavit *Theophilus Raynaudus* in Opere inscripto *Mala e Bonis Ecclesiae lib.*2. *sect.* 3.*cap.*4. *n.*26. *et seq.Oper. tom.* 12.*pag.*210. et in altero Opere, cui titulus *Religiosus loricatus*, *praesupposit.*1.*tom.* 17.*pag.* 195. ubi inter cetera affirmat, venationem etiam hoc nomine debuisse Clericis interdici, quod ea sit quoddam quasi bellum, aut saltem belli simulacrum, et praeludium, sicuti illam dixere *Xenophon lib.* 1.*de venat.* Tullius *lib.*1.*de natura Deorum*, Philo *lib.*1.*de vita Moysis*, probatque *Mercurialis lib.*3.*de art.gymnast.cap.*15.

VIII. Verum, quum duo sint venationum genera; alia siquidem est clamorosa, alia quieta; illa magno armorum, canum, accipitrum apparatu, et tumultu exercetur, ut apri, cervi, ut majores ferae capiantur; altera solis laqueis, et retibus, aut etiam armis, sed paucis adhibitis canibus, ad occidendum lepores, vulpes, aliasve minores feras, sine ullo strepitu instituitur: hinc orta est quaestio inter Doctores, an utraque sit Clericis interdicta. S[illegible]m quidem clamorosam illis vetitam affirmant Glossa *in cap.*1.*verb.Voluptate*, *de Cleric. venat.* Sylvester *verb.Venatio*, *vers. Quantum vero ad personam*, Bellett.*disquisit.Clerical. part.* 1. *tit. de discipl. Cleric.* §. 19. Lessius *lib.*2.*de just.et jur. cap.*5. *n.* 40. Barbosa *in cit. cap.* 1. *num.* 2. Pirhing *ad tit. de Cleric. venat.num.*3. Reiffenstuel *ibid. num.* 5. *et* 6. At, licet haec opinio communior sit, magisque inter Doctores recepta, opposita tamen videtur certe Juri conformior: siquidem alligati canones a venatione Clericos arcent, quae, non armis, sed solis avibus venatoriis, puta falcone, aut accipitre, ac propterea sine ullo tumultu, et strepitu exercetur; ut illos legenti est manifestum. Accidit, quod, quamquam in Jure receptum sit, ex homicidio mere casuali, ab eo perpetrato, qui operam dabat rei licitae, nullam incurri irregularitatem, quod plane colligitur *ex cap.Lator*, 9.*cap.Dilectus*, 13. *cap. Ex litteris*, 14. *cap. Ex litteris*, 15. *et cap. Significasti*, 16. *de homicidio*; nihilominus sacra Congregatio Concilii saepius irregularem declaravit Clericum, qui, quum vacaret venationi, non clamorosae, sed quietae, hominem fortuito interfecerat, quod utique argumento est, eam existimasse, omnem venationem, etiam non clamorosam, esse Clericis prohibitam. Ve-

rum, quum fortasse sacra Congregatio ita declaraverit, eo quod non satis compertum habuerit, a Clericis, de quibus agebatur, omnem adhibitam fuisse diligentiam ad evitandum homicidium, quod profecto necesse est, ne ex illo quamquam ex licito opere, absque dolo, subsequuto, inducatur irregularitas, quod cum communi docent *Covarr. in Clem. Si furiosus*, 2. *part.* §. 4. *num.* 2. Ugolinus *de irregul. cap.* 18. Avila *eod. tract.* 7. *part. disp.* 6. *sect.* 1. idcirco controversia remanet adhuc indecisa.

IX. Ex hac vero opinionum varietate factum est, ut Episcopi in suis Synodis, etsi unanimi consensione decreto institerint Concilii Tridentini, quod *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* Canonicos Ecclesiae Cathedralis *ab illicitis venationibus*, *et aucupiis* abstinere jussit; non omnes tamen convenerint in determinando, quaenam venatio esset Clericis licita, quaenam illicita: in aliquibus quippe Synodis quaecumque venatio est Ecclesiasticis interdicta: in aliis sola clamorosa: in quibusdam a venatione prohibentur solis diebus festis: in aliis nulla die venari permittuntur sine Episcopi licentia: alicubi a venatione deterrentur poena suspensionis: alibi sola poena pecuniaria. Sanctus *Carolus Borromaeus* in suo Concilio I. Provinciali anni 1565. *par.* 2. *Act. Eccles. Mediol. par.* 1. *pag.* 18. de Clericis loquens, absolute ait: *A venatione abstinebunt*: in Synodo vero Dioecesana XI. *Act. Ecclesiast. Mediol. part.* 2. *pag.* 414. iisdem inhibuit alere, et habere canes, vel catellos: atque in Concilio Provinciali Mediolanensi V. an. 1579. *part.* 1. *ibid. pag.* 214. etiam laicos tempore Quadragesimae, festisque diebus, a venatione compescuit; quod ipsum iterum vetuit in Edicto de observatione Quadragesimae, *Act. part.* 3. *pag.* 442. Equidem Auctor *homil.* 33. *de Quadrages.* inter Opera *Ambrosii*, *in Can.* 13. *dist.* 86. relatae jejunium cum venatione rite componi posse, negavit: *An putatis illum jejunare, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca sancta perquirit; sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus, sylvasque perlustrat?* Et *Nicolaus* I. respondens ad consulta Bulgarorum, *num* 44. nulli fas esse putavit tempore Quadragesimae venationi indulgere: *Nulla ratio sit in quadragesimali tempore venationibus uti.: venantes enim nihil, praeter carnes, captant. Ut ergo nihil carnale sectari videamini, decenter a carnibus captandis, in quadragesimali praecipue tempore, vobis est abstinendum. Quanto enim jejunii tempore arctius est divinis cultibus insistendum, tanto est in cunctis mundi nocivis oblectamentis longius recedendum: praesertim quum neminem, nisi reproborum, venationes exercuisse, sacra designet historia*: *tom.* 5. Collectionis *Harduini col.* 369. Quibus postremis verbis ad illud idem alludit *Nicolaus*, quod consideraverat *Hieronymus in Psal.* 90. relatus *in Can.* 11. *dist.* 86. Esau *venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem: piscatores invenimus sanctos.*

X. Ex quibus omnibus conficitur, non posse nimiae severitatis nota aspergi Synodalem Constitutionem, ablegantem Clericos, praecipue majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium, a venationis exercitio. Etenim nonnisi temere reprehenditur Constitutio, cui Juris communis sanctiones, et Sancti *Caroli Borromaei* auctoritas patrocinantur.

XI. Magis autem temere nimii rigoriis censura appingitur Synodali Statuto, quo Ecclesiastici a choreis, comoediis, aliisque spectaculis longe abesse jubentur, et gravioribus adhuc poenis percelluntur, quos choreas ducere, aut personatos incedere, aut comoediae actores esse non pudet. Quis enim obloqui audeat de hac sanctissima Constitutione, vero Ecclesiae spiritu referta, omniumque Conciliorum auctoritate munita? Enimvero, sive antiquas, sive recentiores post Tridentinum coactas Synodos percurramus, omnes vehementer Clericis succensuisse comperimus ab hisce foedis oblectamentis se se non continentibus. Synodus Laodicena circa annum 372. celebrata *cap.* 54. relato *de Consecrat. dist.* 5. *Can.* 37. *Non oportet*, ait, *Ministros Altaris, vel quoslibet Clericos spectaculis aliquibus, quae aut in nuptiis, aut scenis exhibentur, interesse, sed, antequam thymelici ingrediantur, surgere eos de convivio, et abire.* Synodus Venetica anni 465. et Agatensis anni 50. unum, eumdemque canonem formarunt, *Gratiani* Decreto *dis.* 34. *Can.* 19. insertum, hisce verbis conceptum: *Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec his coetibus misceantur, ubi amatoria cantantur, et turpia: aut obscoeni motus corporum choreis, et saltibus efferuntur; ne auditus, aut obtutus sacris Mysteriis deputatus, turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluatur.* Has sanctissimas leges

renovavit S. *Carolus Borromaeus* in suo Concilio Provinciali I. *part.* 2. *Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 19. ita decernens: *Clerici personati non incedent, choreas privatas, aut publicas non agent, nec spectabunt .... Fabulis, comoediis, et hastiludiis, aliisve profanis, et inanibus spectaculis non intererunt, ne aures, et oculi sacris officiis addicti, ludicris, et impuris actionibus, sermonibusque distracti, polluantur.* Sancti *Caroli* vestigia calcarunt Patres Concilii Burdigalensis, anni 1583. *tit.* 21. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 1359. Bituricensis, anni 1584. *tit.* 25. *can.* 6. *ibid. col.* 1486. Aquensis anni 1585. *tit. de vit. et honest. Clericor ibid. col.* 1543. idem, iisdemque fere verbis edicentes, quod ille statuerat. Et *S. Franciscus Salesius* in suis Synodalibus Constitutionibus *pag.* 3. *tit* 4. ipso facto a Divinis suspensos voluit Sacerdotes eò sceleris devenientes, ut choreas nedum spectare, sed et ducere auderent.

XII. Nimis porro laxa, ne dicam aperte erronea, et scandalosa, est doctrina, quam tradit *Lucius Ferraris in sua Bibliotheca Canonica tom.* 2. *verb. Clericus art.* 4. *num.* 17. ubi, etsi fateatur, non esse Clericis permittendum comicos agere, seu comoediarum actores esse, attamen a gravi culpa eosdem absolvit, comoedias spectantes, quamtumvis turpes, atque obscoenas, dummodo ex illarum auditione nullum sibi imminere praevideant probabile periculum lapsus, eorumque praesentia nullum in populum ingerat scandalum: *Verum*, ait, *si comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, et non esse, quia frequentissimum est Clericis comoediis interesse.* Quis enim est, qui non intelligat, rerum obscoenarum vel solam narrationem pravos animi motus in audientibus excitare, eosque sensim ad interitum disponere, juxta illud Apostoli effatum 1. *ad Corinth.* 15. *Corrumpunt mores bonos colloquia mala?* Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suae spiritualis ruinae periculum declinet, qui earumdem turpium rerum theatrali interest repraesentationi, quae pluris certe efficacitatis habent ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendos, et tandem ad peccatum inducendos? Quocirca etiam mollioris ethices sectatores, ejusmodi comoedias damnant, et nedum Clericos, sed laicos quoque eas inspicientes, vix unquam gravem culpam evadere, communi calculo docent cum *D. Thom. in* 4. *dist.* 16. *quaest.* 4. *art.* 2. *quaestiunc.* 2. *Ad secundam quaestionem dicendum, quod hujusmodi spectacula, si sunt rerum turpium, et ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, et quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale: unde a tali inspectione omnis se arcere debet.*

XIII. Supervacaneum autem reputamus pluribus prosequi hoc ceteroquin gravissimum argumentum, quoniam jam illud copiose pertractavimus *in nostra Instit.* 37. *et Instit.* 76. ubi plura in comoediarum, et chorearum detestationem ex probatis Auctoribus excerpta accumulavimus. De eodem argumento legi etiam potest secunda pars Summae Theologicae *S. Antonini lib.* 3. *c.* 6. *et* 7. theologicis notis illustrata, atque *epistola* 3. *et* 30. *in Append. ad Theolog. dogmat. et moral.* Natalis Alexandri, et Thomassinus *cit. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 45. 46.

CAPVT VNDECIMVM

Immerito nimiae severitatis insimulatur constitutio praescribens Sacerdotibus assiduam lectionem antiquorum Canonum Poenitentialium.

TAnta diligentia majores nostri disquirebant, quae unicuique peccato esset imponenda poenitentia, ut, si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen, quod vel ratione sui, vel ratione adjectae circumstantiae, quamdam peculiarem, et graviorem redoleret nequitiam, et turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo poenitentiae genere esset illud expiandum; reque mature discussa, ac tandem deliberata, singuli paroeciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant. Hujus vetustissimae Ecclesiae praxis locuplectissimus testis est *S. Cyprianus* multis in epistolis, praecipue *epist.* 14. 18. 53. *et* 62. eamdem pluribus monumentis comprobat doctissimus *Morinus de Poenit. lib.* 4. *cap.* 17. *lib.* 6. *cap.* 14. *et* 15. Tanti praeterea momenti negotium aestimabatur, ut peccatores dignam, suoque reatui aequam subirent poenitentiam, ut interdum etiam Romani Pontificis ea de re exquireretur sententia: et quandoque ad eumdem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, et quanta poenitentia a Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi me-

reretur. *Theodobertus* Francorum Rex *Vigilium* Papam interrogavit, qua poenitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat: cui interrogationi *Vigilius* satisfecit epistola ad *Caesarium* Arelatensem Episcopum, quam habemus *tom.1.Concil. Galliae pag.246.* In Concilio Lemovicensi anni 1031. *tom.6.* Collectionis *Harduini part.1.col.891.* decretum est: *Si Episcopus parochianum suum cum testibus, vel litteris Apostolico ad poenitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, quibus Episcopi ad dignam haesitant poenitentiam imponendam, hic talis licenter a Papa remedium sumere potest*: ibidemque circa finem, factum narratur cujusdam militis Vasconis, qui, jubente Vasconum duce *Sancio*, seniorem suum occiderat, sed postea poenitentia ductus Episcopum adiit, a quo hoc accepit responsum: *Nescio tibi consilium ferre poenitentiae; sed vade quantocitius ad Papam Romanum. Si tibi ille poenitentiam concedit, et ego gaudeo, et confirmo: si te ille abjecerit, nunquam nec a me, nec ab aliquo invenies poenitentiam.*

II. Quam autem aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo crimini semel imponendam statuerant, poenitentia in codicem referebatur, qui *Liber Poenitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset, ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent: et, ne quisquam ab ea recederet, Episcopus in sua Synodo, atque in dioecesis visitatione, id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Poenitentialem, suae dioecesis proprium, et an, secundum quod ibi praescriptum erat, pro modo culpae, poenitentiam injungeret. Discimus id ex *Burchardo*, apud quem *lib.1.cap.94.* inter ea, quae Episcopi in Dioecesanis Synodis quaerere debent, hoc *interrogat.58.* continetur: *Est aliquis, qui modum poenitentiae sibi injunctum non custodierit?* atque ex Regione, suam canonum collectionem a modo exordiente visitandi Ecclesias, ubi *cap.95.* haec singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio: *Si habebat Ponitentiale Romanum vel a* Theodoro *Episcopo, aut a Ven. Presb.* Beda *editum, ut, secundum quod ibi scriptum est, interroget confitentem, aut confesso modum poenitentiae imponat.*

III. Multi ex hisce libris Poenitentialibus, ab Episcopis exaratis, perierunt: atque utinam ille extaret, quem accuratissime conscripserat *Cyprianus*, ut ipsemet *epist.52.ad Antonianum* testatur: inde enim exactissimae priscorum Patrum in puniendis peccatis diligentiae luculentum haberemus testimonium: sed, licet plures ex illis desiderentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio, ad nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica verae poenitentiae spiritus. *Antonius Augustinus* ad suam Juris Canonici epitomen antiquum attexuit Poenitentiale Romanum, in novem titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, poenitentiae describuntur pro singulis imponendae: et fortasse hic liber ille idem est, quem *Nicolaus I.* se misisse scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quaesita *cap.75.* *Judicium poenitentiae, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, in scriptis secum utique deferent; aut certe Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, quum oportuerit, exhibebit*: *tom.5.* Collectionis *Harduini col.378.* Post *Gratiani* Decretum in editione Romana habentur canones Poenitentiales, desumpti ex *Summa Astensi*: eosdemque canones, a mendis purgatos, qui librariorum incuria in eos irrepserant, laudatus *Antonius Augustinus* adjecit libris Poenitentialibus, Romano, *Bedae*, et *Rabani*, opportunis, et eruditis notis a se exornatis. Alios antiquos libros Poenitentiales in lucem protulit *Morinus in Append. ad tract. de Poenit.* Alios evulgavit *Martene tom.2.de antiq.Eccles.ritib.* Liber Ven. *Bedae de remediis peccatorum*, editus est *tom.6. Concilior.* Collectionis Labbeanae. Capitulare *Theodulfi* Episcopi Aurelianensis, publici juris fecit *Baluzius tom.7. Miscellaneor.pag.21.* Muratorius binos Poenitentiales ex Italicis deprompsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice ms. Capituli Canonicorum Veronensium, alterum ex codicibus mss. monasterii Bobiensis, atque ambos edidit *tom. 5. Antiquit. Ital. medii aevi dissertat.68.* S. Carolus Borromaeus non solum vulgatos canones poenitentiales, sed innumeros alios, ex antiquis Conciliis, aliisque libris Poenitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi praecepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit. Eamdem vero *S.Caroli* collectionem, ad Sacerdotum Poenitentiae Sacramentum administrantium instructionem, denuo typis Romanis imprimi jussit *Gaspar* Cardinalis *Carpineus* tempore Pontificatus *Innocentii XII.* cujus erat in Urbe Vicarius.

IV. Jam vero, si Episcopus in sua Synodo

antiquos canones poenitentiales renovaret, suisque Constitutionibus annecteret, animo inducendi Confessarios ad poenitentias imponendas, quae pro unoquoque crimine sunt in illis praescriptae, non solum rigidissimae ethices sectatorem se offenderet, sed rem plane impossibilem tentaret: etenim hac nostra lutulenta aetate, qua Fideles a pristino morum nitore, et sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis sceleribus onerati ad sacramentale forum quidam accedunt, ut si iisdem, secundum antiquos canones poenitentiales, foret injungenda poenitentia, haec ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorumdem vitae cursum non exaequarent modo, sed excederent: quod *in cit. dissert.* bene ponderavit *Muratorius*.

V. At, si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat poenitentiales, vel eorumdem studium, et cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam praecipiat, non ut illos, jam a multis seculis obsoletos, ad usum revocet, sed dumtaxat ut eorumdem notitia Confessariis prodesse queat ad aliqualem proportionem servandam inter diversas peccatorum species, et poenitentiam pro singulis imponendam; ac praeterea, ut iidem Confessarii inde argumentum desumant ad aperiendam poenitentibus admissorum scelerum gravitatem, quae tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta, etiam in hac vita, ab Ecclesia coercebantur: si, inquam, hoc tantum consilio, id ab Episcopo fiat, statim Constitutiones Synodales inclamare, turbas ciere, Clerum, et populum adversus eas concitare (quod aliquando factum scimus), res plane intolerabilis est, atque a nullo cordato viro ferenda. Enimvero quam reprehensionem meretur Episcopus, qui plurium et sanctitate, et doctrina praestantium Praesulum vestigia premit? Quid a *S. Carolo* hac in re gestum fuerit, jam audivimus. Quid alii fecerint Antistites, mox subnectemus.

VI. In famigeratis Constitutionibus *Matthaei Giberti*, Episcopi Veronensis, Ecclesiasticae disciplinae ante Tridentinam Synodum instauratoris solertissimi, *cap. 18. tit. 6.* statuitur: *Confessarii canones poenitentiales quasi quasdam regulas ediscant.... ut sciant illos postea sapienter, et discrete moderari, secundum peccati circumstantias, et contritionis qualitatem*. Joannes Franciscus Bonhomius Vercellarum Episcopus, qui floruit post Tridentinum, in suis generalibus Decretis Ecclesiasticae reformationis *pag.* 213. loquens de Confessario, ait: *Canonesque item poenitentiales recte memoria teneat, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungere valeat, simulque ipsis poenitentibus, ut promptius, ac libentius, quod jussi erunt, ipsi praestent, diligenter exponat, quam benigne hodie Ecclesia sancta gravissimas antiquorum canonum poenas, in mitiores commutandas esse censuerit*. Hoc ipsum a Cathechismo Romano *ad tit. de Poenit.* hisce verbis insinuatur: *Ut poenitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, operae pretium erit, eis interdum significare, quae poenae quibusdam delictis, ex veterum canonum praescripto, qui poenitentiales vocantur, constitutae sint*. In Concilio Provinciali Florentino, habito anno 1581. atque a *Leone X.* confirmato, *pag.* 120. *et seq.* integri referuntur antiqui canones poenitentiales, quibus haec praefiguntur verba: *Hi sunt poenitentiales canones, quos heic in fine subnectendos duximus ad sublevandam simplicium Clericorum imperitiam, ut, quum viderint, certam a Jure poenitentiam imponi, ipsis melius arbitrium suum informare possint, quomodo, attentis confessione, fletu, lacrymis, et dolore, dispositione, et facultate confitentium, poenitentias salubriter moderari possint: nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita, sed corpora defecerunt, non patitur, rigorem antiquorum canonum permanere; sed necesse est, illum a discreto Sacerdotis judicio temperari*. In Synodo Amerina, habita anno 1595. ab Episcopo *Antonio Maria Gratiano cap.* 146 legitur: *Poenitentialium canonum jure impositas singulis sceleribus poenas, poenitentiasque nosse Confessoribus perutile fuerit, cum ut ex iis ipsi melius, certiusque statuere valeant, quae cuique peccato definienda poenitentia sit, tum ut poenitentes ipsi ab Confessoribus de prisci moris severitate edocti, quanto nunc benignius cum illis pia mater Ecclesia agat, intelligentes, hanc saltem ei gratiam referant, ut peccatorum consuetudine ob id diligentius abstineant*. In Synodo Pragensi, celebrata anno 1605. et jussu Cardinalis Episcopi de *Garrac* recusa anno 1650. *tit. de Poenit.* dicitur: *Confessarii canones paenitentiales memoriae mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungant*. In Synodo Osnabrugensi anni 1628. *cap.* 17. habetur: *Requiritur in Secerdote scientia canonum poenitentialium*. Similes Episcoporum Italiae Synodales Constitutiones recensentur a *Genetto tom.* 4. *Theolog. moral. trac. 6. cap.* videlicet

Cosmae

Cosmae de Torres Episcopi Perusini; Cardinalis *Jacobi Sabelli*, Archiepiscopi Beneventani; Cardinalis *Joannis Baptistae Lenii*, Episcopi Ferrariensis; Ven. Servi Dei Cardinalis *Pauli de Aretio*, Episcopi Placentini; Cardinalis *Bonifacii Cajetani*, Archiepiscopi Tarentini; Cardinalis *Cybo*, sacri Collegii Decani, Episcopi Veliterni; Cardinalis *Jacobi Boncompagni*, Decessoris nostri in Archiepiscopatu Bononiensi.

VII. Quae autem hucusque dicta sunt de poenitentialium canonum utilitate, pluribus argumentis confirmat Cardinalis de *Aguirre ad can.* 11. *et* 12. Concilii Toletani III. *t.* 2. *Collect. maxim. Concilior. Hispan.* eaque nituntur etiam auctoritate *D. Thomae*, qui *quodlib.* 3. *quaest.* 13. *art.* 1. docet quidem, non esse nunc poenitentiam praescribendam ad exactam normam antiquorum canonum; sed simul expedire ait, ut Confessarius poenitenti significet, quanta poenitentia pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis expiandis esset olim ab Ecclesia definita: *Videtur satis conveniens, quod Sacerdos non oneret poenitentem gravi pondere satisfactionis: quia, sicut parvus ignis a multis lignis superpositis de facili extinguitur, ita posset contingere, quod parvus affectus contritionis in poenitente nuper excitatus, propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter disperante. Unde melius est, quod Sacerdos poenitenti indicet, quanta poenitentia esset sibi pro peccatis injungendae et injungat sibi nihilominus aliquid, quod poenitens tolerabiliter ferat, ex cujus impletione assuefiat, ut impleat majora, quae etiam Sacerdos sibi injungere non attentasset: et haec, quae praeter injunctionem expressam facit, accipiunt majorem vim expiationis culpae praeteritae ex illa generali injunctione, quae Sacerdos dicit: quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.*

VIII. Licet autem unicuique canones poenitentiales ad eum finem, quem hucusque indicavimus, percurrenti facile pateat, quam graves olim fuerint poenitentiae a peccatoribus subeundae; attamen, quis crederet? non defuerunt, qui aliquem ex iisdem canonibus laxitatis nomine ausi sint reprehendere. De canone loquimur ex *Urbani* II. epistola desumpto, quem referunt Baronius *in Annalibus ad annum Christi* 1089. *num.* 11. *et* Gratianus *causa* 23. *quaest.* 5. *Can. Excommunicatorum*; in quo nempe modica et levis poenitentia praescribitur, ei qui excommunicatum occiderit. En Canonis verba: *Excommunicatorum interfectoribus, prout in Ordine Ecclesiae Romanae didicisti, secundum intentionem, modum congruae satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos adversus excommunicatos, zelo Catholicae Matris ardentes, aliquos eorum trucidasse, contigerit. Ne tamen ejusdem Ecclesiae Matris disciplina deseratur, eo tenore, quem diximus, poenitentiam eis indicito congruentem: qua Divinae simplicitatis oculos adversus se complacare valeant, si forte quid duplicitatis, pro humana fragilitate, in eodem flagitio incurrerint.* Hunc textum illustrans Cardinalis *de Turrecremata in Commentariis* scribit, quod, si quis vero zelo ductus excommunicatum occiderit, nullam meretur poenitentiam; cui tamen subjiciendus est saltem ad cautelam, si dubitetur, eum odio, vel ira ad id impulsum fuisse.

IX. Ut autem intelligatur, nihil esse in relato Canone, quod veteri canonicae severitati repugnet, praenotandum est, communes olim fuisse, et deplorabili temporum corruptela, privatas quasdam inimicitias, quae non solum inter eos, quibus praecipua illarum causa intercedebant, sed etiam inter eorum consanguineos, et affines gerebantur, et diris modis exercebantur. Hae vocabantur *Faidae*; deque iis fuse agit *du-Cangius in Glossario ad Scriptores mediae et infimae Latinitatis edit. Paris.* 1733. *in verb. Faida*, et in Dissertatione ad *Joinvillam de privatis bellis*. Porro circa medium seculi XI. utraque potestas, Ecclesiastica nimirum, et secularis, ut privatas hasce inimicitias, seu potius privata bella, ex quibus tot hominum strages, ac bonorum devastationes oriebantur, de medio tollerent, conjunctis viribus plura moliri coeperunt. Quae quum ad tantum malum penitus extirpandum non suffecissent, ut illud saltem intra modum aliquem coercerent, certos per hebdomadam dies praefinierunt, quibus ab homicidiis, atque rapinis cessandum, abstinendumque esset; qui dies *treugae Domini* appellati fuerunt: ut videre est apud *Pagium Critic. in Annal.* Baronii *ad ann. Christi* 1034. *num.* 3. *et* 4. et apud *Gonzalez in Cap. Treugas*, qui est *Alexandri III. de treuga et pace*, *num.* 9. Has igitur treugas Domini infrigentes, excommunicationis sententiam incurrebant. Quum autem *Urbanus* II. Pontifex in praecitata sua Decretali de iis loquatur, qui hujusmodi violatores, et ob id excommunicatos, interfecissent, neque vero dispositionem suam ad alios quorumcum-

que excommunicatorum interemptores extendat (ad quod ab aliquibus male creditum fuit), satis patet, non eum descivisse ab antiqua disciplinae severitate adversus homicidas, sed prudenti moderatione Ecclesiasticam legem attemperasse juxta temporum circumstantias, quae id maxime postulabant, ut impuniti non abirent violatores treugae Domini, per quam unice privatorum bellorum calamitatibus modus aliquis afferri poterat. *Si raptores istos, pacisque violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi contingeret a quoquam privato, zelo justitiae; non homicidii poena canonica et ordinaria, sed leviori et remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet* Vrbanus II. *qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male feriati persuaserunt. Cujus interpretationis eo lubentius heic memini, quod ea levari posse mihi videatur invidia, quae, ob textum hunc male intellectum, creari solet adversus summos Pontifices.* Ita scribit Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. et Imper. lib. 4. cap. 13. num. 3.*

CAPVT DVODECIMVM

A nimiae severitatis nota vindicatur Synodalis constitutio, quae mulieribus vetat vanos ornatus, quum ad Poenitentiae, et Eucharistiae Sacramenta accedunt.

DUo gravissimi Theologi sapienter admodum et docte de mulierum ornatu agunt. *S. Thomas 2. 2. qu. 169. art. 2.* docet, mulierem, quae eo fine se ornat, ut intuentes ad libidinem provocet, lethale peccatum committere. Admittit quidem, licite uti posse ornatibus eam, quae matrimonio juncta est; si modo id faciat, ut placeat viro suo, ne is alienas mulieres concupiscat, sed ipsius tantum amore contentus sit: at quae mulieres neque nuptae sunt, neque nubere volunt, si tali ornatu virorum amorem sibi conciliare in animo habeant, lethaliter eas peccare, idem S. Doctor affirmat; ceterum, si levitate quadam ad se ornandas ducantur, venialem tantum culpam contrahere. Deinde *in responsione ad secundum*, ubi de fuco agit, quod mulieres quaedam faciem pingere consueverunt, statuit, eas etiam se gravi scelere obstringere, *si propter lasciviam, vel in Dei contemptum* hujusmodi pigmentis utantur: et tamen, pro ea, qua praestat, aequitate, distinguit inter eam causam, quum mulier fuco utitur, ut speciosa ac pulchra appareat, quae revera pulchra ac speciosa non est, et alterum, quum fuco ac figmento obducere dumtaxat intendit vitium aliquod corporis, atque deformitatem, quae morbo aliquo, seu alia fortuita causa, ei advenit; atque in hoc secundo casu peccatum saltem lethale mulierem non admittere existimat.

II. Iisdem vestigiis insistit *S. Antoninus in Summa part. 2. tit. 4. cap. 5. de praesumptionib. §. 5. et §. 8.* ubi de muliebri ornatu disserit, qui rarius in singulis regionibus, aut locis in usu est: et quidem, si pravo animo ac consilio eos ornatus mulieres adhibeant, lethale; si vero vanitatis potius causa id faciant, veniale peccatum eas committere ait. Verum quum accidere posse praevideat, ut, qui oculum adjicit sic comptae et ornatae mulieri, non tam hujus culpa, quam vitio suo ad concupiscentiam inflammetur; prudenter animadvertit, quod, dum intentio, ac mens mulieris improba non est; peccati occasio accepta potius dici debet, quam data. *Sylvius* tamen *in Comment. ad citatum articulum* S. Thomae optime monet, quod, quando ornatus illi justis modestiae finibus non continentur, licet patrio more, et consuetudine excusari dicantur, nihilominus *Confessariorum, et Concionatorum est, prudenter operam dare stultis ejusmodi consuetudinibus extirpandis.*

III. Duorum, quos heic adduximus, Theologorum, doctrina et sanctitate insignium, sententiam auctoritatemque libentissime sequimur; ac prudentissimo quoque *Sylvii* consilio facile assentimur. Neque vero Episcopo suaderemus, ut eam provinciam plenam laboris atque periculi susciperet, ut Synodalibus Constitutionibus unum, aut alterum muliebrem ornatum proscriberet. At, si mulieribus graviter praecipiat, ne vanis ornatibus comptae ad Ecclesiam se conferant, multoque magis si eisdem ad Sacramenta Poenitentiae, et Eucharistiae accedere prohibeat, nisi omni vanitate deposita, ac, pectore praesertim operto, decenter compositae incedant; tum certe, si Constitutioni Synodali (ut aliquando evenisse novimus) aliqua severitatis duritiaeque nota inuratur, negligi omnino haec debebit, neque bonae necessariaeque legi praesidium denegabitur, quo debitam executionem sortiatur.

IV. *S. Paulus* Apostolus *epist. 1. ad Corinth. cap. 11.* mulierem, dum Deum orat, velo ca-

put suum obtegere jubet, *propter Angelos*. Hunc Apostoli locum interpretantes *Estius*, *Cornelius a Lapide*, et *Calmet*, qui etiam concordes citant aliorum Interpretum sententias, existimant, mulieribus Apostolum praescripsisse, ut caput velo obducerent in argumentum suae ipsarum modestiae, ac pudoris, praecipue vero quum sacra Mysteria celebrantur, ob reverentiam, quam erga bonos Angelos adhibere debent, qui semper in templo praesto sunt, et in sacris Altaribus adstant. Sed, ut ex Ecclesiasticae potissimum disciplinae praxi justum de hac re judicium efformari valeat, si a sanctissimis, qui ante nos fuerunt, Episcopis, quippe optimi regiminis laude magnopere celebrantur, passim in Synodis statutum fuisse constet, ut mulieres Ecclesiam ingredientes, multoque magis ad Sacramenta accedentes, abstineant omnino a vanis ornatibus, et vestimentorum luxu, qui Christianam modestiam dedecet; ecquis erit, qui similia statuta, atque decreta, ab egregio aliquo aetatis nostrae Episcopo edita, veluti inauditae severitatis speciem referentia, damnare audeat, aut vituperare?

V. Porro *S. Carolus Borromaeus* non semel hac in re quid observandum sit, edixit, id est *part.* 4. *Actor. pag.* 514. *et seq. et pag.* 718. atque in Concilio Provinciali I. *part.* 2. *Constitutionum*, *Actor. part.* 1. *pag.* 8. quibus in locis observare est, quomodo mulieribus vetat, ne vestibus plus aequo splendidis, aut diffluentibus, atque caudatis utantur, ne capillos calamistris intorqueant, vultum fuco deliniant, praecipue vero ne ad Sacramenta accedant, pectus apertum habentes, aut tenuissimo velo involutum; quum ita undequaque coopertas eas esse velit, ut nihil nudatum, praeter vultum, appareat. Ibidem videre licet, quo pacto illas a Sacramentorum usu repelli omnino jubeat, si forte dissimili ratione et modo ad ea accedant. Videatur etiam Synodus auctoritate Apostolicae Sedis celebrata ab Episcopo Atrebatensi anno 1636. et a *Sylvio loco superius citato* commemorata, in qua similiter mulieribus districte praecipitur, ne ad Ecclesias se conferant, neve ad Poenitentiae, et Eucharistiae Sacramenta accedant, *gutture, et pectore discoopertis*. Italicas etiam nostrates Synodos videre licet; Amerinam scilicet ab *Antonio Maria Gratiano* Episcopo habitam anno 1595. *cap.* 77. Farfensem a Cardinali *Carolo Barberino* coactam anno 1685. *cap.* 9. Aesinam a Cardinali *Petruccio* celebratam eodem anno *tit.* 14. Nonantulanam a Cardinali *de Angelis* Abbate congregatam anno 1688. *cap.* 12. Fulginatensem ab Episcopo *Baptistellio* convocatam anno 1722. *cap.* 19. *num.* 5. et haec quidem Synodus ultimo loco memorata, quum a quibusdam immerito carperetur, in contradictorio judicio propugnata est ac vindicata, quo tempore nos in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fungebamur, ut alibi diximus. Quod si tot tantosque Praesules, *S. Caroli Borromaei* legibus et institutis miro consensu inhaerentes, immodicae severitatis arguere temerarium esset, sequitur, ut aliorum quoque Constitutiones, in quibus similia jubeantur, eo nomine reprehendere, sine temeritatis vitio, non liceat.

VI. Denique nullo pacto praetermittendum est celebre Edictum, jussu Ven. Dei Servi *Innocentii* Papae XI. promulgatum, confirmatumque a san. mem. *Clemente* XI. die 5. Julii 1713. quo disertis verbis prohibetur, ne ad sancta Sacramenta, praesertim Poenitentiae, et Eucharistiae, illae mulieres admittantur, quae cum debita modestia ad ea non accedunt, quaeque humeros, pectusque veste, seu panno, alio-ve integumento, quod translucidum non sit, opertum non habent. Quae quidem Edicta licet per organum Cardinalis Vrbis Vicarii proposita, ab iis Pontificibus, uti Romanae Vrbis Episcopis tantummodo lata fuerint, possunt tamen et debent pro regula, et exemplo a ceteris Episcopis, haberi et suscipi; ut, quum eorum normam sequutos se esse ostenderint, opposita ipsis nimiae severitatis nota continuo evanescat.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

Exemplis ostenditur, quaenam sit severitas in Synodalibus Constitutionibus evitanda; et singulatim disseritur de Constitutione prohibente usum tabaci ante Eucharisticam Communionem: atque expenditur alia Constitutio, qua interdicitur Clericis, ne Secularium Patrocinio et favore Ecclesiastica Beneficia assequi studeant.

IN superius citato Concilio Provinciali Mexicano, habito anno 1585. quod Cardinalis *de Aguirre in praefat. ad tom.* 4. *Concilior. Hispan. n.* 16. a Sede Apostolica approbatum affirmat, *lib.*

3. *tit.* 15. §. 13. *cit. tom.* 4. *pag.* 356. ita cautum legitur: *Ob reverentiam, quae Eucharistiae percipiendae exhibenda est, praecipitur, ne ullus Sacerdos ante Missae celebrationem, aut quaevis alia persona ante Communionem, quicquam tabaci, picietive, aut similium, medicamenti causa, per modum fumalis evaporationis, aut alio quovis modo percipiat*. Haud absimile edictum anno 1642. promulgavit Cardinalis *Borgia* Archiepiscopus Hispalensis, quo sub poena excommunicationis latae sententiae jussi sunt Sacerdotes a tabaci usu abstinere, una ante Missae celebrationem, altera post eamdem celebratam hora.

II. His suffulti auctoritatibus *Clericatus de Sacram. Eucharist. decis.* 54. *n.* 12. *cas.* 2. Natalis Alexander *in Theolog. dogmat. et moral. tom.* 1. *in Append.* 1. *variar. epistolar. epist.* 45. Sarnellus Episcopus *tom.* 6. *epistol. Ecclesiast. epist.* 30. Hurtado *Resolut. moral. tom.* 2. *tract.* 11. *cap. ultim.* docuerunt, oportere, ac decere, ut Episcopi in suis Synodis edicant, ut a nemine ante Missae celebrationem, aut sanctissimae Eucharistiae perceptionem, tabaci folium mandatur, quod a plerisque fiat ad sputa, et phlegmata ex ore projicienda, aut illius fumus attrahatur, vel in pulverem redactum naribus ingeratur; quia valde indecens illis visum est, ut quis ore, et naribus tabaco conspurcatis, ejusque redolens graveolentiam, ad sanctissimam accedat Eucharistiam. Fuerunt praeterea, qui tabaci usum, ante accessum ad sacram Communionem, jam omnibus ab Ecclesia vetitum putarunt, eo quod etiam illius fumus in eos injectus, et pulvis naribus attractus jejunium frangat naturale. Ita quippe opinati sunt *Alphonsus de Leone in Quaest. moral. de Cocholate part.* 2. §. 4. *n.* 10. *et seq.* et Lezana *tom.* 3. *verb. Eucharistia n.* 10. Sed istorum opinio confutata est a *Pasqualigo in praxi jejunii decis.* 438. Diana *in edit. coord. tom.* 2. *tract.* 1. *resol.* 121. Hurtado *cit. loc. n.* 393. et Cardinali de Lugo *Respons. moral. lib.* 1. *dub.* 9. Siquidem nec tabaci fumus, nec pulvis naribus ingestus, est vera comestio, aut potatio, quibus dumtaxat naturale jejunium solvitur. Aliqua tamen difficultas adhuc remaneret de tabaci folii masticatione, qua naturale jejunium, violari, si aliquid succi ex illo expressi in stomachum trajiciatur, tamquam certum asserit citatus *de Leone*, cui etiam *Pasqualigus*, et *Diana* consentiunt, dummodo non fortuito, et praeter intentionem id contingat. Sed addit *Hecquet in suo tract. de Dispensat. Quadragesim. tom.* 2. *part.* 3. *cap.* 18. nunquam fortuito, sed necessario id evenire; siquidem qui tabaci folium dentibus conterit, id ipsum animo intendit, ut scilicet illius succo stomachus a pituita, et phlegmate abstergatur. Exadverso autem *Zacchias Quaest. medico-legal. lib.* 9. *tit.* 7. *quaest. unic. num.* 33. citatus Cardinalis *de Lugo num.* 5. *et seq.* eoque teste, plures Theologi Neapolitani, ab ipso interrogati, censent, nulla ratione per tabaci masticationem frangi jejunium naturale; quia ejus succus, quamquam in stomachum dilabatur, non est aptus ad nutriendum, sed dumtaxat ad stomachi fibras irritandas.

III. Verum, quidquid sit de hac quaestione, quam in medio relinquimus, de solo agentes tabaci fumo, aut pulvere naribus attracto, illud idem heic repetimus, quod jam *lib.* 10. *cap.* 3. *num.* 2. praenotavimus, nimirum nequaquam hodie expedire, ut illius usus sub censurarum poena interdicatur: etenim, quamquam olim quamdam praeseferret turpitudinem, atque indecentiam, propter quam *Innocentius X.* et *Innocentius XI.* excommunicatione perculerunt quotquot tabacum sumere auderent intra Vaticanam Basilicam, atque *Urbanus VIII.* sub eadem poena idem antea fieri vetuerat intra Ecclesias dioecesis Hispalensis; hodie tamen, quum a communi consuetudine sit adeo cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum praebeat, aut admirationem causet, quod bene perpendit *Lazarus Benedictus Miglioruccius Instit. Jur. Canonic. tom.* 1. *pag.* 187. nimium profecto severum se praeberet Episcopus, si Mexicanae, aliarumque similium Synodorum vestigiis insistens, aut omnibus ante sacrae Eucharistiae perceptionem, aut solis Sacerdotibus ante Missae celebrationem tabacum interdiceret, adjecta praesertim in transgressores censurarum poena. Quapropter, quum nos in minoribus constituti, sacrae Congregationis Concilii Secretarii munus obiremus, semper Episcopis auctores fuimus, ut ejusmodi Constitutionem, jam aliquando formatam, a suis Synodis subtraherent, ne nimii rigoris notam incurrerent, aditumque aperirent subditorum querelis ad sacram Congregationem Concilii deferendis: quod multo magis iisdem consulendum ducimus, postquam san. mem. *Benedictus XIII.* exploratum habens, a tabaci usu omnem nunc abesse inhonestatem,

atque indecentiam, illum sumere permisit intra Vaticanam Basilicam.

IV. Alia nimii rigoris exempla nobis suppeditant saepius in hac lucubratione commemorata Decreta Synodalia Episcopi Midensis. Inter ea, quod decimum erat in ordine, praeter infamiae notam, atque etiam excommunicationem ipso facto incurrendam, ad officium, aut Beneficium assequendum, statim inhabilem decernebat, quicumque sive secularis, sive Regularis, pro illo aut obtinendo, potestatis secularis auxilium, et patrocinium postulasset. Vndecimum vero Decretum, ad Ordinarii arbitrium, suspensum pronunciabat, qui pro eodem pariter Beneficio retinendo, aut obtinendo, modo illud non esset jurispatronatus, commendatitiam epistolam a quocumque laico ad suum Ordinarium impetraret. De hujusmodi Decretorum firmitate, in sacra Congregatione Concilii, ad quam a sacra Congregatione de Propaganda Fide remissa fuerant, examinanda, actum est die 24. Augusti 1686. et decisum, revocanda; eo quod nimio essent rigore conspersa, onusque imponerent intolerabile. Equidem *S. Carolus Borromaeus*, quem nemo certe dicet plus aequo indulgentem, aut Ecclesiasticae disciplinae in sua provincia stabiliendae minus studiosum, ad eumdem eradicandum abusum, cui Midensis Episcopus obviare voluerat, in suo primo Concilio Provinciali Mediolanensi *part.* 2. *Act. Eccles. Mediol. part.* 1. *pag.* 14. decretum formavit longe suavius, hisce verbis conceptum: *Qui Beneficium Ecclesiasticum vacans, multis, et ambitiosis precibus per se, vel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium in eum neque illud, neque aliud Beneficium conferri possit*. Nulla heic a *S. Carolo* irrogatur excommunicatio, nulla inuritur suspensio: non perpetua, sed temporaria, ad duos tantum annos duratura, inhabilitate ad Beneficium assequendum afficitur, qui, non una officiosa epistola, sed multis, iteratis, atque ambitiosis precibus illud ab Episcopo conatur extorquere. Si intra eosdem limites se continuisset Episcopus Midensis, nimii rigoris notam profecto evasisset.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

Non potest a nimia severitate excusari Synodalis Constitutio, adigens seculares ad Missam, Deique verbum audiendum in Ecclesia Parochiali omnibus Dominicis, aliisque festis diebus.

INter easdem Midenses Constitutiones quinta seculares omnes adigebat ad audiendam Missam parochialem Dominicis, aliisque solemnioribus festis diebus, atque inibi Dei verbum auscultandum, Fideique rudimenta addiscenda. Sexta prohibebat Regularibus, ne monitionibus, atque hortationibus plebem a parochiali ad suas evocarent Ecclesias, ut praedictis diebus Missae Sacrificio, ac concioni in illis interessent. Septima denique declarabat, unumquemque teneri tempore Paschali, atque in mortis articulo, sua peccata confiteri proprio Parocho, vel alteri Sacerdoti, ab eodem Parocho delegato.

II. Etiam hujusmodi Constitutiones discussae fuere in praefata Congregatione, atque conclusum, septimam esse delendam; quintam autem, et sextam ita mitigandas, ut per eas monerentur quidem, non autem cogerentur Fideles Missae, et concioni in parochiali Ecclesia adesse. Etenim, ad istarum primam quod attinet, diu multumque olim disputatum fuit, quinam sit *proprius ille Sacerdos*, cui tempore Paschali ab unoquoque Fideli peccata aperienda praecipit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi *can.* 21. relato *in Cap. Omnis utriusque sexus, de poenit. et remiss.* inquiens: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*. Joannes Launojus in libro, qui inscribitur *Explicata Ecclesiae traditio circa Canonem Omnis utriusque sexus*, prolixe hoc argumento versans, pluribus probat *proprii Sacerdotis* nomine Parochum designari. Verum, quamquam nemo id audeat inficiari, nemo tamen, salva Fide, negare potest, etiam summum Pontificem in tota Ecclesia, et Episcopum in commissa sibi dioecesi proprium esse Sacerdotem, qui Fidelium Confessiones excipere, ac facultatem illas excipiendi alteri delegare valeat: siquidem, uti nos ipsi *in nostra Instit.* 18. praenotavimus, qui oppositum sentiret, in errores incideret *Joannis de* Poliaco proscriptos a *Joanne* XXIII. apud *Ray-*

naldum ad an. 1321. *a. n.* 20. *usq. ad* 38. Temere quippe affirmaverat *Poliacus*: *Quod, stante Omnis utriusque sexus Edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non possit facere, quod Parochiani non teneantur omnia peccata sua, semel in anno, proprio Sacerdoti confiteri, quem dicebat esse parochialem Curatum*: et rursus: *Quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi Confessiones, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam, teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti*. Hosce autem errores, auditis prius Theologorum suffragiis, damnavit *Joannes* XXII. et ne eosdem quisquam deinceps docere, defendere, et disseminare praesumeret, districte vetuit Constitutione edita Avenione VIII. Kalendas Augusti, sui Pontificatus anno V. easdemque assertiones, iterum a nonnullis vindicatas, confixit *Alexander* V. anno 1409. Constitutione, quae incipit *Regnans in excelsis*. Sed nihilominus adhuc remanet controversia, an praefata facultas, quam nullus Catholicorum summo Pontifici, atque Episcopis abjudicat, ita ab illis delegetur aliis Sacerdotibus, ut velint a Fidelibus, peccata sua tempore Paschatis istis aperientibus, satisfieri Canoni *Omnis utriusque sexus*. Negarunt quamplures ex antiquis, quos tamen strenue confutarunt S. *Thomas opusc. contra impugnantes Religionem*, S. Bonaventura *tract. Quare Fratres Minores praedicent, et confessiones audiant*, Joannes Gerson *de statu Privilegiatorum considerat.* 5. 6. *et* 7. Aegidius Carlerius *in* 4. *sent. dist.* 17. Hadrianus *in* 4. *quaest.* 5. *de Confessione*: etenim, ajebat *Harduinus*, *quemadmodum proprii licentia Sacerdotis sufficit, quominus juxta praeceptum Concilii Generalis teneatur confiteri proprio Sacerdoti, ita sufficere videtur licentia Episcopi, summi Pontificis, aut eorum, quibus ad hujusmodi negotia commiserunt suam potestatem, ut est Vicarius Episcopi, et Poenitentiarius Papae*.

III. Sed tot, tantorumque Doctorum auctoritate, cui etiam totius Christiani Orbis suffragatur consuetudo, minime perterriti aliquot recentiores Auctores, non dubitarunt dimicare pro necessitate Confessionis faciendae proprio Parocho, inter quos *Bonaventura Basseu in suo Theophilo Parochiali part.* 4. *art.* 15. Juvenin *de Sacram. dissert.* 6. *quest.* 5. *cap.* 4. *art.* 3. §. 1. *et* 2. et Van-Espen *Jur. Eccl. univ. part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 5. quibus in locis praeterea contendunt, eam quoque esse Synodorum Galliae, totiusque Gallicani Cleri sententiam. Verum istorum argumenta convertit *Natalis Alexander Hist. Eccles. dissert.* 4. *ad sec.* XIII. et XIV. ubi insuper pluribus allatis monumentis evidenter demonstrat, Ecclesiam Gallicanam longe aliud sensisse, quam isti venditent Auctores: enim vero Concilium Provinciale Rotomagense anni 1581. *cap.* 37. Concilium Provinciale Aquense anni 1585. *tit. de Poenit.* et Cameracense anni 1586. Regulares ab Episcopo approbatos, secularium Confessiones Paschali tempore audire posse, aperte docuere: idemque perspicuis verbis declararunt Dioecesanae Synodi., Tolosana anni 1530. Claromontana anni 1538. Suessionensis anni 1561. et Lugdunensis anni 1577. Coetus autem totius Gallicani Cleri satis luculenter mentem suam aperuit, quum 25. Aprilis anni 1683. Librum approbavit, quem pro Confessione facta cuilibet Sacerdoti, ab Episcopo approbato, scripserat Pater *Bagottus*, Societatis Jesu Presbyter, aliumque proscripsit contra *Bagotti* doctrinam evulgatum.

IV. Accedunt Constitutiones summorum Pontificum. *Clemens* VIII. Apostolicis litteris, anno 1592. ad Belgas datis, omnibus Fidelibus licitum pronunciavit, Quadragesimae, Paschatis, et alio quovis tempore, Religiosis Mendicantibus, Presbyteris Societatis Jesu, et aliis privilegiatis confiteri, dummodo ab Ordinariis fuerint approbati; praecepitque Archiepiscopo Cameracensi, et Episcopo Atrebatensi, ut Parochos in officio contineret, ne prohiberent plebem sibi subditam, quominus regularibus tempore Paschali confiteretur: *Praesenti nostro Decreto*, ait, *sancimus, tam dictis Fratribus Mendicantibus, et Presbyteris dictae Societatis Jesu, quam aliis privilegiatis praedictis, quibus id a Sede Apostolica indultum est, idoneis tamen, et ab Ordinario approbatis, peccata sua, etiam quadragesimali, et Paschali, et quovis alio tempore confiteri licite posse: dummodo tamen iidem seculares Christifideles Sacramentum Eucharistiae die festo Paschalis Resurrectionis in propria parochia ab eorum Parocho sumant*. Eamdem porro controversiam iterum excitatam inter Archiepiscopum Burdigalensem, et Regulares, *Innocentius* X. Constitutione edita VII. idus Februarii anni 1645. incipiente *Exponi nobis*, definivit: *Non potest Archiepiscopus Burdigalensis prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica, ne a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive administrare valeant personis secularibus Sacramentum Confessionis*.

V. Utramque Constitutionem eludere tentat citatus *Juvenin*, inquiens a *Clemente VIII.* atque Innocentio V. definiri quidem, integrum esse Christifidelibus confiteri Regularibus, a locorum Ordinariis legitime approbatis, quovis tempore; etiam Paschali; nequaquam autem decerni, per Confessiones Regularibus factas, fieri satis Canoni *Omnis utriusque sexus*. At, vanum hoc esse effugium ad Pontificia declinanda Decreta adinventum, nemo non videt. Etenim, quia seculares tempore Paschali, sola excepta Dominica Resurrectionis, sanctissimam Eucharistiam libere percipere possunt in Ecclesiis Regularium, eam tamen inibi percipientes, non satisfaciunt praecepto annuae Communionis, quod *superiori lib.9.c.16.n.3.* ostensum est, idcirco *Clemens VIII.* id in suo Decreto expresse cautum voluit. Idem itaque declarasset, si per Confessionem factam Regularibus annuae Confessionis praecepto satisfieri noluisset. Denique nullam similem interpretationem patitur Constitutio *Clementis X.* incipiens *Superna*, promulgata XI.Kalend.Junii anni 1670. qua conceptis verbis decernitur, qui Paschali tempore Regularibus ab Episcopo approbatis sua peccata aperiat, satisfacere Canoni *Omnis utriusque sexus*: *Eos*, inquit, *qui dictis Religiosis, simpliciter approbatis, Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quae incipit Omnis utriusque sexus, quoad Confessionem dumtaxat, satisfecisse censendos*. In eadem insuper Constitutione definivit idem Pontifex, fas esse Fidelibus aegrotantibus, absque alia aut Episcopi, aut Parochi licentia, sacramentalem Confessionem peragere apud Regularem jam semel ab Episcopo approbatum, hac tantum adjecta lege, ut Regularis, qui infirmi Confessionem excepit, teneatur de illa certiorem facere ejusdem infirmi Parochum: *Regulares simpliciter ab Ordinariis approbatos esse in dioecesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, et quorumcumque etiam infirmorum Confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia: de qua tamen Confessione teneri dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illico certiorem reddere: et hoc posse illis ab Episcopo sub poena suspensionis a facultate audiendi Confessiones praecipi: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam*.

VI. Quae quum ita se habeant, non poterat Episcopus Midensis obligationem, a qua Fideles saltem per praedictas Constitutiones soluti jam sunt, illis iterum imponere, eosque praecepto adigere ad sacramentalem Confessionem soli Parocho, aut de solius Parochis licentia alteri Sacerdoti faciendam tempore Paschatis, aut instante mortis periculo; quapropter jure meritoque fuit praedicta Constitutio, sacrae Congregationis judicio, castiganda.

VII. Quod vero alias spectat laudatas Constitutiones Midenses, vetus pariter controversia est, sub finem praesertim XV. seculi in Germania inter Parochos, et Fratres Mendicantes summa contentione agitata, num Fideles teneantur diebus festis parochiali Missae interesse. Causa delata est ad *Sixtum* IV. qui, rationibus utriusque allegatis, serio expensis, tandem die 17. Junii 1478. illam definivit, edita Constitutione, quae incipit *Vices illius*, relata *in Extravag.2.de treuga, et pace*, ubi inter alia praecipit: *Ut Fratres Mendicantes non praedicent, populos parochianos non teneri audire Missam in eorum parochiis diebus festivis, et Dominicis; quum Jure sit cautum, illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent*: ex qua Decretali liquido constat, Jure communi cautum esse, ut singuli Fideles diebus festis Missae adsint parochiali. Inducta autem est ea obligatio ante Concilium Sardicense, in quo *Osius* Episcopus *can.14.tom.1.* Collectionis *Harduini col.* 647. inquit: *Memini, superiore Concilio Fratres nostros constituisse, ut, si quis laicus in ea, in qua commoratur, civitate tres Dominicos dies, id est per tres septimanas, non celebrasset conventum, communione privaretur*; nomine quippe *conventus*, designari Missam solemnem, in qua populus cum suo Pastore unum efficit coetum, unamque repraesentat Ecclesiam, communiter adnotarunt Canonistae. Sardicensem canonem renovavit Concilium Quinisextum *can.*80. decernens *tom.3.* Collectionis *Harduini col.* 1690. ut, *si quis in civitate agens, tribus diebus Dominicis, in tribus septimanis, una non conveniat, si sit quidem Clericus, deponatur; si vero laicus, segregetur*. Ut huic porro praecepto satisfieret, in Synodo Nannatensi *can.1.* relato in Decretales *Gregorii IX. Cap.2.de parochis*, statutum est, *ut Dominicis, et festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in Ecclesia sit, qui, proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire. Quem si invenerint, statim ab Ecclesia ejiciant, ad suam parochiam redire com-*

pellant : *tom. 6. part.* 1. Collectionis *Harduini col.*457. et in ejusdem Concili *can.*2. additur : *Nullus Presbyter alterius parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiet*. Eamdem legem, atque obligationem plures inculcarunt posteriores Synodi, quas adducit *Natalis Alexand. t.*1. *Theol. dogm. et moral. lib.*2. *de Sacram. Eucharist. art.*5. *regul.*19.

VIII. Verum hisce sanctionibus derogatum nunc est, non solum contraria consuetudine, quam jam sua aetate multis in locis inductam innuit *S. Antoninus Summ. Theol. part.* 2. *tit.*9. *cap.*10. docens, non peccare, qui die festo Missam audit extra parochiam, ubi consuetudo viget illam audiendi in qualibet Ecclesia; verum etiam posterioribus summorum Pontificum Constitutionibus : siquidem *Leo X.* Constitutione edita die 13. Novembris 1517. diserte ait : *Auctoritate Apostolica, tenore praesentium, notum facimus, omnes Christifideles, qui, non contempto proprio Sacerdote parochiali, in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis, et festis diebus Missas audiunt, satisfacere praecepto Ecclesiae de Missa audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati, poenamve incurrere* : S. Pius V. suis Apostolicis litteris datis XVII. Kalend. Septembris 1567. definivit : *Christifideles audiendo Missas in Ecclesia Fratrum hujusmodi, diebus Dominicis, aut festivis, praecepto Ecclesiae de illis audiendis satisfecisse censeantur* : Clemens VIII. in Brevi, quod incipit *Significatum*, dato anno 1592. haec statuit : *Praesenti nostro decreto sancimus, secularibus universis libere Missas diebus Dominicis, et aliis majoribus festis audire in Ecclesia tam Fratrum Praedicatorum, quam aliorum Mendicantium, necnon etiam Societatis Jesu, licite posse, dummodo in contemptu parochialium Ecclesiarum non faciant*.

IX. At nihilominus non desunt Auctores, inter quos *Juvenin de Sacramentis diss.*5. *qu.*7. *cap.*2. *art.*2. Van-Espen *Jur. Eccl. part.*2. *tit.*5. *cap.*2. propugnantes, ne hodie quidem, citra grave peccatum, fas esse Fidelibus, solemnioribus saltem diebus festis, rei Divinae alibi, quam in propria parochia, interesse : neque enim juri communi derogatum ajunt, per praefatas Constitutiones, quibus potestas fit secularibus Missam audiendi in Ecclesiis Regularium, quoniam in illis haec adjicitur limitatio, nimirum : *Dummodo id non faciant in contemptum parochialium Ecclesiarum* : est autem impossibile, pergunt, contemptum abesse, quum iidem, sine ulla rationabili causa, a propria se subducunt parochia. Verum hac explicatione, praefata summorum Pontificum indulta penitus evertuntur : nullo etenim opus fuerat privilegio ad hoc, ut Fideles, legitima urgente causa, alienam adirent Ecclesiam, ut ibi Missae assisterent Sacrificio, quod ex praefatis Juris communis sanctionibus perspicuum est : quare, ne dicamus, *Leonem X. S. Pium V.* et *Clementem VIII.* verbis lusisse, nec quidquam specialis privilegii Regularibus concessisse, necessario fateri debemus cum *Azorio Instit. part.*1. *lib.*7. *cap.*6. *qu.*4. *in fin.* Fagundez *lib.*2. *cap.*3. *n.*9. aliisque ab his citatis, nomine *contemptus*, ab illis intelligi actum aliquem distinctum ab ipsa auditione Sacri extra parochiam, quo quis sive expresse, sive tacite, se a proprio Pastore aversum ostendat.

X. Sed, quae hactenus diximus, solam adstruunt libertatem, rem Divinam qualibet anni die audiendi in Ecclesiis Regularium. Quid autem dicendum quoad alias Ecclesias nullo privilegio, hac in re a Sede Apostolica donatas? Integrum hodie omnibus esse in qualibet Ecclesia, modo non sit Cappella, seu Oratorium privatum, sacris Mysteriis interesse, qui contraria consuetudine, in toto Christiano Orbe recepta, derogatum est praecepto audiendi Missam parochialem, docent *Sylvester verb. Missa* 2. *quaest.* 5. Navarrus *manual. cap.* 21. *num.* 5. Trullench *in praecept. Decalog. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.*1. *dub.*6. *n.*5. pluribusque allegatis, Barbosa *in collectan. ad Triden. sess.*22. *de observandis et evitan. in celebrat. Miss. n.*21. *de offic. et potest. Parochi cap.*11. *n.*15. *et seq.* addentes insuper, non posse hodie Episcopum praecipere suis subditis, ut se sistant Missae parochiali, quia non potest delere consuetudinem, quae quum vigebat in toto Orbe, jam induit naturam Juris communis. Et sane, quum versemur in lege mere Ecclesiastica, etiam *Juvenin cit. loc. in fin.* §.3. admittit, potuisse legitima praescriptione abrogari : et *Van-Espen*, quamvis eam in Belgio minime abrogatam contendat, *num.* tamen 15. fatetur, solere Episcopos monere quidem, atque hortari, non vero ullo judiciali actu populum compellere ad interveniendum Missae parochiali. Enimvero, non praecepto adigendam, sed hortationibus ad id alliciendam plebem, statuit Tridentinum *sess.*22. *in decr. de observand. et evitand. in celebr. Miss.* ubi Episcopos in hunc modum alloquitur : *Mo-*

neant eumdem populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, et majoribus festis accedant. Tridentino obsequens *S. Carolus Borromaeus* in suo Concilio Provinciali Mediolanensi VI. *Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 302. ab omni abstinens praecepto, plures adduxit rationes, quibus plebem ad parochialem Missam suaviter adduceret: *Hac nostra monitione*, inquit, *eos universos, et singulos cohortamur, ac per viscera misericordiae Jesu Christi obsecramus, atque obtestamur, ut, quamvis in suis viciniis, oppidis, et suburbiis, Oratoria, Capellas, aliasve Ecclesias, habeant, ubi sanctissimo Missae Sacrificio interesse possint: frequenter tamen Dominicis saltem, aliisque solemnibus festis diebus, ad suam quique parochialem Ecclesiam conveniant, ubi a Parocho, cui eorum cura commissa est, verbo Dei pascantur, Fidei Christianae rudimentis, aliisque animarum saluti necessariis praeceptis erudiantur, et ad sanctissima Sacramenta religiosius percipienda instruantur.* Hortationibus pariter, et suasionibus usi sunt Dei Servus *Joannes Ribera*, Archiepiscopus Valentinus, in Dioecesana Synodo, habita anno 1584. *tom.* 4. *Concil. Hispan. pag.* 285. Sanctus Toribius, Archiepiscopus Limanus, in sua Dioecesana Synodo VII. coacta anno 1592. *ibid. pag.* 689. aliique plures Episcopi in suis Synodalibus Constitutionibus apud *Genettum tom.* 6. *tract.* 4. *cap.* 7. *quaestion.* 5.

XI. Si istorum vestigiis inhaesisset Episcopus Midensis, suamque Constitutionem verbis formasset tantum hortatoriis, nulli fuisset reprehensioni obnoxius: sed, quia praeceptum adjecit, hoc fuit expungendum: quemadmodum, jubente eadem sacra Congregatione, saepius antea expunctum fuerat ab aliis similibus Synodalibus Statutis, ut videre est apud *Azorium cit. cap.* 6. *qu.* 6. *in fin.* Pasqualigum *de Sacrific. nov. Leg. quaest.* 1258. Barbosam *loc. cit.* atque in Declarationibus ejusdem sacrae Congregationis impressis Lugduni anno 1640. *num.* 11.

XII. Majus negotium facessere poterat obligatio imposita Dei verbum audiendi in propria parochia. Idem quippe Tridentinum, quod agens de auditione Missae in Ecclesia parochiali, verbis utitur dumtaxat hortatoriis: *Moneant populum*: loquens de Divini verbi auscultatione, alia adjecit verba, quae videntur praeceptum, et obligationem inducere: *Moneatque Episcopus* (ait *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.*) *populum diligenter, teneri unuquemque parochiae suae interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Idem discrimen animadvertit, qui nullum Tridentini verbum non est diligenter rimatus, *S. Carolus Borromaeus* in nuper citato Concilio Mediolanensi VI. *loc. cit. pag.* 301. ubi haec habet: *Sacra Tridentina Synodus Oecumenica ab Episcopis Fideles non solum hoc moneri voluit, ut frequenter ad proprias parochiales Ecclesias, saltem Dominicis diebus, festisque majoribus accedant; sed illud etiam diligenter ostendit, unumquemque teneri, ubi commode fieri potest, parochiae suae interesse ad audiendum verbum Dei.*

XIII. At, quum Dei verbum, ex ejusdem Tridentini decreto *sess.* 22. *cap.* 8. a Parochis vel per se, vel per alios, sit annuntiandum, et explicandum inter Missarum celebrationem, quod antiquissimi esse instituti notat Cardinalis *Bona rer. liturgicar. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 6. inquiens: *Hic mos, nunquam interrupta serie, ab initio Ecclesiae usque ad nostra tempora servatus est, ut proxime post Evangelium sermo, sive homilia, vel tractatus ad populum haberetur*: hinc, si Fideles obstringerentur praecepto illud in propria parochia auscultandi, tenerentur pariter Missae parochiali adesse, a qua tamen obligatione eos solutos pronunciavimus. Ad hanc difficultatem evitandam, varias Doctores iniere vias. *Suarez tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 10. opinatur, ideo Tridentinum verbo *teneri* eam addidisse limitationem, *ubi commode id fieri potest*, ut tali pacto significaret, sibi in animo non esse, Fideles absoluto praecepto obstringere, sed tantum monere, atque hortari. Ad haec, ait *Suarez*, si aliquod urget praeceptum audiendi Dei verbum, illud, non ex lege positiva Ecclesiae, sed ex lege profluit charitatis, sibi debitae, qua quilibet *tenetur habere curam animae suae, non solum adhibendo media simpliciter necessaria, sed etiam utilia, quale saepe est concionem audire*. Licet porro lex charitatis, pergit *Suarez*, non obliget ad concionem audiendam in parochia, Tridentinum tamen parochiam nominavit, quia ibidem a Parocho semper inter Missarum solemnia concio haberi debet, quod idem Tridentinum alibi decrevit. Eamdem doctrinam amplexatus *Rodriguez quaest. Regul. tom.* 1. *quaest.* 43. *art.* 7. Tridentinum intelligendum docet, quum, urgente charitatis praecepto se reficiendi pabulo Divini verbi, hoc nusquam commodius, et utilius audiri potest, quam in Ecclesia parochiali. In i-

dem recidit, quod tradunt *Fagundez lib.2.cap.* 1.*n.* 10. et Bonacina *disp.* 5. *de tertio Decalogi praecepto quaest.unic. punt.*2.*n.*27.*et seq.* nimirum, tunc solum teneri Fideles parochiali concioni interesse, quum necessaria Fidei rudimenta, quae ceteroquin ignorant, alibi addiscere nequeunt; aut quum praevident, alios suo exemplo pertrahendos ad concionem, a qua secus, non sine gravi earumdem animarum dispendio, se subducerent: quem tamen casum moraliter impossibilem, recte simul advertunt. Sed fortasse melius *Zerola in prax. part.*1.*verb. Praedicatio vers.Ad* 4. Trullench *cit.tom.*1.*lib.* 3.*cap.*1.*dub.*4.*num.*11.aliique sentiunt, obligationem, si quae unquam fuit, auscultandi proprium Parochum, verba facientem ad suum populum, ablatam nunc esse per contrariam consuetudinem, quum passim viri pii, et docti aliò se conferant ad sacros audiendos Oratores; ac proinde, inquit *Zerola*, sacra Congregatio Concilii saepius declaravit, non posse Ordinarium mulctis, et poenis subditos adigere ad concionem auscultandam in parochiam: quod etiam testatur *Barbosa in collectan.ad Trident.sess.*24. *cap.*4.*num.*17. Mirum propterea non est, quod praeceptum hac de re latum ab Episcopo Midensi tamquam nimium severum fuerit, ex ejusdem sacrae Congregationis sententia, praecidendum.

LIBER DVODECIMVS.

DE CONSTITVTIONVM SYNODALIVM QVAE JVRI COMMVNI ET APOSTOLICIS SANCTIONIBVS ADVERSANTVR INSVBSISTENTIA ITEM AN ET QVATENVS LICEAT ALIQVID PRAETER JVS COMMVNE IN SYNODO STATVERE.

CAPVT PRIMVM.

Firmitate carent Synodales Constitutiones, juri Communi, et Apostolicis Sanctionibus adversantes: multaque ad hanc rem comprobandam afferuntur exempla.

CAnonum statuta ab omnibus custodienda, dicitur *in Cap.* 1. *de Constitutionibus*, potissimum autem ab Episcopis, qui sunt custodes sacrarum regularum, uti habetur *in Can. Cum simus*, 9. *quaest.* 3. quique in sui consecratione se ad id arctissimo obstringunt juramento, ut *in Cap. Ego N. de Jurejurando*. Quocirca nihil magis vulgatum est, quam quod Synodalis Constitutio contra Jus commune, et Apostolicas sanctiones, nullius sit roboris, et firmitatis: quod manifeste constat *ex Cap. Quod super his*, *de majorit. et obed.* notatque *Fagnanus ibidem numer.* 26. atque *in Cap. Sicut olim*, *num.* 8. *et seq. de accusat.*

II. Plures porro Synodales Constitutiones, Juri communi obviantes recenset *Bottus in tract. de Synodo* 3. *part.* 1. *concl.* 1. *et plurib. seq.* Alias plures nos simul coacervabimus, eodem vitio infectas, eodemque nomine improbatas. A Jure communi sancitum est, Capitulum Ecclesiae Cathedralis praecedere debere Capitulo Collegiatae: quum autem in Synodalibus Constitutionibus Caesaraugustanis decreta fuisset promiscua sessio inter Canonicos Cathedralis, et Canonicos Collegiatae, in Romanae Rotae Auditorio decisum est, ejusmodi Constitutioni nihil esse deferendum, *decis.* 3. *num.* 11. *part.* 5. *tom.* 1. *recent.* Jure communi spectato, Abbates Regulares, nullam gerentes animarum curam, non tenentur accedere ad Dioecesanam Synodum, quod *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 8. *et seq.* ostendimus. In Synodalibus Constitutionibus Pampilonensibus iidem ad Synodum accedere jussi sunt; sed in Rotae Auditorio fuere ab ejusmodi praecepto absoluti, *decis.* 9. post Murgam *ad Constitutiones Apostolicas*. A Capitulis, et monasteriis deputari solent Vicarii temporarii, ad nutum amovibiles, qui animarum curam exerceant in parochiis, iisdem Capitulis, seu monasteriis unitis, a quibus tamen de Jure communi possunt, etiam sine causa divelli, ac removeri; modo remotio fiat absque dolo, et non ex odio. In citatis Constitutionibus Pampilonensibus statutum fuit, ne iidem, indicta causa, e curae exercitio avocarentur, uti habetur *decis.* 121. *coram Coccino*: sed, quum contigisset, remotionem sine causa fieri, Rota *decis.* 886. *n.* 29. *coram Cerro*, illam sustinuit, nulla habita ratione Synodalis Constitutionis. *Bonifacius VIII. in Cap. Consuetudinem*, *de Clericis non residen. in* 6. statuit, distributiones quotidianas Canonicis, et aliis Beneficiatis Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum, tribui non debere, nisi ipsi Divinis Officiis re ipsa adfuerint, exceptis illis, quo infirmitas, seu justa, et rationabilis corporis necessitas, aut evidens Ecclesiae utilitas excusaret; eamque Constitutionem innovavit sacra Tridentina Synodus *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* et observari praecipit, non obstantibus contrariis quibuscumque statutis, et consuetudinibus. Itaque, quum deinde quaesitum fuerit, utrum in Synodo Dioecesana recte decerni potuisset, ut absentibus, extra praedictos casus exceptos, distributiones capiendi jus esset, negativa prodit resolutio; propterea quod inferior superioris legem tollere, eique derogare nequit: ut late probat *Passerinus in Commentariis ad cit. Cap. Consuetudinem*, *num.* 175. *de Clericis non residen. in* 6.

III. In causis Beneficialibus admittitur appellatio suspensiva, ab eo interposita, qui in prima instantia succubuit; et solum post sententiam de-

finitivam, apud Sedem Apostolicam sive in petitorio, sive in possessorio promulgatam, ad compescendam litigantium malitiam, est locus sequestrationis fructuum, per textum *in Clementin.unic.de sequestrat. possess.et fruct.* Nihilominus aliquot Episcopi fas sibi esse putarunt, hanc appellationem suspensivam in suis Synodis reprobare, nec deinceps admittendam decernere: neque id perperam se fecisse arbitrabantur; etenim *Lancellot. de attentatis part.2. cap.12.limit.*48. Sperell.*decis.*85.*n.*4.Garcias *de Benefic.part.9.c.4.n.*30. asserunt, posse Episcopum in suo Synodo aliquas appellationes suspensivas a medio tollere. Verum haec assertio tolerari dumtaxat potest,quum appellatio in suspensivo non est expresse admissa, et concessa a Jure communi, cui profecto nullus, praeter supremum Legislatorem,potest derogare: quare recte *Fagnanus in cit. Cap.olim*, *n.*80.*et seq. de accusat.*ait: *Si circa judicia, illorumque expeditiones fuerit decernendum, meminisse oportebit, non posse Episcopos, nec Synodum Provincialem* (minus itaque Dioecesanam) *causam, quae sui natura, aut ex Iuris dispositione summaria non sit, summariam efficere, neque breviorem reddere instantiam, aut ea quae de Jure communi in causis summariis servanda sunt,praecidere, minusque appellationes in casibus, in quibus alias permittuntur, prohibere.*

IV. In nonullis Synodis,et quorumdam Capitulorum statutis,ab Ordinibus, et Beneficiciis arcentur descendentes ex Judaeis. Ejusmodi quoque statuta sacris adversari canonibus, est manifestum: hi siquidem, consentiente Apostolo 1.*ad Timoth.*3.ubi in Episcopum ordinari vetuit *neophitum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli*, solos neophytos, id est recens ad Fidem conversos, irregulares pronunciarunt.Ita decrevere Concilium Nicaenum *can.*2. Leodicenum *can.*3. Arelatense II. *can.*1. Descendentes autem a Judaeis nunquam Ordinum, et Beneficiorum dixere incapaces: quin immo *Alexander III.in Cap.Eam te,de rescriptis* ad Episcopum scribens Tornacensem, in Canonicum recipi jussit, qui ex Judaismo ad Christianam Fidem fuerat conversus: *Mandatum dedimus, et praeceptum,ut P.*(*qui de gente Judaeorum originem duxit, et Divina gratia Fidem Christi suscepit*) *in Canonicum reciperent, et praebendam sibi conferre deberent*: et infra: *Pro eo vero, quod Judaeus extiterit, ipsum dedignari non debet*: etenim, quod ibidem notat Glossa, *de Judaeis conversis Ecclesia fundata fuit*: et recte prosecuuntur Covarr. *in Clement:Si furiosus, part.*1.§.2.*n.*8 *conclus.*3. Sanchez *in Summ. lib.*2.*cap.*28. *n.*11. Fermosin. *tract.*2. *criminal. ac Cap.Ex speciali*, *n.*38. *de Judaeis*. Quamobrem praedictas Synodales Constitutiones, ob Juris communis resistentiam irritas declararunt *Albas in Cap. Ad decorem*, *n.*4.*de instit.* Solorzan. *de Jure Indiarum tom.*2.*lib.*3. *cap.*19. *n.*3.Pegas *de competentia inter Archiepiscopum, et Nuntium*, *part.*3.*cap.*1. §.6. *n.*16. Aliter dicendum foret, si in Beneficii erectione a fundatore cautum esset, ne unquam illud conferatur descendenti a Judaeis: quoniam in Beneficii fundatione permittitur fundatori leges, et conditiones illi apponere, etiam Juri communi adversantes: sicuti rem animadvertunt *Solorzan. loc.cit.verb.Sed licet*, et Fermosin. *in Cap. Ex speciali*, *n.*35. *Judaeis*. Idem judicium ferendum esset, si summus Pontifex justis de causis statuisset, ne in aliqua regione descendentes a Judaeis promoveantur ad Ordines: quod reapse in regno Portugalliae servari jussit *Sixtus* V. suis Apostolicis litteris, datis die 15. Januarii 1588. et confirmatis a *Clemente* VIII. die 18. Decembris 1600. quorum executionem iterum inculcavit sacra Congregatio sancti Officii epistola ad Collectorem ejusdem regni data anno 1611.

V. Quod diximus de Judaeis,etiam in iis locum sibi vindicat, qui originem ducunt ab aliis infidelibus.Quocirca,quum in nonnullis regionibus, et speciatim in civitate Charchien. invaluisset consuetudo, ab Ordinibus excludendi descendentes ab Indis, seu, ut vocant, *a Mulatis*, de illius robore disputatum fuit, in sacra Congregatione Concilii die 13. Febr.1683. et decisum, Indos, Nigros,omnesque ab illis,sive per paternam, sive per maternam lineam descendentes, ab Ordinibus recipiendis prohiberi non posse, si ceteris polleant qualitatibus, animique dotibus, a sacris canonibus praescriptis. Cohaerenter ad haec, datae fuerunt litterae ad Indiarum,aliosque per Hispanias,et regnum Portugalliae constitutos Episcop. quumque Archiepiscopus Ulyssiponen.renuisset Ordines cuidam conferre, qui a Mauris trahebat originem, suas praetexens Synodales Constitutiones,ab Ordinibus excludentes quotquot a Mauris,Nigris,alteriusve nationis infidelibus provenirent: re mature discussa in sacra Congregatione Concilii, die 13.Januarii 1685.responsum est, praefatas

Synodales Constitutiones, utpote obsistentes Iuri communi, nullius esse roboris.

VI. Non tamen idcirco improbamus Constitutionem conditam a saepius laudata Provinciali Synodo Mexicana, quae *lib.* 1. *tit.* 4.§.3. Maurorum, aliorumque infidelium filios circumspecte admodum Ordinibus initiari praecepit, inquiens: *Mexici tam ab Indis, quam a Mauris, necnon ab illis, qui ex altero parente Æthiope nascuntur descendentes in primo gradu, ne ad Ordines, sine magno delectu, admittantur*: *tom.* 4. *Concil. Hispan. pag.* 303. Aliud quippe est, descendentes ab infidelibus, ab Ordinibus prorsus excludere; aliud, cum cautela, et delectu illos promovere. Primum improbavimus: alterum commendamus, ne secus homines suspectae fidei sacris addicantur ministeriis. Etenim, quamquam Ecclesia ex hominibus coaluerit ab infidelitate conversis; nunquam tamen neophytos inter sacros Ecclesiae ministros cooptari permisit, nisi antea probati, certum suae fidei dedissent testimonium. *Nam et tempore opus est* (ait Concilium Nicaenum *cit. can.* 2. *tom.* 1. Collectionis *Harduini col.* 323. loquens de Ordinatione neophyti) *ei, qui catechizatur, et post Baptismum probatione quamplurima* et *in can.* 3. *Arabico*, ab Ecchellensi edito, *ibid. col.* 477. *Quicumque recens baptizatus fuit, cujus fidei adhuc non dignoscitur experimento certitudo, ne Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ordinetur.* Quantum vero temporis neophyti probationi sit praemittendum, priusquam eidem aditus aperiatur ad Ordines, non conveniunt Doctores. Alii unum annum satis esse putant, quia miles in Jure Civili, exacto militiae anno, dicitur *veteranus*: alii biennium requirunt; quia *Gregorius Magnus Oper. tom.* 2. *col.* 1056. *lib.* 10. *indict.* 3. *epist.* 24. relata *in Can.* 6. 19. *quaest.* 3. conversos ad Religionem vetuit ordinari, *priusquam biennium in conversione compleant*: alii exigunt decennium; quoniam decennium in Jure dicitur longum tempus, et infra illud non reputatur, *l. Super longi, Cod. de praescript. long. temp.* ubi Interpretes: alii demum quum *Covarruvia*, et *Gibalino de irregul. cap.* 3. *quaest.* 3. quum nullum hac de re sit certum tempus definitum a Jure, id relinqui autumant arbitrio Episcopi, cujus est perpendere, an recenter ad Fidem conversi tantae sint virtutis, atque in Fide constantiae, ut Ecclesiastica ministeria illis tuto committi valeant. Quae autem diximus de neophytis, congruere possunt etiam eorumdem filiis, si experientia compertum sit, eos aliquando in Fide nutasse; nam et istos probare oportebit, priusquam Ordinibus initientur, quemadmodum prudenter sancitum fuit in laudata Synodo Mexicana: non exinde tamen licebit inferre, eos posse itidem absolute, ac perpetuo ab Ordinibus arceri; multoque minus ab iisdem excludi poterunt infidelium nepotes, pronepotes, atque abnepotes, quod in aliis allegatis Synodis decretum fuerat.

VII. Inter ceteras facultates, quas Apostolica Sedes per Bullam Cruciatae Hispaniarum regnis concedi solitam elargitur, numeratur etiam potestas absolvendi a censuris. In Constitutionibus Synodalibus Pampilonensibus, et Salamantinis declaratum est, absolutionem, virtute Bullae Cruciatae impetratam, prodesse in utroque foro; in quarum Constitutionum obsequium, eamdem opinionem tutati sunt nonnulli Doctores apud *Frances variar. resolut. cap.* 20. *n.* 171. *et seq.* sed, quum vera Theologorum sententia doceat, facultatem absolvendi a censuris, in Bulla Cruciatae concessam, solum respicere forum internum, atque haec Theologorum sententiam fulciatur Constitutione *Vrbani VIII.* quam refert, et expendit *Wigandt. in tract.* 18. *append.* 2. *examin.* 2. *de sanctae Cruciatae Bulla n.* 48. idcirco praefatae Constitutiones, veluti obviantes Constitutioni Apostolicae rescissae fuere a Rota *decis.* 15. *coram* Merlino, et novissime impugnatae a Patre *Ludovico Nogueira in Expositione Bullae Cruciatae disput.* 15. *sect.* 3.

VIII. Episcopus Larinensis in sua Synodo, habita anno 1728. sibi licere putavit novam erigere Dignitatem Cantoratus, quae nunquam antea fuerat, in sua Ecclesia Cathedrali. De hac Synodali Constitutione anno 1732. disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii, et decisum, eam viribus carere: Jure siquidem communi permittitur tantum Episcopo de novo erigere simplex officium, aut, etiam cum consensu Capituli antiquam redintegrare Dignitatem, quae olim in sua Ecclesia extiterit, et fuerit postea suppressa; sed illam de novo instituere, ad solam pertinet Apostolicam Sedem, quemadmodum docent *Abbas in Cap. Cum accessisset, n.* 4. *de Constitut.* Fagnanus *in Cap. Delicto, n.* 7. *ne praebend.* Corrad. *in praxi Beneficar. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 28. *et seq.* Cardinalis Petra *ad Constit.* 2. Eugenii III. *sect. unic. n.* 35. et teste ci-

tato *Fagnano*, jampridem declaratum fuerat ab eadem sacra Congregatione Concilii.

CAPVT SECVNDVM.

Ad tuendam Synodalem Constitutionem, contrariam Juri communi, frustra adducitur studium servandae Ecclesiasticae disciplinae: sigillatim vero examinantur Constitutiones Clericos omnium clericalium jurium possessione deturbantes, ob non impletas ab illis conditiones a Concilio Tridentino praescriptas.

INitiatus prima Tonsura, aut etiam constitutus in minoribus Ordinibus, non fruitur privilegio fori, *nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum, et Tonsuram deferens alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel Vniversitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur*: verba sunt Tridentini *sess.23.cap. 6. de reform.* Clerici quoque conjugati, *qui cum unicis, et virginibus contraxerunt, modo alicujus Ecclesiae servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiae serviant, vel ministrent, et Clericali habitu, et Tonsura utantur*, eodem gaudent fori privilegio juxta textum *in Cap. Clerici, de Cleric conjugat. in 6.* confirmatum a Tridentino *cit. loc.* Qui autem praedictas non implet conditiones, et praecipue si habitum, et Tonsuram non deferat Clericalem, etiam nulla precedente monitione, remanet ipso jure spoliatus fori privilegio: quod cum communi docet *Fagnanus in Cap. Si quis, n. 21. et seq. de foro competenti*. Dubitatum autem fuit, an Clericus non conjugatus, nullumque possidens Ecclesiasticum Beneficium, si Clericales vestes abjiciat, aliis gaudeat Clericalibus privilegiis, puta exemptione reali ab oneribus laicalibus, privilegio *Cap. Odoardus de sallut.* ac similibus: nec defuerunt Doctores, qui docuerint, cum una cum habitu, quem deponit, omnia simul a se abjicere Clericalia jura, quibus propterea remaneat facto ipso spoliatus; putarunt quippe, solius privilegii fori expressam mentionem a Tridentino fieri, quia illud praecipuum est, sub quo cetera comprehenduntur: Cardinalis *de Luca in adnotat. ad Tridentinum disc. 24. num. 33.* Rota *coram* Priolo *decis 290. n. 14. et 15.* et *decis. 304. a n. 18. part. 17.* et *decis. 10. n. 10. et seq. part. 18. recent.*

II. Haec doctrina, utpote magis apta ad Clericos continendos in officio, multum arrisit cuidam Antistiti Theatino, qui proinde ea innixus in sua Dioecesana Synodo declaravit, Clericos conditionibus deficientes in praefato Tridentini decreto praescriptis, ipso jure omnibus exui privilegiis Clericalibus. Eidem porro Synodali Constitutioni insistens Archiepiscopus Theatinus, successor illius, qui Synodum celebraverat, ab omnibus Clericorum exemptionibus excidisse pronunciavit quosdam Clericos, qui in habitu, et Tonsura non incesserant. Sed, quum quidam eorum ab hac Archiepiscopi sententia appellasset ad sacram Congregationem Concilii, haec die 10. Junii 1684. nulla habita ratione Synodalis Constitutionis, respondit, illum amisisse dumtaxat privilegium fori. Etenim solum studium adigendi Clericos ad gestandas vestes Clericales, non potuit Synodo Theatinae esse sufficiens causa, cur Clericis adimeret privilegia, quae, juxta probabiliorem, et communiorem sententiam, Tridentinum reliquit intacta: siquidem, quum versemur in materia poenali, odiosa, et restrictiva Juris communis, Tridentini verba non esse extendenda ultra privilegium fori, quod unice exprimunt, sentiunt *Gonzal. ad regul. 8. Cancellariae gloss. 5. §.5. n.71.* Garcias *de Benefic. part. 2. cap. 3. n. 51. in fin.* Commitrol. *Respons. moral. lib. 6. quaest. 20.* Scacc. *de cambiis part. 3. §.7. gloss. 5. n. 162. verb. Contrarium.* Eadem quoque fuit constans, et perpetua sententia sacrae Congregationis Concilii; quod ex pluribus evincitur ejusdem decisionibus. In causa *Aquen.* mense Februarii 1589. *lib. 5. decretor. pag. 257.* censuit, *Clericos, qui decreto Concilii cap. 6. sess. 23. de reform. privilegio fori non gaudent, non intelligi privatos privilegio Canonis*; et die 3. Decembris 1622. *lib. 12. decretor. pag. 115.* quum quaesitum fuisset: *An, ut Clericus uti posset beneficio Capituli Odoardus, requirerentur conditiones praescriptae a sacro Concilio sess. 23. cap. 6.*: responsum fuit: *Decretum Concilii non ademisse Clericis non habentibus qualitates, quae exprimuntur cap. 6. sess. 23. nisi privilegium fori, et cetera firma remanere sub dispositione Juris.* Idemque deducitur ex aliis responsis ab eadem sacra Congregatione datis in *Nullius* 10. Maji 1625. *lib. 13. decretor. pag. 291. in Salutarium exemptionis* 9. Februarii 1664. *lib. 24. decret. pag.* 50. et in *Senogallien.* 6. Junii 1680. *lib. 31. decretor. pag.* 117. et videre est apud *Fagnanum in cit. Cap. Si quis, de for. compet.*

III. Ad eumdem finem Clericos inducendi ad obtemperandum Tridentini decreto, conditionesque servandas ibidem statutas, aliquando Episcopi in suis Synodis protestati sunt, se nunquam ad suum forum revocaturos Clericos delinquentes, qui illarum aliquam non servassent, sed eos relicturos coercitioni potestatis secularis. Verum, quum ejusmodi Constitutiones paratas animadvertimus in Synodis, ab amicis Episcopis, priusquam promulgarentur, ad nos transmismissis, semper delendas existimavimus: quidquid enim sit, an possit Episcopus Clericum alicujus criminis reum, qui conciliares conditiones non implevit, puniendum relinquere Judici seculari; hoc unum tamen certum est, nunquam scilicet impediri Episcopum, quominus illum, sive coelebs, sive conjugatus sit, semper valeat a Judice seculari repetere, atque ad suum forum revocare: quemadmodum definivit sacra Congregatio Concilii in una *Murana* 21. Januarii 1594. et in una *Valentina* 27. Martii 1627. et bene prosequitur *Pignatell. consult. 46. tom.* 1. Allegatum quippe Tridentini decretum solum operatur, ut nequeat a Clerico, qui praescriptas ibidem conditiones implere neglexit, declinari forum seculare, non autem privat Episcopum jurisdictione, et facultate illum tamquam sibi subditum puniendi. Hoc autem posito, perspicuum est contrariam potestationem, ab Episcopo in Synodo factam, aut non cohaerere Juri communi, aut imprudentiae notari: vel enim Episcopus id unice animo intendit, significare, nimirum, deliberatum sibi esset numquam Clericum, de quo est sermo, a foro seculari ad suum se deinceps evocaturum; et imprudentis utique consilii est, publica protestatione se obstringere ad nunquam exercendam facultatem, qua ceteroquin potitur: vel intendit se, suosque successores impedire, ne unquam a Judice seculari repetere valeant Clericum delinquentem, qui ob non servatas conciliares conditiones fuit ab eodem comprehensus; et hoc perperam attentat, quia in ipsius arbitrio non est, abdicare, multoque minus successoribus auferre jura Episcopalia, a Jure communi ipsis concessa.

IV. Quod vero Ordinarius possit jure suo Clericos tam coelibes, quam conjugatos, etsi non habeant requisita a Tridentino, sibi vindicare, atque a Judice laico, a quo fuerant comprehensi, repetere, debitisque in eosdem poenis animadvertere, saepius definitum est a Congregatione, apud *Sperellum decis. 17. num. 33. et 34.* quibus addi potest decretum alias editum, atque Archiepiscopo Neapolitano, sacra Limina visitanti, datum, cujus verba sunt; *Ad tertium, facta relatione Sanctissimo Domino Nostro super causa Leodien. die prima ejusdem in sacra Congregatione Concilii proposita, et resoluta, Sanctitas sua approbavit opinionem eorum, qui majores numero fuerunt in voto, Clericos etiam non habentes requisita pag. 6. sess. 23. de reform. licet ipsi tamquam contravenientes ordinationi sacri Concilii, non possint pro se allegare privilegium fori, nihilominus subesse jurisdictioni Episcoporum, seu Ordinariorum, illorumque cognitioni, nedum in causis, in quibus iidem Episcopi, seu Ordinarii praevenerunt, verum etiam in quibus non prevenerunt, sed illos e manibus Judicis laici petunt, quando Clerici adhuc Clerici permaneant, videlicet, si neque a Jure, neque ab homine, per declarationem servatis servandis factam, privilegiis Clericalibus denudati, seu privati sint*: die 9. Novembris 1630. *lib. 14. decretor. pag.* 346. Die vero 1. Augusti 1634. *occasione propositionis factae relationis status Ecclesiae Neapolitanae, Sanctitas sua, ad removendam omnem difficultatem, jussit, omnino servari supradictam opinionem*. Id ipsum fuerat antecedenter conclusum die 18. Decembris 1595. *lib. 8. decretur. pag.* 153. die 12. Junii 1608. *lib. 11. decretor. pag.* 35. et die 14. Martii *lib. 12. decretor. pag.* 37.

V. Quod vero speciatim attinet ad Clericos conjugatos, extat responsum ejusdem sacrae Congregationis in *Alatrina Jurisdictionis* die 27. Martii 1683. cujus verba sunt: *In carceribus Frusinonis detinetur, nomine Curiae Episcopalis Alatrinae,* Dominicus Colacicco *Clericus conjugatus, ut praetensus homicidii reus. At praetendente Fisco Curiae secularis, carceratum esse ad hanc remittendum, tamquam non habentem requisita sacri Concilii ad effectum gaudendi privilegio fori; controversia delata fuit ad sacram Congregationem Immunitatis, ex cujus decreto resolvendum proponitur dubium: An, praeveniente Episcopo, vel volente vindicare Clericum, possit, licet non habeat requisita. Sacra etc. respondit: Affirmative.* Post haec a nobis exarata, typis impressa est Bibliotheca Canonica *Lucii Ferraris*, cujus supra meminimus, atque *in ejus tom. 2. verb. Clericus art. 2. num. 50. et seq.* plura congesta vidimus de jure Episcopi in Clericos conjugatos, quae, quum opus fuerit, legi poterunt.

CAPVT TERTIVM.

Ad ea confirmanda, quae nuper dicta sunt, statuitur, an, et quando liceat Clerico iterum induere Clericales vestes, quas antea dimiserit: an liceat Episcopo Ordines minores, una cum Subdiaconatu, uni eidemque personae eadem die conferre, et an irregularitate afficiatur, qui, nulla impetrata absolutione a censura, qua est irretitus, ascendere praesumit ad altioris Ordinis gradum.

NIhil frequentius, quam quod a Clericis Clericalis habitus dimittatur, et dimissus pro libito resumatur. Illum autem resumentes, modo id non faciant in fraudem, sive coelibes sint, sive conjugati, ad pristina restituuntur Clericalis ordinis privilegia: quod communiter tradunt Doctores *in Cap. unic. de Clericis conjugatis, in 6.* speciatim *Passerin. num.* 39. et late *Panimoll. decis 6. annot. 6. num.* 18. *et duobus seq.* decisumque est a sacra Congregatione Concilii in *Militen. Fori* 7. Maji 1672. *lib.* 27. *decretor. pag.* 379. idemque de Clericis, qui, dimissa militia, cui nomen dederunt, iterum vestes induunt Clericales; docent *Carena resol.* 11. *num.* 16. Oril. *in observat. ad resolut.* 4. Campanae *num.* 4. et Rota *decis.* 355. *num.* 9. *et* 10. *part.* 14. *recen.* Hinc porro fit, ut propter delictum ab ipsis eo tempore perpetratum, quo laicorum more induti incedebant, coerceri nequeant a Judice laico, postquam sine dolo et fraude vestem laicalem in Clericalem iterum commutarunt: ut notat *Pignatellus consult.* 45. *per tot. tom.* 1. Panimoll. *cit. decis.* 6. *annot.* 6. *num.* 22. et saepius declaravit sacra Congregatio Concilii, signanter in *Nuscana* 19. Decembris 1584. *Sacra etc. respondit, Clericum conjugatum, qui post dimissum habitum, et Tonsuram Clericalem, deliquit, quamvis pro eo delicto in curia laicali citatus, et in contumaciam condemnatus fuerit, si deinde, modo non in fraudem, reassumpto habitu, et Tonsura, Ecclesiae inserviat, juxta decretum sacri Concilii cap. 6, sess. 23. non posse a Judice laico propter idem delictum in carcerem conjici, aut personaliter distringi.* Idemque respondit in *Nullius* 19. Decembris 1595. Tunc autem praesumitur Clericis habitum, quem deposuerat, in fraudem resumere, quum illum induit, postquam a potestate seculari comprehensus, atque in carcerem conjectus, ex eo se per fugam subtraxit, aut postquam e carceribus, praestita cautione parendi Judicis sententiae, dimissus fuit, inquit *Fagnanus in Cap. Magnus, num.* 73. *de oblig. ad ratiocin.* in quo tamen rerum eventu, non secularis, sed Ecclesiastici Judicis esse inspicere, ac decernere, an revera fraus adfuerit, docet ibidem *Fagnanus num.* 74. et respondit sacra Congregatio in una *Aquilana* apud *Pignatellum ead. consult.* 45. *n.* 6.

II. Disputatur dumtaxat, num de fraude constare debeat, etiam ut Judex laicus possit contra praefati Clerici bona *realiter* procedere, vel solum ut in ejusdem personam animadvertere queat. Non enim, quoad hoc, semper in eadem sententia perstitisse visa est sacra Congregatio. Ea quippe quandoque propendere visa est in opinionem, quae fraudem necessariam putat, ut potestas secularis possit manum injicere in personam Clerici, qui, post patratum delictum, Clericalem habitum resumpsit; sed de fraude nequaquam inquirendum autumat, ut contra delinquentis bona libere procedat, ad quod satis esse arbitratur, Clericalem habitum fuisse, post delictum, resumptum, quin sit investigandum, quo animo id factum fuerit: uti videre est apud *Fagnanum cit. loc.* Passerinum *in Cap. unic. de Cleric. conjugat. in* 6. et Oril. *in observ. ad resolut.* 4. Campanae *num.* 18. Aliquando autem eadem visa est fraudem exigere in utroque casu; ita ut, ea seclusa, nequeat Judex laicus neque in personam, neque in bona procedere Clerici, qui habitum resumpsit. Ita quippe colligitur ex ejusdem responso dato in causa *Papien.* 23. Maji 1626. *lib.* 13. *decretor. pag.* 7. quod allegant etiam *del Bene de immunitate tom.* 1. *cap.* 4. *dub.* 25. *num.* 11. et Tondut. *de praeventione part.* 2. *cap.* 53. *n.* 5. Quamvis, si contra Clericum agatur tantum civiliter, seu ad solam poenam pecuniariam, longe facilior admittatur fraudis probatio: si enim ipse habitum resumat, postquam citatus fuit ad tribunal seculare, censetur illum resumere in fraudem, et propterea non potest in eo judicio civili forum declinare laicale: quod docent *Oril.* ubi supra *num.* 27. Fermosin *in cap. Proposuisti, quaest.* 7. *per tot.* et signanter *num.* 7. *de foro competenti*, censuitque sacra Congregatio Concilii in *Sabinen. privilegii fori* 30. Martii 1686.

III. Haec praemittenda fuere, ut faciliorem viam sternerent ad ea, quae statim ad rem nostram

stram dicturi sumus. Ad praecavenda mala, quae ex hac libera habitus, et Tonsurae dimissione, et libera potestate utrumque Clericorum insigne quandocumque resumendi, oriuntur, atque ad evitandas insuper contentiones inter utramque potestatem, secularem scilicet, et Ecclesiasticam, quae plerumque hac de causa excitantur, nonnulli Episcopi in suis Synodis edixere, ne deinceps ulli Clericorum liceret, absque Ordinarii licentia, Clericales vestes, et Tonsuram deponere, depositasque resumere: simulque decrevere, ut Clericalis habitus, sine Episcopi licentia resumptus, nulli suffragaretur ad iterum assequenda Clericalia jura. Verum, quum Clericus constitutus in minoribus possit jure suo, quandocumque voluerit, ad secularem statum redire, ac pro suo pariter libito ad Ecclesiasticum inde reverti; reversus autem, statim ac habitum Clericalem, quem abjecerat, denuo induit, a Jure communi ad omnia restituatur Clericalia privilegia, quae antea amiserat; ejusmodi Constitutiones, contrarium decernentes, omni carent robore, et efficacia, quod bene advertunt, et probant *Ricc.part.2.decis.Cur.Neapol.dec.*168. Donat. Anton. de Marinis *Resol.Jur. lib.*1. *cap.* 49.*num.*3. *et seq.* et quod magis est, praefatas Synodales Constitututiones semper irritas pronunciavit sacra Congregatio Concilii. Etenim in *Marsicana Clericatus* consulta: *An sustineatur Constitutio Synodalis generaliter prohibens, ne ullus Clericus primae Tonsurae dimittat habitum, neque coram Notario seculari, neque sine licentia Episcopi*: respondit *Negative*, die 9. Septembris 1677. *lib.*29.*decretor. pag.*500. Jam autem antea in *Oppiden.* die 10. Maii 1635. *lib.* 15.*decretor.pag.*176. id ipsum hisce verbis decreverat; *A prohibitione generali, ne Clerici reassumere possint habitum Clericalem absque auctoritate ipsius Episcopi, abstinendum*. Et in *Mutinen.* 14. Decembris 1647. *lib.*18. *decretor. pag.* 437. interrogata: *An idem Episcopus constituere possit in eadem Synodo, ut Clerici, qui semel habitum Clericalem deposuerunt, non possint illum reassumere absque expressa ejusdem Episcopi licentia. Negative*. In causa vero *Nullius, seu Neapolitana*, 8. Augusti 1654. *lib.* 19. *decretor.pag.*384. proposita quaestione: *An Clericus in minoribus constitutus, qui dimisit habitum Clericalem, possit absque licentia Episcopi illum reassumere, quando adest Constitutio Synodalis prohibitiva, ne reassumatur absque praedicta licentia*: Sacra etc. censuit *posse, absque licentia Episcopi, non obstante Constitutione Synodali prohibitiva, quum non sit permissa*. Et in causa *Pennen.* die 19. Junii 1629. *lib.*42. *decretor pag.* 476. ad simile quaesitum respondit: *Dandum esse supradictum decretum in causa Neapolitana*.

IV. Ad obviandum autem incommodis, quibus Episcopi per praefatas Constitutiones occurrere cupiebant, alia ipsis a Jure parata est via, quam sine offendiculo calcare possint. Praecipiant itaque Clericis, vel per publicum edictum, vel per citationem singulis factam, ut incedant in habitu, et Tonsura, atque alicui inserviant Ecclesiae, praefinito congruo tempore ad utrumque praestandum: hoc autem elapso, ter illos commoneant, ut praecepto obtemperent, ad normam textus *in cap. Contingit*, 2. *de sententia excommunicationis*: advertant tamen, hac in re non satis esse unicam monitionem, quae tribus aequivaleat, sicuti observat Glossa *in Clementina* 1. *verb. Tertio*, sed requiri tres distinctas, ut, aliis citatis, docet *Fagnanus in eod. Cap. Contingit, num.*8. post trinam vero monitionem, adversus inobedientes, in sua persistentes contumacia, sententiam ferant, qua declarent, eos propria culpa excidisse Clericalibus juribus, neque deinceps restituendos fore ad privilegia, quorum, sua pervicacia, se praebuerunt indignos. Quod si, post hanc sententiam, Clericales vestes iterum induere praesumant, non propterea tamen a seculari foro se subtrahent, sed remanebunt eidem subjecti, perinde ac laici: quemadmodum tradit *Fagnanus loc.cit.* atque ex sententia sacrae Congregationis Immunitatis confirmant *Monacell. in Formul. legat. practic. tom.*2. *tit.*15. *formul.*4. *cum tribus sequentibus*.

V. Haud multum a nuper enarratis absimile erat repagulum, quod praedictae libertati Clericorum exeundi, iterumque induendi Clericalem habitum, apponere meditabatur Calaritanus Archiepiscopus. Significaverat is sacrae Congregationi Concilii, in sua dioecesi ingentem reperiri numerum Clericorum conjugatorum, quorum plerique, in Clericalis ordinis dedecus, artes viles exercebant, et quandoque enormia perpetrabant facinora: ex quo consequebatur, fere semper ab Archiepiscopo, pro tuenda eorum exemptione, suique fori jura propugnando, contendendum esse cum potestate seculari. Ad haec autem non levia mala cohibenda, potestatem sibi fieri petierat conferendi eadem die uni eidem-

que personae minores Ordines, et Subdiaconatum: tali enim pacto Clerici adeo obstricti, et mancipati remanerent Ecclesiae, ut non amplius integrum illis foret ad seculum regredi, et vilibus artibus vacare; quod in aliis ejusdem regni dioecesibus, ad eosdem eradicandos abusus, jam moribus receptum addidit. Super hisce Archiepiscopi postulatis nos, qui tunc temporis ejusdem Congregationis Secretarium agebamus, opportunam elaboravimus Dissertationem, quae extat *tom.4. Thesaur. Resolut. pag. 162.* in qua, post accuratum examinatum textum *in cap.2. de eo qui furtive Ordinem suscepit*, et cetera expensa, quae a Doctoribus ad rem allegantur, Episcopi precibus abnuendum conclusimus. Sacra vero Congregatio, nostro sensui adhaerens, die 21. Februarii 1728. Archiepiscopi instantiam rejecit: non enim derogandum censuit Juri communi, ad propulsandos abusus, qui aliis Juris remediis poterant coerceri.

VI. Ad rem pariter, quam versamus, aliud pertinet decretum, quod alius Episcopus secum deliberaverat publicandum. Cautum est in Jure, ut, si quis suspensus ab Ordinis exercitio, Ordinem exerceat, fiat statim irregularis, per textus *in Cap. Apostolicae, 9. de Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante, cap.1. de sententia excommunicationis, in 6. et cap.1. de sententia, et rejudicata*, pariter *in 6.* In nonnullis dioecesibus eousque processerat Clericorum audacia, ut, quamvis suspensione irretiti, ab exercitio se abstinerent Ordinum, quibus erant initiati, attamen, nulla impetrata absolutione a censura, ad superiorem Ordinem ascendere non dubitarent. Episcopi, in quorum dioecesibus haec frequentius eveniebant, ad eorum sacrilegam cohibendam temeritatem, quum inutilia experti fuissent alia, quae jam adhibuerant, remedia, quaesierunt a nobis in minoribus tunc constitutis, an sibi fas esset eos Synodali decreto declarare irregulares?

VII. Huic interrogationi indubitanter respondimus, id nequaquam ab Episcopis posse decerni: apud omnes enim Canonistas principii loco est, irregularitatem a solo Jure, et non ab homine, induci posse: a Jure autem irregularitate quidem afficiuntur, qui contempta, qua ligantur, censura, in suscepto Ordine solemniter ministrant; nunquam vero irregulares pronunciantur, qui cum ejusdem censurae vinculo ad superiorem Ordinem ascendere praesumunt. Scimus enimvero, non defuisse Doctores, quibus visum quum fuerit, ascensum ad altiorem Ordinem quoddam esse exercitium inferioris Ordinis jam suscepti, idcirco docuere irregularitatem a Jure in primo casu irrogatam, etiam secundum complecti. Ita inter ceteros tenuerunt *Angel. in Summ. verb. Irregularitas* §.22. Sylvester *ibid. quaest.2.* Navarrus *consil. 26. de temporib. Ordinat. lib.1.* Covarr. *in cap. Alma mater, part.2.* §.3. *de excommunicationis* Majol. *de irregularit. lib.4. cap.34. num.1. et seq.* Pax Jordan. *elucrubat. tom.1. lib.3. tit.6. num.382.* Volp. *Resolut. moral. resolut.103. num.10.* Sed simul non ignoramus, veriorem, et communiorem esse sententiam oppositam, quae, quamquam sacrilegii reum fateatur, qui sciens se censurae vinculo obstrictum, superioris Ordinis gradum audacter conscendit, eum tamen ab irregularitate absolvit: quam quidem sententiam amplexata est sacra Congregatio Concilii in *Carinolen. seu Neapolitana Ordinationis, die* 31. Januarii 1688. siquidem recipiens altiorem Ordinem, nonnisi improprie dicitur solemniter ministrare in inferiori Ordine, a cujus exercitio est suspensus: in hac autem materia odiosa, et poenali, non censetur cadere sub legis censuram, quod nonnisi improprie legis verba comprehendunt: uti apposite ratiocinantur *Suarez de Censuris disp.42. sect.3. num.2. et disput.31. num.57. et seq.* Sayr. *de censuris cap.16. num.22.* Layman *Theolog. moral. lib.1. tract.5. cap.3. num.5.* Sorb. *in compend. privileg. Mendic. vers. Sed hic advertenda est*, Bonacina *Oper. moral. tom.1. de censuris disput.7. quaest.4. num.2.* Diana *Oper. moral. tom.5. tract.5. resolut.17. num.2.* Antonell. *de reg. Eccles. lib.2. cap.11. num.6.* Vulp. *in prax. judic. for. Eccles. cap.8. num.32.* Barbosa *de potest. Episc. part.2. allegat. 16. num.13. in fin.* Tamburr. *Oper. moral. tom.2. lib.10. tract.4. cap.14. num.7.* Fermosin. *in cap. Vel non est compos, de tempor. Ordinat. quaest.3. num.13. et 14.* Bard. *in select. moral. lib.1. quaest. 12. per tot.* Gibalin. *de irregularit. cap.5. quaest. 2. consect.3.* Lezana *in Summ. tom.2. verb. Irregularitas num.4. vers. Id etiam dicendum de suspenso.*

CAPVT QVARTVM.

Ad ampliorem praemissorum confirmationem, expenditur casus Clericorum, qui, postquam prima Tonsura insigniti, ac etiam ad minores Ordines promoti fuerunt, ad majores ascendere recusant; vel majoribus Ordinibus initiati, ad Sacerdotium promoveri non curant: an scilicet, et qua ratione ab Episcopo cogi possint ad superiores Ordines suscipiendos?

Dictum est in superiori capite de Calaritani Archiepiscopi consultatione, qui quum videret, in sua dioecesi non paucos Clericos conjugatos ad sordidas artes se abjicere, aut se flagitiis contaminare, ut scandalis hisce obviam iret, secum deliberaverat, quemcumque deinceps minoribus Ordinibus initiaret, eumdem simul ad Subdiaconatum promovere; super quo sacrae Congregationis Concilii sententiam exquirens, contrarium responsum tulit. Alii autem Episcopi animadvertentes, dioeceses suas refertas esse minoribus Clericis in otio et luxu viventibus, id consilii coeperant, ut eos ad sacros Ordines suscipiendos compellerent, praefiniendo ipsis congruum tempus, intra quod ad majores Ordines ascendere deberent; quo elapso, si praecepto non obtemperassent, omnibus Clericalibus privilegiis expertes fierent, et laicalis fori jurisdictioni subjicerentur: id autem, quo plus solemnitatis et roboris haberet, in suis Synodalibus Constitutionibus inserere cogitaverant. Verum, quum nostrum hac de re judicium exquireretur, respondere non dubitavimus, hujusmodi consilium erroneum esse, et ad effectum aliter perduci non posse, quam cum aperta Ecclesiasticae disciplinae violatione, et proximo periculo replendi Sanctuarium vitiosis et scelestis hominibus, ad quorum ingressum merito luxisset Ecclesia, Prophetae *Thren.* 1. vocibus utens: *Vidit gentes ingressas Sanctuarium suum, de quibus praeceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam.*

II. In cujus sententiae confirmationem satis fortasse fuisset ostendere, quod, licet antiquitus ea disciplina viguerit, ut filii impuberes ad Tonsuram, et ad Lectoratum a parentibus oblati, ab Ecclesia acceptarentur; qua de re nos ipsi egimus in epistola ad Assessorem S. Officii conscripta sub die 15. Decembris 1751. *num.* 4. quae typis vulgata, deindeque inserta fuit *Bullario nostro tom.* 3. *n.* 54. licet etiam in Ecclesiasticis monumentis exempla non desint Ordinationum per vim factarum; cujusmodi fuit Ordinatio Sancti *Augustini*, qui, ut mos gereretur populo tumultuanti, invitus ad Sacerdotium promotus fuit, uti narrat *Possidius in ejus Vita*, et nos alias retulimus *in nostra Instit.* 72. §. *Tertio loco pag.* 350. et qualis etiam fuit Ordinatio Macedonii celebris Anachoretae, de qua *Theodoretus in Historia Religiosa c.* 2. nihilominus hodie severissimis legibus vetitae sunt Ordinationes coactae. Siquidem *justum est, ut nemo crescere compellatur invitus.* Ita olim pronuntiavit *S. Gregorius Magnus*, cujus verba relata sunt *in Can. Gesta, dist.* 74. cum quibus concordant ea, quae leguntur *in Can. Vbi ista, eadem distinct. Denunciamus, quod, si posthac quicquam tale praesumpseris, et aliquem seu Episcopum, seu Presbyterum, seu Diaconum, invitum facere forte credideris, Ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiae, vel Aemiliensis noveris auferendas*: adeo ut, juxta vigentem canonicam jurisprudentiam, si quis gravi, veroque metu coactus, ad Ordinationem accedat, et Ordines suscipiat, valida quidem habeatur illius Ordinatio, et character Ordinis ipsius animae impressus; sed nihilominus eadem Ordinatio illicita reputetur, nec ordinatus adstrictus remaneat continentiae voto, quod adnexum est Ordini eidem collato; quemadmodum deducitur ex Decretali *Innocentii III. in Cap. Majores, de Baptismo*, et ex aliis probationibus, quas nos cumulavimus in nostra epistola ad Vicesgerentem Vrbis, data die 28. Februarii 1747. et impressa tum seorsim, tum *in eodem Bullar. nostro tom.* 2. *n.* 28. super quibus nonnulla collegimus in nostro Tractatu *de Sacrificio Missae sect.* 2. §. 79. *Latinae editionis Patavinae.*

III. Sed, ut ipsam propositae quaestionis, simulque responsi nostri rationem accuratius expendamus, praemittendum est, aliquos esse tum simplices Clericos, aut minoribus Ordinibus initiatos, tum etiam Subdiaconos, vel Diaconos, qui Beneficium Ecclesiasticum nullum possident; alios vero esse Ecclesiasticis Beneficiis praeditos, quibus adnexum est onus suscipiendi Ordines sacros, vel etiam Presbyteratum. Quod itaque ad illos pertinet, qui cum Tonsura, aut minoris Ordinis gradu Beneficium nullum obtinent, quomodo hi compelli poterunt ad suscipiendum Ordinem sacrum, quum ipsis Ecclesia permittat uxorem, dummodo virginem, ducere; et nihilominus, si habitum, et Tonsuram Clericalem non deserant, et Ecclesiae ministrare pergant, Clerica-

libus privilegiis eosdem gaudere consentiat? Quod quidem a *Bonifacio VIII.* statutum legitur *in cap. Clerici, de Clericis conjugatis, in sexto* et rursus instauratum a sacro Tridentino Concilio *sess. 23. cap. 6. de reform.* ut alibi in hoc ipso Opere expositum fuit. Fatemur equidem, omnes Clericos, juxta Ecclesiae mentem, eo loco haberi, ut sint *in via ad majores Ordines suscipiendos*, quemadmodum exsequendo pronuntiat idem Concilium *in cit. cap. 6.* cujus etiam lex est *in ejusdem sessionis cap.* 11. ut *nemo iis* (minoribus nempe Ordinibus) *initietur, quem non scientiae spes majoribus Ordinibus dignum ostendat*. Verum nil aliud inde inferri potest, nisi cavendum Episcopis esse, ne Clericalem Tonsuram, aut minores Ordines aliis conferant, quam his, de quibus merito conjicere liceat, aliquando tales futuros, ut ad majores Ordines cum Ecclesiae utilitate promoveantur; non autem exigendum esse ab ipsis tonsuratis, aliisque minoribus Clericis, ut etiam inviti ad majores Ordines ascendant. Nec aliter judicandum videtur de Subdiaconis, aut Diaconis Ecclesiastico Beneficio carentibus. De his enim praefata Tridentina Synodus *cap. 12. et cap. 13. ejusdem sess.* 23. plura quidem praescripsit, pluraque proposuit, quae in ipsis veluti necessariae conditiones requirerentur, ut ad Diaconatum, seu respective ad Sacerdotium digne promoverentur; at non ulterius progressa fuisse dignoscitur, ut Subdiaconum cogi voluerit ad Diaconatus Ordinem ascendere, aut Diaconum invitum Sacerdotio initiari. Neque vero desunt exempla virorum eximia probitate, ac etiam illustri sanctitate praeditorum, qui, quum ad Subdiaconatus Ordinem pervenerint, in eo per totum vitae cursum perseverarunt, quive ad Diaconatum usque progressi, nunquam ad Sacerdotium ascenderunt; sive sublimem gradus celsitudinem pertimescentes; sive christiana animi demissione existimantes, se iis dotibus, atque virtutibus carere, quas sacri canones in promovendis ad superiores hosce Ecclesiasticae hierarchiae Ordines requirunt.

IV. Haec autem intelligenda sunt de Clericis tum minoribus, tum majoribus, qui Ecclesiastica Beneficia non obtinent. Jam vero videndum de iis, qui hujusmodi Beneficiis fruuntur. Quos quidem certum est teneri ad eum Ordinem suscipiendum, quem natura postulat Beneficii, quod unusquisque obtinet. Etenim sacra Tridentina Synodus *cap. 12. sess. 24. de reform.* Episcopis mandat, ut *neminem deinceps ad Dignitatem, Canonicatum, aut Portionem recipiant, nisi qui eo Ordine sacro aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Praebenda, aut Portio requirit, aut in tali aetate, ut infra tempus a Jure, et ab sancta Synodo statutum initiari valeat*. Quum autem ii, qui Beneficium acceptarunt, simul etiam acceptaverint onus ascendendi ad Ordinem Beneficio adnexum, aequum est, eos a Superiore compelli ad hujusmodi Ordinem assumendum; vel, si hanc obligationem implere recusent, eosdem adepto Beneficio privari. Quod statutum jam pridem fuit ab *Alexandro* III. in celebri sua Decretali *Cum in cunctis*, §. *inferiora*, *de electione*, cum qua concordat altera *Gregorii* X. quae incipit *Licet, eod. tit. in sexto*. Atque his Constitutionibus, quae extant in corpore Juris Canonici, addenda est *Innocentii* III. epistola 130. *regest.* 14. quae scripta est ad Apostolicum Legatum ab ipso in Lombardiam directum, cui, ut provideretur necessitati quarumdam Ecclesiarum Sacerdotum ministerio carentium, ita scribit: *Si quos inveneris in ipsis idoneos ad gradum Sacerdotii assumendum, tu illos, ut se ad superiores Ordines faciant promoveri, per subtractionem Beneficiorum, appellatione cessante, compellas*.

V. In Actis saepe dictae Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, ad annum 1683. adnotatum invenimus, proposita fuisse ab Episcopo Malacitano nonnulla dubia circa Clericos tonsuratos, aut in minoribus Ordinibus constitutos, qui quum Ecclesiastica Beneficia obtinerent, ad majores Ordines promoveri non curabant; nimirum quaesitum fuisse, an ad superiores hujusmodi Ordines suscipiendos adigi possent, indicta poena privationis Beneficiorum; quot vero monitiones praemitti deberent, ut ad comminatam poenam re ipsa infligendam canonice procedi posset; quod si forte illi, advenientibus Ordinationum temporibus, examini quidem se sisterent, reprobari mererentur, quoties id evenire opus esset, antequam ad privationem Beneficii procederetur. His autem perpensis, sub die 23. Martii ejusdem anni praedicta Congregatio nullum generale responsum dandum esse censuit, sed illud in casibus particularibus daturam se edixit; in quo sane eam sapientissime se gessisse fatendum est. Nam primo Episcopus de compellendis omnibus Clericis Beneficiatis ad sacros Ordines suscipiendos age-

bat: quasi vero Beneficium nullum foret, cui adnexum non esset onus ascendendi ad Ordinem sacrum: constet, plura esse, quae ex ipsa Juris dispositione, praeter Clericalem Tonsuram, aut Ordines minores, nihil ultra requirunt, ut sunt Canonicatus Ecclesiarum Collegiatarum; quarum scilicet Canonici, nisi propriis Constitutionibus obstringantur ad suscipiendum Ordinem sacrum, haud sane ad id arctantur Jure communi, quod nihil aliud in eis requirit, praeter aetatem annorum quatuordecim, et Clericalem Tonsuram: ut late probant *Corrad. in praxi Beneficiar. lib. 2. cap. 12. a num. 68.* Garcias *de Benefic. part. 7. cap. 4. num. 39.* Narbona *de aetate annor. 14. part. 4 num. 2.* Tondut. *Quaest. Beneficiar. part. 2. cap. 3.* §. 12. *n.* 1. *et* 2. Fax Jordan. *elucubrat. tom. 2. lib.* 10. *tit. 20. n. 9.* Ventriglia *in praxi for. Ecclesiast. notab. 6.* §. 1. *num.* 11. Card. de Luca *de Benefic. discurs.* 17. *num.* 17. Idque etiam ab ipsa Congregatione Concilii, re acriter disputata, definitum fuit in *Romana Juris interressendi Capitulo, et percipiendi distributiones*, 18. Maji anni 1686. ubi, quoad Canonicos Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Cosmedin de Vrbe, decisum fuit, eos compelli non posse ad Subdiaconatus Ordinem suscipiendum, adeoque eosdem, etiamsi in sacris Ordinibus constituti non essent, servitium Chori peragendo, distributiones recte lucrari.

VI. Praeterea, quum fieri possit, ut hi, qui ratione Beneficii ad Ordines sacros, et ad ipsum quoque Sacerdotium assumendum obstringuntur, legitimo aliquo impedimento detineantur, quominus id, etiam volentes, implere valeant; et in his rerum circumstantiis aequum non sit ita eos ad Ordinationem compellere, ut, nisi obtemperaverint, Beneficio priventur: facile patet, vix fieri potuisse, ut aptum generale responsum ad proposita Malacitani Episcopi dubia conciperetur. Equidem Lex Canonica *in cap. Vt Abbates de aetate et qualit. praeficiend.* nullum quantumvis justum impedimentum ad eos excusandos admittit, atque omnes, qui Beneficii causa ad sacrum Ordinem assumendum tenentur, si id re ipsa non praestent, Beneficio cadere jubet: *Quod si, aliqua justa causa prohibente, Presbyteri, aut Diaconi esse non potuerint, praelationes amittant.* Sed in alio Capitulo ejusdem tituli, quod incipit *Quaeris a nobis*, Alexander Papa III. distinguit casum eorum, qui *pro sola voluntate* renuunt ascendere ad Ordines sacros, quos ex lege Beneficiorum, quibus fruuntur, suscipere deberent, ab eorum casu, qui libenter ad Ordinationem accessuros fore profitentur, nisi occultis suis peccatis ab ea arcerentur: ut illos quidem, omni appellatione remota, compellendos esse statuit *ad majores Ordines recipiendos, per amissionem locorum, et Beneficiorum subtractionem*: his autem, qui ob occulta sua crimina ordinari recusant, praeferendos esse decernit alios *inferiores in Ecclesia, quorum sit vita probabilis*; ipsos vero Beneficiis privandos, *nisi forte in aliis Ecclesiae servitiis*, etiam ad sacros Ordines non promoti, *valde utiles fuerint*. At demum *in Clementin. Vt ii, eod. tit. de aetate et qualit. praefic.* quum poenae quaedam adjiciantur in eos, qui se promoveri non faciunt ad Ordines suis Beneficiis adnexos, justi tamen impedimenti excusatio non rejicitur; quod indicant interjecta illa verba: *justo impedimento cessante*. Et sane Interpretes Juris Canonici varia impedimentorum genera distinguunt. Alii unam classem faciunt eorum, quae a culpa proveniunt, quaeque praevisa forsan fuerunt, antequam Beneficium acceptaretur; alteram vero eorum, quae neque culpabilem causam habent, neque praevisa sunt: et quidem posterioribus hisce sufficientem excusandi vim tribuunt; prioribus autem denegant. Alii alia via incedentes, existimant, Beneficio privandum esse eum, qui ordinari non potest propter impedimentum perpetuum, vel longo tempore permansurum; secus autem, si ab Ordinationibus arceatur ad tempus non adeo diuturnum, quamvis culpa sua impedimentum hoc temporaneum contraxerit; ut puta, si quis, accepto vulnere, ad Ordinationem accedere non posset eo tempore, quod ipsi praestitutum est, ut Ordinem sacrum suscipiat.

VII. Ceterum contra id, quod superius posuimus, de non adigendis minoribus Clericis ad suscipiendos Ordines sacros, nisi Beneficium obtineant, quod hujusmodi promotionem requirat, et quidem ea lege, ut, sub poena privationis ejusdem Beneficii, jure compelli possint ad assumendum Ordinem illi adnexum; contra hoc, inquam, systema non alia nobis occurrit exceptio, seu limitatio, praeter eam, quam aliquando inducere potest Ecclesiae necessitas. Quae quidem alteri cuilibet respectui praeponderare debet, atque sufficere dicenda est, ut etiam ii, qui aliunde ad Ordinem sacrum, aut ad Sacerdotium promoveri non tenentur, et ad majores Ordines, et ad

Sacerdotium ipsum ascendere compellantur. Id recte deducitur *ex Can. Consuluit*, et *ex Can. Placuit, dist.*74. quorum posterior legitur ordine 31. in integro Codice Canonum Ecclesiae Africanae, qui Latine et Graece editus habetur in Labbeana Conciliorum Collectione *tom.*2. Huic Canoni innixus *Bosquetus in notis ad cit. epistolam* 130. Innocentii III. quum antea demonstrasset, minores Clericos cogi non posse, ut ad sacros Ordines ascenderent, sic deinde conclusit: *At vero, ubi evidens Ecclesiae necessitas id expostulat, quantumlibet reluctantes Clericos promovere potest Episcopus*. Qua in re animadversione dignum est statutum Concilii Turonensis, anno 1583. celebrati, *tit.*13. *de Paroecis, Presbyteris, et aliis Clericis*, §. *Nonnulli etiam*, ubi de Clericis agitur hujusmodi Beneficia possidentibus, quibus fruendis, non Ordo sacer, sed simplex Tonsura requiritur; et tamen ita decernitur: *Si necessitas, vel utilitas Ecclesiarum ad majores Ordines suaserit ordinari, volumus, per amissionem locorum, necnon fructuum, ipsorumque Beneficiorum subtractionem, sacrorum canonum auctoritate, per Episcopos ad talium Ordinum susceptionem, dummodo idonei sint, cessante appellatione, compelli*: *tom.*10. Collectionis *Harduini col.*1422. Neque temere addita ibi sunt ea verba: *dummodo idonei sint*. Etenim, quum olim Episcopus Feretranus sacrae Congregationi Concilii exposuisset, magnam esse in sua dioecesi Sacerdotum penuriam, quaesivissetque, an propterea sibi liceret aliquod ex suis Subdiaconis, atque Diaconis ad Presbyteratus Ordinem provehere, quantumvis ea scientia minime praediti essent, quae in promovendis ad Sacerdotum requiritur; negativum ipsi responsum datum fuit, simulque graviter injunctum, ut illos in sacrae doctrinae studiis exercendos curaret, donec idonei ad Sacerdotium evaderent; interim vero pro necessitatibus popoli Regularium opera uteretur. Hanc resolutionem refert *Fagnanus in Cap. Quaeris, num.*18. *de aetat. et qualit. praefic.* et dignis laudibus prosequitur *Thomassinus de vet. et nov. Eccl. discipl. part.*2. *lib.*1. *cap.*87. *num.*15. Cum qua etiam optime congruit ejusdem Congregationis institutum, et regula, quam sequitur in admittendis Regularibus ad curam animarum in Paroeciis secularibus: quos scilicet, accedente dispensatione Apostolica, tunc demum ad id muneris deputari posset censet, quum idonei Sacerdotes seculares non adsunt, quibus animarum cura committi valeat, et quum pro eorum deputatione instet Episcopus, propter necessitatem, aut utilitatem Ecclesiae; ut videre est apud eumdem *Fagnanum in Cap. Quod Dei timorem, num.*17. *de statu Monachorum*, et nos ipsi latius exposuimus in nostra Constitutione, quae incipit *Cum nuper*, *Bullarii nostri tom.*3. *n.*51.

VIII. Ex hactenus dictis satis eruitur, quae sit in hoc rerum genere sacrorum canonum mens, et Ecclesiae disciplina. Quam si quis conferat cum relato superius consilio, quod quidam Episcopi sibi proposuerant, et approbari petierant, ut nempe Clericis tonsuratis, aut in minoribus Ordinibus constitutis, indistincte praefigerent terminum, intra quem ad Ordines sacros ascendere deberet, alioquin privilegio fori privati remanerent, aut difficile erit eorum petitionis ingruentiam agnoscere. Sed, quoniam eorumdem animus ad rectum procul dubio finem ferebatur, nec aliud ipsis propositum erat, quam ut ea scandala ab Ecclesia tollerentur, quae ab inferioribus Clericis de ulteriori promotione non cogitantibus, et interim inertem, vitiosamque vitam ducentibus, saepe proveniunt, idcirco nonnulla heic adnotare juvabit, quae ad optimum hujusmodi intentum alia ratione assequendum aeque conferunt. Si enim agatur de iis, qui jam ad Tonsuram, et ad Ordines minores admissi sunt, jam de his constat, quod Clericalem habitum, et Tonsuram deferre, ac Ecclesiae servitium impendere tenentur, eamque morum et vitae rationem servare, quae sacros Ecclesiae Ministros maxime deceat. Quod si Beneficium Ecclesiasticum obtineant, pespicuis sanctionibus cautum est, ut, quidquid pro Clericis in sacris Ordinibus constitutis a sacris canonibus statutum habetur, id etiam quoad illos procedere censeatur. Si igitur tonsurati, et minorum Ordinum Clerici Tonsuram, et habitum non deferant, Ecclesiaeque, ut par est, non inserviant, ipsa Tridentina Synodus meritas in eos poenas constituens, fori quoque privilegio expertes eos esse jubet; neque minus in Clericos Beneficiatos, licet sacro Ordine minime praeditos, animadvertendum decernit, quatenus in habitu, et Tonsura non incedant, aut honestam et religiosam vitam non ducant: consentientibus Apostolicis Constitutionibus, quae contra illos usque ad privationem Beneficiorum procedi volunt. His itaque legibus observatis, ac debitae executioni demandatis, non solum a regula exorbitans, sed

etiam supervacaneum agnosceetur propositum consilium cogendi Clericos minores, aut Beneficiatos, aliunde non arctatos, ut sacros Ordines, ac etiam Presbyteratum suscipiant. Si autem de iis agatur, qui deinceps in Clerum adscribendi, minoribusque Ordinibus initiandi sunt, de quibus Episcopus vereatur, ne in eadem vitia, et scandala, ac alii pridem adscripti et initiati, prolabantur; praeterquamquod relata canonica statuta, quae ad Ordinatos in officio continendos valent, his etiam, qui in posterum ordinabuntur, aptari possunt et debent, illud potissimum ad praecavenda Clericalis ordinis dedecora idoneum consilium erit, ut Clerici non ordinentur plures, quam Ecclesiae necessitas, et utilitas postulare videantur: hoc semper prae oculis habendo, facilius esse magno in numero decipi, et in ordinandorum turba aliquos existere, qui immerentes in Clerum irrepant, satius vero esse, paucos, et bonos, quam multos, pravosque, Ecclesiae Ministros habere. Quod si praeterea debitum impendatur studium in discutiendis qualitatibus ordinandorum; quas nempe sacri canones in iis requirunt, ut digne in Clerum adsciscantur, si optimatum et potentium commendationibus hac in re minime deferatur; minuetur profecto ambientium numerus, simulque corruptelas, et scandala, quae in Clericorum multitudine facile occurrunt, si non omnino tolli, magna tamen ex parte evitari continget: absque eo quod opus sit ad novi generis remedia, sacris Ecclesiae canonibus ignota, confugere. Has quidem agendi regulas nos ipsi, hujus nostri Pontificatus exordio, Ecclesiarum Praesulibus inculcare non omisimus per Epistolam encyclicam datam ad omnes Patriarchas, Primates etc. quae incipit *Ubi primum*, et impressa est *Bullarii nostri tom.* 1.*n.* 2. Totam vero hanc materiam erudite admodum tractavit *Agnellus Honoratus*, Canonicus Aversanus, in quadam sua Dissertatione typis impressa Neapoli anno 1742. in qua etiam *pag.* 127. de praedicta Epistola nostra honorificam mentionem fecit.

CAPUT QUINTUM.

Ne obtentu quidem removendi abusus a rebus sacris, potest in Synodo quidquam constitui contra jus commune: quamobrem viribus carere quaedam Synodales Constitutiones respicientes sponsalia, et matrimonia clandestina, etsi justae, ac sanctae, atque ad graves eliminandos abusus viderentur quodammodo necessariae.

In dioecesi Valentina saepissime eveniebat, ab uno eodemque cum pluribus sponsalia contrahi; atque inde fiebat, ut graves inter utriusque partis consanguineos orirentur discordiae, et frequenter in judicio litigandum esset, quaenam sponsalia praevalerent, aliisque forent praeferenda. Ad prospiciendum dioecesis tranquillitati, et tot praecidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo statueret, nulla atque irrita in posterum futura sponsalia, quae sine praesentia Parochi, duorumque saltem testium contrahaerentur: sed prudens Archiepiscopus porrectis sibi precibus abnuit; tantam quippe potestatem sibi inesse non existimavit extendendi ad sponsalia decretum Tridentini *sess.*24. *cap.*1. *de reform. matrim.* quo irrita fiunt clandestina conjugia. Actum fuit de hac re in sacra Congregatione Concilii, quae Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium: siquidem Tridentinum in citato decreto nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione Juris communis, juxta quod, etiam remotis arbitris, valide contrahuntur. Congregationis responsum habetur *lib.*1. *decretor. pag.*99. *et pag.* 126. Legi etiam potest *nostra Instit.* 46. ubi prolixe de hac materia disseruimus.

II. Alter Archiepiscopus ad eliminandum abusum, nimium in dies in sua dioecesi inolescentem, ut matrimonium contracturi, nulla praemissa istius denuntiatione, infirmitatis praetextu, Parochum arcesserent, et coram eo, licet invito, et reluctante, ac duobus testibus, matrimonium inirent, Constitutionem promulgavit, quo, adempta Parochis facultate assistendi matrimoniis, quibus non praecessissent debitae denuntiationes, matrimonia ita contracta, nulla atque irrita decrevit, et declaravit. Sed, re delata ad eamdem Congregationem Concilii, haec, teste Cardinali *de Lugo Respons. moral. lib.*1.*dub.*45. Archiepiscopo mandavit, ut quantocius suam

revocaret Constitutionem : omissio quippe denuntiationum sine Episcopi dispensatione, reddit utique matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum : neque in Episcopi potestate est, novum statuere impedimentum dirimens, quod a solo summo Pontifice potest induci; uti pluribus demonstrant *Sanchez de matrim. lib.* 7. *disp.* 1. *num.* 9. et Pontius *lib.* 6. *de matrim. cap.* 1. *num.* 12. Quocirca eadem sacra Congregatio Concilii, apud eumdem *Sanchez lib.* 3. *disp.* 12. *num.* 12. validum definivit matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Episcopo sit generatim interdictum, ne matrimoniis assistat: *Congregatio Cardinalium respondit, valere matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat.* Is enim adhuc est vere Parochus, suaeque retinet parochiae titulum, et propterea omnibus praestat qualitatibus, quas Tridentinum exposcit ad matrimonii validitatem : prohibitio autem Episcopi solum operatur, ne ille licite, non itidem ne valide assistat.

III. Aliud esset de matrimonio celebrato contra interdictum Papae, munitum decreto irritante : siquidem, quum Papa possit per suam universalem legem novum impedimentum dirimens matrimonio apponere, potest etiam in aliquo speciali eventu prohibere, ne inter peculiares personas matrimonium contrahatur, simulque decernere, ut contra suam prohibitionem contractum sit irritum; quemadmodum adnotarunt *Alexander de Nevo*, *et Calderinus in cap. Tua ; de sponsa duorum*, docentque Barbosa *in cap. Ad dissolvendam, num.* 4. *de desponsat. impuber.* Leander *Oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 23. *de impedimentis matrimonii quaest.* 3. Becan. *in Cumm. tit. de Sacram. cap.* 48. *quaest.* 1. *n.* 6. Schamalzgrueber *ap lib.* 4. *Decretal. tit.* 16. *n.* 9. Sola vero prohibitio, sine decreto irritante, producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens matrimonium : quamobrem *Alexander* III. *in cap. Ex litteris de matrim. contract. contsa interdict. Eccles.* validum pronunciavit matrimonium initum contra Episcopi inhibitionem, et adhuc pendente lite super praeviis sponsalibus contrahentium altero cum alia persona stipulatis. Quod si idem Pontifex *in cap. Tua fraternitas, de sponsa duorum*, irritum declaravit matrimonium, contra Episcopi inhibitionem, contractum, post aliud matrimonium antea initum, sed nondum carnali copula consummatum; non ideo secundum matrimonium irritum dixit, quia esset celebratum contra Episcopi interdictum, sed quia ei aliud obstabat matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius matrimonii postea attentati : quod integram Decretalem legenti manifeste patet, ponderatque *Gonzalez in cap. De muliere, de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiae. n.* 2.

IV. Non prohibetur tamen Episcopus, severissimis poenis illorum refroenare proterviam, qui, contra interdictum Ecclesiae, matrimonium contrahere praesumunt : quod cum communi tradit *Sanchez lib.* 3. *disp.* 46. *num.* 7. notas insuper, eas poenas non esse a Jure praefinitas, sed ejusdem Episcopi permittit arbitrio. Verum etiam in his decernendis cavere debet, ne sua abutatur libertate, et Jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticensi fuerat olim edita Constitutio, cujus meminit *Covarruvias in* 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 9. *num.* 4. qua excommunicatione latae sententiae innodabantur contrahentes matrimonium, non praemissis publicationibus a Tridentino praescriptis; et praeterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos, statim esse evitandos, licet non essent publice, ac nominatim denuntiati. At ejusmodi Constitutio, quoad secundam sui partem, sustineri minime potuit, quoniam evitandos pronunciabat, qui, iuxta canonicas sanctiones, evitandi nequaquam sunt: in celebri enim Extravaganti *Martini V.* incipiente. *Ad evitanda*, edita in Concilio Constantiensi, evitandi decernuntur solum excommunicati, publice, et nominatim denuntiati, ac publici, et notorii Clericorum percussores; uti ponderant *Sanchez de matrim. tib.* 3. *disp.* 46. *num.* 10. et Cardinalis *de Lugo cit. dub.* 45. *n.* 5. Quamvis vero *Fagnanus in cap. Quod a Praedecessore, num.* 55. *de schismaticis*, probare conetur, evitandos etiam esse quoscumque, qui facti notorietate certo dignoscuntur in excommunicationem incidisse, juxta posteriorem sanctionem Concilii Lateranensis. V. *sess.* 11. §. *Statuimus autem*, ejus tamen doctrina fere communiter reiecta est, quum ubique moribus sit recepta laudata Constitutio *Ad evitanda* : quod testatur, Suarez *de cens. disp.* 9. *sect.* 25. Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. Cabassut. *in theoria, et praxi Jur. Canon.*

lib.5. cap.11. num.3. Cardinalis Albitius *de Inconstantia in Fide cap.28.num.23.* Engel *ad lib. 5.Decretal. tit.39. num.56.* Wiestner *ibid.num. 63.* Reiffenstuel *num.138.* quod etiam superius innuimus *lib.6.cap.5.* Illud tamen, quoad hanc *Martini* V. Constitutionem *Ad evita*[illegible], mi- [illegible] Pontifice in Constantiensi Concilio edita fuisse dicatur, nulla tamen illius mentio vel minima occurrat sive in Actis ejusdem Concilii, quae ab *Hermanno Vonderhardt* collecta, et sex voluminibus in folio edita fuerunt, in quibus minutissima quaeque habentur, quae singulis diebus in Concilio gesta asseruntur, sive in tot aliis monumentis ad idem Concilium pertinentibus, quae extant in Labbeana Conciliorum Collectione *tom. 12. edit. Parisien.* sive in aliis nuperrime prolatis a *Dominico Mansio in suo Supplemento tom.* 4. Quare tota illius Constitutionis auctoritas desumitur ex testificatione *S. Antonini*, qui eam per extensum refert, tum *in 3. part. suae Summae Historial. tit. 22. cap. 6.* §. 4. tum etiam *in 3. part. suae Summae Theologicae tit. 25. cap.3. et 3.* ubi eorum dicta refellit, qui vel asserebant, propositam quidem in concilio fuisse praedictam Constitutionem, sed Fratrum suffragiis, et Italicae praesertim nationis sententia rejectam fuisse, vel eam ita editam fuisse, ut ad quinquennium dumtaxat vigere deberet: contra quos docet, eamdem non modo propositam, sed etiam acceptatam in Concilio fuisse, eique perpetuam vim et auctoritatem fuisse tributam; quarum rerum testem appellat Julianum, tunc Auditorem Generalem Camerae Apostolicae, deinde Cardinalem S.R.E. insignem illius aetatis virum, et jurisprudentia maxime celebratum. Hac super re videri etiam possunt adnotationes in Summam *S. Antonini*, in Editione illius Operum Veronae adnotata anno 1740.

V. Sed, ut ad matrimonia redeamus, et ad decretum Concilii Tridentini super eorum celebrationis forma, quum *in cit. cap.1.sess. 24. de reform. matrim.* arbitrio Ordinarii relictum sit poenas statuere in Parochum, qui cum minore, quam duorum, aut trium testium numero, hujusmodi contractui interfuerit; sicut etiam in testes, qui sine Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, suam iisdem contractibus praesentiam impendere praesumpserint: dubitatum aliquando fuit, an stante bona fide, sustineri posset pro valido matrimonium coram Parocho, et unico teste contractum. At saepe dicta Congregatio Concilii die 14. Januarii 1673. negative respondit, ut relatum habetur [illegible] *decretor. pag.* [illegible] *et* 5. Eadem tamen, proposito dubio super validitate matrimonii contracti coram duobus testibus sine Parocho, in loco, ubi haereticus tantummodo minister residebat, Catholicus autem Parochus, aliusve Sacerdos, vel omnino non aderat, vel illius adeundi libera potestas non erat; omnibus facti circumstantiis rite perpensis, pro validitate respondit die 30. Martii anni 1669. uti legitur *lib. 26. decretor. pag.198. a terg. et 1669.* Et huic quidem Congregationis sententiae inhaerere se ostendunt *Sylvius in Comment. in Supplem. ad 3. part.* D.Thomae *quaest.45.art.5. quaest.4.* Platellius *in Synopsi Cursus Theologici part.5.cap.7.§.8.de clandestin. matrim.n.1123.* Pontas *in Dictionar. casum conscientiae verb. Impedimentum Clandestinitatis cas.20.* Gamachaeus *in 3.part. tract.de Matrim.cap.28. in fin.* Cardinalis de Lauraea *in 4.lib.sentent.tom.3. disp.22. art.5.* §.4. Clericatus *de Sacram.matrim.decis.35.num.23.*

VI. Illud etiam praefato Tridentini decreto additum legitur, ut decretum ipsum in singulis parochialibus Ecclesiis pluries promulgari, et populo explicari deberet, utque *in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere inciperet a die primae publicationis, in eadem Parochia factae, numerandos*: *cit. cap.1. in fine*. Quum igitur, ad judicandum de Conciliaris legis vigore in unoquoque loco, praetermittenda videretur probatio publicationis decreti in Ecclesia parochiali ipsius loci pridem expletae, jam hoc pro regula habetur, ut ibi facta praesumatur ejusdem decreti publicatio, ubicumque constet jam usu receptum esse, ut matrimonia coram Parocho, et duobus, vel tribus testibus, tamquam in executionem decreti Concilii Tridentini, celebrentur: ut aperte legitur in quadam resolutione, a praedicta Congregatione edita 26. Septembris anni 1602. quae refertur *lib.10.decretor.pag.47.* *Publicationem praesumi, ubi id decretum fuerit aliquo tempore in Parochia, tamquam decretum Concilii, observatum*: et concordant ea, quae enuntiata leguntur in alia superius citata resolutione diei 30.Maii 1669.

VII. Jam vero, quum in dioecesi Koviensi, atque in tota Ruthena provincia, nunquam promulgatum fuisset saepius laudatum decretum

Tridentini *sess.24. cap.1. de reform. matrim.* ad praecidenda nihilominus scandala, quae ex clandestinis conjugiis, in maximam animarum perniciem, proveniebant, in Dioecesana Synodo Kioviensi, habita die 11. Octobr. 1619. atque in Synodo Provinciali Ruthena, habita die 6. Augusti 1626. Constitutiones sunt editae; in quibus irrita declarata sunt matrimonia, aliter, quam coram Parocho, et duobus, vel tribus testibus, celebrata; eodem plane modo, quo a Tridentino statutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio: simulque jussi sunt singuli Rutheni Parochi eas Synodales Constitutiones per suas Ecclesias quamprimum promulgare, sicuti etiam a Tridentino fuerat praescriptum: iis, qui, post hanc publicationem, sine Parochi, et duorum saltem testium praesentia matrimonium contraxerunt, injuncta est separatio, et veluti nullo inter se legitimo connubii foedere obstrictis, libera facta est potestas transeundi ad alia vota.

VIII. De hisce decretis acriter disceptatum fuit, cum in sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in sacra Congregatione Concilii. Scripserunt in utramque partem Theologi, et Canonistae: quorum nonnulli existimarunt, nihil esse dubitandum de validitate Constitutionum, quae adamussim respondebant et verbis, et menti Concilii Tridentini; quod ideo non fuit expresse nominatum, ne, illius nomine audito, Rutheni schismatici, quibus est invisum, magis magisque ab unione retraherentur, et ne similiter Graeci ab orthodoxa Ecclesia separati, occasionem inde arriperent spargendi in vulgus, Latinos velle suos mores, et ritus in ipsorum Ecclesiam invehere: quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum a Latinis avertant, atque in schismate obduratum detineant.

IX. Alii ex adverso fuerunt in sententia, praefata Synodalia Statuta, quamquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere: quod hac ratiocinatione manifeste confici sunt arbitrati, Tridentinum noluisse, suum decretum, quo irrita fecit matrimonia clandestina, quempiam afficere, et ligare, nisi post triginta dies ab ejusdem decreti publicatione facta in Parochia, in qua ipse degit; ut patet ex verbis decreti, quae supra retulimus; at in parochialibus Ecclesiis Ruthenis nunquam praedictum Conciliare decretum fuit promulgatum: itaque matrimonia inibi aliter contracta, quam Tridentinum praescripserit, non possunt esse irrita, virtute decreti ejusdem Tridentini. Unice igitur restat, ut irrita sint virtute Constitutionum a Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per singulas parochias promulgatarum. Hoc autem contingere nequaquam potest: nulla quippe peculiaris Synodus [illegible] novum impedimentum dirimens matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam praescribere; sed est ad id necessaria suprema auctoritas vel Concilii Oecumenici, vel summi Pontificis.

X. Hanc postremam opinionem amplexata est sacra Congregatio; quae die 2. Decembris 1628. rescripsit, Synodalia Decreta Ruthena, per Parochias publicata, non potuisse firmitatem adimere matrimoniis, contra formam in iisdem statutam, contrahendis, et propterea valida definivit matrimonia clandestina, inita post eorumdem decretorum promulgationem: quodque heic necessario consequebatur, redintegrari jussit conjugia, hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quam Synodales exposcerent Constitutiones; conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit; idque, etiamsi post separationem alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabant primae jam legitime contractae. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quae ex clandestinis proveniunt matrimoniis, eadem Congregatio consuluit Sanctissimo, ut per suas Apostolicas litteras in forma Brevis, iisdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, et duobus, aut tribus testibus, in posterum contrahenda, irrita decernerent, easque litteras per singulas Parochias Ruthenas praeciperet promulgari.

XI. Eamdem sententiam, in qua, post novum examen, eadem Congregatio perstitit die 20. Martii 1629. approbavit, confirmavitque *Urbanus* VIII. simulque deputavit particularem Congregationem, quae de modo deliberaret, quo litterae Apostolicae essent formandae. Habita est haec Congregatio die 20. Aprilis 1529. eaque suggerente, scripta fuere duo Brevia; alterum, in quo demandabatur publicatio decreti Concilii Tridentini expresse, et nominatim, alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino acceptis, et facta insuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quae sine Parocho, et testibus in posterum fierent. Utrumque Apostolicum Breve transmissum

fuit ad Nuntium Apostolicum, eique insinuatum, ut, nisi expressa publicatione Tridentini turbas, et tumultus excitandos praevideret, uteretur primo Brevi; sin minus, urgeret promulgationem secundi per quamlibet Parochiam, non tamquam decreti Tridentini, sed tamquam Constitutionis Pontificiae: Parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam Constitutionem vim habituram post triginta dies ab ejusdem publicatione, in parochia facta, numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo decreto cautum voluit. Litterae quoque datae sunt ad Archiepiscopum Kiovensem, quibus, post plurimum commendatum ejusdem studium abducendi Fideles a clandestinis desponsationibus, fuit suaviter quodammodo reprehensus, quod deliquisset contra Jus commune, adscribendo sibi potestatem, qua certo carebat.

XII. Ex quibus satis abunde demonstratum arbitramur, nunquam permitti Episcopis aliquid in suas Synodales Constitutiones inserere, quod Juri communi, atque Apostolicis Constitutionibus refragetur, etiamsi illud necessarium reputetur ad evellendas corruptelas, et rerum sacrarum tuendam religionem.

XIII. A tradita tamen regula excipitur Constitutio Synodalis, quae sit corroborata Apostolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires, ut praevaleat Juri communi, cui ceteroquin sit contraria: sicuti advertunt *Gonzalez ad regul.8.Cancellariae in 3.annot.n.*213. *et seq.* Rota *decis.n.4.et seq.part.9.recent.* quod tamen est intelligendum, si confirmatio Apostolica sit in forma specifica, ut ajunt, non in communi: latum quippe inter haec duo confirmationum genera intercedere discrimen, alibi demonstrabitur.

XIV. Heic autem monendos censemus Synodalium legum latores, ne facile putent, Sedis Apostolicae confirmationem in forma specifica accessuram esse eorum statutis, quae Juri communi, et Constitutionibus Apostolicis contraria dignoscantur: non quia satis auctoritatis in eadem Sede non sit ad derogandum cuilibet positivae legi Ecclesiasticae; sed quia ita fert illius institutum et consuetudo, ut in peculiaribus quidem casibus, si graves causae ita suadent, dispensationes a legibus generalibus aliquando concedere non recuset; ipsas tamen leges pro ceteris casibus in suo vigore subsistere velit; quum Romanus Pontifex sacrorum canonum, atque Constitutionum a Praedecessoribus suis editarum, quoad licet, custodem se, ac vindicem praebeat, ac etiam sanctioris illius disciplinae adsertorem, quae gravium Theologorum, aliorumque sapientum, piorumque virorum consensu comprobatur.

XV. Quin etiam ipsa Apostolica Sedes cavere solet, ne quid novi contra Jus commune, receptasque Doctorum opiniones, sine gravi causa decernat. Quo in genere memoria tenemus, sub Pontificatu *Clementis* XI. a viris quibusdam, doctrina, et zelo praestantibus, expositum fuisse, quod in provisionibus Prioratuum, Praeceptoriarum, aliarumque Dignitatum, et Commendarum Ordinis Hierosolymitani, non raro eveniebat, ut preces, pactiones, et munera intercederent: unde, quum hujusmodi dignitates, atque Commendae, juxta communem Canonistarum opinionem, inter Beneficia Ecclesiastica, licet manualia, recenseantur, ad eradicandos abusus, optimum factu videbatur declarare, praedicta munera, pacta, aliaque ambitionis, aut avaritiae molimina, pro simoniacis habenda esse: adeoque eos, qui talia egissent, omnibus iis poenis subjectos esse debere, quas sacri canones in simoniacos statuerunt.

XVI. Hujus rei examen nobis tunc in minoribus existentibus, et sacrae Romanae Inquisitionis Consultoris munus gerentibus, commissum fuit. Nos autem prolixo elaboratoque scripto demonstravimus primum, negari non posse, quin ex sententia Canonistarum, et ex fori opinione, Hierosolymitani Ordinis Prioratus, Praeceptoriae, atque Commendae pro Beneficiis Ecclesiasticis manualibus haberentur, et, juxta eam opinionem, materia et subjectum simoniae in ipsis esse censeretur. Verumtamen subjecimus, id a Theologis nequaquam admitti, et quidem horum sententiam gravissimis rationibus innixam esse. Ceterum insinuare non omisimus, dandam esse operam, omnique ratione agendum esse, ut relati abusus omnino tollerentur; quum et injustum, et pessimi exempli esset, ut quae praemia ex praeclari Ordinis instituto destinata sunt iis, qui magna et diuturna ipsi Ordini servitia praestiterint, intervenientibus pactis, officiis, atque muneribus distribuerentur: quod tamen alia via efficiendum esse censuimus, quam per ejusmodi declarationem, qua definiretur, ejusdem Ordinis Prioratus, Praeceptorias, atque Commendas, Ecclesiastica Beneficia esse, in quorum collatione et provisione simoniae crimen ad-

mitti posset: quod poenis adversus simoniacos statutis puniendum esset.

XVII. Porro ad essentiam Beneficii Ecclesiastici, juxta Theologos, id necessario requiritur, ut ei adnexum sit alicujus spiritualis ministerii exercitium, utque idem in personam Clericali charactere insignitam conferatur: quae duo quum in Commendis Ordinis Hierosolymitani minime reperiantur, idcirco putant, Beneficiorum denominationem, et qualitatem iisdem proprie non competere, et consequenter neque simoniae materiam in illis esse. Ita sentiunt *Suarez de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 27. *n.* 6. *et seq.* Victoria *Praelect. de Simonia num.* 45. Gibalin *de simonia quaest.* 20. *consectar.* 7. Diana *in edit. coord. tom.* 5. *tract.* 7. *resolut.* 35. *per tot.* et concordant alii plures Theologi a nobis allegati in Dissertatione, de qua supra; ubi etiam advertimus in eamdem sententiam convenisse Theologos tum Facultatis Parisiensis in quadam consultatione per eos edita, et relata apud *Saintbeuve tom.* 2. *cas.* 72. tum Salmaticensis Universitatis, quorum auctoritate citant PP. *Salmanticenses in Theolog. moral. tom.* 4. *tract.* 19. *de simonia cap.* 2. *punct.* 9. *num.* 65. *et seq.* tum denique infrascriptos Theologos Romanos, qui olim de hac ipsa quaestione interrogati, consultationibus suis scripto exaratis eamdem opinionem tueri non dubitarunt; nimirum *P. Alpharum* sacrae Poenitentiariae Theologum, Societatis Jesu, item Theologos Collegii Casanatensis, Ordinis Praedicatorum, et *P. Gerardum Capassi* Ordinis Servorum B.M.V. ac *P. Leandrum Porzia* Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, qui postea inter S.R.E. Cardinales cooptatus fuit.

XVIII. His omnibus per dictum Pontificem *Clementem* XI. mature perpensis, conscriptae fuerunt ab eo litterae in forma Brevis ad Magnum Magistrum Ordinis Hierosolymitani sub die 11. Februarii anno 1719. incipientes *Inclytum Ordinem*, quae legi possunt in Collectione selectorum Brevium, et Epistolarum ejusdem Pontificis, typis impressarum, *tom.* 2. *pag.* 694. *et seq.* quae quidem litterae libenti et grato animo ab eodem Magno Magistro exceptae fuerunt (ut colligitur ex altero Brevi ad eum dato, quod extat *eodem tom.* 2. *pag.* 712. in quo citatur illius epistola in gratiarum actionem ad Pontificem scripta die 21. Junii praedicti anni), ac etiam in Cancellaria ejusdem Ordinis registratae fuerunt. Is iis igitur Pontifex, commemoratis prius, quae circa materiam, de qua agitur, praescripta sunt in ipsius Ordinis statutis auctoritate Apostolica confirmatis, tum etiam solemni jurejurando, quo singuli Praeceptorias, aliasque Commendas, seu dignitates Ordinis pro tempore obtinentes, profitentur, se illas neque pretio, neque pactis, aut pollicitationibus adeptos esse, et quidem abominandam hanc corruptelam, Ecclesiasticis aeque, ac secularibus legibus damnatam, et poenis indictis severissime prohibitam, gravibus verbis detestatus, omnes et singulas electiones, seu collationes, et provisiones, quas ea ratione procurari, aut fieri contingerent, nullas et irritas esse, et fore, nec ullo diuturnae possessionis, aut bonae fidei obtentu sanari posse, decrevit: eos autem, qui aditum sibi ad Praeceptorias, Commendas, Dignitates, aliaque Ordinis Beneficia, seu munera, praeviis ejusmodi artibus munire contenderent, quique his consentirent, poenas omnes a sacris canonibus, et a saepe dictis statutis praescriptas incurrere, iisque re ipsa subjiciendos esse declaravit; easdemque poenas, quatenus opus esset, innovavit, et adversus praetensum forte non usum, seu contrarium usum, restituit, et reintegravit. Verumtamen abstinendum censuit ab ea declaratione, quam quidam fieri postulaverant, quod scilicet praedicti Ordinis Prioratus, Praeceptoriae, aliaeque Dignitates, atque Commendae, tamquam Beneficia Ecclesiastica materiam et subjectum simoniae constituerent; proindeque ii, qui pactiones, et munera in expiscandis earum collationibus, et provisionibus interponerent, quique his consentirent, simoniacorum poenis puniendis forent. Justam enim rationem habendam esse duxit contrariae Theologorum sententiae, quam hujusmodi decreto edito damnare visus fuisset; simulque abusum idoneis remediis corrigere, et propulsare non praetermisit.

CAPUT SEXTUM.

Firmitate non carent Synodales constitutiones, aliquid decernentes praeter jus commune: quod multis firmatur exemplis.

De iis, quae sunt a Jure praetermissa, non prohibetur Episcopos aliquid in sua Synodo decernere, quod ad Ecclesiasticam disciplinam in concredita sibi dioecesi aut reparandam,

aut promovendam conducere arbitretur: ejusmodi quippe statuta non sunt contra canones, sed praeter canones, iisque praeterea robur adjiciunt, et fulcimentum, quod ex iis palam fiet, quae mox enarrabimus.

II. Et, ne recedamus ab exemplo matrimonii, de quo in superiori capite pluribus egimus, *Innocentius* III. in Concilio Generali Lateranensi, relato *in Cap. Cum inhibitio*, *de clandestin. desponsat.* matrimonium, priusquam celebretur, publice in Ecclesia denuntiari praecepit; eamdemque publicationem ter faciendam statuit Tridentinum *cit. cap.* 1. *sess.*24. *de reform. matrim.* nisi Episcopus aut omnes denuntiationes, aut earum aliquam remittendam censuerit; quod ejusdem judicio, et prudentiae relinquitur. Parochus autem matrimonio interesse praesumens, cui legitimae non praecesserint denuntiationes, suspensione ab officio, triennio duratura, aut etiam graviori poena plecti jubetur *in cit. Cap. cum. inhibitio*, §. *final.* a qua quidem suspensione, cujus tempus est a jure determinatum, non posse eumdem intra triennium ab Episcopo absolvi, docent *Sanchez. de matrim. lib.* 3. *disp.* 52. *n.* 2. Gutierez *de matrim. cap.* 75. *n.* 22. et Pontius *lib.* 5. *cap.* 37. *n.* 11. Ipsis vero contrahentibus, quia Ecclesiae mandatum in re sane gravi contemnunt, condignam poenitentiam injungendam, *in eodem cit.* §. *final.* statuitur. Testibus tamen, qui ejusmodi matrimoniis assistunt, nulla poena neque a Concilio Lateranensi, neque a Tridentino reperitur imposita: at nihilominus pleraeque Dioecesanae Synodi etiam in illos duxerunt animadvertendum poena excommunicationis latae sententiae. Quamvis porro *Soto in* 4. *dist.* 28. *quaest.* 1. *art.* 2. §. *Quo igitur*, absonum visum sit, a particulari Synodo illam in praedictos testes irrogari poenam, a qua infligenda Concilia Generalia abstinuerunt, ac proinde praefatas Constitutiones irritas existimaverit; rectius tamen earumdem validitatem oppugnat, atque a Soti argumentis vindicat *Sanchez cit. lib.*3. *disp.*46. *n.*8. etiam, quum testes praefati assistentiam praestent matrimonio ab Ecclesia interdicto, graviter profecto in Ecclesiae leges delinquunt: quapropter Synodales Constitutiones, eorum culpam debita coercentes poena, nihil agunt contra canones, sed canones ipsos tuentur, ac fovent; sicuti animadvertit etiam *Fagnanus in cit. Cap. Sicut olim*, *n.* 78, *de accusat.* ubi loquens de Synodo Provinciali, quae in re, quam in praesens versamus, non plus auctoritatis habet, quam Dioecesana, ait: *Non tamen horum potestas adeo restringitur, quin multa statuere possint circa ea, quae totam provinciam concernunt, praeter Jus commune . . . . suisque decretis Jus commune adjuvare, addendo novas poenas, vel antiquas augendo.*

III. Praeterea frequens occurrit in Synodis Dioecesanis decretum, quo sponsus prohibetur, ante contractum matrimonium, in una eademque domo cum sponsa habitare; idque prudenter constitui solet, propter periculum evidens, ne inter eosdem sponsos copula habeatur ante matrimonii celebrationem. Quod si id forte contingat, nonnulli Episcopi adversus delinquentes easdem paenas statuendas putarunt, quae pro stupri crimine in jure decernunt: non quia ejusmodi copulam verum stuprum esse censerent; hoc enim communis opinio respuit, ut alias a nobis demonstratum fuit *in nostra Instit.* 46. *Latinae editionis pag.* 245. § *Nihil aliud*: sed ut severitas poenae sponsos in delictum proclives ab eo perpetrando contineret. Qua in re non se contra jus commune, sed praeter illud agere et decernere existimarunt. Hac olim ratione se gessit Ven. Servus Dei *Robertus* Cardinalis *Bellarminus* in sua Synodo Episcopali Capuae celebrata: cujus revisio quum nobis alias demandata fuisset, quo tempore illius Beatificationis causa sub Pontifice *Clemente XI.* discutiebatur, nos quidem judicavimus, nihil in eo Synodali decreto contineri, quod sacris canonibus adversum dici posset; sed aliquid dumtaxat canonicae dispositioni adjectum fuisse, per quod illius vigori et observantiae magis consuleretur, atque haec sententia nostra a Congregatione sacrorum Rituum comprobata fuit die 4. Februarii anni 1714. Et sane de subsistentia et aequitate judicii a sacra Congregatione prolati dubitari non potest, neque debet: verumtamen animadvertere licet, Constitutionem, de qua agebatur, non eo fine tunc examinatam fuisse, ut decerneretur, an sustineri et executioni demandari deberet, quum tot ante annis condita fuisset; sed ut videretur, an errorem aliquem contra Fidem contineret, aut doctrinam novam, vel peregrinam, et communi Ecclesiae sensui contrariam. Quapropter, praemissis non obstantibus, minime dubitavimus hoc Episcopi consilium praebere, ut abstineant ab eo exemplo in suis Synodalibus statutis sequendo, neque poena stupri puniendum decer-

nant sponsum, qui mulierem sibi desponsatam, ante celebratum matrimonium, ad copulam adduxerit. Si enim hujusmodi Constitutionis vis et subsistentia in judicium adduceretur, valde verendum esset, ne pro illius reprobatione responderetur; utpote quae non tam praeter Jus commune, quam contra illud facta videri posset. Sane, quum anno 1573. Episcopi Provinciae Mediolanensis,ad Congregationem Concilii recursum habentes, exposuissent, nimis frequenter in ea Provincia delictum ejusmodi admitti,proindeque ad illud eliminandum (quoniam post Concilium Tridentinum non amplius id obtinebat, ut sponsalia de futuro, ob copulam, in matrimonium de praesenti transirent) hanc legem statuendam cogitaverant, ut quicumque sponsus inventus esset ejus criminis reus, stupratoris poena puniendus esset; sacra Congregatio respondit: *Non posse; sed ambos graviter arbitrio Ordinarii dumtaxat esse puniendos*: uti legitur *lib.1.decretor pag. 2. et a terg.* et videre est apud Fagnanum *in Cap. Is qui fidem, num.* 15. *de sponsalibus*.

IV. In rem pariter cadit, quod supra dicebamus de Clerico in minoribus constituto, aut sola prima Tonsura initiato, nullum possidente Ecclesiasticum Beneficium,quem privilegio fori gaudere noluit Tridentinum *cit. sess.* 23. *cap.6. de reform.* nisi habitum, et tonsuram deferat, atque alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat. Quale autem servitium debeat ab eo Ecclesiae praestari, ut exemptionem nanciscatur a foro laicali, non fuit a Tridentino definitum. Quare, quum de re agatur, a jure praetermissa, licebit Episcopo illam in sua Synodo determinare, normamque praescribere servitii a Clerico impendendi Ecclesiae, cui est adscriptus: quemadmodum censuit sacra Congregatio Concilii in *Oppiden. Clericalis servitii* 10. Januarii 1660. *lib.* 22. *decretor. pag.* 6. ubi ita legitur: *Quandoquidem non raro controversiae oriuntur circa frequentiam, et qualitatem servitii praestandi per Clericos, ad effectum, ut, junctis ceteris requisitis, fori privilegio gaudeant, supplex quaerit Episcopus Oppidensis, an Clericus incedens in habitu, et Tonsura Clericali, qui semel in hebdomada, vel quater, ter, bis, aut semel in mense Sacerdoti celebranti ministrat in Sacrificio Missae,vel qui superpellicio quoque indutus toties aliis interest Divinis Officiis,dicatur Ecclesiae inservire ad praescriptum sacri Concilii Tridentini,ita ut fori Ecclesiastici privilegio gaudere debeat;an vero longius praestandum servitium,et quod,et quantum?Sacra Congregatio Concilii censuit, remittendum arbitrio Episcopi*.

V. Unum tamen cavere debet Episcopus, nimirum, ne una cum qualitate servitii ita etiam designet Ecclesiam, cui sit praestandum, ut simul declaret, fori privilegio excidere, qui eadem ministeria, a Synodo praescripta,in altera exerceat Ecclesia: sacra quippe Congregatio Concilii jam alias decidit, Clericorum fori privilegium non amittere, etiamsi Ecclesiae inserviat sine mandato Episcopi; aut, non illi,quam Episcopus designavit, sed alteri famuletur Ecclesiae: quamvis enim Tridentinum voluerit, eum inservire Ecclesiae *ex mandato Episcopi*; haec tamen conditio *mandati Episcopi*, adeo levis visa est sacrae Congregationi, ut illius defectus non satis sit ad spoliandum fori privilegio Clericum, cetera, quae potiora sunt, ab eodem Tridentino praescripta exacte adimplentem:ut videre est apud *Fagnanum in Cap.si quis, num.* 21. *et seq. de foro competenti*, et adhuc clarius constat ex responso ab eadem sacra Congregatione dato in *Senogallien.* die 23. Januarii 1603.*lib.*10.*decretor. pag.*54. cujus verba sunt: *Sacra etc. censuit oratorem, Clericalem habitum, et Tonsuram deferentem,quamvis alteri Ecclesiae, quam illi, cui ex mandato Episcopi ad inserviendum adscriptus fuit, inserviat, nihilominus privilegio fori gaudere*. Atque iterum in *Neapolitana*, die prima Februarii 1614. *lib.* 11. *decretor. pag.*139. quum eadem Congregatio fuisset consulta: *An Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, Clericalem habitum, et Tonsuram deferens,atque Ecclesiae inserviens, gaudeat privilegio fori, si alicui Ecclesiae ab Episcopo adscriptus non sit*: respondit: *Gaudere*.

VI. Neque haec sacrae Congregationis responsa alteri adversantur Tridentini decreto *ejusd. sess.* 23. *c.* 16. de quo nos ipsi superius egimus *lib.* 11. *c.* 2. ubi nimirum vestigiis inhaerens sexti canonis Concilii Chalcedonensis, neminem in posterum Ordinibus initiandum decrevit, *qui illi Ecclesiae, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus*; simulque ei sacris interdicendum praecepit, qui, inconsulto Episcopo, ab Ecclesia se proripit, cui fuit alligatus. Aliud siquidem est, Clericum posse compelli ad inserviendum Ecclesiae ab Episcopo designatae; aliud, posse fori privilegio ideo privari, quod, non illi, sed.

alteri Ecclesiae suum servitium impendat. Primum certe, non itidem alterum, ex allegato Tridentini textu consequitur; quin immo ex hoc aperte conficitur, sola suspensione a Divinis, aut interdictione ascensus ad superiores Ordines, ejus esse puniendam contumaciam, qui inconsulto Episcopo, ab Ecclesia recedit, cui, in sui Ordinatione fuit mancipatus; uti in suis suffragiis hac super re diligenter elucubratis concluserunt *Carolus de Vecchis*, et *Prosper Fagnanus*, celebres olim sacrae Congregationis Concilii Secretarii, quae extant *lib. memorialium* 52. *pag.* 26.

VII. Ad rem quoque praesentem exornandam faciunt, quae *Eugenius IV. in sua Constit.* 27. §. 13. *Bullar. tom.* 3. *part.* 3. *pag.* 39. et Rituale Romanum *tit.*9. praecipiunt: nimirum recens natos infantes, quamprimum commode poterit, esse baptizandos: at neque Eugenius, neque Rituale, tempus praefiniunt, intra quod sint ad Ecclesiam deferendi, ut salutari aqua abluantur; ac propterea integrum erit Episcopis, illud determinare: quod a *S. Carolo Borromaeo*, atque ab aliis Episcopis in suis Synodis sapientissime factum videmus. Complures hac de re Constitutiones in Dioecesanis Synodis editas collegerunt *Clericatus de Baptismo decis.* 23. *n.* 5. *et seq.* et Eusebius Amort *Theol.Scholast. tom.* 2. *tract. de Sacram. Baptism. et Confirm.* §. 1. *qu.* 5. quae plerumque concordant in praeficiendo terminum octo dierum ab infantis nativitate, ultra quos illius Baptismus differri non debet. Equidem in Ecclesiae Historia exempla non desunt nonnullorum, qui etiam a Christianis parentibus orti, et Christianae Fidei dogmatibus imbuti, Baptismum usque ad provectam aetatem suscipere distulerunt. Ita narratur de Constantino Magno Imperatore, qui quamvis ante annum aerae vulgaris 321. Religionis nostrae veritatem agnovisset, tamen Baptismo regeneratus non est ante annum 324. in Vrbe Roma; vel, si Eusebio deferendum sit, Nicomediae dumtaxat anno 337. baptizatus fuit. Illius exemplum secutus est Constantius filius, qui paulo ante mortem, hoc est anno 361. Antiochiae Baptismum suscepit. *Theodosius* similiter, quum gravi morbo Thessalonicae correptus fuisset, Baptismum sibi ministrari petiit, et obtinuit; sed postea convaluit. De S. *Ambrosio* Mediolanensi Episcopo, et Ecclesiae Doctore, narrat *Paulinus Notarius*, Baptismum tunc ei collatum fuisse, quum ad sacram Ordinationem jam jam evehendus esset. Nec quisquam ignorat, S. *Augustinum* anno aetatis suae trigesimo tertio baptizatum fuisse. Verum ex peculiaribus factis hujusmodi nec exemplum, nec norma desumi debet; quamvis reprehendenda generaliter non sint, ubi agatur de probis viris, aut sanctitate illustribus, qui Baptismi susceptionem usque ad provectam aetatem justis de causis differendam sibi esse judicaverint. *Tertullianus* etiam, et *S. Gregorius Nazianzenus* in eam sententiam propendere visi sunt, ut satius esset regenerandos ad Sacramentum Baptismi adultos accedere. Sed, quum huic opinioni contraria sit Ecclesiae traditio, juxta quam infantibus recens natis, quo citius fieri potest, Baptismus conferri, nec in aliud tempus remitti debet; haec habenda est pro regula, eique omnino est obtemperandum. In Catechismo Romano, ex decreto Concilii Tridentini edito, *part.* 2. *de Sacram. Baptismi*, ubi agitur de praecepto suscipiendi Baptismum, haec habentur: *Quam legem non solum de iis, qui adulta aetate sunt, sed etiam de pueris infantibus intelligendum esse, idque ab Apostolica traditione Ecclesiam accepisse, communis Patrum sententia, et auctoritas confirmat.* Hoc idem late probant, et evidenter demonstrant Scriptores Catholici de controversiis agentes; qui etiam animadvertere non omittunt, Ecclesiae legibus, inter irregulares, et nunquam ad sacram Ordinationem admittendos, recensitos fuisse eos, qui Baptismum, quum possent, tempestive suscipere neglexerant, sed in infirmitate constituti, et in lectulo decumbentes, mortis metu ad eum suscipiendum adducti fuerant. Porro, ut observat *Maldonatus de Baptism. tom.* 1. *cap.* 6. *quaest.* 7. nec praedictus mos differendi Baprismum unquam in Ecclesia communis fuit, ideoque ad imitandum proponi nequit: nec aliud fere spectabant plerique ex iis, qui baptizari differebant, quam ut interea peccandi libertatem non amitterent: *Erat enim summum scelus inter Christianos illos, post Baptismum, peccare.* Reliquum est heic admonere, praefatam octo dierum dilationem minime permissam censeri debere, ubi vitae periculum puero in lucem edito imminere videatur; sed, quum aeterna illius animae salus periclitetur, salutare lavacrum ei statim impendendum esse; idque etiam per laicam personam, si praesto non sint Ecclesiae ministri: juxta statutum *Eugenii* IV. in Concilio Florentino *part. Actor. in Decreto pro Jacobinis*, ubi *admonet, non esse per qua-*

draginta, *aut octuaginta dies*, *seu aliud tempus*, *juxta quorumdam observantiam*, *sacrum Baptisma differendum*; *sed*, *quamprimum commode fieri potest*, *debere conferri*; *ita tamen quod*, *mortis imminente periculo*, *mox sine ulla dilatione baptizentur*, *etiam per laicum*.

VIII. In citato Rituali Romano *tit.34.* legitur: *Nullum corpus sepeliatur*, *praesertim si mors repentina fuerit*, *nisi post debitum temporis intervallum*, *ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus*. Neque heic certum tempus determinatur, quod effluere debeat, priusquam cadaver humetur. Provide tamen cum in Actis Ecclesiae Mediolanensis, tum in aliis Synodis tam Provincialibus, quam Dioecesanis, cautum est, ne cadaver sepulturae mandetur, nisi post duodecim ab obitu horas, si mors sit ex morbo secuta; et, si repentina, vel violenta fuerit, nisi post viginti quatuor horarum intervallum: quemadmodum fuse habetur in adnotationibus ad Synodum Fulginatensem Episcopi *Baptistelli cap. 23.n.6.* hoc siquidem non est contraire, sed obsequi Rituali Romano, quod certo de morte constare velit, priusquam cadaver tumuletur. Sunt sane, qui tempus magis diuturnum requirunt, ut de secuta morte judicium certum proferri possit: qua de re fusius a nobis actum est in nostro Opere *de Canonizat. Sanctor. lib. 4. part. 1. cap. 21. n.10. et seq.* Sed ad effectum, de quo nunc agitur, satis esse putamus indicatis legibus morem gerere. Quae enim in dicto Opere *de Canonizat. loc. cit.* inseruimus, ad alium effectum ibi adducta sunt; ut scilicet certum judicium proferri valeat de miraculis resuscitationis mortuorum, quae in Congregatione sacrorum Rituum approbanda proponuntur: ubi omnino necesse est praecedentem mortem demonstrare per rigorosas probationes: cujusmodi sane non requiruntur, neque requiri possunt ad hoc, ut sepulturae mandetur cadaver hominis, qui defunctus reputatur; recte enim talis creditur, quoties adsunt secutae mortis indicia, quae moraliter certa sunt, quaeque communiter pro indubiis habentur.

IX. Habenti jus non tantum ad Beneficium, sed in ipso Beneficio, et quidem adeo certum et manifestum, ut nequeat rationabiliter in quaestionem adduci, permittitur a sacris canonibus pecunia redimere vexationem sibi injuste illatam: quod desumitur *ex Cap. Dilectus*, 28. *de sim.* docetque *S.Thom. 2.2. quaest. 100. art. 2. Ad 5.* et *in 4. dist. 25. quaest. 3. art. 2. quaestiunc. 1. Ad 7.* S. Antoninus *in Summ. Theol. 2. part. tit. 1. cap. 4. §. 2.* Toletus *in Summ. lib. 5. cap. 90.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 4. de simon. cap. 52.* Valentia *tom. 3. Comment. Theol. disp. 6. quaest. 16. punct. 3.* Gibalinus *de simon. quaest. 18.* Navarrus *manual. cap. 23. n.* [illegible] *48. n.44. de simon.* Gonz[illegible] *Cap. Matthaeus, de simon. n. 2.* Barbosa *ibid. n. 4.* Neque a sacris canonibus cautum est, intercedere debere auctoritatem Episcopi, ut quis tuta conscientia possit pecuniam solvere, ne possessione exturbetur Beneficii, quod juste et legitime obtinet. Nihilominus *S. Carolus Borromaeus* scite perpendens, facile in hoc negotio posse quempiam hallucinari, atque, obtentu redimendae injustae vexationis, veram committere simoniam; sicuti contigit illi, quem *Lucius* III. *in Cap. Matthaeus*, *de simon.* simoniaca labe foedatum agnovit, eo quod pecuniam dedisset, ne ei retardaretur possessio Praelaturae, ad quam, utpote electus a majori parte Capituli, habebat quidem jus *ad rem*, nondum tamen jus perfectum et absolutum *in re*, quod, juxta citatum textum *in Cap. Dilectus*, necessario requiritur, ut possit injusta vexatio, pecuniae solutione, propulsari, quemadmodum bene ponderant citati *S.Thomas*, *S. Antoninus*, *Suarez*, et *Gonzalez*, et fuse nos explicuimus *in nostra Instit. 93.* ubi ex professo de hac re tractavimus: hac, inquam, de causa *S. Carolus* in Concilio Provinciali I. *part. 2. Actor. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 14.* nemini licere sancivit, ad redimendam injustam vexationem in causa beneficiali, quidquam solvere, aut cum adversario transigere, sine Episcopi assensu; cujus erit investigare, an pecuniae solutio, seu inita inter se de Beneficio contendentes pactio, omni careat fraude, et simoniae suspicione: *Ne redimendae vexationis specie*, ait, *in causis Beneficiorum simoniacae pactiones intercedant*, *nemini licere volumus*, *ad redimendam vexationem*, *ne in casibus quidem Jure permissis*, *pecuniam dare*, *quidquamve pacisci*, *aut transigere*, *nisi Episcopi consensus accesserit*; *cujus partes erunt et perspicere diligenter*, *an subsit aliqua fraus*, *et*, *ubi rem fraude carere*, *et Jure permissam esse cognoverit*; *non denegare ei*, *qui petierit*, *facultatem se a vexatione liberandi*. His consonae sunt aliae Constitutiones Synodales, nimirum Concilii Provincialis Ravennatensis, anno 1569. a Cardinale *Julio Feltrio de Ruere* celebrati, *cap. 6. Ut nulli liceat in*

In casibus a Iure permissis se se a vexatione redimere absque Ordinarii licentia, qui, re diligenter inspecta et cognita, quod juri et aequitati consentaneum videbitur, pro sua conscientia decernat et admittat: item Synodi Ravennatis habitae anno 1607. *de Beneficiis n.* 4. *Quod nulli liceat in casibus a Iure permissis se se a vexatione redimere absque Episcopi licentia, qui, re diligenter inspecta et cognita, quod juri et aequitati consentaneum videbitur, decernat et admittat*: tum etiam Concilii Provincialis Beneventani anno 1656. congregati, *tit.* 31. *n.* 2. *Ne, redimendae vexationis specie, in causis Beneficiorum simoniacae pactiones intercedant, ne in casibus quidem Iure permissis, pecuniam dare, quidquamve pacisci, aut transigere, nisi Episcopi consensus accesserit etc. Qui contra quam decretum a nobis est, fecerit, Episcopi arbitratu plectatur, et quod actum fuerit, irritum sit, ac nullum*. Similia habentur in Concilio Provinciali Neapolitano, habito anno 1683. *tit.* 36. in Synodo Auximana anno 1593. in Synodo Ravennatensi, habita anno 1640. et in Synodo Aesina, habita anno 1683. *titul.* 36.

X. Diversum judicium ferendum esset de alia, quam subjicimus, Constitutione. A Concilio Lateranensi sub *Innocentio* III. *in Cap. Omnis utriusque sexus, de poenit. et remiss.* cui concinit Tridentinum *sess.* 12. *can.* 9. *de sacrosancto Eucharistiae Sacramento*, omnes Fideles obstricti sunt praecepto sacram Eucharistiam percipiendi, saltem in Paschate. Tempus porro Paschale, ad huic obtemperandum praecepto, quindecim dierum spatio, hoc est a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis, concludi declaravit *Eugenius* IV. in sua Constitutione 24. *tom.* 3. *part.* 3. *Bullar. pag.* 33. quod superius nos *lib.* 9. *cap.* 16. *num.* 3. prolixius explicuimus. Hoc posito, videri posset Episcopo amplissimam regenti dioecesim, fas sibi esse, tempus Paschale in sua praesertim Synodo ulterius etiam prorogare, puta usque ad festum Ascensionis Dominicae, vel Sanctissimae Trinitatis; eo vel magis, quod ita opinantur nonnulli Doctores, ut *Pirhing. ad tit. de poenit. et remiss. sect.* 1. §. 4. *notab.* 5. et Pasqualig. *de Sacrificio novae legis quaest.* 647. *num.* 1. quorum sententiae adhaesisse videtur etiam sacra Congregatio Concilii, ut videre est, apud Fagnanum *in Cap. Omnis, num.* 46. *de poenit. et remiss.* Et sane, quum olim Archiepiscopus Panormitanus ab ea confirmari postulasset Decretum, a se in Synodo editum, quo, ob civitatis amplitudinem, et ministrorum penuriam, dictum tempus Paschale ita protraxerat, ut a feria IV. Cinerum incipere censeretur, et Dominica *in Albis* desineret; eadem sacra Congregatio die 31. Januarii 1682. respondit, ut Archiepiscopus *uteretur jure suo*. Nos tamen in similibus casibus aliter judicandum putavissemus, nec hujusmodi Synodales Constitutiones sine approbatione Apostolica vim ullam obtinere censuimus; quum non decernant, quod est a Jure praetermissum, sed, contra Jus, limites amplient ab ipso Jure praefinitos. Quocirca Cardinalis *Cantelmus*, Archiepiscopus Neapolitanus, probe noscens, tantam sibi non esse potestatem, usque ad diem Ascensionis protendendi tempus, intra quod a suis subditis satisfieri posset Paschalis Communionis praecepto, illam sibi fieri petiit a sacra Congregatione, quae, ob ingentem numerum populi Neapolitanam Urbem incolentis, petitam prorogationem concessit die 20. Martii 1694. quam idem Cardinalis in suam inseruit Dioecesanam Synodum, eodem anno celebratam: idemque praestitum fuit ab ejus successore Cardinali *Pignatello* in Synodo, quam habuit anno 1726.

XI. Ad eamdem pertinet speciem, quod heic subnectere opportunum ducimus. Si quis commissi peccati mortalis sibi conscius sit, quamvis corde contritus de ipso sibi esse videatur, non debet tamen, sine praevia sacramentali Confessione, ad Eucharisticam mensam accedere. Hoc praeceptum, quod pro omnibus constitutum est, eos etiam Sacerdotes comprehendit, qui *ex officio* Missam celebrare tenentur; quum nec his liceat, nisi praemissa sacramentali Confessione, Missarum sacra facere, si confitendi modus ip[se] suppetat: *modo non desit illis copia Confesso[ris].* *Quod si, necessitate urgente, Sacerdos a[bsque] praevia Confessione celebraverit, quamprimum confiteatur*. Ita statuit Concilium Tridentinum *sess.* 13. *de Eucharistia cap.* 7.

XII. Nonnulli docuerant, novissima haec Concilii verba praecepti vim non habere, sed tantum consilii. Visum est aliis, verbum illud *quamprimum*, intelligendum esse de prima Confessione, quam suo tempore quandocumque Sacerdos perageret. Verum hujusmodi assertiones damnatae fuerunt *Alexandri* VII. Pontificis Maximi Decreto, die 18. Martii 1666. edito, ut patet

legenti *propositiones trigesimam octavam, et trigesimam nonam*, inter eas, quae eodem Decreto proscriptae sunt. Sed non ideo sublatae sunt omnes hac de re controversiae. Quamvis autem Auctores Morales communiter sentiant, ad conciliaris praecepti implementum sufficere, si Sacerdos intra triduum confiteatur, ut videre est apud *Vivam ad supradict. proposit. 39. n. 5.* et apud *Milante exercitat. 33. in eamd. proposit. 39. §. Collige quarto*; nihilominus id nobis cautius consilium videretur, ut Episcopus controversias hujusmodi in collationibus, seu conferentiis de casibus moralibus, quae inter ipsius Clericos haberi solent, discutiendas relinqueret; nec quicquam circa illas in Synodo, sine praevio Apostolicae Sedis oraculo, decernendum susciperet: hoc tamen studiose curando, ut in praedictis collationibus moralibus eorum Theologorum sententia vinceret, qui media via inter rigorem, et laxitatem incedere norunt.

CAPUT SEPTIMUM

Aliae proferuntur Synodales constitutiones, quae non ideo nutarunt, quod aliquid statuerint praeter Jus commune.

JUsserat *Clemens* VIII. dioecesis Calaguritanae Beneficia Clericis dumtaxat *patrimonialibus* conferri: quinam autem essent inter patrimoniales recensendi, non explicuit. Quocirca, ad amputandas lites, quae frequenter in foro agitabantur, num aliquis ea polleret qualitate, quam requirebat Clementina Constitutio, Episcopi in suis Synodis necessarium putarunt, eamdem Constitutionem declarare. Edixerunt propterea, *patrimoniales* nequaquam habendos, qui mercede conducti, in loco habitabant, sed ad veram patrimonialitatem requiri domicilium, incolatum, et civitatem. Adversum ejusmodi Synodales Constitutiones provocatum fuit ad sacrae Rotae Auditorium: sed animadversum quum fuerit, Clementinam Constitutionem aliqua certe indigere explicatione, nullamque magis rationi, atque aequitati congruere, quam quae a praedictis Synodis data fuerat, Rota illas censuit sustinendas *decis. 98. num. 2. coram san. mem.* Alexandro VIII. *et decis.* 241. *num. 6. coram* Peutingerio.

II. Ad obtruncandas similiter lites super decimis a Clericis solvendis e suorum Beneficiorum praediis alteri locatis, Episcopus Abulensis in suis Synodalibus Constitutionibus anni 1557. sancivit, ut eorumdem praediorum conductores prius fructus detraherent Clericis debitos, atque ex reliquis sibi obvenientibus decimas penderent. Etiam haec Constitutio fuit in judicium traducta: sed Rotae Auditorium scite perpendens, nihil per eam fuisse Juri communi derogatum, sed modum dumtaxat praescriptum, et quidem rationabilem, atque apprime aptum ad obviandum litigiis, quo a quolibet, pro sua rata, decimae persolverentur, eam approbavit *decis.* 1734. *num.* 17. *et seq. coram* Coccino.

III. Haud levis pariter fuit disputatio, in pluribus tribunalibus olim agitata, an sustinerentur statuta, consuetudines, atque Ecclesiarum constitutiones, etiam Synodali Decreto roboratae, quibus cavetur, ut fructus primi anni cujuslibet Beneficii, non illi, qui Beneficium obtinuit, sed defuncti antecessoris haeredibus obveniant. Rotae Auditorium ejusmodi, sive consuetudines, sive constitutiones quondam improbavit in decisionibus relatis a *Garcia de Beneficiis part.* 10. *cap.* 5. *n.* 141. *et* 142. Sed deinde, mutata sententia, easdem validas pronunciavit *decis.* 1053. *coram Seraphin. decis. 660. n. 2. part. 4. divers. et in Leodien. Canonicatus, et Scholasteriae* 10. *Maji* 1660. *coram* Bourlemont. Haec autem posterior opinio praevaluit, atque ab omnibus fere Auctoribus recepta, et propugnata est: siquidem praefata statuta non auferunt Beneficiarios annales sui Beneficii reditus, sed hosce eidem reservant post mortem pensitandos: idem quippe Beneficium transibit in successorem cum eodem onere tradendi haeredibus decessoris reditus primi anni, et sic deinceps: quocirca nihil in illis est, quod simoniam sapiat, aut quod adversetur vel Constitutioni *Joannis XXII. in Extravag. Suscepti, ne Sede vacante, inter comm.* vel decreto Tridentini *sess.* 24. *cap.* 14. *de reform.* vel Constitutioni 143. *S. Pii V. tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. pag.* 109. vel demum Constitutioni 117. *Innocentii XII. tom. 9. Bullar. pag.* 413. in his enim solum damnantur illicitae pactiones; atque pecuniae erogationes in aliorum Canonicorum commodum; non vero prohibetur dilatio solutionis redituum primi anni ad tempus mortis Beneficiarii, ut ei justae reddantur exequiae, et aes alienum, si quo forte gravatus decesserit, solvatur: quemadmodum optime expensum fuit a sacra Congregatione Concilii, quae post maturam

articuli discussionem,nihil in praedictis Constitutionibus reprehendendum invenit, in *Civitaten. Statutorum* die 24. Martii, et 9. Junii 1580. *lib.* 106. *Positionum pag.* 9. atque in *Mediolanen.* 15. Maji 1580. *tom.* 115. *Positionum pag.* 103. idemque tradunt Suarez *de Relig. tom.* 2. *tract.* 4. *lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 9. Azor. *Instit. par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 4. *quaest.* 4. Leo *Thesaur. for. Eccles. cap.* 32. *num.* 6. Gutierrez *Canonic. Quaest. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 30. Garcias *cit. cap.* 5. *num.* 137. *et plurib. seq.* Barbosa *in collect. ad Trident. sess.* 24. *cap.* 14. *n.* 3. *et* 8. *et de Canonicis cap.* 15. *num.* 31. Panimoll. *decis.* 31. *annot.* 1. *num.* 17. *et seq. tom.* 1. Mean *in observat. ad Jus Leodiense par.* 3. *observat.* 277. et fuse Pitonius *Discept. Ecclesiastic. part.* 3. *discept.* 57.

IV. In dioecesi Toletana, Ecclesiarum sacrariis praefecti tot eleemosynas pro Missis in iisdem Ecclesiis celebrandis acceptabant, quibus satisfieri impossibile foret: quare, ne Fidelium pietas eleemosynam erogantium fraudaretur, Archiepiscopus in suis Synodalibus Constitutionibus jussit, ut singuli Ecclesiarum Praefecti quolibet trimestri, et de perceptis eleemosynis, et de celebratis Missis exactam sibi rationem redderent: quod si Missae numerum non exaequarent ab elargientibus eleemosynam praescriptum, liberum sibi esse voluit, earumdem celebrationem alteri Ecclesiae committere. Etiam ejusmodi Constitutio acriter impugnata est apud sacrae Rotae tribunal: plerisque enim videbatur Archiepiscopus suae potestatis limites praetergressus, quasi sibi jus usurpasset piam commutandi Fidelium voluntatem, qui in illa speciali Ecclesia Sacrificium pro se offerri voluerant, in quam consuetam contulerant stipem. Verum Rotae Auditorium quum ponderaverit, non fuisse ab Episcopo absolute sancitum, ut Missae extra Ecclesiam celebrarentur, cui fuerant eleemosynae oblatae, sed dumtaxat praescriptum, quid faciendum foret, quando in illa tot Missae celebrari non poterant, quae oblatis eleemosynis responderent; quumque simul perpenderit, aliquod temperamentum necessario adhibendum fuisse, ne in praedicto casu, a Jure communi non praeviso, prorsus eluderentur Fideles eleemosynam elargientes; utque iidem specialem fructum, quem, erogata stipe, exoptabant, ex Sacrificio assequerentur, si non in illa, quam designaverant, Ecclesia, alibi saltem oblato: idcirco laudatam Constitutionem commendavit, approbavitque *decis.* 1436. *et decis.* 1522. *coram* Coccino.

V. Haud absimilis quaestio saepius delata est ad sacram Congregationem Concilii, a qua petitum fuit, quid foret agendum, quum ingens eleemosynarum copia in unam conferebatur Ecclesiam, ut tot Missae celebrarentur in uno certo et designato ejusdem Ecclesiae Sacello, quas tamen ibidem celebrare esset impossibile; et sacra congregatio censuit, Missarum celebrationem non esse ultra hebdomadam differendam, sed in aliis saltem ejusdem Ecclesiae Sacellis explendam. Ne autem imponeretur Fidelibus eleemosynas erogantibus, per scriptam tabellam, in visibili Ecclesiae loco exponendam, notificari jussit, suscipiendis in posterum Missarum oneribus satisfactum utique iri in Altari a benefactoribus designato, si tamen intra unius hebdomadae spatium fieri posset; sin minus, in aliis ejusdem Ecclesiae Altaribus, juxta sacrae Congregationis rescriptum.

VI. Notissima est Constitutio Concilii Lateranensis sub *Alexandro III. in Cap. Quoniam, de jure patronatus*, in qua decernitur, ut, vacante Beneficio juris Patronatus, si Patronorum suffragia discissa fuerint, neque in eamdem conspirent personam, *ille praeficiatur Ecclesiae, qui majoribus juvatur meritis, et plurimorum eligitur, et probatur assensu.* Quocirca, si ex decem Patronis, quatuor praesentent *Petrum*, tres *Joannem*, et reliqui tres *Antonium*, *Petrus*, si alias idoneus sit, erit de Beneficio instituendus: quemadmodum *ad dict. Cap.* adnotarunt *Abbas num.* 13. Gonzalez *n.* 2. Barbosa *n.* 4. Fagnanus *n.* 15. dummodo tamen praesentatio non fiat a pluribus tamquam constituentibus unum Collegium; tunc enim eum solum, qui a majori parte totius Collegii, puta sex ex decem, praesentatur, esse instituendum, iidem Doctores advertunt, cum *Lambertinio de jure patron. lib.* 2. *part.* 3. *quaest.* 4. *art.* 4. Si vero is, qui majora retulit suffragia, non reperiatur idoneus, poterit alter praesentatus a paucioribus, qui se dignum, et idoneum praebeat, de Beneficio institui; sicuti iidem Doctores prosequuntur. Jam vero Episcopus Pampilonensis, in cujus dioecesi frequenter occurrebant praedictae Patronorum in praesentando dissensiones, in suis Synodalibus Constitutionibus edixit, si deinceps contingeret, praesentatum a majori parte idoneum non reperiri, non esse admittendum praesentatum a minori, sed novam

ab omnibus praesentationem faciendam. Putarunt nonnulli hanc Constitutionem contraire Juri communi, ex cujus censura, quando a majori parte praesentatur indignus, totum jus praesentandi devolvitur ad alios, quamquam numero pauciores; ac proinde, qui ab his nominatus fuit, atque idoneus repertus, non videtur posse, sine injuria, Beneficio privari. Verum Rotae Auditorium, in quo de praefatae Constitutionis viribus est disputatum, illam ratam habuit, validamque pronunciavit *decis.* 125. *et decis.* 1105. *coram* Coccino. Siquidem in primis, non omnes Patroni, sed tantum Ecclesiastici, praesentantes indignum, excidunt, pro ea vice, jure praesentandi; uti tradunt *Sylvester verb. Ius patronatus quaest.* 7. *dict.* 2. Lessius *de just. et jur. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 29. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 7. Vallens. *ad tit. de jure patron.* §. 5. Barbosa *in Cap. Cum autem, de jure patron. num.* 5. Deinde haec ipsa poena ne Patronos quidem Ecclesiasticos afficit, qui, non scienter, sed ignoranter indignum praesentant; quibus propterea intra semestre permitti alium idoneum praesentare, docet *Azor. Instit. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *quaest.* 6. *in fin.* Phiring *ad tit. de jure patron. num.* 104. *verb. Aliud vero*, Wiestner *eod. tit. num.* 133. aliique ab *Azorio* citati. Praefata autem Constitutio Pampilonensis potuit commode intelligi de solis Patronis laicis, aut, si etiam Ecclesiasticos comprehenderit, potuit locum sibi vindicare in eventu, quod iidem, non scienter, sed ignoranter praesentaverint indignum, quamobrem nihil in ea deprehensum est, quod Juri communi refragaretur: quamvis enim etiam detur, in utroque casu liberum esse Episcopo admittere idoneum, a minori Patronorum numero praesentatum; ad eum tamen admittendum, nullo jure compellitur: quin immo *in cit. Cap. Quoniam*, postquam jussus est instituere, *qui plurimorum eligitur, et probatur assensu*, statim subjungitur: *Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit, ordinet Antistes Ecclesiam, sicut melius eam, secundum Deum, viderit ordinandam.*

VII. Denique opus est adnotare, aliqua interdum a sacris Urbis Congregationibus edi responsa, quae licet Juri communi sint conformia, non tamen labefactant contraria Synodorum statuta, quae alicubi justis de causis vigeant, neque ab istis in posterum servandis quempiam excusant. Ita, quamvis a sacra Congregatione Concilii saepius decisum fuerit, *de rigore juris, non posse a Parocho prohiberi, ne in publicis Oratoris, sitis intra suae parochiae fines, Missae celebrentur ante Missam parochialem*; quod totidem verbis legitur *lib.* 16. *decretor. pag.* 331. *et* 543. nihilominus, si Episcopus in Synodo, aut etiam extra Synodum, contrarium jusserit, ne populus retrahatur a Missa parochiali, et concione in ea per Parochum haberi solita; Episcopi praeceptum praevalebit, eique erit obtemperandum etiam ex ejusdem sacrae Congregationis sententia, quae die 25. Maji 1652. respondit: *Constitutiones Synodales disponentes, ut diebus festis Missae celebrari non debeant in aliis Ecclesiis, nisi celebrata Missa in Ecclesia parochiali, esse observanda*, uti habetur *lib.* 19. *decretor. pag.* 191. et videri potest *in nostra Instit.* 44. Similiter a sacra Rituum Congregatione anno 1703. plura emanarunt Decreta ad dirimendas contentiones inter Parochos, et Capellanos Confraternitatum intra paroeciae ambitum existentium excitari consuetas: sed in iisdem Decretis expresse cautum est, ea locum non habere, ubi aliud ab Episcopo in suis Synodalibus Constitutionibus statutum fuerit; quod a nobis pariter uberius explicatum est *Instit.* 105.

CAPUT OCTAVUM.

Nonnullae recensentur rerum circumstantiae, in quibus dubitari potest, an liceat Episcopo aliquid edicere contra Jus commune, aut Apostolicas sanctiores: ubi de facultate Episcopi Clericum suspendendi ab Ordinis exercitio ob occultum crimen, in foro externo non probatum; item examinandi alienos subditos cum proprii Episcopi dimissoriis ad Ordinationem accedentes; et de non permittenda alienatione rerum Ecclesiae absque Apostolicae Sedis assensu.

Tales quandoque emergunt rerum circumstantiae, a Jure communi non praevisae, ut ex quadam *epikeja*, seu tacita ipsiusmet Juris permissione, liceat Episcopo jus commune relaxare, seu aliquid contra ejusdem severitatem indulgere; praesertim si res dilationem non patiatur, nec facile summus Pontifex consuli queat, ejusque suprema auctoritas implorari: sicuti docent *Abbas in Cap. final. de constit. num.* 10. Felinus *in Cap.* 1. *n.* 49. *eod.* Barbosa *tit. de offic. et potest. Episc. alleg.* 93. *num.* 32. et colligitur ex responso dato a sacra Congregatione Conci-

lii in causa *Egitanien.* die 19. Aprilis 1692. de qua *lib.* 22. *decretor. pag.* 237. *et seq.*

II. Non ideo tamen fas etiam erit Episcopo hanc facultatem, ex mera Juris benignitate atque indulgentia sibi competentem, in sua Synodo exerere, et quodammodo ostentare, edicendo scilicet per modum universalis statuti, quod solum in aliquo specialissimo casu est sibi permissum: id quippe ambitionem saperet, et temeritatem: quod scite animadvertit *Fagnanus in Cap. Sicut olim, de accusat. num.* 80. inquiens: *Ad evitandam omnem ambitionis, et praesumptionis suspicionem, abstinendum erit a promulgandis novis decretis, quae Juri communi, et Pontificiis Constitutionibus minus consonant, etiam in casibus alias permissis.* Quamvis enim ducibus saecularibus contra Caesareas leges aliquid statuere, sit interdum permissum, *leg.* 1. *ff. de Constit. Princip.* et *leg. Omnes, ff. de just. et jur.* nunquam tamen Episcopis datum est, quidquam contra canones decernere: uti ponderant *Panormitanus in Cap. final. n.* 9. *de consuetudine*, et *in Cap. Quod super, de majorit. et obed. n.* 1. Felinus *ibid. num.* 2. Antonius de Butrio *in Cap.* 1. *num.* 3. *de translat. Episc.* Rem, uti hactenus consuevimus, congruis exponemus exemplis.

III. Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 1. *de reform.* decrevit: *Ei, cui ascensus ad sacros Ordines a suo Praelato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus, aut qui a suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus; nulla, contra ipsius Praelati voluntatem, concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines gradus et dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.* Ex quibus verbis colligitur, posse Episcopum ob occultum crimen, etiam extrajudicialiter cognitum, non solum Clericis prohibere ascensum ad superiores Ordines, sed etiam a suscepti jam Ordinis ministerio eosdem interdicere: quamvis enim in secunda decreti parte, ubi de suspensione est sermo, non iterentur illa verba: *etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter*: constans nihilominus, et perpetua sacrae Congregationis Concilii sententia fuit, ob continuationem sermonis, censeri repetita, eaque utrumque casum complecti. Ab Episcopo siquidem Aleriensi interrogata: *An verba illa ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, expresso dumtaxat in prima parte periodi, censeantur repetita in secunda parte; adeo ut inde colligi valeat, Praelatum nedum posse ob occultum crimen extrajudicialiter interdicere suo subdito ascensum ad Ordines, sed itidem ob occultum crimen posse etiam extrajudicialiter illum suspendere ab Ordinibus jam susceptis: Sacra Congregatio die* 24. *Novembris* 1657. *re sedulo examinata, censuit, non recedendum ab antiquis declarationibus, super hoc eodem dubio pluries datis; ac proinde affirmative respondit, lib.* 12. *decretor. pag.* 134. Et cohaerenter ad hanc responsionem eadem sacra Congregatio die 16. Decembris 1730. sustineri dixit *suspensionem a Divinis, ab Episcopo Capritano ex informata tantum conscientia duobus Sacerdotibus inflictam*: uti videre est *in Thesaur. Resolut. tom.* 5. *pag.* 81. idemque responsum dedit in causa *Oritana, seu Terentina*. 20. Augusti 1735. *ejusd. Thesaur. tom.* 7. *pag.* 215.

IV. Adeo porro verum est, posse Episcopum, virtute praedicti decreti, ex causa sibi nota Clericum interdicere tam sacrorum exercitio, quam ascensu ad altioris Ordinis gradum, ut neque teneatur *causam suspensionis, seu delictum manifestare ipsi reo, sed tantum Sedi Apostolicae, si suspensus ad eam recursum habuerit*: quod totidem verbis a sacra Congregatione responsum legimus Episcopo Vercellensi die 21. Martii 1643. *lib.* 17. *decretor. pag.* 170. *et seq.* Atque, universim loquendo, Episcopum renuentem alicui Ordines conferre, nullo jure obstringi ad manifestandam causam, cur eum repellat, neque ei, qui repulsus est, nullam competere appellationem, sed tantum permitti adire Sedem Apostolicam, eique suas querelas exponere, eadem sacra Congregatio diserte declaravit, quum ad Cardinalem *Antonium Barberinum*, Archiepiscopum Remensem, Apostolica Limina visitantem, atque hac ipsa de re sacrae Congregationis sententiam sciscitantem, die 21. Aprilis 1668. in hunc modum respondit: *Quum nullus ordinari debeat, quem Episcopus suae Ecclesiae utilem, aut necessarium non judicaverit, Congregatio non semel declaravit, ab hujusmodi judicio nullam dari appellationem, sed recursum dumtaxat ad Sedem Apostolicam, quae, juxta ipsius Congregationis sententiam, per* Gregorium *XIII. fel. record. approbatam quotiescumque Ordinarius recusaverit quemcumque ordinare, Metropolitano, aut viciniori Episcopo committit, ut ab eodem Ordinario prius requirat cau-*

sam recusationis, *quo legitimam non allegante*, *licet illi eumdem recusatum ordinare*. *Itaque, si qui ex dioecesanis Episcoporum Eminentiae Vestrae provincialium Sedem Apostolicam adiverint, juxta praenarratam formulam, eorum querimoniis consuletur*; *cui formulae ut unum in praesens addatur*, *censuerunt expedire EE. PP. videlicet*, *ut Metropolitanus*, *aut vicinior Episcopus*, *antequam commissas sibi partes exequi aggrediatur, paterne curent*, *ut illi denuo apud suos Episcopos per tres vices suppliciter petant*: *lib.* 16. *litterar. visitationis sacrorum Liminum pag.*401.

V. Ex hoc vero, quod suspensum ab Episcopo ob occultam causam, quam tamen Episcopus sibi notam asserit, appellare nequeat ad Superiorem, necessario consequitur, quod, si nihilominus appellationem interponere, ejusque obtentu in Altari ministrare, seu quovis modo suum Ordinem solemniter exercere praesumat, statim incidat in irregularitatem. Quidquid enim in contrarium senserint nulli Doctores, ita expresse definivit sacra Congregatio Concilii in *Sagonen.* 21. Junii 1625. *lib.* 35. *Positionum pag.* 1. ubi haec adnotantur: *Episcopus Sagonensis ex facultate sibi attributa decreto Concilii cap.* 1. *sess.* 14. *ex causis sibi notis suspendit Parochum ab exercitio Curae*: *sed ille appellavit, et praecepto Episcopi contempto*, *celebravit*, *et Curam exercuit*. *Quaeritur*, *an a dicta suspensione detur appellatio*; *ita ut Parochus*, *non obstante appellatione interposita*, *per exercitium Curae effectus fuerit irregularis*. *Sacra Congregatio Concilii censuit*, *ab hujusmodi suspensione non dari appellationem*, *et Parochum*, *qui Sacramenta ut supra ministravit*, *irregularitatem contraxisse*.

VI. Sed, quamquam haec verissima sint, attamen reprehensibilis foret Episcopus, si in sua Synodo declararet, se deinceps, ex privata tantum scientia, poena suspensionis a Divinis animadversurum in Clericos, quos graviter deliquisse compererit, quamvis eorum delictum non possit in foro externo concludenter probari, aut illud non expediat in aliorum notitiam deducere: ejusmodi siquidem Constitutio quamdam redoleret ambitionem, atque potestatis ostentationem; ipseque Episcopus traduceretur veluti in superbiam elatus, quasi vellet tantum in suum Clerum sibi dominatum adstruere, qui in exosam degeneret tyrannidem.

VII. Idem porro dicendum esset in hoc altero casu. Jubet sacra Tridentina Synodus *sess.* 23. *cap.* 3. *de reform.* Episcopum, qui sacras Ordinationes per semetipsum habere nequiverit, subditos suos non aliter, quam jam probatos et examinatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittere. Itaque, ex communi et recepta sententia, minime tenetur Episcopus, ad quem directae sunt litterae dimissoriae, super hujusmodi ordinandorum idoneitate examen instituere, aut de sufficientia tituli, ad quem ordinantur, inquirere: ut videre est apud *Fagnanum in Cap. Cum secundum, num.* 52. *de praebend. et dignitat.* Nulla tamen lege prohibetur, si velit, eorum merita prudenter expendere, et novo etiam examini eosdem subjicere; juxta celebrem resolutionem sacrae Congregationis, ejusdem Concilii Interpretis, editam in causa *Nullius* 16. Januarii 1595. quae legitur *lib.* 7. *decretor. pag.* 80. *a tergo*, ubi ad propositum dubium: *An Episcopus ordinans alienos subditos seculares cum dimissoriis proprii Episcopi asserentis*, *eos examinatos fuisse*, *et idoneos repertos, teneatur hujusmodi attestationi deferre, vel etiam possit eosdem ordinandos examinare*: responsum prodiit: *Posse Episcopum ordinantem*, *si voluerit*, *attestationi proprii Episcopi deferre, sed non teneri*. Et concordat alia ejusdem Congregationis resolutio super dubio Ordinationis edita die 17. Januarii 1693. quae extat *lib.* 43. *decretor pag.* 71. Hoc tamen locum non habet quoad Episcopum auxiliarem, seu suffraganeum, cui ad supplendas Episcopi dioecesani vices assumpto, et deputato, eorum committuntur Ordinationes, qui ab ipso dioecesis Ordinario Praesule examinati, et probati fuerunt. Episcopus namque auxiliaris jus non habet novum de illis experimentum capiendi; sed, si aliqua justa causa ipsum retrahat, ne aliquam, licet ab Ordinario probatum, sacris initiandum existimet, poterit dumtaxat, ac etiam aliquando debebit ab illius Ordinatione abstinere: quemadmodum ab eadem Congregatione Concilii decretum fuit, dum nos illius Secretarii officium gerebamus, in causa *Elboren. dubiorum* proposita die 2. Augusti, et definita die 22. ejusdem mensis anno 1721. cujus expositio legitur *in Thesaur. Resolut. tom.* 2. *pag.* 66. *et pag.* 69. At Episcopus alterius dioecesis Ordinarius, ut supra diximus, regulariter loquendo, potest eos, qui cum proprii Episcopi dimissoriis ad Ordines a se suscipiendos accedunt, quantumvis ab ipso dimittente examinatos, et approbatos, ad examen revocare. Verumtamen,

ob causam in praecedenti paragrapho allatam, minime commendandus esset, si quis in ipsa Synodo declarandum profitendumque censeret, propositum sibi esse, omnes alienos subditos, ad sacram Ordinationem apud se accedentes, examinare, quantumvis a proprio Ordinario approbatos, ejusque testimonio quoad hoc in litteris dimissoriis munitos.

VIII. Nihil magis tritum, quam legem quamlibet humanam, etiam canonicam, posse contraria consuetudine, quae sit rationabilis, et legitime praescripta, abrogari, juxta textum *in Cap. final. de consuetudine*: et nihilominus, si alicubi reapse evenerit, ut contra aliquam Juris communis, vel Apostolicae Sedis sanctionem praevaluerit consuetudo, quam oporteat tolerare, non propterea fas erit Episcopo in sua Synodo Constitutionem edere eidem consuetudini conformem, et canonicis adversantem institutis: etenim, sicuti optime ratiocinatur *Barbosa cit. allegat. 93. n. 29.* quod consuetudo praevaleat contra legem Superioris, id oritur ex ipsomet Superioris consensu, qui eam, etiam suae legis obviantem, quum rationabilis, et diuturna est, statuit tollerandam *in Cap. final. de consuetud.* unde fit, ut ejusdem Superioris auctoritati, et jurisdictioni nihil per illam censeatur detractum: at, si inferior consuetudini, Superioris legi contrariae, suo peculiari statuto vires adjicere velit, videbitur profecto auctoritatem sibi arrogare delendi legem Superioris; quod in nullo rerum eventu esse eidem permissum, paulo ante praemonuimus. Quid autem in praedictis circumstantiis, antiquae scilicet consuetudinis a lege dissonantis, sit ab Episcopo agendum, exemplo suo indigitavit *S. Carolus Borromaeus*.

X. Celebris est Constitutio *Pauli II. in Extravag. Ambitiosae, de reb. Eccles. non alienan. inter comm.* qua rerum ad Ecclesias pertinentium alienationes sine beneplacito Apostolico fieri prohibentur; et factae, irritae decernuntur. Quum autem nonnulla sint loca, in quibus haec Constitutio non est moribus recepta, disputatur inter Doctores, an ea nihilominus suas ibidem habeat vires; affirmantibus plerisque, aliis negantibus, ceteris vero distinguentibus inter alienationis contractus firmitatem, et poenas contrahentibus ab eadem inflictas: ajunt quippe, alienationem sustineri nequaquam posse, quia beneplacitum Apostolicum requiritur, tamquam ejusdem forma, sine qua actus, ubicumque gestus fuerit, subsistere nequit; contrahentes vero in locis, ubi praedicta Constitutio recepta non est, non obtento Sedis Apostolicae consensu, a censuris, alisve poenis absolvunt, in eadem statutis, quae videri possunt apud *Quarantam in compendio Bullarum verb. Alienation.* 48. Thomam del Bene *de immunit. Eccl. c. 17. dub. 22.* Hurtadum *de congruat. 1. l. 1. resolut. 2. §. 3.* Corradum *in praxi dispensationum lib. 9. c. 1.* Donatum *Rer. Regul. t. 1. tract. 14. quaes. 3.* Pacion. *de locat. c. 14. §. 1. per tot.*

X. Jam vero in dioecesi Mediolanensi, quo tempore ei praeerat *S. Carolus Borromaeus*, mos invaluerat alienandi bona Ecclesiarum, inconsulta Apostolica Sede. Re tamen discussa in quadam Congregatione Theologorum, et Canonistarum, singulis hebdomadis haberi consueta, coram Vicario Generali, cujus erat dijudicare, an alienatio esset cessura in evidentem Ecclesiae utilitatem, consideravit ex una parte sanctissimus Archipraesul *Carolus*, neque improbari, neque facile evelli posse hanc suae dioecesis consuetudinem, quae vetustissima erat, altasque in ea egerat radices; at ex alia absonum eidem videbatur, Mediolani non receptam asserere Paulinam Constitutionem, quam *Pius IV.* et *S. Pius V.* paulo ante confirmaverant, atque ubique jusserant custodiri. In hoc rerum statu, quamvis in suis Synodis omnia singulatim, atque accurate digesserit, quae ad rectam conducerent suae dioecesis administrationem, nihil de hac materia censuit deliberandum, sed per Abbatem Spetianum, suum in Vrbe negotiorum gestorem, Sedem Apostolicam consuluit, ejusque sententiam poposcit: quumque audivisset, summum Pontificem exoptare, ut Paulina Constitutio in dioecesis Mediolanensis mores induceretur, supremi Pastoris voluntati statim obsequens, die ultima Aprilis 1584. catalogum promulgavit censurarum, et criminum, a quibus absolvendi facultas per sacros canones, Concilia, et Constitutiones Apostolicas, et simplici Confessario adempta, ubi inter ceteras censuras hanc etiam recensuit *num.* 48. *Act. Eccles. Mediol. part. 6. pag. 993. Qui bona Ecclesiastica aliena recipiunt absque Sedis Apostolicae auctoritate.* Paulus II. *in Extravag. Ambitiosae*: qua quidem ratione significavit, quae in hac Extravaganti statuta sunt, etiam Mediolani esse religiose servanda.

XI. Epistolae *S. Caroli* ad Spetianum, ejusdemque Spetiani ad *S. Carolum* responsa retulit saepius a nobis laudatus *Altovitus* in expositione

causae *Mediolanen.de reb.Eccles.non alienan.* sacrae Congregationis Concilii examini subjectae die 14. Martii 1682. quibus addidit epistolam ab eadem sacra Congregatione mense Novembri 1655. datam ad *Dominicum Littam*, Archiepiscopum Mediolanensem, et postea S. R.E.Cardinalem, qua eidem injunctum est, ut Paulinae Constitutionis observationem urgeret: ex quibus omnibus intulit *Altovitus*, Extravagantem *Ambitiosae* jamdudum in dioecesi Mediolanensi receptam. *Altoviti* sententiae adhaesit sacra Congregatio, quae praefata die 14. Martii 1682. allegatum decretum anni 1555. renovavit, eique omnino parendum rescripsit. Quare *Bonacina*, Auctor Mediolanensis, *Oper. moral.tom.1.tit.de alienat. bonor.Ecclesiasticor. disp.2. punct.5. proposit. unic.* sine ulla haesitatione asseruit, *Pauli II.* sanctionem vigere in dioecesi Mediolanensi, etiam quoad censuras, aliasque poenas, sola excepta privatione beneficii ante sententiam quam, licet in eadem Extravaganti inducatur, credit non esse Mediolani receptam.

XII. Quod a *S.Carolo* in hoc gravi negotio gestum est, normam praebet Episcopis, ad quam in simili eventu se debeant conformare. Quamvis itaque in sua dioecesi invaluisse deprehendant antiquam consuetudinem, sacris canonibus, atque Apostolicis Constitutionibus contrariam, caveant, ne illam Synodali Constitutione roborent, et fulciant; sed, priusquam aut eam divellere, aut confirmare aggrediantur, Sedis Apostolicae sensum exquirant, ejusque responsum expectent.

XIII. Ita in re haud absimili se gessit Episcopus Liparitanus. In antiquis canonibus potestas datur Episcopo, novum monasterium in sua dioecesi construere volenti, donandi eidem quinquagesimam partem redituum Ecclesiae suae: *In Ecclesiam vero, quae monasticis non informabitur institutis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis*, conferre permittitur *centesimam partem census Ecclesiae, cui praesidet*: uti habetur *in can.* 5. Concilii Toletani IX. anni 655. relato a *Gratiano in Can. Bonae*, 12. *quaest*.2. Toletanum canonem nonnihil limitavit *Innocentius III. in Cap.Apostolicae, de donationibus*, ubi statuit, non solum non posse Episcopum e suae Ecclesiae proventibus plus donare, quam ei sit a praefato canone concessum, sed neque permissam ibidem redituum summam, aut etiam minorem, e sua Ecclesia distrahere, alterique elargiri, si id in grave cedat suae Ecclesiae detrimentum: *Hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum, nec minus, cum gravi Ecclesiae suae detrimento conferre: sive pluries, et successive, eisdem, vel diversis Ecclesiis conferendo*. Inspecta hujusmodi canonum permissione, sibi licere putabat memoratus Episcopus Liparitanus, aliquam partem suae mensae redituum distrahere, atque in perpetuum elargiri Capitulo Cathedralis Ecclesiae, ad augendas distributiones quotidianas, quibus allicerentur Canonici ad continuum servitium impendendum Ecclesiae: nullum quippe grave detrimentum, per eam redituum distractionem, suae alias locupleti mensae inferri judicabat: at nihilominus sibi obsistere dubitavit cum praefatam Constitutionem *Pauli II.* tum juramentum in sui consecratione praestitum, juxta formam praescriptam in Pontificali, quae sic sonat: *Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum Consensu Capituli Ecclesiae meae, inconsulto Romano Pontifice: et, si ad aliquam alienationem devenero, poenas in quadam super hoc edita Constitutione contentas eo ipso incurrere volo*: cujus quidem juramenti virtute, Episcopos omni se abdicare potestate quidquam alienandi, etiam in casibus sibi alias a Jure permissis, docent *Navarrus in tract.de alien.rer. Eccles. n.*11. *et seq.* Layman *Theolog. moral.lib.*3.*tract.*4.*cap.*10. *num.*9. Passerin. *de stat.homin. tom.*1. *quaest.*185. *art.*7. *num.*306. Pirhing *in* 3.*Decretal.tit.*13. *sect.*3. §.7.*n.*57. In hac itaque dubietate noluit ipse Judicis partes assumere, suoque judicio quaestionem dirimere: sed quaesivit a sacra Congregatione Concilii: *An absque Sedis Apostolicae beneplacito potuerit, aut possit applicare in perpetuum Capitulo Ecclesiae Cathedralis dictam ratam, scutorum videlicet* 876. *redituum mensae Episcopalis in causam distributionum*: et sacra Congregatio die 5. Martii 1689. respondit: *Negative*.

CA-

CAPVT NONVM.

De dubitatione aliquando orta, an, et quando liceat Episcopo, in sua praesertim Synodo, praefinire quantitatem redituum patrimonii, aut beneficii, ad cujus titulum quis possit ad sacros Ordines promoveri.

ALiud nunc adducendum superest exemplum respiciens *titulum* sacrae Ordinationis: quod ut rite exponatur, atque ad propositum referatur, nonnulla sunt praemittenda. Nemo ex Clero seculari sacris Ordinibns initiari potest, *nisi prius legitime constet, eum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere . . . Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes, ordinari non poterunt, nisi quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*: quemadmodum totidem verbis sancitum est a Concilio Tridentino *sess.21.c.2.de reform.* Vt huic decreto morem gererent Episcopi, fere omnes in suis Synodis certam praescripserunt quantitatem redituum, qui in ea Dioecesi censerentur sufficientes ad honestam sustentationem Clerici; id quippe non potuit a Tridentino determinari, quum a regionum pendeat varietate: curarunt praeterea obviare fraudibus, quae nimium frequenter ab iis committuntur, qui ad titulum Patrimonii promoveri petunt; quibus etiam aditum occludere studuit Sacra Congregatio Concilii pluribus sanctionibus, et decretis, quae nos retulimus *in nostra Instit.26.* Et, quoniam majus fraudis periculum, quod in Patrimonii constitutione timetur, est, ne illud fictum sit, aut a quodam tertio assignatum cum pacto, inter se, et Clericum inito, ut hic ad sacros Ordines promotus, si aliunde acquirat, unde honeste victitare queat, bona sibi in Patrimonium assignata, eorumque usumfructum domino restituat, et relinquat. Propterea Sacra Congregatio, ad hanc fraudem longius propellendam, saepius definivit, non solum non licere Clerico Patrimonium distrahere, ad cujus titulum est ordinatus, sed neque cum aliis bonis cujuscumque generis, sine Episcopi licentia, illud permutare: quod ex pluribus constat decretis *in cit. Instit.* Allegatis, quibus alia heic subnectimus, nimirum in *Terracinen.* 20. Julii 1619. *lib.12. decretor.pag.27.* et die 16. Novembris 1686. *lib.36. decretor.pag.* 449. ubi haec leguntur: *Quaeritur, an verba illa Concilii in cap. 2. sess. 21. Atque deinceps alienari etc. intelligenda sint, ut, postquam ordinatus adeptus fuerit, unde vivere possit, requiratur etiam licentia Episcopi? Sacra Congregatio censuit, requiri licentiam, quamvis ordinatus sis adeptus*: quod quidem responsum sacra Congregatio dandum voluit ad similem quaestionem die 12. Julii 1687. hisce verbis propositam: *An bonis ad commodam sustentationem postea quaesitis, vel Beneficio sufficienti adepto, statim Patrimonium evanescat: vel potius requiratur expressa subrogatio bonorum, seu Beneficii assecuti, ab Episcopo facienda loco Patrimonii: qua subrogatione expresse non facta, Patrimonium adhuc vigeat, nec expiret, praedicta clausula non obstante.*

II. Haec obiter. Ad titulum vero Beneficii quod speciatim attinet, *Innocentius XII.* in celebri Constitutione *Speculatores, tom.9. Bullar. pag.375.* sancivit, neminem posse, ad titulum Beneficii in aliena Dioecesi obtenti, ab istius Episcopo Ordinibus initiari, nisi Beneficium tot ei annuos reditus subministret, qui, detractis oneribus, ad congruam ejusdem sustentationem sufficiat. Excitata deinde controversia, an sufficientia esset praefinienda ad normam taxae Synodalis vigentis in Dioecesi domicilii, an potius in ea Dioecesi, ubi situm est Beneficium, sacra Congregatio, ut eam dirimeret, hanc adhibuit distinctionem: aut Beneficium continuam exposcit, et perpetuam residentiam: aut ejusmodi obligationis vinculo Beneficiarium non obstringit; si secundum, sufficientia erit desumenda a taxa Synodali, praefinita in loco, ubi Beneficiarius domicilium habet: si primum, a taxa praescripta in Dioecesi, in qua Beneficium possidet: sicuti colligitur ex responsis datis in *Alatrina*, die 5. Julii 1701. *lib.51.decretor.pag.393.a terg.* in *Ariminen. Ordinationis* 10. Januarii 1708. *lib.55. decretor.pag.23.* in *Romana, seu S.Agathae Gothorum* 27. Maii 1713. *lib.63. decretor. pag.219. a tergo*. Huic eidem distinctioni adhaesit, eamque suprema sua auctoritate corroboravit *Innocentius XIII.* in sua Constitutione incipiente *Apostolici ministerii*, inquiens §.7. *Quum etiam, juxta memoratam* Innocentii XII. *Praedecessoris Constitutionem, ratione, ac titulo Beneficii in aliena dioecesi obtenti, non aliter liceat Ordines ab Episcopo ejusdem dioecesis suscipere, quam si Beneficium praedictum sit ejus reditus, ut ad*

congruam vitae sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat; declaramus, sufficientiam hujusmodi praefiniendam esse, non juxta taxam Synodalem, sive morem, pro promovendis ad sacros Ordines vigentem in loco praedicti Beneficii, nisi tamen illud continuam, et praecisam residentiam requirat, sed juxta taxam, vel, ea deficiente, juxta morem in alio loco domicilii vigentem.

III. Hisce decretis, facile alicui persuasum erit, omnes diremptas quaestiones, sacrae Ordinationis titulum respicientes. Verum non ita se res habuit: etenim, quum Beneficio, ad cujus titulum quis promoveri exposcit, plerumque adnexum sit onus celebrandi plures Missas, alia supererat enodanda difficultas; num scilicet ad definiendum, an Beneficiario tot ex Beneficio obveniant reditus, quot, juxta taxam Synodalem, vel regionis consuetudinem, reputantur sufficientes ad vitam honeste traducendam, detrahenda sint onera Missarum, quibus Beneficium praegravatur; an potius soli sint aestimandi Beneficii fructus, nulla habita ratione adjecti oneris Missarum.

IV. Non una erat hac in re Doctorum sententia. Opinabantur plerique, onera Missarum esse detrahenda, quum liberum est Beneficiario illis vel per se, vel per alium satisfacere; secus vero eum Missas per se ipsum celebrare tenetur: siquidem in primo casu, si in morbum incidat, quo a celebrando praepediatur, debet alteri Sacerdoti consuetam eleemosynam elargiri, ut Missas faciat: ac proinde, si morbus diuturnus sit, periculum erit, ne Beneficiarius ad extremam redigatur mendicitatem, cui sacri canones, ac praecipue Tridentinum obviare voluerunt, quum titulum sive Patrimonii, sive Beneficii in Clerico seculari exegerunt, ut ad sacros Ordines valeat promoveri: ejusmodi autem periculum iidem Doctores abesse ajunt in secundo casu; qui enim tenetur Missas celebrare per se ipsum, tempore, quo aegrotat, aut alio detinetur legitimo impedimento, nulla afficitur obligatione celebrandi per alium: quemadmodum, aliis allegatis, tradit *Leander Oper. moral. tom. 2. tract. 8. disp. 7. quaest. 19.*

V. Arbitrantur alii, Missarum onera in neutro casu esse detrahenda: etenim, quum eleemosyna, quae Sacerdoti datur, sit *quasi stipendium suae sustentationis*, ut ait *D. Thomas 2. 2. quaest. 100. art. 2. Ad 2.* nulla ratio patitur, eam excludere a censu redituum, qui sufficientem sustentationem Sacerdoti suppeditant. Neque in contrarium facit, quod tempore infirmitatis Sacerdos, cui liberum est celebrare per alium, huic teneatur elargiri stipem, ad sui ceteroquin alimoniam necessariam; hic siquidem casus infrequens est, quem jura non respiciunt; secus in constitutione Patrimonii habenda pariter esset ratio ingruentis belli, imminentis alluvionis, similisque infortunii, cui obnoxia sunt praedia in Patrimonium assignata. Ad haec, etiam Sacerdotem, cui onus incumbat celebrandi per se ipsum, si impediatur infirmitate, quae sit diuturna, teneri suae obligationi satisfacere per alium, rectius docent Cardinalis *de Lugo de Sacram. Eucharist. disp. 11. sect. 2. num. 48. et 49.* Diana *in edit. coord. tom. 2. tract. 1. resolut. 59.* Passerin. *de stat. homin. tom. 2. quaest. 587. art. 4. num. 1120.* quorum sententiam sectata est sacra Congregatio Concilii in *Romana celebrationis Missarum* 4. Junii 1689. atque in alia *Romana* 2. Octobris 1721. ac proinde nullum, quantum attinet ad rem praesentem, videtur ponendum discrimen inter eum, qui tenetur Missas per se ipsum celebrare, ac alterum, cui potestas est celebrandi per alium.

VI. In hac opinionum varietate satius duxerunt aliquot Episcopi sacrae Congregationis Concilii sententiam efflagitare: et nos, qui eidem eramus a Secretis, ut Patres unico intuitu omnia inspicerent, quae ad materiam pertinerent, quod semper consuevimus, quum difficilior occurreret examinandus causae articulus, diligentem exaravimus Dissertationem, quae extat *tom. 2. Thesaur. Resolut. pag. 214.* ubi cujuslibet ex diversis, quas retulimus, Auctorum sententiis praecipua expendimus rationum momenta. Actum fuit de hac quaestione die 8. Augusti 1722. iterumque die 24. Aprilis 1623. ac tandem die 17. Julii ejusdem anni decisum, rem esse relinquendam conscientiae, et arbitrio Ordinariorum, qui, spectatis locorum, et personarum conditionibus, vel in particularibus eventibus statuant, vel etiam in Synodo per modum legis decernant, an onera Missarum sint, aut non sint detrahenda e reditibus Beneficii, e quibus ordinandus suam honestam sustentationem est percepturus.

VII. Quamobrem, absque periculo obviandi Juri communi; et sacro Concilio Tridentino,

tuto poterit Episcopus in sua Synodo non solum depraefinire quantitatem proventuum, qui censeantur sufficientes ad alimoniam subministrandam Clerico, suam incolenti dioecesim, sed etiam statuere et determinare, num inter ejusmodi proventus sit numeranda, an potius detrahenda stipes respondens numero Missarum; ad quas celebrandas Clericus sive per se, sive per alium adigitur lege sibi indicta a fundatore Beneficii, quod possidet.

LIBER DECIMVS TERTIVS.

DE CETERIS AD DIOECESANAM SYNODVM PERTINENTIBVS.

Vt quaecumque ad hoc argumentum pertinent, exequamur, nonnulla supersunt adnotanda, quae aut in fine Synodi, aut, Synodo jam absoluta, fieri solent: et, quae exinde oriuntur, difficultates restant breviter enucleandae.

CAPVT PRIMVM.

De verbo Placet, quo Synodales Constitutiones solent alicubi ab Adstantibus approbari.

IN pluribus dioecesibus usus invaluit, ut lectis Synodalibus Constitutionibus, omnium, qui Synodo adsunt, exquiratur consensus per verbum *Placet*, a singulis exhibendus. Huic vero consuetudini adstipulatur Pontificale Romanum, quod agens de ordine ad Synodum, ait, *Post haec leguntur Constitutiones, si quae sint, per Synodum approbandae*: ex quo colligi videtur, consensum saltem majoris partis eorum, qui Synodo intersunt, necessarium esse, ut Constitutiones per Episcopum editae robur obtineant, et efficaciam, parendique obligationem in universam inducant dioecesim, juxta ea, quae de sensu, et vi verbi *Placet*, leguntur *in comment. nov. ad Concilium Eliberitanum tom.* I. Collectionis Conciliorum Hispaniae Cardinalis *de Aguirre pag.* 327. Equidem *Joannes Petrus Gibert in suo Corpore Juris Canonici tom.* I. *part.* I. *tit.* 18. satis prolixam concinnavit Dissertationem de auctoritate Presbyterorum in Synodo Dioecesana, ubi pluribus suadere conatur, eosdem ad Synodum vocatos habere votum decisivum; additque, quod, si hoc illis abjudicetur, consultivum saltem debeat omnino iisdem attribui.

II. Verum, rem aliter se habere, fateri compellitur, qui declinare velit errorem *Aerii*, a *Calvino* renovatum. *Aerius*, Presbyter *Arianus*, quarto Ecclesiae seculo, quum Episcopatum, quem ambiverat, non fuisset assecutus, ut se ipsum solaretur, docuit, nihil plane discriminis intercedere inter Episcopum, et Presbyterum: sicuti refert *S. Epiphanius haeres.* 75. Extinctam *Aerii* haeresim, inclinante seculo XIV. excitavit *Joannes Wiclefus*, a quo eamdem hausit *Calvinus*, qui *Instit. c.* 8. *n.* 52. asserit, Episcopum nullum habere in Presbyteros dominatum, sed eas tantum partes, *quas habet Consul in Senatu, ut referat de negotiis, sententias roget . . . et, quod communi consilio decretum fuerit, exequatur*. At Ecclesiae Catholicae firmissimum dogma est, Episcopos esse superiores Presbyteris non solum potestate Ordinis, sed etiam jurisdictionis. Hanc varietatem, contra *Calvinum*, definivit Tridentinum *sess.* 23. *de Sacram. Ord. can.* 6. eamdemque iterum impetitam a *Calvini* assecla *Salmasio*, sub larvato nomine *Wallonis Messalini*, strenue propugnavit *Petavius* tribus *de Ecclesiastica Hierarchia* libris, idemque contra *Blondellum*, ejusdem sectae Calvinianae ministrum, praestitit *Natalis Alexander dissert.* 44. *in Histor. Eccl. secul.* IV.

III. Ex eo porro, quod Episcopi sint superiores Presbyteris potestate jurisdictionis, necessario consequitur, posse ab illis leges ferri, quibus Presbyteri, etiam inviti et reluctantes, cogantur obtemperare: ut enim optime ajebat *Gerson. de potest. Eccles. considerat.* 4. *tom.* 2. *Oper. part.* 1. *pag.* 230. *Potestas Ecclesiastica jurisdictionis in foro exteriori est potestas Ecclesiastica coercitiva, quae valet exerceri in alterum, etiam invitum, ad dirigendum subditos in finem beatitudinis aeternae . . . . . Proprie vero dicitur jurisdictio facultas, seu potestas propinqua dicendi, vel sententiandi jus in alterum, etiam invitum*. Hanc eamdem potestatem Episcopis asseruerunt omnes antiqui Patres. Etenim *S. Justinus apolog.* 1. ad Imperatorem *n.* 67. rationem reddens disciplinae, quam Christiani ab Apostolis acceperant, singularem Praepositum, supra Fideles constitutum, commemorat, cui reliqui subderentur, atque obedirent.

Et *Dionysius*, Corinthiorum Episcopus, qui circa annum Domini 160. vivebat, scribens ad *Pinytum* Gnossiorum Episcopum, apud *Eusebium lib.* 4. *Hist.c.*23. agnovit profecto in Episcopo auctoritatem suos Clericos obstringendi legibus, et praeceptis; quum *Pinytum* admonuerit, *ne grave onus castitatis Fratrum cervicibus tamquam necessarium imponat, sed ejus, quae in plerisque hominibus inest, infirmitatis rationem habeat*. Idem fatetur *S. Irenaeus lib.* 4. *adversus haereses c.* 26. *n.* 2. inquiens: *Quapropter eis, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet his, qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione chrisma veritatis certum, secundum Placitum Patris, acceperunt*. Et magis aperte *Cyprianus epist.* 27. *ad Lapsos*: *Inde* a Christo Domino *per temporum, et successionum vices, Episcoporum Ordinatio, et Ecclesiae ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiae per eosdem Praepositos gubernentur*. Hieronymus vero, quem frustra *Blondellus* in suas partes trahere tentavit, quamvis nonnullis in locis, praesertim *in comment. c.* 1. *epist. ad* Titum, et *epist.* 85.*ad Evagrium*, subobscure loquatur, alibi tamen mentem suam clarius explicans, Catholicum dogma tuetur: etenim *epist.* 52. *olim* 2. *ad* ad Neapolitanum *n.*7.*tom.*1.*Oper.col.*260. ait: *Esto subjectus Pontifici tuo, et quasi animae parentem suscipe*: et *epist.* 41. *olim* 54. ad Marcellam *n.* 3. *col.* 187. hoc inter Catholicos, et Montanistas ponit discrimen: *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent: apud eos Episcopus tertius est*: in Dialogo vero adversum *Luciferianos* adeo manifeste totam potestatem jurisdictionis in unius dioecesis Episcopo reponendam putavit, ut secus unitatem Ecclesiae consistere non posse affirmaverit *n.*9.*tom.*2.*Oper.col.* 182. *Ecclesiae salus in summi Sacerdotis dignitate pendet: cui si non exors quaedam, et ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes*. Missa facimus alia quamplurima cum ejusdem *Hieronymi*, tum *S. Ignatii Martyris*, *Tertulliani*, *Clementis Alexandrini*, *Origenis*, aliorumque Patrum in eamdem rem luculenta testimonia, quae videri possunt apud laudatos *Petavium*, *Natalem Alexandrum*, *Bellarminum lib.* 1. *de Clericis cap.* 14. et Josephum Binghamum *Origin. Eccles.tom.*1. *lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. qui quidem Auctor, licet heteredoxus, nihilominus hac in re a Catholicis non dissentit.

IV. Non idcirco tamen negamus, consuevisse, immo et quandoque in rebus gravioris momenti debuisse etiam Episcopos, priusquam quidquam decernerent, inferiorum Presbyterorum consilium, et sententiam exquirere, ut tali pacto majus pondus, majoremque auctoritatem suis decretis conciliarent. Ita quippe cautum legimus *can.*35.*al.*27. inter Apostolicos, ex versione *Dionysii Exigui*; *Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existimant, et nihil amplius praeter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quae parochiae propriae, et villis, quae sub ea sunt, competunt. Sed nec ille, praeter omnium conscientiam, faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, et glorificabitur Deus per Christum in Spiritu Sancto*. Concilium vero Carthaginiense IV. *cap.*22.*tom.*1.Collectionis *Harduini col.* 980. praecepit, *ut Episcopus sine Concilio Clericorum suorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam, et testimonium quaerat*: et *cap.* 23. *ut Episcopus nullius causam audiat absque praesentia Claericorum suorum*. Quamobrem Auctor *Constit. Apost. lib.*2. *cap.* 28. Presbyteros appellavit *consiliarios Episcopi*: et Hieronymus *lib.*2.*in cap.*3.*Isaiae vers.*3.*tom.* 4.*Oper.col.*51.*Et nos*, inquit: *habemus in Ecclesia Senatum nostrum, coetum Presbyterorum*: quem quidem Sacerdotum Senatum Origenes *in Matthaeum* comparat Senatui in qualibet civitate constituto, a quo civitatis negotia administrantur. Quamvis porro istius Senatus caput et princeps esset Episcopus, cujus solius sententia ceterorum placito praeponderaret; attamen *Cyprianus* ab ipso sui Episcopatus exordio hanc sibimetipsi legem indixerat, nihil ut aggrederetur rei, quae suae Ecclesiae gubernationem respiceret, sine ejusdem Senatus consilio, nec sine totius plebis consensu: quod ipsemet testatur *epist.*5. *ad Praesbyteros, et Diaconos* scribens: *Ad id vero, quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri*, Donatus, et Fortunatus, Novatus, et Gordius, *solus rescribere nihil potui, quando a primordio Episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro, et sine consensu plebis, mea privatim sententia gerere*. Videri potest de hoc argumento *Altaserra in Vindiciis Ecclesiasticae Jurisdictionis lib.* 11. *cap.*

V. Verum, quum postea in qualibet dioecesi nimium auctus fuerit Sacerdotum numerus, quos proinde difficile foret Episcopo, quoties sibi o-

pus esset, in unum convocare, atque in consilium adhibere, inde factum est, ut soli Canonici Ecclesiae Cathedralis, quos jam fere ubique recepta Crodogangi institutio,seu communis vitae ratio,arctiori vinculo, veluti membra cum capite, Episcopo devinciebat, fuerint in ejusdem consiliaros adsciti:quemadmodum observat *Mabillon. tom. 2. Annal.Benedict.ad an.* 837. ac prosequitur *Thomassinus de vet. et nov. Eccles. discipl. part. 1. lib. 3. cap. 9. et seq.* Et profecto ambigi non potest, quin etiam hodie, jure Decretalium, Canonici Ecclesiae Cathedralis sint consiliarii nati Episcoporum; adeo ut non licet Episcopo aliquod gravis momenti negotium aggredi, et deliberare, inconsulto Capitulo. *Novit tuae discretionis prudentia* (inquit Alexander III. *in Cap. Novit, de his quae fiunt a Praelat.* scribens ad Patriarcham Hierosolymitanum) *qualiter tu, et Fratres tui unum corpus sitis; ita quod te caput, et illi membra esse probatur: unde non decet, te, omissis membris, aliorum consilio in Ecclesiae tuae negotiis uti*: et *in seq. Cap. Quanto*, ad eumdem: *Fraternitati tuae mandamus, quatenus in concessionibus, et confirmationibus, et aliis Ecclesiae tuae negotiis,Fratres tuos requiras, et cum eorum consilio, vel sanioris partis, eadem peragas, et pertractes, et quae statuenda sunt, statuas, et errata corrigas, et evellenda dissipes,et evellas.*

VI. Sed, licet Episcopus teneatur sui Capituli consilium exquirere, non propterea tamen tenetur illud sequi, nisi in casibus a Jure expressis. Latum siquidem intercedit discrimen inter consilium, et consensum: ubi enim jura Capituli consensum exposcunt, illud facere cogitur Episcopus, quod major pars Canonicorum faciendum concluserit: ubi vero solum exigunt Capituli consilium, suae obligationi faciet satis, si Canonicos consulat, quin deinde ulla adigatur lege ad eorumdem amplectendam sententiam: quod colligitur *ex Cap. Cum olim, 7. de arbitr.* et *Cap. 1. de Capell. Monach.* traditque cum communi *Gonzalez in Cap. Cum in veteri, 52. de elect. n. 4.* Nec proinde frustraneum erit reputandum Canonicorum consilium: etsi enim Episcopus non teneatur illud sequi, consulentium tamen rationibus instruitur, atque edocetur, ne inconsiderate,et praecipitanter agat: ut ad rem ponderant *Sylvester verb. Concilium*, et Engel *ad tit. de his quae fiunt a Praelat. n. 1.* quae etiam causa est, cur Romanus Pontifex non soleat ardua negotia sine Fratrum suorum, idest S.R.E. Cardinalium, consilio decernere,quamquam sciat,supremae suae potestatis exercitium ab eorumdem assensu nequaquam pendere:quod scite adnotarunt Glossa *in Cap. Fundamenta, verb.Contingeret,de elect.in 6.*Hieronymus Gonzalez *ad regal.* 8. *Cancel. gloss. 46. num. 62.* et Menoch. *praesumpt. 34. num. 24. lib. 6.*

VII. Sicuti porro Cardinales, quia sunt Assessores, Collaterales, et Coadjutores Papae, uti eos vocat *S. Bernardus lib. 4. de considerat. ad Eugenium*, ideo quum a Papa in consilium adhibentur, tenentur, quid coram Deo sentiant,ingenue aperire: *Quum per ipsum Romanum Pontificem* (verba sunt Nicolai III. *in cit. Cap. Fundamenta, de elect. in 6.*) *in quibuscumque negotiis contingeret eorum peti consilia, in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quae pro tempore imminent, libere consulant, et assistant*: nec possunt, sine culpa, consilium suum reticere, aut ambiguis verbis obductum proferre,etiamsi praevideant, illud ab aliis Cathedralibus, atque ab ipso Pontifice respuendum; quod recte tradunt *Joannes Hieronymus Albanus de Cardinalatu quaest.* 10. et Hieronymus Platus *de Cardinalis dignitate, et officio c. 28.* ita Cathedralium Ecclesiarum Canonici ab Episcopo requisiti, debent mentem suam ea,quae utique decet, modestia, sed pari animi sinceritate manifestare, etiamsi de rebus consulantur, in quibus sciunt liberum esse Episcopo ab eorumdem Canonicorum consilio deviare.

VIII. Quaenam autem sint res, de quibus Episcopus deliberare nequit sine consensu Capituli,et quaenam illae,quas decernere valet,audito dumtaxat Capituli consilio, fuse explicant Doctores *ad cit.tit. de his quae fiunt a Praelat.* nec praesentis instituti est eas singulatim recensere. Vnum tamen animadvertimus, multum scilicet hac in re deferendum esse locorum consuetudini, qua induci potest, ut Episcopus solutus sit ab obligatione, qua ceteroquin,spectato Jure communi, teneretur, requirendi sui Capituli consensum, aut etiam consilium: quod aperte colligitur *ex Cap. Ea noscitur de his quae fiunt a Praelat.* et *ex Cap. Non est, de consuetudine, in 6.* docentque Stephanus Gratianus *discept. forens. c. 100. n. ult.* Zerola *in prax. Episuop. part. 1. verb. Capitulum n. 8.* Barbosa *de Cononicis cap. 42. num. 19.* Fermosinus *de potest.Capituli Sed vac. tract.2.quaest.1.n.4.*

IX. Jam vero, ut haec, quae praemisimus, ad rem nostram accommodemus, quum hodie cujuslibet particularis Ecclesiae Senatus, non ex omnibus dioecesos Sacerdotibus, sicut olim, sed ex solis constituatur Canonicis Ecclesiae Cathedralis, necesse utique non est, ut Episcopus novas Constitutiones in Synodo promulgaturus, totius Cleri sententiam efflagitet, sed satis est, si sui Capituli consilium exposcat, etsi illud sequi non teneatur, nisi in ipsis Constitutionibus aliquid decernatur de re, puta de Ecclesia parochiali, alicui Collegio, aut monasterio perpetuo unienda; ad quam Jura majoris partis Capitularium exigunt consensum. Quin immo ab ea ipsa obligatione petendi Capituli consilium solutus erit Episcopus, qui per legitime praescriptam consuetudinem jus sibi acquisierit novas leges condendi, et publicandi, et inconsulto Capitulo: quod reapse contigisse in dioecesi Gerundensi, testatur *Romaguerra ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib. 1. tit. 1. cap. n. 1. 20.* et, siquidem contrariorum eadem est disciplina, obstringeretur Episcopus non solum consilium, sed etiam sui Capituli consensum expetere, ubi idem Capitulum id juris ex antiqua consuetudine sibi vindicasset. Constant haec omnia ex pluribus sacrae Congregationis Concilii, quae subnectimus, responsis.

X. In causa *Vrgellen.* anno 1581. *lib. 3. decretor. pag. 32.* quaesitum fuit: *An, stante Concilii Tridentini c. 2. sess. 24. Constitutiones editae, aut quae in Synodalibus Constitutionibus de cetero fient, de consensu Capituli fieri debeant, an vero Episcopus per se facere Constitutiones, et publicare eas possit*: et sacra Congregatio respondit: *Episcopum in Synodo Dioecesana per se Constitutiones facere posse, absque consensu, et approbatione Cleri; requirendum tamen consilium Capituli, licet id non teneatur sequi Episcopus, praeterquam in casibus a Jure expressis.*

XI. In causa *Burgen.* 5. Julii 1627. *lib. 13. decretor. pag. 267.* eadem interrogata: *An Archiepiscopus Burgen. in decernendo, et statuendo ea, quae sibi bene visa fuerint opportuna, in Synodo Dioecesana, teneatur sequi consilium sui Capituli*: respondit: *Archiepiscopum teneri requirere consilium Capituli, non autem illud sequi, circumscripta consuetudine immemorabili, vel alias legitime praescripta, necnon alio legitimo, et sufficienti titulo, super quibus Capitulum poterit particulariter audiri.*

XII. Apud Episcopum *Sarnellum in suis epistolis Ecclesiasticis lib. 2. epist. 20. pag. 49.* extat epistola ab eadem sacra Congregatione data ad Patriarcham Venetiarum die 27. Aprilis 1592. in qua haec habentur: *Sacra Congregatio, per libellum Amplitudinis tuae nomine porrectum consulta, respondit, eamdem Amplitudinem tuam in Synodo Dioecesana facere posse Constitutiones absque consensu, et approbatione Cleri; debere tamen requirere consilium Capituli, licet illud non teneatur sequi, nisi in casibus a Jure expressis, non obstante quod ex forma Romani Pontificalis in celebranda Dioecesana Synodo expresse habeatur, ut constitutiones in Synodo publicandae, a Patribus per verbum* Placet, *confirmentur.*

XIII. Alia ejusdem sacrae Congregationis epistola ad Episcopum Oriolanum data 17. Maji 1599. refertur a Cardinali *de Aguirre tom. 4. Concil. Hispan. pag. 748.* cujus verba sunt: *Sacra Congrrgatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, saepius consulta, respondit, licere Episcopo, ad eumque pertinere cogere Synodum Dioecesanam absque consensu, et consilio Capituli. In ea autem Constitutiones eumdem Episcopum edere, et promulgare posse, absque consensu, et approbatione Cleri; deberet tamen requirere consilium Capituli, tametsi illud sequi non teneatur, praeterquam in quibusdam casibus a Jure expressis.*

XIV. Capitulum Hispalense adversus Archiepiscopum, qui Dioecesanam Synodum absque suo consensu coegerat, ad sacram Congregationem Concilii provocavit, ejusque examini haec, inter cetera, dubia subjecit: *Primo, an ipse Archiepiscopus sine consensu dicti Capituli possit indicere, et convocare Dioecesanam Synodum. Secundo, an ipse Archiepiscopus sine consensu dicti Capituli possit in Dioecesana Synodo condere Statuta, et Constitutiones de rebus gravibus, et arduis . . . . Quarto, an sit necessarius assensus Clericorum Synodo interessentium, ita ut major pars, contradicendo, possit omnium, seu alterius Constitutionis exitum retardare.* Et sacra Congregatio die 26. Novembris 1689. respondit: *Ad primum Affirmative. Ad secundum Affirmative; debere tamen Archiepiscopum requirere consilium Capituli, licet illud non teneatur sequi, praeterquam in quibusdam casibus a Jure expressis. Ad quartum Negative.* Videri poterunt de hac re disserentes *Bottus in tract. de Synodo 3. par. num. 137. et seq.* Cardinalis de Luca *de jurisdict. disc. 36.* de Aste Archiepiscopus Hydruntinus *in Methodo sacrae Visi-*

tationis part. 5. §. 3. *n.* 6. *et* 7. et Synodicon Ecclesiae Beneventanae *Append. ad Concilium Provinciale III. pag.* 26. *et* 27.

XV. Posito autem, quod Episcopus, priusquam Synodales Constitutiones promulget, sui Capituli consilium exposcere debeat, quo melius, et maturius suam Capitulares sententiam pandant, decet profecto, ut illas, ante Synodum, singulis Canonicis expendendas tradat, omnibusque deinde in unum congregatis, quid de iisdem sentiant, requirat, et audiat. Postquam vero Capitulum suum potulit judicium, in Episcopi arbitrio erit aut illi acquiescere, aut in suo proposito persistere, prout magis expedire judicaverit: uti enim optime ajebant Patres Concilii Provincialis Rotomagensis anni 1581. *tit. de Episc. et Capit n.* 28. *tom.* 10. Collectionis *Harduini col.* 1225. non caput membris, sed membra capiti obsequi, atque oblemperare debent: *Declarat haec sancta Synodus, praecipuam in ipsis Ecclesiis auctoritatem, et rerum gerendarum potestatem ad Episcopos pertinere, eosque consilio, et opera Capitulorum, et Dignitatum juvari debere, ut membrorum capiti cohaerentium, et obsequentium.*

XVI. Quod si Episcopus, inconsulto Capitulo, novas Constitutiones ediderit, atque in Synodo promulgaverit, ille profecto, utpote deficientes a norma a Jure praescripta, firmitate carebunt; quamvis, si justae, et rationabiles deprehendantur, sanari queant a sacra Congregatione Concilii: quod aliquando factum, testatur Cardinalis *Petra in Comment. ad Constit.* 1. Benedicti XII. *sect. unic. n.* 17. *tom.* 4. *pag.* 124.

CAPVT SECVNDVM.

De Synodi subscriptione.

QVoniam in Dioecesana Synodo nullus est, praeter Episcopum, qui jurisdictionem habeat, et potestatem ferendi leges, quod ex hactenus dictis plane liquet, docentque *Bellarminus lib.* 1. *de Conciliis c.* 4. et Suarez *l.* 6. *de legib. c.* 5. *n.* 8. manifeste exinde conficitur, solius Episcopi, alteriusve, qui ejus loco Synodo praesit, esse, Synodales Constitutiones sua firmare subscriptione: sicuti optime monuit *Scarfanton. in not. ad Ceccoper. tom.* 2. *libr.* 4. *tit.* 3. *in animadvers. num.* 17. Sed, quamquam haec res compertissima sit, nec jure possit in quaestionem adduci; nihilominus Canonici Ecclesiae Metropolitanae Hispalensis acriter olim dimicarunt pro astruendo sibi jure subscribendi una cum Archiepiscopo Synodalia decreta. Verum, quum causa delata fuerit ad sacram Congregationem Concilii, haec parvi faciens, quod *Altovitus*, sacrae Congregationis Secretarius, in suo consultivo suffragio, quod penes nos extat, testatus fuerat, aliquas nimirum a se repertas Dioecesanas Synodos Hispalenses, quibus Canonici post Archiepiscopum subscripserant, contra eosdem pronunciavit: ad dubium quippe hisce verbis propositum: *An Capitulum, seu Canonici ab illo deputandi ad interessendum celebrationi Synodi, debeant una cum Archiepiscopo subscribere Synodo Dioecesanae:* die 26. Novembris 1689. respondit *Negative.*

II. Neque Canonicis suffragatur exemplum Concilii Generalis, cui etsi Romanus Pontifex vel per se, vel per suos praesit Legatos, omnes subscribunt Episcopi: siquidem Episcopi in Concilio Generali summo Pontifici assident, non tamquam meri consiliarii, verum etiam tamquam Judices; uti ostendunt Cardinalis *Turrecremata Summ. Eccl. lib.* 3. *c.* 63. *et* 64. Melchior Canus *de locis Theolog. lib.* 5. *c.* 5. *quaest.* 2. et Bellarminus *cit. lib.* 1. *de Conciliis c.* 18. Canonici autem ad Dioecesanam Synodum vocantur tamquam meri Episcopi consiliarii, non vero ut Judicis partes ibidem assumant: quapropter non debent Synodo subscribere, ne videantur sibi usurpare censoriam, et judiciariam potestatem, quam ex subscriptione inferri, animadvertit laudatus *Canus de Loc. Theolog. lib.* 5. *c.* 5. *pag.* 154. *Patavin. edit. ann.* 1714. inquiens, *Consiliarii, qui non sint simul Judices, non solent judicio, sententiaeque subscribere. At in Synodali sententia,* loquitur de Concilio Generali, *non Pontificis solum, sed ceterorum Episcoporum subscriptiones adponuntur. Sunt igitur sine dubio Judices.*

III. Ex eo porro, quod Episcopi in Concilio Generali sint veri Judices, cave, ne inferas, teneri Romanum Pontificem in ferenda sententia majorem partem Judicum sequi, eorumdemque doctrinam approbare: etenim, uti ratiocinatur idem *Melchior Canus*, quamvis omnes Episcopi sint veri Judices; supremum tamen judicium est a Christo Domino suo in terris Vicario commissum, eidemque munus demandatum, quotquot in errorem defluxerunt, sive pauciores, sive plures numero fuerint, ad veram Fidem revocandi; juxta illud, quod Petro dixit Christus *Luc.* 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua; et tu aliquando*

quando

quando conversus, non unum, et item alterum, sed sive paucos, sive multos *confirma fratres tuos*. Quocirca *Damasus* Papa scribens ad Episcopos per Illyricum constitutos, numerum Concilii Ariminensis contemnendum dixit, eo quod illi non accesserit Romani Pontificis sententia, atque praevalenti multitudini unum Vincentium Capuanum, aliosque paucos opposuit Episcopos, qui contra Concilii judicium steterunt: *Neque enim*, ait, *praejudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimino congregatum, quando constat, neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum, neque* Vincentium, *qui tantis annis Episcopatum inviolabiliter custodivit, neque alios talibus praebuisse consensum*: apud Petrum Coustant *Epist. Roman. Pontific. tom.* 1. *col.* 486. Hanc supremam Romani Pontificis supra ceteros Episcopos praerogativam agnovit Oecumenica Synodus Florentina, cui solus *Eugenius IV.* qui eidem per se praefuerat, subscripsit definiens: *Ego Eugenius Catholicae Ecclesiae Episcopus, ita definiens subscripsi*: ceteri vero, licet Pontifici astiterint tamquam Conjudices, in Pontificis tamen reverentiam se abstinuerunt a verbo *definiens*, solumque dixerunt: *Ego N. Episcopus subscripsi*: quum ceteroquin in aliis Conciliis, quibus summus Pontifex per suos praefuit Legatos, ac praesertim in Tridentino, quilibet subscripserit definiens, exceptis Procuratoribus absentium, qui ad suffragium decisivum non fuerunt admissi, quod alibi fuit a nobis adnotatum. Plura, quae ad rem faciunt, legi poterunt apud *Gravinam de causa efficiente Conciliorum*, *tom.* 8. *Biblioth. Max. Pont. pag.* 895. et Perimezzium *tom.* 1. *Dissert. Eccl. diss.* 5. *pag.* 162. *et seq.*

IV. Quia vero etiam in Concilio Provinciali Episcopi Suffraganei adsunt tamquam Judices; ita ut eorumdem, aut majoris partis eorum sententia praevaleat sententiae Metropolitani, quod colligitur *ex Can. Archiepiscopus*, 9. *quaest.* 3. docentque Turrecremata *ex Can. Per singulas*, *ead. caus. et quaest.* ac Fagnanus *in Cap. Sicut olim*, *n.* 104. *de accusat.* propterea ejusdem Synodi decreta omnes subscribunt. Quem morem retentum vidimus etiam a Concilio Provinciali Romano anni 1725. cui, praeter summum Pontificem *Benedictum XIII.* qui illi praefuerat, tamquam Romanae provinciae Metropolitanus, omnes subscripserunt, quotquot intervenerant, Cardinales, Episcopi, et Procuratores absentium. Et, siquidem, quod a majori parte conclusum est, jam habet vim legis, totam obligantis provinciam; etiam illi, qui ceteroquin dissenserunt, coguntur aliorum acquiescere judicio, ac Synodalia Statuta acceptare, suaque corroborare subscriptione: quamquam iis, qui se gravatos sentiunt, suppetat remedium appellationis ad Sedem Apostolicam. Ita recte definitum fuit a Concilio Provinciali Narbonensi anni 1609. *c.* 29. *in fin. tom.* 11. Collectionis *Harduini col.* 32. *Quo absoluto, et factis acclamationibus, decretis ejus manu propria tam Episcopi, quam Procuratores subscribant, licet in omnibus nomine proprio non consenserint: judicia enim sanioris et majoris partis praevalent, et quod conclusum fuerit a pluribus, censetur approbatum. Qua non obstante subscriptione, si in aliquibus quis se gravatum senserit, viam Juris per appellationem ad summum Pontificem Provinciales Concilii Judicem ei patere declaramus.* Quod si quis adeo pertinaciter suae adhaeserit opinioni, ut majoris partis sententiae cedere recusaverit, eum aut e consessu expelli, aut anathemate percelli, jusserunt Patres Concilii Toletani VIII. anni 963. *c.* 11. *tom.* 3. Collectiones *Harduini col.* 965. ajentes: *Quum vero quaelibet sancta Synodus agitur, aut pacifice inter Pontifices quippiam definitur; si pauciores per nescientiam, vel contentionem forte dissentiant, aut commoniti plurimorum sententiae cedant, aut ab eorum caetu cum dedecore confusionis abscedant, aut excommunicationis annuae sententiam luant.*

V. Quod vero attinet ad Presbyteros, Provinciali Synodo quandoque praesentes, non unam semper fuisse comperimus in re, quam versamus, Ecclesiae disciplinam: ad plures quippe ex Provincialibus Synodis Presbyteros una cum Episcopis fuisse vocatos, eorumdemque Acta subscripsisse, constat tum ex Concilio Arelatensi I. habito anno 314. cui plures Presbyteros, quin immo et Diaconos, atque etiam Exorcistas subscriptos legimus in ejusdem Actis a *Sirmondo*; tum ex Concilio Romano I. sub *Symmacho* anni 499. cui sexaginta octo Presbyteros, et septem Diaconos subscriptos invenimus; tum denique, ut alia plurima praetermittamus, ex alio Concilio Romano sub *Gregorio II.* anni 721. ubi Episcopi, Presbyteri, et Diaconi, sub hac formula, Decretis ab ipsis omnibus communi nomine promulgatis subscripserunt: *Opportunus gratia Episcopus Dei Ecclesiae Maturanensis*

*huic Constituto a nobis promulgato subscripsi.*Sisinnius *S.R.E.tituli* S.Sixti *Presbyter huic Constituto a nobis promulgato subscripsi.*Muscus *humilisDiaconus sanctae Sedis Apostolicae huic Constituto a nobis promulgato subscripsi:tom.*2.Collectionis *Harduini col. 962. et tom.3. col. 1866. et seq.*Verum,quamquam olim fuerit in potestate Episcoporum Presbyteros, atque interdum etiam Diaconos,ad Concilium Provinciale cum jure suffragii admittere; postea tamen suffragium decisivum concessum fuisse solis Abbatibus, habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem, eruitur ex Concilio Londinensi anni 1075. in quo cautum fuit, *ne quis in Concilio loquatur, praeter licentiam a Metropolitano concessam, exceptis Episcopis, et Abbatibus*, qui pariter ejusdemConciliiStatutis subscripserunt: *tom. 6.* ejusdem Collectionis *part. 1. col.* 1558. Nec mirum est,Abbates fuisse hac praerogativa donatos, quum iidem, sive ex privilegio,sive ex consuetudine,jus etiam acquisierint interveniendi Conciliis Oecumenicis: quod profecto jam ante Concilium Constantiense contigisse, asseruit Cardinalis Cameracensis in schedula eidem Concilio oblata, apud *Emmanuelem a Schelstrate*, inquiens: *Item sciendum est, quod, quando in Conciliis Generalibus soli Episcopi habebant vocem definitivam, hoc fuit, quia habebant administrationem populi.....postea additi fuere Abbates eadem de causa, et quia habebant administrationem subjectorum*. Quamobrem iidem, atque ob eamdem rationem jurisdictionis scilicet, quam exercent in subditos, Ordinum quoque Regularium Superiores Generales subscripserunt decretis Concilii Florentini, et Tridentini.

VI. Alii vero Presbyteri, nulla fruentes jurisdictione quasi Episcopali, a Provincialibus Conciliis sunt exclusi, exceptis dumtaxat Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, qui sunt ad illa invitandi, ut, vel per se, vel per suos intersint nuntios, seu Procuratores; uti habet textus *in Cap. Etsi membra, de his quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli*, ubi Innocentius III. ait: *Provinciae Senonensis Capitula Cathedralium Ecclesiarum ad nos querimoniam transmiserunt, quod Archiepiscopus Senonensis,et ejus Suffraganei, Procuratores eorum,nuper ad Provinciale Concilium convocatos,ad tractatum eorum admittere noluerunt. Visum fuit, nobis, et Fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad hujusmodi Concilia debeant invitari, et eorum nuntii ad tractatum admitti,maxime super illis,quae ipsa Capitula contingere dignoscuntur*. Non tamen praefatos Canonicos,eorumve Procuratores aliam habere vocem, nisi mere consultivam, Juris communis vestigia sectantes diserte declararunt Patres Concilii Provincialis Burdigalensis, anni 1583.*c.34.tom.*10. Collectionis *Harduini col.*1369. ubi agentes de Concilio Provinciali,edixere:*Capitula Cathedralium Ecclesiarum speciatim ad Synodum invitentur, eisque liceat delegare ex suisCapitulis Canonicos, qui Synodo intersint,ac eorum mandata referant. Sciant autem, se in Synodo tantum consulendi, non autem decernendi, potestatem habere.*Quumque in alio Concilio Burdigalensi, celebrato an.1624. Procurator Capituli Santonensis contendisset, *omnes Procuratores Capitulorum in Concilio, in rebus Conciliariis de dirigendis vocem decisivam habere*, communi Patrum sententia jussus est suam opinionem, tamquam erroneam,atque Ecclesiae praxi, et Romanis Pontificis decretis contrariam,retractare: simulque statutum,ne quis deinceps eamdem tenere, docere,et propugnare auderet. *Sacro approbante Concilio, decretis ultimi Concilii Provincialis Burdigalensis inhaerentes,opinionem quorumdam, qui ausi sunt asserere,praeter Episcopos,quosdam etiam alios habere vocem decisivam in Concilio Provinciali, ut erroneam judicamus: quibuscumque deinceps eamdem proponere, in concionibus agitare, docere, et tenere prohibentes: tom.* 11. Collectionis *Harduini col.* 132.

VII. Non solum autem Canonici Ecclesiarum Cathedralium, eorumve Procuratores auctoritatem non habent quidquam decernendi in ConcilioProvinciali,sed poterunt etiam e Congregationibus,quae sessionibus praemitti solent, excludi, quum a Patribus de re aliqua est in illis pertractandum, quam propalare nequeant sine violatione juramenti,aut obedientiae debitae Superiori,vel alia subest justa causa eos non admittendi; quemadmodum docent *Fagnanus in cit. cap. Etsi membra, num.* 15. et Pirhing *ad eumd. tit.* §. 3. *n.* 19. Ex quibus concludimus, unam eamdemque esse conditionem Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium in Synodis tam Provincialibus, quam Dioecesanis: etenim tam ad istas, quam ad illam sunt vocandi; in utrisque votum habent mere consultivum; et neutrius decreta subscribunt.

CAPUT TERTIUM.

De Synodalium decretorum revisione, et approbatione.

Quum in Provincialibus Conciliis, quae antiquioribus Ecclesiae seculis cogebantur, recens subortae haereses interdum damnarentur, et gliscentes per provinciam errores sollicita cura praefocarentur; inde factum est, ut eorumdem Acta per synodalem epistolam ad Romanum transmitterentur Pontificem, ut, accedente primae Sedis, et Jesu Christi in terris Vicarii approbatione, quod in illis particularibus Episcoporum coetibus fuerat deliberatum, tamquam Fidei dogma ab omnibus reciperetur orthodoxis, unaque esset ubique omnium Fides. Hujus disciplinae testimonium perhibent Patres Concilii Carthaginensis, et Milevitani, ejusdem anni 416. qui post proscriptos Pelagii, et Coelestii errores, quod a se gestum fuerat *Innocentio I.* totius Ecclesiae principatum tenenti significarunt, rogantes, ut Apostolicae suae auctoritatis fulcimentum, et robur Conciliaribus statutis adjiceret. *Hoc itaque gestum* (scripserunt Patres Carthaginenses; *tom.* 1. Collectionis *Harduini col.* 1214.) *Domine Frater, sanctae charitati tuae intimandum duximus, ut statutis nostrae mediocritatis etiam Apostolicae Sedis adhibeatur auctoritas.* Et Patres Milevitani *ibid. col.* 1221. *Quia te Dominus gratiae suae praecipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam venerationem, quae pro Ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus.* Innocentius vero litteris ad eosdem datis, eos hoc nomine plurimum commendat, quod scilicet exquirentes primae Sedis oraculum, eorumque, quae a se gesta fuerant, confirmationem ab eadem petentes, sanctissimis Ecclesiae legibus obtemperaverint, et prisca calcaverint instituta Patrum, qui *non humana*, ait ad Episcopos Carthagine congregatos, *sed Divina decrevere sententia, ut, quidquid quamvis de disjunctis, remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus Sedis notitiam pervenirent: ut tota hujus auctoritate, justa quae fuerit, pronunciatio firmaretur; indeque sumerent ceterae Ecclesiae (velut de natali suo fonte aquae cunctae procederent, et per diversas totius mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent) quid praecipere, quos abluere, quos veluti coeno inemundabili sordidatos, mundis digna corporibus unda vitaret*: et ad Patres Milevitanos: *Diligenter ergo, et congrue Apostolici consulitis honoris arcana (honoris, inquam, illius, quem, praeter illa, quae sunt extrinsecus, solicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia: antiquae scilicet regulae formam secuti, quam toto semper Orbe mecum nostis esse servatam.... Praesertim quoties Fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes Fratres, et Coepiscopos nostros nonnisi ad* Petrum, *id est sui nominis, et honoris auctorem, referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum Mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse*: apud Petrum Coustant *Epist. Roman. Pontific. tom.* 1. *col.* 889. *et* 896. Eamdem confirmationem a *Zosymo* Papa petiisse alia duo Africana Concilia, contra Pelagianos pariter coacta, testatur mox citandus *Prosper in libro contra Collatorem*, et constat ex ejusdem *Zosymi* epistola, quam ex ms. codice Vaticano profert *Baronius ad an.* 417. *n.* 19. *et seq.* Similiter *Caesarius* Arelatensis Episcopus confirmationem secundae Synodi Arausicanae postulavit a *Felice* Papa, eoque praemortuo, impetravit a *Bonifacio II.* quod narratur *in Vita ejusdem Caesarii lib.* 1. *sub fin.* apud Mabillonium *in saecul. I. Benedictin. pag.* 646. *Venet. edit.* et colligitur ex epistola *Bonifacii tom.* 2. Collectiones *Harduini col.* 1109.

II. Ab Apostolica vero confirmatione Provinciale Concilium mutari infallibilem auctoritatem, ita ut in Fide errare nequeat, recte docent *Melchior Canus de Loc. Theolog. lib.* 5. *c.* 4. *conclus.* 5. Bellarminus *lib.* 2. *de Conciliis c.* 5. pluribusque argumentis ostendit *Thomassinus dissert.* 9. *in Concilia Carthaginiense, et Milevitanum*. Enim vero, nisi res ita se haberet, ajunt *Canus*, et *Bellarminus*, non possent dici, irreformabili Ecclesiae judicio, proscripti errores *Helvidii*, *Pelagii*, et *Priscillani*: quorum primus damnatus est a Concilio Telensi: confirmato a *Siricio*; alter a praefatis Conciliis Africanis, confirmatis ab *Innocentio*, et *Zosymo*; tertius a Concilio Toletano, confirmato a *Leone Magno*: quae quidem Concilia fuere tantum Provincialia. Accedit, quod *Agustinus*, et *Prosper* rem contra *Pelagium* omnino confectam sunt arbitrati, postquam Africanorum Antistitum synodalis sententia, in eumdem prolata, ab Apostolica Sede fuit approbata. *Augustinus* quippe

serm. 131. *olim* 2. *de verb. Apost. n.* 10. *t.* 5. *Oper. col.* 645. inquit: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error.* Et rursum *lib.* 2. *Oper. imperfect. contra* Julian. *n.* 103. *tom.* 10. *Oper. col.* 993. *Quid adhuc quaeris examen, quod jam factum est apud Apostolicam Sedem? Quod denique jam factum est in Episcopali judicio Palaestino.... Damnata ergo haeresis ab Episcopis non adhuc examinanda, sed coercenda est a potestatibus Christianis.* Prosper autem *contra Collat. c.* 21. *alias* 41. *Tunc istarum machinae fractae sunt.... quando beatae memoriae Innocentius nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit: quando* Pelagium *ad proferendam in se, suosque sententiam, Palestinorum Episcoporum Synodus coarctavit: quando Africanorum Conciliorum decretis beatae recordationis Papa* Zosymus *sententiae suae robur adnexuit, et ad impiorum detruncationem gladio* Petri *dextras omnium armavit Antistitum.* Quare non immerito laudatus *Thomassinus loc. cit. num.* 1. *Provinciales Synodos ab Apostolica Sede confirmandas esse, et, ubi confirmatae fuerint, tunc in auctoritatis summum columen eas recipi, nec posse ab eis, circa haereseos discrimen, provocari.*

III. Haec de Provincialibus Synodis, in quibus haereses damnabantur, et, quid Fide tenendum esset, decernebatur. Hodie vero, etsi plerumque in ejusmodi Synodis Fidei causae non pertractentur, sed sola condantur decreta disciplinam respicientia, ut tamen antiquae consuetudinis aliquod remaneret vestigium, ea, antequam promulgentur, transmitti jussit Sixtus V. ad sacram Congregationem Concilii; non quidem ut postea confirmationem reportent a Sede Apostolica, sed ut corrigantur, si quid fortasse in iisdem aut nimis rigidum, aut minus rationi congruum deprehendatur: *Provincialium vero* (alloquitur Pontifex sacram Congregationem Concilii *sua Constit.* 117. *tom.* 4. *Bullar. part.* 4. *pag.* 396.) *ubivis terrarum illae celebrentur, decreta ad se mitti praecipiet, eaque singula expendet, et recognoscet*: atque ita esse moribus receptum, fidem faciunt Concilia Provincialia, Valentinum anni 1565. Toletanum anni 1582. Mexicanum anni 1585. quorum decreta a sacra Congregatione Concilii, ad quam missa fuerant examinanda, leguntur emendata in Collectione Conciliorum Hispaniae Cardinalis *de Aguirre t.* 4. Concilium pariter Provinciale Narbonense anni 1609. ab eadem sacra Congregatione recognitum, et correctum, testatur Cardinalis *Arigonius* in epistola data 27. Novembris 1611. quae ad ejusdem Concilii calcem refertur *tom.* 11. Collectionis *Harduini col.* 54. Ejusdem Congregationis judicio subjecta decreta Concilii Provincialis Salernitani, narrat Cardinalis *Lancellotti* in sua attestatione, exarata die 23. Augusti 1616. Et nos ipsi, quum ejusdem Congregationis Secretarii munus gerebamus, scimus, ejus judicio fuisse suppositas sanctiones Synodi Provincialis Ruthenorum, quae, Praeside *Hieronymo Grimaldo* Archiepiscopo Edesseno, in regno Poloniae, Nuntio Apostolico, cum facultatibus Legati de latere, et postea S.R.E. Cardinali, habita fuerat anno 1720.

IV. Non semel tamen accidit, Provincialia Concilia non solum a sacra Congregatione Concilii recognosci, et, si opus fuerit, emendari, verum etiam a summo Pontifice, ita petentibus Metropolitanis, a quibus sunt celebrata, per Apostolicas litteras confirmari. Etenim *Gregorius XIII.* per suum speciale Breve approbavit quartum, et quintum ex Conciliis Provincialibus Mediolanensibus, a Sancto *Carolo Borromaeo* coactis: quod narrat *Giussanus in Vita S. Caroli lib.* 6. *c.* 2. et nos supra memoravimus. Synodus quoque a *Petro* Episcopo Beritensi, Vicario Apostolico in Tunkino, celebrata in pago Diughieu provinciae Kinam die 14. Februarii 1670. quae Provincialis potius, quam Dioecesanae, indolem videtur praesetulisse, post ejusdem examen praemissum a sacra Congregatione de Propaganda Fide confirmata fuit a *Clemente X.* per Apostolicas litteras, datas 23. Decembris 1673. quae extant inter Constitutiones Apostolicas pro Missionibus Sinarum, Tunkini etc. typis Parisiensibus impressas anno 1676. *part.* 1. *pag.* 121. *et seq.* Similiter a *Paulo V.* approbatum Concilium Provinciale Mechliniense anni 1607. constat ex ejusdem Brevi, quod Conciliaribus Statutis attexuit *Harduinus* suae Collectionis *tom.* 10. *col.* 1969. Apostolica itidem confirmatione roborata fuere duo Concilia Provincialia Beneventana, annis 1693. et 1698. habita a *Vincentio Maria* Cardinali *Ursino*, Archiepiscopo Beneventano, qui postea summus Pontifex est renunciatus, assumpto nomine *Benedicti XIII.* quod videre est in Collectione Conciliorum Provincialium Beneventanorum, edita Romae 1724. *pag.* 577. *et* 604. Idemque *Benedictus*,

quum supremum Pontificatum teneret, nonnulla approbavit Concilia Provincialia, uti Avenionense, celebratum anno 1725. atque Ebredunense anni 1727. Et nos ipsi, postquam ad *Petri* Cathedram evecti fuimus, confirmavimus Synodum Provincialem, coactam in Monte Libano, per nostras Apostolicas litteras datas 1. Septembris 1741. et evulgatas una cum Actis Consistorii semipublici, habiti 13. Julii 1744. iterumque impressa *Bullarii nostri tom. 1. pag. 74. et seq. et tom. 2. in Appendice pag. 35. et seq.*

V. Quibus positis, posset quis dubitare, an praedicta Provincialia Concilia ab Apostolica confirmatione vires accipiant universam obligandi Ecclesiam, perinde ac si essent Constitutiones Pontificiae; juxta illud *Justitiani* effatum *in leg. 1. Cod. de vet. Jur. enucl. Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimur*. Sed hanc difficultatem diluunt *Suarez lib. 4. de leg. c. 6. n. 10.* et Fagnanus *in Cap. Canonum statuto, n. 13. de Constit.* opportune monentes, confirmationem robur quidem adjicere actui confirmato, sed nequaquam illum extendere, nisi aliter superior expresserit, sicuti arg. *leg. Aurelius etc. ff. de liberat. legat.* docet Baldus *in leg. 1. in fin. Cod. Si advers. rem judic.* ex quo concludunt, praedictorum Conciliorum decreta, quamquam a summo Pontifice approbata, nisi sunt clausa in corpore Juris communis, de quibus dumtaxat loquebatur Justinianus, provinciae limites non praetergredi: quod reapse de praefatis Conciliis Provincialibus Mediolanensibus, a *Gregorio XIII.* confirmatis, omnes Doctores sentire, idem *Fagnanus* observat.

VI. Non omnia autem, quae hucusque de Provincialibus dicta sunt, nostris congruunt Dioecesanis Synodis: harum quippe Constitutiones statim possunt ab Episcopis publicari, quin ulla obstringantur obligatione illas transmittendi ad sacram Congregationem Concilii, ejusque expectandi judicium. Haud equidem ignoramus, *Antonium Mariam Gratianum*, Episcopum Amerinum, suam, quam saepius laudavimus, Synodum habitam anno 1595. typisque Venetis anno 1597. impressam, inscripsisse *Clementi VIII.* atque in Epistola nuncupatoria ita Pontificem allocutum: *Quum igitur mihi antiquissima cura fuerit, quam diu, ac varie interpellata, dioecesis hujus Synodum habere, quae habita his triginta annis non erat, in eaque omnem morum, atque Ecclesiasticarum rerum rationem maxime ex Tridentini Concilii praescriptis condere, constituereque, incessit animum cogitatio volumen ipsum decretorum, priusquam adderem meis, ad te mittendi, tibique dicandi. Non quidem eo consilio, ut fulgorem, ac majestatem nominis tui praeferens, quasi commendatius inde spectatiusque prodiret, sed, quum sancire, atque promulgare hujus generis quicquam, non ante probatum tibi, fas jusque nemini sit, ut tuo arbitrio, tuae ditioni, qua debeo fide, reverentiaque subjicerem. Id demum habiturus ratum, sanctumque, quod tu, cujus haud dubie coelesti afflatu voluntas regitur, cuique coelestis numinis instar inest, sanciendum, comprobandumque esse censueris.* Verum haec unice referri debent ad *Gratiani* obsequium, et reverentiam erga Sedem Apostolicam, non vero ad necessitatem consulendi summum Pontificem, ejusque approbationem obtinendi: siquidem, si Jus commune spectemus, ab hoc liberam habet Episcopus facultatem ferendi, et promulgandi leges, quas opportunas duxerit ad rectam suae dioecesis administrationem independenter ab ulla superioris confirmatione; uti bene *Suarez cit. c. 6. n. 9. et* 10. Si vero consideremus paulo ante indicatam Sixtinam Constitutionem, hanc solum loqui animadvertimus de Synodo Provinciali, cujus Acta ante promulgationem recognoscenda statuit a sacra Congregatione Concilii; nequaquam autem complecti deprehendimus decreta Synodi Dioecesanae, de quibus nihil de novo decernit, sed cujuslibet Episcopi prudentiae, atque arbitrio, cui antea permittebantur, ea relinquit. In hac sententia fuit sacra Congregatio Concilii, quae rogata, ut recognosceret Acta Dioecesanae Sinodi Strongolensis, die 17. Junii 1645. respondit: *Se non consuevisse revidere, et approbare, nisi Synodos Provinciales, ex Constitutione* Sixti V. *et quod idcirco Episcopus uteretur jure sibi, ex sacro Concilio, competente: lib. 17. decr. p. 484.* Quocirca in hac nostra commentatione falli jam diximus Cardinalem *de Luca*, et *Van-Espenium*, asserentes, Dioecesanas Synodos robore, et efficacia carere, nisi a praedicta sacra Congregatione approbentur.

VII. Compertum praeterea nobis est, non deesse Episcopos, qui suas Constitutiones, in Synodo promulgandas, ad aliquem virum doctum, rerumque Ecclesiasticum apprime peritum, in Vrbe commorantem, mittant, ejusque de illis consilium, et judicium exquirant; aut etiam aliquem Cardinalem, sacrae Congregationi Concilii adscriptum, enixe rogent, ut eas legat, et

corrigat; quod saepius a nobis, quum in minoribus essemus, factum reminiscimur, ut amicorum Antistitum indulgeremus petitionibus. At haec ab Episcopis ex mera fiunt cautela, ut nimirum sui Cleri, et populi querimoniis aditum occludant, non ex ulla, qua teneantur, obligatione: neque enim iidem sacrae Congregationis judicialem sententiam, sed peculiaris personae judicium expetunt, et consilium: sacram quippe Congregationem non solere Dioecesanas Synodos recognoscere, nisi adversus ejusdem decreta ab aliquo fuerit appellatum, et modo ab ipsamet accepimus, et asseruit Cardinalis *Carafa*, ejusdem olim Praefectus, in sua epistola anno 1586. ad quemdam Episcopum data, quae a pluribus refertur Auctoribus, et novissime edita est a *Miglioruccio Instit. Canonic. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 26. *pag.* 34. cujus verba sunt: *Non est in more positum apud Patres illustrissimos, qui Tridentini Concilii decretis interpretandis praefecti sunt, Dioecesanas Synodos recognoscere, sed Provinciales tantum emendare. Quare, ut voluntati, atque Pastorali Amplitudinis tuae zelo in tuae Synodi correctione quoquo modo satis per me fieret, illud pro mea in te, et Ecclesiam tuam charitate mihi sumpsi, ut Synodum ipsam percurrerem, simulque et adnotarem, quae notatu digna visa sunt, quemadmodum licebit in extremis ipsis Synodi pagellis, ubi nostras animadversiones adscripsimus, inspicere. Quod superest tamen, tu, Clerusque tuus in salutarium Constitutionem observationes naviter incumbite: memores, unam optimam legem esse, legem observare. Valete in Domino.*

CAPUT QUARTUM.

De Synodalium decretorum promulgatione, et, quam in Dioecesim inducunt, obligatione.

Certum est, ad legis substantiam pertinere ipsius legis promulgationem, qua ad totius communitatis notitiam devenire queat, *leg. Leges sacratissimae, Cod. de legib. et rubr. Novell.* 66. Etenim, quum lex sit regula morum, non uni, aut alteri personae, sed toti proposita communitati, debet omnibus ita significari, ut ad omnium aures pervenire valeat; quod aliter fieri nequit, quam per ejusdem legis promulgationem. Modus autem, quo haec promulgatio sit facienda, non est speciatim a Jure praefinitus: quare merito *Suarez lib.* 4. *de legib. cap.* 15. *n.* 8. asserit, leges ab Episcopis latas, sufficienter promulgari, si aut publice legantur in Ecclesia Cahedrali, aut voce praeconis in platea civitatis adstantibus significentur, aut scriptae assigantur in loco publico, ad hoc designato. Quin immo, si Statuta Synodalia, non populum, sed solum respiciant dioecesis Clerum, alia non indigent publicatione, ab ea distincta, quae fit in ipsa Synodo, cui interest praecipua pars ejusdem Cleri: siquidem *Innocentius III. in Cap. Ad haec, de postulat. Praelat.* disjunctive ait, legis vinculum in omnes protendi, *quum solemniter editur, aut publice promulgatur*: nulla autem lex magis solemniter editur ea, quae fit in consessu praecipuae partis eorum, in quos fertur.

II. Facta porro Synodalium Constitutionum promulgatione, nullius temporis determinatum spatium interfluere necesse est, ut illae parendi obligationem inducant: sed statim unumquemque ligant, qui earumdem notitiam quoquo modo habuerit. Licet enim in Jure Civili cautum sit, leges Imperiales non obligare, nisi post duos menses ab earumdem promulgatione in singulis provinciis facta, juxta textus *cit. Novell.* 66. *ejusque rubr.* et insuper disputetur inter Doctores, an idem locum habeat in legibus Pontificiis, pro universa Ecclesia latis, in qua quaestione affirmativam sententiam tuentur *Navarrus manual. cap.* 23. *num.* 44. Sotus *lib.* 1. *de just. quaest.* 1. *art.* 4. negativam vero propugnant Suarez *lib.* 3. *de legib. cap.* 18. *lib.* 4. *cap.* 15. Menoch. *de Arbitrar. cas.* 185. *num.* 8. aliique magis communiter: omnes tamen fatentur, legem latam ab inferioribus, nisi aliud ipsemet legislator decernat, statim post promulgationem unumquemque afficere, quod tamquam certum ponunt *Ostiensis in Summ. tit. de Constit.* §. *Quando*, Navarrus *cit. loc. et consil.* 1. *num.* 16. *de Constit.* Suarez *cit. cap.* 18. *num.* 9. Azor. *Instit. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. *quaest.* 2.

III. Neque ad declinandum Synodalium Constitutionum vinculum prodesse potest auctoritas *Gratiani*, qui initio *dist.* 18. scripsit: *Episcoporum Concilia sunt invalida ad definiendum, et constituendum, non autem ad corrigendum. Sunt enim necessaria Episcoporum Concilia ad exhortationem, et correctionem, quae, etsi non habent vim Constitutionis, habent tamen Auctoritatem imponendi, et indicendi, quod alias statutum est, et generaliter, seu specialiter observari praeceptum.*

Haec siquidem nimium inconsiderate, atque oscitanter a *Gratiano* prolata, observat ibidem Glossa *verb.constituendum*, inquiens: *Illud non est verum, quia Episcopi bene possunt condere canones Episcopales, et Archiepiscopus Provinciales: quia quilibet populus, et quaelibet Ecclesia sibi potest statuere aliquod jus*: adnotavitque Cabassutius *in theor. et prax. Jur. Can.c.1.in fin.* ubiGratiani errorem redarguit.Etenim,quumEpiscopi positi sint a Spiritu Sancto *regere Ecclesiam Dei,Act.*20. iisque collata sit potestas solvendi, et ligandi, *Matth.* 18. sive haec sit immediate a Christo Domino,sive a summo Pontifice, nemo, salva Fide,potest jurisdictionem illis abjudicare suas oves legibus obstringendi, quibus obtemperare cogantur: quod ex iis liquet, quae *lib.* 1. *c.* 4. et *lib.*5.*c.*4. diximus,et late probat *Suarez lib.*4.*de legib.c.*4. Quocirca apud omnes Juristas principii loco est, Synodales Constitutiones facere jus particulare, ab omnibus observandum, qui in constituentis territorio degunt: Rota *cor.* Seraphino *decis.* 813. *num.* 3. *decis.* 14. *n.* 7. *decis.* 15. *n.* 6. *decis.* 16. *n.*9. *decis.*18. *n.* 13. *lib.* 14. *ad ornat. Card.* de Luca, *et decis.* 471. *num.* 5. *part.* 14. *decis.* 212. *num.* 3. *part.* 15. *decis.* 163. *n.* 18. *part.* 17. *recent. decis.* 125. *n.*14. *cor.* Herrera, *decis.* 7. *num.* 19. *cor.* Molines: et prosequitur *Romaguerra ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 35. *et seq.*

IV. Ex eo porro, quod potestas ferendi leges sit in Episcopis aut immediate a Christo, aut a summo Pontifice, cui est a Christo immediate collata, necessario etiam consequitur, earum firmitatem nequaquam pendere a populi acceptatione, sed ab unico legislatore vires sortiri, quibus unumquemque quantumvis reluctantem constringant, nisi forte a justitia certo deficiant, ex cujus defectu sint irritae: quemadmodum bene perpendit *Suarez. cit. lib.* 4. *de legib. c.* 16. *per tot.* ubi merito etiam animadvertit, oppositam opinionem, quam aliqui ausi sunt venditare, componi non posse cum Fide, qua credimus, Ecclesiae regimen fuisse a Christo commissum Romano Pontifici, in cujus solicitudinis partem ceteri vocati sunt particularium Ecclesiarum Antistites.

V. Quod si quis legis *subjectum*, ut ajunt, hoc est personas inquirat,quae Dioecesanae Synodi decretis ligentur, paucis respondetur, ad eorumdem observationem adigi quotquot incolunt Episcopi dioecesim, cujuscumque sint status, et conditionis, nisi speciali privilegio ab ejusdem subtrahantur jurisdictione:*Suarez lib.* 4. *de legib. cap.* 19. *num.* 5. Quin immo Regulares, eorum exemptione non obstante, parere coguntur Dioecesanae Synodi sanctionibus, in iis, quae respiciunt curam animarum, aut Sacramentorum administractionem, juxta decretum Tridentini *sess.* 25.*cap.*11. *de Regul.* atque Apostolicas Constitutiones, Concilii textum explicantes: decretis pariter subjiciuntur, quae materiam concernunt, in qua subsunt jurisdictioni delegatae Episcopi, juxta decisionem *Innocentii IV. in Cap.*1. *de privileg. in* 6.*Salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse,canonica praecipiunt instituta*: quod prolixius explicimus *lib.*9.*cap.* 15.*num.*4. *et seq.* Notat praeterea idem Suarez *eod.lib.*4.*cap.*20.*num.*10. aliquando, ad evitandum scandalum, et fugiendam difformitatem a ceteris dioeceseos membris, teneri regulares obtemperare Constitutionibus Synodalibus, a quibus ceteroquin, ratione suae exemptionis, essent soluti; quamvis simul advertat, non semper illas transgredientes fieri gravis culpae reos, sicuti ceteri,qui Episcopali juri plene subduntur.

VI. Aliqui nihilominus Doctores,quos citant *Azor.Instit. part.* 1. *lib.* 7. *c.* 19. *quaest.* 2. et Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resolut.* 36. *et part.*10. *tract.* 11. *resolut.* 36. specialem quaestionem movent de jejuniis ab Episcopo vel per Edictum, vel per Synodalem Constitutionem, toti dioecesi indictis, ad quae religiose servanda etiam Regulares compellunt: durum quippe, et absonum illis videtur, Regulares, austerioris vitae genus professos, licite posse iis diebus epulari, quibus, ceteris, inter quos versantur, est abstinentia praecepta. Addunt praeterea, nullum, quantum ad eam attinet,posse assignari discrimen inter legem Episcopi indicentem jejunium, et legem, qua dies aliquis festus per totam dioecesim celebrandus edicitur: huic autem posteriori obtemperare debere etiam Regulares, statuit Tridentinum *sess.* 25. *c.* 12. *de Regul. Dies festi, quos in dioecesi sua servandos idem Episcopus praeceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, serventur*, unde inferunt, pari ratione eosdem obstringi lege jejunii ab Episcopo lata. Verum *Suarez cit. loc.num.* 5. Azorius, et Diana *loc.cit.* Bonacina *de praeceptis Eccl. disp. ult. quaest.* 1. *punct.*6.

de praeceptis Eccles. disp. ult. quaest. 1.*punct.6. n.* 5. la Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1274. Cardinalis Cozza *de jejunio part.* 3. *dub.* 4. *n.* 65. Pontas *in suo Dictionar. verb. Jejunium cas.* 16. etiam a praedicta Synodali lege Regulares liberos pronunciant:semel enim posita eorum exemptione ab Episcopi jurisdictione, nulla est efficax ratio, cur hoc speciali Episcopalis jurisdictionis actu ligentur; quod enim colere teneantur dies festos ab Episcopo praescriptos, sicuti et servare interdictum ab eodem Episcopo promulgatum, id provenit ex peculiari sanctione Tridentini, quod in hisce duobus casibus Regulares supposuit jurisdictioni Ordinarii, a qua ceteroquin in omnibus aliis, non nominatim exceptis, sunt prorsus exempti. Quod autem iidem Regulares austerioris vitae genus elegerint, hoc probat utique, eos obligari ad jejunia, aliasque corporis macerationes, praescriptas in regulis Ordinis, cui sunt adscripti,quaeque insuper a Praelato Regulari, cui subsunt, forsan iisdem de novo indicantur; non autem probat, adigi etiam ad jejunia indicta ab Episcopo, aliove Praelato, cujus jurisdictioni, et imperio non subjacent: quin immo, quia plura sustinent onera cujuslibet Regularis instituti propria, aequum non est, ut etiam alia cogantur subire, quae suis dioecesanis imponit Ordinarius loci, in quo degunt.

VII. Verum,si in aliqua Regularium communitate, antiqua invaluisset consuetudo servandi jejunia,quae Episcopus sive in Synodo, sive extra Synodum,aliquoties indicit; nullus dubitat, ad ea deinceps servanda eamdem communitatem compelli posse: tunc quippe jejunandi obligatio non oritur ab Episcopi jurisdictione,sed ab ipsa consuetudine, quae vim habet indicendi legis obligationem:quemadmodum opportune monent omnes laudati Doctores.Similiter,non ab Episcopi praecepto, sed a jure naturali jejunare coguntur Regulares iis diebus, quos Episcopus jussit esse esuriales,si non jejunantes scandalum praebeant aliis;quod jam cum *Suarez* praenotavimus.Quocirca a culpa non excusamus eos Regulares, qui illis ipsis diebus, quibus tota dioecesis a vetitis cibis abstinet, ut Episcopi Edicto morem gerat,ad suam ostentandam exemptionem, se splendide epulatos, palam, et publice gloriantur: haec enim vana ostentatio non potest non afferre audientibus gravem offensionem, praesertim si jejunium fuerit ab Episcopo imperatum ex publica causa, puta ad placandum Deum, ut ingens aliquod malum,aut imminens mali periculum a dioecesi avertat. In Synodo Dioecesana Cardinalis *Capponii*, Archiepiscopi Ravennatensis, habita anno 1627. titulo *de observatione dierum festorum n.* 17. habentur haec verba: *Praedecessor noster*, Petrus videlicet Cardinalis Aldobrandinus, *unanimi totius Cleri acclamatione*, *habitoque in pleno Senatu sapientum*, *ac totius populi antiquae Civitatis Ravennae assensu*, *pervigilium Sancti* Apollinaris *Protectoris ac Patroni jejunio ab omnibus nostrae dioecesis celebrandum in prima Synodo statuit*, *ac pronunciavit*:et hoc ipsum in subsequentibus Synodis Archiepiscoporum confirmationem obtinuit, et jejunium praedictae diei observatur in universa dioecesi tum a secularibus, tum a Regularibus. Sanctae memoriae *Clemens XI*. ut singulis annis celebraretur memoria liberationis e periculo terraemotus, quo Vrbs Roma afflicta fuit, statuit, jejunium quotannis esse servandum pridie diei festi Purificationis Beatae Mariae Virginis, uti legitur in ejus Vita edita Vrbini anno 1727. *lib.* 2. *n.* 36. *pag.*98. et quamvis hoc jejunium fuerit a dicto Pontifice demandatum, uti Vrbis Episcopo, usque ad praesentem diem observatur a Secularibus, et Regularibus in Vrbe degentibus.

VIII. Capitula itidem exempta obnoxia sunt Synodalibus Constitutionibus, quae versantur circa reformationem morum,et disciplinae; quod a sacra Congregatione declaratum,testata sunt concilia Provincialia Mechliniense, et Namurcense,relata a *Van-Espen Jur. Eccles. univ. part.*1. *tit.*18. *cap.*4. *num.* 8. intacta in reliquis remanente eorumdem Capitulorum exemptione,quae in hoc praecipue sita est,ut Episcopus, extra visitationem, procedere nequeat contra aliquem Canonicum sine duobus adjunctis e gremio Capituli,ad normam Tridentini *sess.*25. *cap.6.de reform.* quamvis eadem Capitula, sine adjunctis, pro suo arbitrio, visitare queat,juxta aliud ejusdem Concilii decretum *sess. 6.cap.* 4. *de reform.* quae duo decreta a nobis expensa, et invicem conciliata fuere in causa *Januen. Jurisdictionis*,de qua *tom.* 2. *Thesaur. Resol. pag.* 192. *et seq.*

IX. Difficultas de iis esse potest,qui de Episcopi dioecesi quidem sunt,sed extra dioecesim versantur,mox tamen ad illam redituri:de his quippe dubitatur, an absentiae tempore Dioecesanis Constitutionibus obstringantur,censurisque afficiantur in earumdem transgressores latis.Communi-

munitet vero respondent Doctores, particularibus loci statutis non obligari, qui extra statuentis territorium degit; juxta apertam decisionem *Bonifacii VIII. in cap. final. de Constitut. in 6. Statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus, furtum extra ipsius dioecesim committentes, minime ligari noscuntur: quum extra territorium jus dicenti non pareatur impune*: quae est sententia *Pauli* Jurisconsulti *in leg. final. ff. de jurisdict.* Aliud autem esse ajunt de praecepto, alicui ab Episcopo facto, ne ex. gr. aleis ludat, sub poena excommunicationis, ipso facto incurrenda: eum quippe, cui tale praeceptum injunctum est, si extra dioecesim aleis ludat, in excommunicationem incidere, iidem Doctores affirmant. Ratio discriminis est, quia lex, seu statutum, per se, et immediate respicit territorium, seu dioecesim, eique quasi cohaeret, ac proinde non potest constringere, qui extra territorium, seu dioecesim existit: praeceptum vero afficit immediate personam, ejusque veluti ossibus haeret, quocumque terrarum discesserit: *S. Antoninus part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 2. §. 2. Cavasr. *in Cap. Alma Mater, part.* 1. §. 10. *num.* 3. Suarez *de legib. lib.* 3. *cap.* 32. *num.* 1. *et lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 1. Leyman *in cit. Cap. final. de Const. in 6. n.* 3. Pirffing *ad eumd. tit. de Constit. n.* 55. *et* 59.

X. Verum praedicta communis assertio limitanda est in alio, qui e dioecesi egreditur solo animo declinandi Synodalis Statuti obligationem: quamvis enim nonnulli Doctores etiam hunc a Statuti vinculo solutum arbitrentur, melius tamen, eum, in legis fraudem, discedentem, legis vinculum secum ferre, eoque constrictum manere, defendunt *Manuel tom.* 1. *Summ. c.* 219. *n.* 12. Vasquez *in* 3. *part. quaest.* 98. *art.* 2. Rebell. *de oblig. just. lib.* 2. *quaest.* 7. *sect.* 3. *n.* 16. Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 11. *n.* 9. Neque hodie fas esse videtur ab hac sententia recedere, postquam sacra Congregatio Concilii illegitimum pronunciavit matrimonium, non servata Tridentini forma, ab iis celebratum, qui solo animo illud clandestine contrahendi, recesserunt e loco, ubi Tridentinum est promulgatum, et se ad locum contulerunt, in quo promulgatum non est; quam declarationem, sua roboratam auctoritate, *Vrbanus VIII.* inseruit Brevi, ad Archiepiscopum Coloniensem dato, anno 1627. uti narrat Cardinalis *de Lugo lib.* 1. *Respons. moral. dub.* 36. eidemque declarationi aliae plures consonant decisiones, quae ab eadem Congregatione prodierunt, diligenter a nobis collectae, et relatae *in nostra Instit.* 33. *n.* 8. *et seq.* Etenim, quum neque sacrae Congregationi, neque summo Pontifici in animo fuerit novam rogare legem, sed praeexistentem, jam a Tridentino indictam, explicare, jam exinde conficitur, ex utriusque sententia, qui in legis fraudem e loco se subducit, ubi ea viget, sub lege nihilominus comprehensum, ejusque nexu devinctum manere. Accedit, quod *Clemens X.* in Constitutione, quae incipit *Superna*, edita 21. Maji, et publicata 2. Augusti 1670. declaravit, posse Regularem in dioecesi, in qua ad excipiendas Confessiones est approbatus; *confluentes ex alia dioecesi, a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem poenitentes noverit, in fraudem reservationis, ad alienam dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse*. Ex quo iterum manifestum fit, dolum et fraudem nemini patrocinari, ad evadendum legis vinculum; eamque fraudem vere ab illo committi, qui solo animo legem eludendi, e loco se proripit, ubi illa viget.

CAPVT QVINTVM.

Quibus modis cessare possit obligatio inducta a Synodali statuto?

SIquidem de essentia legis est perpetuitas in eo sensu, quem fuse explicat *Suarez lib.* 1. *de legibus c.* 10. *per tot.* certum proinde est; Synodales Constitutiones, nisi revocentur, in suo robore permanere, quamvis Episcopus, a quo sunt editae, e vita decesserit, aut se Episcopatu abdicaverit, aut ad aliam sit translatus Ecclesiam: quod apud omnes Canonistas indubitatum, asserunt *Barbosa de offic. et potest. Episc. part.* 3. *alleg.* 93. *n.* 24. Fagnanus *in Cap. A nobis,* 1. *a n.* 5. *usque ad fin. de sent. excommun.* Antonell. *de regim. Eccles. Episcop. lib.* 1. *cap.* 1. §. 6. *n.* 70. Card. de Luca *in adnotat. ad Trident. disc.* 30. *num.* 15. Reiffenstuel *ad tit. de Constit.* §. 4. *num.* 70. Romaguerra *ad Constitut. Synodal. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *c.* 1. *n.* 29. Non ita certum est, an Episcopi morte cessent Statuta, ab eodem extra Synodum facta, et per simplex Edictum promulgata. Haec quippe statim vires amittere, neque amplius urgere autumant *Bertacchin. tract. de Episc. part.* 2. *lib.*

4. *decis.* 15. Riccius *decis.* 149. *n.* 2. *part.* 5. Zerola *prax. Episc. p.* 1. *vers. Edicta* §. *Ad tertium*, Sperellus *for. Eccl. decis.* 14. *num.* 21. *et* 22. Barbosa *cit. loc.* inde inferentes, per Episcopi obitum cessare casuum reservationem, nisi facta fuerit in Synodo. At melius alii, Episcopi Statutis, etiam extra Synodum, audito tamen consilio Capituli, factis, et promulgatis, eamdem attribuunt perpetuitatem, quam omnes concedunt Synodalibus Constitutionibus: siquidem etiam illa suas vires, et efficaciam unice mutuantur ab auctoritate, et jurisdictione Episcopi, quae eadem prorsus est, sive in Synodo, sive extra Synodum exerceatur. Accedit expressa decisio *Gregorii IX. in Cap. ult. de offic. Legat.* ubi ait, *Nemini dubium esse volumus, quin Legatorum Sedis Apostolicae Statuta, edita in provincia sibi commissa, durent tamquam perpetua, licet eadem postmodum sint egressi*: nam, si Statutum Legati perseverat, postquam ejus jurisdictio, per egressum e provincia, est extincta, idem dicendum esse de quolibet Episcopi Statuto, merito ibidem observat Glossa *vers. Statuta*, quam sequuntur *Jason. in leg. Stipulationum, ff. de verb. oblig. n.3. et 4.* Federicus de Senis *consil.* 16. aliique, quos allegat *Reiffenstuel. cit. tit. de Constit.* §.4.*n.*70. ubi simul docet, hanc eamdem potestatem condendi Statuta, in perpetuum duratura, competere Capitulo, vacante Sede Episcopali.

II. Quod autem diximus, Synodales Constitutiones esse perpetuas, non est ita accipiendum, quasi nequeant ab eodem Episcopo, ejusve successore revocari: etenim perpetuae dicuntur hoc tantum nomine, quod scilicet sint regulae stabiles, propositae communitati, quae moraliter eadem perseverat; atque insuper quia, spectata earumdem natura, durant post mortem legislatoris, nisi ab ipsomet, aut successore abrogentur: nequaquam vero perpetuae dicuntur, quasi sint immutabiles; quum interdum novae emergentes rerum circumstantiae illas delendas, atque abrogandas suadeant: uti bene ratiocinatur *Suarez. cit. c.* 10. *n.* 15. Quare, si postremae Synodi decreta aliis adversentur, quae in prioribus fuerant edita, posterioribus erit inhaerendum; quia jus posterius derogat priori: quemadmodum ad rem ponderat Cardinalis *Jacobatius de Conciliis lib.* 6. ad quod allusit etiam *S. Augustinus lib.* 2. *de Baptismo contra Donatistas* scribens *cap.* 3. *num.* 4. *tom.* 9. *Oper. col.* 98. *saep. priora posterioribus emendari, quum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, et cognoscitur, quod latebat.*

III. Praeter revocationem vero a legislatore, ejusve successore factam, alii duo sunt modi, quibus dioeceseos incolae Synodalium Constitutionum jugum excutere possunt: primo, si nunquam illas, earumve aliquam moribus recipiant, seu observare incipiant: secundo, si, postquam receptae fuerant, per contrariam consuetudinem ab earumdem vinculo se solvant. Ad primum quod attinet, quamquam leges, potissimum Ecclesiasticae, a populi acceptatione minime pendeant, attamen, quum eaedem nunquam a populo recipiuntur, peccant quidem eas non recipientes, sed tandem desinunt obligare; quoniam praesumitur, nolle legislatorem, cum maximo animarum dispendio, suae legis vinculo diu irretitam tenere communitatem, quae nunquam passa est, se eo constringi: uti bene ratiocinatur *Suarez lib.*4. *de legib. c.* 16. *num.* 9. Quantum vero temporis necessarium sit, ut lex, nunquam usu recepta, censeatur tacite revocata, litigant Doctores. Certum solum videtur, nullum temporis spatium esse necessarium, quando legislator scit, suam legem non recipi, et quum commode possit ejusdem observationem urgere, dissimulat, tacetque, neque in transgressores animadvertit: tunc quippe, post paucos actus a superiore toleratos, praesumitur, quod idem, per hanc ipsam conniventiam, suam legem tacite revocet, nolitque ea obstringere communitatem, cui displicet: *Suarez cit. loc. n.* 10. *et* 12. At difficultas est, quando lex ab initio respuitur, ignorante legislatore. Ne in hoc rerum eventu quidem ullum determinatum temporis intervallum necessarium existimant *Felinus in Cap.* 1. *n.* 13. *de treug. et pac.* et Bott. *in tract. de Synodo art.* 2. *num.* 63. quorum sententia, post paucos transgressionis actus, prudentis viri judicio definiendos, censetur pariter lex abrogata. Alii e diametro oppositi, quos sequitur *Fagnanus in eod. Cap. de treug. et pac.* legem, etsi nunquam usu receptam, urgere nihilominus putant, donec non effluxerit tempus quadraginta annorum, intra cujus spatium, quotquot legi non parent, cujus materia sit gravis, a gravis culpae reatu non excusant. Alii demum, quorum opinionem *practice certam* arbitratur laudatus *Suarez. n.*11. docent, ad delendam legem, quae nunquam a communitate servari coeperit, necessarium, et sufficiens esse decennium: nam

ex una parte, ejusmodi temporis spatium satis est, et consuetudo, seu praescriptio dicatur longi temporis, juxta Glossam *in Cap. ult. de consuetud. in 6.* atque ex alia brevius videtur exigi, ut lex, nunquam usu recepta, desinat obligare, quam requiratur ad abrogandam legem, quae diu fuit moribus comprobata: quum autem ad hoc postremum requiratur, ad summum, tempus quadraginta annorum, ut statim dicemus, videtur, ad primum satis abunde esse decennium.

IV. Quum vero agitur de lege jam populi moribus firmata, ad illam contraria consuetudine abrogandam, communiter exigunt Doctores quadraginta annorum spatium; quoniam tantum temporis necessarium est ad praescribendum contra Ecclesiam, per textum *in Cap. De quarta*, aliisque, *de praescript.* Verum plerique ex recentioribus non improbabiliter opinantur, satis esse consuetudinem decem annnorum; nam, teste *Suarez lib. 7. de legibus c.* 18. apud omnes in confesso est, tanti temporis consuetudinem vires habere abrogandi legem civilem, nec contrarium reperitur sancitum pro lege canonica: neque enim (ajunt hujus sententiae patroni) exemplum praescriptionis, per quam aufertur ab Ecclesia jus proprietatis sive in re, sive ad rem, puta jus percipiendi decimas, comparari potest consuetudini, per quam, sine Ecclesiae detrimento, ejusque bonorum jactura, tollitur obligatio legalis: secus quippe lex lata a Romano Pontifice non posset abrogari, nisi per consuetudinem centum annorum; tantum enim temporis requiritur ad praescribendum contra bona, et jura Ecclesiae Romanae, *Cap. ad audientiam*, 13. et *Cap. Si diligenti*, 17. *de praescript.* Ita ratiocinantur *Lessius lib. 2. de just. et jur. c. 6. n. 46.* Cardinalis de Lugo *de just. et jur. disput. 7. sect. 6. num. 94.* Pirhing *ad tit. de consuetud. §. 6. n. 39.* aliique ab his citati.

V. Quod porro dicimus, legem sive nunquam receptam, sive receptam, contraria consuetudine deleri, intelligendum est, dummodo consuetudo ceteras habeat conditiones, quae a jure in ea exposcuntur, praecipue *in Can. Veritate*, *cum seq. dist.* 8. *Cap. Ad nostram*, et *Cap. fin. de consuetudine*: et primo quidem, ut sit rationabilis, hoc est neque Juri Divino, neque naturali contraria, nec expressa a Jure reprobata, aut in legislatoris contemtum invecta: deinde, ut a majori communitatis parte libere et sponte sit inducta, pluribusque, ac continuis actibus frequentata, animo legem tollendi: ac demum, ut adsit consensus legislatoris, non quidem expressus, et *personalis*, qualem cum aliis necessarium voluit *Pontius lib. 6. de matrim. cap. 6. num.* 7. sed consensus legalis, et juridicus, qui nimirum jam habetur per leges, et canones, omnem consuetudinem, pouli moribus inductam, approbantes, eique vires tribuentes abrogandi legem: quod communissime sentiunt Doctores congesti a *Suarez citation. lib. 7. caput* 18. *num.* 14.

VI. Si itaque incidat quaestio, an Constitutio Synodalis deserit obligare, eo quod aut tolerante Episcopo nunquam fuerit ab aliqua communitate recepta, aut, postquam fuerat moribus comprobata, contraria consuetudine sit deleta, res erit decidenda, juxta indicatas doctrinas, quas prolixius exornant Juris Canonici interpretes *ad tit. de corsuetud.*

VII. Hactenus de cessatione legis in communi. Verum, manente legis obligatione quoad totam communitatem, potest quis a legis vinculo subduci per dispensationem a superiore impetratam: quam quidem dispensationem, si sermo sit de lege, seu Constitutione Synodali, obtineri posse ab Episcopo, qui legem tulit, ejusque in Episcopali Cathedra successores, nemo ambigit. Omnis enim res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, juxta *Cap. 1. de regul. jur.* quod ad rem perpendunt *Navarrus in Summ. cap. 25. num. 74.* Azorius *Instit. part. 1. lib. 5. cap. 15. quaest. 3.* Suarez *lib. 6. de legib. cap. 15. num. 8.* Barbosa *de offic. et potest. Episc. allegat. 34. num. 2. et 3.* Neque ad aliquem eximendum a Synodalis Statuti observatione tenetur Episcopus exquirere consensum, aut consilium Capituli, quamquam de ejusmodi consilio illud ediderit: jura enim potestatem dispensandi uni committunt Episcopo, nulla facta Capituli mentione, *Cap. At si Clerici, §. De adulteriis, de judiciis, Cap. Cum ex eo, de elect. in 6.* quod, aliis allegatis, ponderat *Suarez cit. loc. num.* 10. et prosequitur *Rpmaguerra de Constit. Synod. Gerrundam. lib. 1. tit. 1. cap. 1. num.* 32. Ut tamen licet dispensationem elargiatur, justa requiritur causa: siquidem recta ratio suadet, neminem esse a communi lege, absque legitima causa, eximendum, praesertim si dispensatio uni concessa, aliis causam praebeat obloquendi de superiore, quasi sit acceptor personarum: *Navarrus cit. cap. 25. num. 5.* Azorius *cit. cap.* 15.

quaest. 3. *in fin.* Suarez *eod.lib.* 6.*cap.*18. *num.* 4. *et seq.* Barbosa *cit. loc. num.* 5. Dispensationem vero super propria Constitutione,etiam sine justa causa datam, validam propugnant Doctores, quos adducit, et sequitur *Suarez eod. lib. cap.*19.*num.*6.*et seq.* qui tamen oppositum tenent, quando inferior aut ex privilegio, aut epikeja relaxat legem a superiore latam, puta, quum Episcopus aliquem eximit a lege summi Pontificis: hanc enim dispensationem,nulla urgente justa causa ab inferiore concessam, non solum illicitam, sed invalidam; omnem Doctores pronunciant, quia non censetur Superior potestatem dispensandi super sua lege impertiri, nisi ex causa rationabili, ac proinde, qui, hac non existente, dispensationem elargitur, suae potestatis limites praetergreditur: *Abbas in cit. Cap. At si Clerici*, *num.* 10. *de judic.* Barbosa *cit. allegat.* 34. *num.*1.*in fin.* Reinfenstuel *ad tit. de Constit.* §. 18. *num.* 178. aliique communiter.

VIII. Non eo tamen jure, quo suae Dioecesanae, relaxare potest Episcopus Constitutionem Synodi Provincialis. Haec quippe condita est a coetu Episcoporum tamquam constituentium unum mysticum corpus altioris jurisdictionis, quam in singulis reperiatur Episcopis; ac propterea censetur lex lata a Superiore, cui inferior, jure ordinario, nequit derogare: *Suarez lib.* 6. *de legib. cap.* 15. *num.* 4. Et, quoniam etiam Archiepiscopus, quamvis Concilio Provinciali praesideat, attamen est illo inferior; a Metropolitano enim ad Concilium Provinciale, tamquam ad Superiorem, appellari posse, ait Glossa ultima *in Cap. penult. de appellat. in* 6. hinc recte infert idem *Suarez ibid. num.* 5. neque Archiepiscopum potestatem habere relaxandi, seu aliquem per dispensationem solvendi a vinculo Constitutiones editas a Concilio Provinciali. Quocirca recte ait Cardinalis *Cozza de jejun. part.* 3. *art.* 9. *dub.* 1. *num.* 5. neque Episcopo, neque Archiepiscopo jus esse abrogandi obligationem jejunii in Provinciali Synodo indicti.

IX. Vnam heic difficultatem movent *Bottus de Synodo part.* 2. *art.* 4. *num.* 12.Barbosa *cit. alleg.*34.*num.* 7. num scilicet integrum sit Episcopo aut prorsus delere Constitutiones Synodales a se factas, aut aliquem ex justa causa ab illis eximere, quando eaedem auctoritate summi Pontificis sunt confirmatae. Verum,quum ex dictis liquet, constitutiones Synodi Dioecesanae non solere a summo Pontifice confirmari, si quaestio circa eas dumtaxat versaretur, inutilis foret, et supervacanea: at, siquidem etiam de Constitutionibus Synodi Provincialis, quas nonnunquam Pontificia auctoritate roborari diximus, dubitari potest, an Apostolica confirmatione munitae, nihilo tamen minus abrogari queant in alia Provinciali Synodo; idcirco operae pretium est aliquid de hac controversia delibare. Non una est hac in re Auctorum sententia. *Baldus in leg. Omnium de testam.* universim docet, statutum inferioris, a Superiore confirmatum, non posse deinceps, sine Superioris consensu, ab inferiore revocari. Oppositum sentit *Bartolus in eod. leg. Omnium*, ubi expresse tradit, confirmationem Superioris nullum praebere obstaculum inferiori, quominus legem a se rogatam, pro suo libito, revocare queat. Vterque tamen melius alibi suam aperit mentem: *Baldus* enim *leg. Ex placito*, *n.* 12. *et seq. Cod. de rer. permut.* et Bartol. *in leg. Omnes populi*, *ff. de just. et jur.* duplicem distinguunt legis confirmationem: unam vocant *essentialem*; alteram *accidentalem*: essentialem dicunt, quae est necessaria, ut inferioris statutum vires habeat obligandi; quod contigeret, si inferior, nisi fulcietur auctoritate Superioris, potestatem non haberet suos subditos novi statuti nexu obstringendi: confirmationem accidentalem appellant,quando inferior habet potestatem ferendi veram legem, quae talis sit, viresque habeat obligandi, sed solum ad majorem ejusdem legis auctoritatem, et robur, confirmationem petit a Superiore. Hac porro distinctione praemissa,ambo docent, statutum primi generis, a Superiore confirmatum,non esse ab inferiore revocabile: quoniam reputatur lex Superioris, lata ad petitionem inferioris: statutum vero secundi generis, siquidem etiam post Superioris confirmationem adhuc censetur lex inferioris,qui illius condendae auctoritatem habebat, ajunt,posse ab inferiore revocari; quod probant *ex cit. leg. Omnium*, *Cod. de testam.* in qua decernitur, testamentum, licet confirmatum ab Imperatore, posse nihilominus a conditore revocari.

X. Aliam distinctionem adhibet *Panormitanus in C.Cum accessissent*, *de constit. n.*2.*et in Cap. Dilecto*, *n.*10. *de praeben.* Aut,ait,statutum respicit dumtaxat favorem,et commodum statuentium; et tunc confirmatio, obtenta a Superio-

re, statuentes non impedit, ne illud delere valeant: etenim *Innocentius III. in dicto Cap. Cum accessissent, de Constit.* rescribit, potuisse Canonicos Tullenses rescindere statutum, quod ipsimet condiderant, abolendi nimirum in sua Ecclesia officium Primiceriatus, quamquam idem statutum fuisset ab Apostolica Sede confirmatum: aut statutum pertinet ad publicum bonum: et tunc, inquit *Panormitanus*, sive consensu summi Pontificis, a quo fuerit confirmatum, non potest a statuentibus rescindi, aut relaxari; quoniam jam effectum est jus Superioris, cui nemo privatus potest derogare, *leg. Jus publicum, ff. de pactis, Cap. Si diligenti, de foro competenti.*

XI. Verum, ut alias praetermittamus Doctorum opiniones, quas recenset *Suarez lib. 6. de legib. c. 26.* ceteris praeferenda videtur sententia Fagnani *in Cap. Si quis, an. 11. usque ad 24. de confirmatione utili, vel inutili*, ubi distinguendum docet inter confirmationem, quam vocant *in forma communi*, et confirmationem *in forma specifica*. In forma specifica fieri dicitur, cui praemittitur causae cognitio, et singula statuta diligenter expenduntur, ac deinde, nulla adjecta conditione, auctoritate Apostolica cum clausula *motu proprio, atque ex certa scientia*, confirmantur. In forma communi confirmari dicuntur statuta, quae non singulatim examinantur, neque approbantur a Pontifice, *motu proprio, et ex certa scientia*, atque Apostolicae auctoritatis robur illis non adjicitur absolute, sed solum conditionate, videlicet, *si juste, canonice, aut provide facta sint; et dummodo sacris canonibus, Tridentini Concilii Decretis, et Constitutionibus Apostolicis non adserventur*: quam postremam conditionem omnibus statutorum confirmationibus *in forma communi* hodie exprimi, atque apponi solere, idem *Fagnanus n. 18.* testatur. Jam vero, pergit Fagnanus, statuto confirmato *in forma specifica*, quum naturam induerit legis Pontificiae, nulli inferiorum fas est derogare: statutum vero confirmatum *in forma communi*, integrum est statuentibus delere, atque ab illius obligatione aliquem ex justa causa subtrahere; etenim talis confirmatio nihil novi juris, aut efficacitatis illis tribuit, qua antea carerent. De praedicta duplici confirmationis specie, atque utriusque effectibus fuse agunt *Suarez lib. 8. de legibus cap. 18. per tot.* Garcias *de Beneficiis part. 3. cap. 2. num. 231. et seq.* Barbosa *ad Cap. 1. et Cap. 4. de confirmat. utili, vel inutili*, Pirhing *eod. tit. num. 3. et seq.* atque *ibidem* Engel *num. 5.* Reiffenstuel *num. 4*

XII. Dicendum nunc restat, an Synodalium Constitutionum vires infringantur, seu retardentur, ob interpositam ab illis appellationem ad Superiorem. Sed nullo negotio haec difficultas eluitur: nam, quum ejusmodi Constitutiones, non unam, aut alteram personam, sed universam respiciant dioecesim, apud omnes in comperto est, interpositam ab illis appellationem non esse admittendam in suspensivo: quod late demonstrant *Cappon. discept. 167. n. 4. et seq. tom. 3.* de Aste *in Methodo sacr. Visit. part. 5. §. 2. n. 24.* Coccin. *decis. 1486. n. 1. et 2.* et *decis. 1522. n. 2. et 3.* Romaguerra *ad Constit. Synod. Gerund. lib. 1. tit. 1. c. 1. n. 46.* Accedit, Synodales Constitutiones ad unam plerumque collineare scopum, correctionis nimirum, et reformationis morum: in qua materia sacri canones non admittunt appellationem, nisi in devolutivo, per textus *in Cap. Irrefragabili, de offic. Ordin. et Cap. Ad nostram, de appellat.* innovatos a Tridentino *in cap. 1. sess. 22.* et *c. 10. sess. 24. de reform.* quas quidem saluberrimas sanctiones nos ad unguem servari jussimus in nostra Constitutione 48. §. 21. *nostri Bullar. tom. 1. pag. 137.* Et, quamquam Doctores hanc assertionem ita limitent, ut appellationi, etiam in suspensivo, locum esse affirment, quum Episcopus, servato ordine judiciario, in aliquem animadvertit, atque in ejusdem correctione nimium excedit, a justitiae, et aequitatis semita deflectens, juxta late deducta per *Fagnanum in cit. Cap. Irrefragabili, n. 6. et seq. de offic. Ordin.* et *in Cap. Ad nostram, de appellat. per tot.* haec tamen limitatio non afficit Synodales Constitutiones: haec quippe non se habent per modum peculiaris sententiae, contra aliquem latae, cui sit praemittendus ordo judiciarius; sed sunt leges universim editae ad Cleri, populique mores corrigendos, et reformandos, quas appellationem in suspensivo prorsus excludere, scite considerat *Pignatellus consult. 72. tom. 1.*

XIII. Quamquam porro a Synodalibus Statutis, de jure, admitti possit appellatio in devolutivo, haec tamen ipsa a prudenti Superiore non est statim, atque ad cujuslibet querelam admittenda; ne Episcopi deterreantur a suis cogendis Synodis, timore litium, quas postea subire cogantur ob male feriatorum hominum adversus Synodales Constitutiones querimo-

nias, et frivolas appellationes. Quare ad haec praecavenda incommoda, quum appellatio interponitur ad sacram Congregationem Concilii, satius erit, ut ejusdem Secretarius appellantes compellat ad designandas singulas Constitutiones, contra quas reclamant, eosque simul adigat ad momenta rationum exponenda, propter quas eas irrationabiles, nimium graves, et onerosas, aliove vitio contendunt infectas: haec vero omnia idem Secretarius significabit sacrae Congregationi, quae, in hunc modum rite instructa, provide decernet, an appellatio sit admittenda, an potius rejicienda veluti inanis, et calamitosa. Haec methodus a nobis, quum praedicto Secretarii munere fungeremur, adhibita fuit in gravi controversia excitata adversus Synodum Fulginatensem, habitam anno 1722. ab Episcopo *Baptistellio*: eoque pacto ex innumeris causae articulis, ab appellantibus propositis, paucos selegimus, qui videri poterant aliqua discussione digni, eosque dumtaxat sacrae Congregationis judicio subjecimus, in quibus tamen iidem appellantes succubuerunt, causamque in omnibus obtinuit Episcopus: quod videre est in eadem Synodo typis impressa *pag.*285.

XIV. His autem opportunum erit adjicere, cavendum esse Episcopo, ne sub censurarum poena injungat Clericis, ut Synodalium Constitutionum codicem sibi emant. Etenim, praeter ea, quae circa moderatum usum censurarum *in hujus Operis lib.*10.*c.*2. praenotavimus, ejusmodi edictum, utpote ingerens aliquam suspicionem turpis quaestus, fuit expresse improbatum, a sacra Congregatione Concilii in causa *Larinen. Decretorum Synodalium*, die 30. Augusti 1732. de qua *tom.*5. *Thesaur. Resolut. pag.*387. *et seq.* Ne autem editae Constitutiones ullo unquam tempore in oblivionem veniant, consultius erit vestigia sectari saepius a nobis laudati *Antonii Mariae Gratiani*, Episcopi Amerini, qui suis Clericis praecepit, ut Synodalia Statuta crebro pervolverent, memoria mandarent, sibique dioecesim subinde visitanti, exactam de illis rationem redderent: *Nam, quemadmodum* (inquit in saepe citata sua Synodo *cap.*1066.) *magnopere illi collaudabuntur, quos studiose in eorum lectione versatos intelligimus; ita, quorum notabilis negligentia, tarditasque visa fuerit, pro eorum merito, acriter a nobis corripientur, atque objurgabuntur.*

CAPUT SEXTUM.

De visitatione Sacrorum liminum, et relatione status Ecclesiae; quae a quolibet Episcopo, et Praelato inferiore, territorium separatum habente, Apostolicae sedi facienda est.

Visitatio sacrorum Liminum, quam singuli Episcopi, et Praelati territorium separatum habentes, statis temporibus explere debent, et relatio status propriae cujusque Ecclesiae, quam ea occasione exhibere jubentur, res sunt a materia Synodi haud quidem alienae, quin immo cum ea valde connexae; tum quia, dum Ecclesiarum status exponitur Apostolicae Sedi, solet haec Episcopos, et Praelatos, qui forte Synodum, quum possent, non habuerunt, ad illius celebrationem excitare; tum quia Episcopi, et Praelati, qui Synodum celebrarunt, id ipsum exponere non omittunt in relatione status Ecclesiae; in qua etiam saepe se referre solent ad Constitutiones in Synodo editas circa varia rerum capita, quae ejusdem relationis objectum constituunt. Quare opportunum visum est praesenti Tractatui finem imponere agendo de visitatione sacrorum Liminum, ac de relatione status Ecclesiae, quae ab unoquoque Praesule Apostolicae Sedi, ut innuimus, facienda est: quum maxime *Fagnanus in Cap. Ego N. n.*22. *de jurejurando*, asserere non dubitaverit, ipsam sacrorum Liminum visitationem Episcopalibus Synodis quadam ratione aequiparari: *Colligi potest, hanc visitationem Liminum nunc aliqua ex parte assimilari Synodis Episcopalibus.*

II. Celebris est *Sixti V.* Pontificis Maximi Constitutio, quae incipit *Romanus Pontifex*, quaeque inter illius Constitutiones in Bullario Romano impressa legitur *tom.* 4. *part.* 4. *nov. edit. n.*24. qua scilicet omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis, etiamsi S.R.E. Cardinales fuerint, praecipit, ut, antequam Consecrationis munus suscipiant, aut Pallium assequantur, vel, si de una ad aliam Ecclesiam transferantur, antequam hujus regimini, et administrationi se immisceant, si quidem in Romana Curia praesentes sint, in manibus S.R.E. Diaconi Cardinalis in ordine prioris, extra Curiam vero in manibus Antistitis ad hoc a Sede Apostolica delegati, singuli ex praescripta formula jurent, se statis temporibus, in ipsa Constitutione expressis, Limina

Sanctorum Apostolorum *Petri*, et *Pauli* personaliter visitaturos; sin autem legitimo impedimento detineantur, id ipsum impleturos per aliquem de sui Capituli gremio, seu alia Ecclesiastica dignitate, vel Beneficio praeditum, cui quidem, donec hujusce rei gratia abfuerit, permittit Pontifex, ut Canonicatus, atque Praebendae, seu Beneficii fructus et distributiones lucretur, perinde ac si Divinis Officiis et Choro interesset; ut alias a nobis expositum fuit *in nostra Institut.* 107. §. 9. Si vero ex Canonicis, et Dignitatibus non adsit, quem mittant ad Limina, Sacerdotem aliquem dioecesanum, legitimo mandato munitum, ad Vrbem dirigere jubentur: eaque occasione Romano Pontifici rationem reddere de Pastoralis officii implemento, deque omnibus, quae ad Ecclesiarum suarum statum pertinent, ac Cleri, et populi mores, et disciplinam, animarumque ipsis commendatarum salutem concernunt. Ceterum variam locorum, atque dioecesium ab Vrbe distantiam summa aequitatis ratione perpendens Pontifex, hujusmodi visitationem aliis quidem Episcopis tertio quoque anno, aliis autem quarto, aliis quinto, aliis demum singulis decenniis obeundam praescripsit. De impedimentis vero, ob quae unusquisque Episcoporum sacra Limina, non per se ipsum, sed per Procuratorem adeunda sibi reputet, an justa sint, et an legitime probentur, praedicto Cardinali in Diaconorum ordine priori examinandum judicandumque commisit. Sed, quum idem *Sixtus* deinde in altera Constitutione super erectione plurium Congregationum S.R.E. Cardinalium edita, inter alia officia Congregationi Cardinalium sacri Concilii Tridentini Interpretum injuncta, hoc etiam demandaverit, ut postulata discuteret, quae ab Episcopis proponuntur, et in relationibus status Ecclesiarum, quas dictae visitationis occasione exhibent, ut plurimum inseruntur, iisque opportuna responsa daret; hinc factum est, ut examen illud, quod antea apud Cardinalem primum Diaconum fieri debebat, nunc apud memoratam Congregationem peragantur: uti etiam observavit *Fagnanus in cit. Cap. Ego N. n. 13. de jurejurando*.

III. Abstinendum heic autem ducimus ab exponendis controversiis olim in praedicta Congregatione agitatis, tam super qualitate impedimenti, quo Episcopus a personali sacrorum Liminum visitatione recte excusetur, quam super documentorum genere, quae ad idem impedimentum legitime probandum afferri debeant, ac demum super persona Procuratoris ad obeundas Episcopi vices delegandi; de quo disputatum fuit, an liceret Canonicum, aliumve dioecesanum Sacerdotem, non praecise in eum finem ablegatum, sed jampridem in Vrbe commorantem, suasque res ibi agentem, ad visitationem peragendam Procuratorem constituere: et an Sacerdotem Regularem mittere, et deputare liceret. In hoc rerum genere jamdudum facilius atque remissius agi coepit, et pristinus rigor progressu temporis valde temperatus est, habita ratione gravium expensarum, quae ad Romanum iter conficiendum Episcopis subeundae sunt, graviorumque onerum, quibus Episcopales Mensae, vel temporum calamitate, vel aliis de causis, subjiciuntur. Vnde, si Episcopus, justo quolibet impedimento detentus, a sacra Congregatione licentiam petat visitandi Limina per Procuratorem, atque etiam in eum finem deputandi Canonicum aliquem, aut Sacerdotem dioecesis suae jam in Vrbe existentem, et privatis suis rebus vacantem, vel etiam ordinarium suum negotiorum gestorem, seu agentem, de rebus Ecclesiae, et dioecesis probe instructum, dummodo Ecclesiastico charactere sit insignitus: facta Romano Pontifici per Secretarium ipsius Congregationis instantiae illius relatione, non ita frequenter rejici solet, ut olim evenisse constat; sed petita licentia et facultas passim benigne conceditur. De Regulari tamen Sacerdote, quum mentio quidem fiat in citata *Sixti V.* Constitutione §. 4. sed pro eo tantum casu, quo Clerus in dioecesi deficiat; adjecta lege, ut Sacerdos Regularis probus et religiosus sit, Ecclesiaeque, ac dioecesis res et negotia optime calleat; atque haec etiam enuntientur in formula juramenti, quam recitat Episcopus, dum ad suscipiendum Consecrationis munus accedit, quaeque inserta est Pontificali Romano, ubi sic legitur: *Et, Clero deficiente omnino, per aliquem alium Presbyterum Secularem, vel Regularem, spectatae probitatis, et religionis, de supradictis omnibus plene instructum*: hinc est, quod si Regularis aliquis Sacerdos deputari velit, nonnihil difficultatis offendi solet: quum prius probanda sit deficientia Capituli, et Cleri secularis; eaque non probata, nequaquam admittatur Procurator Regularis sive a dioecesi missus, sive jampridem in Vrbe degens; nisi forte agatur de

Ecclesiis in remotissimis regionibus constitutis, unde difficillimum est specialem Procuratorem de gremio Capituli,aut Cleri secularis, ad visitanda Apostolorum Limina Romam transmittere.

IV. Nonnullas itaque alterius generis quaestiones in praefata Congregatione Concilii discussas et definitas breviter hoc loco indicabimus. Et primum,quum in Sixtina Constitutione inter eos, qui singulis decenniis ad sacrorum Liminum visitationem adiguntur, non alii recenseantur, quam Episcopi Asiatici, et qui in novis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, et Septentrionalibus existunt; Episcopi Hiberniae olim postularunt, ut, eorum paupertatis ratione habita, ipsis concederetur, singulis pariter decenniis semel dumtaxat eamdem visitationem explere: quod iis, ob legatam paupertatis causam, a sacra Congregatione, annuente Pontifice, indultum fuit die 10. Maii 1631. ut adnotatum reperitur *lib.* 4. *Decretor. pag.*422. quantumvis in ipsa *Sixti V.* Constitutione de iis nominatim statutum fuisset, ut quarto quoque anno ad id tenerentur. Eadem lex de visitandis quarto quoque anno Apostolorum Liminibus in dicta Constitutione imponitur Episcopis Gallis. Quaesitum itaque fuit, an Episcopus Carpectoractensis singulis quadrienniis,vel potius trienniis,ad hujusmodi visitationem teneretur: et quidem perpenso, quod Comitatus Venusinus, non secus ac Avenionensis, licet non de Gallia, in Galliae tamen partibus situs est, ut dictum fuit *in decis.*80.*n.*1. *et seq.post* Tondut. *de Pensionib. Ecclesiast. et in Disquisitionibus legalibus* Pauli de Gandecombe *c.*12.*n.*1.*et plurib.seq.* dicta Congresatione die 19. Februarii 1718. dum nos Secretarii illius munere fungeremur,merito censuit, Episcopum Carpentoractensem singulis quadriennis sacra Limina visitare debere: ut videre est *tom.* 1. *Thesaur.Resolut.Vrbin.pag.*23.

V. De aliis praeterea controversiis actum, et pronunciatum fuit, quae pertinent ad personas praedictae visitationis, et reddendae rationis lege obstrictas. Quaesitum nempe aliquando fuit, an id oneris incumberet Episcopis, quibus Coadjutor ab Apostolica Sede datus fuisset. Summus autem Pontifex *Clemens VIII.* die 25.Februarii 1592.respondit, satis esse, ut vel Episcopus ipse, vel Coadjutor, illius nomine, visitationem expleret, et relationem status Ecclesiae exhiberet: idque relatum fuit in Acta dictae Congregationis Concilii *lib.* 73. *supplicium libellorum p.*29. Accidit aliquando, gravibus id suadentibus causis, ut Regius aliquis Princeps, in legitima aetate nondum constitutus, alicui Ecclesiae praeficiatur, adjuncto eodem certo Administratore ad hoc, ut meliori dioecesis regimini consulatur. Quum itaque dubitatum olim fuerit, an hujusmodi Administrator Apostolorum Limina visitare, et statum Ecclesiae sibi quoque ad regendum commissae, Apostolicae Sedi repraesentare teneretur: sacra Congregatio Concilii die 13.Augusti 1622. respondit, Administratorem tam proprio nomine,quam etiam Principis Episcopi, cujus partes in Ecclesiae gubernatione adimplet, Sixtinae Constitututionis praeceptum servare debere. Complures sunt Episcopi Titulares, de quibus *l.*2.*c.*7.a nobis est actum, qui scilicet ordinati sunt Episcopi alicujus Ecclesiae in iis regionibus constitutae, quae ab infidelibus occupantur. *Andreuccius in Tractatu de Episcopo Titulari part.*4.§.1.*n.*209. negat,hujusmodi Episcopos Sixtina lege teneri; utpote qui Ecclesiarum suarum statum plane ignorantes, illius relationem facere nullo modo possunt. Verum *Fagnanus in cit.Cap.Ego* N.*n.*82.*et seq.de jurejur.* recte animadvertit, quod,quum in visitatione sacrorum Liminum, praeter venerationem erga sanctorum Apostolorum cineres,debitae Romano Pontifici submissionis et obedientiae actus contineatur:quumque etiam Episcopus Titularis licet absens, et impeditus quominus ad suam Ecclesiam accedat, de hujus tamen statu aliqua identidem cognoscere possit, quae Pontifici referenda sint, et quorum occasione aliquid in ejusdem Ecclesiae utilitatem proponendum occurrat: hinc affirmandum videtur, Episcopos quoque Titulares ad Sixtinae Bullae observantiam teneri: cui sententiae adhaeret etiam *Thomassinus de vet,et nov.Eccl.discipl.part.*2.*lib.*3. *cap.*42.*num.*12.*et* 13.

VI. Nemini ignotum est, in S.R.E.Cardinalium Collegio sex Episcopos,Suburbicarios nuncupatos, Ostiensem videlicet,Portuensem, Sabinensem, Albanensem, Praenestinum, et Tusculanum. Hi non solum ad residentiam minime obligantur; verum, si,praeter unius ex Ecclesiis Suburbicariis, alterius forsan Episcopalis Ecclesiae Praesules sint,apud alteram hanc residere tenentur; quod declaratum fuit ab *Vrbano VIII.* per Decretum die 28.Novembr.1633. editum,et impressum post Dissertationes Cardi-

nalis *Brancatii*, in calce videlicet illius, cui titulus *de Optione sex Episcopatuum pag.67*. Quaeri autem solet, quae ratio sit, cur sex memorati Cardinales Episcopi Suburbicarii ad residentiam minime obligentur. At, omissis sententiis et opinionibus, quae nihil habent probabilitatis, ea verior censenda est, quae a praedicto quoque Cardinali *Brancatio in cit. Dissertatione*, et ab aliis communiter approbatur, hanc illis a residendi lege exemptionem concessam esse, partim ob assiduam assistentiam, quam Romano Pontifici praestant, partim ob modicam earum dioecesium distantiam ab Vrbe Roma, in qua ipsi residentes facile possunt earumdem regimini invigilare, atque omnia adimplere, quae in residentiae, si non materialis, at saltem formalis obligatione continentur. Ab hac enim nullo pacto exempti censeri debent; quum etiam ad peragendam suarum dioecesium visitationem, ad formam sacrorum canonum, et Concilii Tridentini, teneri eos definierit *Alexander VII.* Consistoriali Decreto, quod refert laudatus Cardinalis *Brancatius in cit. Dissert.pag.53.* subjungens: *Post haec scripta Sanctissimus Dominus Noster* Alexander VII. *Spiritu afflatus Divino, in Consistorio* v. *Idus Octobris, in quo ad optionem admissi fuimus, Decreto sanxit, ut omnes sex Episcopi visitare teneantur proprias suas dioeceses, ad praescriptum sacrorum canonum, et Concilii Tridentini.*

VII. Quod si adversus haec objiciatur, quod Cardinalibus ad alicujus Ecclesiae Suburbicariae optionem admissis, alterius etiam Ecclesiae, si quam forte prius obtinebant, retentio conceditur; et quum apud hanc, ut supra diximus, residere debeant, nequaquam ipsis facile erit Suburbicariae dioecesis regimini debitam curam impendere: hoc primum respondebimus, *Vrbanum VIII.* in praeallegato Decreto Cardinales illos magnopere commendasse, qui, quum Episcopali cuipiam Ecclesiae praeessent, vel a Suburbicarii Episcopatus optione abstinuerant, vel ad hunc per optionem ascendentes, priore Ecclesia se abdicaverant. Addemus deinde, ulterius etiam progressum fuisse *Clementem XII.* in sua Constitutione, quae incipit *Pastorale officium*, impressa in Bullario Romano postremae editionis *tom.13.n.22.* adjicientem §.7. quod, quum Cardinalis alicujus Ecclesiae Praesul, si ad Episcopatum Suburbicarium ascendat, priorem Ecclesiam retinere nequeat sine speciali Romani Pontificis Indulto; in hujus porro Indulti concessione plura perpendenda sint ab ipso Pontifice, et praesertim an Ecclesia illa posteriori sit adeo propinqua, ut Pastoralem curam utrique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeat; innovando etiam §.9. laudatum *Alexandri VII.* Decretum de visitatione Ecclesiarum, et dioecesium per Cardinales Episcopos Suburbicarios, ad praescriptum sacrorum canonum, et Decretorum Concilii Tridentini, facienda.

VIII. An vero hujusmodi Suburbicarii Cardinales Episcopi ad visitationem sacrorum Liminum, et ad relationem status propriae cujusque Ecclesiae juxta Sixtinam Constitutionem tenerentur, controversia olim fuit: de qua quum in Congregatione Concilii die 9. Januarii 1616. actum fuerit, sacra Congregatio ita rescripsit: *Agendum esse cum Sanctissimo Domino Nostro, ne illos obstringat; sed potius benigne declaret, non teneri ejusmodi onus subire, dum sint quotidie in conspectu Sanctitatis suae.* At summus Pontifex *Paulus V.* ut in Actis ejusdem Congregationis adnotatum legitur *lib. 19. supplic. libellor. pag.* 887. hujusmodi declarationem edere noluit; *sed dixit, nec velle se illis id oneris imponere, si alias non teneantur: verum expedire, sibique placere, ut ipsi Constitutionem observent.* Denique *Clemens XII. in sua citata Constitutione* §. 9. jure ac merito declaravit, ipsos vere obligatos esse ad Sixtinae Constitutionis observantiam: *Nec non relationem status earumdem Ecclesiarum, et dioecesium, quibus praesunt, ipsi Pontifici, juxta Constitutionem san. mem.* Sixti *Papa V. Praedecessoris quoque nostri, quae incipit Romanus Pontifex, exhibere.* Quod quidem jure ac merito a *Clemente VII.* factum fuisse diximus. Quum enim in Sixtina Constitutione Episcoporum etiam Cardinalium expressa mentio fiat: quumque iidem Cardinales Episcopi Suburbicarii dioeceses suas gubernare, et visitare teneantur, nec ab alio Episcopalis officii onere exempti sint, praeterquam a residentia materiali, ut supra diximus: difficile sane erat intelligere, qua ratione a Sixtinae Constitutionis lege immunes censeri possent.

IX. Qui vere sub illius Constitutionis sanctione minime comprehenduntur, ii sunt Praesules, quos inferiores, et tertiae speciei Praelatos appellant; qui nempe proprium territorium habent vere separatum, in quo ipsi soli independenter a quocumque Episcopo, omnimodam spiritualem jurisdictionem in Clerum, et populum exercent: de his enim in praefata Constitutione neque ver-

bum ullum legitur, neque sententia, quae ad illos directe pertineat. Sed, quum nobis semper incongruum visum fuerit, hujusmodi Praelatos Apostolicae Sedi immediate subjectos, debitum erga ipsam obsequii, et obedientiae actum, Apostolorum Limina statis temporibus visitando, non exhibere, nec de eorum dioecesis, seu territorii statu tam materiali, quam formali, relationem facere; postquam ad summum Pontificatum nullis nostris meritis evecti fuimus, non modo praedictam *Sixti V.* Constitutionem confirmavimus, sed ejus praeterea legem, atque sanctionem extendimus ad Abbates, aliosque inferiores Praelatos, jurisdictionem quasi Episcopalem, et territorium separatum habentes: quibus, ad normam ejusdem Sixtinae Constitutionis, certa temporum spatia praefinivimus, quibus singuli vel per se ipsos, vel per certos idoneos Procuratores, sacra Apostolorum Limina visitare, et relationem status suarum Ecclesiarum, atque districtuum exponere deberent; juramenti quoque formulam praescribendo, quo eorum quilibet, dum ad hujusmodi Praelaturas, et Dignitates promoventur, ad praedicta adimplenda se obstringere debent: ut videre est in nostra Constitutione, quae incipit *Quod Sancta*, die 23. Novembris anni 1740. edita, et in Bullario nostro impressa *tom.* 1. *num.* 7.

X. Complura rerum capita, circa quae versari debet relatio status Ecclesiae occasione visitationis sacrorum Liminum, praedictae Congregationi Concilii exhibenda, indicata sunt a *Fagnano in saepe cit. Cap. Ego N. de jurejurando*, ubi materialem Ecclesiae statum a formali apte distinguendo secrevit. Quae autem ab eo scripta fuerant, adoptavit etiam, et retulit *Van-Espen Juris Eccl. univ. part.* 1. *tit.* 15. *cap.* 2. *num.*22. Sed quum nunquam publica auctoritate prodiisset instructio super modo conficiendi relationem tam materialis, quam formalis, status Ecclesiarum, atque dioecesium, prout ab Apostolica Sede requiritur; summus Pontifex *Benedictus XIII.* in Concilio Romano, a se celebrato, mandavit, hujusmodi instructionem confici a praedicta Congregatione Concilii. Cujus quum nos Secretarii munus tunc gereremus, simulque in eodem Concilio Romano Doctoris in Decretis officio fungeremur, idcirco ejusdem instructionis conficiendae cura nobis injuncta fuit. Eam itaque a nobis exaratam, subindeque probatam, et publica auctoritate donatam, unusquisque consulere potest, impressam in calce praedicti Concilii Romani, et iterum in Bullario nostro *tom.* 2. *in Append. pag.* 1. *et seq.* Eique inhaerentes, quicumque relationes hujusmodi facere tenentur, nihil desiderandum relinquent, quod circa materialem, atque formalem Ecclesiarum suarum statum Apostolicae Sedi sit aperiendum.

XI. Illud praeterea animadvertimus, dum saepe dictae Congregationis Concilii operam nostram in Secretarii officio impendebamus, ob multiplicem negotiorum, quae in ea agitantur, copiam, plerumque evenire, ut relationibus status Ecclesiarum per Episcopos oblatis, sive transmissis, serius aliquanto responderetur. Quare, ad supremum Pontificatum evecti, aliam Congregationem in prioris illius subsidium deputavimus, ac veluti ejusdem Congregationis Concilii appendicem constituimus, quae in hujusmodi relationibus examinandis, reddendisque opportunis responsis unice occuparetur. Hanc autem ex competenti numero Praesulum Romanae Curiae compositam voluimus, eodem Cardinali in ipsius Praefectum deputato, qui Congregationis Concilii Praefectus est, eodemque Secretario, qui alteri est a Secretis. Itaque nova haec Congregatio statis diebus coram dicto Cardinali Praefecto cogitur; et referentibus Praesulibus quidquid in relationibus sibi respective distributis continetur, ad propositas quaestiones idonea parantur responsa; quae deinde ejusdem Cardinalis Praefecti judicio expensa, ac per eum, quatenus opus sit, ad summum Pontificem relata, ab eoque approbata, debitis temporibus expediuntur: ut latius statutum legitur in altera Constitutione nostra super novae hujus Congregationis institutione et officio, praedicta die 23. Novembris 1740. editas, cujus initium est *Decet Romanum Pontificem, cit. tom.* 1. *Bullarii nostri num.* 8. Et nos quidem Congregationem hanc pluribus vicibus coram nobismetipsis haberi voluimus: responsa quoque perlegimus, quae ex illius sententia, et consilio, usque in hunc diem ad Episcopales relationes transmissa fuerunt; nulli parcentes labori, aut diligentiae, tum in propositis quaestionibus examinandis, atque solvendis, tum in indicandis, ac suggerendis opportunioribus rationibus pro felici regimine earum dioecesium, quarum relationes expendebantur.

XII. In toto autem hujus capitis decursu non alium auctorem citavimus ejus legis, qua singu-

li Episcopi Sanctorum Apostolorum Limina certis temporibus visitare, et statum Ecclesiae suae Apostolicae Sedi exponere tenentur, praeter unum Pontificem *Sixtum V.* ex quo non illud a quopiam inferri volumus, Pontificem hunc primum fuisse, qui eam legem et consuetudinem invexerit. Antiquissimum porro, simulque illustre hujus rei monumentum habemus in Ecclesiastica Historia, Epistolam nimirum a Patribus Concilii Milevitani ad *S. Innocentium I.* Pontificem Maximum scriptam, in qua deplorabilem exponentes statum Ecclesiarum Palaestinae, atque Africae, quas Pelagiani plurimum perturbaverant, et Apostolici Pastoris opem implorantes, ita scribunt; *Quia te Dominus, gratiae suae praecipuo munere, in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam venerationem quae pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam, quaesumus, adhibere digneris.* Neque minus ad id significandum, de quo nunc agimus, perspicua sunt verba, quibus Sanctus Pontifex in sua responsione utitur, nempe: *Diligenter et congrue Apostolico consulitis honori; honori, inquam, illius, quem, praeter illa, quae sunt extrinsecus, solicitudo manet omnium Ecclesiarum super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia, antiquae scilicet regulae formam secuti, quam toto semper ab Orbe mecum nostis esse servatam.* Has duas epistolas videre licet in editione Operum *S. Augustini*, quae curantibus Monachis Congregationis Sancti *Mauri* prodiit Parisiis anno 1679. *tom. 2. pag. 620. et 639.* Praeterea *S. Gregorius Magnus* Episcopis per Siciliam constitutis indulsisse invenitur, ut, quum antea tertio quoque anno Romam accedere tenerentur, deinceps nonisi semel singulis quinquenniis hujusmodi iter suscipere deberent; ut ipse scripsit ad *Cyprianum* Diaconum, in ea Insula residentem, *epist. 22. lib. 7. t. 2. Operum col. 866. et seq. Novit dilectio tua, hoc olim consuetudinem tenuisse, ut Fratres, et Coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia convenirent; sed nos eorum labori consulentes constituisse, ut suam huc semel in quinquennio praesentiam exhiberent.* Similis Episcoporum obligatio, diversa tamen pro Ecclesiarum ab Urbe distantia, eruitur etiam ex Concilio Romano, anno 743. habito a *S. Zacharia* Papa, *can. 3. t. 3.* Collectionis *Harduini col. 1927. Ut, juxta Sanctorum Patrum et canonum statuta, omnes Episcopi, qui hujus Apostolicae Sedis ordinationi subjacebunt, qui propinqui sunt, annue Idibus mensis Maji Sanctorum Principum Apostolorum* Petri et Pauli *Liminibus praesententur, omni occasione seposita: qui vero de longinquo, juxta chirographum suum impleant.* Formula juramenti ab Episcopo electo praestandi descripta legitur in Decretalibus *Gregorii IX. in pluries citato Cap. Ego N. de jurejuran.* ubi inter cetera haec habentur: *Apostolorum Limina singulis annis aut per me, aut per certum nuntium, visitabo; nisi eorum* (Romanorum nempe Pontificum) *absolvat licentia.* Ejus formulae auctor existimatur Sanctus *Gregorius VII.* evidens est enim error *Caroli Molinaei*, qui eam ipsi *Gregorio IX.* attribuit; ut recte ostendit, *Gonzalez in Commentar. ad cit. text.* Inter *Innocentii III.* rescripta unum adest, quod spectat ad Patriarcham Antiochenum, qui, quum juxta obligationem suam quarto quoque anno ad visitanda Apostolorum Limina, reddendamque rationem administrationis Ecclesiae suae, Romam venire debuisset, neque id, certis impedimentis obstantibus, executa esset, excusationes suas ad Pontificem miserat. Qui sane eas benigne admisit, sed simul Patriarcham admonuit, ne in posterum officio deesset. Facti series exponitur *in Historia Pontificiae Jurisdictionis*, quam edidit *Roussel.*, *lib. 3. c. 1. n.* Sub *Alexandro IV.* compertum fuit, nonnullos Episcopos, ut ab incommodis se eximerent, Indulta specialia postulando impetrasse, ne statis temporibus tenerentur ad Apostolica Limina se sistere, et relationem status suarum Ecclesiarum exhibere. Verum Pontifex, edita Constitutione, omnia Indulta hujusmodi eousque concessa abrogavit; ut videre est apud *Raynaldum ad annum Christi* 1257. *n. 50.* et sequentia verba in citata Constitutione adjecit: *Non est facile recedendum ab eo, quod a Praedecessoribus nostris super hoc diu excogitatum extitit et obtentum.* Denique, ut alia antiquitatis monumenta omittamus, in Opere *P. Thomae a Jesu de omnium gentium salute procuranda lib. 7. pag. 291.* inter quaesita ex parte Patriarchae Maronitarum proposita *Gregorio XIII.* qui *Sixtum V.* in summo Pontificatu immediate praecessit, hoc etiam relatum legitur: *Praeterea, quum Pontificale Romanum statuat, jubeatque, singulos Episcopos ultramarinos omni triennio Romam venire de Ecclesiarum ipsorum statu deposituros; num et nostri ad idem teneantur, necne? Sufficiat-*

que, propter itineris difficultates, Turcarumque pericula, quempiam eorum nomine delegare? Responsum autem subjicitur, quod sic habet; *Ob magnam locorum intercapedinem denegandum non videtur, quod petunt; ut satis sit unoquoque triennio unum, Episcoporum omnium nomine, Romam destinari.*

XIII. Non itaque Sixtus V. hanc legem primus invexit, qua Catholici Antistites ad visitanda Limina Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et ad referendum Apostolicae Sedi Ecclesiarum suarum statum obligantur; quum et unum, et alterum hujusce legis caput tot antea seculis viguisse constat; et satis appareat, utrumque consequens esse illius Primatus, quo Romanus Pontifex in universa Ecclesia potitur. Verumtamen hoc *Sixto* tribuendum est, quod visitationem tempora singulis Episcopis congrua ratione determinaverit; quodque aliquos specialiter deputaverit, qui postulata in Episcoporum relationibus proposita expenderent, iisque opportune responderent.

CAPVT SEPTIMVM

De relatione status Ecclesiae, de qua actum est capite superiori, et prima ejusdem parte.

SIcuti superiori capite diximus, a summo Pontifice *Sixto V.* statutum fuit tempus, quo ab Episcopis sacra Limina visitarentur: eisdemque mandatum est, ut relationem status suarum Ecclesiarum a sacra Concilii Congregatione postea considerandam, examinandamque transmitterent. Quoniam vero nulla fuerat unquam edita Instructio, qua tamquam regula in ea relatione efformanda uterentur Episcopi; hinc de hac re actum fuit in Concilio Romano, quod anno 1525. in Lateranenis Basilica, praesidente fel. mem. *Benedicto XIII.* habitum est: nobisque, qui tunc in minoribus constituti munere Interpretis sacrorum Canonum in eodem Concilio fungebamur, ea cura commissa, ut Instructionem ipsam efformaremus. Prompte paruimus, et quae a nobis tunc facta fuit Instructio, ea ipsa est, quae post Romanum ipsum Concilium typis impressa legitur; sicuti etiam *in Append. ad tom. 2. nostri Bullarii n. 1.* Eademque nobis causam dedit, ut in hoc, et sequentibus capitibus quaedam animadversione, et scitu digna insereremus: quare iterum illam ad calcem hujus libri dabimus impressam.

II. In plures paragraphos ea dividitur Instructio: in quorum primo significatur Episcopis, ut in relatione status Ecclesiae, praeter accuratam descriptionem confinium dioecesis, aliarumque multarum rerum, quae in dicto paragrapho legi possunt, privilegia quoque, atque praerogativas exponant, quibus eorum Ecclesiae decorantur. Ibi tamen monendos eosdem censuimus, non semper haec peragenda sibi esse, sed prima tantum vice, qua sacra Limina visitantes, Apostolicae Sedi Ecclesiarum suarum statum exponunt: deinde vero necessarium non esse, ut semper haec eadem repetant; sed satis futurum, si ad ea se referent, quae in superioribus relationibus significarunt: nisi quid interea in dioecesi mutatum fuerit, aut novi aliquid contigerit, quod statum Ecclesiae materialem inverterit, et tanti momenti sit, ut exprimendum merito videatur.

III. Quod ut exemplis planius declaretur, quandoquidem Cardinales, qui Episcopatus obtinent suburbicarios, a sacris Liminibus visitandis exempti non sunt, tenenturque et ipsi relationem status suarum Ecclesiarum exhibere; optimum factu erit, si Cardinalis Decanus, quum primum de Ostiensis Ecclesiae statu relationem conficiet, magnum illud commemoret privilegium, quod inter omnes est Ostiensi Episcopo peculiare, consecrandi Romanum Pontificem, nisi fuerit antea Episcopali charactere insignitus. In Vita *S. Marci* Pontificis, qui anno *336. S. Petri* Cathedram implevit, apud vulgatum *Anastasium* sic legitur: *Hic (S. Marcus) constituit, ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopum Vrbis, Pallio uteretur.* Sed *Binius*, et *Labbeus in notis*, hanc consuetudinem, ut Romanus Pontifex ab Episcopo Ostiensi consecraretur, *S. Marci* Pontificatu vetustiorem esse contendunt. *Nam* Dionysius *Papa a* Maximiano *Ostiensi Episcopo consecratus fuisse legitur.* Celebris est *S. Augustini* textus *in Breviculo Collectionis tertiae diei cum Donatistis c. 16. n. 29. tom. 9. col. 571. Nec Romanae Ecclesiae (Episcopum) ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis.* Textum hunc *S. Augustini* non videtur recte intellexisse, et bene in rem suam adhibuisse *Sigonius de Regno Italiae ad annum 682.* quum scripsit, ex summis Pontificibus primum, qui a tribus Episcopis Ostiensi, Portuensi, Veliternensi fuerit consecratus, *Leonem II.* fuisse, contra morem superioribus temporibus usita-

tum, quibus solus Ostiensis hoc munere fungebatur, quod item tradit *Ciacconius in Vita S. Leonis II.* Sed eorum error notatur ab aliis accurate observantibus, Romani Pontificis Consecrationem semper fieri consuevisse a tribus Episcopis, ac inter eos Ostiensem non modo locum obtinuisses, sed primas semper partes egisse, ita ut reliqui duo Episcopi suburbicarii assistentium personam gesserint. Ad *Augustinum* quod attinet affirmantem, ut supra diximus, summi Pontificis Consecrationem, non ab aliquo Metropolita, sed ab Ostiensi Episcopo peragi solitam, illius verba non ita intelligenda esse dicunt, ut a solo Ostiensi, sine aliis duobus Episcopis, Romanus Pontifex Consecrationis munus acciperet; sed ut, nullo ad id vocato a remotioribus partibus Metropolitano, ejusdem Consecratio a proximo Ostiensi Episcopo perageretur. Videri hac de re possunt *Mabillonius in Comment. praevio ad Ordin. Roman. pag.* 118. *et seq.* Pagius *ad annum Christi* 672. *n.* 6. *et in Vita* S. Marci *n.* 3. Sassus *in notis* ad Sigonium, Vignolius *in notis ad Vitam* S. Leonis II. *n.* 1. Neque vero contra haec fel. rec. *Clementis* Papae XI. exemplum aliquis afferat, qui, quum nondum in Episcopali Ordine constitutus esset, quando summus Pontifex electus est, non ab Ostiensi, sed a Portuensi Episcopo Consecrationem accepit. Hoc enim ideo factum est, quia tunc Ostiensis vacabat Ecclesia: ut recte monet *Borgia in Historia Veliternensis Ecclesiae circa finem*. Quae omnia singulare Episcopi Ostiensis privilegium demonstrant, quod ab eodem in prima, quam exhibebit, relatione status Ecclesiae, merito commemorandum censemus.

IV. Salisburgensis etiam Archiepiscopalis Ecclesia privilegio condecoratur singulari, planeque digno, quod in prima relatione status Ecclesiae, ab unoquoque Archiepiscopo facienda, memoretur; idque in eo situm est, ut quatuor Cathedralibus per Germaniam Ecclesiis, nimirum Gurgensi, Chiemensi, Seccoviensi, et Lavatina, quotiescumque illas vacare contigerit, Episcopos ipse constituat. Jus istud, quod Archiepiscopus Salisburgensis in praedictarum Ecclesiarum collatione exercere, in medium adduxit Episcopus Guadicensis, quum in Concilio Tridentino ageretur de illius Canonis promulgatione, quo statuitur, eos esse veros Episcopos, quos Romanus Pontifex *in partem solicitudinis* elegerit; ajebat enim, Archiepiscopum Salisburgensem quatuor hosce Episcopos creare, absque eo quod Romani Pontificis auctoritas ea in re interveniat; ideoque canonis verba reformanda censebat. Verum quum Cardinalis Simonetta ad hujusmodi objectum comiter respondisset, id fieri quidem ab Archiepiscopo Salisburgensi, sed ex Sedis Apostolicae privilegio, valde reclamatum est a Patribus adversus orationem Episcopi; nec ante quieverunt, quam is aequiori sermone, quae dixerat, explicaverit. Haec omnifuse narrant Cardinalis *Pallavicinus in sua Historia Concilii Tridentini lib.* 19. *cap.* 5. *n.* 5. Rediginus *Hist. ejusdem Concil. tom.* 4. *tract.* 10. *sect* 1. §. 1. *pag.* 44. Rigantius *in Commentariis ad Regulam primam Cancell.* §. 7. *n.* 37.

V. Quae Cardinalis Simonetta tunc affirmavit, solido quidem fundamento innixa dignoscuntur. Etenim, si de Gurgensi Episcopatu agatur, *Alexandro II.* Pontifici Maximo tribuendum est, quod Episcopus Salisburgensis hanc supra eum exerceat auctoritatem. Nam summus ille Pontifex *Gebeardo* Archiepiscopo Salisburgensi facultatem concessit, ut quamdam dioecesis suae Paroeciam in Cathedralem erigeret, quae quidem Gurgensis Ecclesia fuit; eidemque *Gebeardo*, ejusque in Archiepiscopatu successoribus indulsit, ut hujusmodi Ecclesiae Episcopum eligerent, ordinarent, consecrarentque. Bulla *Alexandri* refertur a *Canisio Lection. antiq. novae edit. tom.* 3. *part.* 2. *pag.* 436. *et seq.* et a Card. Baronio *in Annal. ad annum* 1070. *n.* 42. Et, quia schismatis tempore, in Gurgensi Episcopo eligendo, consecrandoque, ab *Alexandri II.* lege discessum fuerat; hinc *Alexander III.* anno 1179. declaravit, nihil pristini juris ex eo detractum fuisse Archiepiscopo Salisburgensi. Orta deinde est quaestio inter eumdem Archiepiscopum, et Capitulum, quod sibi asserebat jus eligendi Gurgensem Episcopum. Sed delecti Arbitri judicarunt, provisionem Gurgensis Ecclesiae ad Archiepiscopum pleno jure pertinere; eorumque sententia a *Lucio III.* confirmata fuit anno 1184. Constitutiones tam *Alexandri III.* quam *Lucii III.* videri possunt apud *Hansizium Germaniae Sacrae tom.* 2. *pag.* 299. *et seq.* Quum vero *Ferdinandus I.* Imperator novam excitasset controversiam, contendens, nominationem Gurgensis Episcopi sibi deberi; res anno 1568. ita composita est, ut Archiepiscopi privilegium arctioribus limitibus conclusum remanserit: siquidem statutum fuit, ut Archidux Austriae duos sibi ordine succedentes Episcopos

eminet; Salisburgensis vero Archiepiscopus tertium libero jure constituit: sicuti legere est *in Historia Episcopatuum Germaniae edit. Bruxell.anno* 1722. *tom.* 2. *pag.* 97. et apud citatum *Hansizium Germaniae Sacrae tom.* 2. *pag.* 8. *et pag.* 603.

VI. Haec pertinent ad privilegium Archiepiscopi Salisburgensis circa Gurgensem Ecclesiam, quoties vacaverit, conferendam. Ad privilegium nunc progrediendo, quo tribus aliis Ecclesiis, Chiemensi, Seccoviensi, et Lavatinae, Episcopo similiter constituere dignoscitur; legitur in libro *Taxarum*, Ecclesias illas fundatas, atque dotatas fuisse ab Archiepiscopo Salisburgensi *Eberardo a Truchsen*; primam videlicet anno 1219. secundam anno 1219. tertiam anno 1221. item primam in Cathedralem erectam fuisse ab *Innocentio III.* duas reliquas ab *Honorio III.* eosdemque Pontifices Salisburgensibus Archiepiscopis indulsisse, ut singulis hujusmodi Ecclesiis pro tempore vacantibus Episcopos eligerent, et consecrarent. Indulta haec commemorantur in Bulla *Nicolai V.* an. 1447. pro eorumdem confirmatione edita, et in altera sequenti anno emanata, in qua declaratur, ex Germaniae Concordatis praejudicium nullum iis privilegiis allatum esse. Quod etiam confirmatur duabus Apostolicis Constitutionibus, alteri *Pauli II.* anno 1466. altera vero *Clementis VII.* anno 1524. editis, quae referuntur ab *Hansizio cit. tom.* 2. *pag.* 480. *et seq. et pag.* 618. *et pag.* 589, *et seq.*

VII. Quamvis vero in mox dictis *Clementis VII.* litteris Metropolitica auctoritas enuncietur (quod ansam alicui praebuit affirmandi, potestatem illam Salisburgensis Archiepiscopi in saepe dictas Ecclesias esse ex jure Metropolitico, non solum ex Apostolica auctoritate), tamen animadvertere quisque potest, quod, quum *Clemens VII.* ad privilegia se referat a suis Praedecessoribus concessa, in his autem nulla fiat mentio juris Metropolitici; id satis est, ut, eo excluso, omnia in auctoritatem Apostolicam referantur. Praeterquamquod, cum in jure Metropolitico duplex auctoritas considerari possit, ordinaria scilicet, et delegata, ut recte colligitur *ex Cap. Irrefragabili*, §. *Caeterum, de officio Ordinarii*; facile, et pronum est, ita *Clementis VII.* litteras intelligere, ut, quod in ipsis de Metropolitica auctoritate enunciatur, non quidem ad ordinariam, sed ad delegatam auctoritatem, atque ita ad Apostolicae Sedis privilegium referatur: sicuti profunde probat *Rigantius in Comment. ad Regulam primam Cancellariae* §. 7. *a num.* 15. *ad* 53. et praecipue *n.* 41. *et* 42.

VIII. Notum est omnibus, quod, quum fel. rec. *Clemens* Papa *XI.* multa, atque insignia privilegia Archiepiscopo Ulyssiponensi concessisset, atque inter alia, ut Patriarchae titulo, ad instar Patriarchae Venetiarum, decoraretur, uti legitur in ejusdem *Clementis* Constitutione, quae incipit *In supremo Apostolatus, in ejus Bullario n.* 86. huic postea anno 1720. alteram addidit praerogativam, statuens, ut ad eum peculiari jure pertineret sacro Oleo Lusitanum Regem in brachio inungere, de quo unctionis ritu sermo est *in Cap. unic. de sacra unct.* uti colligitur ex Apostolicis ejusdem *Clementis* litteris, in forma Brevis dicto anno expeditis, quarum initium est *Sacrosancti Apostolatus*.

IX. Itaque decet quammaxime, ut in prima relatione status Ecclesiae Ulyssiponensis, a singulis Patriarchis ad Apostolicam Sedem transmittenda, nequaquam sileantur eximia privilegia eidem Ecclesiae concessa: inter quae illud commemoratione dignum omnino est, quo Lusitani Regis inunctio Patriarchis attributa fuit. Quum in minoribus adhuc essemus, commissa nobis fuit cura examinandi, utrum ejusmodi privilegium Regem ungendi, quod pro Ulyssiponensi Patriarcha postulabatur, deberet illi ab hac Sancta Sede concedi. Dum operi insisteremus, animadversum a nobis fuit, jus ungendorum Lusitanorum Regum ab *Eugenio IV.* anno 1436. Archiepiscopo Bracharensi fuisse collatum. Hic autem non adeo facile hujusmodi jure spoliari posse videbatur: quum memoriae proditum sit, *Alexandrum III.* Pontificem Maximum fortiter restitisse Henrico Anglorum Regi sacram Filii sui unctionem ab Archiepiscopo Eboracensi fieri cupienti; propterea quod privilegium ungendi Regis jampridem Cantuariensi Archiepiscopo tributum fuerat: et *Clementem V.* eadem de causa revocasse privilegia, quae circa Regis unctionem pluribus Angliae Episcopis concessa fuerant, quod scilicet hujusmodi jus, et privilegium a multo jam tempore Cantuariensis Archiepiscopus obtinuerat: quae omnia videre licet in Annalibus Ecclesiasticis apud Cardinalem *Baronium ad annum* 1170. et apud *Raynaldum ad annum* 1308. *num.* 18. *circa finem*.

X. Illud etiam nobis in ejus quaestionis examine occurrit, *Alexandrum IV.* summum Pontificem, quum Episcopis Pragensi, atque Olomu-

censi commisisset, ut unctionem Regis Bohemiae, quam Archiepiscopus Moguntinus eo tempore electus, sed non confirmatus, administrare nequibat, ipsi peragerunt, adeo caute in hac re se gessisse, ne Moguntino, cujus id muneris erat, aliquod praejudicium afferret, ut emolumenta omnia, quae his occasione unctionis a se explendae, consecuturus fuisset, eidem post confirmationem servata esse voluerit, ideoque praedictis Episcopis mandaverint, ut eadem illi fideliter traderent: sicuti legere est in dicti *Alexandri* Papae Epistola apud *Raynaldum ad annum Christi* 1260. 18.

XI. At nihilominus, habita ratione illustrium meritorum, quibus Lusitaniae Rex Apostolicae Sedis favorem sibi conciliaverat, dum nuper, instante Pontifice, Venetorum Rempublicam acerrimo bello cum Turcis contendentem, validis ministratis auxiliis opportune juverat: eximia quoque honorum decora perpendentes, quae, eodem Rege supplicante, Archiepiscopo Vlyssiponensi ad Patriarchae dignitatem evecto collata fuerant; regiamque liberalitatem erga ipsam Patriarchalem Ecclesiam largiter effusam; ingentem denique solicitudinem, qua idem Rex efflagitabat, ut ungendorum in posterum Regum munus Patriarchae Vlyssiponensi concederetur: facile in eam sententiam descendimus, quam etiam scriptis promere non dubitavimus, ut, non obstante privilegio ab *Eugenio IV.* Episcopis Bracharensibus concesso, Lusitani Regis ungendi jus Patriarchae conferri posset: quum maxime videatur quodammodo convenire, ut ritus hujusmodi ab eo Episcopo peragatur, qui Regi magis acceptus sit: quemadmodum ad rem nostram apposite perpendit *Rodericus a Cunha* Archiepiscopus Bracharensis *in Tractatu de Primatu Bracharensis Ecclesiae c.36. n.4.* ubi argumentum confutans *Garciae de Loaisa*, qui primatum Archiepiscopi Toletani in universa Hispania ex eo potissimum colligebat, quod ejus esset Regem inungere: postquam plura in contrariam partem exempla attulit, ita concludit: *Igitur, non ad Primates, vel Praesules tantum Toletanos hoc spectat officium; sed ad illos, quos elegerit ungendus Rex.* Nec dubitarunt Romani Pontifices hujusmodi gratias Catholicis Regibus impertiri; sicuti recte observatum fuit a *Josepho Catalano ad Pontif. Roman. tom.* 1. *tit.* 20. (quod Opus multos post annos editum est, quam nostrum illud votum scriptis vulgatum fuerat) ubi §.1. *sub.n.* 12. haec habet; *Constat illud quoque ex variis Maximorum Pontificum litteris, ipsos non semel ad Regum preces Episcopos designasse, a quibus illi, eorumque Successores in posterum consecrarentur.* Demum in nostra nos sententia maxime confirmavit exemplum *Clementis* Papae VI. qui etiamsi non ignoraret, quid ab *Alexandro IV.* actum fuisset pro Regis Bohemiae ungendi jure, ut supra narravimus in Moguntino Archiepiscopo conservando; nihilominus, postquam Pragensis Ecclesia in Archiepiscopatum erecta fuit, Joanne Bohemiae Rege petente, hoc idem jus a Moguntino ad Pragensem Archiepiscopum transtulit: ut videre est apud *Raynaldum ad annum Christi* 1344. *n.*65. Nostris hisce animadversionibus aliam majoris ponderis addidit Pontifex ipse *Clemens XI.* eamque in suis Apostolicis litteris expressam voluit: privilegium scilicet *Eugenii IV.* a Bracharensi Archiepiscopo nunquam fuisse executioni mandatum, quum is revera nunquam Lusitanorum Regem unxisse legatur. Quibus omnibus rationibus simul junctis, Indultum, quod petebatur, pro Patriarcha Vlyssiponensi, ejusque Successoribus, expeditum fuit.

XII. Tria haec exempla adducta a nobis sunt, ut optimum factu ostenderemus, si Episcopus sacra primo Limina visitaturus, in exponendo Ecclesiae suae statu, illius praerogativas, et privilegia recenseat. Primum a remotioribus temporibus petitum est; secundum a mediis; tertium ex proximis. Alia in eam rem adjungere superfluum esset. Sed, quoniam praeterea in prima relationis parte dicendum est de iis, quae pertinent ad erectionem Episcopatus, ad Ecclesiae Cathedralis situm, et ad confinia dioecesis; nonnulla referemus recentiora exempla, ex quibus aliquid luminis desumere poterunt Episcopi, ut primae relationis parti ex debito satisfaciant.

XIII. Celebris fuit, non in Germania modo, sed in universo etiam Orbe Catholico Abbatia Fuldensis. Quibus, et quam insignibus ornata fuerit praerogativis, quibus tum Apostolicis, tum Caesareis privilegiis decorata, legi potest *in Historia Fuldensi* a Browero *edita* anno 1612. et *in alia Historia* pariter *Fuldensi* a Joanne Friderico Sc annat typis impressa anno 1729. Hanc celebrem Abbatiam nos ipsi in Episcopatum ereximus, ita tamen, ut et privilegia omnia, quibus antea fruebatur, integra manerent, et ipsius Regularis status nequaquam in ea immutaretur; quum scilicet novus Episcopus in ea constitutus,

non solum Fuldensis Episcopus, sed etiam Fuldensis Abbas nuncupari debeat: quique in Abbatem posthac electus erit, idem intelligendus sit ad Episcopatum electus: Monachus vero Decanus, tresque Capitulares Monachi, quorum antea erat Abbatem eligere, iidem, vacante Abbatiali dignitate, electionem peragere debeant; hoc uno interjecto discrimine, quod qui prius eligebatur, nonnisi Abbas Fuldensis erat, in posterum vero electus, et Abbas, et Episcopus Fuldensis electus esse censebitur: quemadmodum in nostra Constitutione super hoc edita fusius praescribitur.

XIV. Hujusmodi Fuldensis Episcopatus fundatio digna plane est, quae in primo relationis capite referatur; quum et peculiaris sit, et memoriam renovet eorum Episcopatuum, qui olim, ante Anglicanum schisma, in majori Britannia erant; ad quos videlicet soli Monachi eligebantur. Abbates enim monasteriorum erant similiter Monachi, eorumque electio a Monachis fiebat: qui autem in Abbatem eligebatur, idem etiam intelligebatur electus Episcopus. Porro novem erant Cathedrales Ecclesiae, in quibus hujusmodi disciplina recepta fuerat, et vigebat. Eadem recensentur *tom.* 2. Operis ab *Henrico Wharton* anno 1691. editi; cui titulus *Anglia Sacra, sive Collectio Historiarum partim antiquitus, partim recenter scriptarum de Archiepiscopis, et Episcopis Angliae, a prima Fidei Christianae susceptione ad annum* 1540. Earum quoque mentio habetur in Apostolicis litteris *Vrbani* Papae VIII. incipientibus *Plantata in agro Dominico*, datis anno 1633. ibi: *Quoniam vero inter privilegia, gratias, indulta, et facultates, ac praerogativas Ordinis, et Congregationis Nigrorum nuncupatorum Monachorum* S. Benedicti, *ac illius monasteriorum in Anglia, fuerunt jura Cathedralia novem Ecclesiarum, nimirum Episcopatus Cantuariensis, Episcopatuum vero Wintoniensis, Dunelmensis, Eliensis, Wigorniensis, Nordoviensis, Roffensis, Bathoniensis, et Conventrensis, quorum Episcopatuum Cathedrae sitae fuerunt, et collocatae in monasteriis ejusdem Ordinis, ex conditione, seu consuetudine, ut Capitula dictarum Cathedralium Ecclesiarum, omniaque jura capitularia manerent, et essent in conventibus et Monachis eorumdem monasteriorum, qui Monachi, cum Priore suo, erant earumdem Ecclesiarum Canonici primarii, et Capitula Cathedralia constituebant, Episcopi vero quasi Abbates eorumdem conventuum, et Monachorum, tam ad Sedem Abbatialem, quam etiam Episcopalem eligebantur etc. Super quo jure praedictis Monachis Ordinis* S. Benedicti *conservando, et perpetuando, a diversis Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris etiam diversae litterae emanarunt, repulsis contradictionibus, et praedictis juribus illaesis, et integris reservatis eisdem Monachis, usque ad infelix schisma* Henrici VIII. *Angliae Regis*.

XV. Opportune heic etiam mentio occurrit celebris monasterii Montis Casini, cujus Abbatialem Ecclesiam Pontifex *Joannes XXI.* qui ab aliis dicitur XXII. in Cathedralem erexit, voluitque, ut monasterii Abbas esset etiam Episcopus, et Episcopalem jurisdictionem in designatis locis finitimis exerceret; relictoque Monachis eligendi jure, decrevit, ut cui Abbas Monasterii subinde eligeretur, simul etiam Episcopus haberetur electus. Apostolicae *Joannis* litterae referuntur ab *Vghellio Ital. Sac. tom.* 1. *secundae edit. pag.* 572. et *part.* 2. *Historiae Abbat. Casin.* P. Abbatis Gattola *seculo IX. pag.* 515. *et seq.* In hoc statu ea Ecclesia perseveravit usque ad tempora *Vrbani V.* qui, quum ingens disciplinae monasticae detrimentum ex hac institutione derivatum accepisset, primo quidem Abbatialium, et Episcopalium proventuum administrationem retinuit, eosque in restaurandis monasterii, Ecclesiaeque aedificiis impendi jussit; deinde Abbatialem dignitatem ad eum statum revocavit, in quo erat ante Casinensis Episcopatus erectionem: sicuti videre est in ejus Constitutione apud *Vghellium loc. cit. pag.* 573. et apud P. Abbatem *Gattola pag.* 517.

XVI. Quum Charissimus in Christo Filius noster *Josephus* Lusitaniae, et Algarbiorum Rex Fidelissimus, nobis exposuisset, aerem in Insula S. *Thomae* in Africa adeo gravem esse ac perniciosum, ut, qui ex Europa illuc adveherentur, aut vitam celeri morte mutarent, aut graves subirent infirmitates, quod experientia compertum erat; seque ideo necessitate compulsum fuisse, ut Gubernatorem, aliosque regios ministros, ac tribunalia transferret ad *Castrum S. Antonii* nuncupatum, quod situm est in insula, quae dicitur *Principis*, intra districtum ejusdem dioecesis Insulae S. *Thomae*: suas nobis preces exhibuit, ut Cathedram etiam Episcopalem ab Insula *S. Thomae* ad Insulam *Principis*, et ad praedictum *Castrum S. Antonii* transferremus, quod quidem Castrum iis omnibus ornamentis, et praerogativis decoratum, quae Civitatem deceant, Rex ipse jam Civitatis

titulo auxerat. Fidem praeterea regiam obligavit, se ibi insignem Ecclesiam Cathedralem suis sumptibus aedificaturum, quae Deo in honorem *S. Antonii* solemni ritu postea consecraretur. Addidit insuper, se paratum congruos reditus, seu praebendas, singulis Canonicis assignandas, postquam ad id Castrum se contulissent, fixamque sedem ibi collocassent, et prospecturum, ne antiqua Cathedralis Ecclesia, Deo in honorem *S. Thomae* dicata, omnino deserta, sacrisque destituta ministris relinqueretur. Quibus omnibus mature perpensis, nos demum precibus regiis annuentes, indulsimus, ut, postquam ea, quae promissa fuerant, adimpleta fuissent, Cathedra Episcopalis ab Insula *S. Thomae* ad dictum *Castrum S. Antonii* transferretur. Episcopo autem jussimus, ut post transitum ad novam Sedem et ipse, et qui ipsi in ea Cathedra succederentur Episcopi, Insularum *S. Thomae*, et *Principis* denominarentur: sicuti legitur in nostris Apostolicis litteris in forma Brevis, datis die 31. Januarii anni 1754. quarum initium est *Super specula*.

XVII. Hanc igitur translationem quum primum Episcopus Insularum *S. Thomae*, et *Principis*, sacra Limina visitaturus, Ecclesiarum suarum statum Apostolicae Sedi exponet, silentio praeterire non debebit. Quaestio celebris est, et apud Jurisperitos frequenter agitata, utrum Oppidum, in quo non sedet Episcopus, Civitatis titulo appellari possit. Videri possunt *Alciatus in Cap. Perniciosam, n. 1. et seq. de officio Ordinarii*, Joachimus Cluten *in Syllog. rerum quotidianar. thes. 22. in notis littera D.* Laurentius Ohm *in tract. canonico politico de jure Episcopali thes. 13. in notis littera C.* Besold. *in Dissert. jurid. politic. de jure universit. cap. 1. §. 7.* Losaens *de jure universit. part. 1. c. 2. n. 14.* Raynald. Cors. *Indagat. Jur. lib. 3. c. 2.* Limaeus *de Jure publito lib. 7. cap. 1. num. 16.* Gaspar. Klock *de Contribut. cap. 5. n. 2.* Rebuff. *in Praxi Beneficiaria part. 1. tit. de Erectione Ecclesiarum in Cathedrales num. 5. et 6.* Et alii quidem, ut assolet, eam opinionem sequuntur, ut locus, qui caret Episcopo, Civitas dici nequeat: alii contra, Civitatem sine Episcopo esse posse, propugnant; tum quia Civitates fuerunt ante institutos Episcopos, ut observat etiam Glossa *in Cap. Si Civitas, de sent. excommun. in 6.* tum quia, si forte contingat, Episcopum a civibus interfici, ea quidem poena, inter alias, in sacrilegam Civitatem infligitur, ut Sede Episcopali perpetuo careat, non ideo tamen Civitatis titulo et jure spolietur: sicuti colligitur ex textu *in Can. Ita nos, 25. quaest. 2.* et observat Decius *in Cap. Episcopalia, n. 9. de privilegiis.*

XVIII. Nos quidem semper arbitrati sumus, Civitatis honore potiri posse locum, qui Episcopo careat, dummodo aliunde illustris sit, iisque dotibus, et praerogativis ornatus, quae civitati conveniunt, et a supremo Principe, cui talis auctoritas sit, Civitatis jure et appellatione donetur. Ita fel. rec. Praedecessor noster *Benedictus* Papa XIII. tamquam Dominus temporalis, et Princeps, Oppidum Roncilionis in Civitatem erexit, jussitque, ut in posterum Civitas diceretur, et incolae civium titulo decorarentur. Non ideo tamen Episcopalem Sedem in Civitate Roncilionis constituit; sed voluit, ut, quemadmodum superiori tempore, ita deinceps Episcopo Sutrino subjecta esset, nec in ea Sedem habere teneretur: sicuti videre est in ejus Constitutione incipien. *In supremo militantis*, quae est 225. *tom. 12. novi Bullarii*. Parem nos etiam honorem contulimus Oppido Pergulae; ita tamen, ut nova Civitas Eugubino Episcopo, ut antea, subdita remaneat, neque hic ullo pacto ad residendum in ea compelli possit: sicuti videri potest in nostra Constitutione, quae est *61. tom. 3. nostri Bullarii*. Contra vero persuasum super habuimus, quod, statim ac Episcopalis Sedes in aliquo Oppido fuerit stabilita, etiamsi illud antea Civitatis jure non gauderet, eo ipso ad Civitatis gradum assurgat, ipsique omnia Civitatis privilegia debeantur: siquidem Canonici Juris regula est, ne in Villis, et Pagis, sed solum in Urbibus Episcopalis dignitas statuatur: uti decretum legitur *in Can. Episcopi, et in Can. Illud sane, dist. 80. et in Cap. Episcopalia, de privilegiis*. Quamobrem Romani Pontifices, quum in aliquo Oppido, cui nec Episcopus antea fuerit, nec titulus Civitatis, Episcopum primo constituunt, eodem tempore, quo illud Sede Episcopali exornant, simul etiam Civitatis honore illud adaugent; sequenti nimirum formula utentes: *Oppidum N. in Civitatem, Ecclesiam vero in Cathedralem pro uno Episcopo etc. erigimus, et instituimus*: uti Fagnanus animadvertit *in Cap. Episcopalia, num. 15. de privilegiis*, ubi etiam exemplum memorat *Sixti V.* qui ea ratione Oppida Montisalti, S. Severini, et Tolentini, in Civitates erexit, et Episcopali Sede decoravit. Illud demum censuimus, si forte Oppidum, aut Castrum aliquod jam a seculari Principe honorem obtinuerit Civitatis, et justae

causae non desint, ob quas Episcopalis Cathedra ad novam Civitatem transferatur, hoc fieri conveniens esse, et quidem per viam simplicis translationis; quum nec sacrorum canonum lex aliud requirat, quam ut Episcopales Cathedrae in populosis Urbibus, tantoque honore dignis, minime vero in locis obscuris, et infrequentibus, statuantur; et nulla necessitas exigat, ut locus, qui antea Civitatis jure gaudebat, iterum in Civitatem erigatur, ut novum Episcopalis Sedis honorem consequatur. Quo pacto, licet nemo nobilis esse possit, qui ingenuus non sit, si quis tamen ingenuus, novo nobilitatis honore donandus sit, nequaquam indiget speciali privilegio, quo ipsi tribuantur ingenuitatis jura, quae jam obtinebat: ut optime ad rem nostram advertunt Doctores de hac materia tractantes.

XIX. Ad dioecesis confinia, quae, ut diximus, in prima relatione solent ab Episcopis memorari, factum mox referendum pertinet. Quum celebris Cardinalis *Ximenes de Cisneros* magnam illam expeditionem in Africam aggressurus esset, cum *Ferdinando* Rege convenit, ut, si Orani civitas ab Infidelium potestate eriperetur, Ecclesiae Toletanae jurisdictioni subjiceretur; eaque conventio et aequa visa est, et suum facile obtinuit effectum. Compertum enim fuit, Orani urbem nunquam fuisse Episcopali Cathedra ornatam, nulloque prorsus jure Titularem quemdam Auriensem Episcopum eam sibi civitatem vindicare, tamquam in assignata sibi dioecesi constitutam. Quae in hoc negotio tunc agitata et acta fuerunt, referuntur ab *Alvaro Gomez de rebus gestis* Francisci Ximenii *lib.* 3. *fol.* 123. Et de hac ipsa re loquitur etiam *Thomassinus de Beneficiis part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 9. Orani postea civitas, quae expugnata tunc fuit, in potestatem rursus Maurorum venit. Quum vero eam armis iterum subegisset clar. mem. *Philippus* V. Hispaniarum Rex Catholicus, eamdem Cardinali *de Astorga* Archiepiscopo Toletano restitutam voluit, tamquam illius dioecesis membrum, et partem: Cardinalis autem nihil intentatum reliquit, ut Catholicam Religionem ad pristinum splendorem in ea civitate revocaret. Hoc itaque celebre factum, cujus etiam meminit Praesul *Idelfonsus, Clemens de Arostegui in sua Concordia Pastorali part.* 1. *c.* 5. *n.* 41. in prima Toletani Archiepiscopi relatione jure ac merito erit commemorandum.

CAPUT OCTAVUM.

De relatione status Ecclesiae, et secunda ejusdem parte.

IN hac secunda relationis parte plura rerum capita attinguntur. Primum respicit residentiae praeceptum, cui an plene obtemperaverit, docere debet Episcopus. Secundum pertinet ad Episcopos, nulli Archiepiscopo, sed Sanctae Sedi immediate subjectos; qui referre debent, an Archiepiscopum delegerint, cujus Synodo Provinciali una cum illius Suffraganeis debent interesse. Tertium denique exponenda docet, si quae forte adsint, impedimenta, quibus ab implendo munere Episcopali detineantur.

II. Ad primum quod spectat, nos sane Episcopos, ut residentiae legem servarent, graviter admonere non praetermisimus in nostris encyclicis Litteris, anno 1740. editis, ac deinde impressis *Bullarii nostri tom.* 1. *n.* 2. Sed fusius in nostra Constitutione, cujus initium est *Ad universae*, anno 1746. emanata, quae est 18. *tom.* 2. *ejusdem nostri Bullarii*, quum omnes nostrorum Praedecessorum Constitutiones ad residentiam spectantes retulerimus, atque confirmavimus, singulas ferme leges in ipsis praescriptas, et a sacris Pastoribus servandas, exponere, et declarare curavimus: legitimas quoque causas indicavimus, ob quas Episcopis permittitur a propris Sedibus aliquandiu abesse; simulque cautelas ab iis adhibendas, ne animarum regimen, ipsis absentibus, aliquid detrimenti patiatur. Episcopus igitur in sua relatione de hoc districto residendi praecepto, si nostram citatam Constitutionem attente legerit, facile intelligit, an illi satisfecerit, an ab eo defecerit.

III. *In superiori lib.* 7. *c.* 1. *n.* 7. sex esse asseruimus Episcopatus suburbicarios, Ostiensem, Portuensem, Sabinensem, Albanensem, Praenestinum, et Tusculanum; quos nempe in titulum obtinent sex illi S. R. E. Cardinales, qui in sacro Collegio Episcoporum ordinem constituunt. Ibi etiam ostendimus, hos Episcopos Cardinales, etiamsi Romae resideant, ac suam summo Pontifici operam praestent, de non impleta residendi obligatione reprehendi non posse. Quia vero aliquando contingit, ut non solum uni ex suburbicariis Ecclesiae, sed simul etiam alteri praesint, quae suburbicaria non est; idcirco

de hac consuetudine instituendus nobis est sermo, videndumque, in quarum utra hi Cardinales Episcopi debent residere, ut suo muneri satisfaciant.

VI. A Tridentino Concilio, praeter alia in praecedentibus decretis statuta, *sess. 7. c. 2. de reform.* interdictum legitur, ne quaelibet persona, in quacumque dignitate constituta, duabus Episcopalibus praesit Ecclesiis sive in titulum, sive commendae jure. Porro in Cardinalis *Brancatii* Dissertationibus *de Optione sex Episcopatuum pag. 62. et seq.* multa leguntur decreta summorum Pontificum, ante Tridentinum Concilium Cardinalibus permittentium, ut, praeter quamcumque aliam Episcopalem Ecclesiam, habere etiam possint alteram ex suburbicariis. Post Tridentinum vero Concilium, Venerabilis Cardinalis *Bellarminus* anceps fuit, et dubius, utrum liceret Cardinalibus habere eodem tempore duas Ecclesias, quarum una Cardinalitia esset, altera non esset: *Timendum est, ne forte non sint in conscientia tuti, qui aliquando duas Ecclesias habent, unam Cardinalitiam, alteram non Cardinalitiam*. Clemens vero VIII. Pontifex Maximus excitato dubio ita respondit: *quod illam polygamiam, ea interdum in istis est Episcopatibus Cardinalitiis, circa quos nihil immutandum duximus, quum a Praedecessoribus nostris, etiam post Concilium Tridentinum, res haec examinata fuerit, et ita constituta; et turbare ordinem Collegii, et redarguere facta Praedecessorum nostrorum, et tot Cardinalium, non visa fuit nobis res, quae sine scandalo fieri possit*. Et summus quidem Pontifex *Urbanus VIII.* in suo decreto die 28. Novembris 1633. edito, dixit, hanc consuetudinem invaluisse; attamen *a se non laudari, nec improbari: commendari vero Cardinales aliarum Ecclesiarum Episcopos, utpote Cardinalem* Borromaeum *piae memoriae, et alios, qui optione hujusmodi abstinuerunt.* Ad hanc rem examinandam Congregatio particularis habita fuit jussu *Alexandri VII.* die ultima Junii anni 1666. in qua etsi non omnes initio in eadem opinione convenerint, plurium tamen seculorum consuetudine considerata, conclusum denique est, nihil esse innovandum; atque decretum fuit, *Ecclesiam Ordinis Cardinalitii habendam in titulum, quum hic adhaereat essentialiter dignitati Cardinalatus, alteram vero Ecclesiam in commendam; propterea transituros ad Episcopatum Cardinalitium absolvi potius debere a vinculo Ecclesiae, cui jam praesunt, eamque in administrationem accipere*: ideoque improbata fuit optio Episcopatus Tusculani, quam Cardinalis *Sabellus*, Archiepiscopus Salernitanus, ita admitti postulaverat, ut Archiepiscopatus sibi relinqueretur in titulum, Episcopatus autem sibimet in commendam, seu in administrationem concederetur. At *Clemens XII.* Praedecessor noster, hujusmodi Ecclesiarum conjunctioni in unius Cardinalis persona salubrem modum imposuit in sua Constitutione, quae incipit *Pastorale officium*, et est 22. *tom. 13. Bullarii novi Romani*: ubi nimirum §. 7. non solum ii Cardinales commendantur, qui, dum unam aliquam Episcopalem Ecclesiam obtinent, ab optione alterius ex suburbicariis abstinent; sed praeterea dicitur, quod, si quando eveniat, Cardinales, alteri jam Ecclesiae praefectos, ad aliquam ex suburbicariis Ecclesiis per optionem adspirare, Romani Pontificis partes esse debebunt, animum sedulo advertere, et deliberare *utrum expediat eis concedere administrationis, seu alio nomine, retentionem alterius Ecclesiae, cui antea praeerat, ac in primis utrum ambae sint invicem adeo propinquae, ut pastoralem curam utrique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant*.

V. Ex eo autem, quod Cardinalis Episcopus a prioris Ecclesiae vinculo absolvatur, ut dictum est, quum, debitis concurrentibus circumstantiis, alterius Ecclesiae suburbicariae optio ipsi conceditur, non defuerunt, qui hoc inferre se posse judicaverint, majori jam libertate gaudere posse hujusmodi Cardinalem in illius Ecclesiae regimine, quam administrationis titulo retinet; ideoque in ejus potestate esse, quandocumque illam dimittere, neque proprio ac rigoroso praecepto residendi apud illam obstringi. Quod quidem et rectae rationi, et Ecclesiasticae regulae adversatur. Aliquam enim veritatis speciem habere posset, si nihil aliud in proposito casu intercederet, praeter absolutionem a vinculo prioris Ecclesiae. Sed, quum eidem sic absoluto illiusmet Ecclesiae retentio in administrationem unico eodemque contextu concedatur; unicuique deprehendere licet, canonicam hanc esse loquendi formulam, idcirco adhibitam, ut excludatur duarum Ecclesiarum in titulum retentio, non autem ut Cardinalis Episcopus ab iis obligationibus eximatur, quibus utriusque Ecclesiae optimo regimini intendere, et advigilare tenetur. Neque vero gubernium Ecclesiae, quam administrationis nomine retinet, pro

libito dimittere potest; quum, juxta vigentem praxim, summi Pontificis assensus ad id antea requirendus sit:eoque impetrato,solemnis dimissionis actus scripto redigendus,et proprio dimittentis chirographo sit roborandus. Tantum vero abest,ut rigorosa lege residendi apud Ecclesiam administrationis nomine retentam solutus censeri valeat,ut contrarium omnino diserte statutum fuerit ab *Urbano* Papa VII. in superius allegato Decreto,cujus haec sunt apertissima verba: *Insuper Sanctitas Sua declaravit, dubium hactenus nullo modo fuisse, nec esse debere residentiam Cardinalium Archiepiscoporum,ac Episcoporum,extitisse,et esse apud alias Ecclesias Metropolitanas,seu Cathedrales sibi commissas, non autem apud sex Ecclesias Cathedrales titulares eorumdem Cardinalium, in quibus Cardinales ordine priores praeesse solent etc. et propterea eos, qui alii Ecclesiis supradictis praesunt,et apud eos non resederunt, nec resident,non fecisse,nec facere illarum fructus suos,etiam sub praetextu quod alicui ex dictis sex Ecclesiis praesideant,et in Urbe commorentur*. Quod quidem Decretum nos etiam cofirmandum duximus in antedicta nostra Constitutione 18. §. *Et quoniam,nostri Bullarii tom.*2.Itaque extra dubium est, Cardinalem Episcopum in exhibenda Apostolicae Sedi relatione status illius Ecclesiae,quam in administrationem retinuit, dum aliam suburbicariam per optionem adipisceretur,de residentia apud illam servata docere debere;simulque de vigilantia,et cura alterius regimini impensa;se eam nimirum, quum potuit,praesens visitavit;si Ordinationes, Confirmationes, aliaque Episcopalia munia aliquando apud ipsam exercuit; si denique illius administrationi, quamtumvis absens,opportune consulit,aut per Episcopum Suffraganeum, uti fieri solet in duabus Ecclesiis, Ostiensi, et Sabinensi, aut per idoneum, expertumque Vicarium.Harum siquidem Ecclesiarum regimini recte applicari potest praeceptum Concilii Lateranensis sub *Leone X.* habiti, ubi, dum agitur de Episcopatibus, qui tunc temporis a Cardinalibus,etsi non residentibus, facile obtinebantur, ita statuitur. *Omni conatu suo provideant inservire Cathedralibus, dignos et idoneos Vicarios, seu Suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cum digna competenti mercede apponentes*. Videndus hac de re *Thomassinus de Beneficiis part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 6.

VI. Soli non sunt Cardinales, qui ex tacita Romanorum Pontificum dispensatione duos retineant Episcopatus,Cardinalitium scilicet in titulum,alterum vero neque Cardinalitium,neque Suburbicarium,in administrationem, vel commendam. Etiam in Germania nec defuere, nec desunt Praesulum aliquorum exempla, quibus indultum est, ut tres simul, et quatuor etiam Episcopatus obtineant. Ita enim expedire censetur Catholicae Religionis utilitati; cujus valde interest, in illis regionibus Episcopos esse magna auctoritate,et potentia praeditos, ne eadem Religio ab haereticis opprimatur. Legi de hac re possunt Cardinalis *Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini lib.* 24. *cap.* 12.*n.*11.alter Pallavicinus *in Defens. Romani Pontificatus t.*1. *lib.*15.*cap.*17.§ 1.*pag.*657.Thomassinus *tom.* 2. *de Beneficiis lib.*3.*cap.*20. *num.*15. Fagnanus *in Cap. Dudum*, *il secondo*, *num.*29. *de electione*. Alios collegit Rigantius *in Regulam primam Cancellariae* §. 7. *num.* 167. *et seq.* ubi multa refert exempla hujusmodi retentionum, quas Romani Pontifices Episcopis per Germaniam,sublimioris praesertim generis, ex praeindicata causa concesserunt.

VII. Verum fel. record. Praedecessor noster *Clemens* Papa XII. quum sapienter animadvertisset, ex eo quod uni eidemque personae tot Episcopales Ecclesiae permitterentur, eam ab Ecclesia Catholica utilitatem, quae sperabatur, minime percipi, ex Pastoralis officii sui munere huic rei remedium aliquod censuit adhibendum. Itaque,quum vidisset,plurium Episcopatuum consecutionem ex earum litterarum concessione pendere, quibus *eligibilitas* indulgetur: quum scilicet, hujusmodi Indultorum vigore, qui unicum habebat Episcopatum, et ad alium transire non poterat,nisi per ordinariam postulationis viam, faciliorem exinde semitam sibi aperiret ad aliam Ecclesiam assequendam, duo saluberrima Decreta edidit: quorum altero, tamquam regula, uteretur in posterum Congregatio Consistorialis; altero autem Brevium Secretaria. Haec typis impressa, quantum scire potuimus,quum nondum fuerint, optimum esse ducimus heic ea inserere, ut perpetua eorum memoria servetur, et ut executioni opportune mandentur;quum ea plurimum conferre posse putemus,nisi ad tollendam penitus, at saltem ad cohibendam in Germania immoderatam in una eademque persona Episcopatuum pluralitatem.

VIII. Primum pro Congregatione Consistoriali sic habet: *Sanctissimus Dominus noster* Cle-

mens *Papa XII. animadvertens, minime expedire, quod Episcopis in Germania, etiamsi sublimibus familiis orti sint, tam facile concedatur dispensatio ad effectum retinendi simul tres, vel quatuor, ac etiam quinque Cathedrales Ecclesias, quarum Praesules temporali quoque dominatu potiuntur, praesertim quum experientia compertum sit, eas dioeceses ab hereticorum erroribus magis esse immunes, quarum singulae ab uno gubernantur Episcopo; hinc majorem deinceps circumspectionem in hoc adhiberi mandat, nec solum attendi exempla, sed peculiares perpendi singulorum casuum circumstantias, habita nimirum ratione temporum, personarum, et Ecclesiarum: ita quidem, ut dispensationum impertiendarum norma sumatur potissimum a majori Ecclesiarum ipsarum bono, ac utilitate. Quod si iis, qui alicui jam praesint Ecclesiae, justis de causis a Sede Apostolica aut jam fuerit concessum, aut deinceps concedi contigerit Indultum eligibilitatis ad aliam, declarat Sanctitas Sua, non per hoc censeri debere concessam dispensationem ad effectum simul retinendi praedictam quoque aliam Ecclesiam, postquam electio peracta fuerit; sed, antequam electio ipsa a Sede Apostolica confirmatur, summa maturitate esse examinandum, an utilitas, vel necessitas talium Ecclesiarum, et Catholicae Religionis tuendae ratio postulet impertiri hujusmodi dispensationem pro omnium retentione, vel potius in ejusdem electionis confirmatione poni oporteat decretum de alia Ecclesia dimittenda.*

Declarat itidem Sanctitas Sua, non convenire, ut discriminatim, nulloque delectu, et sine causae cognitione, tribuatur Episcopis facultas retinendi simul plures Dignitates, aut Canonicatus Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, tam in Germania quam in Poloniae Regno; per hoc quippe Divino cultui non mediocre detrimentum affertur, Ecclesiae debitis fraudantur obsequiis, et Ecclesiastica stipendia, quae congruae plurimum Ministrorum Dei sustentationi destinata sunt, in unam collata personam, incitamentum praebent ad luxum. Mandat itaque Sanctitas Sua, cautius, quam hactenus forsan factum fuerit, hac etiam in re in posterum agi, et, exemplis sepositis, spectari in primis id quod, juxta locorum, Ecclesiarum, personarumque conditiones, ad ampliorem Dei gloriam expediri visum fuerit. Ne autem saluberrimi hujus moniti memoria obsolescat, vult Sanctissimus Pater, praesens hoc Decretum asservari apud Acta sacrae Congregationis rebus consistorialibus praepositae, atque illud ab ejusdem Congregationis Secretario pro tempore, quotiescumque opportunum fuerit, in memoriam revocari eorum qui his de rebus consilium Pontifici Maximo daturi sunt. Hac die 6. Januarii anno 1731.

IX. Altero Decreto, quod pro Brevium Secretaria conditum est, ita cavetur: *Quamquam invaluerit usus dispensandi, praesertim cum sublimibus personis, ut plures Episcopatus in Germania simul retinere possint, ob eam quidem justam, et laudabilem rationem, ut adversus haereticorum conatus Catholicam Religionem opibus, auctoritate, potentia sartam tectam tueantur; ex inconsulta tamen hujusmodi dispensationum frequentia, immoderatoque usu, gravissima in Christianam rempublicam incommoda manare posse, exploratum satis est: vix enim, ac ne vix quidem sperari potest, ut qui tribus, vel quatuor, vel etiam quinque Cathedralibus Ecclesiis, magno locorum intervallo disjunctis, praesit cum summa etiam in temporalibus potestate, eas omnes solerter, ac fructuose, et cum animarum sibi commissarum salute regere valeat. Quo sane fit, ut ob Pastorum absentiam, et curarum, quae ad temporales ditiones pertinent, copiam, neglecta spirituali dioecesium cultura, nec Catholicorum mores, qui a veteri instituto deflexerint, corrigi, nec Ecclesiasticae disciplinae nitor redintegrari, nec dogmata a Fide aliena extirpari; nec eorum veneno polluti homines ad Religionis Orthodoxae veritatem reduci commode possint. Itaque, ne plurium Episcopatuum in una persona coacervatio, sacris alioquin legibus adeo invisa, quae ex Apostolica auctoritate in aedificationem recte aliquando permittitur, perniciose cedat in destructionem, de consilio plurimum Venerabilium Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium decernimus, et mandamus, ut in posterum ei, qui uni jam praesit Ecclesiae, non nisi causae cognitione praemissa, concedatur Indultum eligibilitatis ad aliam: si vero hujusmodi Indultum justa pariter causa concedendum videatur ei, qui jam duas regat Ecclesias, semper eidem Indulto inseratur conditio, ut praedictam Ecclesiam, ad quam eum eligi contingat, non aliter possit obtinere, quam una, quam maluerit, ex prioribus dimissa. Tres denique obtinenti Ecclesias Indultum eligibilitatis ad aliam nullo modo tribuatur. Enixe autem rogamus, atque obsecramus in Domino Romanos Pontifices Successores nostros, ut ipsi quoque memores sapientissimi moniti Tridentinorum Patrum in cap.* 18. *sess.* 23. *de reformat. salubrem hanc moderationis normam in dispensationibus praedi-*

etis omnino servari curent. Datum in Palatio nostro Quirinali hac die 5. Januarii 1731.

X. Supra jam observavimus, Cardinalem, qui duos habeat Episcopatus, alterum suburbicarium in titulum, et alterum in administrationem, perpetuam debere statuere residentiam in eo, cujus est solum administrator, ideoque in relatione status Ecclesiae, ostendere debere, se residendi praecepto, juxta praeindicatam regulam, satisfecisse. Non invenimus adhuc fuisse statutum, in quanam ex multis Ecclesiis, quas in Germania ex dispensatione quis obtinet, residere debeat, ut ejusmodi praeceptum adimpleat, eique se obtemperasse in relatione demonstrare valeat. Quare locum heic habere posse videtur Canonici Juris regula, juxta quam, si ex indulgentia Romanae Sedis quis plura obtineat Beneficia, quorum unumquodque adnexam habeat incompatibilem residendi obligationem, in digniori, magisque titularis praesentia indigente residere debet, *quum oporteat eum in majori Ecclesia deservire*: verba sunt textus *in Cap. Extirpandae, de praebendis*: qui textus eodem modo intelligitur a Doctoribus relatis a *Frasso de Patronatu regio Indiarum cap. 27. num. 11. et seq.*

XI. Qui dicuntur Cappellani majores Regum, variis titulis insigniti fuerunt, sicuti videri potest in Tractatu *Josephi Carafae de Capella Regis pag.* 128. Is qui hoc munere fungitur apud Catholicum Regem, qui etiam ejusdem est magnus Eleemosynarius, Patriarchae Indiarum titulo decoratur. Quamvis vero in Indiis Occidentalibus Maris Oceani, quarum Patriarcha is appellatur, complures Episcopi sint, et Catholica Religio vigeat, et floreat; quum tamen nulla ibidem existat Patriarchalis Ecclesia; nec ullum hujusmodi Ecclesiae Capitulum, non potest is ad titulum sui Patriarchatus Episcopalem Consecrationem suscipere, aut Pallium petere; neque jurisdictionem sive voluntariam, sive contentiosam in Indiarum, aut Hispaniarum regionibus exercere: nec ad ipsas quidem Indias se conferre, sine expressa licentia Romani Pontificis. Quare illius Patriarchalis dignitas ad merum redigitur honoris titulum, ex quo nullum residentiae onus exsurgit. Ut autem Episcopali charactere non careat, aliqua ipsa Ecclesia, in partibus Infidelium sita, confertur in titulum, cujus ratione sacrae Congregationis munus eidem impenditur. Quae omnia colliguntur ex Actis in Consistorio secreto die 20. Januar. 1743. quum piae memoriae Praedecessor noster *Clemens XII.* praeclarum Sacerdotem *Alvarum de Mendoza*, nunc S. R. E. Cardinalem, Indiarum Patriarcham renunciavit, in locum Cardinalis *Borgiae* Indiarum itidem Patriarchae, simulque ipsum Pharsaliensi Ecclesiae praefecit, eaque omnia, quae hactenus dicta sunt, de Patriarchali Indiarum titulo exposuit.

XII. Non desunt in Ecclesiasticis Historiis aliquorum exempla, qui consecrati Episcopi sunt honoris causa, et ut magnis eorum meritis praemium aliquod rependeretur, nullo peculiaris Ecclesiae titulo ipsis tributo; sicuti egregie advertit Christianus *Lupus in Comment. ad can. 6. Concilii Chalced.* et aperte habemus ex Sozomeno *in Histor. Eccl. lib. 6. c. 24. Adde his Barsen, et Eulogium, qui ambo post creabantur Episcopi, non urbis alicujus, sed honoris causa, qui veluti vitae piae anteactae compensatio illis in propriis monasteriis deferebatur*: ex ex Nicephoro Callisto *lib. 11. cap. 40.* ubi sic legitur. *Extitere propterea Barses, et Eulogius qui ambo post longum monastici exercitii certamen Episcopi sunt facti, non in urbe aliqua, sed onoris gratia in monasteriis suis Episcopalem consecuti sunt Consecrationem*. Haec hodie immutata est disciplina, neque ullus consecratur Episcopus, nisi ut certae praeficiatur Ecclesiae, vel actualiter ab ipso regendae, si pateat ad eam accessus, vel saltem habitualiter, si ad eam sub Infidelium jugo gementem accedere prohibeatur: cujus generis ii sunt Episcopatus, qui *in Partibus* dicuntur. Itaque, quum Cappellani majores, sive magni Eleemosynarii Regum, juxta Apostolica privilegia ipsis concessa, Episcopali charactere praediti esse debeant, ut in Cappellis Regiis peragere valeant functiones Episcopales; sicuti cumulate a nobis ostensum est in epistola ad Cardinalem *De Lanceis* magnum Eleemosynarium, sive Cappellanum majorem Regiae Cappellae Sardiniae Regis, tunc per nos scriptam, quum ipsum in Nicosiensem Archiepiscopum consecravimus, quae epistola inserta est *in Bullario nostro t. 2. n. 36.* Quum autem in Persona magni Eleemosynarii Regis Catholici, Patriarchatus Indiarum, ex dictis, nequeat esse Episcopalis tituli fundamentum: hinc est, quod, ut characterem habeat Episcopalem, seposito Patriarchae Indiarum titulo, alter ipsi confertur, et veri quidem Episcopatus titulus, cujus Ecclesiae, quamvis Infidelium tyrannide oppressa lugeat,

re ipsa tamen Ecclesia est Episcopalis.

XIII. Sequitur modo aliud caput de Metropolitano ab iis Episcopis eligendo, qui nulli Archiepiscopo subsunt, ut illius, quem elegerint, Provinciali Concilio intersint. Sacrum Tridentinum Concilium *sess.24. de reform. c.2.* antiquas sanctiones canonicas renovavit, quibus Archiepiscopi jubentur habere singulis tribus annis Provinciale Concilium: et in Regestis Congregationis Concilii *lib.29.Decretor.pag.355.et seq.* reperitur epistola plurimae eruditionis et doctrinae referta, a Cardinali *Hieronymo Grimaldo* Archiepiscopo Aquisextiensi ad summum Pontificem data, et a Pontifice remissa ad eamdem Congregationem, in qua Conciliorum Provincialium necessitas, et auctoritas comprobatur. Patres autem Tridentini Concilii animadvertentes, plures reperiri Episcopos, qui, quum nulli Archiepiscopo, sed uni Sanctae Sedi sint immediate subjecti, nunquam interfuturi essent Provincialibus Conciliis, quibus Archiepiscoporum Suffraganei tantummodo adesse consueverunt, sequens *loc.cit.* condidere decretum: *Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis interesse debeant, et quae ibi ordinata fuerint, observent, ac observari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio et privilegia salva atque integra maneant.* Quumque aliqua sint Ecclesiarum Cathedralium Capitula, quae Apostolicae Sedi immediate subjecta se esse contendunt, quamtumvis eorum Episcopi certo Metropolitano subjiciantur; hinc excitata est controversia, utrum hujusmodi Capitula teneantur parere decretis illius Concilii Provincialis, cui eorum Episcopus interfuerit. Responsum dedit sacra Congregatio Concilii, et quidem a summo Pontifice confirmatum, teneri: *Sunt nonnulla Capitula Ecclesiarum, quae praetendunt se exempta, et immediate Sedi Apostolicae subjecta, licet eorum Episcopi isto privilegio minime gaudeant, sed subsint suis Metropolitanis. Modo quaeritur, an, sicut Episcopus exemptus tenetur semel eligere Metropolitanum, ejusque Conciliis Provincialibus interesse, et decreta in illis condita observare, idem dicendum sit de istis Capitulis exemptis: vel potius dicendum sit, ut decreta illius Concilii Provincialis, cui interfuerit illorum Episcopus non exemptus, observari debeant. Sanctissimus Dominus noster, etiam ex sententia sacrae Congregationis Concilii, declaravit, ita debere obsrrvari.* Ita legitur *lib.1.Decretor.p.51.* *anno 1743.* Tridentinae sanctionis habita fuit ratio in Concilio Romano, coacto anno 1725. Quumque eidem aliqui Episcopi interfuissent, qui a Metropolitani jurisdictione immunes, et Sanctae Sedi immediate subjecti, Archiepiscopum sibi non delegerant, ad cujus Synodum Provincialem accedere, jussi sunt, canonicis etiam poenis indictis, electionem hujusmodi statim perfecere; idemque absentibus significatum fuit: ac insuper particularis instituta Congregatio, quae decretum hac de re conditum exequendum curaret.

XIV. Haec Congregatio habita fuit die 28. Maii ejusdem anni 1725. editaque ab ipsa sunt consultissima Decreta, quae nos supra innuimus, sed non retulimus, ut ajunt, per extensum. Ideoque, quum a nullo adhuc, quem scimus, Auctore impressa fuerint, optimum ducimus ea huic capiti inserere.

Examinato diligenter decreto sacri Concilii Tridentini sess.24.c.2.de electione Metropolitani per Episcopos, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, ad effectum perducenda, concordibus, et uniformibus votis fuit resolutum, ut sequitur.

Primo, Archiepiscopos, qui non habent Suffraganeos, non teneri eligere Metropolitanum ad effectum conveniendi in ejus Concilio Provinciali.

Secundo, Sex Cardinales Episcopos Urbium Romae adjacentium, non teneri, ut supra.

Tertio, Episcopos omnes, qui sunt inter Provinciam Capuanam, et Pisanam, non teneri eligere Metropolitanum ad affectum praefatum. Eos nihilominus, qui, vel quorum Antecessores jam semel post Tridentinum elegerunt Metropolitanum, teneri stare electioni; prout etiam Episcopos, qui a Provincia Romana, inter dictas Capuanam, et Pisanam constituta, divulsi fuerunt, et assignati Suffraganei Ecclesiarum in Metropolitanas electarum, eidem subesse.

Quarto, Episcopos vere immediate subjectos Apostolicae Sedi, qui sunt extra praefatam Provinciam Romanam, ubicumque locorum existentes, omnino teneri eligere Metropolitanum, juxta decretum Concilii Tridentini sess. 2.de reformat. quatenus ipsi, vel eorum Antecessores jam non elegerint.

Quinto, Abbates, aliosque Praelatos inferiores nullius dioecesis, habentes iurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, et populum, cum Territorio separato, teneri eligere Metropolitanum, ut supra.

Sexto, Episcopos, Abbates, et Praelatos inferiores, qui debent, ut supra, eligere Metropolitanum,

etsi non teneantur eligere viciniorem, debere tamen, juxta dictum decretum Concilii Tridentini, vicinum eligere ; quod est intelligendum de non nimis longe distante, habita ratione regionum .

XV. Inter Episcopos,qui,ut Metropolitanum sibi ad praedictum effectum eligerent,a Congregatione compulsi sunt, alter Papiensis fuit, Lucensis alter; sicuti legitur in Regestis praedictae Congregationis habitae, ut dictum est, die 28. Maji 1725. Et hi quidem plura obtendere non omiserunt, ut Metropolitani electionem declinarent : sed eorum contentiones, et studia in irritum cesserunt, rejectis eorum instantiis per eamdem Congregationem habitam die 11. Februarii 1726. Quum vero fel.record.*Benedictus* P.P.XIII. justis gravibusque de causis Episcopatum Lucensem in Archiepiscopatum erexerit, nullo tamen ipsi adscripto Suffraganeo, ut patet ex ejus Constitutione incipiente *Inscrutabili, in novo Bullario tom.*12.et quum nos Papiensi Episcopatui unitum perpetuo voluerimus titulum Archiepiscopi Amasiae in partibus infidelium,sicuti videre est in nostra Constitutione,quae incipit *Ad supremam, in nostro Bullario tom.*1. *num.*74. hinc uterque Praesul ab eligendi Metropolitani lege immunis evasit, juxta primum superius inserti Decreti caput.Ad Episcopos vero quod spectat,qui Capuanam,et Pisanam Provinciam interjacent, multo ante fuerat pronunciatum, non adigi eos Metropolitanum eligere ; sicuti videri potest *lib.*4. *decretorum Congregationis Concilii anni* 1585. *pag.* 53. *Sacra etc. censuit, decretum c.*2. *de reformat.sess.* 24. *non habere locum in Episcopis, qui sunt in Provincia Romana.*De Provincia Romana inter Capuanam,et Pisanam,loquitur Innocentius III. *in Dap.Sua nobis,de Officio Vicarii*. Nos de ipsa mentionem fecimus *in superiori lib.* 2. *c.*2.*n.*3. ubi etiam rationum momenta attulimus,ob quae hujusmodi Provinciae Episcopi ab eligendo Metropolitano eximuntur. Itaque alteri huic rationis capiti finem imponentes, censemus, facile ex dictis quemlibet Episcopum colligere posse, num ad eligendum Metropolitanum obstringatur, et quomodo de injuncti sibi oneris implemento docere debeat.

XVI. Tertium superest caput,in quo disserendum est de impedimentis, quibus Episcopi aliquando ab exercenda propria auctoritate, suoque munere peragendo detinentur. Ex his nonnulla profluunt a potestate laicali,alia ab Ecclesiasticis ipsis,qui exemptionum praetextu ab ordinaria Episcopi auctoritate se subtrahere contendunt.Nos,licet de his omnibus in superioribus libris, et capitibus egerimus, aliqua tamen heic etiam addituri sumus:et quoniam de hac re superius agentes,non praetermisimus ea quoque indicare remedia,quae ad hujus generis incommoda,etabsurda tollenda,et olim a sacris canonibus,et novissime a Tridentina Synodo constituta fuerunt : idcirco, ne heic actum agere videamur, sermonem dumtaxat instituemus de gravissimo quodam praejudicio adversus Episcopalem auctoritatem intentato,quod nostra aetate parum abfuit,quin altas radices figeret, nisi Apostolica Sedes opportunos illi obices opposuisset. Quam in rem cuum nos in minoribus adhuc constituti nonnihil consilii,et operae contulerimus;muneris nostri postmodum esse diximus,in suprema Petri Cathedra nullis licet nostris meritis collocati, quae tunc recte statuta sunt, tueri, et confirmare.

XVII. Quandoquidem Praelatorum inferiorum tres sunt classes et species, ex quibus ultima, majorisque momenti eorum est, qui, exceptis iis, quae Ordinis sunt, reliqua omnia peragunt, quae pertinent ad jurisdicaionem ordinariam in Clerum, et populum unius, vel plurium oppidorum, seu castrorum,quae quondam in dioecesi proximi Episcopi continebantur, sed ab ipsa exinde avulsa fuerunt,juxta ea, quae supra diximus *lib.* 2.c.11. *n.*2. *et seq.* invaluerat jam jam in Tribunalibus quaedam opinio, posse hanc auctoritatem inferiori Praelato competere etiam in vim tituli colorati,una cum praescriptione quadragenaria.

XVIII. Opinio haec non minus Episcopis quibusdam zelo praestantibus, quam multis in Canonico Jure peritis, minus tuta visa est, atque etiam periculi plena. Quumque de hac re nonnulli Episcopi,apud fel.mem. *Clementem* Papam XI. conquesti fuissent, summus Pontifex peculiarem deputavit Congregationem, quinque Cardinalibus, totidemque Praesulibus compositam, in qua hujusmodi opinionis vis ad trutinam revocaretur. Porro inter Cardinales delecti sunt *Franciscus de Judice, Vallemanius, Parraccianus, Corradinus, et Scottus*; inter Praesules vero *Petra*, postea Cardinalis *Lancetta*, *Cerrus*, *Ansideus*, qui eadem Cardinalis dignitate ornatus est, nosque ipsi tunc sacrae Concili Congregationis a Secretis. Nobis autem peculiariter id onus impositum fuit, ut, materiam scripto expenderemus, atque dis-

discuteremus; quare satis longam dissertationem typis impressam edidimus: qua opportuno tempore congregatis omnibus communicata, propositum fuit, rigidoque subjectum examini dubium: *An ad tramites sacrorum canonum, sacrique praetertim Concilii Tridentini, possit inferior Praelatus Territorium separatum, et jurisdictionem ordinariam, et quasi Episcopalem in Clerum, et populum, cum ipsius Episcopi exclusione, in alioque speciali loco acquirere per quadragenariam praescriptionem, una cum titulo colorato*: omniumque suffragiis ita rescriptum: *Vnaniniter responderunt, non posse: sed pro acquisitione Territorii separati, praedictaeque jurisdictionis omnino requiri aut clarum, et undequaque subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudinem immemorabilem cum suis omnibus requisitis rite probatam, per quam Apostolicum privilegium de jure praesumi valcat*. Haec Congregatio habita fuit die 3. Januarii 1721. omnibusque ad *Clementem XI.* per nos relatis, summus idem Pontifex ea benigne approbavit, et confirmavit die 14. Januarii ejusdem anni. Decretum insertum est, editumque *in ejus Bullario*; eoque nobis tamquam regula proposito, plures controversiae, inter Episcopos, et praelatos inferiores exortae, a nobis jam in *B.Petri* Cathedra sedentibus definitae fuerunt, non sine consilio, et assensu Tribunalium, aut Congregationum particularium ex peritissimis in Canonico Jure viris, coram nobis sententiam dicentibus, compositarum, sicuti videri potest in nostra Constitutione 33. *in Bullario tom.* 2.

XIX. Et sane, si villam, castrum, aut oppidum esse ponamus inter confinia dioecesis alicujus Episcopi, nulla ratione, nulloque juridico fundamento Praelatus inferior asserere sibi valet ordinariam jurisdictionem supra Clerum, populumque ejus oppidi, castri, vel loci, nisi privilegium exhibeat Apostolicum, quo Romanus Pontifex locum ipsum a potestate Episcopi subtrahat, eidemque Episcopo interdicat, ne ordinariam jurisdictionem in illo deinceps exerceat; in ejus autem locum subroget Praelatum inferiorem, eumque constituat oppidi, sive castri Ordinarium, cum omnimoda in Clerum, et populum jurisdictione: *Sicut unire Episcopatus, atque potestati subjicere alienae, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur*: verba sunt Coelestini III. *in Cap. Sicut unire, de excessib. Praelat.* quibus conformia sunt alia *Joannes XXII. in Extravag. Sedes Apostolica, de concessione praebendae*. Gravia sunt autem, magnique ponderis verba ab *Vrbano II.* prolata in Claromontano Concilio, habito anno 1045. quum, restituto Atrebatensi Episcopatu, eoque ab Ecclesia Cameracensi avulso, cui olim unitus fuerat, uti fuse narratur *in Gallia Christiana tom. 2. pag.* 213. de Pontificia auctoritate contra Cameracensis Episcopi clamores, et querelas disserere coactus fuit; quemadmodum videre est apud *Stephanum Balutium in Addit. ad lib. 4. de Concordia Sacerdotii, et Imperii c. 13. et* in Collectione Conciliorum *Harduini tom. 6. part. 2. col. 1656.* ad quod etiam confirmandum, magnopere confert epistola *S. Bernardi* 131. ad Mediolanenses. Celebris *Faguanus in Cap. Cum contingat, n.* 28. *de foro competenti*, quum *Leonis X.* privilegium considerasset Pisciensi Praeposito indultum, in quo ipsi ordinaria jurisdictio in personas Ecclesiasticas ejusdem loci, a Lucensi Episcopo avulsa, tribuitur; pro separato Praepositi Territorio judicium tulit. Postmodum vero fel. record. Praedecessor noster *Benedictus* Papa XIII. anno 1727. Pisciensem Episcopatum instituit, ejusdem oppidi Collegiatam Ecclesiam erigens in Cathedralem. Verum idem celebris Auctor *in cap. Cum ab Ecclesiarum, n.* 13. *et seq. de officio Ordinarii*, quum examinanda sibi proposuisset Pratensis Praepositi privilegia, atque animadvertisset, eum revera esse in Pistoriensi Dioecesi, nullumque ipsius favore Apostolicum privilegium, per quod oppidum Prati a Potestate Pistoriensis Episcopi avelleretur, et jurisdictio ordinaria in illius Clerum, et populum Praeposito Pratensi tribueretur, contra ipsum pronunciavit: sed, ut controversiae finis tandem imponeretur, *Innocentius X.* Pontifex Maximus Pratensem Ecclesiam extulit in Cathedralem, eamque per unionem, quae *aeque principalis* dicitur, cum Episcopatu Pistoriensi perpetuo conjunxit. Apostolicae *Innocentii* litterae de hac erectione, et conjunctione, impressae sunt apud *Vghellium Ital. Sacr. tom. 3. secundae editionis anni* 1718. *col.* 325.

XX. Complurium eruditorum opinio est, hujusmodi privilegia esse recentia, neque ullum reperiri, quod seculum duodecimum antecedat. Verum, translato Imperio Romano a Graecis ad Francos per *Leonem III.* summum Pontificem, restitutaque Occidenti dignitate Imperiali, quae ex mala Graecorum administratione splendorem suum amiserat, invenitur quoddam

privilegium monasterio Centulensi in Gallia a summo Pontifice in *Caroli* Augusti coronatione concessum, quod ab antiquo Codice transcriptum, impressum legitur apud *Mabillonium in Annalibus Benedictinis lib. 26. pag.*324. In eo, instantibus *Jesse* Ambianensium Episcopo, et *Angiliberto* Abbate, non modo conceditur, ut monasterium in villa Centulae situm, una cum omnibus Ecclesiis, Clericis, militibus, colonis, et bonis, ab Abbate ita pacifice possideatur, ut nulla ipsi molestia, aut ab aliquo Rege, aut ab aliquo Episcopo inferatur; non solum monasterium Romanae Sedi subjicitur, ac, ne desit omnino, qui potestatem Ordinis in eo exerceat, Archiepiscopus Remensis, aut quispiam ex ejus Suffraganeis ad id designatur (quae omnia ad meram quamdam passivam exemptionem cum aliquo jurisdictionis activae jure supra determinatum hominum coetum reduci facile possent): sed, quum, praeterea Pontifex Ecclesiasticam omnem curam in villa Centulae Abbati committat, et ab eadem exercenda Ambianensem Episcopum, in cujus dioecesi villa continebatur, excludat: *Ipsius autem totius villae, quae Centula nuncupatur, curam Ecclesiasticam retineat; nec in aliquo Episcopus Ambianicae Sedis de Ecclesiis, aut Clericis ejusdem loci se intromittat, nisi forte voluntas Abbatis illum rogando invitaverit, ut aliquam Consacrationem, vel Ordinationem, seu praedicationem exerceat .... nihil amplius, quam secundum suam utilitatem Abbas permiserit, ibidem Episcopus perficiat*: id satius esse videtur, ut affirmare liceat, Abbatem ejus monasterii a summo Pontifice constitutum fuisse villae Centulae Ordinarium, villamque ab Ambianensi Dioecesi penitus separatam: in quo tota sita est vis privilegii Apostolici, cujus praesidio inferior Praelatus jurisdictionem quasi Episcopalem, et ordinariam acquirit supra Clerum, et populum loci alicujus, qui quum antea ad dioecesim Episcopi tamquam pars pertineret, praelato inferiori veluti in dioecesim, Romani Pontificis auctoritate, assignatur.

XXI. Nemo est igitur, qui praelato inferiori suum oppugnet Territorium separatum cum jurisdictione supra Clerum, et populum in ejusdem Territorii districtu degentem, si Apostolico muniatur privilegio, quo id ipsi perspicue concedatur. Majus difficultatis momentum vertitur circa privilegia praesumpta, hoc est ex immemorabili consuetudine petita. Aliqui enim, quorum agmen ducit *Ostiensis in cap. Cum contingat, de foro competenti*, vim hanc ab immemorabili inesse pernegant. Contra vero alii docent, posse a Praelato inferiori Territorium separatum acquiri, si ab immemorabili tempore in aliquo loco, non unam aliquam, sed omnem omnino jurisdictionalium actuum speciem ita solus exercuerit, ut Episcopus, in cujus dioecesi locus comprehendebatur, toto eo tempore nullam in his partem habuerit, nulloque pacto se se immiscuerit. Ita, post Archidiaconum, docet *Joannes Andreas in Cap. Cum Episcopus, sub num. 1. de officio Ordinarii, in 9.* hisque assentitur *Fagnanus in Cap. Nullus, num. 23. de Parochiis*. Porro haec opinio in antedicto Decreto anni 1721. ac in successivis nostris Apostolicis Constitutionib. fuit comprobata: inest quippe ab immemorabili ipsa etiam Apostolica auctoritas, quoniam is, qui ejusdem praesidio fulcitur, potest quodcumque Apostolicum privilegium allegare.

XXII. Quia vero hujusmodi facultas ei minime competit, cui sola favet quadragenaria, quantumvis juncta cum titulo colorato, nimirum cum ejusmodi titulo, qui, si accurate introspiciatur, nullus plane est atque inefficax; hinc rejecta fuit eorum opinio, qui contendebant, posse a Praelato inferiore Territorium separatum acquiri contra Episcopum in vim praescriptionis quadragenariae titulo colorato conjunctae. Etsi enim aliqui reperiantur canones, qui praedictae quadragenariae, titulo colorato roboratae, efficacem vim tribuant ad passivam exemptionem acquirendam, sicut videre est *in Cap. Auditis de praescriptionibus*, et in alio pariter *Auditis de in integrum restitutionem*, et *in Cap. ex ore de privilegiis*, qui textus de exemptione passiva intelligi omnino debent; vel etiam ad peculiarem aliquem activae jurisdictionis actum praescribendum, uti patet *ex cap. Dilecto filio, de officio Archidaconi, cap. Irrefragabili, de offici Jud. ordinar. cap. Cum contingat, de foro compet. cap. Cum olim, de praescriptionib. cap. Accedentibus de excessib. Praelat.* nullus tamen canon adest in universo Jure Canonico, quo talis ac tanta vis statuatur in praescriptione quadragenaria cum titulo colorato conjuncta, ut propterea Praelatus inferior, excluso Episcopo, jure possit sibi Territorium separatum constituere, omnemque invadere activam jurisdictionem.

XXIII. Omnibus autem, quae huc usque di-

ximus, constitutis, antedictum Decretum anni 1721. ita prosequitur. *An autem, admisso vero Apostolico privilegio, de sui natura apto ad separationem Territorii, et concessionem jurisdictionis ordinariae quasi Episcopalis in Clerum, et populum, cum exclusione Episcopi, in aliquo determinato loco, sed aliquam rationabilem dubietatem, aut disputationem admittente, subsequens uniformis quadragenaria, aut per aliud legitimum tempus continuata observantia, favens Praelato inferiori in qualibet actuum specie ordinariae, et quasi Episcopalis jurisdictionis, deservire valeat pro dicti Apostolici privilegii interpretatione; praedicti Eminentissimi DD. et RR.PP. dixerunt, inde pendere a singulis casuum, et factorum circumstantiis: et sic dandum esse responsum a suis Judicibus super hac re in casibus particularibus.*

XXIV. Recte perpendenda sunt ea verba: *Admisso vero Apostolico privilegio de sui natura apto ad separationem Territorii, et concessionem jurisdictionis ordinariae quasi Episcopalis in Clerum, et populum, cum exclusione Episcopi, in aliquo determinato loco*: iis quippe excluditur privilegium Apostolicum, quod passivam solummodo praestet exemptionem; hoc enim satis aptum non est, tantaeque virtutis, ut possit Territorium a reliqua dioecesi divellere, et ordinariam quasi Episcopalem jurisdictionem supra Clerum, et populum, Episcopo ademptum, in Praelatum inferiorem transferre. Animadversione etiam digna sunt reliqua Decreti verba: *Subsequens uniformis quadragenaria, aut per illud legitimum tempus continuata observantia, favens Praelato inferiori in qualibet actuum specie ordinaria, et quasi Episcopalis jurisdictionis*: quibus verbis indicatur, ad tollendum dubium super privilegio exortum, et ad vindicandam, in vim privilegii, ordinariam Praelati inferioris auctoritatem, haud satis esse exercitium continuatum multorum actuum in unica tantum jurisdictionis specie, sed necessariam esse ejusmodi observantiam, quae omne genus actuum jurisdictionalium complectatur. In his enim solummodo circumstantiis haberi potest ratio consuetudinis quadragenariae, sed loco signi, et effectus jurisdictionis a summo Pontifice jam antea concessae, nunquam vero tamquam fundamenti, et causae ejusdem jurisdictionis: sicuti egregie advertit Auctor Tractatus *de libertatibus Eccl. Gallic. lib. 8. c. 7. n. 5. Non igitur ad consuetudinem, seu usum attenditur, quasi ad causam jurisdictionis, sed potius tamquam ad effectum, et signum illius.*

XXV. Et haec sunt, quae hoc loco duximus inferenda, ut Episcopi in suis relationibus impedimenta recensentes, quae a Praelatis inferioribus pati solent circa liberum suae Pastoralis jurisdictionis exercitium, omnia recte perpendant, et ad hanc normam revocent; nec nisi iure conquerantur, si quas habeant querelas in hoc rerum genere ad Apostolicam Sedem deferendas.

CAPUT NONUM.

De relatione status Ecclesiae, et tertio ejusdem capite.

IN tertio capite relationis, ab Episcopis in visitatione, sacrorum Liminum faciendae, comprehenduntur Ecclesiarum Capitula, Canonici, Parochi, aliique Ecclesiastici viri, Clerum secularem componentes. De his omnibus in hoc, et sequenti capite nos breviter aliqua delibabimus, non ut materiam universam funditus exhauriamus, sed ut ea exponamus, quae saepe observavimus ab Episcopis in hujusmodi relationibus commemorari.

II. De Capitulorum Canonicalium immunitate ab eorum jurisdictione aliquando conquesti sunt Episcopi. Huic sane querelae locus esse in Italia non potest: nullum enim meminimus esse in Italia Capitulum, a quo contra Episcopos excitata fuerit hujusmodi controversia, si duo Capitula excipias, Genuense, et Veronense: quorum primum solemni sacrae Concilii Congregationis judicio causa cecidit, quum nos eidem Congregationi a Secretis essemus die 4. Junii anni 1722. sicuti videre est in folio a nobis tunc exarato, editoque *tom. 2. Thesauri Resolutionum pag.* 193. secundum vero ab Episcopi sui jurisdictione liberum se quidem esse contendit, et Patriarcham Aquilejensem, sive, (ut hodiernus est ordo) Archiepiscopum Utinensem, illius Provinciae Metropolitam, in suum immediatum Superiorem agnoscere se profitetur; quae res hodie pendentium consultationum, atque tractatuum objectum est. Quem vero locum in Italia non habet haec controversia, illum sane frequenter ultra montes habet; praecipue in Hispania, ubi plura Canonicorum Capitula Episcoporum suorum jurisdictioni se subesse acerrime negant. Si eruditis praestanda sit fides, vera, et potissima causa, qua fa-

ctum est, ut hoc sibi jus contra Episcopos arrogaverint, seque in eo statu posuerint, ut se, suaque omnia, ac ipsius Cathedrales, pluresque alias per dioecesim constitutas Ecclesias, Episcopi auctoritate seposita, regerent, et administrarent, bellorum tumultibus adscribenda est. Quum enim occupatis ex maxima parte perSaracenos Hispaniis, earum legitimi Reges plerumque in campo vitam agerent, ut civitates, et regna ab eorum potestate vindicarent, eosque Episcopi ad bella comitari necesse haberent; hinc facile evenit, ut Canonicorum Capitula, absentibus Episcopis, in antedicto jure se stabilirent. Non ideo tamen negabimus, a Romanis Pontificibus post decimum seculum varia concessa fuisse privilegia, quibus aliquot Ecclesiarum Capitula tam in Hispaniis, quam in aliis Orbis Catholici partibus, ab Episcoporum jurisdictione exempta sunt. Diximus autem, post decimum seculum: quoniam superiori tempore, dum suam Episcopi jurisdictionem exercebant *cum consulto consensuque suae Ecclesiae Canonicorum*, quemadmodum loquitur *JoannesVIII.* in quodam privilegio, Pictaviensi Ecclesiae concesso, nulla erat occasio Canonicis, propter quam a summo Pontifice ejusmodi privilegia peterent, quibus ab Episcoporum jurisdictione immunes fierent. Vide *Thomassinum de Benefic. part.*1.*lib.*3.*cap.*33.*num.*10. *et cap.* 41. *num.* 8. In Ecclesiis Bituricensi, Lemovicensi, et Pictaviensi, haec esse dicitur Capitulorum praerogativa, ut independenter ab Episcoporum auctoritate per suos Decanos jus dicant, ferantque sententias contra Canonicos, Beneficiatos, et Cappellanos eorum Ecclesiae inservientes, sicuti videri potest apud *Choppin de sac. polit. lib.*4. *cap.*2. et *in Monasticon lib.* 1. *cap. final.* et apud Tondunt. *Quaest. Beneficial.*62.*num.*2. in aliquibus Germaniae Capitulis tunc solum Episcopis auctoritas esse dicitur procedendi contra Canonicos, Beneficiatos, aliosque Ecclesiae Ministros, quando Capitulorum Decani, in jure reddendo negligentes, justitiam petentibus administrare recusent. Vide de hac re *Pirhing. in Jus Canonicum lib.*2.*tit.*2. *sect.*3. §. 1. *num.* 74. Wagnereck *ad Cap. Cum contingat*, 13.*num. unic. de foro competenti*. Et quidem *Sarania* in suo Tractatu *de Adjuncti. quaest.* 2. *num.* 1. asserere non dubitavit, nunquam tantam vim habitura fuisse duo illa Capitula, Bellovacense in Gallia, et Coloniense in Germania, ut sese valide viriliterque opponerent Praesulibus suis, tunc quum ambo, sicuti legimus in historiis, a fide Catholica defecerunt, nisi fuissent a jurisdictione suorum Episcoporum immunia.

III. *Alexander III.* Pontifex Maximus *in Cap. Recepimus, de privilegiis*, sapienter animadvertit, et admonet, ut quoties aliqui (et sic etiam Capitula, et Canonici) ab Episcoporum subjectione immunes se esse contendunt, inspiciantur privilegia, et eorum tenor diligenter expendatur. Neque enim semper hujusmodi privilegia eam habent vim, de qua sibi quisque blanditur; ut scilicet privilegiatos ab Episcopali jurisdictione omnino subtrahant. Id sane ex iis privilegiis non sequitur, quibus Ecclesia aliqua, aut Capitulum, sub protectione *B. Petri*, Romanorum Pontificum recipi dicitur: non item ex iis, quibus conceditur, et statuitur, ut nemo excommunicationis sententiam in Canonicos ferre valeat, praeter Romanum Pontificem, ejusve Legatum: neque etiam ex iis, quibus alicujus annui tributi, seu census praestatio eidem Romano Pontifici, aut Apostolicae Sedi persolvenda decernitur. Sed necesse omnino est ipsam exemptionem apertis verbis diserte concedi, Ecclesiamque illam, seu hominum coetum, de quo agitur, non *enunciative*, aut *relative*, seu *suppositive*, ut scribentes in foro loquuntur, sed *dispositive*, ab Ordinarii jurisdictione immunem, uni autem Ecclesiae Romanae subjectum, et ad eam nullo medio pertinentem declarari. Quae omnia satis expressa habentur in sacris canonibus alias per nos allegatis in nostra Constitutione, quae est 40. *tom.*2. *Bullarii nostri*, sicuti quisque videre poterit, qui eam legerit.

IV. Porro hujusmodi privilegia, quibus ante Tridentinum Concilium plura Ecclesiarum Capitula ab Episcoporum suorum jusisdictione exempta, et Apostolicae Sedi immediate subjecta fuerunt, ejusdem Concilii Generalis decreto abrogari, et de medio tolli volebat Cardinalis a Lotharingia; idque in Concilio proponere, et magno zelo, ac fervore Patribus suadere non praetermisit: quemadmodum narrat Cardinalis *Pallavicinus in Historia ejusdem Concilii lib.*23.*cap.*3. Et quamvis decretum in illius sententiam minime perlatum fuerit; attamen Patres juribus Episcoporum tam provide consultum esse voluerunt, eorumque auctoritatem cum Capitulorum, et Canonicorum immunitatibus ita recte composuerunt, ut quicumque Episcopus Capitulum habet a sua

jurisdictione exemptum, dummodo exemptio legitimis privilegiis innitatur, et non interrupta observantia roboretur, non jam ipsam exemptionem incusare, et de ea conqueri debeat, sed potius in sua relatione exponere teneatur, an ea diligenter a Capitulo, et Canonicis praestari curaverit, quae sacrum Concilium Episcopis omnibus ab hujusmodi exemptis Capitulis, atque Canonicis exigenda mandavit.

V. Duo sunt textus Tridentini Concilii ad materiam hanc pertinentes. Primus habetur *in cap. 4. sess. 6. de reformat.* ubi sic legitur: *Capitula Cathedralium, et aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personae, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quae tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quo minus a suis Episcopis, vel aliis majoribus Praelatis, per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis, juxta canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit: visitari corrigi, et emendari, etiam auctoritate Apostolica, possunt, et valeant.*

VI. De Capitulis exemptis ibi procul dubio Synodus loquitur; quoniam et obtentis exemptionibus derogat, et auctoritatis Apostolicae mentionem facit, ut ea Episcopos muniat. Vult autem, Episcopos haec etiam Capitula, eorumque Canonicos visitare posse, corrigere, et emendare, tam per se ipsos solos, quam cum adjunctis sibi personis eorumdem arbitrio deligendis. Quo nihil amplius desiderandum videtur, ut jure possimus asserere, in facultatibus Episcopi esse, quacumque exemptione, quocumque privilegio, et qualibet etiam immemorabili consuetudine nihil obstante, Capituli, et Canonicorum visitationem peragere, eosque pro meritis corrigere, et punire, absque eo quod teneatur alios in consilium assumere, multoque minus aliquem ex Canonicorum, aut Beneficiatorum numero sibi adjungere, quum in illius voluntatis arbitrio positum sit, alterius auxilio hac in re uti, aut non uti; utendo autem, ex quolibet hominum genere adjunctos sibi deligere: quemadmodum aperte rescripsit sacra Congregatio Concilii in causa *Zamoren. lib.* 131. *Positionum pag.* 806. *Praesupposito, quod Capitulum Zamorense est exemptum de consuetudine immemorabili, quaeritur, an possit Episcopus visitare Ecclesiam, illiusque Canonicos, Beneficiatos, et alias Ecclesiae personas per se ipsum, vel an debeant intervenire adjuncti, aut aliae personae de Ecclesiae, vel extra eam, quia nunc procedit solus Episcopus cum Secretario, et Notario. Congregatio Concilii respondit, posse per se ipsum solum, absque adjunctis.* Animadvertenda in hac resolutione sunt ea verba: *per se ipsum*: quae plane respondent aliis a Tridentino Concilio *in citato c.4.* adhibitis: *per se ipsos*: ex quibus evidenter infertur, Episcopum, quoties Capituli exempti visitationem seorsim instituere velit, id quidem posse, sed eam *per se ipsum* explere debere; nec operam hanc alteri committere posse: sicuti egregie advertit *Fagnanus in Cap. Procurationes, n.* 11. *de censibus*: contra vero, id licitum esse Episcopo, dum universae dioecesis, vel partis illius visitationem peragit, juxta decreta *in c.3. sess.24.* et sicuti Congregatio Concilii perpendit in causa *Hispalen.* die 12. Martii anni 1593. *lib.7. decretor. pag.98. Sacra etc. censuit, Ordinarium volentem visitare in vim capitis quarti sess. 6. teneri per se ipsum; volentem autem visitare ex c.3. sess. 24. posse per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, sit tamen legitime impeditus fuerit.*

VII. Nonnulli olim arbitrati sunt, Episcopum, hujusmodi exempta Capitula visitaturum, teneri duos ex Canonicis sibi adjunctos adhibere, ex ea potissimum ratione; quod et Concilium in suo decreto ad Jus commune se referat iis verbis: *juxta canonicas sanctiones*: et Jus commune duos, aut tres Cathedralis Canonicos Episcopo visitanti adjungat, uti videre est *in Cap. Ut juxta, de off. Jud. ordin.* quam olim sententiam Rota Romana amplexa fuisse dignoscitur. Verum, quum ea Concilii verba: *juxta canonicas sanctiones*: recte referri possint ad alia, quae proxime consequuntur: *toties quoties opus fuerit*: ne extra omne dubium positum sit, quod etiam ex regula Juris communis teneatur Episcopus, exemptum Capitulum visitaturus, duos sibi Canonicos adjungere, ut videri potest *in Cap. Debent, de offic. Jud. ordin. inter Extravag. commun.* contra vero certissimum sit, a Tridentino Concilio (quod multo post habitum fuit, quam statutum id extitit in Jure communi) decretum fuisse, immunia Capitula visitari posse per Episcopos sive *solos*, sive *illis, quibus sibi videbitur, adjunctis*, nullus jam relatae opinioni locus esse potest: ideoque merito fuit a sacra Concilii Congregatione rejecta: cujus judicium a summo Pontifice *Gregorio XIII.* approbatum fuit, et confirmatum, uti diserte testatur *Fagnanus in*

cit. Cap. Vt juxta, *num.* 37. *de offic. Jud. ordin.*

VIII. Alter de hac ipsa re Concilii Tridentini textus continetur *in c.6.sess.25. de reform.* ubi,post confirmationem eorum omnium, quae *in antedicto c.4.sess.6.* statuta fuerant, eamdem materiam de Capitulis, et Canonicis ab Episcopali jurisdictione exemptis prosequendo,transitus ad alium casum,quo Episcopus *extra visitationem* contra aliquem de Capitulo procedere velit: idque ab Episcopo fieri non posse statuitur sine consilio et assensu duorum Capitularium,quos anno quolibet ineunte tenetur Capitulum designare, ut possint Episcopo semper adesse,si is extra actum visitationis in aliquem ex Canonicis procedere velit. Quia vero,quum Episcopus solus sit, Canonici autem duo, facile evenire posset, ut hi inter se conspirarent, unitisque sententiis contrariam Episcopi opinionem eluderent; ideo Concilium provide statuit, ut duorum Canonicorum sententiae simul junctae unius tantummodo suffragii vim habeant, et ut Episcopi quidem sententia praevaleat, si alter ex Canonicis suum illi judicium adjungat; si autem Canonici ambo in contraria sententia juncti perseverent, nec Episcopus a sua dimoveatur, tunc intra sex dierum spatium ad tertii electionem procedendum fore decernit, praescripta etiam hujusmodi electionis forma: sicuti fusius legitur *in dicto c.6.sess.25*, ubi etiam prudenter statuitur, quid faciendum sit, si timeatur, ne certorum criminum reus fugam arripiat; nimirum, posse tunc Episcopum solum etiam extra visitationis actum, ad necessariam personae detentionem procedere, firma tamen remanente obligatione adhibendi adjunctos in causae prosecutione.

IX, Si duo haec Concilii decreta, quae sunt nimirum *in c.4.sess.6.*et *in c.6.sess.25.de reform.* apte inter se comparentur, quod non omnes faciunt, haud difficile erit Tridentinorum Patrum mentem deprehendere: quae scilicet et liberum esse voluit Episcopis jus visitandi Capitula, etiam exempta, per se ipsos solos, et absque adjunctis; et nihilominus eisdem exemptis Capitulis praeservandum censuit privilegium, ut extra visitationem non possit Episcopus contra Canonicum quemlibet procedere, nisi duobus aliis Canonicis ad id sibi adjunctis,ac de eorum consilio, et assensu, eo modo, quem paulo ante explicavimus. De duorum hujusmodi textuum conciliatione, ac de duorum casuum distinctione, quum scilicet Episcopus aut procedit *in visitatione* aut *extra visitationem*, opportune tractant Barbosa *in notis ad c.6.sess.25.n.* 3.*de reformat.et Canonicis cap.*28.*n.*2. Tondut. *Quaest.Benefic.tom.*1.*c.*61.*n.*2.Solorzan.*de jure Indiar.tom.*2.*lib.*3.*c.*14.*num.*66.Rota *decis.*743. *part.*1.*diversor.et Giennen.Adjunctorum* 13.*Februarii* 1702.*coram bon.mem.Molines*, (quae est *decis.*13.*in Mantissa* ad Cardinalem de Luca *t.*1. *lib.*3.) *et in Tarraconen.coram bon.mem.de Vlmo* (quae est *decis.*9.post Prosperum *in suo tractatu de Territorio separato*) et praecipue *n.* 7. *et seq.* ubi, Tarraconensi Capitulo contendente, non posse Episcopum contra Canonicos agere extra visitationem, nisi duos sibi adjunctos assumeret, juxta praescriptum cujusdam Constitutionis *Benedicti XII.* et Concilii Tridentini *in cit.c.6. sess.* 25. contra ipsum Capitulum judicium fertur; propterea quod allegata quidem Constitutio ad casum, de quo tunc quaerebatur, nequaquam pertinere visa est; Tridentinum vero decretum locum habere non potest, nisi Capitulum aliunde probetur exemptum, quod de Tarraconensi Capitulo tunc dici posse, Rota non censuit. Et quidem ipsa etiam Congregatio Concilii Tridentini Interpres in ea semper fuit opinione, non esse locum decreto de adjunctis, quod legitur *in cit. cap.6. sess.25.de reformat.* nisi quum et agitur de Capitulo ab Episcopi jurisdictione exempto, et Episcopus contra Canonicum procedere intendit *extra visitationem*: sicuti colligitur ex variis ejusdem Congregationis responsionibus ad postulata Episcoporum. *Episcopus Brixien. ad observationem decreti Concilii Tridentini sess.25.c.6. supplicat declarari, an ea, quae observanda injunguntur Episcopo extra visitationem procedenti contra Cathedralis, et Collegiatarum Ecclesiarum Capitula, et eorum personas, adeo indistincte locum habeantur, etiamsi Capitula hujusmodi exempta non sint, ea nihilominus Episcopus observare teneatur. Sacra etc. censuit, dictum cap 6.sect.25. habere tantum locum in Capitulis exemptis.* Similis plane est alia responsio, quam Faventino dedit Episcopo: *Episcopus Faventinus rogat, an Canonicos, et quoscumque alios suae Ecclesiae delinquentes possit sine Capituli, seu cujusvis alterius interventu corrigere, non obstante Concilii Tridentini decreto sess. 25. cap.6.quod, ut ipse existimat, de exemptis a jurisdictione Episcopi dumtaxat,et non de aliis,intelligitur. Sacra etc. censuit, ita esse intelligendum dictum c.6. sess.*

25. Eique concordat alia responsio Episcopo Gadicensi: *Diebus praeteritis fuit petita pro parte Episcopi Gadicensis declaratio sacrae Congregationis, quod decretum Concilii c. 7. sess. 25. dum loquitur de adjunctis, non habeat locum, nisi in Capitulis exemptis, et propterea petebatur declarari, quod Episcopus Gadicen. non obligetur dicto decreto, nec teneatur assumere adjunctos Capitulares, quia Capitulum non est exemptum etc. Sacra etc. censuit, si verum est, Capitulum Gadicense non esse exemptum a jurisdictione Ordinarii, non habere in eo locum decretum illud Concilii sess. 25. c. 6.* Omnes hae responsiones editae sunt anno 1573. et leguntur *lib. 1. decretor. pag.* 71. *pag.* 152. *a terg. pag.* 156. *a terg. et pag.* 157.

X. Multa alia ad Canonicos pertinentia aliquando ab Episcopis exponuntur in relationibus status suarum Ecclesiarum, quas ad Sanctam Sedem de more transmittunt: nunc scilicet, interesse quidem Choro Canonicos, non tamen canere, neque Chori Psalmodiam suis vocibus comitari, sed, indicto sibi silentio, nulloque facto labiorum motu, inferiores ministros e suis scamnis canentes audire, eo sub obtentu, quod solam in Choro praesentiam sibi impositam esse putent: nunc autem, in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus, atque Capitulis, non singulis Horis Canonicis, sed aliquibus tantum interesse Canonicos: aliquando, eosdem quotidianum Ecclesiae servitium nequaquam impendere: alios, postquam Ecclesiae certorum annorum numero deservierint, eidem omnino valedicere: denique in aliis Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis Canonicum Theologum suo munere non perfungi. Nos de his omnibus heic aliqua proferemus, eaque remedia breviter indicabimus, quae solent a Congregatione Concilii in suis responsionibus afferri, et Episcopis adhibenda proponi.

XI. Et, ut ab iis Canonicis sumamus exordium, qui arbitrantur muneri suo se satisfacere, si Choro praesentes intersint, silentium tamen servent, et Officia Divina elata voce non canant, dicimus, id tolerari nullo modo debere, aut posse, et Canonicis clare significandum, ipsos, si ita in Choro se gerant, nequaquam in foro conscientiae fructus suos facere. Nimis enim aperta est Tridentini Concilii lex *sess. 24. c. 12. de reformat.* ubi, de Canonicis loquens, ita decernit: *Omnes vero Divina per se, et non per substitutos, compellantur obire officia, et Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere, et inservire, atque in Choro, ad psallendum instituto, hymnis, et canticis, Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare.* Conciliari decreto conformia omnino sunt sacrae Congregationis judicia, quibus contraria quaelibet consuetudo veri abusus nomine compellatur, et talis esse declaratur. Nec aliter senserunt Provincialia Concilia, quae aut paulo ante, aut paulo post Tridentinum habita sunt: quorum auctoritates relatae a nobis sunt *in nostra Instit.* 107. §. 3. *Latinae editionis*, et a Van-Espen *in suo Opusculo de officio Canonicorum part.* 3. *c.* 2. §. 2. Nostra etiam extant decreta super hac vera, et rigorosa Canonicorum obligatione, auctoritate Apostolica edita; tum scilicet in Constitutione, quae incipit *Cum semper*, et est 103. §. 24. *in nostro Bullario tom.* 1. tum in alia, cujus initium *Praeclara decora*, §. 6. *tom.* 3. *nostri Bullarii in supplemento num.* 4. Auctoritates insignium in Jure Canonico Scriptorum relatae sunt *in antedicta nostra Instit.* 107. quibus addi etiam potest *Clericatus in suis Erotemat. Ecclesiast. c.* 18. *quaest.* 16. ubi nonnulla refert decreta saepe dictae Congregationis Concilii, ab illius Secretario indicata cuidam Canonico Patavino, qui illum de hac ipsa re, de quo modo agimus, interrogaverat. Theologorum auctoritates allegat *Van-Espen. loc. cit.* §. 3. ubi plures ex illis citat, qui etsi habeantur tamquam benignioribus sententiis addicti, nihilominus docent, et probant, teneri Canonicos, praeter praesentiam in Choro, in concinendis Divinis laudibus, aliorum cantum suis etiam vocibus comitari: quod nisi faciant, fructus, atque distributiones male, illiciteque percipere. *Pilatus*, Auctor recens, in suo Tractatu *de Originibus Juris Pontificii tit.* 12. *de Canonicis pag.* 54. *et* 55. quaedam Capitula memorat, in quibus a Canonicis substituuntur aliqui Sacerdotes, qui Horas Divinas pro ipsis absentibus canent. Sed hoc ad rem nostram non facit. Etenim, aut Auctor ipse egregie animadvertit, locum id habet, quando Canonici, justis ex causis impediti, interesse Choro non possunt: et, nisi tunc cessent, qui in Horis Canonicis recitandis ipsorum absentium vicariam operam gererent, non dies modo, et integrae hebdomadae, sed menses etiam elaberentur, quibus ab Officio Divino vacaret Chorus. Quod longe abest a casu nostro, in quo de iis Canonicis agitur, qui Choro praesentes quum sint, a cantandis Divinis laudibus abstinent. De Sacerdotibus au-

tem, qui in recitando Officio Divino Canonicorum sustinent vices, quibus dotibus praediti esse debeant, et in quibus circumstantiis liceat Canonicis vicaria eorum opera in Choro uti, satis fuse disserit *Van Espen loc. cit.* §. 5. At idem *in superiori* §. 4. Canonicos graviter admonet, ne privata sua statuta magni faciant, iisque nimis confidenter innitantur, si forte id in ipsis assertum legatur; Canonicos nimirum, in Choro praesentes, ad cantandas vocaliter Horas Canonicas non obligari: quum et sacris canonibus, et Ecclesiae praescriptis, et ipsi naturali rationi statuta hujusmodi adversentur.

XII. Primum, atque praecipuum Canonicorum omnino institutum, sive Metropolitanis, sive Cathedralibus, sive collegiatis inserviant, hoc est, ut in Choro Divinum Officium integrum recitent. In omnibus etiam hujusmodi Choris Missa Conventualis quotidie cum cantu celebrari debet, atque haec omnia debitis horis sunt peragenda. Ita per sacros canones statutum legitur, ut *in Clementina* 1. *de celebr. Missar.* ubi haec habentur: *Necnon ut in Cathedralibus, Regularibus, et Collegiatis Ecclesiis horis debitis devote psallatur: et in aliis vero convenienter, et debite celebretur Divinum diurnum, et nocturnum Officium*. Ita etiam legitur *in Cap. Dolentes, eodem titulo: Districte praecipientes in virtute obedientiae, ut Divinum Officium nocturnum pariter, et diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter, et devote*: et *in Cap. Presbyter, sub eodem titulo; Septies in die laudem dixi tibi, qui septenarius numerus a nobis impletur, si Matutini, Primae, Tertiae, Sextae, Nonae, Vesperae, et Completorii tempore, nostrae servitutis officia persolvimus*. Et ad Missam Conventualem quod spectat, sic legitur *in Cap. Cum creatura, eodem titulo: Et pro festo, vel feria, secundum temporum congruentiam, Missarum solemnia et conventualiter celebretis, et faciatis conventualiter celebrari*. De Officio parvo Beatae Mariae Virginis, de Officio Defunctorum, de Psalmis Gradualibus, de Psalmis Poenitentialibus, certis quibusdam diebus a Canonicis in Choro recitandis, distinctae leges habentur in Rubricis; in quibus etiam statuitur, quibus diebus ad quotidianam Missam Conventualem secunda, aut tertia Conventuales pariter Missae superaddendae sint. Circa praedictorum Officiorum celebrationem observanda sunt, quae *S. Pius Papa V.* praescribit in sua Constitutione 64. in qua declarat, quando eorum recitatio ad praeceptum, et obligationem, et quando ad pietatem dumtaxat et devotionem pertineat. De hac materia nos egimus *in cit. Instit.* 107. §. 1. necnon *in nostro Tractatu de Festis Domini Nostri Jesu Christi, et Beatissmae Virginis Mariae*, ubi de Officio S. Mariae in Sabbatho dicendum occurrit. Quod spectat ad Missam Conventualem, non solum celebranda est ex praecepto quotidie, sed etiam pro benefactoribus in genere quotidie applicanda: uti videre est in nostra Constitutione 103. §. 11. *et seq. nostri Bullarii tom.* 1. in qua contraria quaelibet consuetudo, etiam immemorabilis, reprobatur; relicta tamen Congregationi Concilii facultate indulgendi, ut, quibusdam concurrentibus circumstantiis, Missa Conventualis, quae singulis diebus pro benefactoribus in genere offerenda esset, solis festivis diebus pro iis applicetur. At si praeter primam, etiam secunda, et tertia Conventualis Missa celebretur, satis declaratur, nullum esse generale praeceptum, per quod secunda etiam, et tertia pro benefactoribus in genere sint applicandae: nisi fortasse antiqua invaluerit consuetudo, per quam inducta fuerit hujusmodi obligatio. Eorum tamen pietas commendatur, qui licet ex nulla antiqua consuetudine ad id teneantur, nihilominis secundam etiam, et tertiam, praeter primam Conventualem Missam, pro benefactoribus in genere applicant.

XIII. In aliquibus Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis, Canonicales proventus exigui admodum sunt, distributiones vero tenuissimae. Factum hinc est, ut Canonici se non teneri aliquando contenderint omnibus Horis Canonicis in Choro interesse; sed satis suo muneri, ac debito fecisse censuerint, si, exempli gratia, Missae, et Vesperi, vel Matutino, et Laudibus, non autem reliquis Officii Divini partibus praesentiam suam, et operam praestitissent: praecipue quum non aliter egerint, qui eos in eisdem Canonicatibus praecesserunt. De hac re nonnulli Episcopi in suis relationibus sacram Congregationem certiorem fieri voluerunt; et, quid sibi faciendum esset, ab ea petierunt. Cardinalis *Cajetanus in sua Summa verb. Horae Canonicae, num.* 14. sententiam suam pro hujusmodi Canonicis tulit: et Cajetanum in eadem opinione secutus est *Suarez de Religione tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 5. Sed, quoniam ex hujus sententiae praxi hoc facile absurdum consequi posset, ut

non

non integrum Divinum Officium quotidie in Choro recitaretur; quum vix sperandum videatur, ut, abeuntibus e Choro aliquibus ex iis, qui ad has, vel illas Horas Canonicas teneri se non putant, alii semper inveniantur, qui, ex peculiaris pietatis instinctu, nullo licet praecepto adstringi se existiment, easdem in Choro recitaturi remaneant: idcirco nunquam hujusmodi Canonicorum intentioni suffragata sunt Apostolicae Sedis judicia: quin immo eorum Episcoporum zelus maxime commendatus est, qui se Canonicis id contendentibus opposuerunt. Quum vero de Capitulis magno Canonicorum numero constantibus actum fuit, in quibus vel proventus essent admodum tenues, vel servitium Chori assiduum et quotidianum, ob aeris inclementiam, aut ob Ecclesiae distantiam a centro urbis, in qua Canonici, et Beneficiati domicilium habent, nimis grave esset, permissum potius fuit, ut alternatim Chorum frequentarent, eorum scilicet media pars per unam hebdomadam, reliqua vero per alteram; ita tamen, ut tempore Adventus, et Quadragesimae, ac in omnibus diebus festis de praecepto, necnon per totam Octavam Solemnitatis Corporis Christi, aliisque diebus, quibus id convenire Episcopi judicio visum fuerit, omnes ad Chorum Officia Divina celebraturi accedant. Nec dissimili ratione provisum indultumque reperitur quoad horam recitandi in Choro Divinum Officium. In aliquibus Metropolitanis, et Cathedralibus ultra montes Matutinum canitur de media nocte; eademque consuetudo in aliquibus etiam Italiae Ecclesiis obtinere dignoscitur. Sed, quoniam sub mediae noctis appellatione ea etiam comprehenditur noctis pars, quae est aurorae finitima; hinc ejusmodi consuetudo et disciplina inducta est, ut Matutinum circa auroram paulo ante Solis ortum in Choro recitaretur. De hac re plura nos ipsi scripsimus *in cit. nostra Instit.* 107. §.4. A Venerabili Cardinali *Bellarmino* scriptae fuerunt Constitutiones pro Capitulo et Canonicis Montis Politiani, eaedemque etiam summi Pontificis auctoritatae approbatae et confirmatae fuerunt. In iis autem statutum fuit, ut ea, quam diximus, hora Canonici in Chorum convenirent Matutinum decantaturi; exceptis hiemalibus mensibus, quibus indultum est, ut ad horam post ortum Solis Matutini principium in Choro protraheretur. Quum vero postmodo experiendo compertum fuerit, ob illius climatis rigorem, et frigus, eam horam nimis incommodam, et sanitati corporum perniciosam esse, permissum fuit a sacra Congregatione, ut a mense Novembris ad mensem Aprilis Matutinum recitari posset, antecedente vespere. Porro responsa, quae a sacra Congregatione data fuerunt ad ejus generis postulata, de quibus huc usque diximus, relata a nobis sunt in foliis, quae olim, in minoribus constituti, pro munere Secretarii ejusdem Congregationis exaravimus, et praesertim in eo, quod confectum fuit pro causa *Atrien.* proposita die 5. Decembris, et resoluta die 19. ejusdem anno 1722. item in alio in causa *Isernien.* proposita, atque decisa die 26. Januarii 1723. et in alio in causa *Anglonen.* proposita, atque decisa die 2. Octobris 1723. Quae idem folia, una cum resolutionibus, typis impressa leguntur *in Thesauro Resolutionum ejusdem Congregationis*, diebus, et annis supra notatis, et omnia extant *tom.* 2. *dicti Thesauri pag.* 246. *et* 252. *pag.* 335. *et* 337. *et pag.* 383.

XIV. Chori exercitium, si continuum fuerit, et quotidianum, magnum certe incommodum et laborem afferre non dubitatur; et ideo rara sunt ea Capitula, quorum Canonici alicujus temporis vacatione non gaudeant, sive quia sic fuerit in eorum statutis praescriptum, sive quia ex antiqua consuetudine hoc fuerit inductum, ut a continuis Chori laboribus aliquo tempore conquiescant. Neque justa Episcopis occasio est in eorum relationibus conquerendi de suis Canonicis, quod fruantur his vacationibus, dummodo tres menses annis singulis non excedant; aut dummodo non contendant, easdem a spatio duorum mensium, vel alio minori tempore, quod ab eorum constitutionibus, aut ab antiqua consuetudine ipsis permittitur, ad tres integros menses extendi. Sacra Tridentina Synodus *cap.* 12. *sess.* 24. *de reformat.* ita statuit: *Praeterea obtinentibus in iisdem Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, Praebendas, aut Portiones, non liceat, vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominus in earum Ecclesiarum Constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.* De hoc conciliari decreto, deque resolutionibus circa illud a sacra Congregatione emanatis late actum a nobis est *in citata nostra Instit.* 107. §. 6. ubi etiam animadvertere non omisimus, prudentes Episco-

pos hoc sedulo curare debere, ut Canonici, aliique Chori servitio addicti, vacationibus sibi a statuto, aut a consuetudine permissis ita utantur, ut congruus semper numerus ex eorum respective coetu remaneat, qui Divinis Officiis in Choro rite celebrandis sufficiat.

XV. Porro, si quotidianum, et non interruptum Chori servitium, communi hominum judicio, laboriosum, et grave censetur, multo sane gravius atque molestius progressu temporis visum est, nullum, donec vixeris, serviendi finem videre, quantumvis diuturno annorum curriculo cum assiduitatis, et diligentiae laude inservieris. Equidem nullus est in Jure Canonico textus, quo privilegium exemptionis a Choro concedatur Canonicis, qui multorum annorum spatio operam suam eidem Choro laudabiliter praestiterunt: uti recte observat *Navarrus in consil.12.lib.3.de Clericis non residentibus*. Quum tamen animadversum fuerit, in lege Mosaica Levitam illum, qui a vigesimo quinto ad quinquagesimum aetatis annum in Templo ministerium suum accurate implevisset, ab omni deinceps opere, et labore liberum et immunem declarari, uti legitur *Numer.cap.8.* veteranis autem militibus honestam missionem, et a belli laboribus immunitatem, ipsa Civilium Legum aequitate concessam fuisse, uti colligitur *ex l. A muneribus : ff. de vacat. et excusat. muner. et ex l.1.C.de veteranis lib.12.* quumque praeterea in Congregatione Concilii, non improbandum, sed tolerandum olim visum fuerit Capituli cujusdam statutum, expresse permittens, ut si quis Canonicus per annos quadraginta Chorum laudabiliter frequentasset, ab ejus servitio deinceps, sine fructuum et distributionum jactura, abstinere posset; eaque Congregationis sententia et resolutio a fel.record. *Gregorio* Papa XIII. approbata et confirmata fuerit, sicuti videri potest apud *Garciam de Benefic.part.3. cap.2.§.1.num.344.* hinc consuetudo universalis invaluit, ut Canonici, et alii, qui Chori servitio addicti sunt, si per annos quadraginta laudabilem illi operam impenderint, ab eodem in posterum frequentando absolvantur; fructus tamen, atque distributiones eodem, quo antea, modo percipiant. Quum nobis officium Secretarii praedictae Congregationis commissum fuit, jam stabilitam invenimus regulam, et consuetudinem hujusmodi exemptionis, quam vocant *jubilationem*, post quadraginta annorum servitium concedendae, cum indulto percipiendi fructus, et distributiones. Adhuc tamen multae supererant solvendae difficultates: videlicet, utrum in quadraginta annorum numero ii etiam anni computandi essent, quibus Canonicus adfuit ab Ecclesia, sive quia infirmitate detentus fuit, sive quia facultatem obtinuit, disciplinarum addiscendarum causa, in aliqua Studiorum Universitate versandi, sive quia longe a servitio Chori, pro ipsius tamen Ecclesiae utilitate, debuit ex Canonicorum consensu aliquod ministerium implere: praeterea utrum, dato casu, quo quis per viginti annos Beneficiati personam sustinuerit, per alios vero viginti in Canonicorum ordine eidem Ecclesiae inservierit, aut viginti priores annos alicujus Canonici coadjutorem egerit, et totidem, post obitum coadjuti, in ejusdem Canonicatus et Praebendae possessione inserviendo transegerit; utrum, inquam, ad efficiendum requisitum quadraginta annorum numerum, diversa haec atque distincta inter se munera, et tempora conjungi possent. Et nos quidem, ut muneri nostro satisfaceremus, omnem adhibuimus diligentiam in perlustrandis, ponderandisque Actorum, et Resolutionum Regestis, ut, generali regula constituta, hae omnes, aliaeque similes difficultates, quae quotidie proponebantur, in posterum de medio tollerentur, aut facile solverentur. Duo praesertim a nobis exarata sunt, et typis edita folia: alterum pro Congregatione, quae habita fuit die 14.Septembris 1718. alterum vero pro Congregatione habita die 17. Decembris ejusdem anni. Ambo videri possunt impressa *t.1.Thesauri Resolutionum p.111.et seq. et p.144.et seq.* ubi ad calcem posterioris hujusce folii relata sunt responsa sacrae Congregationis, quibus tamquam norma uti possunt, et debent Episcopi, tum ut servitium Chori, a Canonicis adimplendum, recte dirigant, et moderentur, tum ut prudenter omnia perpendant: si forte de Canonicis, Indulto jubilationis gaudentibus, in relatione status Ecclesiae sermonem instituendum putent. Sane, quum nobis propositum non sit, ut de jubilationibus Canonicorum, aliorumque Choro inservientium, heic ex professo agamus, satis erit lectorem remittere ad ea, quae in praedictis foliis exposuimus, et ad praefatae Congregationis resolutiones, quas ibi retulimus. Advertendum dumtaxat heic est, quod is, qui jubilationem obtinuit, non solum amplius non tenetur Choro interesse, sed neque residere in civitate, aut loco, ubi sita est Ecclesia Cathedralis, sive Colle-

giata, in qua Canonicatum, aut Praebendam, aliudve Beneficium Chorale obtinet;sed in illius potestate est,domicilium alibi figere.Qua in re melior est jubilati conditio, quam illius,cui datus est coadiutor.Hic enim licet a servitio Chori immunis evadat, adhuc tamen a civitate,vel loco Ecclesiae suae abesse non potest, nisi peculiare super hoc ipso Indultum obtineat, quod etiam ad certum definitum tempus tantummodo concedi solet.Hoc tamen jubilationum privilegia tantisper imminuit, quod, licet Beneficiarius hujusmodi neque Choro interesse,neque in loco residere teneatur,potest nihilominus ad Ecclesiae servitium rursus ab Episcopo evocari,si, propter illius absentiam,Divini cultus ratio detrimentum aliquod subire dignoscatur; prout aperte statuitur in antedictis decretis, et clare colligitur ex Decretali *Gregori IX. in Cap. Cum ad hoc*, *de Clericis non resident*.

XVI. Inter alia saluberrima decreta,quae renovata sunt in Tridentino Concilio, illud est etiam, quod legitur *c. 1. sess. 5. de reformat.* ubi statutum fuit, ut in omnibus Ecclesiis Cathedralibus peculiaris Praebenda constitueretur pro uno sacrae Theologiae Lectore, cujus esset exponere, et interpretari sacram Scripturam, in qua contineretur magnus ille thesaurus salutaris doctrinae, quem Spiritus Sanctus liberaliter hominibus est largitus. Porro decretum istud diximus in Tridentino Concilio renovatum fuisse: siquidem hujusce institutionis exordia deprehenduntur in Concilio quarto Lateranensi, quod sub *Innocentio III.* celebratum fuit,et ex quo desumptum est *Cap. Quia nonnullis*, *de magistris*. Historica monumenta, quae pertinent ad erectionem Praebendae Theologalis in singulis Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis,videri possunt apud *Thomassinum de veter.et nov. Eccles. dsscipl. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 10. et apud Van-Espen *Jur. Eccles. Vniv.tom.* 1.*part.* 1.*tit.* 11. *cap.* 6. Neque heic nobis aliud addendum remanet, nisi quod summus Pontifex *Benedictus XIII.* in sua Constitutione, quae incipit *Pastoralis officii*, anno 1725. edita, non solum Episcopos omnes excitare curavit,ut in suis Cathedralibus,et Collegiatis Theologalem Praebendam erigerent; sed praeterea jussit, ut eadem per concursum dignioribus, et aptioribus conferretur, iisque solum, qui magisterium, et lauream in sacra Theologia vel consecuti jam fuissent, vel intra annum consequi possent.

XVII. Juxta praesentem Ecclesiasticorum studiorum methodum,negari non potest, et in varias classes esse distincta:altera enim est eorum qui sacras Scripturas interpretantur; altera eorum,qui theologicas disciplinas, sive scholastice, sive dogmatice exponunt:altera moralistarum, qui de agendis, et vitandis in praxi disputant:altera demum eorum, qui sacros canones profitentur. Haec diversarum classium distinctio occasionem dedit nonnullis Episcopis, ut Sanctae Sedi aliquando in suis relationibus repraesentarent,pro Cleri utilitate,et instructione magis expediens fore, si a Canonico Theologo in suis Cathedralibus,et Collegiatis Theologia moralis traderetur, quam si idem Divinas Scripturas exponeret;ex ea potissimum ratione, quod sacrarum Scripturarum explanationem a Concionatoribus intelligere Clerus facile possit; Theologiam vero moralem ab aliis fere, quam a Canonico Theologo,addiscere nequeat. De hac etiam re actum fuit,quum nos a Secretis essemus saepe dictae Congregationis Concilii; quin etiam typis impressus fuit Discursus quidam noster,in ea Congregatione relatus, quae habita fuit die 5. Junii an. 1723. qui legitur *in Thesauro Resolutionum tom.* 2. *pag.* 329. In eo probavimus, decretum illud Tridentini Concilii, sive ejus verba considerentur,sive ratio habeatur praxis, et consuetudinis sequentium temporum,aeque comprehendere Scripturarum sacrarum expositionem,ac Theologiae scholasticae disciplinam, et a Canonico Theologo non magis suo muneri satisfieri, si sacros Scripturae libros explicet et declaret,quam si in Theologia scholastica Clerum erudiat: dummodo heec talis sit,qualem *Melchior Canus* tradendam, addiscendamque suadet *in suo lib.* 8. *de Locis Theologicis cap.* 1. et quidem nos etiam indicavimus *in nostra Institutione* 42. *pag.* 220.*et seq.* quae scilicet circa quaestiones gravis momenti, et utilitatis versetur, easque pertractet, allatis Divinae Scsipturae testimoniis, Conciliorum decretis, et Patrum auctoritatibus. Vlterius adnotavimus, nonnullorum Episcoporum mandato laudabiliter factum esse, ut per Canonicum Theologum ea traderetur Theologia, quae est de conscientiis, et moribus dirigendis;id unum vero minime decisum fuisse, num, juxta Concilii mentem, Canonicus Theologus suum munus satis adimpleat, si explicando Juri Canonico operam praestet.Sane professores Juris Canonici aliquando Praebendam Theologalem se posse consequi contenderunt, etiamsi laurea

doctorali in sacra Theologia insigniti non fuissent, satis esse censentes, se lauream reportasse in Jure Canonico. Et quidem inficiari non possumus, arcto inter sese vinculo copulari Theologiam moralem, et Canonici Juris scientiam, sicuti in citato Discursu ostendimus: nihilominus, quum hodie hae facultates, tamquam ab invicem distinctae, diversa ratione tractentur, et magisteria seorsum conferantur, statueritque Concilium, ut is Theologus Canonicus eligatur, qui in sacra Theologia sit Doctor; merito a sacra Congregatione responsum fuit, ad consequendam Praebendam Theologalem, generaliter loquendo, satis non esse, ut quis in Jure Canonico Doctoris gradum adeptus fuerit; in casibus tamen particularibus videri posse, an expediat eamdem Praebendam alicui sacrorum canonum Magistro conferre, qui scilicet cum Juris Canonici lectione ea quoque conjungere valeat, quae pertinent ad Theologiam moralem: quod sane ad aliquibus magna cum laude praestitum fuisse, et adhuc praestari dignoscitur, ut patet ex eruditis eorum Operibus typis impressis. Videatur responsum ejusdem Congregationis ad dubium propositum die 5. Junii 1723. *in Thesauro Resol. tom. 2. pag.* 321.

XVIII. A Canonicis ad Parochos transeundo, occurrebant olim in Episcoporum relationibus frequentes eorum querelae de nimia facilitate, qua admitti dicebant appellationes, ab ipsorum judicio interpositas ab aliquibus, qui in concursibus ad vacantes Parochiales Ecclesias indictis postpositi fuerant. Sane, Prochiales Ecclesias dignioribus conferendas esse, atque iis, qui aetate, moribus, doctrina, ceteris antecellant, statutum habetur *in Can. Si forte, dist. 63. in Cap. Quoniam de jure patronatus, et in Cap. Constitutis, de appellationibus*. Quod ut executioni fideliter mandaretur, in sacro Tridentino Concilio *cap.* 18. *sess.* 24. *de reform.* lata fuit lex de concursibus habendis in collectione earum Parochialium, quae vel ad liberam Ordinarii collationem, et provisionem pertinent, vel juris patronatus Ecclesiastici sunt; ut scilicet collator ex praevio examine concurrentium, tum quoad doctrinam, tum quoad alias requisitas qualitates, digniorem inter ceteros dignoscere valeat, eique Parochialem Ecclesiam regendam committere. Sacri Concilii sanctionibus obsecundando Sanctus *Pius* Papa V. *in sua Constitutione* 33. *in antiquo Bullario tom.* 2. declaravit, ut, si quis de judicio Episcopi quereretur, quod Parochialem Ecclesiam immerenti contulisset, vel ei, quem ipse meritorum cumulo superaret, appellationem interponere posset vel ad Metropolitanum, vel ad Apostolicam Sedem; eo interim, qui ab Episcopo delectus fuisset, in Parochiae possessione manente.

XIX. Sed, quoniam nihil est tam sanctum, ex quo in infinita circumstantium rerum, et casuum varietate, aliquod non nascatur absurdum; hinc est, quod superioribus temporibus, si quis a judicio Episcopi provocasset, ac coram Judice appellationis probare voluisset, se magis doctum, et idoneum, majoribusque meritis commendatum esse, quam is, qui sibi in concursu praelatus fuerat, id aliter obtinere non poterat, quam ipsum aemulum vocando ad novum examen, coram appellationis Judice habendum. Ex quo haec sane inconvenientia sequebantur: primum, quod contra juris regulas appellatio admittebatur, antequam gravaminis probatio fieret: alterum, quod qui in Parochialis Ecclesiae possessionem jam erat, eam deserere cogebatur, ut coram Judice appellationis personaliter se sisteret, neque solum ad Curiam Metropolitanam pergere, sed, si appellatio ad Sedem Apostolicam interposita fuerat, ad Vrbem etiam ex longinquis regionibus venire jubebatur, ut novo examini se subjiceret, novoque facto periculo ostenderet, se merito unum ex omnibus ad regendam Paroeciam ab Episcopo electum fuisse: tertium denique quod, quum inter primum, et secundum examen, non breve temporis spatium plerumque intercurrere deberet, facile evenire poterat, ut, qui in primo examine minoris doctrinae specimen dederat, ideoque Parochiali Ecclesia exclusus merito fuerat, in secundo se doctiorem probaret, aptioremque eo, cui Ecclesia ab Episcopo collata fuerat: assiduo enim studio magna cum animi contentione interea adhibito, eam sibi doctrinam comparare poterat, qua tempore prioris examinis certe carebat. Itaque periculum erat, ne judicium Episcopi, in Parochialis Ecclesiae collatione prolatum, superioris Judicis sententia irrationabile declararetur, non sine Episcopalis existimationis detrimento, licet absque ulla ipsius Episcopi culpa: siquidem is judicium suum interposuerat super priore concurrentium experimento, in quo procul dubio appellans ille minus idoneus aemulo suo agnitus fuerat; superioris autem Judicis sententia cadebat super novo

eorumdem concurrentium examine, in quo is, qui antea fuerat postpositus, ideo forsan alteri praeferendus apparebat, quod interim majorem doctrinam improbo labore acquisierat.

XX. Episcoporum querelas in hoc rerum genere nos ipsis olim saepe dictae Congregationi Concilii repraesentare, pro Secretarii munere, quod gerebamus, omnino necessarium duximus; ac praedictorum, aliorumque inconvenientium seriem scripto exponentes, eorum originem in eo sitam ostendimus, quod examina concurrentium ore tenus fieri solebant. Quae consuetudo si tolleretur, juberetur que, ut in posterum examina hujusmodi scriptis consignarentur, ita ut utriusque concurrentium tam consuetam expositionem Evangelii, quam resolutionem modalium quaestionum, quae proponuntur, scripto exaratas exhibere deberet; tunc demum futurum duximus, ut malis hisce omnibus occurreretur. Porro, retenta consuetudine nihil scribendi ex iis, quae a concurrentibus dicebantur, absurda illa omnia necessario consequi debebant: quum neque prohiberi possent appellationes eorum, qui se judicio Episcopi gravatos esse contenderent, neque vero Judex appellationis aliter praetenso gravamine cognoscere posset, quam ipsos concurrentes vocando ad novum examen coram se habendum; quo indicto, jam Parochus adeptam Ecclesiam relinquere cogebatur, aliisque malis omnibus, quae supra narravimus, aditus aperiebatur. Quod si, vocali examine sublato, nova induceretur consuetudo, ut concurrentium experimenta proprio ipsorum charactere scriberentur, et scripta ac obsignata in actis servarentur, nullus praedictis incommodis relinqueretur locus. Interposita enim appellatione, quum acta concursus ad superiorem Judicem transmittenda essent, tunc pronum et facile ostendimus fore, ut, iis tantummodo inspectis, et visis explicationibus Evangelii, ac responsionibus datis ad theologica quaesita in concursu proposita, Judex appellationis decerneret, an recte appellatum fuerit, necne, et an rationabiliter, aut secus, ab Episcopo judicatum fuerit, absque eo quod provisus ab Episcopo Ecclesiam suam relinquere cogeretur, ut iterum examini se subjiceret. Vbi etiam opportunissimum fore diximus, si inter acta concursus, authentica documenta servarentur, a singulis concurrentibus prolata super peculiaribus meritis et qualitatibus, quibus se ad Parochialem Ecclesiam adipiscendam commendari censuerunt. Certum est enim, non eum semper, qui majori doctrina et scientia pollet, ad regendam Parochialem Ecclesiam magis aptum censeri debere: contingere autem posse, ut aliquis doctrinae suae merito confidens, a judicio Episcopi provocet; quum tamen hic alterum illi praetulerit, non quia doctiorem, sed quia sufficienti simul doctrina praeditum, simulque aliarum qualitatum cumulo magis commendatum, ideoque ad curam animarum aptiorem existimaverit. Hac itaque nova methodo concursibus habendis praestituta, conclusimus, fore, ut neque tolleretur concessae appellationis remedium, neque tamen adeo frequenter, aut levi de causa, hujusmodi lites ad superiora tribunalia deferrentur; delatae vero, facili ratione, et sine magno concurrentium incommodo definiri possent. Quae omnia a nobis peculiari Dissertatione comprehensa, praedictae Congregationis examini subjecta fuerunt die prima Octobris anni 1720. ejusdemque Congregationis decreto, die 16. sequentis mensis Novembris edito, plenissime adoptata et comprobata. Quare, accedente fel. record. *Clementis* Papae XI. auctoritate, encyclicae litterae ad Episcopos conscriptae fuerunt, quibus indicatus fuit novus hujusmodi ordo in habendis concursibus ad Parochiales Ecclesias exinde servandus. Discursus noster typis impressus est, legiturque *in Thesauro Resolutionum tom.* 1. *pag.* 382. *et seq.* Resolutiones vero *pag.* 385. *et seq.* Encyclica epistola expedita fuit de die 10. Januarii 1721. et est in ordine *octava* in Bullario *Clementis XI.* inter ea quae spectant ad Congregationem Concilii. De omnibus autem latius etiam disseruimus *in nostra Institut.* 7. *Latinae editionis*.

XXI. Sublatis per opportunum hujusmodi remedium justis Episcoporum querimoniis, quibus causam dabat antiqua methodus, qua et concursus habebantur, et admittebantur appellationes eorum, qui Episcopali judicio gravatos se esse contendebant; aliud instantiae genus aliquando in eorum relationibus inventum fuit: ut scilicet alteri malo, quod in aliquibus dioecesibus frequens admodum est, opportune provideretur. Saepe enim contingit, ut ii ipsi Parochi, qui vel a Patronis laicis nominati, examine facto, idonei et habiles ab Episcopo reperti sunt, vel, si Parochialis Ecclesiae provisio per concursum facta est, in ipso concursu doctiores aptioresque judicati, ideoque ceteris competitoribus praelati

fuerunt, temporis decursu, indocti et inhabiles comperiantur, aut tales evadant, quum post adeptam animarum curam necessarium studii exercitium omnino reliquerint. De hoc etiam actum fuit in dicta Congregatione Concilii, dum nos illius Secretarii officium gereremus, instantibus nonnullis Episcopis, et praecipue Legionensi, in relatione status Ecclesiae; cui, re discussa in Congregatione die 15. Decembris anni 1725. responsum fuit, *observanda esse antiqua decreta*: quae quidem ad sequentia reducuntur: nimirum, a prudenti Episcopo in re tam gravi non esse inconsiderate procedendum; non esse praebendas nimis facile aures fallacibus vulgi vocibus, clamantis, imperitum Parochum esse, et administrandae Paroeciae ineptum; si vero de ejusdem imperitia, et ignorantia probabiles notitiae, et gravia argumenta suppetant, tunc in potestate Episcopi esse, etiam extra visitationem, omni judicii forma seclusa, hujusmodi Parochum ad examen revocare, quamvis alias ab eodem Episcopo in praecedenti examine approbatus fuerit. Ita olim sacra Congregatio respondit Episcopo Pampilonensi die 22. Septembris anni 1668. sicuti legitur *in libro decretorum 26. pag. 108. Quum sub die 15. Januarii 1667. ad instantiam Episcopi Pampilonen. ab hac sacra Congregatione resolutum fuerit primo, posse Episcopum examinare Parochos, et Rectores semel approbatos ad curam animarum, quando adest vehemens suspicio de illorum imperitia; secundo, posse ad hujusmodi examen procedere etiam extra visitationem; tertio, ad dictum examen faciendum, haud necesse esse, ut judiciales probationes imperitiae praecedant: nunc supplicat Episcopus ipse, per hanc sacram Congregationem ulterius declarari, an in actu visitationis dioecesis possit Episcopus examinare Parochos, quotquot visitat, etiamsi contra illos, vel aliquem ipsorum, non vigeat suspicio imperitiae*: et Congregatio respondit: *Negative*. Quumque ex vehementi suspicione, sive ex semiplena probatione imperitiae, liceat Episcopo ad examen revocare Parochum illum, quem ipsemet olim ad animarum curam approbavit; multo magis id agere poterit, si agatur de Parochis in hujusmodi officio a praedecessoribus Episcopis constitutis. Quae de re multa sunt Congregationis responsa. Primum est die 26. Augusti 1628. *lib. 13. decretorum pag. 520. a terg. Sacra etc. censuit, Episcopos successores posse, superveniente rationabili causa, iterum ex officio etiam extra visitationem, examinare Parochos alias ad Ecclesias Parochiales approbatos*. Secundum diei 13. Januarii 1635. *lib. 15. decretorum pag. 146. a terg. Sacra etc. respondit, Episcopos successores, superveniente rationabili causa, posse etiam ex officio iterum examinare tam in visitatione, quam extra, Parochos, quamvis Regulares, approbatos tempore provisionis Parochialium*. De hac ipsa materia videri potest *nostra Institutio 9. Latinae editionis*. Comperta vero per novi examinis experimentum Parochi inscitia et imperitia, locum habere debet sacri Tridentini Concilii decretum, quod extat *c. 6. sess. 21. de reformat.* ubi statuitur, ut Episcopi, etiam tamquam Sedis Apostolicae delegati, hujusmodi Parochis illiteratis et imperitis Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare possint.

XXII. In hujus capitis complementum nihil remanet aliud, quam pauca quaedam referre, quae pertinent ad subjiciendos iterato examini Sacerdotes sive Seculares, sive Regulares, quibus facultas excipiendi sacramentales Fidelium Confessiones ad certum determinatum tempus data fuit. Etenim Episcopi, et Ordinarii jure meritoque contendunt, eo determinato tempore elapso, ex. gr. completo anno, ad quem aliquibus facultatem audiendi secularium Confessiones impartiti fuerant, posse se iterum ad examen eos revocare, et novum de eorum doctrina periculum facere; contra vero obniti, et conqueri solent de hac re Sacerdotes, praesertim Regulares. In hac materia videri potest *nostra Institutio 86.* in qua Apostolicas Constitutiones retulimus, quibus tribuitur, et asseritur Episcopis haec facultas, qua, licet contra clamitent Regulares, spoliari non possunt. Excipiendus est tamen casus, quo potestas audiendi secularium Confessiones aliquibus Regularibus, praevio examine, per eosdem Episcopos concessa fuerit sine ulla temporis limitatione. Tunc enim illis sic approbatis concessam potestatem adimere, aut suspendere nequeunt, nisi forte contraria aliqua supervenerit causa, et quidem ad ipsas sacramentales Confessiones pertinens, juxta *Innocentii IX.* Constitutionem, quae incipit *Cum sicut accepimus*; de qua nos ipsi mentionem fecimus in nostra Constitutione, super Anglicanis Missionibus edita, cujus initium est *Apostolicum Ministerium n. 6.* data die 30. Maji 1753. cui, si Deo placuerit, locus erit *in tom. 4. nostr. Bullarii*.

XXIII. Aliquando etiam Episcopi in suis relationibus quaesti sunt de Ecclesiasticis dioecesis suae, quod proprii status dignitatem indecoris, vilibusque ministeriis, et muneribus foedent, eaque agant, quae seculares ipsos maxime dedecent. Quibus aliud remedium suaderi, aliudve consilium praeberi non potest, quam ut contra delinquentes utantur jure suo *ad tramites sacrorum canonum*, sicuti etiam legitur in Constitutione *Innocentii XIII.* quae incipit *Apostolici ministerii*, quam ejus Successor *Benedictus XIII.* postea confirmavit, quaeque pro Ecclesiasticae disciplinae in Regnis Hispaniarum conservatione edita fuit. Aliae praeterea sunt Ecclesiasticorum actiones, de quibus Sanctam Sedem consulere in suis relationibus studiosi et vigilantes Episcopi non omiserunt; de quibus in sequenti capite agemus.

CAPUT DECIMUM.

In quo subsequitur tractatio de tertia Parte relationis status Ecclesiae.

Quum olim ex veteris officii nostri debito percurreremus relationes status Ecclesiarum, quae ab Episcopis transmittuntur; quumque ad summi Pontificatus apicem nullis licet nostris meritis evecti, plures habuerimus coram nostris Congregationes, ut et perspecta nobis essent, quae de Cleri moribus referuntur ab Episcopis, et opportuna ipsis remedia ad invectos abusus eliminandos indicare possemus, atque ita eo clarior elucesceret maxima, qua afficimur, omnium Ecclesiarum solicitudo: animadvertimus, leviter et modeste satis attingi quaedam veluti capita, ex quibus ajebant Episcopi certos quosdam in Clerum irrepsisse, atque irrepere abusus, qui sane ipsis culpae verti non poterant; propterea quod in Episcopi auctoritate haud positum erat Ecclesiasticos sibi subditos, rescriptis Congregationum, aut Brevibus Apostolicis, quodam quasi clypeo, se obtegentes, ad recti normam revocare.

II. Nonnulli reperiuntur quibusdam in civitatibus et dioecesibus seculares Sacerdotes, qui medicam, et chirurgicam artem profitentur. Id autem Sacerdotali muneri, et dignitati indecorum haberi, quandoque testantur Episcopi: et tamen ajunt, praeviis superius indicatis rescriptis, et Brevibus, artes hujusmodi per Sacerdotes tuto, palamque exerceri.

III. Ne res diversae simul commisceantur, plures secernendae sunt casuum species. Sunt enim nonnulli, qui, dum in laicorum numerum recensebantur, medicam artem exercuerunt, ejusdem deserendae animo ad Ordines promoveri postulant: sunt alii, quibus mens est, aegris curandis operam studiumque impendere, etiam quum sacris Ordinibus fuerint insigniti. Nec in unum veluti acervum conjiciendi sunt Seculares, et Regulares Clerici; neque medica cum chirurgica arte permiscenda. Inest quippe singulis recensitis casibus, quod peculiari animadversione expendatur.

IV. Si quis adhuc laicus physicum egit, vel etiam chirurgum, dummodo suam ipse artem optime noverit, omnemque diligentiam ac studium juxta artis praecepta adhibuerit in aegris curandis, licet eorum aliquis e vivis excesserit, nulla, si strictae canonum censurae insistere velimus, irregularitate innodatur: *Tandem physici, vel chirurgi, si periti sint in arte, et nihil omiserunt de contingentibus, et habuerint super hoc sanam conscientiam, poterunt promoveri, si causa eorum aliquid in homine contigerit*: sunt verba S. Petri Coelestini *in suo Opusc. 7. part. 4. sect. 1. c. 3. t. 25. Biblioth. Patr. pag.* 822. Attamen constat, in hac ipsa facti specie a Congregationibus, et Secretaria Brevium quasdam dispensationes, quas vocant *ad cautelam*, concedi consuevisse; vel quia hi, qui medicam artem exercuerunt, subinde ad sacros Ordines promoveri exoptant, licet nullius certae culpae meminerint, quae ipsorum conscientiam perturbet, quum tamen certo sciant, semper se usos fuisse omnibus ab arte praescriptis regulis ad expellendum morbum, qui aegrotum interemit, sibi tutius consulere cupientes, rescriptum, vel Breve dispensationis ab irregularitate *ad cautelam* satagunt obtinere; vel quia non desunt cautiores Episcopi, qui renuunt manus imponere medicam artem professis, nisi aliquod proferant hujusmodi dispensationis Breve, sive rescriptum: verentur enim, ne physicus in tanta curationum frequentia quandoque aliquid, quamvis praeter animum, deliquerit. Verum, quum talia rescripta, vel Brevia non consueverint indulgeri, nisi prius audito Episcopo, cui ea cura mandatur, ut distincte referat casus omnes animadversione dignos, eorumque peculiares circumstantias, insimulque exponat, quonam consilio orator ad Ordines sacros promoveri exposcat; quisque facile intelli-

gere potest, hisce omnibus sedulo praemissis, si quid minus rectum consequatur, illud minime adscribendum esse Brevibus, vel Congregationum rescriptis, sed parum accuratae relationi ab eo transmissae, qui, quum investigare omnia, ac referre deberet, aliqua tamen praetermisit, quae, si perspecta fuissent, concessioni Brevis, vel rescripti moram impedimentumque injecissent; vel saltem adscribendum esse humanae imbecillitati, quae aliorum fraudibus, et machinationibus nimis est obnoxia.

V. Sermonem nunc convertentes ad eos, qui, quam antea exercuerant, medicam artem, etiam post susceptos Ordines profiteri volunt, praemittendum ducimus, juxta veterem Ecclesiae disciplinam, vetitam haud fuisse artis medicae exercitationem iis, qui in sacris Ordinibus constituti essent. *Salutat vos Lucas medicus*: legitur *in epist.ad Coloss.c.4. vers.14.* Sanior ac receptior opinio vult, ibi ab Apostolo designari *S.Lucam* Evangelistam, huncque egisse medicum, etiam postquam ad Sacerdotalem gradum conscenderat. In vita *S.Juvenalis* Narniensis Episcopi, apud Bollandistas, dicitur ille ex Africa Romam acccessisse *Presbyter, arte medicus*. Testatur *Rufinus lib.10.cap.30.* S.Eusebium Episcopum Vercellensem, post Alexandrinum Concilium, Orientem, atque Italiam peragrasse; quo in itinere *medici pariter, et Sacerdotis fungebatur officio*. Ad veterum hunc morem eo magis comprobandum eruditi viri utuntur quoque binis *Theodoreti* epistolis, quarum altera est 114. altera 115. ad Apellam, quibus commendatur *Petrus* Sacerdos, *qui hanc artem*, medicam scilicet, *cum ratione tractat, et hanc morbus exornat*. Denique inter Edessenae Ecclesiae Clericos, qui decimae actioni Chalcedonensis Concilii in causa Ibae, subscripserunt, alter sic subscriptus legitur: *Sabas Diaconus, qui dicor medicus*. Verum, quia subinde Ecclesia, justis ac urgentibus de causis, interdicendum censuit Monachis, et majorum Ordinum Clericis, medicae artis exercitium, uti videre est *can. 6.* Concilii Remensis habiti sub *Innocentio II.* anno 1131. et *can.9.* Concilii Lateranensis eodem sedente Pontifice celebrati anno 1139. in Collectione Labbeana *tom.10. col.984. et col. 1904.* haecque disciplina constabilita fuit ab *Alexandro III. in Cap. Non magnopere*, et ab Honorio III. *in Cap. Supec specula, ne Clerici, vel Monachi*; ac denique protracta et ampliata fuit ad Clericos quoque minoribus tantum Ordinibus initiatos, seu Ecclesiasticum Beneficium possidentes; hinc sequitur, necessarium nunc esse his omnibus Apostolicum Indultum, ut medendi artem valeant exercere. Quapropter omni prorsus destituitur fundamento eruditus conatus Agnani, Regii physici in Gallia, qui anno *1696.* Tractatum typis edidit, Gallico idiomate conscriptum, cui titulus *Presbyter Medicus*, in quo illud probandum assumit, nihil esse tam congruum, quam quod medicus semper sit Sacerdos, vel Monachus.

VI. Quodlibet dispensationis Indultum, indole quadam sua, duo haec requirit: justam videlicet causam, hujusque legitimam probationem; ut et Superior tuta conscientia imploratam auctoritatem suam praestare possit, et orator obtento dispensationis beneficio uti valeat. Itaque, quum res est de secularibus Clericis, sacris Ordinibus insignitis, qui artis medicae exercendam facultatem implorant, pro obtinendae dispensationis causa plerumque affertur, civitatem, oppidum, vel pagum, in quibus Clericus artem profiteri cupit, destitui penitus seculari medico, facultate hujusmodi satis instructo: vel, si qui forte adsint laici medici, ad eum tamen numerum dicuntur non pertingere, qui aegris in civitate, oppido, vel pago curandis sufficiat. Est et alia legitimae dispensationis causa, desumpta ex Clericis, ipsiusque familiae egestate, quae non nisi honesto lucro, ex arte medica percipiendo, levari possit.

VII. Si autem sermo sit de Regularibus, animadvertimus primo, Summos Pontifices nonnulla artis medicae exercendae privilegia concessisse Regularibus in Missionarios ablegatis, propterea quod fuerit experientia satis compertum, conferre id plurimum ad ampliorem faustumque Missionum progressum. Inspiciatur Constitutio *Clementis X.* cui initium *Cum sit dilectus, tom. 7. Bull. nov.Rom.pag.37.* et altera Clementis XII. incipiens *Cum sit, tom. 14. ejusdem Bullar.* Hujusmodi vero facultates, Regularibus Missionariis tributae, omnino exercendae sunt ad normam Decreti Congregationis de Propaganda Fide; in quo sequentes providae conditiones recensentur: *Ut videlicet Missionarius sit in arte medicinae peritus; ut eam gratis exerceat; ut absque incisione, et adustione operetur; ut in loco, ubi Missionarius degit, non sint medici, et chirurgi laici, vel sint haeretici, aut haebrei*. Quod vero spectat

ctat

ctat ad eos Regulares, qui, ex Instituti sui ratione, hospitalium curam et administrationem obtinent, cujusmodi sunt ii, qui Regulam S. Joannis de Deo profitentur; illud praemonendum est, facultatem exercendi medicinam extra Hospitalia eorum curae et regimini subjecta, ab Apostolica Sede tantummodo concedi posse: quum ejus concedendae auctoritatem Apostolicis Nuntiis, et Superioribus Regularibus ademerit *Vrbanus VIII.* uti videre est in ejus Constitutione relata *in Bullar. praedictae Religionis pag.* 227. *et pag.* 242. Vt autem in eum finem cum praefatis Regularibus dispensetur, una haec subesse potest justa causa; quod nimirum in civitate, oppido, vel pago, is laicorum medicorum numerus non habeatur, qui ad ferendam aegrotorum indigentiis opem necessarius videatur. Si enim ponamus, plures in aliqua civitate adesse medicos, suam artem probe callentes; quis credat, unum aliquem, et quidem Religiosi Ordinis Professorem, tanta prae ceteris excellentia praestantem ibidem existere, ut medicae artis exercitium ipsi interdicere, in publicum vergat populorum incommodum? Diximus, casum hujusmodi vix credendum videri posse: attamen *Ordericus Vitalis ad annum* 1059. de Radulpho Monacho haec habet: *Vt in Grammatica, et Dialectica, in Astronomia quoque nobiliter eruditus est, et Musica, Physicae quoque scientiam copiose habuit, ut in Vrbe Salernitana, ubi maxime medicorum scholae ab antiquo tempore habentur, neminem in medicinali arte, praeter quamdam sapientem matronam, sibi parem inveniret.* In duabus S. *Bernardi* epistolis, 67. nimirum, et 68. quae inscriptae sunt Monachis Flaviacensibus, agitur de quodam Monacho, qui e coenobio aufugerat, propterea quod Abbas eum sape saepius extra monasterium ad aegros curandos dimittebat, eaque ratione ipsum a Regularis Instituti observantia abstraebat: *Abbas meus habebat me, non Monachum, sed medicum. Cogebat servire, immo ipse serviebat per me, non Deo, sed seculo, quando, ne secularium malevolentiam incurreret Principum, mederi me compellebat.* Haec leguntur in epistola 67. In subsequenti vero epistola 68. postquam idem Sanctus retulerat, hujusmodi factum ab Abbate pernegari, hisce verbis concludit: *Ipsum, qui hoc dixit, falsitate arguitis. Si mentitus sit, nescimus: ipse viderit. Sed hoc scimus, quia, sive per se ipsum, ut vos fatemini, sive per vos, ut ipse testatur, hoc fecerit, in magno interim periculo fuerit.*

VIII. Neque vero Clericis, et Monachis illimitata, ac arbitraria conceditur artis medicae exercendae facultas, sed in ipsis Indulti litteris nonnullae satis providae conditiones apponuntur. Et primo quidem in omnibus dispensationum litteris conditionalia haec verba inscribuntur; medicinam scilicet exercendam *absque incisione, et adustione*: quae verba desumpta sunt ex Decretali *Innocentii III. in Cap. Sententiam, ne Clerici, vel Monachi*. Quum vero Indultum Clerico Seculari, majoribus Ordinibus insignito, in eum finem conceditur, ut propriam, familiaeque suae inopiam levare possit, in litteris clausula haec apponitur; videlicet, Indultum eousque vim habiturum, quousque orator certos Ecclesiasticos redditus, vel residentiale Beneficium fuerit assecutus. Olim altera quoque clausula inserebatur hujusmodi Brevibus, et rescriptis, qua vetabatur Medico Ecclesiastico quidquam vel a sponte offerentibus accipere. At, quia evidens suberat periculum, ne hujusmodi praeceptum infringeretur, et quia insuper clausula ipsa minime congruere videbatur dispensationibus illis, quae Clerico conceduntur, ut sibi, et indigenti familiae possit consulere; ideo, illa sublata, mitior altera invecta est, qua Ecclesiastico Medico prohibetur quidem, ne quid exposcat, at integrum ipsi relinquitur sponte oblata recipere, praeterquam si a vero egeno offerantur: neque enim ei permittitur quicquam a veris pauperibus, quantumvis sponte offerentibus, accipere. Dispensationis denique litteris, quae ad Regularium favorem expediuntur, ea semper inest modificativa clausula, ut nihil penitus ab ipsis recipiatur, sed artis subsidia infirmis per eos gratis omnino exhibeantur.

IX. Quum et Indultorum causas, et conditiones, quibus illa circumscribuntur, et temperantur, recensuerimus; reliquum est, ut de probationibus disseramus, quae ad verificandas causas in precibus expressas requiruntur. Quicumque sit orator Ecclesiasticus, Secularis, vel Regularis, nunquam oblatae preces obsignantur, vel Breve expeditur, priusquam Episcopus retulerit de viri peritia in arte medica, deque civitatis, oppidi, vel loci, ejusdem medicam operam exposcentis, non affectata indigentia. Quin immo, si Ecclesiasticus in Ordine Religioso professus sit, Superioris Regularis praeterea relatio exquiritur circa mores illius subditi extra hospitalia Reli-

gionis medicum agere cupientis; utque praeterea constet, quod utrique muneri, medendi scilicet aegrotis in hospitalibus Religionis languentibus, aliisque extra degentibus, possit cumulate satisfacere. Quod si quandoque maxima locorum distantia, vel urgens allegata necessitas efficiat, ut, non expectata Ordinarii relatione, rescriptum expediatur, vel Breve dispensationis transmittatur; illa tamen, una cum universo negotio, ad Ordinarium diriguntur in forma, quam vocant, commissaria: ita ut ad illum pertineat sedulo explorare, an causae in supplici libello expositae veritati innitantur; si autem minus verae reperiantur, ab obtentae gratiae executione abstineat: perspecta quippe est protestatio *Alexandri III.* Pontificis in Decretali *Si quando, de rescriptis*, cui Successores Pontifices semper adhaeserunt, et adhaerent: *Patienter sustinebimus, si non feceris, quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum.*

X. Rebus autem sic se habentibus, si etiam malo fato contingat, Ecclesiasticum aliquem, non satis in arte peritum, aegris curandis operam suam praestare, vel medicum se exhibere aliquo in loco, sufficienti medicorum laicalium copia non destituto, vel denique, obtento Indulto pro eo loco, in quo laicorum professorum copia non aderat, ad alium locum transire illorum numero redundantem; facile quisque intelliget, hujusmodi abusus nequaquam potuisse, vel posse referri in eum, qui indultum exercendae artis concesserit; sed ei adscribendos esse, qui vel incuria et negligentia, vel alia de causa id fieri passus est, ac patitur, quod ne fieret, pro viribus debuisset, ac deberet obsistere.

XI. Chirurgiae vero exercitium longe difficilius Ecclesiasticis permittitur: hujusmodi enim Indultum Seculari, vel Regulari Clerico tunc tantummodo concedi consuevit, quum nullus omnino adest in loco laicus chirurgiae professor, qui incolis illius opera indigentibus praesto esse possit: tuncque insuper, ad evertendum irregularitatis periculum, in rescripto, vel Brevi inscribitur ut plurimum clausula: *citra incisionem, vel adustionem*. Celebris plane est Decretalis *Innocenti III. in Cap. Tua nos, de homicidio*, in qua irregularitatem contraxisse declaratur Monachus, qui quum artem optime calleret, eamque, non spe lucri, sed Christianae charitatis affectu exerceret, tumorem, qui in mulieris gutture excreverat, ferro secuit, simulque eam monuit, ne se aperto aeri exponeret; quod quidem praeceptum quia mulier transgressa est, dum, ut segetes colligeret, ventorum inclementiam perpessa fuit, ex hac vita decessit: *Nos igitur Fraternitati tuae respondemus, quod, licet ipse Monachus multum deliquerit, alienum officium usurpando, quod sibi minime congruebat, si tamen causa pietatis, et non cupiditatis, id egerit, et peritus erat in exercitio chirurgiae, omnemque studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeo reprobandus, quod non, post satisfactionem condignam, cum eo misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare: alioquin interdicenda est ei Sacerdotalis Ordinis executio de rigore.*

XII. Medicam, et chirurgicam artem subsequitur advocationis officium, quod in Tribunalibus profitentur Ecclesiastici, sacris Ordinibus insigniti, in vim rescriptorum, et Brevium, quae concedi consueverunt, et ex quibus ingens asseritur abusuum series in eversionem canonicae disciplinae profluere. Conquestio tamen nullo fundamento innititur; tum quia perexiguus est hujusmodi rescriptorum, et Brevium numerus; tum quia, si de rescriptis agitur, haec quidem non aliis clausulis verbisque contexta sunt, quam quae in canonicis sanctionibus habentur; adeo ut dici potius mereantur declarationes eorum, quae a sacris canonibus hac de re constituta reperiuntur, quam Juris Canonici relaxationes. Enimvero neque rescripta, neque Brevia Monachis unquam, aut Canonicis Regularibus conceduntur; quod plane consonum est Decretali *Clerici*, alterique *Ex parte tua, de postulando*. Seculari autem Clerico minorum Ordinum, etiam Beneficiato, item Subdiacono, immo et Sacerdoti, Jus ipsum Canonicum permittit, ut se advocatos in tribunalibus quidem Ecclesiasticis libere exhibeant; in laicalibus vero, et coram seculari Judice, se causa ibidem agitanda propriam ipsorum, vel Ecclesiae, cui praesunt, aut cui adscripti sunt, vel denique miserabilium personarum rem utilitatemque respiciat: quemadmodum legere est *in cit. Cap. Clericis*, et *in Cap. Cum Sacerdotis, de postulando*, recteque expendit etiam *Fagnanus in Cap. Magnus, num. 2. de obligatis ad ratiocin.* Quum ergo in rescriptis praeindicati casus tantummodo exprimantur, clare patet, per hujusmodi Indulta, Ecclesiasticis secularibus facultatem fieri ad-

vocationem exercendi in iismet facti speciebus, in quibus sacri canones hoc ipsis indulserunt. Optime novimus, studium Juris Civilis videri posse non omnino decere Ecclesiasticum, sacris praesertim Ordinibus insignitum; et tamen, sedulo hoc studio non praemisso, neminem posse re ipsa fieri, et agere advocatum. Verum extrinseca haec civilis studii cum Ecclesiasticae vitae instituto repugnantia evanescit, si perpendatur, tam arctam nostro hoc tempore inter Jus Canonicum, et Civile intercedere connexionem, eaque ita sese mutuo adjuvare, ut qui optime primum nosse cupit, alterius scientiam sibi comparare debeat. De hac cohaerentia a nobis actum est *superiori lib. 9. cap. 10. et seq.* Mabillonius de studiis monasticis disserens, quoad Juris Canonici cum Civili consonantiam haec habet *part. 2. cap. 5. n. 3. Monachos parum decet hujusmodi studium. Praeterea ipsis a* S. Basilio *interdicitur in epistola ad* S. Gregorium, *sicut etiam ab* Alexandro III. *Pontifice Maximo, praeter alios, qui omittuntur. Quod tamen de iis videtur intelligendum, qui id expresse profitentur, secus vero respectu illorum, qui Legum, vel Institutionum universalem dumtaxat ideam sibi comparare cupiunt, ut inde ad Jus Canonicum percipiendum facilius se introducere valeant, vel etiam ut ad recte judicandum de variis, quae contingunt, actionibus disponantur ingenia. Quod apposite* Petrus Blesensis *animadvertit, inquiens: Bonum est scire Leges, sed non ad quaestum, non ad iniquum Juris compendium, sed ad inquisitionem veritatis, et judicii aequitatem. Plurima etiam in* Theodosii, *ac* Justiniani *Codicibus extant, quorum scientia Superiores maxime decet. Domini* Gothofredi *notae in Theodosianum Codicem eruditionum copia undique scatent.* Quae hactenus dicta sunt, ad Congregationum rescripta pertinent. Fatemur, in Brevibus paulo liberalius agi. Sacerdoti enim seculari, qui scientiae, et Juris peritiae famam sibi comparavit, indulgetur, ut in tribunalibus etiam laicalibus possit tam civiles, quam criminales causas agere, prout advocati laici solent, dummodo in criminalibus judiciis ad defensionem tantummodo scribat, et agat; nec ei interdicitur, quin laborum praemium possit exposcere: superadditur tamen, eousque advocationis exercitium eidem permitti, quousque certos Ecclesiasticos redditus in congruam sustentationem, aut Beneficium residentiale fuerit assecutus. Unde patet, dispensationem in hunc finem ipsi concedi, ut habeat unde honestum sibi victum valeat comparare. Quapropter, si Sacerdoti vel ex patrimonialibus bonis, vel ex fructibus Beneficiorum, ac Pensionum, quas forte coelasset, congrua suppeterent alimenta; noverint Episcopi, ablatam sibi non fuisse auctoritatem interdicendi hujusmodi Sacerdoti, ne concessis in Brevi facultatibus utatur: quod quidem tunc etiam locum haberet, quum Sacerdos ita in advocati muneribus versaretur, ut offensionis, et scandali occasionem ceteris exhiberet. Rebus autem sic in suo lumine constitutis, difficile admodum videtur, in illis quidquam reprehensione dignum posse inveniri.

XIII. Affirmare quidem non possumus, nos legisse in relationibus status Ecclesiae querelam ullam adversus resignationes Beneficiorum, animarum curam, vel onus residentiae, et Choralis servitii adnexum habentium, quae *in favorem certae personae* fieri, et admitti consueverunt; sicuti nec quemquam Episcoporum conqueri legimus de coadjutoriis *cum futura successione*, quae fiunt non solum de Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam de Parochiis, Canonicatibus, aliisque inferioribus Beneficiis: negare tamen non possumus, quin ore tenus saepe jactari audiverimus hujusmodi querelas, easque etiam invenerimus penes aliquem Auctorem exscriptas. Nec enim desunt, qui contendant, per hujusmodi resignationes, et coadjutorias, repleri dioeceses Sacerdotibus, et Ministris parum idoneis, easdemque esse sacris canonibus, et Concilio Tridentino contrarias. At, licet ultro concedamus, minime probandum fore, si hujusmodi resignationes in excessivum numerum excrescerent, iisdemque, nullo praemisso conditionum, ac causarum examine, nullo personarum habito delectu, aditus patefieret; facile tamen evincere possumus, resignationes ipsas, et coadjutorum deputationes, proficuas, et necessarias esse, quoties intra congruum numerum consistant, nec aliter admittantur, quam quum ex praevia accurata discussione constiterit, nullam ex requisitis causis, et conditionibus desiderari; qui plane stylus est, quem Apostolica Sedes servare consuevit: easdemque ostendere possumus nec Juri Canonico, nec Tridentini Concilii decretis adversari.

XIV. Resignatio in favorem, vel favore certae personae, illa dicitur, qua Parochus, Canonicus, vel alius quilibet Beneficiarius, suum Beneficium in Superioris manus dimittit, eo tamen animo, et

expressa conditione adjecta,ut Parochia, Canonicatus,Beneficiumve dimissum,certae designatae personae conferantur ; adeo quidem , ut , si Superior alteri , quam designatae personae,Beneficium conferret , irritus plane esset collationis actus , juxta Glossam *in Cap. Olim , il primo , verb. Traditam , de restit. spoliator.*Quam in rem plurimum confert textus *in Cap. cum universorum , de rer. permut.* in quo haec proponitur facti species . Duo Praebendam obtinentes , non implorata Superioris auctoritate , inter se egerant , ac convenerant de propriis Praebendis sibi mutuo transferendis , ac permutandis : quum autem alter,praebendam alterius jam consecutus , suam ipse , non in alterum illum , sed , contra initam conventionem,in tertiam extraneam personam transtulisset , pronunciat Pontifex , eum , qui contra jus , et privata auctoritate , Praebendam suam alteri resignaverat , ea carere non debere,sed posse illam repetere, propterea quod deceptus fuerit , dum conditionem resignationi adjectam alter implere detrectavit . Superior autem , penes quem potestas est admittendi hasce resignationes pactionatas,et *in favorem*,unus est Romanus Pontifex:quum enim illae adversentur litterae,et positivae sanctioni Juris scripti *in Can. Plerique* , 8.*quaest.* 1.consequitur, privativam hanc auctoritatem esse Romani Pontificis;quippe qui unus positivo Juri supereminet ; et quoties opus est , Jus ipsum relaxare potest,juxta *Cap. Significasti, ae elect.*et *Cap.Proposuit,de concess. praebendae* .

XV. Adversus hujusmodi Beneficiorum dimissiones favore certae personae , non solum anteactis , sed nostris quoque temporibus , plures cumulantur querelae . Dicunt enim aliqui , dum hisce resignationibus locus relinquitur in Parochialibus Beneficiis , e medio tolli concursum a Concilio Tridentino praescriptum;subdunt , fieri exinde , ut ad Parochiales , Canonicatus , et reliqua Beneficia , personae plerumque immerentes assumantur : innuunt insuper , resignationes ut plurimum dirigi a resignante in personas sibi sanguine junctas , quod speciem quamdam habet hereditariae successionis in Ecclesiasticis Beneficiis improbatae ; in dubium denique revocant, an , ob inserta pacta , et conventiones , actus ab omni simoniae suspicione immunis pronunciari possit .

XVI. At contra,si aequioribus oculis percurratur nimia frequentia casuum,quibus Parochi, Canonici , vel Beneficiarii , ex contracto morbo,vel ob ingravescentem aetatem , inabiles efficiuntur ; si perpendatur animo, nonnunquam, quae humana imbecillitas est,reperiri Parochos, et Canonicos opportuna litterarum scientia destitutos ; si serio animadvertatur , indicatum a Jure remedium adjungendi Sacerdotem adjutorem senescentibus , et mala valetudine affectis, non semper in usum redigi, neque per eum urgentibus indigentiis plene consuli posse ;si tandem secum quisque perpendat , facile quidem esse proponere , ut illiteratus Parochus a Parochiali officio removeatur , eidemque substituatur idoneus Vicarius , at id ipsum perficere , non adeo facile , vel saltem non nisi post diuturnas lites et perturbationes obtineri posse , quum ceteroquin paratum opportunumque suppetat remedium ex resignatione , quam saepe Parochus in favorem personae sibi acceptae libenter exhibet , quin immo sibi permitti enixe postulat ; ecquis erit unquam , qui receptam disciplinam , sive morem , carpere jure possit? uti satis prudenter observat *Redingius in Historia Concilii Tridentini sess.* 24. *tom.* 4. *pag.*363.

XVII. Si autem hae rationes in una veluti lancis parte appendantur , altera vero statuantur , quae superius objectae fuerunt ; nullo negotio posteriores prioribus praeponderare dignoscentur . Insuper unicuique ex oppositis rationibus non deest peculiaris , et satis firma responsio . Et primo quidem asserebatur , per resignationes Parochialium *favore certae personae* , tolli saluberrimam concursus disciplinam. At haec satis valida haberi posset objectio , si omnes , vel saltem pleraeque Parochialium , praevia resignatione, conferrentur : secus vero, dum perpaucae , et insuper peculiaribus urgentibus causis , Parochialium resignationes recipiuntur . Quilibet Episcopus potest hoc sibi perspectum efficere , modo dioecesis suae Parochias recenseat, et , quae per concursum , quae per resignationem collatae comperiuntur, enumeret : perspiciet enim , numerum Parochialium,quibus servata concursus forma praepositus fuit Parochus , longe superexcedere exiguum illum Parochiarum numerum,quae resignatariis fuerunt concessae. Asserebatur secundo loco,ex invectis resignationibus consequi,ut Ecclesiastica Beneficia in immeritas personas conferantur. Verum,praeterquamquod reponi posset, id ipsum saepe etiam usuvenire,dum,praevio solemni concursu,libere Rectores seliguntur,quum

hominis non sit omnia inspicere, atque prospicere; in omnimodam propositae objectionis eliminationem mox infra subjicietur methodus, quae in admittendis resignationibus observatur, ut inde dignosci valeat, an quicquam intactum relictum fuerit, quo dignis pateat, indignis ostium occludatur; quod sane quilibet rei perspicuitate compulsus, id ita esse, fatebitur, et si secus quandoque contingat, id minime collatoris culpae adscribendum esse. Tertio loco proponebatur animadversio, resignationes, de quibus sermo est, inter consanguineos plerumque celebrari: quod speciem quamdam damnatae per sacros canones haereditariae successionis in Beneficiis Ecclesiasticis praesefert. In primis autem animadverti et illud poterat, plurima extare resignationum exempla, quibus non in consanguineos, vel affines, sed in extraneos plane Beneficia fuerunt translata; deinde aequiori animo perpendi, imaginem illam haereditariae successionis penitus abesse, quum nepos, consanguineus, vel affinis, digni et idonei comperiuntur; eoque casu nihil obstare, quo minus Beneficia illis resignari valeant. *Lupus Ferrariensis in epist.37.* Archiepiscopum Senonensem exoravit, ut cuidam Parocho, qui ob hebetiorem oculorum aciem suo muneri satisfacere non poterat, virum emeritum, illius propinquum, substitueret: *Peto, ut, ad supplicationem* Gerohaldi *Presbyteri, N. Diaconum, ejus propinquum, in ipsius titulo dignemini ordinari, quoniam difficultate visus frequenter non sufficit sacerdotale munus implere*. Hincmarus Remensis, hoc nomine accusatus, quod nepotem suum in Episcopum Laudunensem ordinasset, objectam accusationem ita retulit: *Reputatur etiam mihi, quod te nepotem meum gratia propinquitatis Episcopum ordinaverim, quasi non et alii per me sint ordinati Episcopi, qui non sunt mihi carne propinqui: et nolunt attendere mihi: hoc reputantes, quia non impedit ad quemquam ordinandum carnis propinquitas, si ordinandus fuerit electus, et petitus secundum Ecclesiasticas regulas*. Flodoardus quoque *in Historia* haec de se ipso commemorat: *Ego vero fractus aetate, et attritus infirmitate, ministerio me abdicavi Praelaturae coram eodem Praesule, qui me hoc absolvens, imposuit illud* Flodoardo *nepoti meo, septuagesimo aetatis meae anno*. Insuper quicumque in rerum usu aliquanto versatus sit, perfacile testari poterit, consuevisse Deum Optimum Maximum etiam ex hoc humano in carnem et sanguinem affectu utilitatem, et non exigua commoda in suam Ecclesiam derivare. Beneficiarius quippe, qui consanguineum in Beneficio sibi successorem exoptat, in id curam studiumque suum impendit, ut illum bonis moribus imbutum, scientiaque instructum, proposito honore dignum exhibeat; Ecclesiam quoque, ejusque bona, et aedificia, sarta tecta servare non negliget, ut expensarum incommoda expectato sibi successori subeunda non relinquat. Quarto tandem ac postremo loco concludebatur, resignationes ejusmodi adnexas semper habere conventiones, pacta, conditiones: ut non temere in suspicionem simoniacae labis venire judicentur. At, quum recensitis pactis et conditionibus id tantummodo caveatur, ut dimissum Beneficium transferatur in designatam personam, aut ad summum ut a resignatario certa aliqua pensio dimittenti quotannis persolvatur, nunquam affirmare licebit, hujusmodi resignationum actus simonia Divino Jure proscripta infici; sed, si quod vitium inest, fatendum erit, id Juri Ecclesiastico positivo dumtaxat adversari, ejusque censura damnatum esse: juxta doctrinam Glossae *in Cap. Ex parte, il primo, de officio Judicis delegat. et in Cap. Cum pridem, verb. Illicitae pactionis speciem, tit. de pactis*. Ex quo illud porro consequitur, si recensita pacta distincte exposita, plane perspecta, et comprobata fuerint a summo Pontifice, resignationem nec simoniacam esse, nec illicitam, quum illius actum, et adnexa pacta omnia rata fecerit is, qui universo Ecclesiastico Juri superior est, illudque potest sua auctoritate relaxare, uti recte concludunt Auctores. Quin immo tantum abest, ut in resignationibus favore certae personae simoniacum crimen passim lateat, ut ex illis potius validum remedium prodierit ad eliminandam simoniam illam Divino Jure damnatam. Certis quippe allatis relationibus detectum est, in quibusdam regionibus, ubi rumor increbuerat, resignationes favore certae personae non amplius locum, aut exitum habituras, invectum fuisse occultum, ac perniciosum abusum, quo fictitia Beneficia erigebantur eo consilio, ut illa subinde cum veris Parochiis, et Canonicatibus permutarentur, certa aliqua super hisce Parochialibus, et Canonicatibus pensione constituta: qua quidem improba methodo id assequebantur, quod alias jure obtinuissent, si Parochialium, aut Canonicatuum resignationes in favorem certae personae, juxta

receptum stylum, factae fuissent, et admissae.

XVIII. Quae hactenus disputata sunt, satis superque esse deberent ad eradicandam tandem, si fieri unquam poterit, zizaniam, quae identidem disseminatur. Verum, quia intrinsecis rationibus quandoque praepollere solent auctoritates, et res judicatae tribunalium, licebit nobis has supertradere notitias. *Arnulphus Buzaeus*, in magna Parisiensi Curia Consiliarius, Tractatum scripsit *Juris Regaliorum*, ubi *privilegio* 23. *n*.2. asserit, discussam olim fuisse quaestionem, an resignatio *favore certae personae* valida sit, an vero simoniaca dici mereatur. Plures affert ipse rationes ad vindicandam actus validitatem, eumque purgandum omni suspicione simoniacae labis; sed subinde refert supremae Curiae decretum, quo hujusmodi renuntiationes irritae, ac simoniacae declarantur. Verum ut hujusmodi judicati vis pondusque expendatur, satis esse videtur hoc unum monere; firmas nimirum in Gallia, et validas haberi Beneficiorum regio juri subjectorum resignationes in favorem certae personae coram Rege peractas: quo posito, quis valeat percipere, quo unquam jure eaedem licitae sint, nulloque simoniae vitio infectae, si coram Rege peragantur; contra vero nullae sint, irritae, ac simoniacae, si fiant coram Pontifice Maximo, actum comprobante, et acceptante? De jure hoc regio, fusiori calamo, scripsit Auctor Tractatus *de Regalia part*. 2.*c*.7.*p*.70. quo in loco ejusdem juris imbecillitatem demonstrat. *Cabassutius* vero *in Theoria, et Praxi Juris Canonici lib*.2.*c*.12.*n*.12. si jus regium tuetur, Pontificium saltem non oppugnat: *Resignationem in favorem*, inquit, *Jus prohibet: ideoque omnes in favorem factae resignationes nullius sunt momenti, nisi fuerint admissae a Papa, cujus potestatis est de communi Jure dispensare. In Gallia tamen multorum seculorum usu et consuetudine praescriptum est, ut tempore Regaliae fiant Beneficiorum resignationes in alterius certae personae favorem coram Rege, qui solus, ac pleno jure vacantia in Regalia Beneficia confert. Secluso Papa, et Rege nullus potest resignationes in favorem admittere; nec ipse Papae Legatus, nisi hoc specialiter in mandatis habeat*.

XIX. Certum est, Galliarum Oratores in Concilio Tridentino enixis studiis proposuisse, ac suasisse, ut proscriberentur omnino resignationes in favorem certae personae fieri solitae, asserentes, sanctiones canonicis adversari, quod possit quisquam sibi in Beneficio successorem quaerere, ac seligere, ut videre est apud *Thomassinum t*.2.*l*.1.*c*.50.*in fin*. et Van-Espen *Jur.Eccles.Univers. part*.2.*tit*.27.*c*.1.*n*.19. Aeque tamen certum est, eorum instantiam apud Tridentinos Patres minime obtinuisse; quod fatetur etiam *Natalis Alexander in sua Theologia Dogmatica t*.2.*l*.2.*c*.6.*regul*.8. *Regum Christianissimorum ad Tridentinam Synodum Oratores in mandatis habuere, ut resignationum in favorem abrogationem postularent, ac diligenter urgerent. Id tamen obtinere non potuerunt. Potestas enim ipsa approbandi penes summum Pontificem remansit: Episcopis autem, aliisque collatoribus est adempta*. Satis enim fuit sacro Concilio tollere et abrogare mandata de providendo gratias, quae expectativae dicuntur, et reservationes mentales; quemadmodum videre est *sess*.24. *c*.19.*de reformat*. haecque omnia fuerunt executioni demandata, et adhuc religiose servantur.

XX. Vetus est Apostolicae Sedis consuetudo, qua resignationes favore certae personae recipiuntur. Pervolutis enim Datariae Regestis, compertum est, *Clementem V*. qui in Pontificem Maximum electus fuit anno 1306. easdem admisisse, ejusque exemplum secutos esse successores Pontifices, ipsumque *S.Pium V*. auctorem celebris Constitutionis, inter suas 48. qua data fuit norma resignationibus, quae coram Ordinariis fieri, et ab iis admitti possunt, et quoties adversus hujusmodi resignationes controversia aliqua excitata fuit, haud neglectum est fundamenta, quibus illae innituntur, sedula investigatione perpendere. *Clemens* enim X. san. mem. Pontifex Congregationem haberi voluit a viris doctrina rerumque usu tunc Romae praestantibus, in eaque discuti, an resignationes favore certae personae essent, proscribendae, quatenus abrogandae minime viderentur, quibus conditionibus easdem moderari, et cohiberi expediret; concordique omnium suffragio pronunciatum fuit, resignationes tolli non oportere; sed nec easdem in posterum recipi debere quoad Parochiales, Dignitates, Canonicatus, et reliqua Beneficia residentialia, nisi praecesserit Ordinarii relatio de resignatarii moribus, doctrina, et habilitate: et quoad Parochiales hoc superadditum fuit, ut resignatarius aetatis suae annum trigesimum ageret, quamvis ex Juris communis praescripto, qui vigesimum quartum annum exegerit, recte Parochiali praeponatur, uti constat *ex Cap. Cum in Cunctis* §. *Inferiora*, Abbas *n*.2.

et Fagnanus *n.*10. *de elect.* Ordinarii itaque in id curarum maxime intendant, ut accuratam, rectamque, dum exquiritur, relationem faciant: et si de resignatione Parochialis agatur, eamdem non trasmittant, nisi praehabito examine illius, in quem animarum cura transferenda proponitur, coram Examinatoribus Synodalibus: si vero res sit de Canonicatibus, aliisque Beneficiis residentiam exposcentibus, quin et de Beneficiis nullo residentiae onere gravatis (quandoquidem nec horum resignatio sine praevia Ordinarii relatione nunc recipitur, quamvis vigens antea praxis id minime requireret), secluso partium studio, personarum acceptione posthabita, rerum veritatem exponannt et referant. Eoque pacto jam nulla erit occasio vociferandi, ex resignationibus, quae fiunt, et admittuntur favore certae personae, id evenire, ut Parochiales Canonicatus, Beneficiaque omnia viris immeritis repleantur. Inspiciatur doctus et accuratus *Rigantius in Commentariis ad Regul.*45. *Cancell.*§.1. *a num.*1. *ad* 41. ubi, quae hactenus disputavimus, pluribusque ipse recensuit, et reliquas omnes hanc rem attingentes notitias collegit.

XXI. Proximum a resignationibus *favore certae personae* locum obtinent coadjutoriae *cum futura successione*, de quibus idem, quod de illis, judicium ferendum est: nimirum nec excessivum illarum numerum esse approbandum; at ne eas quidem reprobandas, quae concedi solent, quibusdam impellentibus circumstantiis, plerumque ex eo provenientibus, quod qui Ecclesiam, aut Praebendam, vel quodlibet aliud Ecclesiasticum Beneficium obtinent, impares evaserint obeundis muneribus eorum Ecclesiae, Praebendae, aut Beneficio adnexis: quodque difficile admodum sit, idoneum alium virum reperire, qui debita Ecclesiae obsequia, curam, servitutem exhibere velit, non proposito ipsi certo futurae successionis praemio. In Decretalibus *sub tit. de Clerico aegrotante*, et praecipue *in Cap. De Rectoribus*, cavetur, ut coadjutori congrua portio ex Ecclesiae redditibus assignetur, quia ibi agebatur de coadjuto temporaria aegritudine correpto, quo tandem convalescente, coadjutoria cessare debebat. Verum in aliis duobus Capitulis, quorum alterum incipit *Tua nos*, alterum *Consultationibus*, nullum plane habetur verbum de congrua coadjutori adscribenda: ex quo plures Juris Canonici Interpretes inferendum duxerunt, in duabus hisce Decretalibus rem esse de coadjutore ob perpetuam coadjuti aegritudinem, et cum jure futurae successionis deputato; hasque proinde coadjutorias Juri Canonico cognitas esse, atque probatas: eoque magis, quia pro illis validissimum suppetit argumentum *ex Can. Quamvis*, 7. *quaest.*1. in quo, dum agitur de coadjutore, qui adiungendus erat Episcopo a pluribus annis aegrotanti, et de cujus valetudine jam fere nulla spes suberat, haec apposita leguntur verba: *Qui, etiamsi Episcopo, qui nunc aegrotat, superstes extiterit, loco ejus debeat consecrari.*

XXII. Verum, ad plene vindicandas coadjutorias cum futura successione, validissimum nobis argumentum suppeditant solemnia quaedam facta, quae in Historia Ecclesiastica referuntur. Illustre illud plane est, quod medio circiter tertio seculo contigit. Quum enim, e vivis erepto Severo, pax et tranquillitas Orientali Ecclesiae fuisset restituta, celebris *Narcissus* ad suam remeavit Hierosolimitanam Ecclesiam: at, quia illi utiliter praeesse non poterat, quum centesimum jam ageret aetatis annum, Palaestinae Episcopi, *Narcisso* annuente, Cleroque universo, et populo consentiente, in Cathedra Hierosolymitana collocarunt *S. Alexandrum* tunc in Cappadocia Episcopum, qui per id temporis illuc advenerat sacra loca visitaturus, atque hoc pacto *Narcisso* adjunxerunt Episcopum adjutorem cum jure successionis post *Narcissi* mortem in Hierosolimitano Episcopatu obtinendae. Qua agendi methodo binas dispensationes Palaestinae Episcopi concessisse videntur: altera, qua Episcopum ab una ad aliam Ecclesiam transtulerunt: altera vero, qua duos in eadem Sede constituerunt Episcopos, quod ita Hierosolymitanae Ecclesiae utilitas, et necessitas postularet. Narratur id ab *Eusebio lib.*6. *Histor. Eccles.c.*9. a Nicephoro *Histor. Eccles. lib.*5. *c.*10. a Papebrochio *Histor. Chronol. Episcopor. Hierosolym. n.*60. *tom.*3. *mens. Maii.* Adductae vero animadversiones leguntur penes *Thomassin. de veter. et nov. Eccl. discipl. part.*2. *lib.*2. *cap.*55. *num.*10. ubi, post relatam electionis *Alexandri* historiam, haec subdit: *Eodem afflati Spiritu charitatis Sancto Episcopi Provinciae duplici subscripsere dispensationi, ut et* Alexandrum *prioris Ecclesiae nexu solverent, et coadjutorem illum* Narcisso, *ac coepiscopum darent. Eo invitabat utilitas, eo necessitas adigebat. Erat enim* Narcissus *centum annos natus, et* Alexandri *non paulo emi-*

nentius erat virtutum fastigium, quam Sedis Hierosolymitanae. Ita compensata est dispensatio duplex a Concilio Provinciali. Et, si fides adhibenda est erudito *Ruinart in Acta Martyrum*, et peculiariter *in Acta S. Alexandri*, ex hoc celebri facto Coadjutores cum futura successione suam repetunt originem: *Cujus quidem facti nullum exemplum in Ecclesia tunc temporis praecesserat: ad quod proinde Episcoporum coadjutorum, qui jam nunc frequentiores sunt, origo refertur*.

XXIII. Perspectum omnibus est, quid exeunte quarto seculo contigerit *S. Augustino* in Hipponensem Episcopum assumpto. *Valerius* praeclarus Episcopus, non minus adversa valetudine, quam senio confectus, exoptabat, ut *S. Augustinus*, tunc tantum Sacerdos, sibi in Hipponensi Cathedra assideret coepiscopus, ut una simul eidem Ecclesiae praeesset, et demum sibi decedenti esset in universo Pastorali regimine successor: *Formidans idem venerabilis senex*, Valerius nempe, *et sciens se corpore, et aetate infirmissimum, egit secretis litteris apud Primatem Episcopum Carthaginensem, allegans imbecillitatem corporis sui, aetatisque gravitatem, et obsecrans, ut Hipponensi Ecclesiae ordinaretur Episcopus, quo suae Cathedrae non tam succederet, quam consacerdos accederet Augustinus*. Haec leguntur in vita *S. Augustini* scripta a *S. Possidio cap.* 8. ubi etiam narratur, quod, quum *Megalius* Episcopus Calamensis, Numidiae Primas, Hipponam pervenisset, *Valerius*, adjunctis sibi reliquis Episcopis ibidem praesentibus, Clero, populoque nedum consentiente, sed etiam plaudente, effecit, ut *Augustinus* tunc Presbyter Hipponensem acceptaret Episcopatum, eumque una cum ipso *Valerio* administrandum regendumque susciperet. De hac sua electione *Augustinus in epist.* 113. *alias* 110. loquitur, et conqueritur, eo quia, vivente adhuc *Valerio*, fuerit Hipponae Episcopus ordinatus, quod, contra Nicaenae Synodi sanctionem, attentatum asserebat: *Adhuc in corpore posito beatae memoriae Patre et Episcopo meo* Valerio *Episcopus ordinatus sum, et sedi cum illo: quod a Concilio Nicoeno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat*. In eadem epistola S. Doctor refert, *Severum* Episcopum Milevitanum, propterea quod valde metueret, ne, post sui obitum, tumultus, ac contentiones excitarentur in designando successore, rem ita gessisse, ut, vivens adhuc futurum sibi in Episcopali Sede successorem jam electum conspiceret: et quamvis in eam rem solius tantum Cleri accesserit consensus, ideoque complures merito vererentur, ne ob neglectum penitus populi judicium, perturbationes, et dissidia orirentur, quum primum rei gestae ratio perspecta fieret; placuit nihilominus Omnipotenti Deo, ut pacatum res exitum haberet: *Deo placuit: tristitia fugata est, gaudium successit. Ordinatus est Episcopus, quem praecedens Episcopus designaverat*. Ipsa sunt *Augustini* verba: post quae subdit, omnibusque diserte significat, se velle sibi in Hipponensi Ecclesia successorem Sacerdotem *Heraclium*: *in omnium vestrum notitiam perfero: Presbyterum* Heracliu n *mihi successorem volo*: ita tamen, ut, dum viveret, nollet se pastorali cura, et sollicitudine penitus eximere, sed adjutorem sociumque in illis perferendis habere Sacerdotem *Heraclium*; uti legitur *n.* 6. Quae quidem Sancti Pastoris voluntas concordi omnium plausu comprobata fuit. Et sicuti tunc non adfuit, qui maximas Deo optimo gratias non retulerit, ita neminem nunc reperire est, qui in relata facti serie perspectissimum coadjutoriae cum futura successione exemplum non agnoscat, veluti etiam recte perpendit *Petrus de Marca de Concord. Sacerd. et Imperii lib.* 6. *c.* 8. *n.* 8. Valerius *Hipponensis Episcopus* Augustinum *in Ecclesia sua ordinari Episcopum facit, ut coadjutor, et coepiscopus esset; ita ut, novo more*, Paulinus, *non tam succederet, quam accederet. Ceterum ordinationem illam probavit Clerici, et populi consensus, et Episcoporum comprovincialium. Canones nihilominus Nicaenos in ea violatos esse, fatetur* Augustinus; *non quia ipse successor* Valerio *destinatus esset, sed quia Episcopus una cum illo fuit. Quippe Concilium illud vetuerat, ne duo Episcopi essent in una Ecclesia. Nam, quod spectat ad electionem successoris, nihil in ea reprehendebat, modo fieret cum consensu Clerici, et plebis, id est eorum, ad quos jus eligendi pertinebat. Certe ipsemet* Augustinus *successorem sibi constituit* Heraclium *in plenario Ecclesiae suae coetu: cui electioni ut accederet Cleri, et populi Hipponensis consensus, effecit, et acta consensus eorum per Notarios excipi jussit*.

XXIV. Sacrae igitur antiquitati probatae quoque noscuntur coadjutoriae cum futura successione, quoties ea sit Praesulis conditio, ut administrationi, et gubernio Ecclesiae utiliter amplius praeesse non valeat: quoties designatus coadjutor et meritis polleat, et rerum agendarum scientia; quoties denique in coadjutore cooptando, ne

aliena jura laedantur, eorum exquiratur, obtineaturque consensus, quorum suffragiis Episcopi electio esset perficienda. Haecque plane methodus illa est, quae constanti usu recepta nostris hisce temporibus servatur. Neque enim Praelati Coadjutorem sibi exposcentis preces recipiuntur, nisi claris, ac undique certis probationibus doceat, se concreditae sibi Ecclesiae utiliter administrandae imparem evasisse; nisi ad eumdem plane perspicuitatis gradum, demonstret, postulatum coadjutorem doctrina, pietate, prudentia, ceterisque dotibus instructum esse, quae ipsum Praelatura dignum, ejusque muneribus sustinendis idoneum constituant; nisi demum, ubi agatur de Ecclesiastica dignitate; quae, praevia electione, vel nominatione, conferri soleat, eorum proferat consensum, qui eligendi, vel nominandi jure potiuntur. Utque insuper illud declinetur incommodum, quod *S. Augustinus* contigisse conqueritur, dum ipse a *Valerio* in Hipponensis Ecclesiae coadjutorem assumptus fuit, quicumque Episcopi coadjutor, constituitur, consecratur quidem et ipse Episcopus, ut, dum coadjutus legitimo detinetur impedimento, Ordinis munia obire possit; at titulum non consequitur illiusmet Ecclesiae, cujus administrationi, ac regimini adlaborat, ne duo simul sedeant in una Episcopali sede Episcopi, sintque duo unius Ecclesiae Sponsi, sed titulo solummodo donatur alicujus Ecclesiae in partibus Infidelium sitae, cujus a vinculo tunc demum solvitur, quum, vita functo Episcopo, cui adhaeserat coadjutor, administrandam assumit jure suo Ecclesiam, cui antea adjutricem operam, uti coadjutor, praestiterat.

XXV. Ignota nobis non est responsio, quae recensitis hucusque rationibus, claris ceteroquin, ac plane perspicuis, opponitur. Objicitur nempe, locum iis esse, quum agitur de coadjutore in Episcopali Ecclesia, vel insigni aliquo monasterio statuendo; secus vero, si res sit de Parochiis, Canonicatibus, ceterisque inferioribus Beneficiis residentiam adnexam habentibus; facile siquidem intelligi posse, justam subesse necessitatem occurrendi indigentiis Episcopalis, vel Abbatialis Ecclesiae, etiam per coadjutorem cum jure futurae successionis adscriptum, si Episcopus, vel Abbas, ex infirmitate, ingravescente aetate, vel alio quovis impedimento, gravissima onera sibi imposita perferre non valeant; at non ita facile captu esse, quaenam tanta urgeat necessitas, ut Parocho, vel Canonico, inhabili effecto, statim adjungatur, cui non modo spes, sed certum jus succedenti in Beneficio addicatur, quum et Parochus, in cura animarum obeunda, satis a Vicario sublevari, et adjuvari possit, et quodcumque Capitulum, utpote ex pluribus Canonicis, et Beneficiatis compositum, quamvis aliquis ex ipsis, justo impedimento detentus, perpetuo abesse cogatur, valeat quamfacile absentis onera in reliquos ita distribuere, ut nullum Ecclesiae, Divinoque cultui detrimentum irrogetur; quo quidem seposito detrimento, omnis illico cesset legitima causa, quae coadjutoriam justificare possit. Posito autem legitimae, ac urgentis causae defectu, consuetae audiuntur oblocutiones, ex coadjutoriis videlicet insurgere votum captandae mortis alterius, et expectativas gratias, a sacro Tridentino Concilio proscriptas, in usum revocari.

XXVI. Verum, si Episcopo, aut Abbati recte adjungitur coadjutor, etiam cum jure futurae successionis, ne, illis justo aliquo impedimento praepeditis, Episcopatus, vel monasterii regimen negligatur, vel detrimentum aliquod subeat, quamvis forte posset Episcopi suffraganei, aut Vicarii opera, rebus omnibus opportune consuli; idque ea de causa, quod experientia compertum sit, Ecclesiae longe utilius esse, potius quam a Suffraganeo, seu Vicario, regi, administrarique per idoneum coadjutorem, qui regiminis curas, et solicitudines eo libentius aggrediatur, quo tutiorem spem fovet, se in susceptis muneribus diutius permansurum, si coadjuto Episcopo, vel Abbati superstes fuerit: cur unquam reprobandus erit, longeque removendus a Parochialibus coadjutor cum jure successionis, quotiescumque Parochus, inhabilis factus, officii sui partes implere reipsa non valeat; quoties coadjutor non constituitur, nisi ex praecedentibus legitimis documentis constet de illius merito, et idoneitate; ac demum quoties manibus veluti tangitur, recto animarum gubernio aptiorem, utilioremque evadere Sacerdotem coadjutorem cum futura successione, quolibet alio Sacerdote, qui, nulla spe fretus obtinendae Parochialis, mercenariam operam suam praestet? Praeterea, quod ad Canonicos attinet, quamvis Capitulum non adeo exiguo Canonicorum numero constet, quum tamen quandoque contingat, nonnullos ex iis in Capituli negotia expedienda incumbere, aliquos jubilationem emeritos, alios demum aliis de causis Cho-

ro non interesse, indeque non exiguum Divini cultus detrimentum oriri; quis unquam bona fide contendere poterit, hisce urgentibus circumstantiis, haud licere adjungere Canonico aetate confecto, et Ecclesiae non amplius inservire valenti, coadjutorem cum futura in Canonicatum successione? Huc tota re perducta, non nisi per summam injuriam dictitatur, aut redintegrari expectativas gratias a Concilio Tridentino proscriptas, dum admittuntur coadjutoriae cum adnexo futurae successionis jure; siquidem coadjutoriae nunquam fere expediuntur, nisi expressus coadjuti praecesserit consensus, qui in expectativis nullo modo requirebatur: aut per coadjutorias pravum induci votum captandae mortis coadjuti; quum idem, et potiori forte jure, asseri posset de Episcoporum, et Abbatum coadiutoribus, et tamen nil tale obmurmuretur, vel certe spernatur, si quid ejusmodi exaudiri contingat; quumque etiam posset idem de illis affirmari, quibus pensiones reservantur super Episcopatibus, Abbatiis, Parochiis, et Canonicatibus, nec tamen tale quid objiciatur; quumque demum praeponderare omnibus debeat necessitas consulendi Ecclesiae, qua inspecta, omnem plane vim, ac pondus amittunt, non minus exaggeratum alienae mortis votum, quam jactata haereditariae successionis species in Sanctuarium illata: *Tota coadjutoriarum amaritudo considerari potest vel in voto captandae mortis, in quo fundatur reprobatio expectativarum, vel in successione quasi haereditaria in Beneficio, vel in eo, quod per hujusmodi gratias minus idonei in Ecclesia ingeruntur. At primum excluditur per consensum, et requisitionem coadjuti: neque enim datur coadjutor invito, nisi in casu dilapidationis, cum ablatione administrationis, a qua de jure veniat perpetuo suspendendus, aut in casu dementis. Secundum excluditur per litteras commendatitias aut Episcopi, aut Capituli de qualitatibus coadjutoris, et indigentia Ecclesiae. Tertium accidit contra mentem summi Pontificis ex sinistra informatione, quae in qualibet gratia provisiva intervenire potest*. Ita optime disserit Joannes Soliet *in Notis ad Institutiones Canonicas* Lancellotti *lib.* 1. *tit.* 16. *de Coadjutore* §. 1. quod etiam repetitum legitur a *Filesac de sacra Episcoporum auctoritate cap.* 14. §. 2.

XXVII. Neque vero dissimulare volumus ea, quae de coadjutoriis cum futura successione a Concilio Tridentino fuerunt constituta. Quum enim in eo sedula disquisitione disceptatum fuisset, an penitus tollendae essent hujusmodi coadjutoriae, in eam demum sententiam itum est, quae expressa legitur sequenti decreto *c.* 7. *sess.* 25. *de reformat.* quo cautum fuit, ne in posterum coadjutoriae enunciatae quocumque in Beneficio locum obtinerent. *In coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur*. Verum, quum exinde perpensum recte fuisset, perfacile fieri posse, ut Episcopatus, vel monasterium, ob contractam ab Episcopo, vel Abbate rerum gerendarum inhabilitatem, ingens aliquod detrimentum subirent; non abnuit Concilium, in hac facti specie, coadjutoriis cum futura successione locum relinquere; dummodo tamen allatae causae a summo Pontifice perpensae, eidemque probatae fuissent, et designandus coadjutor iis omnibus polleret qualitatibus, quae ad probum, satisque idoneum Praelatum efformandum desiderantur: *Quod si quando Ecclesiae Cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet, Praelato dari coadjutorem, is non alias cum futura successione detur, quam haec causa prius diligenter a Sanctissimo Romano Pontifice sit cognita, et qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quae a jure, et decretis hujus Sanctae Synodi in Episcopis, et Praelatis requiruntur*. Quum igitur Concilium in universum coadjutorias cum futura successione interdixerit in omnibus Beneficiis Ecclesiasticis, subindeque a generali sanctione exceperit Episcopatus, et monasteria, nullo penitus verbo facto de inferioribus Beneficiis, validum exinde illius suppetit argumentum, qui coadjutorias cum futura successione ab inferioribus Beneficiis excludunt. Inspiciatur *Fagnanus in Cap. Nulla, num.* 69. *et seq. de concess. prabendae*.

XXVIII. Hujusmodi argumenti vim sane agnoscimus: at nihilominus arbitramur, neque potuisse, neque voluisse Tridentinos Patres vinculum injicere Romanis Pontificibus, ne, justis, ac validis urgentibus causis, coadjutores cum futura successione in inferioribus Beneficiis valerent constituere; sed tantum voluisse monitum quoddam iis relinquere, ne suam hisce coadjutoriis praestent auctoritatem, nisi quum re ipsa debitae circumstantiae id expostulent; quum nempe alia revera non suppetat ratio Ecclesiarum necessitatibus consulendi, utque hujusmodi coadjutoriarum

numerum in immensum exerescere non sinant, ne collatorum jus omnino, vel magna ex parte impediatur, nec Ecclesiasticorum coetus justa fraudetur spe concurrendi, et assequendi Beneficia, quae identidem per dioeceses vacare contingit.

XXIX. Neque profecto arbitraria est hujusmodi interpretatio. Innititur enim textui ejusdem Concilii *in c. 21. sess. 25. de reformat.* ubi haec leguntur: *Postremo sancta Synodus, omnia, et singula, sub quibuscumque clausulis, et verbis, quae de morum reformatione, atque Ecclesiastiea disciplina, tam sub fel. rec* Paulo III. *ac* Julio II. *quam sub Beatissimo* Pio IV. *Pontificibus Maximis*; *in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicae et sit, et esse intelligatur*. Innititur praeterea usui, ac consuetudini jam inde statim post Concilium observatae, et in haec nostra tempora productae: cui quidem in ejusmodi circumstantiis quantum ponderis, et auctoritatis insit ad rectam legum intelligentiam assequendam, nemo ignorat. Vix enim absoluto Concilio, ac dimissis Patribus, Cardinalis *Navagerius* ad suam Veronensem Ecclesiam reversus, seque prostrata valetudine sentiens affectum, a Pontifice *Pio IV.* petiit; obtinuitque, sibi in coadjutorem cum futura successione in eadem Ecclesia adjungi Clericum *Augustinum Valerium*, sororis suae filium, qui subinde ad Cardinalitiam dignitatem assumi promeruit; qua in re suum illi favorem praestitit *SS. Carolus Borromaeus*, agendo apud eumdem summum Pontificem avunculum suum, ut contrariis quibuscumque derogaret, utpote qui *Augustini* merita optime noverat: quemadmodum legere est in illius Vita a *Joanne Ventura* conscripta, et hoc ipso anno 1754. Venetiis praelo restituta *pag. 35.* In Datariae quoque Regestis extant exempla coadjutoriarum cum futura successione in Beneficiis inferioribus, quae sub Pontificatu tum *Pii IV.* post absolutum Concilium, tum *S. Pii V.* tum ceterorum successorum Pontificum fuerunt expeditae. Innititur tandem aliis quoque ejusdem sacri Concilii capitibus. Praegnantia siquidem, et universalia sunt verba *capitis secundi sess. 7. de reformat. Nemo, quacumque etiam dignitate, gradu, aut praeeminentia praefulgens, plures Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, in titulum, sive commendam, aut alio quovis nomine, contra sacrorum canonum instituta, recipere, et simul retinere praesumat*. Praegnantia item, et universalia sunt quoque verba *capitis septimi sess. 14. de reformat. Quum etiam, qui per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab Altari avelli debeat; qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit; nec illi aliqua Ecclesiastica Beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferre liceat; sed omni Ordine, ac Beneficio, et officio Ecclesiastico perpetuo careat.* Praegnantia denique, et universalia sunt pariter verba *capitis quinti sess. 24. de reformat. Matrim. In contrahendis matrimoniis, vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, indeque ex causa, et gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, et ob publicam causam*. Attamen, his minime refragantibus, perspectum est omnibus, Apostolicam Sedem dispensasse anteactis temporibus, et identidem dispensare super retentione plurium Episcopatuum in quibusdam regionibus, ubi id in Catholicae Religionis utilitatem vergere judicatur, quemadmodum superius quoque animadvertimus. Nec etiam desunt exempla dispensationum, quibus indultum est homicidis voluntariis, ad Ordines jam promotis, ut sacra Altaris ministeria obire possent; immo et aliqua reperire licet, quamvis rara admodum, exempla similis, et majoris dispensationis concessae iis, qui voluntarii homicidii crimen perpetrarunt, antequam Ordinibus initiarentur; sive conciliare interdictum eos tantum afficiat, qui, antequam ordinarentur, hominem interfecerunt, sive ad eos quoque protendatur, qui, post susceptos Ordines, hujusmodi crimine se se obstrinxerunt: qua de re videndus *Fagnanus in Cap.* Henricus, *n. 25. et seq. de Clericis pugnantibus in duello*. Ad hujusmodi autem lenitatis, ac clementiae gradum adduci se Romani Pontifices passi sunt, non primis quibusque supplicantium precibus, sed postquam pluries exhibitas obtestationes rejecerant: postquam gravissimum crimen publica, ac insigni delinquentis poenitentia expiatum fuisse constabat; postquam denique ab Ordinario loci, aliisque Ecclesiasticis viris, habita fuerunt certa, et plane authentica testimonia tam de expletis peculiaribus poenitentiae actibus, datoque praeclarae virtutis exemplo per diuturnum probatae vitae tenorem, quam de spirituali utilitate, quae in pro-

ximos per eum, qui dispensationem petit, obventura speratur, quoties illi ad majores Ordines ascensus indulgeatur, sive eorumdem antea adeptorum exercitium restituatur. Complura tandem exempla suppetunt dispensationum super impedimentis matrimonii concessarum, ac solutionum pecuniae in earum concessionibus injunctarum. De omnibus his legi potest Cardinalis *Pallavicinus in Historia Concilii Tridentinii lib.* 23.*c*.8.*n*.21. ubi plene ostendit tum praedictorum omnino necessitatem, quamvis Conciliaris obstet prohibitio; tum exactae inde pecuniae in pietatis opera erogationem; tum denique inculpabilem agendi rationem a S. Pontifice *Pio V.* initam, qui Successoribus omnibus praeclarum reliquit lenitatis exemplum, ne asperiores, ac difficiliores in denegandis dispensationibus se se exhibentes, Christifidelium animas praecipites ad perditionis barathrum propellant. Nunc autem ad coadjutorias revertentes, ex praedictis rationibus, atque exemplis colligimus, coadjutorias etiam cum futura successione in Beneficiis inferioribus reprobari, aut illicitas reputari non posse. Ceterum perperam jactari dicimus, per ipsas immeritis Ministris dioeceses impleri: dum, ut superius late disseruimus, iisdem non patet aditus, nisi urgeat Ecclesiae necessitas, cui aliter satis consuli non posse, legitimis probationibus doceatur; ac nisi simul ex allatis authenticis documentis plane constet, coadjutorem virum esse Beneficio dignum, aptumque ad recte ac sedulo implenda munera, quae ipsi, dum designatur coadjutor cum futura in eodem Beneficio successione, exercenda demandantur.

XXX. Aliquando Episcoporum querelis locus factus est ob exemptionem nonnullis ipsorum subditis concessam ab illorum jurisdictione ordinaria. At id raro admodum, et non sine gravissima causa factum est, aut fit: petens enim exemptionem a suo Ordinario, probare debet saevitiem contra se exercitam, aut justum timorem, quod ea exerceatur. Videantur *Lotterius de Re Beneficaria lib.* 1. *quaest.* 24. *n.* 30. *et seq.* Pignatellus *consult.* [illegible] *tom.* 10. et Rota *decis.* 280. *part.* 5. *tom.* [illegible] Nec petitae exemptioni via aperitur, [illegible] Ordinario, ipsoque fraterne admo[illegible] mitius agat, et juxta praxim Congregationis Episcoporum, et Regularium, etiamsi adsint probationes saevitiae, vel justi timoris, ut plurimum prohibetur tantum Ordinario, ne procedat ad actus irretractabiles excommunicationis, suspensionis, interdicti, carcerationis, sequestrationis, seu alterius similis detentionis, nisi prius aut eadem Congregatione, aut Metropolitano certioratis, et obtenta ab ipsis facultate procedendi. Quod si aliquis in fragranti, uti dicitur, fuisset deprehensus in aliquo gravi delicto, tunc Ordinario nunquam intelligitur subtracta facultas procedendi adversus praedicto modo delinquentem, juxta responsum ejusdem Congregationis editum die 5. Martii 1660. quo nihil moderatius excogitari potest.

CAPUT UNDECIMUM

De quarto capite relationis status Ecclesiae.

PErtinet quartum caput ad Regulares, de quibus hoc ipso Tractatu jam plura disseruimus: ideoque perpauca nunc supersunt addenda, eaque minime spectantia ad Regulares in propriis claustris degentes, sed ad eos potius, qui mallent extra religiosas domos vagari, aliosque illos, qui e claustris ob patrata crimina fuerunt expulsi; de quibus non destiterunt Episcopi, in relationibus status suarum Ecclesiarum, opportunas instructiones, et providentias exposcere.

II. Perspecta cuique est Concilii Tridentini sanctio *sess.*25.*c*.19. *de Regularibus* edita, qua cavetur, ut quilibet Regularis suam oppugnaturus Professionem, si quinquennium ab ea emissa necdum fuerit evolutum, eamque nullam fuisse contendat, uti violenter extortam, *per vim, et metum*, vel quia immature factam, *ante aetatem debitam*, vel ob aliam hujusmodi causam, *aut quid simile*; debeat sua jura proponere *coram Superiore suo, et Ordinario.* Complures extant Regularium Ordinum Constitutiones, quibus statuitur, ut, si quis habituali corporis aegritudine, vrg. comitiali morbo, afflictetur, eamque rogatus ante Professionem non patefecerit, quamvis jam professus, e Religione ejiciatur. Si hujusmodi quaestionem intra quinquennium a die emissae Professionis excitari contingat, nonnulli Episcopi in relatione status Ecclesiarum exposuerunt, contendere Regulares, eam unius Regularis Superioris judicio definiendam, nec Episcopum posse in hoc definiendo negotio se immiscere, propterea quod Concilium Tridentinum Episcopos tunc solum conjudices esse voluerit, quum quinquennali spatio nondum exacto, Pro-

fessio nulla dicatur, tamquam expressa *per vim et metum*, vel *ante aetatem debitam*, aut *alia simili de causa*, qualis nullatenus dici valeat ea, de qua nunc sermo occurrit, quum scilicet Regularis in ipsa votorum nuncupatione rogatus, an aliquo habituali morbo laboraret, morbum ipsum reticuit. Verum constans atque perpetua sacrae Congregationis Concilii sententia fuit, in hoc quoque facti specie, per Superiorem Regularem, et Ordinarium, junctis suffragiis, causam cognosci, ac definiri oportere; neque enim jure contendi potest, Concilium suam legem coercuisse ad ejus tantum generis judicia, in quibus Professio tamquam facta per vim et metum, vel ante praescriptam aetatem, irrita diceretur; siquidem de ceteris quoque similibus casibus, per ea verba, *aut quid simile*, mentionem fecit. Ratio autem, quae Tridentinis Patribus suasit, ne hujusmodi judicium unius Superioris localis sententiae relinquerent absolvendum, sed mallent Episcopalem quoque auctoritatem accedere, non solum vindicat, quum Professionis nullitas ex vi et metu, vel ex incompleta aetate desumitur, verum etiam quum Professio nulla asseritur, ex quo professus corporis vitium reticuit, licet interrogatus fuerit, ut, si quod inesset occultum vitium, patefaceret. Sacrae Congregationis decreta a nobis relata fuerunt in folio, quod pro imposito nobis olim Secretarii munere exaravimus in causa *Burgen.* quae proposita fuit, et ad normam praefatorum decretorum decisa die 13. Aprilis 1720. uti videre est *tom.* 1. *Thesaur. Resolutionum*: eamdemque Congregationis sententiam nos ipsi complexi sumus, atque firmavimus in nostra Constitutione, cui initium *Si datam hominibus*, 47. §. *Cum etenim*, *tom.* 2. *nostri Bullarii*.

III. At hic non est controversiae finis. Sane, de Jure communi, valida est Regularis Professio, etiam ab eo emissa, qui aliquo habituali morbo detinetur, nec illum ante Professionem, quantumvis interrogatus, denuntiat. Ut autem irrita fiat, necesse omnino est, ut id in Constitutionibus Ordinis a Sancta Sede approbatis peculiari sanctione edicatur: quemadmodum recte animadvertunt *Navarrus consil.* 48. *n.* 2. *lib.* 3. *tit. de Regularibus*, Rota *coram* Ubaldo *decis.* 38. *n.* 2. *et seq.* et *decis.* 394. *n.* 1. *et seq. coram eodem*. Neque tuto affirmare licet, nullitatem Professionis per Constitutiones Ordinis fuisse inductam; quoties professus requisitus aegritudinem suam celaverit, quamvis Constitutiones et illam pandi jubeant, ac protestantur, alias illegitimam fore Professionem; sed opus est, ut illam re ipsa nullam fore declarent, si contra statutam legem ab aliquo emissa fuerit: veluti optime expendunt *Fagnanus in Cap. Qui Presbyterum*, *num.* 85. *et seq. de poenit. et remiss.* Borbon. *in controvers. moral. controv.* 21. *de aetate profess. quaest.* 9. Cardinalis Petra *ad Constit. Apostol. tom.* 2. *pag.* 525. Posita autem Professionis nullitate; disquirendum tantummodo superest, non quidem an Religio, juribus utens ex nullitate Professionis sibi competentibus, professum valeat expellere; sed num professo liceat se vindicare in libertatem exeundi e Religione, quamvis haec ultro eumdem retinere consentiat.

IV. Non semel hujusmodi casus in quaestionem venit, et ad illius decisionem Congregationis Concilii auctoritas implorata fuit. In Constitutionibus Ordinis Cappuccinorum, quae a Sancta Sede in forma specifica confirmatae fuerunt, *cap.* 2. haec leguntur: *Qui elephantia, morbo caduco, aut alia infirmitate contagiosa afficitur, non recipiatur. Et, si quis talis receptus fuerit, eo quod interrogatus talem infirmitatem manifestare noluerit, declaratur, Religionem ad eum retinendum minime velle esse obligatam*. Perspicua sunt verba quoad ipsius Religionis facultatem ejiciendi professum, qui morbum, quo tenebatur, reticuit, quamvis de eodem, antequam Religioni se devoveret, interrogatus fuerit; quemadmodum scite animadvertit *P. Bartholomaeus de Vecchis* in Libro inscripto *Praxis observanda in admittendis ad Religionis status Novitiis*, *disput.* 13. *dub.* 15. *num.* 4. *et seq.* et praecipue *num.* 8. Itaque quotiescumque Superiores Regulares consenserunt, ut sic professus abscederet, testimoniales litteras ipsi tradentes, quibus ille declarabatur Regulari observantia solutus, immo extra eam factus, ex eo quod, rogatus licet, occultum perpetuumque suae valetudinis vitium reticuerat, ne forte suspicaretur aliquis, ipsum veluti incorrigibilem e Religione expulsum fuisse; temperamentum hujusmodi Romanae Congregationes commendare non destiterunt. At, quum Religio postulationibus hujusmodi professi abire cupientis obsistit, contenditque, sibi uni relictum esse jus impugnandi ejusmodi Professionem, non autem illi contra Constitutionum praescriptum illam emisit, tunc ingens profecto difficultatum pelagus commotum est.

Visum est enim aliquibus, nullo modo percipi posse, cur correspectivus contractus, si quoad alterum ex contrahentibus nullus remanet, nullus itidem esse non debeat respectu alterius, spectataque aequalitatis conditione, hujusmodi contractui intrinseca, si primo licitum est nullitate uti, eamque judicio persequi, eamdem ipsam proponere alter prohibeatur. Ita disserunt Capon. *discept.*53. *n.*33.*et seq.* P. de Vecchis *citat.Oper. disput.*13.*dub.*15. *num.*4. *et num*,8. et Pater Thesaurus, ex Cappuccinorum Familia, in Libro, cui titulus *Expositio in Regulam Fratrum Minorum* S.Francisci, *cap.* 2. Alii e contraria parte opinantur, justitiae, et aequitati maxime congruere, ut decepta Religio jure suo utatur, ejiciendo ejusmodi nulliter professum; at iniquum esse, et a Juris regulis peralienum, ut deceptor ex propria fraude compendium utilitatemque percipiat; quae vero correspectivis contractibus inesse dicitur aequalitas, eam dicunt locum obtinere debere, quando contrahentes omnes id, quod debuerant,bona fide praestiterunt; nullatenus autem, quum ipsorum alter culpabilis deprehenditur: veluti in dies comprobatur in matrimoniali contractu, in quo conjux innocens id jure petit, quod alter delinquens petere prohibetur.

V. Dum in minoribus constituti, praedicto munere Secretarii Congregationis Concilii fungebamur, res tulit, ut opportunus fieret hujusmodi dispensationi locus in quadam causa *Provinciae Romanae Capuccinorum Nullitatis Professionis*, proposita die 31. Julii sequentis anni 1724. Folia tunc typis vulganda contexere, et congruis animadversionibus exornare non praetermisimus; uti videre est *tom.*2.*et* 3. *Thesauri Resolutionum*. Affirmari tamen non potest,quaestionis nodum resolutione tunc edita fuisse solutum: quapropter in superius indicata nostra Constitutione, cui initium *Si datam hominibus*, quaeque est *quadragesima septima tom.*2.*nostri Bullarii*, in aliud tempus congruam quaestionis decisionem reservavimus, uti patet ex §.*Itaque praedictis omnibus*. Quare,quum nonnulli Episcopi in relatione status Ecclesiarum suarum, opportuna sibi monita, justamque hac in re procedendi normam tradi expetierint, asserentes, factum quandoque esse, ut simul cum Regulari Superiore cognoscere debuerint, an professus,qui,ut supra, rogatus corporis vitium fraudem reticuerat, ad proponendam nullitatem Professionis admitti deberet, contradicente licet Religione, quae eumdem sibi addictum retinere intendebat, nil curans inductam a Constitutionibus illius Professionis nullitatem,quam,non in professi favorem, sed in proprium commodum utilitatemque statutam affirmabat, non aliud responsum tunc dari potuit, neque deinceps dabitur, quousque quaestio dirimatur, quam ut evolvantur libri, dissentientium Scriptorum momenta expendantur, nec eorum tantummodo auctoritas, sed praesertim allatae per ipsos rationes introspiciantur; eique opinioni sententia aptetur, quam is, qui Judicis auctoritate fungitur, probabiliorem esse deprehendet. Etenim inter propositiones a Ven.Serv.Dei *Innocentio XI*.2.Martii 1679.proscriptas, secunda numero recensetur ista: *Probabiliter existimo.Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem*.

VI. Subsequuntur modo Regulares profugi, ac desertores,hoc est a Religione apostatae, atque ii, qui definitiva sententia a proprio Regulari Ordine repulsi fuerunt: quum enim hi omnes vivant extra claustra, neque revera exiguus sit eorum numerus, non leve negotium facessunt Episcopis in spirituali regimine obeundo: qua de re plerique in relatione status suarum Ecclesiarum saepius conquesti sunt. Malum negari non potest; ejusdemque causae satis superque perspectae sunt: praescripta item compeiuntur remedia, quibus etiam controversiae plures e medio sublatae fuerunt: ideoque tantummodo reliquum est, ut ea Episcopis indigitentur, exciteturque ipsi ad eadem in praxim deducenda.

VII. Redundantem nimis Regularium numerum,putant aliqui, et validis quidem rationibus innixi, potissimam causam esse, cur tot reperiantur profugi, apostatae, et ejecti, dioeceses inficientes.Ita disserit gravissimus Societatis Jesu Theologus *Franciscus de Ribera in Oseam c.* 2. *n.*101. *Indicavit longi temporis usus, nullam esse certiorem,ac praesentiorem Religionibus pestem, quam multitudinem. Nam, quae dicuntur pestes, et sunt ambitiones, avaritiae, voluptates, contentiones, et aemulationes, ex multitudine oriuntur. Ac, si quis putat, in magna hominum multitudine mortificationem, et humilitatem, et pacem, concordiamque animorum conservari posse diu, id putat, quod neque in hunc diem usque factum est, neque fiet. Quid est* (*inquit* Salomon) *quod fuit? Ipsum,quod futurum est. Quid est,quod factum est? Ipsum, quod faciendum est. Pauci.*

qui perspecti essent, *aut qui ex animo ad perfectionem properarent*, *omni tempore inventi sunt*; *multi*, *qui diu*, *nullo*. *Senex est jam Mundus*; *non mutabit mores*, *opinor*. *Quod pretiosum est*, *rarum semper fuit*; *et stultorum infinitus est numerus*. Contendunt alii, excessivam profugorum, apostatarum, ejectorumque multitudinem ex nimia facilitate profluere, qua ad habitum recipiuntur quicumque se Religioni offerunt; tum ex contemptu regularum, quae ad uniuscujusque vocationem novitiatus tempore probandam statutae reperiuntur; ex quadam denique animorum propensione, semper proclivi ad Novitiorum Professionem admittendam, ut Religiosorum numerus excrescat. Quod recte perpensum fuit a *Clemente* Papa VIII. in suis generalibus Decretis super admissione Novitiorum ad Regularem habitum, et Professionem, anno 1596. et 1599. evulgatis; iterumque expressum a Pontifice *Innocentio XII.* in suo decreto de ejectis, et ejiciendis, edito sub annum 1693. *At*, *quia nimia sine delectu facilitas recipiendi quoscumque Religionis ingressum petentes*, *et a Religione forsan alienos*, *duram satis tractu temporis necessitatem parit eosdem e claustris ejiciendi*. Neque nos praetermisimus in praeindicata nostra Constitutione 47. *tom.* 2. *nostri Bullarii*, alias superaddere animadversiones eodem spectantes. Alii demum autumant, rem hujusmodi, ceteroquin gravissimam, non aliter, quam nunc se habeat, procedere posse, ex quo Tridentini Concilii decreta, atque Ordinum Regulae et Constitutiones ab Apostolica Sede approbatae, nequaquam observentur. Concilium quippe *sess.* 25. *de Regularib. c.* 3. statuit, ut in monasteria, et coenobia, sive immobilia bona possideant, sive non, is tantummodo recipiatur Religiosorum numerus, qui ex monasterii redditibus, vel consuetis eleemosynis alii possint: *In praedictis autem monasteriis*, *et domibus tam virorum*, *quam mulierum*, *bona immobilia possidentibus*, *vel non possidentibus*, *is tantum numerus constituatur*, *ac in posterum conservetur*, *qui vel ex redditibus propriis monasteriorum*, *vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari*: quod quidem saluberrimum praeceptum ab *Innocentio XIII.* innovatum fuit in sua Constitutione incipiente *Apostolici ministerii*, §. 14. subinde confirmata in forma specifica a summo Pontifice *Benedicto XIII.* per aliam, cui initium *In supremo militantis Ecclesiae*. Ordinum vero Regularium Institutores in suis Constitutionibus, a Sancta Sede approbatis, optima ediderunt praecepta, ad rectam Novitiorum institutionem, domorum probationis gubernium, et vocationis explorationem, quam maxime accomodata. Denique *Clemens VIII.* in praefatis suis Decretis omnia prudentissime statuit ac jussit, quaecumque conducere poterant ad tutam certamque explorationem spiritus Novitiorum, qui ad solemnem votorum nuncupationem recipi exposcunt.

VIII. Hujusce instituti nostri ratio non patitur, ut, quae sit vera mali, de quo nunc agimus, causa, investigemus; quamvis fortasse, si id persequi liberet, non admodum difficilem provinciam aggrederemur: omnes quippe relatae sententiae in unam commode restringi possunt; quum inter eas non aliud re ipsa discrimen intercedat, quam quod oritur ex diversitate verborum, quibus unusquisque ad exprimendos animi sensus utitur. Verum, quomodocumque se se res habeat, quum id nobis tantum sumpserimus, ut remedia recenseremus a Sancta Sede praescripta, ne spirituale dioecesium gubernium, et administratio, a Religiosis fugitivis, apostatis, et expulsis perturbetur, et evertatur, dabimus operam, ut, qua breviore, et clariore fieri poterit ratione, assumptam provinciam obeamus: solemni tamen, ac omnino necessaria protestatione praemissa, quantumvis ingens sit profugorum, apostatarum, ejectorumque Religiosorum numerus, nihil propterea detractum censeri debere ingenti merito Religiosorum coetuum, quibus veluti firmissimis munimentis Ecclesia fulcitur, nec insigni ceterorum Religiosorum virtuti, qui in claustris pie sancteque vivunt, et quorum probatissimae vitae ratio Catholicis quidem ad virtutem est stimulus, haereticis autem confusio, uti apposite disserit *Theophilus Raynaudus tom.* 17. *suorum Operum*, et praesertim in eo, quod inscribitur *De apostasia a Religiosis Ordinibus*, *pag.* 17. *et seq.*

IX. Apostasia a Latinis proprie *desertio* appellata est; idemque sonat apostata, ac desertor: uti conjicere licet *ex leg. Desertorum*, *ff. de re militari*. Quandoque etiam apostata dicitur praevaricator, et Hebraeis *Belial*. Quum igitur apostasia nil aliud sit, quam recessus ab eo vitae instituto, quod quis ea mente assumpserat, ut eidem perpetuo adhaereret; quumque possit aliquis a Fide Catholica, quam amplexus fuerat, deficere; alius a Clericali statu semel assumpto recedere; alius demum e Regulari Instituto, cui se devoverat, se subtrahere; con-

sequitur, tres numerari apostasiae species. Prima *perfidiae* dicitur: altera *Ordinis*: tertia *Monachatus*. Inest procul dubio prioris speciei apostasiae atrox crimen; quum per ipsam apostata a Fide Catholica penitus deficiat, ut Judaismum, Paganismum, aliudve infidelitatis genus sequatur, et quidem sponte, non autem per vim, aut ex incusso mortis metu: hoc quippe posteriori casu, qui Fidem fallit, apostata proprie non est, sed dicitur *lapsus*, et canonicis poenis coercetur, uti legere est *in can.*61. inter eos, qui Apostolici nuncupantur; et, si delicti sui ex animo poenitens revertatur, veniam facile consequitur, uti constat *ex can.*6. Synodi Ancyranae. De hujusmodi apostatis nunc nobis non est sermo, neque de apostatis ab Ordine; sed de apostatis a statu Regulari, quorum crimen quamvis excusatione dignum reputetur ab apostata *Marco Antonio de Dominis lib.*2.*de Republ. Eccl.cap.*12. acriter tamen perstringitur a *Petro Blesensi epist.* 13. in qua scribit: *Quid est, Claustralem ad seculum redire, nisi coeli habitatorem cadere in infernum?* et S.Anselmo *lib.*3. *epist.*3. ubi ponderosis hisce verbis Monachum corripit, qui ab assumpto Regularis vitae instituto deflectere cogitabat: *Nihil salubrius potuisti incipere; nihil periculosius potes relinquere*. Hujus etiam criminis gravitatem pervalidis rationibus demonstrant *Turrianus*, *Theophilus Raynaudus*, et *Gonzalez in Cap.Consultationi*, *num.*5.*de apostatis*.

X. Poenales erant in monasteriis carceres, in quos criminosi Monachi detrudebantur. De illis disserit, ipsorumque describit horrorem circa medium seculi XIV. *Stephanus* Archiepiscopus Tolosanus *in sua epistola ad* Joannem *Regem*. Si autem illis mancipabantur Monachi gravibus delictis obnoxii, consequitur omnino, ut in illos conjici debuerint a Regulari statu apostatae: quemadmodum in rem nostram ratiocinatur *Ayrmanus*, Auctor heterodoxus, *in Comment. Historico-Juridic.de Monasterii carcere pag.*66. *Gravissimum quidem Monachorum delictum putatur esse apostasia, et apostatae in specie dicuntur, qui, post Professionem factam, Religionem deserunt, sine transitu ad aliam, et cum animo non revertendi ad suam. Fugitivi autem habentur, qui a Monasterio ad tempus discedunt, non abjecto prorsus revertendi animo*. Juxta vigentem nostris hisce temporibus disciplinam, apostasia inter graviora crimina recensetur. Verum Ecclesia, pia Mater, pro summa, qua utitur, commiseratione ac indulgentia, minime recusat amplecti apostatas, qui admissum errorem ex animo dolentes, ad relictam vitae Regularis professionem revertuntur.

XI. Celebris est *Gregorii IX.* Decretalis, incipiens *Ne Religiosi*, *sub tit. de Regularibus et transeuntibus ad Religionem*, per quam Pontifex, gravibus indictis poenis, praecipit Superioribus Regularibus, ut profugos, et apostatas inquirant, atque in monasteria recipi, omniaque ipsis ad victum necessaria suppeditari curent, ut per canonicae poenitentiae remedia crimen expiare possint. Hoc idem, ante Gregorianam Constitutionem, statutum fuerat in Concilio Aurelianensi primo, in Concilio Toletano septimo, et in Constantinopolitano secundo, quorum verba excribuntur ab *Haefreno in suis Disquisitionibus monasticis part.*2. *lib.*8.*tract.*4.*disqu.*8.S.Benedicti Regula, quaeque illi consentaneae sunt, Cisterciensium, Eremitarum *S. Augustini*, et Carmelitarum Discalceatorum Constitutiones, redeuntibus fugitivis, et apostatis, januam usque tertio patere jubent, eamque non nisi post quartam defectionem occludi; qua nempe secuta, quum profugus, et apostata, incorrigibilis reputetur, ad formalem illius expulsionem proceditur, de qua hoc ipso capite redibit sermo. Videatur idem *Haefrenus cit.loc.* ubi genuinum hunc esse Regulae *S.Benedicti* sensum demonstrat; tum etiam *Calmet in eamdem Regulam S. Benedicti tom.*1. *cap.* 29. Praeterea non negligit Apostolica Sedes gratiosa identidem promulgare indulta, quibus cisalpinis apostatis quatuor, transalpinis autem octo mensium spatium praefinire solet, ut, si ad Religionem revertentes suam fateantur culpam, et a Superioribus veniam, et absolutionem humiliter petant, spondeantque melioris vitae propositum deinceps servare, ab omnibus poenis, quibus propter apostasiam obnoxii facti fuerunt, misericorditer liberentur. Exactis vero terminis in indulto praefinitis, praeter Congregationem Episcoporum, et Regularium, si fugitivi, apostatae ad Apostolicam Poenitentiariam quocumque tempore recurrant, ipsa, pro tributis sibi facultatibus, paratam se semper exhibet ad eos excipiendos, ad agendum cum Superioribus Ordinis, ut poenae per ipsos incursae discreta moderatione temperentur, ad efficiendum denique, ut humaniter recipiantur, et habeantur, ac etiam, certis urgentibus circumstan-

stantis, ut promeritae poenae ipsis omnino relaxentur; immo, si res ita postulare videatur, eisdem permittitur, ut ad alium Religiosum Ordinem transire valeant: quemadmodum constat ex nostra Constitutione, quae incipit *Pastor bonus*, 95. §. 53. *tom.* 1. *nostri Bullarii*. Et quia saepe contingit, ut apostata non solum defectionis sit reus, sed ante defectionem alia quoque patrarit crimina, ob quae a Religione puniri debuerat, paratusque esset ad reditum, dummodo, praeter relaxationem poenae propter apostasiam sibi debitae, immunis quoque fieret ab aliis, quibus ejusmodi delicta ipsum obnoxium reddiderant; tunc Poenitentiariae Officium, perpendens hinc immoderatam apostatae instantiam, inde vero ob oculos sibi statuens perpetuum sibi proprium commiserandi propositum, charitativam sibi curam sumit expendendi una cum Superioribus Regularibus, praeter delictum apostasiae, cetera quoque crimina, et poenas ipsis debitas, atque efficit, ut eaedem aequa moderatione componantur.

XII. Hac benigna agendi methodo utitur Apostolica Sedes erga Religiosos fugitivos, atque a Regula, et Professione apostatas, quotiescumque ex animo dolentes, ad ovile, quod deseruerant, ultro redeunt. Quapropter Episcopus rem aggredietur summa laude, et Apostolico munere plane dignam, si, quum in sua dioecesi fugitivum aliquem, vel apostatam deprehenderit, nihil relinquat infectum, quo illi voluntarium ad Religionem reditum suadeat, nedum eidem sua spondens officia, sed etiam ipsi demonstrans summam lenitatem, aequitatem, moderationem, quam, interposita sacrae Poenitentiariae, vel Congregationis Episcoporum et Regularium auctoritate, ad Religionem redux experietur. At, si forte reperiretur aliquis, qui, ut satis superque evenire quandoque solet, obfirmata malitia id unum animo volveret, ut effrenem procul a claustris vitam viveret, praesto sunt Ecclesiae canones, et decreta, ad quorum normam hujusmodi refractariorum audacia compescatur, et quorum auctoritate si utantur Episcopi, apostatae, et fugitivi in illorum dioecesibus turbas minime concitabunt.

XIII. Tridentinum Concilium in id multum adlaboravit, ut Regularibus apostatandi occasionem subtraheret. Ejus rei perspicuam nobis exhibet probationem primo loco id, quod statutum legitur *c.* 11. *sess.* 14. *de reformat.* ut transitus ab una ad aliam Religionem recte, atque ordine fiant; quoniam, eorum arrepta opportunitate, haud raro professi in apostasiam excurrebant. Animadvertit pariter, Regulares illos, qui se nulliter professos fuisse contendebant, nonnunquam eousque audaciae processisse, ut Regularem habitum exuerent, et e claustris discederent: quapropter *c.* 19. *sess.* 25. *de Regularibus* statuit, ne hi ullo modo audirentur, nisi postquam ad suum monasterium rediissent; voluitque, in contumaces, tamquam in apostatas, animadverti: *Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcumque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, et tamquam apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suae Religionis juvetur.* Sciens insuper, a Regularibus ansam derelinquendi claustra, et huc illucque vagandi, quandoque captari ex falso praesumpta necessitate confugiendi ad Ordinis Superiores; hinc *c.* 4. *sess.* 25. *de Regularibus* edixit, ne id cuiquam liceret, nisi praeobtenta eorumdem Superiorum expressa facultate: cavitque, ut, si quispiam eo sub obtentu extra claustra sine Superiorum litteris deprehendatur, is apostatarum poenis per Ordinarium loci subjiciatur: *Nec liceat Regularibus a suis conventibus recedere etiam praetextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine praedicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tamquam desertor sui instituti puniantur.* Denique Tridentini Patres *eodem cap.* 4. opportuna decreta ediderunt pro Regularibus ad publicas Vniversitates studiorum causa per suos Superiores ablegatis, statuentes, ut in monasteriis degant, utque in eo extra conventus manentes a locorum Ordinariis procedatur. *Illi autem, qui studiorum causa ad Vniversitates mittuntur, in conventibus tantum habitent: alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.* Providis hisce Concilii Tridentini sanctionibus perpetuo firmiterque adhaesit Apostolica Sedes, novas identidem evulgando Constitutiones, et nova mandata, prout occurrentium casuum necessitas, et sententiarum discrepantia inter Auctores, qui de fugitivis, et apostatis egerunt, expetere visa est.

XIV. Vt paulo superius innuimus, Tridentinum Concilium opportune cavere non destitit, ne Religiosus, ex uno in alium Ordinem transeundo, vel profugus, vel apostata evadat; decernens, ut transitus semper fieri

debeat ad Ordinem, in quo vigeat Regularis claustralis observantia. Jam vero, praeter Decreta Congregationis Concilii anni 1624. ab Vrbano VIII. approbata, quibus unicuique Regulari Superiori praecipitur, ne Religioso sibi subdito facultatem faciat transeundi ad aliam Religionem, licet strictiorem, nisi ex indubiis sibi documentis certo constet, alterius illius Superiorem promptum paratumque esse ad eum recipiendum, et nisi rem ita disposuerit, ut idem Religiosus a sua ad alteram Religionem recta pertranseat; Benedictus XIII. Pontifex in sua Constitutione incipiente *Licet sacra*, 112. *tom.* 12. *Bull. Rom. novissimae editionis*, inhaerens eidem Conciliari sanctioni, non modo transitum vetuit ab una ad alteram Religionem, etiamsi de apostata transferendo ageretur, quoties in ea, ad quam fit transitus, claustralis Regularis observantia non vigeat, sed hoc insuper addidit, ne cui liceret ad quemlibet Militarem, aut Hospitalarem Ordinem commeare, quamvis in eo Regularis claustralis observantia vigeret, nisi forte is esset Ordo S. Joannis de Deo: quemadmodum etiam a nobis declaratum fuit in nostra Constitutione super facultatibus Majoris Poenitentiarii, et officii Poenitentiariae, quae incipit *Pastor bonus*, et est 95. §. 33. *tomi. nostri Bullarii*, in cujus praecedenti §. 33. opportune monuimus, ut, dum apostatae facultas tribuitur ad aliam Religionem transeundi, diligenter caveatur, ne per hujusmodi transitum iteratae fugae, vel apostasiae aditus patefiat: *Adhibitis tamen iis cautionibus, quas ad refrenandam vagandi licentiam necessarias, seu opportunas judicaverit*. Similiter, uti paulo supra expressum est, sacrum Tridentinum Concilium pro apostata haberi voluit Regularem illum, qui Professionem a se emissam ex capite nullitatis impugnare contendens, claustra deserit, exuitque Regularem habitum, simulque prohibuit, ne audiatur is, nisi monasterium repetat, abjectumque habitum resumat. Nos itaque providae huic sanctioni inhaerentes, in nostris Litteris incipientibus *Si datam*, 47. §. *Accuratum, tom.* 2. *nostri Bullarii*, postquam constituimus, in judicio nullitatis Professionis designandum, adhibendumque esse defensorem, qui validitatem Professionis tueatur; neque vero judicium pro absoluto habendum esse, statim ac semel contra validitatem Professionis pronunciatum fuerit; sed opus esse, ut prior sententia altera conformi edita confirmetur: illud consentanee superaddidimus, Regularem, qui post obtentam primam sententiam, altera non expectata, monasterium, habitumque deserit, obnoxium fieri poenis in apostatas sancitis: *Nos enim praesentium tenore decernimus, ac sub poenis adversus apostatas sancitis districte prohibemus, ne quis sub clypeo unicae resolutionis, pro concessione restitutionis in integrum obtentae, e Religiosis claustris migrare, multoque minus habitum Regularem deponere audeat, seu praesumat*. Illud insuper supra innuimus ab eodem Concilio decretum fuisse, ut Regularis, qui non praeobtentis facultativis litteris, sub obtentu confugiendi ad Superiores, a suo conventu abscedit, tamquam apostata coerceatur. In quo, ne putaret aliquis, sanctam Synodum oppresso abstulisse confugium ad Superiorem, a quo jus sibi reddendum exposcat, Doctores, et Congregationum quoque decreta in hoc conveniunt, ut a Concilio interdictus fuerit hujusmodi recursus, recurrens autem apostatarum poenis subjectus, si absque praevia facultate e claustro discedens, ad superiorem arripit iter, quando recurrendi causa vel nulla, vel admodum levis affertur; nullatenus vero, urgens, et gravioris momenti subest recurrendi occasio. Videatur Barbosa *in c.* 4. *n.* 9. *sess.* 25. *de Regularibus et Monialibus*. Optime etiam rem pertractat versatissimus Ricciullus, Archiepiscopus Consentinus, *de jure personarum extra Ecclesiae gremium existentium lib.* 8. *c.* 2. *n.* 25. *et seq.* ubi, post accurate discussum articulum, ita concludit: *Dicendum est ergo, mentem Concilii fuisse, subtrahere Religiosis inanes, affectatosque praetextus, quibus subnixi saepissime nonnulli, levissimis ex causis, conventus exibant; et quod in illius casibus intellexerit Religiosos esse puniendos, tamquam sui Ordinis desertores, etiamsi recedant sub praetextu accedendi ad suos Superiores ad hoc, ut, quantum fieri possit, in proprio officio, et obedientia contineantur, et vagandi occasio ipsis auferatur.* Et recens Auctor Ferraris *in sua Bibliotheca Canonica verb. Apostasia*, *n.* 29. *et seq.* sedulo collegit, quidquid fuerat in hanc rem ab Auctoribus scriptum, et a Congregationibus decretum. Denique, quum, ex Theologorum, et Canonistarum sententia, apostasia sit criminosus recessus a Religione, et nemo re ipsa apostata fiat, nisi qui a claustris abscedat, animo derelinquendi Religiosum statum; ex his principiis nonnullae profluxerunt quaestiones: ut, puta, an qui a claustro recedit, ut in aliam strictiorem, vel laxiorem Religio-

nem transeat, non praeobtenta a Superioribus facultate, apostata dici debeat, quum is revera Religiosae vitae propositum non deserat: an insuper tamquam apostata traduci valeat, qui procul quidem a claustro vagatur, sed Regularem retinet habitum, vel, si ipsum exuit, satis tamen apparet, id non ea mente ab eo fieri, ut Religioni perpetuo valedicat. De his, aliisque hujus generis controversiis plura disserit Theophilus Raynaudus *tom. 17. in tract. de apostasia a Religionis Ordinibus pag. 5. et seq.* Quo magis autem illae detrectatae, dum pene Auctores subtiliter tractatae leguntur, eo molestiores accidunt, dum pro occurrentium casuum necessitate definiendae proponuntur: negotium enim facessunt Episcopis, eosque in duram adigunt necessitatem tollerandi in propriis dioecesibus fugitivos, et apostatas, absque eo quod uti valeant remediis a Concilio Tridentino, et ab Apostolicis Constitutionibus sibi paratis. Quod quum serio animadvertisset Congregatio Concilii Tridentini Interpres sub Pontificatu Vrbani VIII. ipso Pontifice expresse annuente, inter cetera sub annum 1624. edita Decreta, hoc quoque inseruit: *Rursus, statuit, ut fugitivi, et apostatae, sive habitum Regularem deferant, sive non, possunt, ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conjici, ac Superioribus Regularibus consignari, secundum Regularia instituta puniendi.* Ex quo sequitur, ut in praxi, et ad effectum, de quo agitur, apostata censeri debeat Regularis, qui in claustris non degit, quippe ab illis, non praeobtenta a Superioribus venia, abscessit, vagaturque, sive Religiosa indumenta gestet, sive dimiserit, sive redeundi animum retineat, sive abjecerit; ideoque debeat ab Episcopo, tamquam apostata, carceribus mancipari, exindeque suis Superioribus tradi corripiendus: quemadmodum pergit citatus Ferraris *num. 26. In praxi communiter accipiuntur et tractantur ut veri apostatae, qui extra claustra sine Superiorum licentia, habitu etiam retento, et cum animo redeundi ad Religionem, vagantur.* Non idcirco tamen Episcopus aequitatem exuere debet erga illos Regulares, qui, ut se ab immoderata Superioris localis severitate subtrahant, ad suum Praelatum Superiorem confugiunt, et in dioecesi non consistentes, arrepto insistunt itineri, ut tandem ad eum locum pertingant, in quo Superior oppressionis vindex commoratur: si enim hi carceribus includerentur, et Religioni restituerentur, hoc revera esset afflictionem addere afflicto, oppressioni vires subministrare, atque injustitiae se adjutorem praebere: veluti scite perpendit idem Auctor *praeindicato loco n. 29. et seq.* Nec, ad hujusmodi notam declinandam, satis esset in excusationem afferre, justitiam administrari, dum reprimuntur recursus, qui nullo innituntur fundamento, vel qui absque legitima causa interponuntur, quemadmodum nos quoque superius innuimus: hanc enim quaestionem assumere, non pertinet ad Ordinarium, cujus dioecesim Regularis pertransit, sed spectat ad Superiorem, ad quem provocavit; cujus pariter erit quoque cognoscere, quantum insit ponderis eorum excusationibus, de quibus supra dicebamus, qui ajunt, se utique e religione recessisse, sed ut alteri nomen darent, vel vagasse quidem, sed Regulari habitu retento, et fixam semper animo gerentes redeundi sententiam. Hic igitur Superior harum omnium causarum pondus expendet, eas secernendo, quae, quamvis in foro conscientiae valere possint, attamen in foro externo viribus plane omnibus destituuntur, ac etiam diligenter perpendet, an proprii forsan Ordinis Constitutiones, a summis Pontificibus confirmatae, apostasiae reum, ejusque poenis obnoxium decernant Religiosum, qui propriam Religionem deserit, etiam ad hoc, ut se in aliam recipiat, non expectata venia Praelati, qui solemnia illius Professionis vota excepit. Facti hujus speciem ex Constitutionibus Apostolicis expendunt, quoad Societatem Jesu, Castropalaus *de voto Religiosae obedientiae disput. 4. punct. 16. n. 7.* quoad Congregationem vero Clericorum Regularium S. Pauli, Rotarius *in sua Theologia morali Regularium tom. 1. lib. 3. c. 3. punct. 4. no. 8.* Id autem minime adimit Episcopo jus facultatemque carceribus mancipandi, et superioribus suis tradendi eum regularem, qui in sua dioecesi moram trahit extra claustra, sive abjecto, sive retento habitu, quidquid tandem causae per ipsum afferatur ad arreptam fugam, vel apostasiam vindicandam; excepto mox indicato casu, quo Regularis, ut se ab illatis injuriis, ac vexationibus redimat, recta per dioecesim transit, ut ad locum perveniat, in quo Superior suus commoratur.

XV. A fugitivis, et apostatis progreditur sermo ad Regulares a Religione expulsos, tamquam incorrigibiles; de quibus plura edixit, statuitque Apostolica Sedes. Tempore summi Pontifici Pii IV. ejusque auctoritate, Congregatio

Concilii nonnulla evulgavit Decreta, quae Procuratoribus Generalibus Ordinum fuerunt intimata, in quibus constitutum fuit, ut, si qui forte Religiosi male morati, et desperatae emendationis, in Religionibus invenirentur, acrioribus poenis a suis Superioribus plecti deberent, claustrali etiam cohiberentur carcere, nullatenus tamen a Religione expellerentur: eaque Decreta innixa fuerunt sententiae veterum Juris Canonici Interpretum, quos late recensuit Fagnanus *in Cap. Ne Religiosi, n. 37. et 38. de Regularibus*, ubi omnia colligens, quae a sacrorum canonum Glossatoribus scripta fuerunt, in haec concludit: *Ex quibus patet, Jura loquentia de expulsione Regularium, non esse accipienda de expulsione a monasterio, seu ab Ordine ita ut in seculo vivant, sed a communione, et commercio aliorum Regularium tantum*. Uno verbo, tunc id tantummodo actum est, ut praecaveretur periculum, ne Religiosus nequam, et incorrigibilis alios inficeret, ipsum carceribus inclusum a ceterorum Religiosorum consuetudine segregando, absque eo quod extra Religionem, et claustra expelleretur, in longe deterius tum propriae salutis discrimen, tum et aliorum complurium, cum quibus in seculo manens versari posset.

XVI. Hujusmodi Decretum non arrisit, nec arridere poterat Ordinum Regularium Procuratoribus: neque enim negari potest, in maximum vergere incommodum, unum, pluresve Religiosos ad longum, et indefinitum tempus carceribus mancipatos detinere, et ministros semper paratos habere, addictosque spiritualibus, et temporalibus hujusmodi inclusorum indigentiis, quorum gravia crimina spem omnem emendationis adimunt. Itaque experientia compertum est, semper urgere periculum, ne carcere detenti in desperationem ruant; aut contra, ne superiores locales consilium capiant, apertum ipsis ad fugam aditum relinquendi, ut se tandem tot incommodis, ac perturbationibus expediant. Quapropter, quum Procuratores Generales tempore Urbani VIII. novas preces exhibuissent, ipso concedente, et approbante Pontifice, habita fuit anno 1624. Congregatio Concilii, in qua decretum fuit, ut incorrigibiles e Religionibus, sententia definitiva edita, expellerentur: quemadmodum videre est penes Fagnanum *in cit. Cap. Ne Religiosi n. 52. et seq. de Regularib.* ubi *sub. n. 56.* testatur, omnium suffragia in hanc sententiam convenisse. Quumque iterum eadem quaestio sub Innocentio XII. anno 1693. in sacra Concilii Congregatione proposita et discussa fuisset, id maxime urgentibus Procuratoribus Generalibus Ordinum, ob eas causas, atque rationes, quas inferius recensebimus, rescriptum prodiit, retinendum omnino esse morem ejiciendi incorrigibiles ab Ordine et Religione, veluti sacris canonibus, et Patrum auctoritati conformem, hoc est, praefinitae a Sanctis Monasticorum Ordinum Fundatoribus methodo omnino consentaneum: *Firmis, ac in suo robore semper manentibus praedictis Decretis de apostatis* (haec autem sunt Decreta anno 1624. evulgata) *etiam secundum eam partem, ubi agitur de ejectis, et ejiciendis, tamquam sacris canonibus, et communiori Sanctorum Patrum menti conformibus*.

XVII. In Decretali Innocentii III. *cum ad monasterium, de statu Monachorum*, perspicuis verbis indicatur expulsio professi, qui a damnata rerum proprietate divelli non potest: *Si vero post hoc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione praemissa, de monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi poeniteat secundum monasticam disciplinam*. Non admodum absimili dicendi forma usus est Honorius III. in Decretali *Ea quae, eodem tit. Ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat sanas oves*. Septem in Regula S. Benedicti indigitantur agendi rationes, quibus aberrantes Monachi ad rectum iter reducantur, et compellantur, quemadmodum videre est apud Smaragdum, Bernardum Cassinensem, Beorium, Ostiensem, Turrecrematam, et specialiter apub Haesternum *part. 2. tract. 4. Disquisit. monast. lib. 8. disquisit. 6.* Earum autem novissima est ejectio e monasterio: *Quod si nec isto modo sanatus fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro abscissionis, ut ait Apostolus: Auferte malum ex vobis*. De hac ipsa expulsione disserit Fructuosus Episcopus *c. 8. Si se corripere non permiserint, foras projiciantur*: et *c.* 14. de eo, qui, licet carceri inclusus, in sua pervicacia obfirmatur, et insordescit, ita statuit: *In collationem deductus exuatur monasterii vestibus, et induatur, quas olim adduxerat, saecularibus, et cum confusionis nota a monasterio expellatur*. Commemorat quoque hunc morem, veluti suo aevo vigentum, Isidorus Pelusiota *lib. 1. epist. 318. E Fratrum tranquillitate foras ablegetur, ne tumidos fluctus, ac vertigines, placidis,*

et quietis ipsorum moribus excitet. Nam hoc quoque lex nobis sub parabolae cortice praescribit, quum eos, qui lepra laborant, extra castra emittit. Quae omnia evincunt, quam verum sit, quod in supra exscriptis verbis Decretorum anni *1693.* indicatur; ejectionem nimirum eorum, quorum emendationis nulla est spes reliqua, sacris canonibus congruere, et veteribus monasticis institutis. S.Thomas *quodlibet* 12. *art.36.* quaestionem proponit, *Vtrum aliquis Religiosus expelli debeat propter peccatum de Religione*: responditque, tunc demum hujusmodi expulsionis poenae locum fieri, quum jam nullus sperandae correctioni locus relinquitur: *Non debet Religio infligere talem poenam, quamdiu vult corrigi; quoniam, sicut est excommunicatio in Ecclesia, ita est expulsio a Religione: et ideo dicendum, quod nullus est, nisi propter contumaciam, expellendus, sed est sequestrandus in carcere, vel alio modo.* Ita quoque disserit S.Bonaventura *circa Regulam S.Francisci qu.* 14. Et quamvis, post praedicta quoque Romanorum Pontificum Decreta, Van-Espen *in suo Jure Ecclesiastico part.*1.*tit.*27.*c.*7.*n.*10. addubitet, num hujusmodi ejectionis disciplina nostris hisce temporibus, vel saltem suis regionibus conveniat: *multum dubito, num moribus nostris haec congruant*: nemo tamen unus est, qui rem ad justi et aequi normam expendens, eorum audaciam non improbet, qui reprobandam censent incorrigibilium ejectionem: postquam eadem tam perspicue ab Apostolica Sede in suis Decretis comprobata fuit, atque praescripta. Adeantur Gonzalez *in Cap.Ne Religiosis, n.*5.*de Regularibus*, Tamburinus *de Jure Abbatum tom.*3. *disput.*8.*qu.*7. Haeftenus *cit.disquisit.*8. Ricciullus *de jure personarum extra Ecclesiae gremium existentium lib.*8. *c.*10. *n.*6.*et seq.* Gibalinus *in suo Tractatu de Clausura Regulari disquisit.* 2. *cap.*4. §.8. *et* §.11. *n.*57. ubi, postquam eorum recensuit sententiam, qui expulsioni Monachorum a Religione et monasterio se infensos exhibent, haec habet: *Perstandum tamen est in communissima ceterorum omnium sententia, quos sigillatim recensere nihil attinet, et quam usu constanti, atque auctoritate* §.8.*cit. satis superque stabilivimus, quam etiam apertissima ratio demonstrat, quum et bonum commune totius corporis, unius membri abscissione saepe curandum sit, et Religionis integritas, ac sanctitas, ejusmodi strumarum resecatione servanda,*

XVII. Constabilito autem hoc primo capite de expulsione incorrigibilium e Religione, in Congregationibus habitis sub Pontificatu Vrbani VIII. progressus factus est ad alia duo capita: quorum primum erat de iis, quae antea concurrere, et probari deberent, ad hoc ut Religiosus posset incorrigibilis pronunciari, exindeque e Religione expelli; alterum de agendi ratione, quae cum ejusmodi ejectis servanda foret. Qui enim contrariam ejectioni sententiam imbiberant, libere asserebant, ejectionibus in usum revocatis, et amplam aperiri viam invidiae, malevolentiae, improboque alicujus Superioris Regularis animo, ut infensum sibi Religiosum e Religione impune ejicere valeret, et simul, omni subtracto freno ejectorum libidini, fore, ut illi in deterius semper ruerent, vereque filii perditionis efficerentur. Ad occurrendum propterea priori incommodo, in Decretis Congregationis Concilii anni 1624. ab eodem Pontifice, uti saepe monuimus, confirmatis, cautum fuit, ut is Religiosus incorrigibilis censeretur, ad effectum procedendi ad illius ejectionem, qui plane omnibus notatus esset improbitatis characteribus, quos Jus Canonicum recenset, atque requirit, ut quis incorrigibilis dici valeat: *Vt in posterum e Religionibus nullus legitime professus ejici possit, nisi sit vere incorrigibilis, vere autem incorrigibilis minime censeatur, nisi concurrant ea omnia, quae ad hoc ex Juris communis dispositione requiruntur, sublatis hac in parte statutis, et constitutionibus cujusque Religionis, et Ordinis, etiam a Sede Apostolica approbatis, et confirmatis.* Nec satis id Congregationi fuit; sed voluit insuper, ut ad constituendam reum inemendabilem, deberet praeterea carceribus *in jejunio et poenitentia* per integrum annum mancipari: quo demum evoluto, nisi resipuisset, sed obfirmata malitia pervicax deprehenderetur, tunc denique a Religione procul abjiceretur: *Ne contagione pestifera plurimos perdat, tamquam pecus morbida, ac membrum putre, ejici tandem possit*: edixitque demum, ut ejectionis sententia a Superiore Generali Ordinis, adhibitis in consilium sex ex gravioribus Patribus, in Capitulis, seu Congregationibus Generalibus designandis, pronunciaretur.

XIX. Jam vero sequenti anno 1625. instante Cardinali de Lugo Protectore Ordinis Beatae Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum, proposita, discussa, et declarata fuerunt nonnulla dubia, ad majorem precedentium Decre-

torum elucidationem tendentia. Congregationis resolutiones, super iis editae, impressae leguntur penes Pasqualigum super controversiis Laureti de Franchis *n.*1083. *p.*302. At majoris momenti sunt Decreta ab eadem Congregatione, sedente *Innocentio XII.* eoque, uti dictum est, approbante, sub annum 1693. evulgata, in quibus, instantibus Procuratoribus Generalibus Ordinum Regularium, et conquerentibus, grave nimis Religioni esse, per integrum anni spatium reos carceribus addictos habere, remque nimis protrahi, si, ad incorrigibiles e Religione expellendos, Praelati Generalis sententia expectanda esset; annalis carcer *in poenitentia, et jejunio*, statutus in Decretis *Vrbani VIII.* ad sex menses contractus fuit: et Provincialibus, in designata cuique Provincia, tributa fuit, facultas ejiciendi e Religione incorrigibiles, consultis tamen, et assentientibus sex aliis ex eadem Provincia Religiosis, designandis in Congregatione Provinciali, et confirmandis a Superiore Generali; cui etiam reservata fuit auctoritas ad examen revocandi, et confirmandi, aut infirmandi ejectionis sententias a Provincialibus, juxta praescriptam methodum, pronunciatas: salvo tamen jure Apostolicae Sedis, et auctoritate ejusdem Congregationis Concilii, quotiescumque ejectus ad ipsam mallet recurrere, seu provocare, quemadmodum mox infra docebitur. Et, quia in conficiendis processibus super criminibus plures saepe occurrebant difficultates, opportune super hoc etiam decretum est, ut scilicet validi ac legitimi censerentur processus, qui in unoquoque Ordine, vel Religione, ad normam illius Regularum, Constitutionum, praxis, et consuetudinis, confecti fuissent. Porro ad absolvendam, exequendamque incorrigibilium ejectionem, nonnulla Indulta facilioris, et expeditioris methodi, nihil tamen immutata rei substantia, a Pontificibus Successoribus concessa feruntur quibusdam Religionibus; videlicet Fratribus Minoribus de Observantia a *Benedicto XIII.* die 6. Decembris 1729. Capuccinis, et Minoribus Conventualis a *Clemente XII.* 5. Februarii 1739. Nostrum autem non est nunc hujusmodi Indultorum tenorem ad examen revocare, sicuti nec enodare innumeras quaestiones ab Auctoribus excitatas super intelligentia Decretorum *Vrbani VIII.* et *Innocentii XII.* quae enim hactenus adducta sunt, eo tantum consilio protulimus, ut primum illud caput illustraretur, quod respicit incorrigibilitatem, ex qua fit ejectionis locus.

XX. Secundum nunc sequitur caput, quo praescribitur agendi ratio erga ejectos servanda non solum a Religione, ex qua expulsi fuerunt, sed etiam ab Episcopo, in cujus dioecesi domicilium forte statuerunt. Theologi aeque, ac Canonistae, pluribus disputant, an ejecti e Religiosis Ordinibus, obstricti maneant substantialibus Religiosae Professionis votis, nimirum castitatis, paupertatis, et obedientiae, et reliquis etiam votis nonnullorum Ordinum Instituto adnexis, cujusmodi est votum perpetui quadragesimalis victus quoad Fratres Minimos S. Francisci de Paula, et alterum quoad Fratres B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum, videlicet se in pignus dedendi, ut inopes Christifideles captivos redimant. Vlterius deinde progredientes, inquirunt, an expulsi dioecesano Episcopo parare debeant; quum nec ullam ipsi unquam spoponderint obedientiam, nec ab ea eximantur, quam suis Superioribus Regularibus voverunt: item posito, quod Episcopus jus aliquid in eos nanciscatur, an possit de sententia ejectionis a Religione in ipsos lata cognoscere: praeterea, num Religio post latam hujusmodi sententiam, ejecti reditum curare teneatur: denique, num, habitis resipiscentiae argumentis, ipsum Religio recipere teneatur. Navarrus quippe *in Comment.* 2. *de Regularibus n.* 36. tuetur, superius indicatam Decretalem *Ne Religiosis*, *de Regularibus*, eos minime afficere, qui juste, et per definitivam sententiam ejecti fuerunt. Et quidem summi Pontifices haud destiterunt excitatas hujusmodi quaestiones per organum sacrarum Congregationum enodare, ac definire, simulque Episcopis facilem sternere, et indigitare viam, cui insistant, ne ab ejectis, eorum dioeceses incolentibus, assiduis solicitudinibus fatigentur. Decretis anni 1624. cautum legimus, a Superioribus Regularibus nunciandam esse Episcopo sententiam editam expulsionis alicujus a Religione: *illico expulsionis sententiam eidem Ordinario notificare teneatur*: idque solummodo, ut ipsam perspectam habeat, nullatenus vero ut possit de illius justitia, aut injustitia cognoscere; hoc quippe, ut praemonuimus, est Sanctae Sedi reservatum, juxta Decreta anni 1693. *Salva semper Sanctae Sedis, sacrae Congregationis Concilii, in casu recursus, et appellationis, auctoritate*. Vetitum quidem est expulsis, habitum Religionis induere: at,

quo usque extra claustra commorantur, uti debent Clericali habitu, Ordinarii loci jurisdictioni subesse, et mandatis obsequi: *Si vero ejecti* (pergunt Decreta anni 1624.) *quamdiu non redierint ad Religionem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci jurisdictioni, et obedientiae subsint*: quod nullatenus obtineri posset, nisi ejectionis sententia Ordinario esset perspecta, veluti superius notatum est, et ipsa subdunt Decreta. Insuper hujusmodi extorres, quousque extra Religionem manent, ab exercitio Ordinum in Religione susceptorum perpetua suspensione interdicuntur, quam loci Ordinarius nec relaxare, nec moderari valeat: *Item, ut ejecti, extra Religionem degentes, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, aut moderandi*. Et Fagnanus *in Cap. Ne Religiosi, num.* 11. *de Regularibus*, testatur, se auctorem Congregationi fuisse, ut in citatis Decretis praefatam suspensionem apponeret: *Vnde, nobis suggerentibus, in Decretis de Regularibus apostatis, et ejectis, appositum fuit illud caput, ut ejecti, extra Religionem degentes, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum*. Denique iisdem Decretis anno 1624. omnis conticescit disputatio, an, etiam post legitimam ejectionis sententiam, Religio reditum expulsi urgere, ipsumque reducem excipere debeat, quotiescumque Ordinarius, in cujus dioecesi domicilium habuit, fidem faciat de ejusdem probata vivendi ratione, emendatisque, et ad virtutem compositis moribus, quorum certas habeat et validas probationes: *Ac postremo esse innovandam, et suae Beatitudinis auctoritate innovat Constitutionem fel. record. Gregorii IX. relatam in Cap. final. de Regular. ac propterea declarat, eam Constitutionem in iis quoque vindicare sibi locum, servandamque esse, qui juste, definitiveque, ac juris ordine servato, expulsi fuerint; dummodo tamen in expulsis hujusmodi subsit spes evidens emendationis, ex litteris saltem testimonialibus Ordinarii, cujus conscientiam in his litteris concedendis sacra Congregatio serio oneravit*. Ne vero Ordinarii, quod pertinet ad concedendas praefatas testificationes, nimia angantur solicitudine, non abs re erit monere, ejectos, etiam post latam in eos expulsionis sententiam, tum substantialibus Religionis, tum ceteris sui Ordinis peculiaribus votis indubie obstringi; ita tamen, ut castitatis quidem votum sine exceptione ab eisdem sit custodiendum; reliqua vero paupertatis, obedientiae, et si quae alia eorum Professioni adnexa sunt vota, moderationem quamdam in ipso usu et praxi patiantur. Neque enim ab ejecto requiri potest summa illa paupertas, cujuscumque proprietatis nescia, quam ceteroquin, in claustris manens, servare debuisset, quum ea sibi comparare debeat, quibus vitam tolerare possit: sicuti nec obedientia proprio Superiori Regulari exhibenda, quum is eum a Religiosorum coetu et societate depulerit. Id autem longe potiori jure affirmare licet de reliquis alicui Religioso instituto peculiaribus votis, licet in Professione nuncupatis, quorum scilicet vis, quoad expulsos a Religione, quodammodo suspensa remanet. Haec omnia recte discussa et explanata videre licet, ad terminos Juris communis, a Gibalino *in cit. Tract. de Claus. Regul. disput.* 2. *cap.* 4. §. 14. *consectar.* 8. *et seq.* ad normam vero Decretorum Vrbani, et Innocentii, exposita a Ferraris *in sua Bibliotheca Canonica verb. Ejicere, n.* 49. *et seq.* Quocirca nimii rigoris, ac forte etiam injustitiae argueretur Ordinarius ille, qui testimonium emendatae vitae, reditusque ad bonam frugem, denegaret ejecto, propterea quod eum non deprehendisset, quidquid ipsius Ordinis Constitutionibus cavetur, ejectionis tempore exactae servantem. Satis enim ipsi esse debet, si inculpate vitam duxit; si poenitentiae signa dedit, remotus a seculo, modestus, ac pietatis, et misericordiae spiritualis, et temporalis operibus deditus; uno verbo, si manifesta, et tuta emendationis, ac resipiscentiae argumenta prae se tulit.

XXI. Antequam recensita Decreta anni 1624. evulgarentur, in provinciali Limana Synodo coacta anno 1583. sancitum fuerat, ut Regulares Sacerdotes, e Religione ejecti, ab omni prorsus Ecclesiastico ministerio per Episcopos prohiberentur, multoque magis ne ad cujuscumque Beneficii Ecclesiastici assecutionem admitterentur. Publicatis autem praedicto anno 1624. Decretis Vrbani VIII. quum nonnulli e Societate Jesu Religiosi, post nuncupata tria simplicia castitatis, paupertatis, et obedientiae vota, ab ea dimissi reperirentur, non defuit, qui contenderet, hos pro ejectis omnino habendos hideoque a susceptorum Ordinum exercitio suspensos, et tamquam inhabiles, ab Ecclesiasticis muneribus obeundis, et Beneficiis assequendis, procul arcendos. Quaestionem hanc attingere noluit Archiepiscopus; sed in Relatione status suae Ecclesiae eamdem detulit ad sacram Concilii Congregationem, quae die 11. Febr. 1662.

hunc in modum rescripsit: *Congregatio Concilii respondit, Religiosos Societatis, post tria vota simplicia dumtaxat vigore privilegiorum ejusdem Societatis, dimissos, non comprehendi in Constitutione Vrbani VIII. de apostatis, et ejectis.*

XXII. Perspectum cuique est, Clericos Regulares Societatis Jesu, exacto probationis tempore, nequaquam se Religioni obstringere solemnibus castitatis, paupertatis, et obedientiae votis, quemadmodum in ceteris Religiosis Ordinibus observatur; sed emitti ab iis simplicia quaedam castitatis, paupertatis, et obedientiae vota, quibus addicuntur ipsi quidem Religioni, adeo ut abscedere nequeant, nec gradum respuere a Superioribus sibi designatum, sive ad solemnem Professionem, si *ad conditionem Coadjutorum* advocentur; sicuti nec ad aliam Religionem transire, licet strictioris observantiae, Carthusiane tantummodo excepta; uti videre est in Constitutione Gregorii XIII. cui initium *Decet Romanum Pontificem*, quaeque in forma specifica confirmata fuit a Clemente XI. per suam incipientem *Sacri Apostolatus*, quae *n.* 264. relata est *in part.* 2. *t.* 11. *Bullarii novi Romani*, ex quarum etiam Constitutionum lege, ad legitimum, validumque reddendum hujusmodi transitum, summi Pontificis, vel Praepositi Generalis facultas requiritur; at integrum adhuc est Religioni eosdem dimittere, votisque nuncupatis exsolvere. In Instituti formula, summo Pontifici Julio III. anno 1550. oblata, et ab ipso confirmata per Apostolicas litteras, incipientes *Exposcit debitum*, habetur, Coadjutores formatos, et Scholasticos, a Societate approbatos, vota vovere simplicia, *sed quibus teneantur, quamdiu Praepositus Generalis Societate eos retinendos esse censuerit*. Tempore summi Pontificis Sixti V. propugnarunt aliqui, eos, qui simplicia vota emiserant, dimitti non posse, nisi servata ordinarii iudicii forma. Verum Gregorius XIV. in sua Constitutione anno 1591. edita, cujus initium *Ecclesiae Catholicae*, statuit, nihil innovandum esse, et praefatos Religiosos, nullo confecto processu, nullaque servata judicii forma, dimitti posse: *sola facti veritate inspecta, culpae, vel rationabilis causae tantum ratione habita, ac personarum, aliarumque circumstantiarum; quarum consideratio sit cum charitate, et prudentia conjuncta*. Quapropter in quinta Congregatione Generali habita anno 1593. *decreto* 58. declaratum fuit, ad Instituti substantiam pertinere id quod sequitur, nempe *non esse necessarium, ut in dimittendo forma judicialis servetur*. Proindeque, si in dimissione Clerici, seu Presbyteri Societatis Jesu, judicialis forma non servatur, si de illius, qui dimittitur, incorrigibilitate non disputatur, si dimissionis causa plerumque ex eo desumitur, quod Religiosus minime valeat inceptum curriculum laudabiliter persequi, et ad Societatis Institutum vitam exigere; jure optimo a Congregatione Concilii declaratum fuit, poenalia, quae supra diximus, Decreta, in apostatas, et ejectos lata, eum non afficere, qui praedicto modo jubetur e Societate abire; adeoque hunc ad ministeria, et Beneficia Ecclesiastica obeunda, et assequenda idoneum esse: cujusmodi declaratio apposita quoque fuerat *in decreto* 30. nonae Congregationis Generalis ejusdem Societatis Jesu, coactae anno 1650. ubi ipsius Societatis nomine declaratum fuit, quantum ad ipsam attineret, nihil obstare iis, qui post simplicia vota ex eadem dimissi fuissent, quominus Ecclesiastica Beneficia, et officia assequi possent, si ceteroquin digni, et ad obtinenda idonei dignoscerentur.

XXIII. Illud autem quandoque obstat praedictis Religiosis e Societate Jesu ea ratione dimissis, quod, dum in eadem versabantur, sacris Ordinibus initiati fuerunt, non ratione Patrimonii, aut Beneficii Ecclesiastici, quo potirentur, sed ad titulum Religiosae paupertatis: subinde enim dimissi, nullumque Patrimonium, vel Beneficium obtinentes, hoc solo nomine suspensionis fiunt obnoxii: id quod aliquando vexationem intulit ejusdem Societatis Superioribus; quum non defuerit, qui eos in judicium provocaret, contendens, sibi annuam praestationem a Societate constituendam esse, propterea quod nec ipse haberet, unde vitam tolerare posset, nimis grave illi esset perpetua suspensione submoveri ab exercitio Ordinum, quibus fuerat insignitus in ipsa Religione; quae si eum dimisit, id minime certe factum, quia ipse gravioris criminis reus, aut incorrigibilis judicatus fuerit.

XXIV. Sane Tridentinum Concilium *sess.* 21. *cap.* 2. *de reformat.* vetat, Clericum quemlibet secularem, Beneficium, vel Patrimonium non habentem, ad Ordines promoveri: et S. Pius V. Pontifex in sua Constitutione 75. incipiente *Romanus Pontifex*, *Bullar. tom.* 2. declaravit, Concilii statutum extendi quoque ad Religiosos, qui, antequam Professionem emittant, ad sacros Ordi-

Ordinis promoveri velint. Hoc itaque retento themate, prohibebantur Patres Societatis, suos Religiosos, post vota simplicia, offerre sacris Ordinibus initiandos, quotiescumque Beneficium, vel Patrimonium non possiderent. Verum *Gregorius XIII.* illos hoc speciali donavit privilegio, ut ipsorum Religiosi, post tria simplicia vota, et ante emissam solemnem Professionem, possent ad sacros Ordines promoveri, quamvis omni Patrimonio, et Beneficio destituerentur; veluti abunde demonstrant *Thesaurus de poenis Ecclesiasticis part.* 2.*c.*11.*sub. n.*5. §. *Limita ut non procedat*, Sanctarell. *variar. Resolut. part.*1.*quaest.*49. *a. n.* 5. *ad num.* 12. Sanchez *Consil. moral. lib.* 7. *c.* 1. *dub.* 35. *num.* 12. Pirhing. *ad lib.*1. *Decretal. tit.* 11. *sect.* 1. *num.* 75. Barbosa *ad cap.* 2. *sess.*21, *num.* 5. *et* 6. Gallemart *in remissionibus ad idem cap.* 2. Pasqualig. ad Lauret. de Franchis *part.* 1. *n.* 352. Rigant. *ad Regul.* 24. *Cancellariae* §. 5. *n.* 169. *et seq.*

XXV. Quod itaque pertinet ad annuam praestationem, quae contendebatur a Societate persolvenda ei, qui sacris Ordinibus initiatus dimitteretur, nec habens unde viveret, idcirco suspensione illigatus remaneret; difficultatis summa potissimum constituebatur in quadam pollicitatione, quae a Societate facta ponebatur, alendi nempe ad Ordines promotos, quum eos dimitti contigisset. Dum nos ipsi, in minoribus constituti, officio Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, hujusmodi petitionem quidam proposuit, qui Ordinibus insignitus, deinde e Societate dimissus fuerat; disceptatumque de ea fuit die 28. Febr. 1722. in causa *Neapolitana Congruae*, uti videre est *tom.*2. *Thesauri Resolutionum*. Et, quamvis rejecta fuerit petitio, eo potissimum nomine, quod actor a suo Regulari Superiore facultatem ascendendi ad sacros Ordines surripuerat, falso asserens, se, antequam Religioni nomen daret, ad titulum Patrimonii fuisse prima Tonsura initiatum; pro eo tamen quod pertinet ad praesuppositam illam oblationem a Societate factam, quum nos in sacram Congregationem authentica attulissemus Regesta, ostendentes, certum haudquaquam esse, hujusmodi pollicitationem ab eo prodiisse, qui legitima ad id facultate polleret, vel, si jure facta, acceptatam eam fuisse ab eo, cui ejusdem acceptandae inesset auctoritas, vel denique, si jure et facta fuerat, et acceptata, eamdem vim suam non amisisse post superius indicatum *Gregorii XIII.* privilegium: siquidem illa exhibita ponebatur sub Pontificatu *S. Pii V.* quum scilicet Patres Societatis Piana obstringebantur lege de non promovendis ad sacros Ordines Religiosis non professis, nisi Beneficium, vel Patrimonium obtinerent: aperuit hoc aditum, stravitque viam Apostolicae Constitutioni, quam deinde *Benedictus XIII.* edidit incipientem, *Injuncti nobis*, quae est 228. *tom.* 12. *nov. Bullarii Romani*, quaque declaravit, *Societatem Jesu non teneri, nec obligatam esse ad ullam subministrationem sive congruae substentationis, sive alimentorum, sive alio quocumque titulo, et causa, illis faciendam, qui post biennium probationis, et emissionis votorum simplicium, extra dictam Societatem a suis Superioribus ejiciuntur, tametsi, dum in ea permanebant, ad sacros etiam Presbyteratus Ordines sine Beneficio Ecclesiastico, ac Patrimonio, et ad titulum Religiosae paupertatis promoti fuerint*. Peraequa sane Constitutio, provida, et omnino congruens praecedentibus tribunalium judicatis, in quibus, quoties post Constitutionem *Gregorii XIII.* proposita fuit, toties rejecta conspicitur petitio a praedictis Religiosis promota, ab iis, inquam, qui post biennalem probationem, votorumque simplicium nuncupationem, ad sacros, etiam Presbyteratus, Ordines promoti, deindeque a Societate dimissi, vitae subsidia exposcebant, eo quod Patrimonium non haberent, nec Beneficium, fuerantque Ordinibus initiati ad titulum Religiosae paupertatis, dum inter Societatis alumnos recensebantur. Harum rerum judicatarum series inspici potest penes *Pignatell. consult.*92. *tom.* 10. et la Croix *Theol. moral lib.* 6. *part.* 2. *n.* 2196. *et seq.*

XXVI. Quaecumque hactenus disseruimus tum de facultate, quam habent Superiores Societatis Jesu, dimittendi ex ea Religiosos, non servata judicii forma, tum de eorum, qui sic dimissi fuerint, habilitate ad ministeria, et Beneficia Ecclesiastica obtinenda, tum denique de suspensione ab Ordinum susceptorum exercitio, cui subjacent tunc solum, quum Ecclesiastico Beneficio, aut Patrimonio destituuntur, facile est intelligere, ad eos tantummodo Societatis Religiosos pertinere, qui, post consuetum biennalis temporis lapsum, simplicia castitatis, paupertatis, et obedientiae vota voverunt; non autem ad eos, qui exacto statuto curriculo, Regularem Professionem emittentes, solemnia castitatis, pau-

pertatis, et obedientiae vota nuncuparunt. Hos enim si Superiores velint e Societate ejicere, debent judicialem ordinem servare, eorumque incorrigibilitatem evincere: ipsi autem sic expulsi, perinde habendi sunt, ac reliqui omnes ex aliis Religionibus ejecti. Neque enim Societas hac in re ullo peculiari privilegio donata est; et, si quod etiam obtinuisset, eo jam uti non posset: nimis quippe ampla, ac valida derogatione *Vrbanus VIII.* praecedentia quaecumque privilegia sustulit: quod recte animadvertit quoque Cardinalis *de Lugo*, dum in quadam consulatione die 16. Januarii 1642. exarata, quam nos manuscriptam in forma authentica inspeximus, hac de re sententiam rogatus, sequens edidit responsum: *Facultas major Societatis ad expellendos Professos, quam si in aliis Religionibus, hodie ablata est, meo judicio, ab* Vrbano VIII. *per Decretum editum in sacra Congregatione Concilii Tridentini anno* 1624. *ubi omnino prohibetur, ne in ulla Religione Professus ejici possit, nisi sit vere incorrigibilis, et probetur per annum etc. at revocantur omnes Constitutiones, et privilegia Pontificia cujuscumque Ordinis, cum clausulis derogatoriis strictissimis. Quare, quoad Professos ejiciendos, credo, Societatem nunc non habere plus potestatis, quam alias Religiones. Ita judico, salvo etc.*

XXIII. Ad institutum de ejectis a Religione sermonem pertinet alia quaestio, cujus definitionem Episcopi quidam ab Apostolica Sede pro certorum casuum, in suis dioecesibus occurrentium, necessitatibus postularunt. Jam supra dictum est, hujusmodi ejectos obstringi castitatis, paupertatis, et obedientiae votis; ea tamen, quoad postrema duo vota, seu quoad illorum observantiae formam, moderatione adhibita, quae peculiaribus cujusque circumstantiis aptetur, ac congruat. At nonnulli aliquando fuerunt, qui contenderent, vota in quibusdam Religionibus emitti solita, haudquaquam solemnia, sed simplicia tantum censeri oportere; ideoque, si aliquem hujusmodi Ordinum Religiosum ejici contingeret, quamvis non negaretur, ipsum simplicia vota custodire debere, si tamen matrimonium contraheret, non posse illud irritum et nullum, sed tantummodo illicitum pronunciari. Excitata hujusmodi disputatio fuit quoad Religiosos laicos Cistercienses; Nosque ipsi rem definiendam esse duximus cum consilio Congregationis particularis, quam coram nobis coegimus, et in qua infrascriptum Decretum editum fuit: quod quia certam normam et jam secutis, et in posterum obventuris casibus potest exhibere, nec hactenus ullibi impressum legitur, ideo optimum existimamus heic illud per extensum inserere.

DECRETUM SUMMI PONTIFICIS BENEDICTI XIV.

Praevio consilio particularis Congregationis ab ipso deputatae Cardinalium de Gentilibus, Cavalchini, Tamburini, et Besotii, *necnon Archiepiscopi Damasceni, Congregationis Episcoporum, et Regularium, atque ejusdem Congregationis particularis Secretarii, super dubio, An vota, quae a Conversis Cisterciensibus emittuntur, simplicia sint, vel solemnia?*

XXVIII. D*Elata ad Poenitentiariae Apostolicae Signaturam controversia de votis, quae in professione a Conversis* Cisterciensibus *emittuntur, an simplicia sint, vel solemnia, eadem a dubii definitione se abstinuit, eo potissimum sub obtentu, quod de ea agendum esset in Congregatione Episcoporum, et Regularium, cui jam exhibita fuerant suffragia Patrum Generalis, et Procuratoris Generalis Ordinis* Cisterciensis. *Sed quum nec ab hac ullum usque adhuc judicium prodiisset, opportunum, et congruum fore reputantes, si rem totam ad Nos avocaremus, in Congregatione particulari coram Nobis habenda discutiendam, supradictorum Cardinalium, et Secretarii Congregationem deputavimus: quae habita coram Nobis die 16. currentis mensis Martii, unanimi censuit suffragio, vota a Conversis* Cisterciensibus *in Professione emissa, non esse simplicia, sed solemnia.*

Et sane, si in ipso Familiae Cisterciensis *exordio, quod seculo undecimo contigit, Monachis Conversi adjuncti fuerunt, ut Monachi in claustro solitudini, et contemplationi vacarent, et Conversi domos illas regerent, in quibus utilia hominum necessitati parabantur, et sic de Conversis statutum est. Tuncque definierunt, se Conversos laicos barbatos licentia Episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua, et in morte, excepto Monachatu, ut semetipsos tractaturos: uti legitur in Exordio* Cisterciensis *Coenobii tom. 1. Bibliothecae Patrum* Cisterciensum *Tissier, autumantis, citatum Opusculum esse* S. Stephani *Abbatis* Cisterciensis.

Si, coacte secundo Lateranensis Concilio anno 1139. sub Pontifice Innocentio II. *statutum est, nulla futura matrimonia, quae post Professionem fierent a Conversis; si hoc ipsum confirmatum fuit in Concilio Remensi, habito sub* Eugenio *Papa III. qui in minoribus fuerat Abbas Sanctorum* Vincentii, et Anastasii *Romae ad Aquas Salvias, Sanctique Bernardi discipulus; si Pontifex* Alexander *hujus nominis III. in sua Decretali, quae incipit, Non est vobis, sub tit. de Regularibus aequali erga Abbatem obedientiae jugo respondit esse subjectos tum Monachos, tum Conversos Ordinis* Cisterciensis: *suadent haec omnia, quod vota a Conversis* Cisterciensibus *in Professione emissa non simplicia sunt, sed solemnia: quod etiam fuit animadversum a* Mabillonio, *Monachorum Institutorum peritissimo, in sua praefatione in part. 2. seculi sexti Ordinis Sancti* Benedicti §. xi.

Nec, ut ab hoc sensu quis recederet, quidquam prodesse potuerunt verba, quae a Conversis Cisterciensibus *in Professione emittuntur: Pater promitto tibi obedientiam de bono usque ad mortem. Praeterquamquod enim compertum est, quinque prioribus Ecclesiae seculis nullam in emittenda Professione verborum formam fuisse praescriptam, et quod nec etiam juxta praesentem disciplinam unius Instituti Regularis Professio concordat in verbis cum Professione alterius Instituti; quum alumni Sancti* Benedicti *promittant stabilitatem loci, conversionem morum, atque obedientiam secundum Regulam Sancti* Benedicti; *Alumni Sancti* Dominici *voveant obedientiam secundum Regulam Sancti* Augustini; *Alumni Sancti* Brunonis *suorum morum conversionem promittant; quae promissio aequipollere videtur promissioni Conversorum* Cisterciensium, *obedientiae de bono usque ad mortem.*

Vis in eo consistere visa est, quod ad effectum, de quo agitur, nedum verborum, sed ceterarum quoque extrinsecarum circumstantiarum ratio ha-

benda est. Quumque in Libro antiquarum definitionum Ordinis Cisterciensis *dist.* 14. *cap.* 1. *tit. de Receptione, et Professione Conversorum, legatur, quod, post expletum Novitiatus annum, Conversus, ad Capitulum Monachorum accedens, prostratus primo veniam petat, et deinde surgens ad imperium Abbatis, et interrogatus, spondeat stabilitatem suam, post quae Abbas dicat: Det tibi Deus perseverantiam: omnesque respondeant: Amen: quodque, omni proprietate relicta, suorumque bonorum facta, prout libuerit, et maxime favore pauperum, distributione, flexis genibus jungat manus, easque ponat inter manus Abbatis, eique promittat obedientiam de bono usque ad mortem, Abbasque respondeat: Det tibi Deus vitam aeternam: respondentibus omnibus: Amen: quae omnia quoque leguntur in Rituali* Cisterciensum *lib.* 6. *de Ritu suscipiendi Fratres cap.* 6. *sub titulo de Receptione et Professione Conversorum.*

Accessus ad Capitulum, non tempore Novitiatus, sed post Novitiatum expletum per integrum annum promissio stabilitatis post interrogationem de ea factam, et ejusdem acceptatio facta ab Abbate, cujus est Professionem admittere, solemnis proprietatis abdicatio, genuflexio ante Abbatem, et cetera solemnia, quae comitantur promissionem obedientiae de bono usque ad mortem, aeternae vitae precatio, memoratae obedientiae correspondens, satis innuunt, et Professionem esse solemnem, in eaque implicite, et virtualieer contineri vota castitatis, paupertatis, et obedientiae, quae, utpote juncta Professioni Regulari, non simplicia sunt, sed solemnia, juxta responsum Bonifacii VIII. *in Cap. unic. de voto, et voti redemptione, in sexto.*

Unanime interessentium Congregationi suffragium pro solemnitate votorum, quae a Conversis Cisterciensibus *in Professione emittuntur, fuit a nobis in ipsa Congregatione ore tenus approbatum. Hoc ipsum a nobis praesenti nostro Decreto confirmatum, quod nostro sigillo munitum Archiepiscopo Damasceno Congregationis Episcoporum et Regularium, et particularis Congregationis Secretario, manibus nostris consignamus, demandantes, ut illud referat inter acta Congregationis Episcoporum et Regularium, et decreti exemplar ad Poenitentiariam Apostolicam, et Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inter sua Acta asservandum, transmittat: ut unanimis in posterum sit sententia de solemnitate votorum, quae a Conversis* Cisterciensibus *emittuntur. Datum ex Palatio Apostolico Quirinali hac die* 21. *Martii* 1747.

XXIX. Praecipuum hoc est solemnis voti castitatis, quod sacro Ordini, vel Religiosae Professioni est adnexum, ut irritum reddat matrimonium, quod quisquam audet exinde contrahere, per textum *in Cap. Minimus*, et *Cap. Insinuante*, *Qui Clerici, vel voventes*. Simplex autem votum castitatis non nisi illicitum constituit matrimonium, atque effecit, ut conjux, qui se hujusmodi voto obstrinxit, petere quidem nequeat a conjuge, eidem tamen petenti debitum reddere teneatur; prout docet *S. Thomas in* 4. *sent. dist.* 38. *quaest.* 1. *art.* 3. *quaest.* 2. *Ad tertium*, *et Ad quartum*. Verum, quia ex Romani Pontificis auctoritate fieri potest, ut vera Religio ea quoque sit, in qua simplicia tantummodo vota emittuntur, utque insuper vota simplicia impedimentum dirimens matrimonii constituant; siquidem Romanorum Pontificum Constitutionibus statutum reperitur, eos, qui Societati Jesu nomen dederint veros fieri Religiosos simplicibus tantum castitatis, paupertatis, obedientiae votis, post probationes biennium emissis, et simplex castitatis votum, quo se tunc obstringunt, matrimonii esse dirimens impedimentum, quemadmodum videre est in Constitutione *Gregorii XIII.* edita anno 1583. incipiente *Quanto fructuosius*, et in altera vulgato anno 1584. cui initium *Ascendente Domino*; in privilegiis autem pro Instituti confirmatione emanatis, expressa inest declaratio, quod vota praedicta voventem obstringant, quosque idem in Religione permaneat, eorum autem vinculo exsolvatur, statim ac a Superioribus e Societate dimissus fuerit: hinc porro consequitur, ut, quamvis matrimonium, a Religioso in Societate adhuc manente attentatum, nullum irritumque esset, licet initum post simplex dumtaxat castitatis votum, ejusmodi tamen censeri non posset, immo validum legitimumque esset matrimonium, si illud post dimissionem e Societate contraheret: veluti latius demonstratur in Collationibus Ecclesiasticis Parisiensibus *de Matrimonio*, quae editae fuerunt a Cardinale de *Noailles* illius Urbis Archiepiscopo, *tom.* 2. *lib.* 3. *collat.* 1. §. 3.

XXX. Ultimo loco in *Urbano VIII.* et *Innocentii XIII.* Decretis cavetur, debere Religionem alumni sui ejecti reditum urgere, eumque iterum in sinum recipere, quotiescumque Ordina-

rius, in cujus dioecesi versatus est, tale de illo testimonium perhibeat, ut eum conjicere liceat re ipsa ad bonam frugem rediisse. Quum autem quandoque contingat, Regularem haud fuisse decretoria sententia e Religione expulsum, veluti incorrigibilem, sed, ob atrox aliquod crimen, ad praefinitum temporis spatium, puta septennium, vel decennium, ab eadem Religione damnatum fuisse ad triremes; inde exorta est quaestio, an, exacto poenalis temporis cursu, ipsum Religio recipere, et ad convictum, ut antea, admittere teneatur. Extra controversiam positum est, Religiosum ad triremes damnatum, Religionis vota servare debere eo modo; quem infelix ejus conditio patitur: uti evincunt *Donatus in prax. rer. Regular. tom. 1. tract. 8. de ejectis qu. 23. et tract. 9. de Galeotis Religiosorum qu. 16. et* 17. Rotarius *in Theolog. Moral. Regul. tom. 1. lib. 3. cap. 2. punct. 8. n. 7.* Absoluta vero poena ipsi irrogata, non aeque conveniunt Auctores, an Religio eumdem teteneatur in coenobium recipere. Docent nonnulli, id oneris Religionibus nullibi impositum reperiri; et, si eaedem ad recipiendos hujusmodi alumnos, tam magna infamia notatos, Superioris auctoritate adigantur, licere solummodo eos admittere sine cucullo, Tertiariorum habitu indutos, atque vilioribus Religiosae domus muneribus habere addictos. Contra alii, nulla distinctione adhibita, arbitrantur, Religionem omnino teneri ad hujusmodi, Religiosos recipiendos. Ita disserit *Donatus cit. loc. tract. 9. qu.* 22. et latiori calamo *Rotarius praeindicato loco n.* 4. Quum nos Congregationi Concilii a Secretis essemus, quibusdam instantibus Episcopis, propositum hoc dubium fuit, sed non definitum: opportunum enim visum est, Procuratores Generales Ordinum prius audire, quam ulla ederetur resolutio. Contigit id die 24. Martii 1725. uti videre est *tom. 3. Thesauri Resolutionum*, ideoque, quum nulla hac de re afferri resolutio possit, neque damnatis ad triremes ob aliquod crimen aptari posse videantur summorum Pontificum *Vrbani*, et *Innocentii* Decreta, scripta de Religiosis incorrigibilibus, qui longe gravioribus delictis sunt obnoxii, et quorum pervicacia nimis constans deprehensa est, nec poenali sex mensium carcere vinci potuit; quod ad illos pertinent, integrum erit Episcopis vel cum Superioribus Ordinis agere, vel Sanctae Sedis auctoritatem implorare, ut, qua ratione magis expediens fore judicabitur, iidem a Religione recipiantur. Si autem hoc obtinere non valeant, noverint Episcopi, id oneris sibi tantummodo incumbere, ut eorum vivendi rationem studiose speculentur, ne alios inficiant; majorisque dedecoris notam Regulari Ordini imponant. Neque vero sinant, hujusmodi Religiosos, qui Sacerdotes fuerint, sive extra claustra remaneant, sive iterum e Religione fuerint in societatem vitae recepti, Sacrosanctum Missae Sacrificium celebrare, si remigraverunt, vel si fuerunt ad triremes damnati ob aliquod delictum, cui de jure infamia est adnexa: extat enim Decretum *Vrbani* Papae VIII. quo declarantur perpetuo irregulares Sacerdotes tam Seculares, quam Regulares, qui ad triremes vel perpetuo, vel ad definitum tempus damnati, remigraverunt. An vero simplex damnatio ad triremes infamiam importet, et consequenter irregularitatis notam damnato inurat; id inter Doctores controvertitur. Sed communis opinio est, tunc procul dubio damnatum irregularem esse, quum sententia lata est ob delictum, quod secum fert infamiam de jure. Ne autem ea, quae jampridem a nobis tractata sunt, iterum superfluo labore discutienda resumamus, percurrat lector, quae fuse deduximus, quum munere Secretarii Congregationis Concilii in minoribus fungeremur, quaeque ab ipsa Congregatione benigne approbata fuerunt in causa *Lavellana*, *seu Romana*, proposita 8. Junii 1726. et resoluta 6. Julii ejusdem anni, uti videre licet *tom. 3. Thesauri Resolutionum*.

XXXI. Non deerunt fortasse, qui dicant, omnia quidem ab Apostolica Sede provisa sapienter fuisse, quae ad recte moderandam Regularium incorrigibilium ejectionem idonea essent, quaeque etiam Episcopis opportuna forent ad evitandas, aut submovendas perturbationes, quae sibi ab hujusmodi ejectis inferri possunt; verum non satis forsan cogitatum fuisse putent de casu, qui saepe nimis usuvenire dignoscitur, quum scilicet ejectus sententiam ejectionis, contra se latam, aut nullitatis, aut injustitiae vitio arguit, et ab ea appellat; quo nempe casu duplex exurgere solet difficultas. Dubitatur enim, primo quomodo Episcopus se gerere debeat cum expulso, qui a sententia ejectionis suae provocavit, et provocat: deinde, qua ratione expulsus ipse in regionibus forte a Romana Curia de Vrbe remotis degens, et ut plurimum omnium rerum inopia pressus, provocationis beneficio uti, juvarique valeat;

cum in Decretis praesertim *Innocentii XII.* sacris Congregationibus Urbis cognitio validitatis ac justitiae hujusmodi sententiarum fuerit delegata. Sane Angelopolitani Archiepiscopi Procurator, qui anno 1662. ad Urbem accesserat sacra Limina visitaturus, in relatione status praedictae Ecclesiae posterius hoc dubium proposuit, petiitque, ut spectata maxima, quae intercedit inter Angelopolitanam, et Romanam Urbem distantia, Ecclesiasticus Judex in iis partibus designaretur, ad quem ejectus jura sibi contra ejectionis sententiam competentia posset deducere. Congregatio autem Concilii, die 11. Februarii 1662. habita, Pontifici consuluit, ut ipsum Archiepiscopum Angelopolitanum in Judicem Ecclesiasticum delegatum per eas regiones designaret, coram quo Regulares expulsi, de ejectionis suae sententia conquerentes, possent jura sua in gradu appellationis proponere, absque eo quod ad Romanae Curiae tribunalia causam deferre cogerentur. In ea vero, quae tunc edita fuit, resolutione Congregatio ulterius progressa non fuit ad investigandum, definiendumque modum, quo Episcopu se gerere deberet cum Religioso ab ejectionis sententia appellante, dum vigore ipsius appellationis sententia pendet suspensa. Verum, quod tunc omissum, postea opportune praestitum fuit: cavit enim, ne quispiam, licet intra terminum a lege praefinitum ab ejectionis sententia appellaverit, possit extra carceres sua jura experiri; sed, si eadem proponere velit, omnino debeat se se in carceribus constituere. Quum autem provocans carceribus detinetur, non est, cur Episcopus de eo solicitus sit; quem scilicet studiose observare, ac custodire tantummodo debet, quum procul a claustris in sua dioecesi versatur. Quae super hoc prodiit Congregationis resolutio, sequens est, excerpta *ex lib.98.decretorum pag.524.*

Lycien. Ejectionis a Religione.

Pater N. N. ob plura crimina per eum, ut praetenditur, in Religione patrata, et de quibus, licet pluries punitus, adhuc non resipuerat, fuit de mense Septembris superioris anni, per sententiam Patris Generalis, incorrigibilis declaratus, et uti talis a Religione ejectus. Appellavit orator ab hujusmodi sententia ad hanc sacram Congregationem sub praetextu notoriae nullitatis, et injustitiae, praesertim ob non servatam formam Decretorum ejusdem sacrae Congregationis, relatorum in Constit. 28. san. mem. Urbani VIII. *et in novissima Constitutione Sanctissimi Domini Nostri edita 1. Martii 1693. Actisque transportatis, ac Religione audita, et informante, dignabuntur EE.VV. declarare.*

I. *An constet de asserta incorrigibilitate oratoris, et, quatenus negative.*

II. *An idem orator veniat Religioni restituendus in casu etc.*

Die 15. Novembris 1698. Sacra Congregatio Concilii rescripsit: Orator se constituat in carceribus formalibus Religionis, et postea providebitur.

CAPUT DUODECIMUM.

De quinto capite relationis status Ecclesiae.

AD Moniales pertinet hoc quintum caput, Tridentinum Concilium *sess.25. c.15. de Regularibus, et Monialibus*, statuit, ne Religiosa Professio ante decimum sextum aetatis annum expletum, et non exacto Novitiatus anno, emittatur: *Nec qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad Professionem admittatur.* Si quae vero nuncupata Professio duabus hisce conditionibus destituatur, irritam eam declarat, ac omni plane vi obligandi expertem. *Professio autem antea facta, sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulae, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus.* A praescripta autem regula exemptos voluit eadem sancta Synodus Patres Societatis Jesu, qui plerumque neminem, nisi evoluto saltem probationis biennio, ad Professionem recipiunt; uti videre est *sequenti cap.16. Per haec tamen sancta Synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Jesu, juxta pium eorum Institutum, a Sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, et ejus Ecclesiae inservire possint*: quod *Fagnanus* quoque animadvertit *in Cap. Ad Apostolicam, num.15-de Regularibus.* Eademque Synodus, postquam *cap.* 18. anathemate perculit audentes cogere mulieres, ut se Religioni devoveant; simulque declaravit, ea omnia, quae tum ante Professionem, tum in ipsa Professione praestanda decreverat, locum habere debere in quibuscumque monasteriis,

non solum Episcopo, sed etiam alteri cuilibet Praelato subjectis, haec addidit verba: *Ab his tamen excipiuntur mulieres, quae Poenitentes, aut Convertitae appellantur; in quibus Constitutiones earum serventur*. Hinc autem orta est disputatio, an postremorum hujusmodi verborum vis, ea tantummodo complectatur, quae *in ipso cap.*18. cui inserta sunt, decreta leguntur, vel potius ad ea quoque protendi debeat, quae *praeindicato cap.*15. continentur; adeo ut, si Monialium Poenitentium, sive Convertitarum Constitutionibus, probationis annus ante Professionem explendus minime praefiniatur, valida post Concilium censeri possint vota in hujusmodi coenobiis emissa sine praevio annali experimento, utpote contra Conciliarem quidem sanctionem, sed tamen ad normam suarum Constitutionum exacta. Itaque Congregatio Concilii Tridentini Interpres, propositam hanc quaestionem definiens, respondit, quod praescriptum fuerat *cap.*18. ad praecedentia quoque capita, atque adeo *ad ipsum* etiam *cap.*15. referri: quemadmodum testatur *Fagnanus in cit. Cap. Ad Apostolicam*, *n.*29. *et* 30. *de Regularibus*, et post ipsum *Passerinus de statibus hominum tom.*3. *quaest.*189. *num.*55. Congregationis resolutio edita fuit die 2. Martii 1606. et sequentibus verbis concepta: *Congregatio respondit, si ex Instituto, vel Constitutionibus Convertitarum ad Professionem admitti consueverint absque anno probationis, decretum ejusdem Concilii quoad Convertitas, nihil earum Institutis, aut Constitutionibus circa probationis annum detraxisse*.

II. Nullum sane de hac controversia offendimus postulatum in relationibus status Ecclesiarum ab Episcopis ad Sanctam Sedem transmitti solitis; verum aetatem, annumque probationis commemoravimus, in quemdam veluti apparatum ad ea, quae mox tractaturi sumus. Exploratum cuique est, post contractum, sed nondum consummatum matrimonium, indulgeri conjugi, qui cupit aliquam ex approbatis Religionibus ingredi, bimestre spatium, quo de ineundo vitae statu deliberet, juxta praescriptum *in Cap. Ex publico, de conversione conjugatorum*. Quia vero alteri conjugi Religionem ingredi nolenti non licet ad alia vota migrare, nisi alter re ipsa se Religioni obstringat, solemni nuncupata Professione; si haec, ut supra monuimus, non nisi evoluto probationis anno emitti potest, dubitarunt nonnulli Episcopi, in quorum dioecesibus id evenit, an is quoque casus sub Conciliari lege, annalem Novitiatum requirente, comprehenderetur: ea scilicet de causa, quod alter conjux graviori afficiatur incommodo, dum per integrum anni spatium sua libertate uti prohibetur; fierique etiam posset, ut hujusmodi onus ad biennium protenderetur, ex quo conjux Religionem ingressus, postquam in ea regularis vitae tyrocinium inierat, jam exeunte anno, posset ex ea ad aliam Religionem transire, ibique annale experimentum instaurare. At nimis generalia sunt Concilii verba *c.*15. ideoque dicendum est, illa propositam quoque facti speciem complecti; ita quidem, ut, nihil obstantibus circumstantiis, quamtumvis urgentibus, si a conjuge Religionem ingresso, nondum evoluto Novitiatus anno, emitteretur Professio, irrita ea penitus esset, ac nulla: neque propterea conjux, qui in seculo mansit, posset se liberum asserere, ad effectum transeundi ad alia vota. Dispensatione igitur opus est, ut probationis tempus contrahatur; haecque non nisi a Romano Pontifice, qui supra Concilium est, indulgeri potest. Neque vero hujusmodi dispensationi legitima est causa: habita ratione nimis evidentis incontinentiae periculi, in quod adduceretur is, qui secum jam de matrimonio ineundo constituerat, si diutius ab alio matrimonio contrahendo abstinere deberet. Videndus *Passerinus de statibus hominum tom.*2. *quaest.*189. *num.*56.

III. *S. Pius V.* Pontifex sua Constitutione 109. in Bullario Romano, quae relata est in novum Bullarium Ordinis Praedicatorum *tom.*5. *n.*95. Monialibus Novitiis, quae *S. Dominici* Institutum amplexae sunt, indulsit, ut in mortis articulo Religiosae Professionis vota vovere possint, quamvis necdum exacto probationis anno, dummodo tamen ad aetatem Professioni emittendae necessariam pertigerint. Ex hac Constitutione nonnullae inter Auctores excitatae sunt quaestiones. Prima quidem, an ipsa complecteretur puellas educationis causa in monasteriis Ordinis *S. Dominici* commorantes? Hac de re actum fuit in quadam causa *Neapolitana*, qua in Congregatio die 14. Martii 1705. rescripsit, Professionem puellae, educationis causa in monasterium Monalium *S. Dominici* receptae, nullam fuisse, licet in exitu vitae emissam, propterea quod Religiosae probationis annus non praecesserit, uti videre est *discept.*24. *tom.*2. *part.*2. bon. mem. Advocati *Vr-*

sayae. Altera, an, exclusis licet a Pianae Constitutionis indulto puellis educandis, eodem saltem uti possint Novitii ejusdem Ordinis Praedicatorum. Tertia, num, propter privilegiorum communicationem, ad ceterorum quoque Regularium Ordinum Novitios, atque Novitias eadem Constitutio protendi valeat. De his consuli possunt Auctores materiam pertractantes. Heic vero nil aliud opportune monendum, quam plures reperiri Auctores, qui se se ab omni negotio facile expediunt, dicentes, sublatum censeri debere memoratum *S.Pii V.* privilegium, ex quo *Gregorius XIII.* edita Constitutione, ad sacrorum canonum, Concilique praescriptum revocavit quidquid amplius *S.Pius V.* in Regularium favorem constituerat. Quarta denique, an posita Pianae Constitutionis efficacia, cui nihil a *Gregorio* Pontifice fuerit derogatum, si Novitia, quae in proximum vitae discrimen adducta, nondum evoluto probationis anno, Professionem emisit, convalescat, teneatur ipsa Novitiatum implere, et factam Professionem ratam habere, aut aliam ex integro nuncupare. Adeantur *Rodericus Quaest. Regular. tom.* 3. *quaest.* 15. *art.* 6. Diana *editionis coordinatae tom.*7.*tract.*1.*resol.*160.*et* 161. Pellizzarius *tom.*1.*Manual.Regular. tract.*2.*cap.*7. *quaest.*24.*et tract.*3.*c.*2.*quaest.*3. qui plerumque hac etiam in re Regularibus favent.

IV. Ad eorum assertiones roborandas plurimum conferre possunt, quae in Historia Ecclesiastica leguntur de iis Religiosis, qui *Monachi ad succurrendum* dicebantur, iique erant, qui imminentis mortis periculo territi, monasticae Professionis insignia sibi tradi postulabant, ea spe ducti, fore ut ex suscepta hoc modo publica poenitentia aeternae Vitae participes fierent. De hisce Monachis *ad succurrendum* erudite admodum more suo agunt *Mabillonius in Praefat. ad seculum I. Benedictinum n.*105. §.*Tertiam denique*, *et in Praefat.*1.*in seculum III.n.*21.§.*Quocirca*, itidemque *in Praefat.*2.*in seculum IV.n.*191. §.*Priorem ob causam*, Christianus Lupus *in suis notis ad Concilia Generalia*, *et Provincialia*, *tom.*3.*vetustioris*, *editionis*, *in notis ad primum decretum* S.Leonis X. *pag.*589. *et seq.* Haeftenus *in suis Disquisitionibus monasticis tom.*2. *lib.*5. *tract.*7. *disquisit.*2. recensque eruditus Piazza *in suo Opere inscripto Christianorum in Sanctos, Sanctorumque Reginam etc. Propensa Devotio*, *part.*1.*c.*17. *n.*25. *et seq.*

V. In dubium quippe est, hosce Monachos *ad succurrendum* nuncupatos, si convaluissent, Religioni, quam per Professionem voverant, mansisse perpetuo addictos, adeo ut ex ea abeuntes, apostasiae rei fierent. Celebre est Opusculum XVI. Beati *Petri Damiani*, scriptum ad *Gislerium* Episcopum Auximanum, in quo eorum assertionem pervalide oppugnat, qui affirmare audebant, piam quidem rem esse, et ad aeternae vitae meritum valde utilem, in mortis articulo monasticum induere habitum, et ipsam quoque Professionem emittere; at hujusmodi Professioni non eam inesse vim, ac efficaciam, ut, si aeger convaluisset, adigeretur propterea reliquum vitae spatium in monasterio exigere. Laudatum Opusculum legi potest *tom* 3.*cap.*2.*Operum ejusdem*, *impressionis anni* 1743.*pag.*181. Memorata autem erronea opinio Synodali decreto proscripta fuit. Et nunc inter eruditos tantummodo questio est, an proscriptionis decretum fuerit editum in Synodo coacta sub *Stephano X.* vel potius sub *Leone IX.* uti videri potest apud *Christianum Lupum cit.loc.pag.*595.

VI. Verum, quidquid sit de recensitis quaestionibus, et quidquid olim fuerit de his Monachis *ad succurrendum*, quorum nullum hodie vestigium superest, quidquid demum sit de ipsa quoque *S.Pii V.* Constitutione, num scilicet derogatum fuerit a *Gregorio XIII.* peropportunum videtur, pro eo quod pertinet ad Ecclesiasticum regimen, monere Episcopos, quod, si Novitia Ordinis *S.Dominici*, in idonea quidem aetate constituta, sed nondum legitimum tyrocinii tempus emensa, in mortis articulo Professionem emiserit, haec utique illi proficua esse poterit ad spirituales effectus, ad assequendas nimirum indulgentias, acquiri solitas ab illi, quae rite solemnem Professionem emittant: nunquam vero ad temporales effectus, videlicet ad tribuendam monasterio actionem, qua dotem, ac reliqua bona sic professae Monialis petere valeat. Ita censet *Fagnanus in Cap. Sicut nobis*, *a num.* 22. *usque ad* 34. et praesertim *num.* 33. *de Regularibus*, cujus sententiam amplexa est etiam Congregatio Concilii in causa *Narnien. Professionis* proposita 12. Junii 1743. et resoluta 26. Januarii 1744. in qua quum quaestio esset de Novitia, quae in extremis constituta, post vigesimum secundum Novitiatus mensem emiserat Professionem in monasterio, cujus Constitutionibus biennale experimentum ante Professio-

nem requirebatur, validum sane Congregatio declaravit hujusmodi actum, sed ad spirituales tantummodo gratias lucrifaciendas. Porro, hac retenta, servataque regula, quae firmissimis innititur fundamentis, aditus intercluditur litibus, et compescuntur vociferationes secularium, temere plerumque inclamantium, magnas, immo excessivas esse, quae monasteriis, ceterisque piis locis fiunt, temporalium bonorum accessiones: quod etiam nos ipsi, dum munere Secretarii Concilii fungeremur, non neglecimus significare Episcopis in relatione status suarum Ecclesiarum exquirentibus, quonam se modo gerere, quidve judicare deberent de Professionibus in aliquibus suarum dioecesium monasteriis nuncupari solitis a Monialibus Novitiis proximam mortem praesentientibus, quae licet legitimam aetatem implevissent, nondum tamen praefinitum tyrocinio spatium plene exegerant.

VII. Animadvertimus, haud leve negotium facessere Episcopis, quod satis frequenter contingere solet, ut mulier, post inita sponsalia, vel etiam post matrimonium de praesenti celebratum, postulet, se in Monialium monasterium recipi, et, evoluto Novitatus anno, ad Regularem Professionem admitti; atque eam difficultatem oriri ex innumeris quaestionibus et controversiis, quas hac de re Auctores, nunquam, ut assolet, inter se convenientes, excitarunt; dum ignoratur, quae sit sententia sacrarum Vrbis Congregationum judicio probata, atque recepta: et sic, qui rebus administrandis definiendisque praeest, deprehendere nequit, ubi tuto consistat; quod esset ipsi ceteroquin facillimum, si perspectum haberet, utra ex sententiis sibi invicem oppositis in Romanae Curiae tribunalibus obtineat. Hoc itaque nos, repetentes ea, quae diuturno complurium annorum curriculo prae manibus habuimus, exponendum sumimus.

VIII. Si de simplicibus sponsalibus agatur, hoc est de promissione nubendi certo viro facta, ac per mutuam repromissionem ab ipso acceptata, quamvis etiam juramenti religione fuerit utrinque firmata, dummodo ultra processum non fuerit, neque Sponsi carnali copula se se cognoverint, prohiberi non potest mulier, qui monasterium ingrediatur, exactoque probationis anno, solemnia Religionis vota profiteatur. Ita rescripsit *Alexander III.* in Decrĕtali *Commissum, de sponsalibus*: quo tamen loco subdit, satius fore mulieri, si antequam monasterium ingrediatur, ut juratam fidem praestet, patrimonium contrahat: *Fraternitati tuae taliter respondemus, quod tutius est ei religione juramenti servata; prius contrahere, et postea, si elegerit, ad Religionem migrare*. Textum hunc nonnulli ita interpretantur, ut consilium potius, quam praeceptum praeseferat: uti videre est penes *Sanchez de matrimonio lib.* 1. *disput.* 43. *n.* 7. Alii tamen recte perpendunt, Pontificiam Constitutionem locum sibi vindicare in ea facti specie, quam mulier de Religionis ingressu adhuc deliberans, nondum re ipsa monasterium ingressa fuerit. In his enim circumstantiis potest utique sponsa, absque eo quod admirationem ingerat, jurisjurandi fidem liberare, matrimonium inire, exindeque ad claustra properare: quod profecto non eveniret, si mulier jam monasterium ingressa, subinde aut in ipso monasterio manens, matrimonium iniret, aut ex eo egressa, nuptias celebraret, et postea claustra repeteret. Ita disserit *Gonzalez in Commentariis ad praecit. text.* latiorque clamorem persequitur *Pirhing. ad tit. Decretal. de sponsal. et matrim lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 52. *et* 53. Sed, quum in sponsalibus, juxta nunc vigentem stipulationum formam, contractis, atque juratis, apponi soleat non solum contrahendi, sed et consummandi matrimonii obligatio; haec sane recentior, receptaque praxis fortasse potest efficere, ut executioni mandari nequeant, quae statuta sunt in Decretali *Commissum*; ut scilicet matrimonium ad formam juratae promissionis contrahatur; deinde vero mulier in Religionem et claustra se recipiat: neque enim, non secuta consummatione, satis impletum dici posset juramentum, quod tamen unum in causa fuit, ut Pontifex praeciperet ei, quae matrimonium se contracturam juraverat, ut matrimonium prius celebraret, subindeque, si libuisset, ad claustra migraret. Verum, quamvis dispositio memoratae Decretalis *Commissum*, aptari nequeat propositae juratae sponsioni, contrhaendi videlicet, simulque consummandi matrimonium; huic tamen omnino congruere videtur effatum illud: *Propositum, aut promissum non infringit, qui in melius illud commutat*: quod legitur in Decretali *Provenit de jurejurando*. Neque in jurata consummandi promissione videtur contineri casus, quo ipsi sacri canoni a consummatione abstinendum probant, atque collaudant, juxta alteram Decretalem *in Cap. Ad nostram*, 21. *de jusjurando*: ubi quum quidam jurejurando pollicitus esset, se in causis omni-

bus judicii solemnis servaturum, *Innocentius III.* Pontifex rescripsit, juramentum in hunc, qui sequitur, modum esse interpretandum. *Quamquam et secundum approbatum intellectum recte possit intelligi, quod jurasti, ut in omnibus causis ordinem judiciarium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo judiciarius observandus.*

IX. His circa sponsalia explicatis, sequitur, ut agamus de matrimonio, rato tamen, nec consummato: integrum est enim mulieri, quae matrimonium tantum celebravit, non autem consummavit, in monasterium se recipere, ibique solemnia Religionis vota nuncupare: per hanc autem votorum nuncupationem matrimoniali vinculo vir exsolvitur, ipsique liberum est ad alias nuptias convolare, juxta rescriptum *Alexandri III.* Pontificis in Decretali *Verum*, *de conversione conjugatorum*, et juxta definitionem sacrae Tridentinae Synodi *in can.6. sess.24. de matrimonio*. Animadvertendum tamen est, privilegium hoc esse concessum tantummodo Religiosae Professioni, emissae in aliqua ex approbatis Religionibus, in quibus nimirum emissa castitatis, paupertatis, et obedientiae vota, solemnium vim et naturam obtinent; nunquam vero Professioni emitti solitae in quibusdam piarum mulierum coetibus, veluti Tertiariarum, Beguinarum, aut Oblatarum, quarum vota, non inter solemnia, sed inter simplicia recensentur, juxta constantem, atque conformem sententiam tribunalium, tum Rotae, tum Congregationis Concilii, quae saepe saepius matrimonia ab illis post castitatis votum contracta, valida pronunciarunt, ex quo ejusmodi vota simplicia fuerint, non aut solemnia. Id ipsum obtinet quoad viros in Militaribus Ordinibus professos; exceptis dumtaxat Hierosolimytanis Equitibus, qui veri sunt Religiosi, quum sese trino, solemnique castitatis, paupertatis, et obedientiae voto obstringant, quemadmodum recte animadvertunt *Escannius in Propugnaculo Hierosolymitano disquisit.6.cap.2.* Addend. ad Lodovis.*decis.*87. *n.*13. et ideo quae in hac Equestri Religione emittitur Professio, matrimonii rati, et non consummati, vinculum dissolvit, et si quod inde contrahatur matrimonium, irritum facit: uti ad rem nostram subdit *Sanchez de matrim. lib.* 2. *disp.* 8. *n.*8. At non eadem vis est, et praerogativa Professioni in reliquis Militaribus Ordinibus nuncupatae; in quibus, non indefinita, sed plerumque conjugalis castitas, vel a secundis nuptiis abstinentia vovetur, uti scite disserunt *Mendo de Ordinibus Militaribus disquisit.*5.*quaest.*3.*num.*17. Pontius *de matrimonio lib.* 9. *cap.* 7. Cardinalis de Lauraea *tom.* 3. *in* 4. *lib. sent. disput.* 16. *art.* 13. *num.* 292. *et seq.* Clericat. *de Sacrament. matrim. decis.* 13. *num.* 18.

X. A matrimonio rato, sed non consummato, progrediendum est ad matrimonium consummatum. De quo illud est praemittendum, quod, quidquid sit de quibusdam exemplis, quae in ecclesiastica Historia leguntur, nonnullarum scilicet mulierum jam nuptarum, quae, viris plane insciis, ad religiosa claustra confugerunt, vel de viris, qui, uxoribus nihil tale opinantibus, monasticam vitam professi sunt; quum tribuenda haec sint peculiari Divino afflatui, aut vigenti per ea tempora Ecclesiasticae disciplinae, quae ad monasticum Institutum fovendum, ampliandumque magnopere intendebat: nostris sane temporibus, si de matrimonio agatur consummato, nequit uxor sine consensu viri, aut vir sine consensu uxoris, religiosam et claustralem vitam amplecti: quemadmodum perspicue infertur ex Decretali *Alexandri III. in Cap. Verum*, *de convers. conjug.* Consensum autem hujusmodi liberum esse oportet, ac voluntarium: si enim fuisset per vim, metumve extortus, posset utique, qui ipsum praestitit, alterum conjugem, licet jam claustris inclusum, ex iis revocare; uti rescripsit *Innocentius III.* in Decretali *Accedens*, *eodem tit.* Et, quamvis etiam consensus omnino fuisset liber, insuperque conjux, monasterium ingressus, Religiosam Professionem emisisset, si alter conjux, ea, quae sacris canonibus constituta sunt, ex parte sua non praestet, integrum ipsi est, professum e claustro revocare, licet Professio ab eo valide emissa fuerit; juxta celebre rescriptum laudati Pontificis *Alexandri III.* in Decretali *Praeterea*, *de convers. conjug.* Quapropter, si in aliqua dioecesi contingat, ut nupta mulier in Religionem se recipiat, noverit Episcopus, id sibi vel maxime incumbere, ut et legitimus, liberque praecedat viri consensus, et is praeterea praescriptas a sacris canonibus conditiones implere non omittat.

XI. De quibus sane conditionibus aliqua heic adnotare volentes, duo a sacris canonibus praescripta comperimus. Primum, ut, si alter conjugum velit in monasterium sese recipere, ibique se Deo devovere, id ei nullatenus concedatur, nisi alter quoque conjux coenobium ingre-

diatur, et in eo Regularem Professionem emittat. Satis perspicuus est textus *in Can. Quia Agatho, 27. quaest. 2.* ubi haec leguntur: *Quem tamen* (de Agathone sermo est ab uxore ad Religionem properante) *ita suscipiendum esse cognosce, si et uxor illius similiter converti voluerit; nam, dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione sit factum, incongruum est, partem converti, et partem in seculo remanere.* Huic consonat sequens Canon *Scripsit nobis*, in quo continetur rescriptum *Nicolai* Pontificis ad Reginam *Theutbergam*, quae quum esset *Lothario* nupta, Religioni nomen dare exoptabat: *Cui nos scripsimus, non hoc aliter fieri posse, nisi eamdem vitam conjux ejus Lotharius elegerit.* Idemque Pontifex ad *Lotharium* scribens, haec habet: *Nam licet sit sciptum: Quod Deus conjunxit, homo non separet: Deus tamen, et non homo, separat, quando Divini Amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis, matrimonia dissolvuntur. Aliter autem fieri mutuam separationem vestram prohibemus.* Neque clarior esse potest *Alexandri III.* Decretalis *in Cap. Cum sis; de convers. conjug. Ignorare non debes, Sanctorum Patrum constitutioni esse contrarium, ut vir, uxore sua, aut uxor, viro ejus non assumente Religionis habitum, debeat ad Religionem transire.* Haec est prior regula a Jure Canonico tradita. Sequitur altera, quam prioris limitationem merito dixeris; qua nimirum sancitur, posse alterum conjugem, post matrimonium etiam consummatum, fieri Religiosum, licet alter ejus vestigia sequi detrectet, dummodo tamen hic provectae aetatis sit, ab omni incontinentiae suspicione immunis, et, si inter seculares versari maluerit, simplici castitatis voto se obstringat; his quippe positis peculiaribus circumstantiis, alteri ex conjugibus fit facultas ingrediendi Religionem, alteri vero manendi in seculo; veluti prosequitur *Alexand.* Pontifex in praecitata Decretali *Cum sis, de convers. conjug.* En ejus verba: *Inde est, quod auctoritate Apostolica prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum, vel uxorem, nisi uterque ad Religionem migraverit, transire permittas. Verum, si ita uxor senex est, et sterilis, quod sine suspicione possit esse in seculo, dissimulare poteris, ut ea in seculo remanente, et castitatem promittente, ad religionem transeat vir ejusdem.* In quem textum Glossa *verb. dissimulare*, observat hujusmodi verbo veram permittendi, et approbandi vim inesse. Quod eo magis dicendum est, dum quidquid decretum legitur *in praeindicato Cap. Cum sis*, confirmatur quoque in subsequentibus Decretalibus sub eodem titulo *de conversione conjugatorum* collectis, quarum uni initium est *Uxoratus*, alteri *Ad Apostolicam*, et alteri *Significavit*. Et, quamvis in prima ex illis, nimirum in Decretali *Uxoratus*, habeatur, continentiae votum a conjuge jam sene, qui in seculo remanet, emittendum, *publice in conspectu Ecclesiae* nuncupari debere, exinde tamen non sequitur, solemne illud esse; nam, sicut inferius demonstrabimus, illud tantummodo continentiae votum solemne censetur, quod est sacro Ordini, vel Regulari Professioni adnexum: sed hoc tantummodo ex laudata Decretali infertur, perpetuae continentiae votum a manente in seculo concipiendum, et rite perficiendum esse coram testibus, et Superiore Ecclesiastico, ne unquam de illius nuncupatione dubitari possit.

XII. Si hasce vias, quae a sacris canonibus indicantur, quaeque accurate semper servatae fuerunt ab Urbis Congregationibus, insistet Episcopus, nihil offendet, quod justam dubitandi causam ei praebeat, ubi casus se obtulerit nuptae mulieris, quae monasterium ingredi, ac Regularem Professionem suis loco et tempore emittere velit. Difficultates, quae aliquando occurrunt, et de quibus interdum Congreg. Concilii sententiam rogata fuit in relatione status Ecclesiarum, inde profluxerunt, quod aut vir abnueret ingredi Religionem, sed mallet dumtaxat sacro Ordine, et Presbyteratu in seculo initiari, quamvis uxor inter Moniales profiteretur; aut nonnulli ex viris contenderint, se in seculo manere posse, nec ideo obstringi debere ad simplex castitatis votum emittendum, in casu videlicet, quo conjugalis fides fracta per adulterium fuerat ab uxore, quae subinde facti poenitens, in monasterium se abdere decreverat, et Religiosae vitae institutum amplecti, ac vovere.

XIII. Quum dictum fuerit superius, quoties uxor Religiosam in monasterio vitam amplectatur, debere et virum ingredi monasterium, ibique monasticae Professionis vota emittere, nisi ea sit aetate, vel conditione, quae omnem incontinentiae suspicionem excludat; satis vero esse, ut in seculo se simplicis castitatis voto obstringat, si ab ejusmodi suspicione, maxime per aetatem, vindicetur: ambigi jure nequit, quin in hac posteriori facti specie possit vir, si velit, ad sacrum Ordinem, indeque ad Sacerdotalem

gradum in seculo conscendere: si enim lex ipsi in tali casu indulget, ut simplici castitatis voto illigatus in seculo permaneat, cumulatius legem implet, si sacris Ordinibus initietur: quum castitas votum, sacris Ordininibus adnexum, solemne sit, et habeatur, juxta Decretalem *in Cap. unic. de voto*, *in 6.* cujus haec sunt verba: *Illud solum votum debere dici solemne etc. quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut per Professionem expressam, vel tacitam, factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam adprobatis.*

XIV. Nodus igitur difficultatis est potissimum in eo casu, quo vir nec aetate grandaevus, nec ob alias circumstantias ab incontinentiae suspicione remotus, juxta canonum sanctionem deberet solemnia Religionis vota nuncupare; quod tamen ipse abnuit, sacrum tantummodo Ordinem suscipere intendens, vel ad Sacerdotalem gradum in seculo ascendere. Instante Veronensi Episcopo, casus hujusmodi propositus fuit in sacra Congregatione Concilii habita 18. Decemb. 1728. eoque licet ad iteratum examen revocato, nulla tamen prodiit resolutio, uti videre est *tom. 4. Thesauri Resolutionum*; propterea quod existimatum non fuerit, virum, qui a florente, quam agit, aetate ad voluptatem allicitur, per susceptos in seculo sacros Ordines dici posse ab incontinentiae periculo procul abesse, atque adeo opportunis cautionibus, praesidiisque munitum, qualis evaderet, si se in monasterium abderet, ibique Religiosam emitteret Professionem. Haud tamen diffitemur, quin aliqua afferri possint exempla Episcoporum, qui nuptae mulieri facultatem fecerint se Deo dicandi in monasterio, dum vir Sacerdotio inter seculares initiaretur, licet is, haud grandiorem, sed virentem ageret aetatem. Hoc autem ideo fortasse factum, quod perspectissima fuerit viri probitas, certoque praecognitum, quantum quidem humana conditio patitur, fore, ut sacris Ordinibus obstrictus, illibatam castitatem servaret; quod potissimum intendunt sanctiones canonum jubentium, virum aetate florentem, Religionem ingredi, quoties xor inter Moniales ad Religiosam vitam ducendam se recipit. Nemo sane ignorat veterem illam, satisque arduam, quae olim fuit, controversiam, an, sicut matrimonii rati, sed non consummati vinculum per Religiosam Professionem dissolvitur, ita per sacri Ordinis assumptionem diremptum illud pronunciari jure posset; quum sacer Ordo, aeque ac Religiosa Professio, sit impedimentum nedum impediens, sed dirimens etiam matrimonium. Cardinalis *Ostiensis in Summa* eamdem sacro Ordini vim tribuit ad dissolvendum matrimonium ratum, nec consummatum, quam habet Regularis Professio. Oppositam sententiam alii sunt secuti, impensius monentes, quod, nulla super hoc allata, nec evulgata Pontificia definitione, periculosum nimis est *Ostiensis* opinioni subscribere. Verum, cuum postmodum *Joannes XXII.* suam ediderit Constitutionem, quae incipit *Antiquae*, sub titulo *de voto*, *et voti redemptione*, in Collectione ejusdem Decretalium *tit. 6.* indubium firmumque mansit, quamvis matrimonium ratum, sed non consummatum, dissolvat Religiosa Professio, minime tamen per susceptionem sacrorum Ordinum dissociatum illud censeri oportere. Porro, si ad casum, de quo agimus, exemplum ejusmodi accomodetur, unusquisque facile noverit, non satis tuto egisse Episcopos illos, qui quandoque facultatem fecerunt ad sacros Ordines conscendendi viro licet juniori, cujus uxor Sanctimonialium vitam amplectebatur; longeque rectius fuisse facturos, si, ubi peculiares facti circumstantiae id suadere viderentur, eosdem monuissent, ut opportunam a Sede Apostolica dispensationem implorarent, quum nulla de hoc Pontificia extet definitio.

XV. Verum, si hoc quaestionis caput de viro juniore, qui, uxore monasticam vitam vovente, non inter Regulares profiteri, sed inter seculares Sacerdotes initiari contendit, nullo Pontificio rescripto, aut Constitutione fuit definitum; haud tamen illa desiderantur quoad alterum caput de viro florentis aetatis, cujus uxor, admissi adulterii poenitens, vult se se in monasterium abdere, ibique nuncupata Regulari Professione crimina sua expiare. Actum de ea re fuit in Congregatione particulari habita coram fel. record. *Innocentio* Papa X. in eaque statutum fuit, legitima adulterii probatione non deficiente, nimirum quoties aut mulier ipsa crimen confessa sit, aut illius delictum notorium fuerit, aut denique Judex sententiam tulerit super divortio ex capite adulterii; si uxor Religiosam in monasterio vitam elegit: non cogi virum, licet florentem aetate, Religionem ingredi, sed satis esse, ut ab eo simplex castitatis votum in seculo nuncupetur. Ita testatur *Le-*

zana, qui memoratae Congregationi coram Pontifice habitae interfuit, *in suo consult.* 30. *n.*27. Huic consonant aliae a Congregatione Concilii editae resolutiones, in causa nimirum *Lucana*, decisa 14. Novembris 1682. *lib.*32. *decretor. fol.*479. et in *Ferrarien.* 2. Maii 1693. uti videre est *lib.*43. *decretor. fol.*225. dumque nos ipsi in minoribus constituti eidem Congregationi a Secretis essemus, in causa *Januen.* 2. Maii 1722. ut patet 2. *ex tom.*2. *Thesauru Resolutionum*, ubi insertum est folium, quod tunc a nobis elucubratum, et typis impressum Congregationi obtulimus.

XVI. Haec sunt, quae heic opportune afferenda duximus, ut demonstraremus, quomodo se gerere debeat Episcopus, si aliqua nupta mulier monasterium ingredi, et Religiosum Institutum profiteri velit; nimirum, quando, et qua ratione, illius instantiae valeat obsecundare. Quae tamen nullatenus obstant, quominus, si peculiares alicujus facti circumstantiae temperamentum aliquod, vel generalis regulae relaxationem exposcere videantur, Apostolicae Sedis auctoritas imploretur, quae ex legitimis causis potest, consuevitque opportunas dispensationes indulgere. Quemadmodum mox supra monuimus, probato adulterio, si uxor adultera, saniore inito consilio, se Religioni devoveat, non eo onere gravatur vir, licet junior, ut Monachus fiat; sed satis est, ut simplici castitatis voto inter seculares se obstringat. Turbavit id aliquando nonneminem, qui ad Sanctam Sedem supplex confugit; ut a praefati voti nuncupandi onere fieret immunis, fortasse etiam pertimescens, ne, mortua quandocumque in claustris uxore, adempta sibi esset facultas transeundi ad alias nuptias. Quum enim uxor, quae consensit, virum sacro Ordine initiari, eo e vivis erepto, prohibeatur alteri nubere, ut constat *ex can. Seriatim*, *distinct.* 32. et, si quod ab ipsa attentetur matrimonium, Ecclesiasticis sanctionibus irritum fiat, uti videre est apud *Sanchez de Matrim. lib.*7. *disput.* 40. *per tot.* dubitari non omnino temere posset, num idem quoque pronunciandum esset in altera facti specie, qua, uxore solemniter professa, simplici autem castitatis voto per virum nuncupato, vellet hic, post illius mortem, ad alias nuptias convolare: par enim ratio inesse videtur utrique speciei, nimirum reverentiae habendae erga solemne votum, licet ab altero conjuge emissum: quam rationem innuit *S. Thomas in* 4. *sentent. distinct.*37. *quaest.*1. *art.*2. *Ad secundum*. Quod si hujusmodi ratio non satis idonea censeretur, initum tamen matrimonium semper esset illicitum, propterea quod votum castitatis, licet simplex, oporteat esse perpetuum. Itaque in proposito casu, allato Episcopi testimonio de religiosa vita, probatisque moribus oratoris, datum ipsi fuit, ut, praefato voto non emisso, liber inter seculares versaretur: hicque fuit exitus praeindicatae causae *Januen.* quamvis antea decretum fuisset, ut vir votum simplex castitatis voveret in seculo, si uxor adultera Regularem emitteret Professionem. Haec omnia, dum in minoribus Secretarii Congregationis munere fungeremur, colligimus in foliis a nobis editis in causa *Vlyssiponensi* 22. Novembris, et 6. Decembris 1727. uti videre licet *tom.*4. *Thesauri Resolutionum*. Sacri enim canones adigunt quidem virum aetate florentem ad Professionem in monasterio nuncupandam, vel, quatenus in provecta jam aetate constitutus sit, ad emittendum in seculo simplex castitatis votum, dum uxor Religiosum Institutum amplectitur; at non tunc, quum jura matrimonii sunt laesa; si enim hujusmodi jura ab uxore per adulterium laesa fuerint, quod tunc juniori viro in seculo manenti imponitur onus emittendi simplex castitatis votum, praescriptum dici debet ad quandam veluti tutiorem cautionem; cui quidem stricto jure locus non est, quoties anteacta viri vita nullam futurae incontinentiae suspicionem ingerit. Insuper olim, proprio instante Episcopo, dispensatio concessa fuit benemerito viro, sexagenario majori, ut Sacerdotalem gradum ascendere posset, dummodo ejus uxor, quae octavum et quinquagesimum agebat aetatis annum, perpetuam castitatem voveret, absque eo quod monasterium ingrederetur, et Professionem emitteret Regularem, quum ceteroquin ipsa eximiae honestatis specimen semper praebuisset. Hujusmodi Indultum concessum fuit nobili viro Parisiensi in Congregatione habita 6. Maii 1645. uti videre est *lib.* 17. *decretorum pag.* 471. *a terg.* Nos ipsi quoque, allatis precibus defuncti Cardinalis *de Almeyda* Patriarchae Vlyssiponensis, audito prius voto Officii nostri Poenitentiariae, non recusavimus facultatem facere spectato viro, licet aetate non admodum provecto, conscendendi ad sacros Ordines, dummodo uxor simplex castitatis votum coram Cardinali Patriarcha nuncu-

paret, postquam tamen se in aliquod monasterium recepisset, cavissetque idonee, se Professionem emissuram, quum primum congruam dotem monasterio persolvendam fuisset consecuta. Denique, quum Panormitanus Archiepiscopus retulisset, se in dioecesi reperiisse virum, et mulierem conjuges, ex quibus, quum ambo affectae valetudinis essent, et septuagenariam aetatem prope attingerent, vir quidem Sacerdotali Ordine insigniri exoptabat; at uxor, licet in id consensum ultro praeberet, tamen ad id tantummodo, et vix quidem, adduci poterat, ut Tertiariae habitum indueret, qumque Archiepiscopus pro dispensatione supplicaret, re ad Congregationem Concilii delata, haec quidem pro dispensatione votum tulit, hac tamen superaddita conditione, ut vir, uxorque diversas omnino aedes incolerent: uti cernere est in resolutione edita 20. Maii 1752. quae nostris litteris in forma Brevis, datis 13. Septembris ejusdem anni, fuit confirmata. Tunc autem necessaria habita fuit dispensatio, propterea quod in Decretali *Conjugatus*, *de convers. conjug.* cautum legatur *Nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus*: relata autem verba *continentiam profitente*, minime congruere visa sunt Tertiariarum Instituto, quod uxor amplecti cupiebat. Superaddita vero fuit cautela distinctas inhabitandi domos, et rationibus, quas *in nostra Instit.* 83. attulimus.

XVII. Hactenus dictum est de iis, quae ad ingressum mulierum in monasterium, et ad Professionem tempore suo ab ipsis emittendam pertinent. Nunc opus est aliqua attingere, quae Moniales jam professas respiciunt, ex iis nimirum, quae Episcopis aliquando querelarum argumentum praebuerunt in relatione status Ecclesiae, ac dioecesis, ad Sanctam Sedem transmissa. Vulgaris, ac communis olim evaserat querimonia de Confessariis Monialium. Nonnulli enim ex Praelatis plus aequo se alienos praestabant a concedendo alicui Moniali Confessario extraordinario, posteaquam ille universo monasterio, omnibusque Monialibus datus fuerat; putantes nimirum, hanc esse rectam spiritualis Monialium regiminis formam. Insuper, quum nonnulla Monialium monasteria certi Ordinis Regularibus reperiantur subjecta, exponebantur ab Episcopis aliquarum Monialium querelae; cupientium habere nonnumquam Confessarium extraordinarium alterius Instituti Regularem, vel Secularem Sacerdotem. Sedulae disquisitioni res fuit subjecta sub *Innocentio XIII.* in Congregatione particulari, cui quum nos in minoribus a Secretis essemus, plurimum laboris ac operae hanc in rem scripto verboque contulimus; tuncque prodiit ejusdem Pontificis Constitutio, cui initium *Apostolici ministerii*, quae edita potissimum fuit ad instaurandam in Hispaniarum Regnis Ecclesiasticam disciplinam, subinde vero confirmata fuit ab ejusdem Successore *Benedicto XIII.* Eadem plane materies, nobis ad summum Pontificatum evectis, fuit ad iteratam trutinam revocata, id vel maxime exposcentibus pluribus Episcopis, probisque viris Ecclesiasticis: habitoque desuper sedulo accuratoque examine, nostram edidimus Constitutionem, incipientem *Pastoralis curae*, quae est *num.* 56. *nostri Bullarii tom.* 2. qua Episcopis insinuavimus, ut faciles se omnino praebeant in concedendo Confessario extraordinario singulis etiam Monialibus illum ex justa causa petentibus, quamvis antea universo Monialium coetui extraordinarius Confessarius datus fuerit, juxta Trid. Conc. peaescriptum *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 10. atque; insuper cavimus, ut unusquisque Superior Regularis, saltem semel quotannus, Monialibus sibi subjectis Confessarium extraordinarium designet e Clero seculari, vel ex altero Regulari Instituto Sacerdotem: eoque id negligente, Episcopus loci id efficiat, quod Regularis Superior praestare debuerat. In eadem Constitutione rationes, et fundamenta exposuimus, quibus hujusmodi sanctio innititur: cujus executionem si Episcopi urgere non omittant, omnis conticescet querela; Episcoporum autem nemo amplius vereri, aut dubitare poterit, recte ne, an secus agat, dum facile se exhibet in concedendo Confessario extraordinario certae alicui Moniali, postquam ipsum universo Monialium coetui jam concesserat, numque sibi jus aliquod possit vindicare in designandis Confessariis extraordinariis Monialium Regularibus subjectarum, ut aliquando, vertente anno, Confessarium extraordinarium habeant Regularem alterius Ordinis, vel Secularem Sacerdotem.

XVIII. Longe difficilior est quaestio de vita communi suis in monasteriis a Monialibus servanda. Sane Regesta Congregationum tam Concilii, quam Episcoporum, ac Regularium,

plena sunt variis hac de re postulationibus. Vt vitae communis praerogativae innotescant, satis est perpendere, quod, emisso caelitus Spiritu Sancto solemni Pentecostes die, ipsam illico primo Christifideles Hierosolymis amplexi fuerunt; quemadmodum nosse licet ex act. Apostolor. *cap.2. Omnes, qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia; vel possessiones, et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout unicuique opus erat*: *et cap.4. Neque quisquam egens erat inter illos; quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quae vendebant, et ponebant ante pedes Apostolorum: dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat*. Huic veteri disciplinae Regularium Ordinum Institutores suum velati aedificium superextructum voluerunt, communis vitae usum suis sectatoribus praescribentes, eidemque fundamento Religiosae vitae institutum innixum voluit Ecclesia, dum, proscripta a virorum, mulierumque monasteriis proprietate, communia omnia inter eos esse voluit. A Tridentino Concilio *sess.25. de Regularibus et Monialibus cap.1.* id enixe urgetur, ut vota obedientiae, paupertatis, castitatis, necnon communis vita, serventur: *Atque in primis, quae ad suae Professionis perfectionem, ut obedientiae, paupertatis, et castitatis, ac si quae alia sunt alicujus Regulae, et Ordinis peculiaria vota, et praecepta, ad eorum respective essentiam, necnon communem vitam, victum, et vestitum conservanda pertinentia, fideliter observent*. Sequenti autem capite prohibentur Religiosi, atque Religiosae, bona quaecumque sive mobilia, sive immobilia, uti propria habere; ediciturque, ut, si quae ipsis res immobiles, aut mobiles assignentur, *statim Superiori tradantur, conventuique incorporentur*. Consonant *Clementis VIII.* et *Innocentii XII.* Romanorum Pontificum Constitutiones: haud enim difficile captu est, quod, si in una eademque Religiosa domo aliquae Monialium a suis consanguineis certam annuam praestationem, quam *livellum* dicunt, recipiant, ceterae non item, dum hae in angustiis vivent, illae autem lautius se gererent, ibi facile regnabit superbia, et concitabuntur invidiae, atque aemulationes; quae vitia Religiosam humilitatem pessundant, mutuaeque charitatis vinculum disrumpunt. Insuper non omnes Moniales, quae hujusmodi annuas praestationes recipiunt, illas semper erogant in suas indigentias: sed eas quandoque improvido consilio projiciunt, ut amicos extra monasterium degentes muneribus cumulent, quod extremum infert claustralis, ac Religiosae vitae exitium.

XIX. Neminem reperire est, qui veritatem hanc, meridiana luce clariorem, ultro non fateatur. Difficultas versatur in maximis removendis obstaculis, quae passim occurrunt; quum agitur de restituenda in Monialium monasteriis communi vita; quae, quamvis in earum Regulis indicta sit, obsoleverat tamen jam tum, quum illae, quae actu in monasterio degunt, illud ingressae sunt, et Professionem nuncuparunt: neque enim facile in usum revocari potest, ubi non omnes Moniales in illius acceptationem conveniunt, sed, his assentientibus, abnuunt illae; et ubi ex neglecta rerum cura, ac improvida administratione, vel ex adversis casibus, annui reditus monasterii impares deprehenduntur congruae Monialium sustentationi, ac perferendis munerum claustralium expensis, quamvis eadem intra summae moderationis limites cohibeantur, nisi inter Moniales adsint nonnullae, quae peculiares annuas praestationes, et perenne charitativum subsidium a suis consanguineis exigant. Celebres plane sunt Monialium Constitutiones, quae ab eximio Praesule *Joanne Matthaeo Giberto*, Episcopo Veronensi, fuerunt conscriptae an.1531. editae vero sub annum 1539. atque iterum an.1563. a *Bernardo* Card. *Navagerio* evulgatae, quasque insuper secutus est *S. Carolus Borromaeus*, teste *Carolo a Basilica Petri*, Novariensi Episcopo. De vita communi haec loquitur *Gibertus c.5. Volumus etiam, quemadmodum praecipiunt earum Regulae quas voto solemni observare promiserunt, et secundum vitam Apostolicam, quae vitae Religiosae, et Monachalis substantia est, ut vivatur in communi de omnibus tam vestimentis, et calceamentis, quam cibo, et potu, omnique alia re; et ut Abbatissa, juxta monasterii facultates diligenter commensuratas, consulat necessitatibus Sororum discreta, et benigne quoad victum et vestitum, aliaque pro cellis necessaria gerens se veluti provida materfamilias in domo recte moderata, cui non nisi unum est marsupium; praevidendo scilicet, initio anni, occurrentes suarum filiarum necessitates, simulque reditus, et solitas eleemosynas, ut omnibus providere queat*.

XX. Communi vitae non repugnant subsidia, quae Monialibus exhibentur a consanguineis.

Fortasse enim animadversum fuit, non posse plerumque fieri, ut ex certis solummodo monasterii proventibus opportunus victus, cultusque suppeteret Monialibus, et reliquae nec exiguae perferrentur expensae, sine quibus diu esse monasteria non possunt. Verum id communis vitae ratio exposcit, ut omnia in manus coalescant Praepositae, quae prius consulere debet indigentiis illius Monialis, cui annua praestatio a consanguineis penditur, et quidquid reliquum fuerit, in ceterarum inopiae levamen erogare. Ita definivit Congregatio Concilii anno 1586. responsum praebens postulatis cujusdam in Indiis Episcopi, uti videre est *lib.4.decretor.pag.*114. *a terg. An Moniales privatim possint habere aliquos reditus pecuniarum, sive aliquos census relictos, et legatos ab aliquibus consanguineis, vel aliis personis, pro earum subventione. Sacra etc. respondit, non posse; sed omnia ad manus Abbatissae deferri oportere, quae in primis illius Monialis necessitatibus debeat providere*: quod etiam ratum habuit anno 1601. in causa *Vallisoletana*; quemadmodum constat *ex lib.*10. *decretor.pag.*11.*a terg. Sacra etc respondit. Regularibus sive viris, sive mulieribus, non licere quidpiam proprium possidere; sed quidquid acquisiverint, et ex donatione, eleemosyna, a parentibus, vel aliunde obtinuerint, recta ad manus Superiori esse deferendum, qui prius prospicere debebit necessitatibus illius, cujus opera, vel contemplatione partum fuerit, et reliquum in totius monasterii usum convertere*. Aequitate ac prudentia refertae sunt hujusmodi resolutiones, quamvis haud videantur adamussim congruere severiori vitae communis instituto, quod exposcere videtur perfectam aequalitatem, et quamcumque praedilectionem excludere, nec aliam in expensis regulam agnoscere, quam singulorum indigentiam, nulla penitus habita ratione hujus illiusve Religiosi, aut Monialis, quorum gratia munera, seu praestationes in communes loculos pervenerunt. Et tamen nec ipsa quidem adeo commendata temperatio satis esse videtur ad praecavendas, aut compescendas monasteriorum perturbationes, ubi de invehenda, aut restituenda in ipsis vitae communis observantia ageretur; quum difficillimum actu sit, ut Moniales, quae anteacto tempore eleemosynas a suis consanguineis acceptas in proprios usus, vel in alterius Monialis sibi benevisae indigentias sublevandas impenderunt, novam indicatam methodum, nullis excitatis turbis, amplectantur. Si autem peculii usus ad supra indicatam normam redigi velit quoad futura tempora, nimirum quoad illas tantummodo Moniales, quae post novam editam legem monasterium ingredientur, ibique Professionem emittent, illud insuper subest periculi, ne consanguinei renuant annua ipsis constituere subsidia (quibus subtractis, Religiosae communitatis reditus ut plurimum illius subsistentiae impares dignoscuntur), ex quo scilicet, si ea constituere, et pensitare debeant, velint tantummodo in sibi conjunctae Religiosae, non autem in ceterarum, commoda expendi. Et, quamvis non nemo proposuerit, hujusmodi incommodo satis consuli posse, si vitalitiis praestationibus sublatis, augeretur, summa dotis cuilibet Moniali, quum profitetur, constituendae; alii tamen exinde futurum monuerunt, ut defensiones et jurgia non solum non compescantur, sed augeantur potius; quin etiam contentiones atque dissidia inter monasteria, et puellarum consanguineos; indeque inter geminas potestates, Ecclesiasticam, et Secularem, effervescant.

XXI. Haec omnia non eo consilio afferuntur, ut improbetur studium eorum Episcoporum, qui in Monialium coenobia prefectam vitam communem invehere pro viribus conantur: superius enim affirmatum fuit, commendabilem eam esse, Constitutionibus praeterea nonnullorum monasteriorum fuisse praescriptam, plurimumque conducere ad paupertatis votum religiosius custodiendum, et sartam tectamque servandam monasticam disciplinam; quibus insuper addemus a sacris Congregationibus pluries insinuatum fuisse Episcopis, ut non alias sinerent monasteria ingredi, et in iis Religiosam Professionem emittere, praeter illas, quae, se communis vitae instituto religiose custodiendo promptas paratasque exhibeant: uti videre est apud *Fagnanum in Cap. Monachi, num.*69.*de statu Monachorum*. Sed, quae supra diximus, ad hoc exposita fuerunt, ut, priusquam manus operi admoveatur, res diligenter pertentetur; in primis annuus monasterii census supputetur, ut compertum fiat, an necessariis omnibus ejusdem expensis sufficiat; deinde ne minis atque terroribus, sed hortationibus, et spiritualibus exercitiis revocentur Moniales ad exoptatam collapsae disciplinae instaurationem: audiantur prius omnes, et singulae, non quasi ipsarum in id colligantur suffragia, vel consensus exquiratur, sed ut earumdem explo-

ploretur animus, et deprehendatur, an,et quae hujusmodi reformationi libenter acquiescant, aut contra obluctentur, et quo in numero recenseantur illae, quae aetate, aut auctoritate graviores habentur. Inde omne colligitur ex pluribus responsis a duabus Congregationibus, nimirum Episcoporum, et Regularium, atque Concilii, datis ad postulata Episcoporum, qui ab ipsis cōnsilium, opemque implorarunt, ut propositum, quod meditati fuerant, invehendae in monasteria suarum dioecesium vitae communis, ad optatos exitus possent perducere. Servetur itaque rerum omnium perfecta communio, ubi illa viget. Detur etiam opera, ut, ubi non obtinet, introducatur; sed semper prae oculis habeantur, quae plurimae sese objiciunt difficultates. Quumque de opportunis adhibendis remediis cogitatum fuerit, si haud temere conjiciatur, fore ut tentatum opus in irritum cedat, vel, eo suscepto, plus incommodi sit inde pertimescendum, quam sperandum utilitatis, res in aliud tempus protrahatur: interea vero in id studium omne, atque industria conferatur, ut Monialium singulae in communem arcam monasterii pecuniam inferant, quam ex annuis praestationibus sibi,postquam Professionem emiserunt, constitutis recipiunt, seu quam suarum manuum laboribus lucratae sunt, atque lucrantur, utque de universa peculii summa Superiorissam certiorem faciant, nec sine praeobtento illius consensu pecuniis utantur, et tunc quidem in causas tantummodo honestas, et necessarias, ab eadem Praeposita approbandas: eisque demum efficaciter suadeatur, et aperte denuntietur, nullum iis esse hujusmodi peculii dominium, sed merum usum, huncque, ut superius diximus, omnino subjectum Praepositae arbitrio, ac voluntati; ideoque eas semper paratas esse oportere nullis objectis impedimentis, sed aequo potius libentique animo assentiri; ut eadem, sic exposcentibus monasterii rationibus, in illius sublevandis indigentiis pecunia ab ipsis deposita utatur. Hae omnes conditiones recensentur ab Auctoribus, qui hac de re tractarunt; eorumque dicta collecta leguntur in Tractatu *de Vita communi*, Romae impresso anno 1695. De illis et nos verba facimus in nostro Opere *de Canoniz. Sanctorum lib. 3. cap. 41. n.* 12. Quumque deinde aliquis nimia severitate eas in suis Operibus oppugnaverit, quaedam typis traditae fuerunt responsiones, anonima altera, Veronae cusa, altera Patris *Milante ex* Dominicana Familia, in quibus praemissorum omnium aequitas validis rationibus asseritur, et propugnatur.

XXII. Exploratum est omnibus in Historia Ecclesiastica parumper versatis, Canonicos olim Ecclesiarum Cathedralium, vel insignium Collegiatarum servitio adscriptos, certo cuidam communis vitae instituto fuisse obstrictos. Perspicui sunt hac de re canones Conciliorum Aquisgranensium, alterius nimirum habiti anno 789. alterius vero anno 816. item Concilii Moguntini, necnon Turonensis anno 813. coacti. Nec opus est, ut heic de hujus disciplinae relaxatione disseramus; quum sibi quisque possit, quae nosse cupiat, comparare ex libro composito a piissimo *Gerhoho*, Praeposito Reicherspergensi, *de corrupto Ecclesiae statu*, et ad Pontificem *Eugenium III.* directo, aliisque ejusdem Auctoris Operibus, quae habentur in *Thesauro Anecdotorum* P. Pezzii *tom. 2. part.* 2. Animadvertimus quidem,quum vetus haec, strictiorque disciplina vigeret,Canonicos unam eamdemque domum incoluisse, pari quoque habitu, communique mensa usos, nihil habuisse peculiare, quod in proprias singuli indigentias expenderent, sed omnia omnibus ex Ecclesiae reditibus suppetiisse. At,quum, labente tempore, communis vitae institutum ad id redactum fuerit, ut una esset omnibus domus, idemque refectorium, simulque omnes Ecclesiasticis functionibus interessent; ad hoc, ut Canonici frequentes in Chorum convenirent, invaluit usus segregandi certa quaedam emolumenta, distribuenda iis, qui Horis Canonicis praesentes intererant, quorumque absentes participes esse non poterant. Jam denique,si una, vel altera Cathedralis Ecclesia excipiatur, perpauca nunc temporis reperire est Capitula Canonicorum secularium, qui sub eodem tecto commorentur, et in communi vescantur refectorio: proprias enim aedes quisque habet, fruiturque praebendae suae fructibus, suisque distributionibus. Eruditam perlegimus dissertationem, quae erit numero nono *in Vita Beatae Clarae Ariminensis*, Opus Canonici *Josephi Garampi*, quod in publicam lucem quamprimum prodibit. In qua quidem dissertatione collectum invenitur, quidquid ad exordium, progressum, lapsumque pertinet communis vitae inter Canonicos: et ex insertis in ea monumentis perspicue infertur, quod postquam

Choro interessentibus certa emolumenta constitui coeperunt, qui illa lucrabatur, eadem et sua faciebat, expendebatque libere in proprios usus; quum illorum dominus esset pleno jure, quemadmodum et hodie sunt Canonici quoad chorales distributiones. Sane quae a Monialibus servanda est vita communis, nequaquam talis esse debet, ac illa, quae intermediis temporibus inter Canonicos vigebat. Nec enim satis est, ut intra eadem claustra vivant, ut sumant in uno refectorio cibum, utque communitatis obeant onera. Sed, si proventus habeant, vel annuas praestationes sibi a consanguineis constitutas, hoc insuper scire debeant, non penes se esse illarum dominium, sed usum tantummodo, atque hunc Superiorissae arbitrio, et voluntati omnino subjectum; ac reminisci, obstringi se paupertatis voto, indeque fieri, ut ipsarum conditio, quoad livellorum, ceterorumque subsidiorum usum, valde differat a conditione Canonicorum quoad chorales distributiones, etiam eorum, inter quos medio illo tempore vita communis obtinebat.

XXIII. Ab instituto de Monialibus sermone non recedentes, addemus, novisse nos ex relationibus status Ecclesiarum, quandoque excitatam fuisse quaestionem, utrum Episcoporum jus esset, aut potius ad Superiores Regulares pertineret, opportunam facultatem largiri cupientibus alloqui Moniales, vel iis, qui monasterii claustra ingredi debent ex legitima, ac necessaria causa, quoties res est de Monialium monasterio Regularibus subjecto. In Concilio Tridentino *sess. 25. c. 5. de Regularibus* ita cautum legitur: *Ingredi intra septa monasterii nemini liceat, cujuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel aetatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus vel Superior licentiam debeat in casibus necessariis, neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi*. Disjunctiva particula est in verbis Concilii, ubi de Episcopo, vel Superiore agitur. Quare Congregatio ejusdem Concilii Interpres alias respondit; hujusmodi facultatis impertiendae jus esse penes Superiores Regulares quoad Monialium monasteria eisdem subjecta; nisi tamen consuetudo obtinuisset, ut ab Episcopo solo, vel ab Episcopo simul, et Regulari Superiore, licentia concederetur, quum sit servanda consuetudo: uti constat ex resolutione edita in quadam causa *Nullius* 17. Julii 1597. *lib. 9. decretor. pag.* 24. En verba: *Sacra etc. censuit, facultatem concedendi licentiam accedendi ad colloquium cum Monialibus Regularibus subjectis, spectare ad ipsos Superiores Regulares, nisi in loco esset consuetudo legitime praescripta, ut hujusmodi licentia etiam quoad monasteria, quae Regularibus subsunt, ab Episcopo tantum, vel ab Episcopo, et Superiore Regulari conjunctim, obtineretur; tunc enim consuetudinem esse observandam*. Verum, quum de mandato Pontificis res haec ad iteratum examen fuisset adducta, definitum fuit, quoad ipsa quoque monasteria Regularibus subjecta, minime satis esse, ad hoc ut monasterii septa, quocumque etiam urgente casu, ingredi liceat, in id veniam obtinuisse a Superiore Regulari; sed opus omnino esse, ut et Episcopi licentia accedat: nihil obstante contraria etiam immemorabili consuetudine: reque ad summum Pontificem *Vrbanum VIII.* delata, non solum is ratum habuit, quidquid definitum fuerat, sed addidit, ubicumque in more positum fuisset, ut hujusmodi facultates ab Episcopo solo concederentur, eumdem unum, non autem Regularem Superiorem, easdem impertiri debere. Colliguntur haec omnia ex rescripto ad Episcopum Bellunensem dato sub die 17. Junii 1630. *lib. 14. decretor. pag. 300. Tametsi alias sacra Congregatio Concilii declaraverit, litteras ingrediendi septa monasteriorum Monialium exemptarum, et Regularibus subjectarum ex vera tantum necessitate, quae Moniales respiciat, concedendas, seu accedendi ad loquendum cum Monialibus, pertinere ad ipsos tantum Superiores Regulares, nihilominus sub die 13. Novembris 1620. quo magis clausurae observationi consuleretur, facultate sibi a Sanctissimo Domino Nostro tributa statuit, et decrevit, ut deinceps intra hujusmodi septa nemini ingredi liceat, nisi licentiae in casibus necessariis concedendae, nedum a superioribus Regularibus dictorum monasteriorum, sed etiam a locorum Ordinariis obtentae fuerint, non obstantibus contrariis quibuscumque legibus, statutis consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Postremo autem, ad revocandam omnem dubietatem, quae ex hujusmodi decreto forsan oriri posset, negotio iterum in sacra*

Congregatione proposito, *atque Sanctissimo Domino Nostro relato*, *die* 21. *Maji* 1630. *Sua Sanctitas declaravit, hujusmodi licentias a Superioribus Regularibus non esse petendas in illis locis*, *in quibus adesset consuetudo*, *ut istae ab Episcopis tantum concedantur*; *hoc enim casu statuit*, *et decrevit*, *talem consuetudinem esse observandam*, *et ipsorum Episcoporum tantummodo licentias sufficere*, *etiam privative quoad ipsos Regulares.* Idem plane rescriptum fuit tum Episcopo Camerinensi die 10. Decembris 1633. uti videre est *lib.* 15. *decretor. pag.* 14. tum Episcopo Perusino, qui hanc quaestionem proposuerat in relatione status suae Ecclesiae, quemadmodum deprehenditur ex rescripto edito die 10. Januarii 1637. *lib.* 15. *decretor. pag.* 465. Idem Archiepiscopo Montis Regalis, qui eamdem quaestionem attigit in relatione itidem status Ecclesiae suae, uti cernere est in responsione data 7. Augusti 1638. *lib.* 16. *decretor. pag.* 86. *et seq.* Idem denique Archiepiscopo Neapolitano, uti constat ex rescripto die 18. Novembris 1645. *lib.* 17. *decretor. pag.* 520. *et seq.* Ex iteratis hisce rescriptis, Pontificia quoque auctoritate, ut supra monuimus, roboratis, omnis plane aditus praeclusus esse deberet dispositionibus, ac controversiis hac de re antiquitus excitatis: ideoque nil aliud est reliquum, quam ut Episcopi praedictorum decretorum executioni advigilent.

XXIV. Lex clausurae, Monialium claustris indicta, non solum ab ingressu monasteriorum repellit tam viros, quam mulieres, nisi et necessitas urgeat, et opportunae facultates praeobtentae fuerint, uti jam dictum est; sed etiam districte prohibet, Moniales e claustris egredi. Hujusce disciplinae constitutio ac firmitas jure optimo asseritur *Bonifacio VIII.* Pontifici, quemadmodum deprehenditur ex ejus Decretali, cui initium *Periculoso*, *de statu Regularium*, *lib.* 6. *Praesenti Constitutione*, *perpetuo irrefragabiliter valitura*, *sancimus*, *universas*, *et singulas Moniales praesentes*, *atque futuras etc. in quibuslibet mundi partibus existentes*, *sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura.* Quam *Bonifacii* Decretalem amplexae sunt successivae particulares Synodi, ejusque executionem, et observantiam plurimum commendarunt; uti videre est in Synodo Coloniensi habita anno 1310. ubi haec leguntur *cap.* 23. *Nulla mulier solemne votum continentiae emittat*, *quae non elegerit sub clausura certa*, *vel approbata alicujus Ordinis remanere etc. Moniales sub perpetua in suis monasteriis clausura maneant*, *ac nulli*, *nisi de illius*, *ad quem pertinuerit*, *speciali licentia*, *ingressus*, *vel accessus pateat ad easdem etc. juxta Constitutionem Domini Bonifacii.* Similia statuta leguntur in Provinciali Synodo Ravennatensi 1314. et in altera itidem Ravennatensi 1317. in Beneventana anni 1331. in Bituricensi anni 1336. et in alia Beneventana Synodo coacta anno 1378. Nec ullum, quem noverimus, offendit obicem *Bonifacii* Constitutio, praeter paupertatem monasteriorum, in quibus Moniales fame periissent, nisi e claustris prodeuntes, victum sibi ex hominum liberalitate circumeundo quaeritassent; uti testatur *Guillelmus Durandus de modo celebrandi Concilium Generale parte* 2. *tit.* 25. ubi notat, nulla alia ratione fieri posse, ut exactae clausurae lex recipiatur, et observetur, nisi simul districte statutum fuerit, ne plures in singula monasteria admittantur Moniales, quam annuis cujusque monasterii reditibus ali possint: *Provisio Domini* Bonifacii *de includendis Monialibus non servatur*: non scilicet aeque in singulis monasteriis, ex ea nimirum ratione, quam statim subjicit: *quod multae sunt*, *quae si includerentur*, *non haberent, unde viverent*: ideoque opportunum proponit remedium, videlicet: *quod non recipiantur plures*, *quam possint de earum reditibus sustentari*.

XXV. Probavit sancta Tridentina Synodus prudens *Durandi* consilium: etiam *c.*3. *sess.*25. *de Regularibus* sanxit, *ut in monasteriis*, *et domibus tam virorum*, *quam mulierum*, *bona immobilia possidentibus*, *vel non possidentibus*, *is tantum numerus constituatur*, *ac in posterum conservetur*, *qui vel ex reditibus propriis monasteriorum*, *vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari*: et *cap.* 5. *ejusdem sess.* Constitutionem instauravit *Bonifacii VIII.* eamque religiose servari jussit, facultate insuper facta Episcopis implorandi brachium seculare ad hujusmodi legis executionem urgendam, et asserendam.

XXVI. Ipse tamen Pontifex *Bonifacius VIII.* cui, uti dictum est, acceptam ferimus clausurae firmitatem, recte prospexit, ejusmodi casum dari posse, quo Monialis aliquo laboraret morbo, cujus contagio reliquas Moniales posset inficere; et quidem in hac facti specie aegro-

tanti Moniali egressum e claustris indulsit: *Nisi forte tanto, et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari*. Postea vero *S. Pius V.* in sua Constitutione incipiente *Decori et honestati*, quae est *num.* 8. *tom.* 2. *Bullarii veteris*, in recentiori autem impressione *tom.* 4. *part.* 2. *num.* 13. facultatem egrediendi e monasterio tribus hisce casibus, magni nimirum incendii, leprae, et epidemiae, seu pestis, circumscripsit. Hoc tamen satis non fuit ad compescendam Scriptorum licentiam, quin statim inter se disceptare coeperint, an scilicet verbis, et litterae Pianae Constitutionis sine exceptione sit adhaerendum, vel potius relinquatur locus benigniori interpretationi, juxta quam liceat Monialibus e claustris egredi, si casus evenerit, non quidem in Piana Constitutione diserte expressus, sed expresso simillimus, et in quo par ratio, vel etiam fortior subesse possit.

XXVII. De hac quaestione jam disseruimus *superiore lib.* 9. *cap.* 15. *num.* 8. ubi etiam aliqua attingimus de Episcopi auctoritate necessario imploranda, quotiescumque Monialis egredi debeat a monasterio, quamvis Regularium regimini subjecto. Quod tamen Episcopis maximam solicitudinem ingerere animadvertimus, illud est, quod saepe nimium evenire dignoscitur, ut aliqua Monialis, affectae valetudinis causa, caeli mutatione indigeat, aut necesse habeat salubres aquas potare, earumve balneis mergi, et quidem in locis, in quibus ex ipso naturali fonte erumpunt; vel quod deplorabilius, insania, et furore correpta, aut phthisi, vel scorbuto infecta, ad eum profligatae valetudinis statum redacta dignoscatur, ut, si in monasterio maneat, verendum sit, ne ceteras Moniales inficiat. Magnum haec negotium facessunt Episcopis, non sane quia ad eos spectet facultatem impertiri hujusmodi Monialibus egrediendi e monasterio, aliove commigrandi; id enim Apostolicae Sedi privative reservatum est: sed quia ab hac ipsa Apostolica Sede nihil de his rebus statuitur, nisi ipsorum Episcoporum praehabita informatione, exploratque sententia; vel etiam, ubi maxima locorum distantia non patiatur, ut Episcoporum relationes expectentur, expeditior initur via, qua res *in forma*, ut inquiunt, *commissaria*, ipsorum judicio terminanda committitur, tuncque id oneris imponitur Praesuli, ut disquirat, serioque investiget, an vera sint exposita, et an omnes concurrant circumstantiae, quibus egressus e claustris permitti debeat, quod quidem onus et alia subsequitur cura, efficiendi nimirum, ut, quo tutiori, et honestiori fieri potest, loco Monialis excipiatur, et collocetur. Sub ipsa Pontificatus nostri primordia delatum ad nos fuit, quibusdam regionibus complures Moniales commorari extra claustra, e quibus, curandarum infirmitatum obtentu, aliisve de causis, exierant; et quidem magnum exactum esse temporis spatium, ex quo plures earum recesserant, nec adhuc de reditu cogitari; denique easdem e monasterio prodiisse, vigore facultatis obtentae a quibusdam, qui sibi ejusdem impertiendae jus auctoritatemque asserebant. Nos autem ex Apostolici muneris nostri debito non neglеximus, invecto abusui opportune consulere, jubentes, Moniales regredi ad sua monasteria, penitusque abrogantes assertam sibi a quibuslibet auctoritatem indulgendi Monialibus exeundi licentiam. Videatur nostra Constitutio, cui initium *Cum sacrarum*, quae est *n.* 21. *tom.* 1. *nostri Bullarii*. Inspiciatur et altera, quae incipit *Salutare*, *n.* 40. *eodem tom.* 1. *nostri Bullarii*, qua quidem, exceptis locorum Ordinariis, qui servata superius indicata methodo, justisque urgentibus causis, facultatem ingrediendi Monialium septa viris, mulieribusque elargiuntur, adimitur ceteris omnibus auctoritas, quam in id sibi sumebant: ita ut nec ipsae Cardinalium Congregationes, ad quas forte recursus fiat, Decretum illum in hoc rerum genere edere possint, nisi, re ad Pontificem delata, ipse supremum assensum suum interponat.

XXVIII. *Joseph Gibalinus* Societatis Jesu Sacerdos, plura conscripsit Opera; inter quae illud est sane peraccuratum, quod edidit *de Clausura Regulari Monialium*. Hoc autem in Opere *disquisit.* 1. *c.* 6. pluribus disserit de duabus *Bonifacii VIII.* et *S. Pii V.* Constitutionibus; inquirens nimirum, an posterior haec sit antiquioris illius Constitutionis amplificatio; et quî fit, ut in Piana Constitutione lepra recenseatur inter causas legitimas, quibus liceat Moniali monasterio exire, quum ceteroquin *Alexander III.* in sua Decretali *Pervenit*, *de conjugio leprosorum*, vetet, ne a viro uxor, nec vicissim ab uxore vir, ob lepram, sejungantur. Et ipse quidem, statuto inter lepram, et lepram discri-

mine, ut altera nimirum contactu et consuetudine propagetur, aliosque inficiat, altera vero aegrotanti tantum adhaereat, ipsumque solum affligat, propositam quaestionem perfacile absolvit. Disserit inde de contagiosis morbis, deque urgenti, qua interdum Moniales tenentur necessitate ebibendi aquas calidas in ipsis locis, ubi e terra erumpunt; et quaedam attingit de balneis, quibus uti jubentur Moniales ad invalescentem morbum expellendum. At nos heic tantummodo, quod praxim respicit, persequemur, ut notum sit Episcopis, quonam modo se gerere debeant, quum eorum relatio, et sententia exquiritur super precibus alicujus Monialis e claustris egredi cupientis, vel quum ad ipsos causa egressus, totumque negotium in forma, ut inquiunt, commissaria remittitur, quod quando ne fieri supra dictum est.

XXIX. Quoties igitur contingat, quod non admodum raro evenire solet, ut ex medicorum sententia Monialis aegrotans aeris, et caeli mutatione indigere dicatur, illud primum sedulo investigandum est, an exposita veritate nitantur; an medicus, qui de iis testatur, talis sit, ut ei merito fides adhiberi possit, vel potius expediat alterius quoque medici explorare sententiam. Tum, comprobata facti veritate, facile Moniali indulgetur facultas ad certum tempus transeundi ad alium salubrioris aeris locum, dummodo in alio Monialium monasterio ejusdem, vel alterius Instituti collocetur, ac retento semper onere redeundi ad monasterium, unde discesserat, quum exactum fuerit praefinitum tempus ad experiendum salubrioris aeris beneficium. Hujusmodi licentiae a Congregatione Episcoporum et Regularium, ex sibi tributis facultatibus, expediuntur, praehabita semper informatione Episcopi; vel saltem ab ipsa ejusmodi transitus ad eumdem Episcopum, seu Ordinarium, in forma commissaria delegatur. In diruta Aquilejensi civitate insigne extat Monialium monasterium, Sanctae Sedi immediate subjectum: quumque aeris temperies in ea urbe quibusdam anni mensibus insalubris admodum sit, et gravis, ea tempestate ineunte, Moniales ex antiqua consuetudine Aquilejense monasterium deserentes, in aliud se conferunt melioris caeli, et mox Aquilejam repetunt, quum anni tempus licet. Aliud est, si Monialis, quae noxium sibi experta est situm, et caelum illius monasterii, in quo professa fuit, cupiat in aliud transferri salubrioris aeris, in quo reliquum vitae spatium exigat, exinde nunquam ad primum monasterium reversura. Tunc enim vel ad Apostolicae Poenitentiariae Officium, vel ad Congregationem Episcoporum, et Regularium instantia defertur, siquidem utrumque tribunal hoc jure fruitur, et auctoritate, ut praefatum transitum concedat; non tamen sine debitis injunctis conditionibus, pro eo quod spectat ad dotem secundo monasterio pensitandam; nec sine opportunis cautelis quoad legem clausurae, ut minimum fieri poterit, laedendam: incongruum quippe esset, ut ex monasterio legi clausurae subjecto, fruendi etiam salubrioris aeris causa, transitus indulgeretur ad aliud monasterium, vel religiosam domum Oblatarum, quae clausurae lege non obstringuntur; neque enim sine exemplo est, quod Monialis aliqua e monasterio, in quo vigebat clausurae lex, in aliud traducta monasterium, vel religiosam domum hujusmodi legi minime obnoxiam, contenderit, se propterea clausurae vinculo solutam esse, ea ratione allata, quod clausurae lex, non personae, sed loco fuerit adnexa.

XXX. Ad mineralium aquarum haustus, et balnea progrediendi facultas a solo Pontifice, ut dictum est, indulgetur. At neque Pontifex, neque Congregationes, quarum consilio in hujusmodi concedendis licentiis utitur, satis dignoscere poterunt, quid in peculiari cujusque facti specie tuto definire valeant, nisi Episcopi se eisdem exhibeant adjutores, studiumque suum in id conferant, opportunas a medicis exquirendo notitias, ut certo deprehendant, an remedium, quod iidem medici ex aquis repetendum suadent, si reapse Moniali aegrotanti necessarium: si enim illo Monialem omnino indigere affirmetur, durum nimis esset, aegrotantem ab eo prohibere: si vero non usquequaque eo opus sit, licentia, quae indulgeretur providis clausurae legibus nimis adversa, et perniciosa censeri deberet. Neque vero heic finem habeat solicitudo, et diligentia ab Episcopis adhibenda: posita quippe praefati remedii, ac proinde etiam e monasterio exeundi necessitate, sedulo advertendum est, cuinam concredantur Moniales e clausura egressae. Nec enim indiscriminatim cuique tradendae, sed commendandae sunt vel fidei patris, si superstes vivat, vel patruorum, vel fratrum: siquidem maturae aetatis sint, integrique nominis, vel denique matris custodiae; hisce omnibus

deficientibus, advocandae sunt honestae mulieres arcto consanguinitatis vinculo Moniali conjunctae; et si nec istarum copia suppetat, confugiendum est ad matronas omni exceptione majores. Insuper indicendae leges, atque cautiones, quae in itinere, et in statione observentur: regressui autem certum temporis spatium est praefiniendum: Moniali denique interdicendum, ne monasticum exuat habitum, ad hoc, ut se ubique Monialem esse meminerit.

XXXI. De morbis tandem differendum superest. Percurrentibus itaque tum Decretalem *Bonifacii VIII.* tum memoratam *S. Pii V.* Constitutionem, tum denique quidquid tradunt Auctores Pianam Constitutionem interpretantes, eamque etiam ultra casus in ipsa recensitos benignius protendentes, ac seposito semper irruentium undique flammarum incendio, quod, quum monasterium vastet, januas quoque pandit, ut inde aufugientes Moniales vitam servare possint, satis constat, omnia redigi ad illud morborum genus, quorum contagione aliae quoque Moniales infici possent, si aegrota Monialis in monasterio detineretur, ibique curaretur. Loquitur quidem Piana Constitutio de peste, et epidemia: at id minime accipiendum de peste, ac epidemia, quae urbem, in qua monasterium situm est, invaserit; hoc quippe casu magis consultum erit Monialibus, dum monasterii septis inclusae, a reliquorum consortio, atque ita a contrahendo saevientis morbi veneno fient remotiores, quam si ad consanguineorum domos transferrentur: sed intelligendum est de peste, atque epidemia, quae monasterium ipsum aggressa, unam, alteramve Monialem corripuerit: quemadmodum recte animadvertit Congregatio Episcoporum, et Regularium in litteris ad Archiepiscopum Avenionensem datis 20. Septembris 1720. quum timeretur, ne ea Urbs teterrimum pestis infortunium subiret. Huc autem re adducta, praeter studium ab Episcopis adhibendum in exquirenda a medicis tum morbi qualitate, tum periculo, ne aliae bene valentes inficiantur, investigandum insuper est, num adsit in monasterio segregatus aliquis locus, quo detineri valeat Monialis morbo correpta: num possit in praxim redigi, ut in monasterium inducantur seculares famulae, quae aegrotanti inserviant, absque eo quod cum ceteris Monialis versari debeat; quatenus vero monasterium hoc destituatur commodo, num illud invenire liceat in alio monasterio, vel religiosa Oblatarum domo; semper enim longius evitantur pericula, dum Monialis in proprio detinetur monasterio, vel ad aliud transfertur, quam si secularibus personis, quantumvis arcto consanguinitatis vinculo junctis, concredatur. Si autem neutro ex praeindicatis modis aegrotanti Moniali consuli possit, nil aliud est reliquum; quam ut, adhibitis superius expressis cautionibus, Monialis consanguineorum fidei, et curae committatur. Assiduus rerum usus nos edocuit, quam arduum sit omnes omnino fraudes detegere, ac declinare; quum medici faciliores, quam par est, se se praebeant in testificationibus subscribendis; Moniales vero vel maxime exoptent, ut tollantur incommoda, quae si ac universo monasterio ab aegrotante Sorore afferuntur; consanguinei denique ut plurimum proniores sint ad Monialem suis aedibus excipiendam. At haec non efficiunt, quin omnia tentanda sint, ut adhibitae fallaces artes eludantur. Quo autem severior adhibebitur trutina, eo infrequentiores erunt postulationes ad extorquendam facultatem discedendi e monasterio: siquidem experientia perspectissimum est, concedendi facilitatem, petendi facilitati et audaciae aditum patefacere.

CAPUT XIII.

De postulatis, quae in relatione status Ecclesiae ab Episcopis proponi solent: et primo de iis, quae ad ipsos Episcopos spectant, quatenus in Ordinem Episcopalem ingressi sunt, Ecclesiaeque regimen susceperunt.

QVoniam de iis, quae in subsequentibus Instructionis capitibus, sexto nimirum, septimo, et octavo, continentur, plura jam hoc ipso in Opere, prout occasio tulit, attigimus; ne ea, quae superius dicta sunt, repetamus, transeundum nobis esse censemus ad illa, quae exponenda suadet nonum et ultimum ejusdem Instructionis caput: quo scilicet invitantur Episcopi, ut, si quae habent postulata, sibi, suarumque Ecclesiarum regimini opportuna, proponant; promptamque sibi opem, vel saltem consilium, ab Apostolica Sede, et ab ipsa Congregatione Concilii expectare jubentur. Quum autem animadversum a nobis fuerit, quaedam interdum postulata ab Episcopis proponi, quae propriam ipsorum personam respiciunt; ab his initium ducentes, in praesenti capite agemus

de iis, quae spectant ad ipsos Episcopos in Ordinem Episcopalem ingredientes, suarumque Ecclesiarum regimen suscipientes: ut deinde gradum faciamus ad ea, quae ipsis in Episcopatus administratione versantibus occurrunt; ac demum ad alia, quae Pastoralis oneris dimissionem, aliquando ipsis necessariam, optatamque concernunt.

II. Episcopus quidem in relatione status suae Ecclesiae obortum sibi exposuit dubium de propriae Ordinationis validitate, propterea quod consecratus fuisset ab uno Episcopo, altero tantum seculari Presbytero assistente; quum ceteroquin per Litteras Apostolicas dispensatum cum eo fuisset, ut consecrari quidem posset ab uno tantum Episcopo, sed assistentibus illi duobus Sacerdotibus in dignitate Ecclesiastica constitutis.

III. Plures hac de re sententiam suam rogati fuerunt, inter quos nos ipsi, quum in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fungeremur: quare frequentes animadversiones a nobis tunc exhibitae fuerunt.

IV. Primo videlicet animadvertimus, circa quaestionem, an Episcopi Consecratio, ab uno tantum Episcopo peracta, nulla sit, an tantummodo illicita, tres circumferri Auctorum sententias. Quarum altera est pro nullitate; eamque tuentur *Morinus de Sacr. Ordinat. part. 3. exercit. 4. cap. 2.* Tournely *de Sacram. Ordinis, impressionis Parisiensis anni 1729. pag. 453.* Altera nullam itidem irritamque asserit ejusmodi Ordinationem, nisi Pontificio indulto, seu dispensatione concessum fuerit, ut eadem ab uno tantum Episcopo perageretur; huicque opinioni adhaeret *Piette part. 6. suarum Theologicarum Quaestionum de Sacram. Ordinis quaest. 13. §. 1. et 2.* Tertia denique propugnat, quamvis, juxta disciplinam a sacris canonibus praescriptam, Episcopalis Ordinatio ab uno Episcopo, aliis duobus Episcopis assistentibus, sit peragenda, uti legitur *in Can. Episcopi, et Can. Episcopum, dist. 15. et Can. Porro, dist. 66.* tamen, si ab uno Episcopo habeatur, reliquis duobus nec accitis, nec praesentibus, nec cooperantibus, ratam esse, et validam, quantumvis illicitam: siquidem plures in sacra antiquitate occurrunt Antistitum Ordinationes ab uno tantum Episcopo peractae, quae redarguuntur quidem uti illicitae, sed minime rejiciuntur, ut irritae ac nullae: neque vero uspiam legitur, Episcopum, ab uno antistite consecratum, jussum fuisse Consecrationis munus iterato recipere ab Episcopo, cui alii duo Episcopi cooperarentur. Videri hac de re possunt *Thomassinus de vet. et nov. Eccles. disciplin. part. 2. lib. 2. cap. 12. per tot.* et praecipue *num. 1.* Cabassutius *in Notitia Eccles. seculi IV. in notis ad num. 4. Nicaenum*, Christianus Lupus *ad Concilia Generalia, et Provincialia tom. 1. prioris editionis pag. 29. et pag. 33.* Hallier *de sacr. Ordinationib. part. 2. sect. 5. cap. 2. art. 2. per tot.* et potissimum *§. 3.* Van-Espen *Jur. Eccles. part. 1. tit. 15. de Consecr. Episc. cap. 1. per tot.* et signanter *num. 7.* Boucat. *tom. 5. de Ordinis institutione disput. 6. sect. 6. punct. 2. pag. 443.* Juvenin *de Sacramentis dissert. 9. de Ordinibus in specie quaest. 1. de Episcopatu cap. 4.* ex Auctoribus vero, qui omnium manibus teruntur, *Diana in edit. coord. tom. 4. tract. 8. resolut. 27. et pluribus sequentibus*, et nominatim *resolut. 29.* Solorzan. *de Iure Indiarum tom. 3. cap. 6. num. 38.* Azorius *Instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. §. Sed quid dicendum.* Inter eos autem, qui recentioribus temporibus Romae scripserunt, quousque postulatum a nobis suffragium inspeximus, bon. mem. Cardinalis *Gotti tom. 15. suae Theologiae quaest. 5. de Episcopat. dub. 4. §. 1. et 2.* et modernus *Joseph Catalanus tom. 1. ad Pontificale Romanum pag. 198. et seq.* quibus in locis pluribus tuentur, Episcopi Consecrationem ab uno Episcopo peractam, illicitam quidem esse, sed validam firmamque, quamvis, nullo praeostento Pontificio indulto, seu dispensatione celebrata fuerit.

V. Animadvertimus secundo, quod, etsi affirmari nequeat, ab hac Sancta Sede fuisse definitam praedictam quaestionem, an Episcopi Consecratio, quam unus expleverit Episcopus, irrita sit, et nulla, an potius tantummodo illicita; nemo tamen inficias ierit, quin probabilior, et magis plausibilis sit tertia opinio, quae, uti diximus, validam esse propugnat, quamvis illicitam, ejusmodi Ordinationem; hancque amplexi fuerint, et in praxim redegerint Romani Pontifices, qui frequenter indulta elargiuntur, ut in remotioribus regionibus, in quibus haud facile tres Episcopi una convenire possunt, ordinandus Consecrationis munus recipiat ab uno Episcopo, duabus ipsi assistentibus Dignitatibus, vel duobus etiam simplicibus Sacerdotibus: quod porro nullatenus praestarent, nisi probabiliorem arbitrarentur sententiam illam, quae asserit, validam firmamque,

ac tantummodo illicitam esse Ordinationem, quam unus peregerit Episcopus; ideoque in sua potestate esse, illiciti actus notam ab ea removere, impertiendo facultatem, ut ab uno tantum Episcopo expleri possit. Sane, quum olim *S. Pius* Papa V. votum Congregationis Concilii hac de re exquisiisset, responsum ipsi datum fuit sequentis tenoris, ut notatum reperitur *in lib.* 10. *Regestorum pag.* 16. *Cum san. mem.* Pius V. *consuluisset Congregationem Concilii, an in provincia, in qua Episcoporum copia haberi non posset, dispensandum esset, ut, loco duorum Episcoporum, qui Consecrationi interesse debent, sufficiantur Abbates, duove alii habentes dignitates Ecclesiasticas, Congregatio, secuta sententiam majoris partis Theologorum, quos tunc consuluit, respondit, dispensationem esse concedendam.*

VI. Quin immo, praeter eam facti speciem, qua Episcoporum copia haberi non possit, paris quoque valoris habita est altera, qua, licet tres Episcopi convenire commode valeant, prudens tamen oeconomia exposcit, ut Consecratio ad tempus occulta maneat, nec ulli, nisi certis advenientibus rerum circumstantiis, innotescat. Et quidem, hac impellente ratione, fel. record. *Alexander* Papa VII. indulsit, ut Pater Sebastianus ex Carmelitarum Discalceatorum Familia, quum ad Orientales Indias Apostolicam visitationem obiturus remeare deberet, secreto in Pontificio Sacello ordinaretur Episcopus Hieropolitanus a solo Porphyriensi Episcopo, supplentibus vices duorum Episcoporum assistentium binis Vaticanae Basilicae Canonicis Presbyteris, *Luca Holstenio, et Francisco Maria Phoebeo*; quemadmodum habetur in Historia Vitae memorati *Sebastiani* Episcopi Romae edita anno 1719. *lib.* 2. *c.* 2. *sub initium*.

VII. Tertio denique animadvertimus, sicuti valida est, sed illicita, Episcopi Consecratio, quam unus peregerit Episcopus duobus assistentibus Sacerdotibus, dum Apostolicum non praecessit indultum, quo ita fieri permissum fuerit; non absimili ratione validam haberi debere, et tantummodo illicitam, Episcopalem Consecrationem, quam peregerit unus Antistes, uno assistente Presbytero, quamvis in obtenta dispensatione, seu indulto, ea lex adscripta fuisset, ut duo adstarent Presbyteri: utroque enim casu omnia concurrunt ad actus validitatem necessaria: et utroque casu aliquid desideratur, quod ad ejusdem actus solemnitatem, et praescriptorum rituum observantiam pertinet; quandoquidem in prima facti specie deest duorum Antistitum praesentia sacris canonibus statuta; in altera vero desideratur praesentia duorum Sacerdotum, quos Pontifex adhibendos voluit.

VIII. Credi autem nullo modo potest, voluisse Pontificem, ut suis mandatis Brevi expressis major inesset vis, et efficacia, quam quae canonum sanctionibus passim tribuitur. Nec enim omnes canones, qui aliquid servandum statuunt, nullitatis vitium statim inducunt iis actibus, qui aliter gesti fuerint; nisi expressum contineant decretum, quo irritum et nullum pronuncietur, quidquid secus fieri contingat. Idem ergo affirmandum erit de lege, quam Pontifex in Brevi indixerit. Si autem id obtinet in iis rebus, quae ejus potestati, et auctoritati subjiciuntur, quid dicendum erit de illis, quae (sicuti haec est, de qua loquimur) quoad validitatem a Christi Domini auctoritate dependent? Quaecumque igitur in utroque casu praescribuntur, nihil aliud sunt, quam providae regulae ad necessariam ritus honestatem et decentiam constitutae; quae si omittantur, illicitus quidem erit actus, non vero irritus, et effectus vacuus.

IX. His omnibus rationum momentis adducti asserimus, Episcopi Consecrationem ab uno Episcopo, unoque assistente Sacerdote peractam, quamvis in Brevi cautum fuisset, ut duo adhiberentur Sacerdotes, validam fuisse, quamvis illicitam; atque huic sententiae firmius etiam adhaesimus, perpendentes, inauditum plane non esse Episcopum aliquem Consecrationis munus suscepisse ab uno Episcopo, altero tantum, vel etiam nullo assistente Sacerdote: dum in Collectione Apostolicarum Constitutionum, Brevium, et Decretorum pro sacris Missionibus Sinarum, et Tunkini, Parisiis recusa anno 1676. *part.* 1. *pag.* 11. *et seq.* exhibetur Breve *Alexandri VII.* quo Vicariis Apostolicis superstitibus indulgetur, ut in Episcopum praeficere valeant Sacerdotem, utque illius Consecratio ab uno Episcopo, duobus simplicibus Sacerdotibus, vel etiam nullo plane assistente, perficiatur.

X. Quum autem reliqui etiam, quos Pontifex tunc consuluit, nostrae sententiae adhaesisset; eamdem probavit idem Pontifex in suis Litteris datis die 26. Novembr. 1718. ubi, *de nonnullorum gravium virorum, praesertim Romanae Curiae Praelatorum, eximia sacrorum canonum scien-*

tia, singularique fide, et integritate conspicuorum, qui de mandato eorumdem Cardinalium rem mature examinarunt; et Consecrationem hujusmodi validam, licet illicitam, esse censuerunt, consilio etc. salutaribus poenitentiis tam ordinatori, quam ordinato injunctis, ratam firmamque, sed illicitam consecrationem pronunciavit.

XI. Frequentior est alter casus, quo nonnulli, antequam in Episcopos eligantur, quaedam ineunt pacta et conventiones cum Canonicis mox eos electuris, eorumque observantiam jurejurando polliceri non dubitant; at, quum subinde eos et promisisse, et jurasse poeniteat, relaxationem contractae obligationis, et juramenti, vel in relatione status Ecclesiae, quam Congregationi Concilii exhibent, vel immediate ab ipso Romano Pontifice exposcunt.

XII. Contingunt haec in Germania, ubi vigens est apud Canonicos jus eligendi Episcopum, exclusis ceteris de Clero, eoque magis et laicis: Cujus quidem jure veluti fundamenta jecere duo Imperatores *Otho IV.* et *Fridericus II.* ille nimirum anno 1029. hic vero anno 1213: in suis Diplomatibus relatis apud *Lunig. tom.* 1. *Special. Ecclesiast. pag.* 167. et Goldastum *Constit. Imperial. tom.* 1. *pag.* 290. At idem subinde canonice constitutum firmatumque fuit in Concordato inter *Nicolaum V.* Pontificem, et *Fridericum III.* totamque Germanicam nationem anno 1448. inito. Hoc autem jure eligendi Episcopum Capitulis asserto, inolescere coepit et usus quasdam ineundi pactiones conventionesque inter eligendum, et Canonicos: quae quamvis fortasse, quum primum invectae sunt, ad publicam referrentur utilitatem, optimumque regimen dioecesis, ac ipsius quoque principatus cum Episcopali dignitate conjuncti; non ita multo post in eversionem juris Episcopalis, privatumque nonnullorum, et potissimum electorum, commodum utilitatemque deflexere: uti videre est tum in satis prolixa Dissertatione *Schvvarzii de Capitulationibus Episcoporum Germaniae*, tum in Opere Herbipoli impresso sub anno 1697. inscriptoque *Factum et Jus Juramenti Episcopalis, sive Capitulationum*.

XIII. Clarae memoriae *Carolus V.* Imperator abusum hunc expresse detulit ad *Hadrianum VI.* Pontificem, datis ad eum litteris anno 1522. quae referuntur a *Goldasto Constit. Imperial. tom.* 1. *pag.* 477, necnon in Libro inscripto *Imperatorum Imperiique gravamina, part.* 2. *pag.* 357. *edit. Francofurten. anni* 1725. In iis autem litteris, inter cetera absurda, *n.* 85. exponitur juratum pactum, quo cavetur, ne Episcopo, in ulla omnino quantumvis gravi, ac etiam intoleranda facti specie, liceat contra ipsos electores procedere, aut obsistere Judicibus, et Officialibus Capituli, quidquid tandem agendum susceperint, aut decernendum putaverint: qua excogitata methodo, securitatem delinquendi, remota quacumque poenae formidine, nanciscebantur Capitulares: *Nullum in Episcopum, seu Praelatum eligunt, nisi se prius jurejurando adstrinxerit, planeque devoverit, litteris quoque interdum, instrumentisque sigillo probe munitis caverit, ipsis, ipsorumque ordinatis Judicibus, ac Officialibus, in ullo utcumque gravi, vel inhonesto, intolerabilique proposito, se contrarium fore, ac si quando eos delinquere contigerit, impune eis per ipsum, ut hoc sibi liceat*. Minus absonum erat, quod *Æneas Sylvius* enarrat in suo libro *de moribus Germanorum pag.* 1045. quamvis et is hoc ipsum improbare non omittat: *Statutum habent, quo cautum est, ne quem Canonicorum Decanus corripiat, nisi majori parte Capituli consentiente: atque ita fit, ut omnes passim discoli aberrent, compensantesque sibi quisque invicem crimina, impunes abeant*.

XIV. Vel solae communis Canonici Juris sanctiones satis superque fuissent, ut pronunciari tuto posset, hujusmodi pacta, quamvis juramento firmata damnabilia esse, et nullo modo servanda. Perspicua est Decretalis *in Cap. Sicut nostris, de jurejurando*, ubi narratur, quod Tudertinus Episcopus, priusquam ad eam Sedem eveheretur, una cum reliquis Canonicis in pactum consenserat, per quod imminuebantur Ecclesiae reditus, quodque insuper hujusmodi pactio jurisjurandi religione vallata fuerat. Nihilominus, Episcopo post peractam electionem id, quod juratus promiserat, praestare renuente, *Innocentius III.* Pontifex Maximus Amerino Episcopo mandat, ut omnia in pristinum restituat: de juramento autem, et pactione ita rescribit: *Nos igitur saluti ejus* Episcopi videlicet, *Paterna volentes solicitudine providere, pro juratione incauta imponi ei fecimus poenitentiam congruentem: et nihilominus attendentes, quod juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, et quod non juramenta, sed perjuria potius sunt dicenda, quae contra utilitatem Ecclesiasticam attentantur* Apostolico

Delegato, quae supra innuimus, exequenda commistit. Consonat et Decretalis *Contingit*, *de jurejurando*, *in 6.* Attamen religiosi Germaniae Episcopi suis in Synodis Dioecesanis, vel Provincialibus, non praetermiserunt memorata pacta quantumvis jurata improbare, simulque definire, eadem nullo modo esse servanda: quemadmodum videre est in Dioecesana Synodo Herbipolensi, habita anno 1453. et in duabus Provincialibus Synodis, altera Coloniensi, Moguntina altera, habitis sub *Paulo III.* Pontifice Maximo, relatisque in praecitato Libro *Factum et Jus*, Herbipoli impresso, *pag.* 367. Id ipsum praestiterunt Romani Pontifices, quemadmodum evincunt monumenta in praeindicato Libro fideliter exscripta.

XV. Et primo quidem *Martinus V.* uti ex eodem Libro habetur, Cardinali *Juliano*, suo, et Apostolicae Sedis Legato, in mandatis dederat, ut Sigismundi Imperatoris precibus studiisque obsecundans, irrita ac nulla pronunciaret pacta, quae Bambergensis Episcopus cum suo Capitulo inierat, licet is jurasset, se promissa praestiturum, nec emissi juramenti absolutionem petiturum, quin immo nec ea quidem sponte oblata se unquam usurum. Accesserunt postmodum duae Romanorum Pontificum Constitutiones, in Bullarium Romanum relatae, *S. Pii V.* altera, cui initium *Durum nimis incommodum*, altera *Gregorii XIII.* incipiens *Inter Apostolicas*, quae saepe memoratis pactis, seu capitularibus vim omnem, et efficaciam ademerunt. Quum *Clemens VIII.* Cardinalem *Madrutium* Legatum de latere misisset ad *Rodulphum* Imperatorem, inter ceteros abusus, quibus ipsi pro viribus consulendum demandavit, recensitae fuerunt capitulationes, et pacta, de quibus nunc occurrit sermo; uti nosse licet in citato Libro, Herbipoli impresso, *pag.* 374. *Episcoporum jurisdictio per contrarias sacris canonibus capitulationes et pacta constringitur.* Capitulationes vero, quas Canonici Colonienses, Brixienses, et Vratislavienses, cum suis Episcopis ante electionem inierant, decretis suis obliterarunt, proscripseruntque *Urbanus VIII. Innocentius X.* et *Alexander VII.* summi Pontifices: quemadmodum in saepe memorato Libro *pag.* 375. *et seq. pag.* 27. *et pag.* 280. *et seq.* videri potest.

XVI. Verum solemnior actus, quo abrogatae fuerunt hujusmodi capitulationes, quamvis juratae, procul dubio est Constitutio fel. record. *Innocentii* Papae XII. Etenim Herbipolensis Episcopus anno 1678. antequam eligeretur in Episcopum, cum suis electoribus in certa quaedam pacta convenerat, quorum observantia juramento pollicitus fuerat: sed, quum subinde datam juratamque fidem servare detrectaret, eaque de causa, acerrima lis, et controversia excitata fuisset, composita illa fuit mediante concordia, seu transactione, quae viguit ad vitam paciscentis Episcopi. Eo autem e vivis erepto, quum in successorem Episcopum electus fuisset *Joannes Godefridus de Guttemberg*, isque similiter anno 1684. cum electoribus quasdam jurasset capitulationes, subindeque ad Sanctam Sedem recursum habuisset, ut praestiti juramenti vinculo solveretur; hujus rei examen Magno Magistro Theutonici Ordinis delegatum primo fuit. Renuente autem Capitulo jura sua coram eo deducere, causa peculiaris Congregationis in Romana Curia deputatae judicio discutienda dirimendaque commissa fuit, pluribusque ab anno 1692. et deinceps editis resolutionibus, tandem *Innocentius* Pontifex anno 1695. suam evulgavit Constitutionem, incipientem *Ecclesiae Catholicae*, quae in illius Bullario legitur *num.* 51. quaeque summo omnium plausu per Germaniam excepta fuit, ac etiam a Lunigio per extensum relata legitur *in select. Scriptor. Illustr. pag.* 450.

XVII. Per eam itaque *Innocentius* Pontifex non solum praecedentes *Pii*, et *Gregorii* suorum Praedecessorum sanctiones confirmat et innovat; sed, ut abusum capitulationum, pactionum, conventionum, concordatorum, ac statutorum radicitus evellat, pactiones et capitulationes ante electionem inter eligendum, et electores iniri solitas distinguit ab aliis, quae fiunt electione jam absoluta: et quidem illas, quae electioni praecedunt, omnes omnino interdicit, nullasque ac irritas fore declarat, edicens, ne ipsae, quantumvis juramento firmatae, servari debeant: *Districte prohibemus, et interdicimus, ne capitulationes, pactiones, conventiones, concordata, seu statuta hujusmodi ante ipsam quidem electionem, seu etiam postulationem, de cetero inire, condere, aut facere audeant quovis modo, seu praesumant, illaque proinde, quatenus de facto contra praesentis nostrae prohibitionis formam inita, condita, seu facta fuerint; nulla, inania, invalida, irrita, viribusque, et effectu penitus, et omnino va-*

cua, *ac nullius roboris et momenti esse*, *et perpetuo fore*, *neminemque ad illorum*, *seu cujuslibet eorum etiamsi juramento vallata sint*, *observantiam teneri*, *aut obligatum existere*, *vel fore*, *decernimus et declaramus*. Reliquarum autem, quae electionem subsequuntur, executionem suspendit, quousque supremo Sanctae Sedis judicio subjectae, cognitae, probataeque fuerint: *Quae vero*, *electione*, *seu postulatione hujusmodi secuta*, *quomodolibet iniri*, *condi*, *seu fieri contigerit*, *ad Nos*, *seu eumdem Romanum Pontificem pro tempore existentem*, *quamprimum deferri*, *atque ita nostro*, *et Apostolicae Sedis judicio subjici praecipimus*; *suspensa interim eorum omnium*, *et singularum executione*, *donec*, *et quousque ab eadem Sede*, *sine cujus auctoritate nihil omnino in similibus pacisci fas est*, *Apostolicae confirmationis robur in totum*, *vel in partem receperint*.

XVIII. Invehitur *Schvvarzius praecitatae dissertationis* §. 20. in pervicacem quorumdam reluctantiam, quae satis superque contra enunciatas Pontificias Constitutiones in Germania invaluit: *Hinc illae lacrymae*, *hinc illae lites*, *atque querimoniae*, *quae dudum in Germania agitatae*, *multis Pontificiis Constitutionibus*, *atque Legibus compositae*, *nihilo secius etiamnum valent*, *eo magis*, *quo minus in hisce rebus Germani RR. PP. Leges ferre possunt*. Atque utinam memorati Auctoris objurgationes destituerentur fundamento! Vita functo *Joanne Philippo* Cardinali *de Lamberg*, Passaviae Episcopo, Capitulum de more ad electionem processit successoris. Electores nonnulla pacta et conventiones cum eligendo, contra praescriptum Bullae Innocentianae, inierunt; utque apparenti aliqua specie suaderent, se nihil adversus eam attentasse, Apostolicum beneplacitum reservaverunt, non distinguentes, quod ibi statuitur de pactis post electionem initis, a praecedenti omnimoda reprobatione et prohibitione pactorum, quae ante electionem fieri contingat. Verum summus Pontifex *Clemens XI.* hujusmodi pacta ne quidem in examen adduci permisit, prout conveniens et necessarium fuisset, si post electionem absolutam electus cum suis electoribus in ea convenisset; sed eadem continuo rejecit, ac irrita et nulla declaravit, utpote contra praescriptum Constitutionis *Innocentii* Papae XII. celebrata. En verba Pontificis in sua Consistoriali Allocutione 52. *Confirmamus et approbamus electionem*, *sicut praemittitur*, *factam a praefatis Capitulo et Canonicis Ecclesiae Passaviensis etc. praevia tamen cassatione*, *rejectione*, *et abolitione capitulationum*, *seu pactionum ab eisdem Capitulo et Canonicis ante ipsam electionem*, *cum reservatione Apostolicae confirmationis*, *initarum*, *et per eorum quemlibet juramento vallatarum*, *quas propterea*, *juxta formam novissimae Constitutionis* Innocentii XII. *Praedecessoris nostri*, *quae incipit Ecclesiae Catholicae*, *ne ex quovis temporis lapsu*, *aut ex quacumque alia causa tacite*, *vel expresse per Nos*, *et Sedem Apostolicam approbatae*, *seu confirmatae censeri*, *vel praesumi unquam possint*, *disserte et expresse nullas*, *irritas*, *et invalidas*, *viribusque et effectu omnino vacuas*, *ac nullius roboris et momenti esse*, *et perpetuo fore*, *neminemque ad illarum*, *seu cujuslibet earum observantiam teneri*, *aut obligatum existere*, *vel fore*, *perinde ac si illae nunquam factae*, *initae*, *ac juratae fuissent*, *declaramus*; *ac tam ipsi electo*, *quam omnibus aliis*, *quodcumque juramentum de observandis capitulationibus*, *seu pactionibus hujusmodi*, *ab eis*, *ut praefertur*, *praestitum*, *quatenus opus sit*, *relaxamus*.

XIX. Scimus quidem, non deesse Theologos, ac Canonistas, docentes, pacta, et capitulationes iniri posse a Canonicis etiam ante Episcopi electionem, dummodo pacta, seu conventiones, et capitulationes honestae sint, et non in privatorum commodum, sed in publicam tantummodo vergant utilitatem. De hac re late disserit Wiestner *in suis Institutionibus Canonicis lib.* 1. *tit.* 6. *n.* 142. *editionis Monachii*. Nec desunt, qui exemplum adjiciant pactorum a Cardinalibus in Conclavi ante Pontificis electionem initorum, quae quum ad optimum Ecclesiae regimen, et ad Catholicae Religionis utilitatem et amplificationem unice tendant, a Pontifice noviter electo custodiri omnino debere, atque servari, affirmant. Hisque praemissis contendunt, vetuisse quidem *Innocentium XII.* pacta, et capitulationes, quae ante electionem fierent; sed illius prohibitionem respicere tantummodo illicita pacta, et potissimum ea, quae ad labefactandam imminuendamque Episcopalem auctoritatem directa sint, nullatenus vero illa, quae publicam utilitatem, et providum Ecclesiae, ac dioecesis regimen aperte respiciant.

XX. Haud inficiamur, magnam esse in abstracto hujusce ratiocinii speciem. At simul etiam affirmare non dubitamus, illud in casu, de quo

agimus, omni plane fundamento destitui. Utque propositum capitulorum Conclavis exemplum e medio tollamus, dicimus primo, saepe quidem ea fuisse inita, sed exinde etiam saepe saepius dissidia, animorumque offensiones ortum habuisse; veluti nosse licet *ex epist.* 181. Cardinalis *Papiensis* ad *Paulum II.* conscripta. Secundo, non deesse magnae auctoritatis Doctores, qui omni ratione propugnent, Pontificem nequaquam obstringi ad servanda memorata pacta, seu capitula, quamvis justa, ad commune bonum directa, ac etiam jurisjurandi religione firmata; propterea quod deceat quidem Pontificem Maximum optima quaeque sectari, et agere, sed minime congruat supremae, qua pollet, auctoritati, pactionibus et conventionibus ad hoc, aut illud obstringi. Adeatur *Azorius Instit. Moral. part.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *quaest.* 10. Prae ceteris vero fusiori calamo rem persequitur Cardinalis *Jacobatius in suo Tractatu de Conciliis lib.* 7. *tit. de Capitulis Conclavis*, qui impressus legitur in secundo Apparatu ad Collectionem Conciliorum *Labbei* editionis Venetae, et signanter *pag.* 339. §. *Unde videretur.* Tertio, inter Dissertationes Cardinalis *Brancatii*, Romae anno 1672. typis editis, alteram adesse inscriptam *de Capitulis Conclavis*, quam pluribus in unum collectis ostendit, hujusmodi capitula, seu pacta Conclavis, utplurimum electioni fuisse praeposita, eaque, quoties communi omnium placito fuerint comprobata, ac per se justa sint, et publicam utilitatem proficuumque Ecclesiae regimen respiciant, potiorique jure, si juramento firmata fuerint, servari quidem in conscientia, et custodiri oportere ab electo in Pontificem, *secundum vim directivam*; quin tamen ipse in foro externo, et *secundum vim coactivam*, cogi valeat ad aliquid praestandum ex iis, quae, antequam Pontifex inauguratus fuisset, spoponderat, atque juraverat: quo pacto satis consultum putat tum reverentiae, quae promissioni ac juramento debetur, tum etiam Pontificiae dignitati, et auctoritati. Quarto denique, pacta, seu capitula Conclavis nunquam post Constitutionem *Innocentii XII.* inita fuisse; et quidem nostris hisce temporibus hanc inviolabiliter servari consuetudinem, ut unusquisque, quum primum Cardinalis fuerit renuntiatus, Pontificias quasdam Constitutiones omnibus notas, et typis vulgatas, servare spondeat et juret; idemque juramentum instauret, quando Conclave ingreditur, absque eo quod aliae conventiones, aut pactiones, quantumvis justae, et laudabiles, superaddantur. Quin immo is, qui in Pontificem electus est, postquam supremam Sedem conscenderit, jurare debet Constitutionem *Innocentii XII.* incipientem *Romanum decet*, per quam modus imponitur largitionibus ac donationibus aliquando a Romanis Pontificibus in consanguineos effusis, quamvis idem et in sua ad Cardinalatum promotione, et ingressu Conclavis, ejusdem executionem et implementum jure jurando promiserit.

XXI. Eo igitur argumento, quod ab exemplo capitulorum Conclavis petebatur, vel hac, vel illa ratione, e medio sublato; objectioni nunc directe respondentes, asserimus, nihil magis Innocentianae Constitutioni adversari, quam propositam illius interpretationem, atque limitationem. Quum enim experientia compertum fuisset, pacta, et conventiones, quae inter Capitulares ante electionem fiebant, privatum plerumque commodum, utilitatemque respicere, atque insuper in Episcopalis jurisdictionis imminutionem, et aliquando etiam in detrimentum redituum Ecclesiae vergere; *Innocentius XII.* de adhibendo remedio solicitus, districte vetuit, ne pactiones ullae, aut conventiones, ante electionem conficerentur, et, si quae initae, ac etiam juratae fuissent, eas declaravit nullatenus servari debere. Simul tamen integrum servare volens Capitulis jus ineundi cum suis Episcopis honestas conventiones et capitulationes, permisit, ut, absoluta jam electione, de iis agi posset, quoniam tunc temporis electus in Episcopum libere valet obsistere, suumque assensum denegare iis, quae contra suam auctoritatem, vel contra rectum dioecesis regimen proponi contigerit. Ne autem Episcopus falli, aut fallere posset, addidit insuper laudatus Pontifex, ut hujusmodi conventiones, seu pacta post electionem stipulata, Apostolicae Sedi fideliter repraesentari deberent, ab ea discutienda, et approbanda, quatenus approbatione digna judicarentur. Rebus autem sic stantibus, quis unquam affirmare audebit, ea tantummodo pacta, ante electionem conventa, ab *Innocentio XII.* proscripta fuisse, quae iniqua et irrationabilia dignoscerentur, non autem ea, quae per se licita et honesta essent: quum maxime eorum, quae ante electionem inita forent, examen, atque judicium Apostolicae Sedi mi-

nime reservaverit; sed ea absolute et indiscriminatim nulla et irrita pronunciaverit: illa vero dumtaxat Sanctae Sedis examini et disquisitioni edixerit subjicienda, quae electionem subsequantur. Quare, juxta memoratam erroneam interpretationem, melioris conditionis effecisset pacta ante electionem inita, quam cetera, quae electionem consecuta sint: quod sane percipi nullo modo potest.

XXII. Nec reponere juvat, justas et honestas pactiones interdici non posse: nam quaedam ideo vetita sunt, quia per se mala; alia vero ideo mala sunt, quia vetita: in horum autem classem referenda sunt pacta, quae per se quidem spectata, forte possent aequa videri, sed aequa tamen re ipsa non sunt, quum eo tempore fuerint stipulata, quo ea lem inire non licebat, juxta receptum illud effatum: *Aliqua prohibita, quia mala; aliqua mala, quia prohibita*.

XXIII. Actum hac ipsa de re fuit anno 1727. in Congregatione rebus Consistorialibus praeposita, in qua quum proposita fuissent dubia, an Constitutio *Innocentii XII.* ea etiam Capitula, seu collegia afficeret, quae ex viris, mulieribusque composita, et unius Abbatissae, seu Praepositae regimini subjecta sunt; et an memoratae Constitutioni, quatenus pacta electionem praecedentia intercedit et irritat, obnoxiae essent quaecumque pactiones, sive conventiones, honestae licet, et justae; congruis responsionibus dubia dirempta fuerunt: Decretumque impressum legitur penes *Rigantium in Regul.9. Cancell.part.*1.§.2.*num.*420.*et seq.* Quum autem responsa illa probaverit *Benedictus* Papa XIII. jusseritque insuper, ut editae resolutiones Apostolicis Litteris in forma Brevis confirmarentur, id vero sub eodem Pontifice praestitum non fuerit; idcirco muneris nostri esse censuimus, quod praetermissum tunc fuit, implere: quare Apostolicas Litteras, ipsum Decretum continentes, et confirmantes, expediri jussimus, quae quum nondum ullibi impressae legantur, eas inserere opportunum duximus.

BENEDICTVS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis regiminis solicitudo ex alto Nobis immerentibus commissa exigit, ut non solum curemus novas leges, si quando rerum conditio, aut necessitas postulat, condere; sed etiam ea, quae a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris provide ac salubriter constituta sunt, Apostolicae confirmationis robore communire. Alias siquidem a Congregatione rebus Consistorialibus praeposita emanavit Decretum tenoris sequentis, videlicet: Quum san.mem. Innocentius PP. XII. *per Constitutionem editam die* 22. *Septembris* 1695. *quae incipit Ecclesiae Catholicae, innovatis etiam pluribus aliorum Praedecessorum Pontificum sanctionibus, districte interdixerint, ne, occurrente Ecclesiarum, sive monasteriorum quorumvis vacatione, pactiones ullae, sive capitulationes, aut concordata, aut statuta, adversus sacrarum, et Apostolicarum Constitutionum dispositionem, ab iis, ad quos personarum praeficiendarum electio pertinet, ante electionem, vel postulationem fiant; et, ubi nihilominus inita fuerint, ea prorsus irrita, et invalida, nec observanda esse, etiamsi juramento munita fuissent, declaraverit, et decreverit; quae vero post electionem, seu postulationem fieri contingeret, ea ad Romanum Pontificem deferri, ejusque judicio subjici, suspensa interim eorum executione, donec a Sede Apostolica impetrata fuerit confirmatio, praeceperit, prout in memorata Constitutione uberius continetur; dubitatum vero fuerit primo, an sub ea comprehendantur etiam monasteria foeminarum, vel Capitula, seu Collegia, quae juxta nonnullarum provinciarum consuetudinem sunt mixta ex maribus et foeminis sub unius Abbatissae, seu Praepositae, sive Priorissae regimine; secundo, an praedicta Constitutio eas etiam afficiat pactiones, quae in Ecclesiarum, vel monasteriorum ipsorum utilitatem cedunt, vel quae alioquin, si per se spectentur, non judicantur illicitae: hinc, ad tollendas hujusmodi dubitationes, et animarum pericula tutius submovenda, Congregatio particularis Consistorialis, a Sanctissimo Domino Nostro deputata, censuit, si Sanctitati Suae videbitur, declarandum, et decernendum, sub praemissa Constitutione* Innocentii XII. *ejusque omnibus praescriptionibus, etiam quoad inflictas poenas, omnino comprehendi etiam monasteria, vel Capitula, seu Collegia mixta ex utriusque sexus personis, regimini, vel jurisdictionis unius Abbatissae, seu Praepositae, sive Priorissae subjectis, ac de ejusmodi etiam Monasteriis, Capitulis, sive Collegiis praefatam Constitutionem esse intelligendam, perinde ac si de iis quoque expressa, et speciali mentio habita fuisset, adeoque pactio-*

nes, capitulationes, concordata, seu statuta quaecumque hujusmodi, occasione electionis personae praedictis monasteriis, sive Capitulis, et Collegiis praeponendae, tum facta, tum quae deinceps fieri contingeret, tametsi interposita jurisjurandi religione roborata, omnino obnoxia esse et fore prohibitioni, nullitati, poenae, ceterisque omnibus, et singulis ordinationibus, decretis, et declarationibus respective in ea, ut praefertur, Constitutione contentis, et quatenus opus sit, ad hujusmodi etiam monasteria, vel Capitula, sive Collegia mixta ex utriusque sexus personis praefatam Constitutionem esse extendendam. Praeterea, quum valde Ecclesiasticae disciplinae intersit omnem ambitiosae cupiditati aditum praecludere, ac providere, ne ullo modo, etiam indirecte, laesa remaneat libertas eligendi personas magis dignas, magisque idoneas, quae assentiri forsan recusarent iis pactionibus, quibus, aliae minus idoneae, ad obtinendum electionis commodum, annuerent; similiter declarandum, et decernendum censuit, memorata Constitutione affici eas etiam pactiones ante electionem, vel postulationem initas, quae ceteroquin Ecclesiis ipsis, vel monasteriis utiles sint, vel quae intrinsecus, et per se consideratae, nullam mali suspicionem redoleant, sed quae ideo malae sunt, quia jure humano, et sacros canones, sive Apostolicas Constitutiones, ac praesertim illam Innocentii XII. *interdicuntur: quo vero ad eas, quas post electionem, vel postulationem fieri contigeret, servandam itidem esse memoratam* Innocentii XII. *Constitutionem, ut scilicet illae statim ad summum Pontificem deferantur, et Sedis Apostolicae judicio subjiciantur, suspensa interim earum executione, donec ab eadem Sancta Sede, sine cujus auctoritate nihil omnino in similibus pacisci fas est, confirmationis robur in totum, vel partem obtinuerint. Facta autem per me infrascriptum praefatae Congregationis Secretarium de praemissis relatione Sanctissimo Domino Nostro, ejusdem Congregationis sententiam Sanctitas Sua omnino approbavit, atque ita ab omnibus, ad quos pertinet, perpetuo et inviolabiliter servari, et judicari mandavit, cum omnibus etiam derogationibus praefatae Constitutioni* Innocentii XII. *insertis, necnon Litteras Apostolicas in forma Brevis super praesentis Decreti confirmatione, et approbatione expediri jussit. Datum Romae hac die 16. Augusti* 1727. P. Cardinalis Corradinus. Dominicus Rivera *dictae Congregationis Secretarius. Loco ✠ Sigilli. Hujusmodi autem tam providum ac salubre Decretum, quo firmius subsistat, et servetur exactius, tenore praesentium, Apostolica auctoritate approbamus, et confirmamus, ac de novo, quatenus opus sit, statuimus, et innovamus, atque illud ab omnibus cujuscumque ordinis, gradus, status, ac dignitatis, in perpetuum servari, et custodiri praecipimus et mandamus: decernentes, easdem praesentes Litteras semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus et per omnia plenissime suffragari, sicque in praemissis per quoscumque Judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XV. Julii MDCCLIV. Pontificatus Nostri Anno Decimo quarto.*

XXIV. Quae hucusque deducta sunt, viam veluti sternunt responsionibus, quae dari possunt Episcopis in relatione status Ecclesiae suae referentibus, se, ante suam electionem, cujuslibet generis pacta, seu conventiones iniisse: Illorum namque oculis subjicienda sunt tum quae ab *Innocentio XII.* statuta fuerunt, tum culpae reatus ab iis contractus, qui adversus Pontificiae legis sanctionem talia gesserunt, tum denique obligatio nihil plane praestandi in vim emissae promissionis, etiam jurejurando firmatae, ac tandem veniam petentibus, salutari aliqua poenitentia imposita, relaxari poterunt poenae, quibus obnoxii propterea evaserunt. Si vero conventiones post electionem initae fuerint, non aliud est rescribendum, quam ut easdem examinandas, discutiendasque exhibeant. Et quidem satis providum et salutare iniretur consilium, si generale Decretum ederetur pro omnibus Ecclesiis, in quibus jus viget eligendi Episcopum, ut novus Antistes in prima relatione Status Ecclesiae, ad Sedem Apostolicam transmittenda, singulatim recensere deberet conventiones omnes, quae post peractam sui electionem stipulatae, seu etiam ab ipso juratae fuerunt, ad hoc ut, canonica discussione praemissa, approbentur; nisi tamen id antea praestiterit, nimirum eas, quum ele-

ctionis confirmationem petiit, jam transmiserit, eiusdemque Apostolicae Sedis judicio subjecerit.

CAPVT XIV.

De postulatis, quae spectant ad Episcopos in Ecclesiarum suarum administratione versantes, et ad rectum eorum muneris implementum: ubi de petitione coadjutoris, aut Episcopi suffraganei.

Animadvertimus, nonnullis in relationibus ab Episcopis quandoque repraesentari deteriorem propriae valetudinis statum, indeque necessitatem adjungendi sibi coadjutorem cum futura successione, vel Episcopum suffraganeum, vel aliam aliquam adjutricem operam implorandi; propterea quod eo adacti sint, ut ipsi per se nequeant praestare omnia, quae muneris sui esse intelligunt. Aliquem etiam quandoque fuisse animadvertimus, qui animum pandiderit dimittendi Ecclesiam, vel votum transeundi ad aliam; asserens, procul dubio fore, ut, si alio translatus fuerit, Divinis obsequiis, et animarum saluti promovendae studiosius, et utilius valeat adlaborare, quam si ei, quam actu obtinet, adhaereat Ecclesiae.

II. Nullum itaque ex hujusmodi postulatis revera pertinet ad Congregationem Concilii: at durius fortasse videbitur, ad postulantem severiori quadam brevitate rescribere, ut instet apud eum, penes quem est hujusmodi rerum notio, atque auctoritas; ut adeat nimirum summum Pontificem, qui hasce causas consuevit ad Congregationem Consistorialem pro voto, et consilio delegare. Lenior et gratior evadet responsio, si in ea res ita explanetur, ut Episcopus intelligat, Congregationis Concilii non esse, quod petitur, vel proponitur; ad illud autem obtinendum, illas, et illas conditiones desiderari; hisque reapse concurrentibus, non defuturos seu Cardinalem Congregationis Praefectum, seu Secretarium, omnia ad summum Pontificem deferre, ut ipse directe ac per se petitionibus annuat, vel eas examinandas remittat ad Congregationem Consistorialem, vel ad alios, quos maluerit, ut ipsorum perspecta sententia, quod optimum erit, constituat.

III. Deputationi coadjutoris cum futura successione in Episcopatum, quoties Episcopus ad sibi incumbentia munera obeunda impotens evaserit, locum reliquit sacra Tridentina Synodus, dum illius dationem Romano Pontifici reservavit, quemadmodum fusius ostendimus *cap.* 10. *hujus libri num.* 21. *et seq.* Vulgaris quaedam ferebatur opinio, quae apud omnes propemodum Forenses invaluerat, coadjutorem cum jure futurae successionis transalpinis tantummodo, nunquam autem Italis Episcopis, adjungi. Verum, quum nostris hisce temporibus Januensis Archiepiscopus, inhabilis factus, coadjutorem sibi dari expetierit; ea arrepta opportunitate, serio investigavimus, an evulgata illa opinio subsisteret: eamque omni plane fundamento destitui comperimus. Quod si rariora per Italiam occurrunt exempla concessionum coadjutoris cum futura successione in Episcopali Sede, id ex eo processisse oportet, vel quod nulla id postulaverit necessitas; vel quod Episcopus, qui hac auxiliari opera indigebat, instantiam non proposuerit; aut quia repertus fuerit nemo, qui tantum onus sibi vellet imponere, unico futurae successionis praemio sibi proposito; aut denique quia Ecclesiae, ac dioecesis necessitatibus facilius potuerit satisfieri per Vicarii Apostolici deputationem. Itaque nihil dubitavimus, quin Januensi Archiepiscopo, jam ad Ecclesiae regimen ob senectutem minus idoneo, coadjutorem adjungeremus cum futura successione, quod et ipse expetebat, et illius urbis, atque dioecesis spirituali procurationi expediens fore videbatur: isque coadjutor datus est, qui etiam nunc temporis, uti Archiepiscopus, laudabiliter Januensi praeest Ecclesiae, quam antea per aliquot annos administraverat, uti coadjutor, Episcopali charactere insignitus cum titulo Ecclesiae in partibus Infidelium sitae, juxta praxim, quam etiam alibi indicavimus.

IV. Suffraganeus, juxta strictiorem nominis significationem, est ille Episcopus, qui Archiepiscopo, sive Metropolitano subjectus est: eamque vocem nonnulli derivatam putant a suffragio, sive voto, quod Episcopo, Archiepiscopo, sive Metropolitano subjectus, in hujus electione ferebat. Ita *Magri in suo Vocabulario Ecclesiastico verb. Suffraganeus*. At Suffraganeus et ille dicitur Episcopus, qui alterius dioecesim administrat, in eaque praestat, quae Ordinis sunt, et jurisdictionis. Deque hujusmodi Suffraganeo loquitur Lateranense Concilium, sub *Leone X.* celebratum, quum agens de Cathedralibus Ecclesiis, quae S.R.E.

Cardinalibus commendatae reperiebantur, ita statuit, ut ejusmodi Cardinales *omni conatu suo provideant inserviri Cathedralibus, dignos, et idoneos Vicarios, seu Suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cum digna competenti mercede apponentes*; uti videre est apud *Thomassinum de Benefic.part.1.lib.1.cap.27.num.6.* Suffraganeus denique, juxta vigentem hisce temporibus loquendi morem, dicitur etiam ille Episcopus titularis, qui ea dumtaxat, quae sunt Ordinis, exercet in aliqua dioecesi, in qua Episcopus non residet, vel, si resideat, nequit, ob ingravescentem aetatem, aut male affectam valetudinem, vel ob dioecesis amplitudinem, Ordinationes habere, Confirmationis Sacramentum administrare, aliaque Episcopalis Ordinis munera peragere.

V. *Fagnanus in Cap. Episcopalia, num. 48. et seq. tit. de privileg.* Decretum Consistoriale commemorat editum a *S.Pio V.* circa hujusmodi Episcopos Suffraganeos in haec verba: *Pius V. post Concilii Tridentini publicationem, Decreto suo Consistoriali sancivit, non esse hujusmodi Episcopos creandos, neque in Suffraganeos dandos, nisi Ecclesiae Cardinalium, et illis tantum, qui solent habere, et cum certo stipendio perpetuo ad minus ducentorum aureorum de Camera super fructibus illius Ecclesiae, qui propria auctoritate ab ipsis percipi possint, et quod nullibi possint Pontificalia exercere sine expressa licentia Sedis Apostolicae, nisi in illa dioecesi, cui datus est Suffraganeus; sed postea paulatim id ampliatum fuit etiam ad Episcopos non Cardinales, et dos aucta est ad ducatos tercentum ex Decreto Sacrae Congregationis rerum Consistorialium.*

VI. In Regestis Congregationis Consistorialis disceptationem offendimus ab ejusdem Congregationis Secretario exaratam, in qua ipse testatur, inter Consistorialia Acta Decretum hoc haud reperiri. Nos autem addemus, extare certe quidem aliud Decretum anno 1565. editum a *Pio IV.* Pontifice, et relatum a Rainaldo *ad annum Christi 1565. sub num. 23.* in quo postquam Pontifex retulit, nonnullos extare Episcopos Suffraganeos ad Pontificalia exercenda olim constitutos in aliquibus Episcopatibus, quos Cardinales quidam, aliique Praelati retinebant, et quorum Ecclesiae Episcopum Suffraganeum habere consueverant; qui quidem Suffraganei, postquam sibi ducentorum ducatorum, seu alterius summae pensionem super fructibus mensae Episcopalis decerni obtinuerant, praestito consensu in omnimodam, vel partialem hujusmodi pensionis cassationem, sive extinctionem, exinde per orbem cursitantes, in alienis dioecesibus Pontificalia exercebant; severo evulgato Decreto, hujusmodi cassationes fieri interdixit, factasque nullum vigorem habere declaravit, et canonicas poenas in eos statuit, qui illas attentassent: ad extremum concludens, Suffraganeis minime licere ullius generis pacta, vel promissiones circa pensiones ipsas vel penitus, vel ex parte extinguendas, inire, sed illis integris, donec vixerint, ac Suffraganei munera obierint, gaudere ipsos et frui debere, easdemque nullo modo cessare, seu extingui, nisi quum Suffraganei ipsi translati fuerint ad aliquam Ecclesiam, apud quam residere teneantur, et cui propria sit mensa, et reditus pro Episcopi sustentatione. Nec sine opportuna providentia reliquit alteram facti speciem, juxta quam Suffraganei, reservatos sibi fructus percipientes, abessent ab ea Ecclesia, cui in Suffraganeos addicti fuerant. Volunt enim, ut, si ultra congruum temporis spatium, a Tridentino Concilio praefinitum, a residentiae loco absentiam produxissent, pensionem exigere nequirent; si vero residentiam ipsam penitus derelinquerent, nec ipsa quidem Pontificalia in alienis dioecesibus, quamvis in id Ordinarii loci licentia et facultas accederet, exercere possent.

VII. Putarunt nonnulli, vel errasse *Fagnanum*, dum *S. Pio V.* Decretum adscripsit, quod editum fuit a *Pio IV.* vel saltem typographi errorem irrepsisse in editione Operum ipsius *Fagnani*, et pro *Pio IV.* scriptum fuisse *Pium V.* Nos autem hujusmodi conjecturis assentiri non possumus. Etenim agit quidem utrumque Decretum de Suffraganeis; utrumque meminit annuae pensionis ducentorum ducatorum super mensae fructibus imponendae: sed quum tot alia intercedant inter utrumque Decretum discrimina, veluti cuique percurrenti *Raynaldum*, et *Fagnanum* facile apparet, percipi nullo modo potest, unum idemque Decretum esse, quod, licet re ipsa auctorem habuerit *Pium IV.* subinde tamen per errorem, aut oscitantiam, fuerit *S. Pio V.* tributum. Probabilius itaque credi potest, *Pium IV.* Decretum suum edidisse, exscriptum per extensum a Raynaldo; suum itidem evulgasse *S.Pium V.* Hujus autem veri-

veritati non obstat, quod inter Acta Consistorialia non reperiatur; tum quia inauditum non est, monumentum aliquod temporis injuria deperire; tum quia celebris *Fagnanus*, cui et singularis doctrina, et peculiaris diligentia, et publicorum munerum exercitium, auctoritatem conciliant, Decreti sententiam non adeo distincte retulisset, nisi de eo ipsi plene constitisset; tum denique quia vel hodie, quoad Episcopos Suffraganeos, datur opera, ut quidquid Decreto *S. Pii V.* cautum fuerat, impleatur.

VIII. Vt alibi quoque monuimus, Cardinales obtinentes Episcopatus suburbicarios, quibus eorum dignitatis titulus adhaeret, a perpetuae residentiae onere eximuntur; quum in Vrbe maneant, ut opere et consilio praesto sint Romano Pontifici. Cardinalis autem sacri Collegii Decanus, qui plerumque est Ostiensis, et Veliternensis Episcopus, suum habet ex ipsius *S. Pii V.* concessione Suffraganeum; uti videre est *in Historia Ecclesiae et Civitatis Veliternae*, editae ab Antistite *Borgia* Archiepiscopo Firmano, *lib.* 4. *pag.* 441. Cardinalis item Episcopus Sabinensis, ex concessione *Vrbani VIII.* eadem praerogativa gaudet; quemadmodum deprehendi potest *ex Hierarchia Cardinalium* ab Abbate *Piazza* elucubrata, et ex Opusculo P. *Andreucci* Societatis Jesu *de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis pag.* 81. Hisce Suffraganeis Episcopis suae costitutae sunt, et quidem tutissimae praestationes; iidemque omnia, quae sunt Ordinis, exercent in Dioecesi sibi respective assignata: nequeunt tamen, quae jurisdictionis sunt, ullatenus attingere, nisi Cardinales, quibus uti Suffraganei operam suam praestant, eosdem Vicarios quoque Generales constituant, uti saepe fieri consuevit, quo expeditior sit utriusque potestatis administratio. Ceteri Cardinales Episcopi suburbicarii utplurimum hujusmodi Suffraganeum Episcopum habere non solent. Verum, si, Cardinalitia fide interposita, affirmaverint, indigere se hujusmodi auxilio in praeindicato Secretarii discursu dicitur, decrevisse *Vrbanum VIII.* ut et ipsis Episcopus Suffraganeus concedatur: neque desunt quoad binos suburbicarios Episcopatus, Albanensem videlicet, et Tusculanum, hujusmodi concessionum exempla.

IX. Quod vero spectat ad reliquos Cardinales, qui Episcopatum quidem, sed non ex suburbicariis, aliquem obtinent, nullo ipsi peculiari privilegio gaudent habendi Episcopum Suffraganeum, sed eodem jure, ac ceteri Episcopi, utuntur: iisque Suffraganeus adjungitur Episcopus, quoties legitimae in id conditiones concurrunt; quae quidem, uti supra innuimus, hujusmodi sunt. Primo, ut vera, nec affectata urgeat necessitas sive propter habitualem morbum, quo Episcopus affligetur, sive ob illius provectiorem aetatem, sive ob nimiam dioecesis amplitudinem; ita ut ipse non valeat omnia Ordinis munia per se sedulo obire. Secundo, ut Episcopus ipse, dum hasce causas Pontifici exponit, simul etiam supplicet, ut designatus certus Sacerdos in Suffraganeum sibi adjungatur, oretque Pontificem, ut sic designato Sacerdoti titulum conferat Episcopalis Ecclesiae *in partibus* constitutae, quo valeat ea praestare, quae ab Episcopali charactere, et Ordinis potestate dependent. Diximus autem, ut supplicet Pontifici; propterea quod nomini jus est et auctoritas nominandi, vel praesentandi aliquem, ut Suffraganeus fiat, utque titulum obtineat alicujus Episcopatus titularis, quantumvis eidem jus et facultas competeret nominandi, et praesentandi ad eum Episcopatum, in quo suffraganeus constituitur. Hujus enim generis negotia unius Sanctae Sedis auctoritati reservata sunt; eaque ad Suffraganeum concedendum justis Episcopi indigentis precibus adducitur. Tertio, ut doceat de consuetudine jampridem inducta, ut Episcopatui inserviat, et operam suam praestet Episcopus Suffraganeus; etenim Congregationis Consistorialis Regesta plena sunt investigationibus in ipsa habitis, ut evinceretur, Episcopatum illum, aut illum, habere consuevisse Suffraganeum Episcopum. Quarto, ut tercentorum ducatorum certa praestatio Suffraganeo constituatur; quemadmodum cautum est superius indicato Decreto. Porro de necessitate, de consuetudine, deque annua praestatione disquirere, ad Congregationem pertinet Consistorialem: quod vero spectat ad qualitates personae designatae ab Episcopo in suum Suffraganeum, constare de illis debet ex processu, qui vel in Vrbe, vel extra Vrbem efformari solet super iisdem capitibus, de quibus quoad promovendos ad Ecclesias Episcopales disquiri consuevit. Quoniam vero nonnullae dioeceses tam late patent, ut unus non sufficiat Episcopus Suffraganeus, et quia etiam aliquando contingit,

ut constitutus, olim Suffraganeus inhabilis evaserit; his positis casibus, minime recusavit Apostolica Sedes alterum quoque Episcopum Suffraganeum concedere: cui quidem novum tercentorum ducatorum subsidium in congruam constituendum est, nihil plane imminuta, sive laesa alia congrua priori Suffraganeo assignata: veluti statutum animadvertimus in Decreto concessionis secundi Suffraganei, quem Consistorialis Congregatio Pragensi Archiepiscopo indulserat; cui nempe Decreto, edito die 19. Augusti 1699. haec apposita leguntur verba: *Salva tamen remanente pari assignatione* (tercentorum scilicet ducatorum) *olim facta Episcopo Samandrien. donec in vivis agat*. Huic Decreto consonum est aliud, quo Moguntino Archiepiscopo alter suffraganeus adjunctus fuit, datum die 30. Januarii 1703. *Cum assignatione congruae tercentorum scutorum de Camera*, sermo est de Suffraganeo, *salva tamen remanente alia hujusmodi congrua pro Episcopo Coronensi, super mensae Archiepiscopalis praedictae fructibus assignata*. Vt autem Suffraganei Episcopi honestum sibi victum, et cultum parare valeant, quum plerumque annua tercentorum ducatorum praestatio nequaquam sufficiat, si Canonicatum aliquem obtineant, aut alia Beneficia, quamvis natura sua cum munere Suffraganei incompatibilia, facilem se in eos praebere consuevit Apostolica Sedes, illorum retentionem iis concedendo, adjectis tamen opportunis legibus, et conditionibus, ut Divinus cultus exinde minimum, quoad fieri poterit, detrimentum patiatur.

X. Ad harum itaque regularum normam proceditur in Episcopi Suffraganei concessione: unde, si quis Episcopus in relatione status Ecclesiae ad Congregationem Concilii detulerit necessitatem, qua urgetur, habendi Suffraganeum; ex iisdem efformari poterit responsio ad Antistitem inquirentem, et opportuna quoque notitia desumi, eique suppeditari, ut is de suscepto consilio promovendo, vel abjiciendo, secum statuere possit. Vt autem res haec in postulantium aeque, et respondentium utilitatem magis illustretur, optimum factu arbitramur, singulares quasdam concessiones heic indicare, quas aliquando, ex concurrentium circumstantiarum varietate, Congregatio Consistorialis indulgendas esse censuit, quaeque re ipsa subinde a Romanis Pontificibus, ejusdem Congregationis consilium sequentibus, indulta fuerunt.

XI. Suffraganei non consueverunt insigniri titulo Archiepiscopi, sed Episcopi titularis. Quoties autem in aliquo Episcopatu constitui soleat Suffraganeus; si huic collatus est titulus certi alicujus Episcopatus in partibus Infidelium siti, eumque mori contingat, non idem successori Episcopo Suffraganeo conceditur titulus, quem praedecessor obtinuit, sed semper immutatur; ne ea sensim invalescat opinio, titulum illum adnexum esse officio, ac muneri Suffraganei in eo nominatim Episcopatu obeundo. Rogavit Vlyssiponensis Patriarcha, ut Suffraganeus, quem sibi dari poscebat, titulo Archiepiscopi decoraretur. Momentum et pondus exhibitis precibus superaddidit Majestas Fidelissimi Lusitanorum Regis. Itaque proposita instantia in Congregatione Consistoriali, haec, summo Ponsifice approbante, petitis annuit, ea tamen adjecta clausula: *pro hac vice tantum, et dummodo hujusmodi concessio non transeat in exemplum*: veluti legere est in Decreto emanato die 3. Octobris 1718. Et quidem penes Acta Congregationis asservatur declaratio a Fidelissimi Regis Oratore exposita, qua agnoscere se professus fuit, ex recensita gratia minime arguendum esse, futuris temporibus oportere memorati Patriarchae Suffraganeos Archiepiscopi titulo condecorari.

XII. In Hispaniis, Germania, et Lusitania frequentiores occurrunt Episcoporum Suffraganeorum concessiones, propterea quod utplurimum paratae habeantur probationes consuetudinis jamdudum receptae; qua nimirum non probata, ut supra monuimus, hujusmodi gratia indulgeri non consuevit. Apud Gallos non obtinet hic usus. At nihilominus illustris Ecclesia Lugdunensis, quoties vera sic tulit necessitas, ex peculiari gratia, hujusmodi concessione, sive indulto donata fuit, confecto, coram Nuntio Apostolico, processu super qualitatibus Episcopi Suffraganei, constitutaque congrua super fructibus mensae; quemadmodum habetur ex Decreto edito 19. Maji 1711. et ex altero diei 16. Martii 1734. itidemque ex alio emanato die 28. Januarii 1735. quo quidem, spectata ingravescente Lugdunensis Archiepiscopi aetate, ejusdemque male affecta valetudine, ad concessionem Suffraganei processum fuit, hisce tamen verbis circumscriptam: *Non esse locum deputationi, cum*

Ecclesiae Lugdunensis non sit perpetua consuetudo habendi Suffraganeum; consulendum tamen Sanctissimo, ut attenta gravi Archiepiscopi aetate, infirmaque ejusdem valetudine, eidem Nicolao Mavarre (hic autem erat, quem sibi deposcebat Archiepiscopus in Suffraganeum deputari) *titulum Episcopalem in partibus Infidelium concedere dignetur, ut in eadem Dioecesi Lugdunensi Pontificalia exercere possit: addito, quod Canonicatum, et praebendam, quam obtinet in Ecclesia seculari Collegiata Parochiali Sancti* Nazarii *Lugdunensis Dioecesis retineat*.

XIII. Quoad Italiam, haud ita facile occurrunt exempla Suffraganeorum cum assignatione congruae ad veram et rigorosam formam praecitati Decreti *S. Pii V.* non quidem ex eo, quod nulli adsint Episcopi hac auxiliari opera indigentes; sed quia vel propter redituum Ecclesiarum tenuitatem, vel propter aliarum pensionum reservationes, fieri fortasse non posset, ut ex mensae fructibus annua portio detrahi valeret Suffraganeo persolvenda: eoque magis quod, quum Suffraganeus non detur Ecclesiae, sed Episcopo, ejusque officium et munus cesset, statim ac moritur Episcopus, cui Suffraganeus adjunctus fuerat; uti colligitur ex Glossa *in Cap. Quoniam, verb. Vicarium, de Offic. Ordin.* et fusius rem persequitur *Fagnanus in Cap. Episcopalia, num. 58. et seq. de privileg.* facile evenire posset, ut, si successor Episcopus recusaret uti auxiliari opera Suffraganei Praedecessori suo concessi, vel Ecclesia sine Suffraganeo remanere deberet, vel, si Episcopus alterum sibi deposceret, nil haberet, quod ipsi super reditibus Ecclesiae in causam congruae attribueret; vel si denique in hujus favorem transferenda esset annua pensio alteri primitus assignata, alter hic ad angustias redigeretur, in dedecus Episcopalis characteris, et dignitatis. Haec omnia nos olim in minoribus adhuc agentes perpendenda deduximus in Congregatione Consistoriali particulari, ad quam delata fuerat instantia bon. mem. Cardinalis *Badoarii* tunc Brixiensis Episcopi, qui tum propter affectam aetatem, tum propter Dioecesis suae amplitudinem, in qua septingenta hominum millia numerabantur, et quidem magna ex parte in asperis et montuosis regionibus constituta, summopere necessarium sibi esse ajebat Episcopum auxiliarem, cujus opera in sacrorum munerum exercitio levaretur. Itaque instetimus, et obtinuimus, a praedicta Congregatione rescriptum fieri, quo consuleretur Pontifici, ut titulum Ecclesiae in partibus Infidelium sitae conferret nobili cuidam Sacerdoti Brixiensi, Praeposito Ecclesiae Collegiatae Sanctorum *Nazarii* et *Celsi*, jam Mitrae et Baculi usu gaudenti, simulque Ecclesiasticis reditibus, et patrimonialibus bonis ad honestissimum vitae cultum sufficientibus satis instructo, cui onus imponeretur opportunam opem ferendi praedicto Cardinali Episcopo in iis, quae ad Ordinis ministeria in sua Dioecesi adimplenda spectarent; atque haec omnia, nihil imminutis Episcopalis mensae reditibus. Duo sunt ejusdem Congregationis Decreta super his edita die 18. Septembris 1711. et quidem ambo a Romano Pontifice comprobata, ac debitae executioni demandata. Hac eadem servata methodo, successivis temporibus, in Italia opportuna auxilia tum memorato Brixiensi Episcopatui, tum Archiepiscopatui Mediolanensi comparari consueverunt. Idemque exemplum, gravissimis urgentibus circumstantiis, ad aliquem transalpinum Episcopatum fuit subinde traductum; quemadmodum, ultra superius citatum exemplum Lugdunensis Ecclesiae, altera se se offert res similiter gesta in Ecclesia Vacciensi per id tempus, quo Cardinalis *de Althan* eidem praeerat Episcopus; quemadmodum noscere licet ex Decreto Congregationis Consistorialis die 12. Decembris 1720. evulgato.

XIV. Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem, verumque territorium separatum habentes, olim ad sacra Limina visitanda, et ad exhibendam relationem status suarum Ecclesiarum non adigebantur; propterea quod *Sixtus V.* Pontifex in sua Constitutione de solis Episcopis mentionem fecerat. Verum, quum nos perpenderimus, hujusmodi Praelatos, quibus separata proprii territorii procuratio, ac ordinaria jurisdictio competit, nec aliud quicquam, praeter Episcopalem Ordinem, deesse videtur, haud decere esse exemptos ab onere visitationis sacrorum Liminum, et aequo jure a relatione status suarum Abbatiarum, et jurisdictionalium districtuum, Sixtinam legem ad ipsos etiam extendimus; veluti videre est in nostra Constitutione, cui initium *Quod Sancta, tom. 1. nostri Bullarii, num. 7.* Quum itaque nonnulli ex his Abbatibus peramplas dioeceses, et longe lateque protensa territoria obtineant, fieri facile potest, ut aliqui ex illis identidem Episcopum Suffraganeum sibi dari

exposcant; quo suos subditos gravi levent incommodo, alio se transferendi, ut sacris Ordinibus initientur, aut Chrismate confirmentur. Hujusmodi instantia ad Congregationem Consistorialem olim delata fuit ex parte Militaris Ordinis *S. Jacobi de Spatha*, petentis, ut sibi concederetur Episcopus Suffraganeus, qui in personas suae spirituali jurisdictioni subjectas Ordinis potestate ac muneribus fungeretur. At parum felicem exitum tunc habuit hujusmodi petitio, uti videre est penes *Fagnanum in Cap. Episcopalia*, *a num.* 38. *ad finem*, *de privilegiis*. Verum, quum, succedente tempore, demonstratum fuerit, enuntiatam Militiam quibusdam in locis plena potiri spirituali ordinaria jurisdictione, ibique omnino opus esse Episcopo, qui Ordinis munera obiret, seposito titulo Episcopi Suffraganei, concessus ipsi fuit Episcopus insignitus titulo Ecclesiae *in partibus*, cui data fuit facultas exercendi Pontificalia in locis tantummodo ordinariae jurisdictioni dicti Mililitaris Ordinis plene subiectis; eidemque, in causam congruae, designata fuit certa annua praestatio: quemadmodum noscere licet ex posterioribus quibusdam memoratae Congregationis Consistorialis Decretis, quorum alterum editum fuit 10. Martii 1660. alterum 20. Januarii 1684. et alterum 25. Septembris 1732. Antequam Fuldensis Abbatia in Episcopatum a nobis erigeretur, ingens exarserat inter illius Abbatem, et Herbipolensem Episcopum controversia: quum hic jurisdictionem ordinariam sibi assereret in loca curae, et regimini Abbatis Fuldensis subjecta; contendente vicissim Abbate, omnimode in praedicta loca spiritualem jurisdictionem sibi competere, et territorium sibi esse penitus separatum, exemptumque a jure Herbipolensis Episcopi. Hac vigente controversia, quum Fuldensis Abbas Pontifici supplicasset, ut unum ex suis Monachis Capitularibus crearet Episcopum *in partibus*, ad hoc ut in iis locis, quae omnimodae suae jurisdictioni subjecta contendebat, Ordinis munia exerceret, annuit ejusdem precibus Pontifex, Monachoque in Episcopum assumpto concessit, ut, quam obtinebat, Praeposituram Regularem retineret; veluti pandit Decretum Congregationis Consistorialis editum die 25. Januarii 1728. addita tamen clausula, ut hujusmodi concessio sine praejudicio jurium non minus Herbipolensis Episcopi, quam Abbatis Fuldensis, facta haberetur. Contigit etiam quandoque, ut summi Pontifices per se, nemine instante, cogitaverint de emerito aliquo Ecclesiastico ad Episcopatum *in partibus* promovendo, ut is potestate Ordinis uteretur in quaedam loca ab ordinaria Episcoporum jurisdictione exempta, et Sanctae Sedi immediate subjecta; vel de quibus saltem lis erat, an ordinariae alicujus Episcopi jurisdictioni, an potius supremae Sedis auctoritati immediate subjicerentur. Quum celebris *P. Augustinus Calmet* electus fuisset Abbas monasterii Sancti *Petri Senonensis*, Ordinis Sancti *Benedicti* Congregationis *SS. Vitonis* et *Adulphi*, nullius, seu Tullen. Dioecesis, illius electio in Abbatem fuit ab Apostolica Sede confirmata, atque insuper, non minus ob regionis necessitates, quam ob eximia ejusdem novi Abbatis merita, oblatus illi fuit Episcopalis titulus *in partibus*, una cum facultate exercendi Pontificalia in exemptis Lotharingiae locis. Verum (id quod honoris causa eximii illius viri dixerimus) humillimas ipse quidem gratias egit pro electionis suae confirmatione; at honestissima proposita excusatione, ab oblato Episcopatu acceptando abstinuit; uti colligitur ex ejusdem epistola ad *Benedictum XIII.* Pontificem data Kalendis Novembris 1728. tum quia nimirum ad Episcopalem dignitatem, curasque assumptus, studia sua persequi, tum quia Abbatiam ipsam ea, qua decebat, cum et solicitudine administrare nequivisset: *Nec enim poterit servus tuus deinceps otiose studiis incumbere litterarum sacrarum, nec fratrum suorum curae, nec propriae Abbatiae regimini, nec Congregationis suae utilitati.* Pontifex autem epistolari suo Brevi dato die 12. Septembris 1729. commendare non destitit animi moderationem emeriti illius Religiosi viri; quem proinde ab onere ipsi jam destinato immunem esse jussit, alia inita ratione, ut spiritualibus animarum indigentiis occurreretur: *Animi tamen tui moderatio, quae supplicibus litteris fusisque precibus, proposito honori se se subducere conata est, Nos de conferendae dignitatis sententia deduxit; ita tamen, ut praeclaram, quam gerebamus, de tuis meritis opinionem amplius confirmaverit, eoque te honorum laudibus digniorem probaverit, quo studiosius, et enixius, religiosam modestiam oblatis praemiis antetulisti.*

CAPVT XV.

De postulatis, quibus alia extraordinaria subsidia in Episcoporum levamen, seu aliqua honoris insignia, ad Ecclesiarum decus augendum, petuntur.

ANno 1733. Episcopus Conceptionis de Chiloe in America retulit, intra Dioecesis suae fines comprehendi Provinciam nuncupatam *Chiloe*, ex aliquot Insulis conflatam, quas incolunt Catholici; hanc autem regionem tercentarum leucarum spatio ab Episcopali Sede dissitam esse; ideoque unum tantummodo Episcopum, *Didacum Montenerum* nomine, ausum fuisse eo se conferre: propterea quod terra iter habere, ob insidias barbarorum periculosum; mari vero, longe sit periculosius. Addebat in sua relatione Episcopus, jam a pluribus annis per eam Provinciam nemini Confirmationis Sacramentum fuisse collatum: quapropter instabat vehementer, ut aliquot Sacerdotibus, eo profecturis, a summo Pontifice potestas fieret ministrandi Confirmationis Sacramentum, adhibito tamen Oleo per Episcopum benedicto. Ejusmodi instantiae ab aliis quoque Episcopis suarum Ecclesiarum statum referentibus ad Congregationem Concilii frequentes delatae fuerunt. Et, quamvis eadem Congregatio tanta non polleat auctoritate, ut simplici Sacerdoti expetitam facultatem possit tribuere; hinc tamen non fit, quin ipsa, perpensis, probatisque propositae instantiae momentis, consilium suum et preces penes summum Pontificem interponere debeat, ut deprecanti Episcopo, quod juste postulat, indulgeatur. Superius fuse jam demonstravimus Episcopum esse ordinarium Confirmationis ministrum: posse tamen hoc munus ex Pontificio Indulto simplici quoque Sacerdoti delegari, neque deesse hujusmodi concessionum, sive indultorum exempla: uti videre est *lib.7.cap.7.et* 8. Quare omnis difficultas eo redigitur, ut justa ratio, et causa proponatur, ob quam dispensatio, sive indultum concedi merito possit. Neque enim extraordinarii ministri expetenda est opera, ubi minister ordinarius per se ipsum agere valet; quemadmodum in rem nostram recte perpendit *Suarez in 3.part.* D.Thomae *tom.3. quaest.72. art.11. disput.36. sect.2.§. Tertia pars*. Quoties autem gens aliqua, sive dioecesis pars, deficiente ordinario Confirmationis ministro, Sacramentum hoc suscipere nequit, satis id esse dicendum est, ut extraordinario ministro, simplici nempe Presbytero, delegetur facultas illud administrandi per eum regionis tractum, adhibito tamen Oleo ab Episcopo benedicto; ut etiam recte advertit Cardinalis *de Lugo in suis Responsis moralibus lib.1. dub.6. n.4.* En ejus verba: *Causa requisita ad hanc concessionem, non debet afferre secum necessitatem simpliciter et absolute, quum hujus Sacramenti usus et susceptio non sit de necessitate salutis; sed sufficit, quod talis concessio necessaria existimetur, ut incolae, cujus provinciae, vel certe magna pars carere non debeat hoc Sacramento ex defectu ministri: quae causa sufficiens judicari solet a Sede Apostolica ad hunc effectum.* Huic autem fundamento, et rationi nos ipsi adhaesimus, quum per nostras Apostolicas litteras in forma Brevis hujusmodi indulta tribuimus Archiepiscopo Limano, et Episcopo Quitensi; illi nimirum, sub die 12. Februarii; huic vero 8. Junii 1751. Priori nempe facultatem fecimus designandi, deputandique Sacerdotem aliquem sive Secularem, sive Regularem; qui Oleo ab ipsomet Archiepiscopo benedicto Confirmationis Sacramentum administraret incolis loci *de la Cerra del Sal* nuncupati, in Indiis Occidentalibus, propterea quod ipsi Archiepiscopo non liceret ad eum locum, quamvis intra fines suae Dioecesis situm, appellere: alteri autem auctoritatem concessimus deputandi Religiosos ex Ordine Minorum *S.Francisci* strictioris Observantiae, ut Oleo ab ipso itidem denedicto Christifideles incolentes loca ab ipsius residentiae loca valde dissita confirmarent. Vtramque tamen facultatem, seu indultum, decennii spatio conclusimus.

II. Ecclesias consecrare, ut cuique compertum est, ad dioecesanum Episcopum pertinet: qui, si forte consecrationem aggredi per se nequeat, potest ad eam peragendam alium Episcopum advocare; sed minime ipsi licet, id muneris simplici Presbytero, etiam cum sacris Oleis per ipsum Episcopum benedictis, exequendum delegare: hujus quippe rei facultas uni Romano Pontifici reservata est, quemadmodum fusius evincunt *Gonzalez in Cap. Aqua, num.4. et seq. de consecrat. Eccles.* Van-Espen *Jur. Eccles. part. 2. tit. 16. num. 10.* Pirhing *ad lib.3. Decretal. tit.40. cap.3.* §.1. Schmalzgrueber *ad eumd. tit.* §. 1. Tamburin *de Jur.*

Abbat.tom.1.disput.23.quaest.7. Qua in re adnotatione plane dignum est, quod legitur in Concilio Hispalensi secundo, habito anno 691. cui praefuit *S.Isidorus*, ubi nimirum *Agapiti* Cordubensis Episcopi factum, qui ad consecrandas Ecclesias quandoque simplices Presbyteros delegerat, tamquam adversus canonicas sanctiones attentatum, a Patribus improbatur, atque damnatur: *Septimò examine relatum est nobis, venerandissimum quondam* Agapium, *Cordubensis urbis Episcopum, frequenter Presbyteros destinasse, qui, absente Pontifice, Altaria erigerent, Basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum id praecepisse virum Ecclesiasticis disciplinis ignarum, et statim a seculari militia in Sacerdotale ministerium delegatum. Ergo, ne ultra talis a nobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum oportuit; scientes, quia, sicut Presbytero illicita consecratio est Altaris, ita et constitutio.* Insuper, si Ecclesia jam consecrata polluatur, a nemine potest, praeterquam ab Episcopo dioecesano, reconciliari: nec licet Episcopo hujusmodi Ecclesiae reconciliandae facultatem simplici Presbytero delegare, quantumvis aquam ab Episcopo benedictam adhibiturus esset; quum hoc etiam summo Pontifici reservatum sit, ut simplici Presbytero facultatem reconciliandae Ecclesiae pollutae, quae prius fuerat consecrata, indulgere valeat: quemadmodum legere est in Decretali *Gregorii IX.* incipiente *Aqua, de consecratione Ecclesiae*. Porro illa verba, quae prius fuerat consecrata, haud inconsulto adjecimus; nam, si simpliciter benedicta fuerit, tunc idem *Gregorius IX. in Cap.Si Ecclesia, de consecrat. Ecclesiae*, statuit, nulla praeobtenta delegatione, per simplicem Sacerdotem, adhibita aqua benedicta, quam sanctam, sive lustralem vocant, posse Ecclesiam pollutam reconciliari.

III. Ex relationibus status Ecclesiarum, quas plurimas percurrimus, numquam revera deprehendimus, aliquem Episcopum postulasse, ut sibi permitteretur alicujus Ecclesiae consecrationem simplici Sacerdoti delegare. Haud tamen inficiabimur, extare exempla concessionum, sive indultorum, quibus summi Pontifices ex urgentissimis causis hujusmodi facultatem dederunt alicui simplici Sacerdoti, aliquo tamen gradu, vel dignitate decorato. *Paulus III.* Pontifex Maximus Abbati *Ludovico*, ejusque in Einflidensis monasterii regimine successoribus, donec certae rerum circumstantiae manerent, consecrandarum Ecclesiarum tribuit facultatem. Litterae Apostolicae datae fuerunt die 18. Decembris 1542. et deinde confirmatae a summo Pontifice *Pio IV.* die 9. Februarii 1562. quarum haec sunt verba: *Quod ipse* Ludovicus, *et pro tempore existens Abbas monasterii hujusmodi, durantibus dictis haeresibus, praefatum monasterium, et quaecumque ad illud pertinentia, Ecclesias, Oratoria, Coemeteria, et loca hactenus consacrata, et benedicta, quovis modo pro tempore polluta, reconciliare, et nondum consecrata, et benedicta, necnon Calices, et Patenas, Libros, Vestimenta, et alia mobilia, ac etiam Tabernacula custodiae Eucharistiae consecrare, et benedicere.*

IV. At, si in Episcoporum relationibus exempla non occurrunt eorum, qui auctoritatem petierint delegandi simplici Presbytero consecrationem Ecclesiae, quam ipsi justo aliquo impedimento detenti peragere nequirent, non tamen desiderantur similia illustrium Abbatum exempla, qui in relatione status suarum Abbatiarum rogarunt, ut sibi liceret subjectas sibimet Ecclesias solemni ritu dedicare; tum scilicet ut Episcopum, quem advocare potuissent, itineris molestias levarent, ac nimiis sumptibus in id necessariis parcerent; tum etiam ut hoc spiritualis solatii genus praeberent Fidelibus suae jurisdictioni subjectis, atque cupientibus Praelatum suum intueri, solemnem hunc actum augusto ritu peragentem. Celebris plane est Campidonensis monasterii Abbatia, quemadmodum noscere licet ex Analectis Patris *Mabillon in Itineris Germanici descriptione*. De illius antiquitate, et privilegiis, atque praerogativis insignibus fusiori calamo agit Bruschius *in serie monasteriorum Germaniae illustrium*. Abbatialis Ecclesia fuerat ab *Hadriano I.* Pontifice consecrata: at, quum seculo decimo septimo, Suecico bello saeviente, fuerit sola aequata, indeque a fundamentis praeclaro plane aedificio restituta; ideoque oporteret, ut novum Templum solemni ritu inauguraretur; Campidonensis Abbas facultatem sibi fieri petiit eamdem consecrandi pluribus, et satis validis allatis momentis rationum, atque inter alia exponendo, novam Ecclesiam fuisse gravibus monasterii sumptibus restitutam, populosque incredibili quodam gaudio perfusum iri, si viderent, consecrationis ritum ab ipsomet eorum Praesule peragi. Nos autem, his omnibus perpensis, atque praeser-

tim hoc minime futurum primum ejusmodi concessionis exemplum, dum, praeter superius commemoratum, novimus Abbatem Corbejensem plures ex Apostolico indulto Ecclesias consecrasse, Apostolicas litteras ad Campidonensem Abbatem expediri jussimus datas die 12. Martii 1748. in quibus haec leguntur: *Hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi eamdem Ecclesiam monasterii Campidonensis, juxta praescriptum in Rituali Romano, servatis alias de more servandis, recepto prius Oleo sacro ac Episcopo benedicto, pro hac vice tantum, consecrandi facultatem, auctoritate Apostolica, tenore praesentium tribuimus et impertimur*. Itaque sequenti mense Majo, solemni, ac plane splendida Ecclesiastica pompa, novi Templi consecratio per Abbatem celebrata fuit.

V. Ex hactenus narratis facile intelligent Abbates, aliique Praelati inferiores, jurisdictionem quasi Episcopalem exercentes, si qui forte in suis relationibus hujusmodi facultatem consecrandi Ecclesias postulare deliberaverint, quid sibi responsi expectare valeant a Congregatione Concilii. Siquidem ipsis demonstrandum erit, hujus generis indulta difficile admodum ab Apostolica Sede concedi, nec nisi justis de causis, ac certis urgentibus circumstantiis, atque legitimis adjectis conditionibus alias impertita fuisse. Non eamdem profecto difficultatem fore dicemus, ubi agatur de facultatibus, quas sibi quandoque indulgeri petunt Episcopi, ut scilicet aliquem simplicem Sacerdotem delegare possint ad reconciliandas Ecclesias consecratas, quae casu aliquo pollutae fuerint: siquidem *Innocentius IV. in suis Commentariis ad Cap. Aqua, de consecrat. Eccles.* pro hujusmodi concessionum usu amplissimum testimonium tulit: *Audivimus ante, quod Papa pluribus Episcopis indulsit, quod per simplices Sacerdotes possent reconciliare Ecclesias, aqua tamen primum per Episcopum benedicta*.

VI. Praestantiora honoris insignia, quae aliquando, ad Ecclesiarum suarum decus augendum, concedi sibi postularunt Episcopi; haec sane dicenda sunt, nimirum erectae Crucis praelatio, et usus Pallii certis anni diebus, et in sacris quibusdam actionibus in Pontificali Romano descriptis, quamvis Ecclesiae non Metropolitanae, sed simplici Cathedrali praeessent. De his quidem hoc ipso in Opere jam actum fuit, nimirum *superiori lib. 2. cap. 6.* nec nobis unquam in mentem venisset eorum tractationem resumere; nisi Episcopus Quinquecclesiensis in Hungaria Pallium sibi concedi impensius rogasset in relatione status Ecclesiae suae, ad quam, nobis jubentibus, rescriptum fuerat, nos minime praetermissuros exhibitas preces sedulo expendere.

VII. Itaque ex his, quae superius diximus, nonnulla heic repetenda necessario ducimus. Primo videlicet, quamvis Pallium sacrum sit insigne Romano Pontifici praecipuum, coepisse tamen Romanos Pontifices illud ipsum indulgere, non omnibus quidem Archiepiscopis, sed paucis quibusdam, et ea fortasse de causa, quod hi ab ipsis constituerentur Vicarii Apostolici: quapropter vetustioribus temporibus uni per universam Galliam Arelatensi Archiepiscopo Pallium concessum legitur, in Hispaniis Hispalensi, Salonitano in Dalmatia, Ravennati in Italia, Syracusano in Sicilia, Calaritano in Sardinia; uti erudite demonstrat Cardinalis *Bona Rer. Leturgicar. lib. 1. cap. 24.* pergitque *Thomassinus de Beneficiis part. 1. lib. 2. cap. 54. num. 7.* et octavo dumtaxat exeunte seculo, eam obtinuisse consuetudinem, ut omnibus indiscriminatim Archiepiscopis Pallium indulgeretur; quemadmodum videre est *tom. 2. Operum posthum. Mabillonii*, ubi inserta legitur erudita Dissertatio *Theodorici Ruinart de Pallio Archiepiscopali, pag. 457. cap. 11.*

VIII. Secundo iterum dicimus, per ea quoque tempora, quibus haud omnes indiscriminatim Archiepiscopi Pallio decorabantur, sed perpauci, et insigniores, quique insuper in provinciis munere Vicarii Apostolici fungebantur, a Romanis Pontificibus etiam simplices quosdam Episcopos fuisse Pallio insignitos. Hujusce rei exempla afferuntur a Cardinali *Bona loc. cit.* idque ipsum animadversum quoque fuit a *Garnerio in Appendice ad Librum Diurnum dissert. 3. num. 26. in notis ad cap. 4.* Porro, quidquid sit de Pallii concessionibus, quae a nonnullis traduntur per Sanctum *Linum*, aut per Sanctum *Silvestrum* indultae, uti videre est apud Saudinum *in Vita* S. Marci *Papae*, nos libenti animo assentimur Cardinali *Baronio ad annum 336.* et Pagio *Breviar. Gestor. Roman. Pontif. tom. 1. in vita S. Marci*, qui auctoritate libri Pontificalis primum exemplum concessionis Pallii, simplici Episcopo factae, acceptum referunt *S. Marco* Papae, qui hoc insigni donavit Episcopum Ostiensem, ob

eam, qua jam tum fruebatur, praerogativam consecrandi Romanum Pontificem, qui non antea Episcopus inunctus fuerat. Et sane in haec usque tempora Ostiensis Episcopus utroque potitur honore, consecrandi nimirum Pontificem, uti alibi diximus, simulque gestandi Pallium ea tantummodo in functione. Quapropter, quum Pontifex Ostiensi Episcopo Pallium elargitur, inter cetera, haec ad eum verba dicit: *ut eo utaris in Consecratione summi Pontificis*: uti advertunt bon.mem.Cardinalis *Petra tom.5.ad Constit.3.*Pii II. *sect.unic.*et recentior Catalanus *in suis Comment.ad Pontifical. Roman. part.* 1. *tit.* 14. §. 3. *num.*5. Nec spernendum est, quod legitur apud *Robertum in Supplemento ad Sigebertum*, ubi disserens de Pallio, quo utitur Ostiensis Episcopus, inquit: *Habet Pallium solummodo ad ea, quae pertinent in Ordinatione, et Consecratione Romani Pontificis*: quod ipsum refertur ab *Altescrra in Commentariis ad Cap.Cum in juventute, de praesumptionibus*.

IX. Tertio recognoscimus, vehementissimas in Ecclesia olim exarsisse contentiones inter Episcopos Suffraganeos Pallium consecutos, et Archiepiscopos, quibus illi subdebantur, utraque tamen parte minus recte contendente. Autumarunt siquidem nonnulli simplices Episcopi, qui Pallio fuerant decorati, se propterea subtractos fuisse a jurisdictione Metropolitani, cui subdebantur, seque posse Archiepiscopos appellare et inscribere: quemadmodum noscere licet apud *de Marca de Concordia lib.7.cap.23.num.7.* ex Garnerio *praecitato loco num.* 32. *et* 33. Thomassino *de Beneficiis part.1.lib.2.cap.56. num.*11. du-Cangio *in suo Glossario recentioris editionis tom.5. verb. Pallium* §. *Episcopis*, ubi etiam subdit, hanc veluti regulam nonnullos inducere voluisse, ut inter aequales, nimirum inter duos Pallio utentes, is praecedere deberet, qui primus Pallium fuisset consecutus. Haec, et alia injuste praesumpta, sunt contra mentem summorum Pontificum, qui, dum Pallio honestarunt aliquem Episcopum, nunquam in animo habuerunt, hujus tantummodo indulti vi, Episcopum Pallio insignitum subducere a Metropolitani sui jurisdictione, vel quidquam de hujus juribus, aut praeeminentiis detrahere, sed in eo duntaxat Episcopi decus augere, ut in quibusdam solemnibus actionibus, certisque designatis diebus, licet Archiepiscopali titulo et jure destitutus, posset Pallium induere. Injustam itidem causam tuebantur Metropolitani, qui, ut sartam tectamque suam jurisdictionem servarent, ausi sunt aliquando contendere, ne a Pontifice Pallium ulli Suffraganeorum concederetur, nisi suus, et comprovincialium Episcoporum consensus accederet: integrum enim semper esse debet Romano Pontifici, hujusmodi sacri honoris insignibus condecorare quemlibet Episcopum, absque eo quod alienum arbitrium investigare, ac sequi teneatur.

X. Quarto tandem heic denuo subdimus, Romanos Pontifices, dum Suffraganeos Episcopos Pallio honestarunt, omni studio et solicitudine cavisse, ne ullum Metropolitis afferrent praejudicium, quoad ipsorum auctoritatem, jurisdictionem, et praeeminentiam, in Suffraganeos Pallio decoratos obtinendam. Perspectissima hujusce rei argumenta habentur *superioris lib.2. cap.6.* et in praecitata quoque Dissertatione Patris *Ruinart de Pallio Archiepiscopali pag.*487. *tom.*2. *Oper. posthum.* Patris *Mabillonii*. Eystensi Episcopo nos justis, et gravibus de causis indultum concessimus Crucem sublimem praeseferendi, his tamen additis conditionibus: *Non tamen in praesentia Archiepiscopi, nisi de ipsius consensu, et salvo in omnibus jure Metropolitico*: uti videre est in nostra Constitutione *ad Pastoralis*, *num.* 133. *Bullarii nostri tom.* 1. Simile privilegium, una cum altero utendi Pallio praefinitis functionibus, et diebus, nos ipsi concessimus Episcopo Warmiensi, et Sambiensi, ob eas causas, quas in nostris Litteris recensuimus. Quia vero Episcopus hic Apostolicae Sedi immediate subjectus est, non oportuit pro Metropolitani juribus quicquam cavere: verumtamen ipsi interdictum fuit, ne extra dioecesis suae fines obtentis honoris insignibus uteretur, quamvis Ordinarii loci consensus accederet, neve in Regni, aut in Sacri Romani Imperii comitiis, ac ne in ipsa quidem sua Dioecesi, quoties aliquis Sacrae Romanae Ecclesiae Cardinalis, aut Apostolicae Sedis Nuntius adesset; quemadmodum legere est in nostra Constitutione *Romana Ecclesia*, quae prima est *in supplemento ad tom. 3. nostri Bullarii*. Denique si Herbipolensi Episcopo, Moguntini Archiepiscopi Suffraganeo Pallii honorem detulimus, id praestitimus hisce additis cautionibus; *Salvo in omnibus jure Metropolitico Ecclesiae*

siae

siae Moguntinae, *illiusque Archiepiscopi pro tempore existentis*, *et nihil immutato praecedentiae ordine inter ipsos Herbipolenses*, *aliosque Episcopos*, *sive ejusdem*, *sive alterius provinciae*, *hactenus de jure*, *usu*, *aut consuetudine in quibusvis functionibus*, *consessibus*, *aut comitiis servari solito*: uti perhibent nostrae Litterae, quae *tom.* 4. *Bullarii nostri* inserentur.

XI. Qua quidem in re illustria secuti sumus duorum Praedecessorum nostrorum exempla, nimirum *S. Leonis IX.* et *Alexandri II.* Romanorum Pontificum. Quod enim ad *S. Leonem* attinet, quum anno 1006. Francfurti habitum fuisset Concilium ad erectionem novi Episcopatus Bambergensis stabiliendam, uti videre est apud Cardinalem *Baronium ad praedicatum annum*, ubi ejusdem Concilii acta refert, quumque territorium, quod novo Episcopatui fuerat in dioecesim designatum, subjectum antea fuisset Herbipolensi Episcopo, hic sane vehementer erectioni obstiterat: at eam impedire nequivit, quum et *S. Henricus I.* Imperator opportunos fundos, et annuos reditus ad novum Episcopatum erigendum contulisset, et *Joannes* Papa XVIII. seu XVI. suam in id interposuisset auctoritatem; quemadmodum noscere licet apud *Barre in Historia Generali Germaniae tom.* 3. *pag.* 563. Licet autem nunc temporis Episcopatus Bambergensis Apostolicae Sedi immediatae subjectus sit, nullique proinde subdatur Archiepiscopo, uti videri potest tum apud *Jacobum Wilhelmum Imhofium in Notitia Sacri Romani Germanici Imperii lib.* 3. *pag.* 117. *n.* 5. tum apud *Miraeum in Notitia Episcopatuum Orbis Christiani verb. Bamberga*; at superioribus temporibus Bambergensis Episcopus Suffraganeus erat Moguntinae Archiepiscopalis Ecclesiae. Itaque *Henricus II.* petiit a summo Pontifice *Leone IX.* ut Bambergensi Episcopo Pallium quibusdam solemnioribus diebus adhibendum indulgeret. Annuit autem Pontifex; tum ut votis obsecundaret Imperatoris id vehementer optantis: *rogatu Filii dilectissimi nostri Imperatoris* Henrici: tum quia in Ecclesia Bambergensi humatus fuerat *Clemens II.* Pontifex, ejusdem Ecclesiae antea Episcopus: *pro veneratione Antecessoris nostri piae memoriae Domini Papae* Clementis, *primum ejusdem urbis Episcopi*: tum denique in piam recordationem *S. Henrici I.* Imperatoris, qui, uti adnotatum est, Episcopatum fundaverat, *praefatae Ecclesiae constructoris benignissimi*. Verum, quia, uti praemonuimus, Bambergensis Ecclesia tunc erat Moguntinae subjecta, idcirco Pontifex clausulam hanc superaddidit, *salva auctoritate dominae Metropolitanae Moguntinae Ecclesiae*: quemadmodum videre est apud *Papebrochium in Conatu Historico de Rom. Pontificibus*, ubi de *Clemente* Papa II. agit. Quod autem spectat ad *Alexandrum II.* hic privilegium gestandi Pallium indulsit *Burcardo Alberstadiensi*, cujus Ecclesia et tunc erat, et nunc quoque est ejusdem Moguntinae Metropolis suffraganea. In hujus autem concessionis Diplomate relato a *Leibnitio tom.* 1. *Scriptor. Brunsvvicen. pag.* 126. haec leguntur: *salva auctoritate*, *et magisterio sanctae Metropolis Moguntinae Ecclesiae*, *salvo quoque fratrum tuorum Coepiscoporum et ordine*, *et loco*.

XII. His positis notionibus propius accedentes ad expendendam Pallii postulationem, quam Quinquecclesiensis Episcopus in relatione status suae Diaecesis proposuit, quamque Congregatio Concilii ad nos detulit; hoc primum profitebimur, si quando nos eamdem duxerimus admittendam, quum minime ignoremus, Episcopum Quinquecclesiensem inter suffraganeos Archiepiscopi Strigoniensis recenseri, non aliter a nobis optatum illi privilegium concessum iri, quam salvo, ut par est, jure et auctoritate memorati Archiepiscopi, aliisque additis cautionibus omnino necessariis, ne in Episcoporum ordinem turbae contentionesque immittantur.

XIII. Redacta autem quaestione ad ipsius petitionis merita, et ad aequitatem concessionis, enuntiato semper modo temperandae, illud in discussionem venire potest, ubi pallium, quod expetit Quinquecclesiensis Episcopus eidem indulgeatur, an id reputari debeat privilegium, quo nunquam illius praedecessores gavisi fuerint; an potius redintegratio ad praerogativam alias eisdem praedecessoribus concessam, uti plures autumant: quibus etiam curae est animadvertere, haud mirandum esse, si desiderentur monumenta expostulati obtentique Pallii ab Episcopis Quinquecclesiensibus, propterea quod Quinquecclesiensis civitas fuerit anno 1543. a Turcis occupata, et nonnisi anno 1686. Catholicorum armis ex illorum manibus vindicata: illius notitiis, monumentisque omnibus ita turbatis, atque in omnem partem dispersis, aut, licet Quinquecclesienses Episcopi Pallio usi fuissent, nil mirum foret, nullum superesse hujusce rei vesti-

gium. Adeatur *Peterffy Synodor. Hungar. part.* 2. *pag.* 412. in Praefatione ad Synodum Dioecesanam, a Quinquecclesiensi Episcopo habitam anno 1714.

XIX. Illud certum est, *Calanum* Episcopum Quinquecclesiensem seculo XII. tanta probitatis fama excelluisse., uti ipsi Apostolica Sedes Pallii honorem detulerit: cujus rei amplissimus testis est *Innocentius III.* in sua epistola, quae in editione Bosqueti habetur *lib.* 1. *num.* 12. ac etiam in librum Decretalium relata est *in Cap. Quum in juventute, de praesumptionibus*, cujus haec sunt verba: *Quum in juventute sua Quinquecclesiensis Episcopus adeo se maturum, honestum, et providum exhibuerit, ut ab Ecclesia Romona meruerit Pallio decorari.* Quum autem subinde idem *Calanus*, jam aetate confectus, aulicis machinationibus impetitus, a *Bala III.* et *Emerico* Hungariae Regibus accusatus fuisset de incestuoso stupro nepti illato, hujusce criminationis notione Episcopo Auriensi ab *Innocentio III.* Pontifice delegata, triumphavit accusati Antistitis innocentia, cui, juxta vigentem tunc temporis disciplinam, canonica purgatio delata fuit; uti deprehenditur *ex praefato Cap. Cum in juventute, de praesumptionibus*, et *ex Cap. Cum in juventute, de purgatione canonica*.

XV. Satis id fuit Auctori *Topographiae magni Regni Hungariae*, ut assereret, Pallium esse praerogativam specialem Quinquecclesiensis Episcopi.: *Praecipua loci hujus Antistitum praerogativa est, quod pallio, solis Archiepiscopis, Patriarchis, et Papae proprio, donari soleant. Ornamentum hoc sane peregregium, quia paucissimis in Orbe Episcopis concessum*: quemadmodum videre est *lib.* 3. *cap.* 14. §. 5. Satis et id habuerunt Canonistae Germanici, ut idem affirmarent; uti videre est apud *Pirhing. in lib.* 1. *Decretalium tit.* 8. *n.* 3. Anaclet. *ad eumdem tit. n.* 4. Pichler *eodem tit. num.* 3. Schamalzgruber *num.* 4. §. *Ex specialis Sedis*. Immo id unum in eamdem sententiam impulit quoque alios ex aliis nationibus Canonistas, veluti *Alteserram praecitato loco*, Vallens. *ad tit. Decretal. de auctoritate et usu Pallii* §. 1. *num.* 6. Azorium *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 34. *quaest.* 3. At, qui attentius expenderit memoratam Pallii concessionem, qua Quinquecclesiensis Episcopus honestatus fuit, in eam facile sententiam deveniet, nil aliud illam fuisse, quam personale indultum, quod simul cum indultarii Episcopi vita evanuerit: quemadmodum scite animadvertit Cardinalis *Ostiensis in summa ad tit. de auctoritate et usu Palli num.* 3. ubi sic ait: *Aliquibus etiam conceditur* (Pallium videlicet) *ex privilegio personali, sicut Quinquecclesiensi, ut infra de praesumptionibus, Cap. Cum in juventute. Sed hoc extinguitur cum persona*.

XVI. Quapropter, si Pallii honorem Quinquecclesiensi Episcopo deferemus, concessionis nostrae fundamentum statuemus partim in debita veneratione erga Sanctum Fundatorem illius Ecclesiae, nimirum Sanctum *Stephanum* Hungariae Regem, cujus Diploma, in eam rem editum, impressum est apud *Inchoffer Annal. Eccles. Regn. Hung. pag.* 290. et *in Topographia ejusdem Regni pag.* 270. partim etiam in recensita quasi communi opinione, qua vulgo creditum est, realem fuisse; non autem personalem, quae olim Episcopo Quinquecclesiensi concessa fuerat, Pallii praerogativam; praeterea in iteratis precibus ex parte Quinquecclesiensium Episcoporum hac de re ad Sanctam Sedem delatis; denique in studiosis officiis, quibus hoc idem a nobis postulavit Charissima in Christo Filia nostra *Maria Theresia*, nunc Hungariae Regina in Romanorum Imperatricem electa. Similia enim rationum momenta alias expenderunt, probaruntque Praedecessores nostri, dum petitionibus Pallii per Episcopos propositis annuerunt; ut patet ex ipso superius memorato exemplo concessionis Pallii Bambergensi Episcopo factae. Si quis autem collecta inspicere cupiat exempla concessionum Pallii, quas Romani Pontifices contulerunt in Archiepiscopos per ea tempora, quibus Pallii honor, non omnibus, sed paucis tantummodo Archiepiscopis, tribuebatur, vel in simplices Episcopos, non minus ob praeclara eorum merita, qui hujusmodi insignibus decorabantur, quam ob interpositas pro iis preces ab Imperatoribus, vel Regibus, legat Opus *de Potestate et Politia Ecclesiae*, erudite compositum a Patre *Bianchi*, *tom.* 5. *part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. §. 2. *n.* 5. *et eodem cap.* 2. §. 4. *num.* 11.

VIII. Latini titulares Patriarchae Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, et Hierosolymitanus, quemadmodum et Archiepiscopi *in partibus*, Pallii honore non fruuntur: usus enim Pallii propriae cujusque provinciae finibus circumscribitur, ut constat ex titulo Decretalium *de auctoritate et usu Pallii*: hi autem

omnes extra provinciam suam commorantur. Sane pervolutis Diariis rerum Consistorialium, unum tantummodo offendimus exemplum concessionis Pallii, qua praefatos quatuor Patriarchas decoravit *Clemens X.* Pontifex in Consistorio secreto, habito die 20. Aprili 1671. uti narratur in Diariis manuscriptis *Flavii Servantii* in Pontificio Sacello Caeremoniarum Magistri *tom.* 4. Verum ea censenda est peculiaris gratia praefatorum tunc existentium Patriarcharum personis tributa. Et quidem exemplum illud minime secuti sunt successores Pontifices, quibus satis fuit, Patriarchis, et Archiepiscopis *in partibus* designatis, et consecratis indulgere, ut, absque honore Pallii, Patriarchae, et Archiepiscopi appellari, eoque titulo uti possent, non obstante contraria sanctione *Innocentii III.* Pontificis *in Cap. nisi specialis*, *de auctoritate et usu Pallii.* *Clemens XI.* Pontifex Patriarcham Antiochenum constituit celebrem Cardinalem *de Tournon*, quum ipsum ad Sinas Apostolicum Legatum misit, et eidem non detulit Pallii honorem. Nos vero Papiensi Episcopatui titulum Archiepiscopi Amasiensis perpetuo univimus; uti videre est in nostra constitut. *Ad supremam* 74. *tom.* 1. *nostri Bullarii.* Quum autem anno 1753. *Carolum Franciscum Durinum*, nunc S. R. E. Cardinalem, ad Papiensem Episcopatum promovissemus, et oblata nobis in Consistorio fuisset instantia, ut ipsi honorem Pallii concederemus, petitioni quidem annuimus; sed facta tamen declaratione, nos ei Pallium deferre, non quidem ob titulum Archiepiscopi Amasiensis, sed ob privilegium Papiensis Ecclesiae, cujus Episcopus ex iis est perpaucis, qui ab antiquis temporibus in quasi possessione hujusmodi concessionis esse dignoscuntur.

XVIII. De Orientalibus Patriarchis Catholicis alias disceptatum fuit, an, si Pallium Latinum exposcerent, id eis indulgendum foret; in relationibus enim status suarum Ecclesiarum, ad Congregationem de Propaganda Fide de more transmissis, adinventae quandoque fuerunt ejusmodi Pallii petitiones. Advocatorum Consistorialium Collegio adscripti, a *Clemente XI.* Pontifice jussi fuimus rem expendere; eaque demum in particulari Congregatione, habita coram ipso Pontifice, ad examen revocata, affirmativum prodiit responsum, et consequenter Pontifex Latinum Pallium Patriarchae Alexandrino concessit. Quae magno hoc Pontifice indulta fuit Pallii concessio, viam veluti nobis stravit ad similes concessiones Pontificatus nostri tempore expediendas: inter quas et illa recensenda est, qua hoc ipso anno vertente Patriarchae Armenorum in Cilicia Pallium detulimus in Consistorio habito die 22. Julii 1754. Quia vero, dum hujus Praedecessorem Pallio decoravimus in Consistorio diei 23. Septembris 1750. Allocutionem habuimus, qua universa rei materies continetur, optimum censuimus heic eam per extensum apponere.

VENERABILES FRATRES.

„ Septimus supra trigesimum jam praeteriit „ annus, ex quo, quum *Samuel Capasulis* „ Patriarcha Alexandrinus, post ejuratum schisma, Pallii honorem a Praedecessore nostro „ fel. record. *Clemente* Papa XI. per legitimum „ Procuratorem humillime petiisset, placuit „ eidem summo Pontifici, plurium S. R. E. „ Cardinalium, ac Praelatorum, quos inter „ Nos ipsi fuimus cooptati, Congregationem „ coram se habere.

„ Congregatorum autem, uti evenire solet, „ non una fuit opinio, atque sententia. Putabant quippe nonnulli, honorem Latini Pallii Patriarchis, atque Archiepiscopis Graecis minime convenire: alii contra, numero licet longe minores, inter quos fuimus et Nos, factu optimum judicabant, „ Pallium Patriarchae Graeco, si de ejus fidei „ integritate constaret, idemque humillimas „ huic sanctae Sedi preces porrigeret pro „ consequendo Pallio, quod proprium dignitatis suae est ornamentum, Pallium, inquam, concedere. Inter plurimas, quae ad „ hanc sententiam confirmandam tunc allatae „ sunt rationes, potissima ex Sancti *Gregorii* „ *Magni* gestis petita fuit. Quum enim Orientales Illyrici Ecclesiae Graeco ritu procul „ dubio uterentur, nihilominus tamen Magnus ille Pontifex Pallium mittere ad *Joannem* primae Justinianae Archiepiscopum non „ dubitavit: Ratam nos ejus Consecrationem „ habere, dirigentes Pallium, indicamus: „ quemadmodum in ejus epistolis legitur tom. „ 2. Oper. edit. Parisien ann. 1705. lib. 2. „ indict. 10. ep. 22. col. 585. Hoc ipso honore decoratum etiam fuisse ab eodem summo Pontifice *Joan.* Corinthiorum Episcopum „ Metropolitam Helladiae, liquet ex alia ejus

„ epistola ibid. lib. 5. indict. 13. ep. 57. col. 788. in qua haec habentur: Pallium, sicut per epistolam postulasti, direximus. *Andream* etiam antiqui Epiri Metropolitam honore Pallii donatum, testatur ejusdem summi Pontificis epistola data ad Episcopos ejus Provinciae, ibid. lib. 6. indict. 14. ep. 8. col. 797. in qua, inter alia, haec leguntur: *Andreae Fratri*, et Coepiscopo nostro Pallium nos direxisse cognoscite. Et, ut ad tempora minus remota descendamus, tradidit *Innocentius III.* summus Pontifex Cardinali a se in Armeniam Legato Pallium, ut eo *Joannem* Patriarcham Armeniae Catholicum ornaret; uti ex Epistola deprehenditur ejusdem Patriarchae relata inter Gesta illius summi Pontificis num. 117. ubi haec habentur: Pilleum a Vestra Beatitudine delegatum, solemnitate celebri, ac cum omni humilitate suscipientes, promissimus etc. Cui exemplo conforme aliud est *Gregorii IX.* qui et ad Patriarcham Armenorum Pallium transmisit, et, id ut faceret, se se ideo permotum dixit, quia a summis Pontificibus Decessoribus suis sic factum fuisse constabat, epist. 398. apud *Raynald.* ad ann. 1239. num. 83. Petitum a te Pallium, quod olim Antecessoribus tuis fuit ab Apostolica Sede concessum, jam quasi prae nimia vetustate consumptum etc. Fraternitati tuae per Nuntios mittimus antedictos.

„ Itaque quum his exemplis adductus praedict. Decessor noster *Clem. XI.* praefato *Samueli Capasulis* Patriarchae Alexandrino Pallium concedere statuisset; Nos, qui eo tempore Advocati Consistorialis munere fungebamur, delecti fuimus, ut illud in semipublico Consistorio pro eodem Patriarcha postularemus. Cui petitioni annuens summus idem Pontifex, post habitam piam, eloquentemque more suo Orationem, Pallium concessit. Integra eorum actorum series refertur tum inter Consistoriales laudati Pontificis Orationes, publica luce donatas, a pag. 139. ad pag. 156. tum inter ejusdem Brevia et Epistolas typis impressas tom. 2. pag. 316. et seq. Hisce ergo vestigiis Nos pariter inhaerentes, quum tempore nostri Pontificatus Romam venisset *Petrus Abrahamus Vartabiet*, qui, quum esset Archiepiscopus Alepinus, ab Armenis Catholicis postulatus fuerat in Patriarcham Armeniae minoris, atque Ciliciae, post confirmatam ejusdem electionem, admissamque in semipublico Consistorio, majori qua potuit solemnitate, Pallii petitionem, manibus ipsi nostris in Pontificia, quam in Festo Conceptionis B. *Mariae* Virginis Immaculatae celebravimus, Cappella Pallium illius humeris imposuimus. Neque ipsum solum, sed in aliis postea semipublicis Consistoriis *Cyrillum* Patriarcham Antiochenum Graecorum Melchitarum, et *Simonem Petrum Evodium*, qui a Damascena Ecclesia ad Patriarchatum Antiochenum Marouitarum evectus fuerat, quorum uterque Pallium a Nobis per legitimos Procuratores suos instanter, atque humiliter postulaverat, post confirmatam ipsorum electionem, pari honore decoravimus.

„ Porro, quum ex hac ad meliorem vitam concesserit praedictus *Petrus Abrahamus Vartabiet*, Archiepiscopi Armeni, Clerus, et populus, juxta Orientalem disciplinam, ad supplendas defuncti Patriarchae vices postulaverunt *Jacobum Vartabiet*, qui Alepinam Ecclesiam aliquot annos egregie administravit, sibique *Petri* nomen assumpsit. Illorum vero postulationem quum Nos, audito prius Congregationis de Propaganda Fide suffragio, admiserimus, ejus nunc nomine per legitimum Procuratorem Pallium a nobis enixis precibus petitur. Novus hic Patriarcha vir profecto est magni meriti; Archiepiscopalem Alepinam Ecclesiam rexit multa cum laude; pro amplificanda Fide Catholica Galatae, Angorae, et Alepi plurimum laboravit; multasque persecutiones ab haereticis excitatas pertulit, quum ter carceribus inclusus, et bis in exilium fuerit amandatus. Quibus meritis illud etiam accedit, quod eum Patriarcham habuit sibi proxime superiorem, qui a Nobis honore Pallii donatus est. Neque quidquam inter utrumque discriminis intercedit, nisi quod ille Pallium impetraturus Romam venit ipse per se; hic vero per Procuratorem a se ad id muneris legitime destinatum eamdem a nobis gratiam humiliter deposcit. Qua in re quidquid antiquioribus temporibus factum sit, quibus, ut notat eruditus Scriptor Petit in suis adnotationibus ad Poenitentiale *Theodori*, honor Pallii minime concedebatur, nisi iis, qui Romam venissent, eumque per se a summo Pontifice petiissent; pluribus tamen ab hinc seculis consuevit

„ Apostolica haec Sedes Pallii honorem etiam „ per Procuratorem petentibus concedere, sublata quoque consuetudine, sequentibus „ temporibus introducta, Legatum mittendi, „ quoties absenti petentique Pallium elargie- „ batur.

„ Itaque Pallium, quod electus Patriarcha „ minoris Armeniae, atque Ciliciae a Nobis postulavit, concedimus: sermonemque hunc „ nostrum concludimus, ejus Procuratori injungentes, ut id ipsum nostro nomine eidem „ Pallium tradens dicat, quod Nos ipsi Decessori suo praesenti olim diximus; scilicet, Pallium non esse dumtaxat dignitatis ornamentum, sicuti scripsit Sanctus *Isidorus* ad *Erminium*, juxta interpretationem *Habert* in notis ad Pontificale Graecorum, sed textum esse lana, non lino, et circa collum deferri, „ ad eam ovem significandam, quam, quum „ esset amissa, bonus Pastor quaesivit, invenit, suisque humeris impositam ad ovile reportavit.

XIX. Exhibitum nobis non ita pridem fuit exemplum Litterarum Apostolicarum *Leonis* Papae X. anno 1515. typis Cameralibus impressum, quibus Maronitarum Patriarchae tunc existenti, nomine *Petro*, Pallium conceditur, idemque de Corpore Beati *Petri* sumptum cum ipsis Litteris eidem trasmitti, dicitur. Datae sunt Litterae *apud Sanctum* Petrum *anno Incarnationis Dominicae* 1515. *Kalendis Augusti*, Pontificatus *Leonis* anno tertio. Leonina concessio tum nobis, tum forte ceteris vocatis ad examen de Pallio Latino concedendo, aut non concedendo Patriarchis Orientalibus ignota erat: at, quatenus ejus notitiam habuissemus, nullum in ea a nobis praesidium constitutum fuisset. Maronitae quippe in sacris indumentis Latinos ritus, et mores sequuntur; veluti desumitur ex epistola *Innocentii III.* ad *Jeremiam* Patriarcham Maronitarum, quae scripta fuit anno 1215. et cujus initium est, *Quia Divinae Sapientiae bonitas*. En verba epistolae: *Statuentes*, *ut Pontifices in Maronitarum terminis constituti vestibus*, *et insigniis Pontificalibus sibi congruentibus*, *juxta morem Latinorum*, *utantur*, *Ecclesiae Romanae consuetudinibus se in omnibus studiosius conformantes*. Qua de causa tum ipse *Innocentius*, tum ceteri ejusdem Successores, et ipse quoque *Leo X.* sacra Paramenta, Calices, et Patenas, Romano more elaboratas, tum ad Patriarchas Maronitarum, tum ad ipsum Petrum liberaliter, et muneris titulo transmiserunt, ut eis in re sacra uterentur; veluti colligitur ex memorati Patriarchae epistolis ad eumdem Pontificem *Leonem X.* relatis *tom.* 14. Collectionis Conciliorum *Labbei col.* 346. *et seq.* Quibus sedulo perpensis, nemo est, qui non videat, *Leonis* factum erga *Petrum* Patriarcham Maronitarum, ineptum potuisse existimari ad comprobandum, quod aliis Patriarchis Orientalibus, diversum omnino ritum sequentibus, Latinum Pallium concedi deberet. Aptius pro ea re comprobanda profecto fuisset monumentum, quod praeteritis mensibus invenimus inter Regesta Congregationis de Propaganda Fide: invenimus enim die 9. Junii 1642. inter Theologos, et Canonistas, ad examen accitos, sermonem habitum fuisse de concedendo, aut denegando Patriarchis Orientalibus, Latino Pallio, quoties, emissa Fidei Professione, pro eo obtinendo preces et instantiae fuissent exhibitae, et communi calculo resolutum fuisse pro Pallii concessione, ad tramites textus *in Cap. antiqua de privilegiis*: licet enim tempore, quo prodiit praedicta Decretalis, duo Patriarchae essent Latini, Constantinopolitanus videlicet, et Antiochenus, reliqui tamen duo, Alexandrinus, et Hierosolimitanus, erant Graeci ritus, et tam his, quam illis, facta legitur Pallii concessio. At, quod tunc a nobis ignoratum praetermissum est, nunc a nobis, post habitam resolutionis notitiam, libentissime exponitur; quum ex eo mirifice confirmentur, quae olim a nobis dicta sunt, et quae tum a *Clemente XI.* nostro Praedecessore, tum a nobis postmodum facta sunt.

XX. Post haec, ad petitionem Episcopi Quinquecclesiensis redeuntes, adjicimus, optatam ab eo concessionem Pallii, et juris erectae Crucis praeseferendae, post dictatum a nobis hoc caput, indultam illi per nos fuisse, servatis omnibus cautelis et conditionibus superius indicatis; ut patet ex nostris Litteris Apostolicis super hoc editis hoc ipso anno 1754. Kalendis Septembris, quae *in tom.*4. *nostri Bullarii* inserentur.

CAPUT XVI.

De postulatis Episcoporum, qui aliquando in relatione status Ecclesiae facultatem petunt abdicandi Episcopatum, aut se ad aliam Ecclesiam transferri rogant: deque nonnullis controversiis occasione translationum hujusmodi excitatis, et a sacra Congregatione definitis.

VEnerabilis Card. *Bellarminus* exiguum, sed satis notum Tractatum edidit *de Officio primario summi Pontificis*, quem *Clementi VIII.* Pontifici Maximo inscripsit, nonnullas eidem repraesentans Ecclesiasticae disciplinae corruptelas, quibus occurrendum omnino esset. Pontifex autem haud passus est, opportunas responsiones abs se desiderari.

II. Quod sexto loco absurdum Cardinalis ad Pontificem detulit, inconsultae fuerunt Episcopatuum resignationes; *Sexta res est Episcopatuum resignatio sine legitima causa: nam, si tam arctum ac pene insolubile vinculum inter Episcopum et Ecclesiam, ut canones docent; unde fit, ut tam facile vinculum istud quotidie resolvi videamus? Alii, retentis fructibus, Ecclesiam resignant: ac si quis uxorem repudiet, et dotem retineat. Alii, divites ex reditibus Ecclesiae effecti, renuntiant Episcopatui, ut ad majora sibi viam aperiant. Alii nepotibus Sedem renuntiant, ut specie renuntiationis possideant Sanctuarium Dei. Alii malunt in Romana Curia Referendarii esse, vel Clerici, quam extra Curiam Sacerdotes magni. Denique alii causantur aeris insalubritatem, alii proventus exiguos, alii populi protervíam. Sed Deus novit, an istae justae sint causae resignationis, et utrum hujusmodi Episcopi quaerant, quae sua sunt, an quae Jesu Christi.* Clemens vero VIII. sextae huic expostulationi hoc reddidit responsum: *Nos resignationes difficillime admittimus, nonnisi examinatis causis in Congregatione rerum Consistorialium; et aliquando admittimus, ob ineptitudinem resignantium.*

III. Proposito itaque postulato de Ecclesia abdicanda, Congregatio Concilii rescribere facile posset, ut Episcopus orator Congregationem Consistorialem adeat; huic quippe rescripto ipse *Clemens VIII.* viam veluti stravisse videtur. At, retenta, quam superius insinuavimus, methodo, aptius forte videri posset responsum, si Episcopo demonstraretur, nullam plane Episcopatus resignationem a Pontifice probari, aut admitti, nisi canonica allata causa; eamdemque judicandi agendique rationem servari a Congregatione Consistoriali, quoties illi hujusmodi precum examen a Pontifice delegatur: canonicas autem causas recenseri in Decretali *Nisi cum pridem, de renuntiatione*: has vero, quamvis numero plures recenseantur, ad unum tamen veluti fontem universas referri; ut scilicet tunc demum, et non alias, liceat Episcopo Ecclesiam dimittere, quum clare pateat, ipsum concreditae sibi plebis saluti prodesse amplius non posse: uti perspicuis verbis statutum legitur in Decretali *Licet, de Regular.* ubi haec habentur: *Unde, quando potest Episcopus praeesse pariter, et prodesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere*: et recte docet *S. Thomas* 2.2. *quaest.* 185. *art.* 4. *Ad primum*. Unde Episcopus de abdicanda Ecclesia nullatenus cogitare potest, nisi quum noverit, se a Pastorali munere implendo prohiberi: sive porro impedimentum ab ipso profluat, ut si forte is reus esset alicujus criminis ex eorum genere, quae illius officii, et ministerii executionem impediunt; aut si male affectae valetudinis habitu laboret; si illiteratus sit, aut irregularis: sive ex causis extrinsecis impedimentum oriatur, veluti ex improbitate populi, aut scandalo: quemadmodum scite animadvertit *Fagnanus in Commentar. ad enuntiatum Cap. Nisi cum pridem, §. 13. et seq. de renuntiatione*. Neque etiam abs re erit monere, inspiciendum esse, utrum Ecclesia, quam dimittere intendit, sit exsolvendae annuae pensionis idonea, et tali quidem pensioni, quae ad honestam ipsius sustentationem sufficiat, vel potius ipse aliunde habeat, quo se ipsum possit honeste alere, atque tractare, absque eo quod Ecclesiae fructus annua pensione onerentur. De his omnibus Congregationi Consistoriali exhibentur articuli, in quorum demonstrationem testes inducere, aliasque probationes afferre intendit Episcopus; si tamen ipsa Congregatio eos, tamquam revelantes, admittere consentiat, neque vero eosdem, utpote nullius momenti, rejiciendos decernat.

IV. Ex veteri, nec intermissa Ecclesiae disciplina consueverunt identidem ex Regularibus Ordinibus assumi emeriti Religiosi, qui alicui Ecclesiae administrandae praeficiantur Episcopi: quumque aliquando contingat, ut ex his aliqui veniam petant abdicandi se Episcopatu,

multum quidem proderit, in ipsa responsione Constitutionem commemorare *Benedicti XIII.* Pontificis Maximi, incipientem *Custodes*, impressamque *tom.6. Bullarii Ordinis Praedicatorum*, quod editum et illustratum fuit a *P. Antonino Bremond*, nunc ejusdem Ordinis Generali Magistro, *ubi pag.*582. haec verba leguntur: *Decernimus, volumus, et praecipimus, ut Monachi Mendicantes, et cujuscumque alterius Instituti Regulares, specialissima etiam mentione digni, qui Episcopatu sibi pridem collato, quacumque de causa, se in posterum abdicare permissi fuerint, claustra suae Religionis repetere omnino teneantur, et debeant, iis tantum exceptis, qui a Nobis, sive a Romani Pontificibus Antecessoribus, aut Successoribus nostris obtinuissent, vel obtinebunt facultatem expressam vivendi extra claustra, sacro alicui muneri, quod cum vita claustrali exerceri non posset, ex peculiari voluntate nostra, vel eorumdem Antecessorum aut Successorum nostrorum, speciatim addicti, quod quidem munus respiciat servitium et obsequium nostrum, vel Successorum nostrorum, sive hujus Sanctae Apostolicae Sedis.* Quod est plane consonum duobus Decretis summorum Pontificum *Alenandri VII.* et *Clementis XI.* de quibus meminit ipsa Benedictina Constitutio. Haec autem commemoratur etiam a Praesule *Alexandro Borgia* Archiepiscopo Firmano *in Vita ejusdem* Benedicti XIII. *num.*48. *Decrevit quoque, ut qui ex Monasticis, aliisque Regularibus Ordinibus, ad Episcopatum assumuntur, si apud Ecclesias sibi commissas non commorentur, aut si illas dimittant, ad claustra Ordinis sui revertantur.*

V. Subsequitur postulatum de translatione ab una ad aliam Ecclesiam. Idem Cardinalis *Bellarminus* in praecitato Tractatu *de Officio primario summi Pontificis* ad *Clementem VIII.* haec habet de translationibus, paucis complectens, quaecumque hac de re in sacris canonibus habentur: *Quinta res est, facilis translatio Episcoporum de una Ecclesia ad aliam. Translatio enim Episcoporum, secundum canones, atque usum veteris Ecclesiae, non debet fieri, nisi ob Ecclesiae necessitatem, vel majorem utilitatem: neque enim institutae sunt Ecclesiae propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autem quotidie translationes fieri videmus ea solum de causa, ut Episcopi vel honore, vel opibus augeantur.* Aliam quoque, adversus translationes, Cardinalis superaddidit rationem, desumptam ex magno animarum detrimento: *praesertim quum id sine animarum detrimento fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet. Neque enim Episcopi Ecclesias diligunt, quas brevi se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant.* Quum autem *Clemens* Pontifex ad hoc caput rescripserit per haec verba: *Nos cum difficultate transferimus: et non defuimus monere Principes per Nos, et Nuntios nostros*: potest exinde erui, quod apposite ad hujusmodi postulatum respondeatur. Qui enim desiderium suum prodit ad aliam Ecclesiam commigrandi, monendus est, oportere omnino, ut Ecclesiae necessitas, aut utilitas id suadeat; neque vero a Pontifice, aut a Congregatione Consistoriali admitti probarique translationem ad aliam Ecclesiem, nisi, praeter demonstratam causam, Episcopus transferendus plures annos priori Ecclesiae praefuerit, et nisi simul constet, quam bene de ipsa meritus fuerit: in quem finem etiam, quum res est de translationibus, Congregationi Consistoriali exhibentur articuli, super quibus examinandi sunt testes. Celebre est Regium Decretum in Hispaniarum Regnis anno 1656. evulgatum, quo Rex omnibus Consiliariis suis interdixit, ne sibi essent auctores rogandi Pontificem, ut transferret Episcopum a minori ad majorem Ecclesiam, ad quam ipse nominandi jure potiretur, nisi postquam Episcopus octo, vel decem annos priori Ecclesiae laudabiliter praefuisset. Adeantur *Fermosinus ad rubricam et titulum de translatione Episcopi quaest.* 3. *Cap. Licet in tantum, num.*15. *et* 16. de Sanctis *in Examine Consistoriali cap.*13. *num.*165. Illud itidem animadversione dignum est in hac translationum materia, quod, licet Cardinales, qui aliquem Episcopatum obtinent, eodem se abdicare permittantur absque rigorosa causae probatione, quotiescumque ad residendum in Romana Curia sese conferre velint, proprio sibi munere perfuncturi, ut scilicet opera consilioque praesto sint Romano Pontifici, veluti expedit *Fagnanus in Cap. Nisi cum pridem, n.*57. *de renunciatione*; si tamen ad alium Episcopatum non suburbicarium transferri postulent, de ipsorum translatione agendum est in Congregatione Consistoriali, et in ea probandae sunt translationis causae, et quidquid praeterea opportunum est, ad hoc ut ipsa Congregatio valeat consulere Pontifici, ut petitam translationem auctoritate sua indulgeat. Inter Acta ipsius Congregationis Consistorialis duo extant De-

creta, eadem die, nimirum 30.Junii 1655.edita, quorum alterum est de Cardinali *Jo:Stephano Donghio*, qui, quum Adjacensis Ecclesiae in Corsica esset Episcopus, ejusque caeli gravitatem, atque intemperiem ferre non posset, ad alium Episcopatum trasferri se expetebat. Congregatio autem censuit, *si Sanctissimo Domino Nostro visum fuerit, eumdem, a vinculo praedictae Ecclesiae Adjacensis absolutum, transferri posse, praesertim quod insigni rerum agendarum domi forisque dexteritate et prudentia collecta, et, quod caput est, magno domus Dei zelo, alteri Ecclesiae perutilis futurus esse videatur*. Alterum est de Cardinali *Caesare Facchinetto*, qui quum et ipse affecta valetudine laboraret, et habituales morbos Senogalliae, ubi sedebat Episcopus, contraxisset, pro translatione ad aliam Ecclesiam rogaverat. Itidemque Congregatio censuit, *si Sanctissimo Domino Nostro ita videbitur, adesse causas absolvendi praedictum Eminentissimum Dominum Cardinalem* Facchinettum *a vinculo, quo praedictae Ecclesiae Senogallien. tenetur, et ad aliam transferendi, praesertim quod in regimine prioris Ecclesiae, quantum per valetudinem licuit, ita laudabiliter se gesserit, ut omnino dignus videatur, qui ad aliam Ecclesiam transferatur, apud quam, Deo dante, meliori valetudine utens, novos, et uberiores fructus in vinea Domini faciat*. Plurima hujusmodi Decreta, quae nullo negotio congeri possent, praetermittuntur. Adeo verum est, quod innuit *Van-Espen Jur. Eccles. Univ. tom.1. part.1. tit. 15. cap.4. num. 22.* nihil plane immutatum esse circa translationum disciplinam, in eo quod pertinet ad potissimam illarum causam; quod perinde est, ac dicere, quoad necessitatem, et utilitatem Ecclesiae, *Porro licet mutata nonnihil sit disciplina quoad ipsam translationis formam, semper tamen mansit, et manebit inconcussa Patrum regula, quod nonnisi necessitate, aut utilitate cogente, translationes Episcoporum fieri possint; nec minus hodie, quam aetate Sanctorum Patrum, culpabiles sunt Episcopi, qui avaritia, aut ambitione ducti, de una Ecclesia migrant ad aliam*.

VI. Percurrentibus nobis veteres relationes, quaedam occurrerunt postulata, occasione translationum hujusmodi, ab Episcopis proposita, quibus Congregatio Concilii opportuna responsa, a summis deinde Pontificibus comprobata, exhibere non destitit: quorum aliqua heic a nobis indigitabuntur eo consilio, ut vel praedicta postulata non amplius proponantur, vel, si ea proponi contingat, in promptu sit tutam eisdem responsionem aptare.

VII. In nonnullis relationibus Episcoporum, qui ab una ad aliam Ecclesiam translati fuerant, proposita legitur quaestio quoad fructus prioris Ecclesiae; nimirum, ad quam usque diem liceat Episcopo translato percipere fructus, ac reditus Ecclesiae, a qua discedit. Quaestionis nodus in eo situs est, ut definiatur tempus, quo prior Ecclesia re ipsa vacare dici possit. At, quum jam decretum fuerit, eamdem eo temporis articulo vacare, quo Pontifex in Consistorio Episcopum a vinculo prioris Ecclesiae solutum pronunciat, quamvis necdum Litterae Apostolicae super provisione alterius Ecclesiae, ad quam transfertur, expeditae fuerint, ideoque hujus possessionem apprehendere nequeat; hinc necessario sequitur, licere Episcopo reditus prioris Ecclesiae percipere usque ad illud tantummodo temporis momentum, quo a summo Pontifice in Consistorio ab illius vinculo absolvitur: si quos vero fructus post illud tempus decursos perceperit, ab eosdem restituendos omnino teneri. Sane temporis punctum, quo inducitur prioris Ecclesiae vacatio, definitum fuit a Congregatione Concilii, post maturum examen: in quadam resolutione, quae confirmata fuit ab *Urbano* Papa VIII. per Apostolicas Litteras datas die 20. Martii 1625. et impressas post Tractatum *Barbosae de officio et potestate Episcopi, editionis Lugdunensis, pag. 111. Ecclesiam, a qua Episcopus de suo consensu transferetur, ab eo tempore vacare, quo idem Episcopus ab illius vinculo, in nostro, et pro tempore existentis Romani Pontificis Consistorio, absolvitur, etiam ante explicationem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam secundae Ecclesiae possessionem*. Quod vero dictum est, Episcopum posse prioris Ecclesiae fructus usque ad praeindicatum tempus percipere, ad eorum autem restitutionem teneri, si quos exinde decursos perceperit, id ex ipsa profluit naturali ratione: nec enim justum est, ut is fructus habeat, qui legitimo ad id titulo destituitur; uti recte animadvertit *Garcias de Beneficiis part.2. cap.6. num.41.* et cum ceteris Doctoribus prosequitur *Rigantius ad Regul.2. Cancellariae §.3. num.38. et39. tom.1.*

VIII. Quamvis *Urbani VIII.* Litterae per se satis clarae sint, ac perspicuae; nihilominus

plures quoad earum intelligentiam excitatae sunt controversiae, de quibus heic brevissime, quantum fieri poterit, dicturi sumus: sermonem redigentes ad ea, quae pertinent ad rem praesentem, nimirum ad postulata per Episcopos in relatione status Ecclesiarum proposita, quibus dum rescriberetur, opportunum exhibitum fuit responsum.

IX. Declarat *Urbanus* in supra relatis Apostolicis Litteris, Ecclesiam vacare ab eo tempore, quo Episcopus ab ejusdem vinculo fuit in Consistorio solutus. Hinc ortum est dubium, an, si quod Beneficium in ejus Ecclesiae dioecesi vacaverit post praefatum tempus, nondum expeditis litteris super provisione alterius Ecclesiae, ad quam transfertur, minusque capta istius possessione, possit Episcopus illud conferre. Super quo tribunalia constanter responderunt, quod, sicuti non licet Episcopo suos facere fructus, qui post solutum in Consistorio vinculum spiritualis conjugii excurrunt, ita nec ipsi integrum est Beneficia conferre ex eo tempore vacantia; quae nimirum debent perinde censeri, ac si vacassent, ipsa Sede Episcopali vacante. Ejusdem judicata, non quidem revera a Congregatione Concilii ad Episcoporum consultationes respondente, sed ab aliis Romanae Curiae tribunalibus prolata, indicantur a *Rigantio cit. loc. in suo Examine Consistoriali cap.5.num. 25.et seq.*

X. Ad relationes vero status Ecclesiarum, responsaque iisdem exhiberi solita, proprie spectat inquisitio illa, cujusnam sit, Ecclesiam, universamque dioecesim administrare per id temporis spatium, quod inter solutionem vinculi in Consistorio peractam allatumque de secuta jam hujusmodi solutione nuncium, intercedit: neque enim defuerunt, qui suspicarentur, Ecclesiam atque dioecesim sub nullius regimine tunc esse; propterea quod nequeat illud residere apud Episcopum, cujus spirituale vinculum jam in Consistorio a summo Pontifice solutum fuit; nec etiam illud sibi vindicare valeat Capitulum, quod, donec praefati vinculi solutionem ignorat, incognitam quoque habet Ecclesiae vacationem. At, si percurrantur tum Congregationis resolutiones, tum Breve *Urbani* eas confirmantis, cogetur quisque fateri, opportune provisum fuisse, ne enuntiatum incommodum oriatur; quod scilicet nullus sit, qui medio tempore inter solutionem vinculi, et allatum de ea nuncium, regimen et administrationem Ecclesiae gerat: in iis quippe cautum statuumque legitur, jurisdictionem penes Episcopum esse debere, quousque nunciatum ipsi fuerit, rescissum jam in Consistorio fuisse vinculum, quo is Ecclesiae obstringebatur: eo autem nuncio ad ipsum perlato, abdicare illico se debere exercitio cujuscumque jurisdictionis, hancque universam in Capitulum transferri: *Posteaquam vero ex testimonio, seu documento Secretarii sacri Collegii, vel alio modo, hujusmodi absolutionis notitiam Episcopus translatus habuerit, illico cum exercitio ordinariae jurisdictionis abstinere debere, eamque in Capitulum transire; ita ut statim Capitulum eadem jurisdictione uti, Sedem vacantem publicare, atque Officialem, seu Vicarium, ad dicti Concilii praescriptum, constituere possit, et debeat.* Neque ex eo, quod Episcopo prorogetur jurisdictionis exercitium ad illud usque tempus, quo noverit, suum cum Ecclesia spirituale conjugium diremptum fuisse, contendi ullo modo potest, praedictam quoque apud ipsum manere facultatem conferendi Beneficia, quae eodem intermedio tempore vacare contingat: jurisdictio enim ad dioecesis regimen necessaria in suspenso manere nequit; at contra nil prohibet, quominus Beneficiorum collatio differatur, donec de illis disponat is, ad quem pertinet Beneficia Rectore viduata, Episcopali Sed vacante, conferre.

XI. In Decretali *Si Episcopus, de supplenda negligen. Praelator. in 6.* cautum est, ut, si Episcopus paganorum, aut schismaticorum captivus fiat, in Capitulum transeat Ecclesiae administratio, eousque tamen retinenda, quoad Capitulum ipsum opportunam ea de re notitiam perferri curaverit ad Sedem Apostolicam, cui reservatum est ea praescribere, quae deinceps agenda erunt; quemadmodum colligitur ex illis verbis: *donec per Sedem Apostolicam, cujus interest Ecclesiarum providere necessitatibus, super hoc per ipsum Capitulum, quam cito commode poterit, consulendam, aliud contigerit ordinari*, ut scite expendunt Doctores *in praecitat. textum*. At id minime locum habet, ubi Episcopus, quamvis ab hostibus captus fuerit, in ea tamen conditione versatur, ut et a dioecesanis litteras accipere, et suis ipse recurrentibus epistolis opportuna ad rectum dioecesis regimen mandata indicere valeat: uti sapienter decrevit Congregatio Concilii in causa *Hiberniae Admi-*

nistrationis Ecclesiarum, proposita, et definita die 7. Augusti 1683. Quod tunc propositum fuit dubium, sequens est: *An casu, quo Episcopus ab haereticis captus detineatur, non ita tamen arcte custoditus, uti ipsi, ejusque dioecesanis, facile non sit, saltem per litteras, inter se agere, ejusdem Episcopi jurisdictio intelligatur suspensa, et ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis devoluta*. Responsum autem fuit: *Jurisdictionem non esse suspensam*. Ex quo sane exemplo evincitur, omnem ab Apostolica Sede adhiberi curam, ne dioeceses recto opportunoque regimine destituantur, sive Sedes per Episcopi obitum vacet, sive quolibet alio ex capite populus suo Pastore careat; simulque eamdem huic methodo firmiter adhaerere, ut penes superstitem Episcopum sit administratio, rerumque omnium cura, quousque valeat is Ecclesiae praeesse, et donec hujus regimen alteri committi valeat.

XII. Et huc usque deducta confirmari posse videntur ex his, quae a nobis statuta sunt in nostris Litteris Apostolicis expeditis die 26. Januarii 1753. et transmissis ad Venerabiles Fratres Episcopos, Apostolicos Vicarios Indiarum Orientalium, quasque heic referre, uti dicitur, per transennam, non inopportunum esse existimamus, etsi animus sit eas inserendi in quartum tomum nostri Bullarii. Hi Apostolici Vicarii, Ordine, et charactere Episcopali sunt decorati. Nonnulli habent coadjutorem cum futura successione; nonnulli dicto coadjutore carent: et quando aliquis ex his vitam cum morte commutabat, non erat, qui regeret populum defuncto commissum, et longum tempus erat expectandum, antequam novus Apostolicus Vicarius in Urbe eligeretur; in loco enim, qui a defuncto Vicario regebatur, nec Canonici, nec utplurimum Clerus reperiebatur, qui ad electionem Vicarii Capitularis procedere posset. Ad avertenda itaque imminentia mala, statuimus, quemcumque Vicarium Apostolicum Indiarum Orientalium, carentem coadjutore cum futura successione, debere ex Clero seculari, vel Regulari, eligere Vicarium Generalem habilem atque idoneum, qui tamquam Apostolicus delegatus, eveniente obitu Vicarii Apostolici, regimen et gubernium assumat Apostolici Vicariatus usque ad captam Vicariatus Apostolici possessionem a novo Vicario Apostolico per Sedem Apostolicam constituendo: praedictoque Vicario Generali concessimus omnes et singulas facultates, quae Vicariis Capitularibus cujuscumque Cathedralis Ecclesiae, Sede vacante, de jure competunt, necnon usum et exercitium earum facultatum, quibus Apostolicus Vicarius Episcopus, dum vivebat, utebatur, iis tantum exceptis, quae requirunt Ordinem, et characterem Episcopalem, vel non sine sacrorum Oleorum usu exercentur; et urgente necessitate, praedicto Vicario Generali potestatem dedimus consecrandi Calices, et Patenas, atque Altaria portatilia, cum sacris tamen Oleis ab Episcopo benedictis: ut ex benigna lectura Litterarum Apostolicarum supra memoratarum aperte colligi potest.

XIII. At, ad institutum redeundo, ex saepe memoratis *Urbani VIII.* Litteris recte deducitur, prioris Ecclesiae fructus ab Episcopo percipi non posse, postquam ab illius vinculo fuerit in Consistorio absolutus. Tribunalium autem judicata superaddunt, nec ipsi licere disponere de Beneficiis, quae vacare contigerit, postquam in consistorio spirituale illud conjugium fuerit dissolutum. At fatendum est, easdem Apostolicas Litteras de Episcopo loqui, qui in translationem suam consenserit: *a qua Episcopus de suo consensu transferetur*: neque praeterea dubitandum, quin valde rationi consonum sit, ut, quae de beneficiis prodierunt tribunalium judicata, in ea pariter hypothesi recte procedant, qua Episcopus sciens, et vel expresse, vel tacite consentiens, ad aliam Ecclesiam transferetur: tunc enim, cum hinc confluat scientia, et consensus Episcopi, qui est transferendus, illinc enodatio vinculi, quo is priori Ecclesiae obstringebatur, nihil plane desideratur eorum, quae ad prioris Ecclesiae vacationem sunt necessaria; quamvis certa notitia de jam secuta spiritualis conjugii solutione ad Episcopum non pervenerit, nec is novas Bullas expediverit, multoque minus alterius Ecclesiae possessiones nactus fuerit. Si vero hujusmodi vinculi solutio fiat, inscio plane Episcopo, isque ad aliam Ecclesiam transferatur sine praevia sua scientia, aut consensu; non videtur locus amplius esse posse dispositioni Brevis *Urbani*, aut praeindicatis tribunalium judicatis: sed non obstante saepe memorati vinculi dissolutione in Consistorio peracta, videtur potius Episcopus tum recte fructus percipere, tum etiam valide Beneficia conferre posse, quousque, sibi nunciata vinculi enodatione, suum ipse consensum eidem accomodaverit, vel,

eo denegato, summus Pontifex, justis urgentibus causis illius consensus defectus suppleverit, volueritque, ut peracta ad alteram Ecclesiam translatio suum sortiatur effectum. Quaestiones hasce expendunt Barbosa *de officio et potestate Episcopi part. 3. alleg. 119. num. 7. et seq.* et de Sanctis *in Examine Consistoriali cap. 5. num. 41. et seq.* ubi collecta legi possunt quaecumque in hanc rem ab aliis tradita sunt. Verum nos ab hisce controversiis abstinebimus: quamvis enim aliis temporibus exempla non defuerint translationum Episcoporum, absque eorum consensu peractarum, hae tamen subinde interdictae fuerunt; ut patet ex monumentis erudite collectis a *Christiano Lupo in canon. 13. Dictatus* S. Gregorii VII. Quamobrem, quum juxta vigentem disciplinam translationes nunc minime fiant, nisi praevia scientia, et consensu Episcopi, qui ab una ad aliam Ecclesiam est transferendus, supervacaneum est praeindicatae quaestionis examen instituere.

XIV. At, si inutile est de praememorata controversia disputare, abs re tamen videri non debet sequentem expendere, alias in Poloniae Regno excitatam, ubi, ex ejusdem Regni sistemate, frequentiores contingunt Episcoporum translationes. Illic siquidem antiquitus ea obtinuerat consuetudo, ut, dum a Rege tenuioris, et inferioris Ecclesiae Episcopus ad pinguiorem, digrioremque Sedem nominabatur, futuro sibi in prioris Episcopatus regimine successori relinqueret fructus omnes, qui maturaverant ex eo die, quo fuerat ad digniorem Episcopatum nominatus: sed, quum quidam subinde sibi licere putaverint utriusque Episcopalis mensae fructus colligere; nonnulli Episcopi in relatione status suarum Ecclesiarum, et ipse quoque Rex, per Apostolicum Nuncium, vehementer postularunt, ut a Sancta Sede statueretur, translatum Episcopum, adeptis sibi fructibus secundae Ecclesiae, debere omnino successori dimittere fructus primae Ecclesiae a die suae nominationis maturatos.

XV. Assumpto per Congregationem Concilii, ex Pontificis jussu, hujusce quaestionis examine, mandavit eadem *Prospero Fagnano* insigni Canonici Juris perito, et tunc eidem Congregationi a Secretis, ut sententiam suam ea de re exponeret. Ipse autem, ad trutinam revocato articulo, an Episcopus ad alteram Ecclesiam nominatus, percipere, ac sibi recte acquirere posset prioris Ecclesiae fructus ex eo tempore maturatos, quo ipse ad alteram Ecclesiam nominatus fuerat, duas posuit, distinxitque facti species: quarum altera haec est: *Aut Episcopus nominatus, ante admissam nominationem per Papam, non solum percepit, sed etiam consumpsit fructus* (prioris videlicet Ecclesiae), *ita ut non extent; et non videtur arctandus ad solvendam illorum aestimationem: quia injustum esset, ut teneretur restituere fructus, quos percipit, et consumpsit non solum ut bonae fidei possessor, sed etiam ut dominus, et verus Episcopus illius Ecclesiae; et alioquin videretur liberatus a vinculo Ecclesiae suae per solam Regis nominationem*: altera vero sequentibus verbis concepta est: *Aut vero Episcopus nominatus a Rege fructus nondum consumpsit* (loquitur itidem de fructibus primae Ecclesiae); *sed illi adhuc extant; et tunc forte absonum non esset, ut illos dimitteret successori*.

XVI. At *Fagnani* sententiam minime receptam fuisse oportet. Siquidem datis ea de re litteris ad Nuncium Apostolicum, ut opportunas notitias exquireret ab Episcopis, quorum major prudentiae opinio in eo Regno esset, hisque demum ad Vrbem allatis, quum animadversum fuerit, malum omne promanare ex cupiditate eorum, qui ad alteram Ecclesiam nominati, minime curabant prioris administrationem relinquere, et Apostolicas litteras suae translationis expedire, ut diutius frui possent proventibus utriusque Episcopatus; prioris videlicet, quia nondum fuerant a vinculo, quo ei alligabantur, per sedem Apostolicam absoluti; alterius autem, propterea quod, juxta Regni consuetudinem, ex die secutae vacationis, fructus omnes in futuri Praesulis commodum asservabantur; quumque insuper deprehensum fuerit, ex hoc ipso aliud profluere absurdum, ut nimirum Episcopus ad priorem illum Episcopatum nominatus, protraheret Apostolicae Sedi suam exhibere nominationem, ac provisionis litteras expedire, eo quod praedecessor Episcopus omnes priores Ecclesiae fructus jam perceperat, et aut consumpserat, aut secum ad alteram Ecclesiam transtulerat: summus Pontifex *Vrbanus VIII.* edito Decreto constituit, ut, si in posterum Cathedralis aliqua Ecclesia in Regno Poloniae quatuor tantum mensibus, vel breviori temporis spatio vacasset, liceret quidem novo Episcopo fructus hujusmodi vacationis tempore maturatos sibi habere, juxta veterem Regni consuetudinem; at, si Ecclesia

ulterius vacasset, nec integro quadrimestre datus ipsi fuisset Sponsus, et Pastor, tunc qui a quarto mense fructus maturarent, nulla alia facta declaratione, statim intelligerentur, non quidem novo Episcopo, sed certis quibusdam piis operibus in Decreto designatis addicti. Quo sane Decreto praeindicatis duobus incommodis fuit efficaciter consultum. Etenim, animadversa illius lege, Episcopus minori Ecclesiae praefectus, si a Rege ad majorem nominetur, solicitam dabit operam, ut suam nominationem quamprimum exhibeat, ad hoc ut novae Ecclesiae sibi designatae provisionem a Sede Apostolica impetrare, ac Bullas expedire possit; sciens nimirum, novae hujus Ecclesiae fructus sibi dumtaxat relinqui ad quartum usque mensem a die illius vacationis: qui vero fuerit ad eam Ecclesiam nominatus, ex qua Episcopus ad aliam transfertur, haud negliget quantocitius Bullas obtinere; sciens et ipse, obnoxium se esse sanctioni praeindicati Decreti, quoties expeditionem suam protulerit ultra quadrimestre a die vacationis, hoc est a quo die antecessoris sui translatio in Consistorio admissa fuerit.

XVII. *Vrbani VIII.* Decretum est hujusmodi, exscriptum *ex lib.* 12. *decret. pag.* 234. *et seq.* *Quum in Regno Poloniae, ubi excrebrae sunt Episcoporum translationes, jamdiu inoleverit abusus, ut Episcopus ad aliam Ecclesiam transferendus, de industria differat se a prima Ecclesia liberare, ac litteras Apostolicas suae translationis expedire, ut eo diutius utriusque Episcopatus fructus assequatur: prioris nempe, cujus vinculo nondum a Sede Apostolica exsolutus est; et posterioris, ad quem transfertur, cujus fructus universi, a die vacationis Ecclesiae sibi integre reservantur; quumque inde etiam fiat, ut successor in Episcopatu, unde ille translatus est, et negligat et ipse suae provisionis Bullas expedire, quippe quum intelligat, se diu subiturum Ecclesiae onera universa absque illis fructibus, quos omnes praedecessor Episcopus aut ante translationem consumpsit, aut ad aliam Ecclesiam secum asportavit: Sanctissimus Dominus Noster hujusmodi corruptelam, quae cedit in grave Ecclesiarum in spiritualibus ac temporalibus detrimentum, pro Pastorali ejus solicitudine, ac zelo, magnopere cupiens de medio sublatum iri, ex sacrae Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sententia, statuit atque decrevit, ut si qua Cathedralis Ecclesia intra fines Regni Poloniae deinceps vacaverit spatio quatuor mensium dumtaxat, vel infra, liceat quidem Episcopo successori sibi fructus vindicare pro rata temporis vacationis hujusmodi, juxta antiquam illius Regni consuetudinem; verum, si infra praedictum terminum Ecclesia de Pastore non fuerit provisa, fructus pro rata illius temporis, quo Sedes post quartum mensem vacabit, nullatenus successori, sed integre Fabricae illius Ecclesiae, quatenus indigeat, alioquin Sacristiae illius, absque alia declaratione, applicati censeantur: et ejusdem Ecclesiae Capitulum, cui Sanctitas Sua hac in parte necessariam facultatem impertitur, omnino curare debeat, ut applicatio hujusmodi quamprimum sortiatur effectum. Quod si et Sacristia sufficienter instructa reperiatur, liceat eidem Capitulo, consulto tamen prius Episcopo successore, ac praevia illius approbatione, hujusmodi fructus in alios pios usus pro loco, et tempore utiliores insumere, non obstantibus constitutionibus Apostolicis, statutis, consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae die 23. Decembris 1624.* His autem *Vrbani VIII.* monumentis, quae superius *num.* 7. *et* 10. et in praesenti attulimus, aut adimitur Episcopis occasio postulata proponendi, ut super hujus generis quaestionibus edoceantur; vel certe quidem iisdem propositis planus Congregationi, et tutus subministratur rescribendi modus.

CAPUT XVII.

De Postulatis respicientibus absurda quaedam, seu scandala e Dioecesi eliminanda.

A Postulatis, ad ipsasmet Episcoporum personas pertinentibus, gradum nunc facimus ad alia, quae dioecesis regimen, administrationemque attingunt. Haec inter illud primo loco recensendum est, quo petitur, ut aliqua scandala dioecesim inficientia auferantur. Nos autem ea mente haud sumus, ut heic tractatum veluti elucubrare velimus ad indicandas regulas, quae sequi debeat Praesul, ut singulares personas emendet, atque coerceat, quae in varia delicta, errataque prolabi consueverunt. *Ludovicus Abelly* Episcopus Ruthenensis Librum edidit inscriptum *Episcopalis sollicitudinis Enchiridion*; in cujus postrema parte, quae inscribitur *de Virtutibus, quae Episcopum maxime decent*, summo studio collegit, et Divinarum Scripturarum textus, et dicta Patrum, quibus dirigitur

Episcopus, atque edocetur, qua ratione se gerere debeat, dum eos corripit, punitve, qui reprehensione, vel animadversione digni reperiuntur. Celebris est Sancti *Gregorii* Liber *Regulae Pastoralis*, quo tum omnia complectitur, explanatque, tum demisso plane animo haec de se loquitur *in fin. Dum monstrare, qualis esse debeat Pastor, invigilo, pulchrum depinxi hominem pictor foedus; aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor.* Quae verba expendens Cardinalis *Baronius ad annum Christi* 590. haec habet: *Eo se vinculo arctius obstringere voluisse videtur, ut, quae alios scribendo docuisset, primus ipse opere implere satageret, exemplar sibi optimi Pastoris velut in tabula pictum ob oculos ponens, ut se ipsum in eamdem imaginem transformaret.*

II. Nostrum hoc institutum atque propositum publicos quosdam spectat, gravesque abusus, quibus humanae leges opportunum adhibere remedium possunt, ac debent, juxta doctrinam *S. Thomae* 1.2.*qu.*91. *art.*4.*in corpore*: *Lex humana non potest omnia, quae male fiunt, punire, vel prohibere: quia, dum auferre vellet omnia mala, sequeretur, quod etiam multa bona tollerentur, et impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conservationem humanam. Vt ergo nullum malum improhibitum, et impunitum remaneat, necessarium fuit, supervenire legem divinam, per quam omnia peccata prohibentur*: quod ipsum disertius declarat *art.*2. *qu.* 96. *Lege humana non prohibentur omnia vitia, a quibus virtuosi abstinent, sed solum graviora, a quibus possibile est majorem partem multitudinis abstinere, et praecipue quae sunt in nocumenta aliorum, sine quorum prohibitione societas humana conservari non posset.* Haec autem sunt, quibus Episcopi in suis postulatis remedium exposcere consueverunt; quibusque nihil accommodatius afferri potest, quam modos indigitare, quos alii probi, sapientesque Ecclesiarum Pastores ad eadem eradicandam secuti sunt.

III. Quotiescumque res fuit de Religione, ac Fide Catholica, quae in periculum et discrimen adduci visa est, seu quum actum est de publico propulsando scandalo, quo populi mores palam inficiebantur; postquam Sancti Praesules, quantum in ipsis positum erat, hujusmodi periculis, et corruptelis propulsandis adlaborarunt, non neglexerunt secularem Principem appellare, ejusdem zelum ardentioribus studiis excitantes adversus errorem, qui dioecesim vel jam invaserat, vel prope erat ut invaderet, seu adversus publicum scandalum ipsa in dioecesi invalescens. In Bibliotheca Patrum *tom.*4. *edit. Lugdun.* insertum est praeclarissimum *Julii Firmici Materni* commentarium *de errore profanorum Religionum*, ad Constantium, et Constantem *Augustos*, tantopere commendatum a Cardinali *Baronio ad annum Christi* 337. in quo summa adhibita eloquentiae vi auctoritatem potestatemque obtestatur *Constantii*, et *Constantis* Imperatorum, ut nihil intentatum relinquant, quo idololatria a *Constantino* Magno eorum parente profligata, post ejus obitum, Romana in Urbe, vel alio quolibet in loco nequaquam vires reciperet. Exscriptum legitur in *Gratiani* Decreto pulcherrimum illud *S. Isidori* effatum: *Potestates necessariae non essent, nisi ut, quod non praevaleat Sacerdos efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc impleat per disciplinae terrorem. Saepe per regnum terrenum caeleste regnum proficit; ut qui intra Ecclesiam positi, contra Fidem, et disciplinam Ecclesiae agunt, rigore Principum conterantur; ipsamque disciplinam, quam Ecclesiae humilitas exercere non praevalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat*: quemadmodum videre est *Can. Principes*, 23. *quaest.*5. Ipsique Tridentini Concilii Patres, saluberrimo illo opere jamjam ad finem properante, non dubitarunt monere Principes *ad operam suam ita praestandam, ut, quae decreta sunt, ab haereticis depravari, aut violari non permittant, sed ab his, et omnibus devote recipiantur, et fideliter observentur.*

IV. Publicis offensionibus et scandalis consultissimum aliquando remedium adhibuit Ecclesia studens criminosis quibusdam actionibus alias substituere rectas, caelestique praemio dignas, atque ita Religionem impietati subrogavit, sanctaque inducta metamorphosi, quod improbum erat, in bonum immutavit. Nemo non scit, quid essent Lupercalia, quae ab Evandro, ut ferebatur, instituta mense Februario celebrabantur. Vt autem probabilis fert opinio, a *S. Gelasio I.* Pontifice seculo quinto proscripta fuerunt, subrogata in ipsorum locum pia supplicatione, quae festo die Purificationis *B. Mariae Virginis* ab Ecclesia habetur: qua de re sermonem nos ipsi habuimus *in historia memoratae Festivitatis*. Assumptum hoc ipsum comprobant tum id, quod ab aliis quoque animadversum est,

de quibusdam Gentilium, Hebraeorumque ritibus, quos Ecclesia sanctificatos adoptavit, quo faciliorem illius viam sternere ad veri Numinis cultum amplectendum; tum etiam innumerae res profanae, quae olim ethnicae superstitioni inservierunt, deinde vero in sacros Ecclesiarum usus, et ornamenta translatae fuerunt: ut novissime multa eruditione demonstravit *Joannes Marangonius* in suo Opere Romae impresso sub annum 1744. Eademque pia Mater Ecclesia, humanae infirmitati indulgens, minime recusavit certas quasdam consuetudines, quae antea apud paganos idololatras in usu erant, dum ethnicam superstitionem sequebantur, quoad fieri poterat, retinere, iisdemque jam Christi Fidem amplexis permittere; dummodo eadem exinde facientes, quae antea praestiterant, longe aliud hujusmodi actionibus objectum, finemque statuerent. Hanc agendi rationem secutus est *S.Gregorius epist.76. lib.*11. *Oper.t.*2.*col.*1176. *et seq.* dum per *Augustinum*, reliquosque sanctos, in Britanniam ablegatos, Christi Fidem in Anglorum gentem invexit: *Et, quia boves solent in sacrificio daemonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua solemnitas immutari; ut die dedicationis, vel natalitiis Sanctorum Martyrum, quorum illic Reliquiae ponuntur, tabernacula sibi circa easdem Ecclesias, quae ex fanis commutatae sunt, de ramis arborum faciant, et religiosis conviviis solemnitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esum suum animalia occidant, et Donatori omnium de saturitate sua gratias referant: ut, dum eis aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant.* Loquitur quidem certe *S.Gregorius* de nuper ad Fidem conversis; sed quae ab ipso affertur ratio, vel iis commode aptari potest, qui, quamvis in Christi Fide nati, educatique fuerint, adduci tamen non possunt, ut instituta quaedam perversa, et scandali plena, eorumque animabus exitiosa, derelinquant: unde optimum erit, si, exteriori actione retenta, detur opera, ut factum ipsum, intentionis rectitudine, alioque fine eidem praestituto, veluti emundetur, sanctumque efficiatur: *Nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse, non dubium est; quia is, qui locum summum ascendere nititur, necesse est, ut gradibus, vel passibus, non autem saltibus, elevetur.*

V. Multa denique patientia utentes Ecclesiae Praesules, nec unquam omittentes, opportunis oblatis occasionibus, in publica crimina invehi, atque etiam, quantum fas erat, canonicis poenis animadvertere, temporis beneficio id a Deo consecuti sunt, ut eradicata conspicerent vitia, quae hominum providentia nunquam existimasset fore, ut debellari, evellique possent. Satis superque perspectum est, quid essent *Faidae*, de quibus *superiori lib.*11.*cap.*11.*num.n.*9. privatorum nempe inimicitiae, instar habentes privati belli, quo vastabantur omnia. *Alexander III.* Pontifex in Concilio Lateranensi, vehementiori, quo potuit, studio hac de re cum Episcopis egit, ut hi populos ad pacem allicientes, hujusmodi scandalum radicitus evellerent: *Praecipimus, ut Episcopi, ad solum Deum, et ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium, et auxilium praebeant.* Verum, quum satis superque prospexisset, malum hoc adeo invaluisse, ut nullo modo sperari posset, illud uno veluti ictu eradicatum iri, ad id conversus est, ut tempora statueret induciarum, quae essent religiosissime inter inimicos servandae, ab Adventu Domini in octavam usque diem post Epiphaniam, et a Septuagesima ad integram Octavam Paschae; quemadmodum videre est *in Cap.Treugas*, *de treuga et pace*, quod scilicet Caput ad hujusmodi, *Faidas*, seu privata bella pertinet: *Nec enim intelligi possunt de bellis: quae si justa sint, quocumque tempore tentanda sunt; si injusta, nullo*: uti animadvertit Cironius *ad titulum Decretalium de treuga, et pace*. Quamvis autem, eo adhibito remedio, haud statim datum fuerit ad optatum finem pertingere; tamen, quum ignis, veluti superinducto cinere, tantisper coopertus fuerit, subinde progressu temporis per Dei gratiam penitus extinctus est.

VI. Celebre est exemplum purgationum vulgarium, nimirum candentis ferri, transitus per prunas ardentes, aliorumque ejusmodi experimentorum, quae olim in morem inducta fuerant ad alicujus innocentiam ostendendam. Exempla haec pererudite collegit *Juretus super epist.*74. Ivonis *Carnotensis*. Haud omiserunt Patres illa oppugnare, veluti experimenta, et pericula, quibus Deus ad miracula tentabatur; uti recte expedit *S.Thomas* 2.2.*quaest.*95.*art.*8. quin immo Ecclesia, compluribus editis sanctionibus, eadem interdixit; quemadmodum videre est in toto titulo Decretalium *de purgatione vulgari*. Permansit nihilominus in Italia nostra, et

praesertim Florentiae ejusmodi abusus; veluti deprehenditur ex eo, quod tentatum fuit, exeunte decimo quinto seculo, in celebri causa *Hieronymi Savonarolae*. De his purgationibus vulgaribus nos etiam ipsi verba fecimus *in nostro lib.3.de Canonizat.Sanctor. cap.33. num.3.* Nostris autem temporibus, quae Dei miseratio est, nullum superest harum rerum vestigium. In Westphaliae regionibus ea supererat corruptela, ut in sagas, atque veneficos inquireretur, eos dejiciendo in aquam frigidam, ita manibus pedibusque ligatis, ut, quum natare non valerent, si submergerentur, innocentes censerentur, si vero supernatarent, pro reis haberentur. At id ipsum quoque nunc de medio sublatum, et a Judicibus hujusmodi experimenta proscripta fuerunt; veluti, post *del Rio*, et *Zypaeum*, testatur *Van-Espen Jur. Eccles.Univ. part.3. tit.8. cap.4. num.39.*

VII. Torneamenta, ludi quidam erant, gladiatoriis haud absimiles; plerumque enim in iis homines interfici contingebat. Vetuit eadem *Constantinus in lege unica Cod.de gladiatoribus*. At nihilominus hoc malum ad novissimos usque Imperatores viguisse oportet, quum proscripta legantur torneamenta in Concilio Romano sub Innocentio II.*can.*14.atque iterum damnata noscantur in Remensi Synodo sub *Eugenio III. can.*12. ac denique in Concilio Lateranensi sub *Alexandro III. cap.*20. et in Decretalibus sub titulo *de torneamentis*. Ob eamdem ipsam causam, nimirum ob vitae discrimen dimicantibus impendens, gravioribus indictis poenis vetita fuit taurorum agitatio in Constitutione *S.Pii V.* quae est *num.* 48. et cui initium est *De salute*. Vt enim evincatur, in hujusmodi ludis pergrave subesse vitae periculum, satis superque sunt, quae leguntur in fragmentis cujusdam *Ludovici Monaldeschi* apud *Muratorium Rer.Italicar.Script.tom.*12.*pag.*535. et apud *Marangonium in Memoriis sacris, profanisque Amphitheatri Flavii Vrbis pag.* 54. Siquidem in quadam taurorum venatione Romae intra Amphitheatrum Flavium, vulgo dictum *Coloseum*, instituta anno 1332. duodeviginti equites ex nobilissimis Vrbis familiis enecati, novemque vulnerati fuerunt. Tam providae, atque animabus, corporibusque salubres sanctiones suo nimis diu caruerunt effectu, quum nihil ab instituto deflexum fuerit; at, quum id fuerit patienter latum, simulque nihil unquam praetermissum, quo earumdem sanctionum custodia urgeretur, res perducta est ad tolerabiliorem agendi rationem, juxta quam, si torneamenta fiunt, nonnisi praemissis opportunioribus cautionibus habentur, remoto, quoad fieri potest, humanae vitae periculo; uti etiam expendunt *Abbas*, et *Barbosa in Cap. 1.de torneamentis*, et post *Navarrum*, *Azorium*, aliosque perplures, *Schmalzgrueber ad praefatum titulum Decretalium de torneamentis*. In Hispaniarum quoque regnis, ubi adhuc viget usus agitationis taurorum, ita temperata res est, ut, dum venationes habentur, nihil plane praetermittatur ad praecavenda pericula hominum venationi sese exhibentium; neque vero permittatur festis diebus easdem instituere: quemadmodum neque ludi, Circenses dicti, juxta legem *Theodosii* quintam in Codice Theodosiano *de spectaculis*, celebrari poterant festis diebus: *Omni theatrorum, atque Circensium voluptate per universas urbes earumdem populi denegata*. Praeterea eidem taurorum agitationi interesse prohibentur Regulares. Itaque *Gregorius XIII.* et *Clemens VIII.* Pianae Constitutionis rigorem plurimum temperarunt; uti videre est apud *Thesaurum de Poenis Ecclesiast.part.*2.*verb.Ludos cap.*2.

VIII. Viget adhuc, quod sane moleste patimur, abusus bacchanalium: sic enim passim appellantur, nec forsan immerito, utpote quae ab ethnicorum festis in *Bacchi* honorem institutis originem ducere existimantur. Vt autem ea e Christiana republica eliminentur, et penitus aboleantur, optare quidem possumus, assequi vero, aut sperare vix possumus: adeo altas hujusmodi abusus, diuturni temporis decursu, radices egit. Nos Praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, pro viribus adlaboravimus, ut illius temporis scandala, si non penitus tollerentur, at saltem aliqua ex parte corrigerentur: quemadmodum videre est in nostra Constitutione incipiente *Inter cetera*, 45.*tom.*2.*nostri Bullarii*. Quumque, inter cetera, Christifideles excitaverimus ad preces Deo Optimo Maximo offerendas, ut ipse Ecclesiae suae adsit, quo tandem aliquando liceat, pacate, semotaque deterioris mali formidine, bacchanalia penitus abolere; sperandum est, fore, ut aliquando de bacchanalibus id accidat, quod factum supra memoravimus de Faidis, de purgationibus vulgaribus, aliisque pravis consuetudinibus, quae olim publice inter Christianos viguerunt, Ec-

clesiae Praelatis in eas vehementer quidem, sed diu frustra inclamantibus.

IX. Hisce potissimum viis atque rationibus sapientiores Ecclesiarum Praesules in emendandis populorum moribus institisse noscuntur. Neque tamen negari potest, quin, publico aliquo prodeunte scandalo, Episcopi semper ad summum Pontificem recursum habuerint, ut de certiori adhibendo remedio edocerentur, simulque ab ipso opportunis auxiliis juvarentur. *Quoniam Apostolica Sedes omnium Ecclesiarum mater esse ex ipso Veritatis ore cognoscitur, dignum est, ut, si quid uspiam dubitationis emerserit, quod ad animarum videatur pertinere negotium, ad ipsam, velut ad magistram, et quodammodo fontem caelestis sapientiae, recurratur; quatenus ex illo uno capite Ecclesiasticae disciplinae lumen prodeat, quo discussis ambiguitatum tenebris, totum corpus Ecclesiae perspicuo veritatis nitore clarescat.* Haec sunt ipsa verba *B.Petri Damiani in Opusculo septimo ad* S.Leonem IX. *Pontificem ante cap.* 1. *tom.* 3. *impressionis anno* 1743. Sicuti etiam inficiari nemo poterit, quin Romani Pontifices, utpote qui omnium Ecclesiarum necessitatibus occurrere consueverunt, opportunis perquisitis, demonstratis, exhibitisque remediis, cumulatissime, quantum in ipsis fuit, juvarint Episcopos, qui ad Apostolicam Sedem, tamquam unitatis centrum, et aliarum per Orbem Ecclesiarum magistram confugerunt. Quod ut sibi quisque persuadeat, licet alioquin meridiana luce clarius sit, inspiciantur uno veluti oculorum conjectu tot summorum Pontificum Epistolae Decretales, Constitutiones Apostolicae, Bullae, Brevia, quae maximam Bibliothecarum partem efformant, implentque Vaticanum Archivum. Insuper ipse qui datur aditus cuicumque Episcopo deferendi in relatione status suae Ecclesiae, quidquid ipsi negotium facessit, quaeque paratur, redditurque ad quoslibet opportuna responsio; magnum atque indubium suppeditant argumentum ingentis solicitudinis, qua Apostolica Sedes omnia providere non cessat, ut animas Christi sanguine redemptas ad salutis semitam revocet, dirigatque. Silentio praeterire possemus ea, quae Pontificatus nostri tempore praestita fuerunt, quum jam pleraque eorum evulgata fuerint in tomis nostri Bullarii. At, postquam tot tantasque adhibuimus curas, ut irrepentibus malis remedium aliquod afferemus, tria heic a nobis edicenda, et profitenda existimamus: primum quidem, nos nihilominus ingentis culpae reos nos ipsos agnoscere, quod non omnia praestiterimus, quae praestanda fuissent; quapropter in animo contrito et humiliato Deum Optimum Maximum rogamus, ut innumerabilibus negligentiis nostris dignetur ignoscere: alterum vero, quaecumque statuimus, atque decrevimus, ea omnia decrevisse nos, ac statuisse, haud quidem ex ingenio et arbitratu nostro, sed prae oculis semper habentes ea, quae fuerant a Praedecessoribus nostris sapientissime constituta: tertium denique, ut ea caveremus, quae hucusque cauta fuerunt, utque praescriptas a nobis regulas indiceremus, occasionem nobis exhibuisse aut Fratrum nostrorum Episcoporum recursus recta ad nos habitus, aut eorumdem relationes de Ecclesiarum suarum statu ad Congregationem Concilii de more transmissas.

X. Porro, inter alias plures, videatur Constitutio nostra, quae incipit *Nihil profecto*, 60. *nostri Bullarii tom.* 1. ubi distincte interdicuntur nonnulla publica spectacula, quae certis in dioecesibus celebrabantur. Adeatur quoque Constitutio, cui initium *Providas Romanorum Pontificum*, *num.* 47. *tom.* 3. *nostri Bullarii*, qua confirmatur Praedecessoris nostri Constitutio contra Sectam *de' liberi Muratori*, seu *des Francs Maçon* vocitatam, imploraturque adversus eos secularium Principum et Potestatum auctoritas. Proderit et percurrere alteram Constitutionem, cujus exordium est *Detestabilem*, editam evulgatamque anno 1752. et *in tom.* 4. *nostri Bullarii* inserendam, per quam innovantur veteres omnes Praedecessorum nostrorum constitutiones in detestabilem, nimiumque propagatum duellorum abusum, atque insuper damnantur quorumdam assertiones, qui, dum rem per se, et, ut inquiunt, in abstracto discutiebant, amplam nimium viam sternebant et ipsi monomachiae perpetrandae, et illius reis ad effugiendas poenas in ipsos statutas. Inter cetera vero in eadem decretum est, recensitas inibi poenas, ipso jure, et ante omnem Judicis sententiam, a transgressoribus incurrendas, eosque Ecclesiastica sepultura carere debere, si decedant ex vulnere in duello accepta, quamvis extra locum conflictus occubuerint, obtinuerintque a peccatis simul, et censuris absolutionem: eo plane modo, quo in Lateranensi Concilio cautum fuit, ne in loco sacro tumularentur

ii, qui in torneamentis decebant, liceat, antequam extremum vitae spiritnm ederent, non incerta poenitentiae signa exhibentes, absolutionem retulissent: *Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti poenitentia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura*: uti legitur *in Cap. Felicis, de torneamentis*. Decedentibus quippe in torneamentis Ecclesiastica sepultura universim denegatur: iique tantummodo ab hac sanctione eximuntur, qui, quum ad statutum torneamentis locum, haud quidem dimicaturi, sed alio consilio accesserint, subito inopinatoque casu ibidem occumbunt: *Nos vero attendentes, quod is tantum, sicut credimus, Ecclesiastica sepultura debet interdici, qui ad torneamentum, animo id faciendi tantum accedentes, decedunt ibidem, fraternitati tuae mandamus, quatenus, si tibi constituerit, quod praefatus I. ad praedictum torneamentum, non animo ludendi, sed percipiendi credita pervenisset, licet ibi fortuito casu obierit, corpus ejus dispensative Ecclesiasticae tradi facias sepulturae, maxime si Dominicum Corpus susceperit, et sacri olei fuerit unctione perunctus*. Sunt haec ipsa verba *Alexandri III. in Cap. Ad audientiam, eodem tit. de torneamentis*. Demum in saepe memorata Constitutione nostra, Catholicorum Principum zelus, religio, pietasque excitantur, ne se reos ante tremendum Dei tribunal constituant, si, suprema sua auctoritate interposita, jusque indictis poenis, ad eradicanda e suis ditionibus duella, summo, quo debent, studio, et conatu non adlaborarint.

CAPVT XVIII.

De postulatis ad Indulgentias, Festorumque dierum cultum pertinentibus.

SAcrum Tridentinum Concilium *sess. 25. in Decreto de Indulgentiis*, postquam definiverat, Ecclesiam a primis usque temporibus usam fuisse potestate a Christo Jesu sibi tradita largiendi Indulgentias, eosque anathemate percusserat, qui aut illas veluti inutiles traducebant, aut perfricta fronte negabant, inesse in Ecclesia earumdem conferendarum auctoritatem, subdidit: *In his tamen concedendis moderationem, juxta veterum, et probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit: ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. Quod ipsum vel antea provide caverat *Innocentius* Papa III. in Concilio Lateranensi, ex eo quo desumptum est *Cap. Cum ex eo, de poenitentiis, et remissionibus*. Praedicta autem Tridentina Synodus *sess. 21. de reform. c. 9.* ulterius constituit, ne indulgentiae per alios indicerentur, quam per Episcopos, aut Ordinarios locorum, quos etiam ad exquirendum ea in re consilium duorum de Capitulo obstrinxit: *Indulgentias vero, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christifideles decet privari, deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit*. Demum sequenti *sess. 25. in citato Decreto de Indulgentiis*, advertens, haud ita facile fore omnes recensere, ac tollere abusus, qui ex superstitione, ignorantia, et irriverentia, veluti fontibus, promanaverant, quibusque prospiciendum fuisset, mandavit, eosdem ab Episcopis diligenter exquiri, ac in unum collectos proximae Provincialis Synodi judicio subjici, subindeque omnino ad summum Pontificem deferri: *Ceteros vero* (de abusibus loquitur in Indulgentiarum materiam invectis), *qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocumque provenerunt, quum ob multiplices locorum, et provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas commode nequeant specialiter prohiberi, mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiae suae colligat, eosque in prima Synodo Provinciali referat, ut aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti, statim ad summum Romanum Pontificem deferantur*. En itaque peculiare quoddam monitum Episcopis datum, ut, si qui abusus ad Indulgentiarum rem pertinentes per eorum diaeceses inoleverint, eos (quoniam Provincialium Conciliorum convocatio per haec tempora neque frequens, neque satis expedita esse dignoscitur) in relationibus status suarum Ecclesiarum fideliter referant, simulque opportunum ipsis ab Apostolica Sede remedium implorent.

II. Periculosum nonnullis videtur, hoc rerum genus nimis diligenter scrutari et excutere; propterea quod, si hinc urget necessitas exposcendi opportuna remedia, ne Christifidelibus imponatur, inde obstat timor, ne, detecta per ipsos Indulgentiarum insubsistentia, quae antea eos latuerat, nec eis denuntiata fuerat ab iis, qui rerum veritatem ipsis sine fuco demonstrare debebant, turbentur illi, offendantur, indeque occasionem arripiant obloquendi in eos, qui Ecclesiastici regiminis veluti habenas moderantur. Ve-

rum haud ita difficile et arduum est viam adinvenire, per quam ex hoc impedito, ut isti putant, labyrintho evadatur. Si enim in Indulgentiarum discussione, quam in sua dioecesi instituit Episcopus, aliquas repererit, quae dubiae fidei sibi videantur, non negligant easdem recensere in relatione status suae Ecclesiae, una cum rationibus et argumentis, quibus in eam sententia circa illas adducitur: quod quum ipse praestiterit, onus erit Congregationis Concilii, hujusce rei notionem remittere ad alteram Congregationem Indulgentiarum, cui *Clemens IX.* Pontifex auctoritatem tribuit *falsas, apocryphas, indiscretasque Indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi et examinandi, ac, ubi Nobis, seu Romano Pontifici pro tempore existenti retulerit, nostra, seu illius auctoritate rejiciendi*: quemadmodum legere est in ejus Constitutione *36.* cui initium *In ipsis Pontificatus* edita anno *1669.* §. 2. Quoties autem, examine facto, hujusmodi delatas Indulgentias apocryphas declarari contigerit, si rogetur Pontifex, ut Indulgentiis apocryphis veras canonicasque Indulgentias subrogare velit, et (uti sperandum est) consonum votis rescriptum obtineatur; non solum hac ratione incommodis omnibus cumulate consultum erit, sed insuper fideli populo spiritualis veraeque laetitiae occasio exhibebitur. *Vrbanus II.* Pontifex, antequam ad Claromontanum Concilium se conferret, solemni ritu consecravit Ecclesiam monasterii Bantini, eamque decoravit nonnullis privilegiis, quae recensentur a Cardinali *Baronio ad annum Christi* 1088. et a Patre *Mabillonio tom. 5. suorum Annalium Ordinis S. Benedicti.* Obscurioribus temporibus Praelatus aliquis, forte minus cautus, in Ecclesia lapidem apposuit, cui inscripta legebatur concessio nonnullarum Indulgentiarum, de quibus nullum extabat legitimum monumeneum. Quum praefati monasterii Abbatia commendata fuisset *Henrico* nunc S.R.E. Cardinali *Enriquez*, tunc apud Catholicum Regem Apostolicae Sedis Nuncio, isque gravem hunc errorem deprehendisset, non distulit rem universam ad nos deferre: nos autem minime praetermisimus apocryphis Indulgentiis Indulgentias substituere veras, et ad justam disciplinae moderationem compositas, quas arbitramur jam inscriptas fuisse novo lapide in eadem Ecclesia apponendo. Episcoporum reclamationes adversus immodicas Indulgentias, quibus Ecclesiae filiales Basilicae nostrae Lateranensis, seu eidem subjectae, aut aggregatae, ditatas se esse contendebant, aditum reserarunt compluribus litibus et controversiis inter certos quosdam Episcopos, et dictae Lateranensis Basilicae Canonicos, sibi asserentes facultatem communicandi controversas Indulgentias filialibus aggregatisque Ecclesiis: at, quum hi nunquam legitimas probationes reperire potuerint, ut, quod sibi ex antiqua opinione, et majorum exemplo assumebant, satis firmarent, nos indulta omnia, privilegia, et Indulgentias sic ab iisdem communicatas, eousque suspendimus, donec controversa facultas certis et autenticis monumentis prolatis perspicue demonstraretur; aliasque interim concessimus Indulgentias ad vigentem praxim Apostolicae Sedis magis accomodatas, quarum participes fierent fideles, qui designatis diebus Ecclesias praedictae Basilicae filiales, eique subjectas, seu aggregatas visitassent: uti videre est in nostra Constitutione, cui initium *Assiduae solicitudinis*, *num. 45. tom. 3. nostri Bullarii.*

III. A Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, seu recta per se, seu de Congregationum consilio, tam multae apocryphae Indulgentiae proscriptae fuerunt, ut inde quilibet Episcopus facile deprehendere possit, quaenam sint Indulgentiae, quarum publicatio in dioecesi permittenda non est: ipsae autem Pontificum Bullae, Brevia, et Decreta sparsim relata inveniuntur toto Opere *de Indulgentiis*, quod accurate composuit Pater *Theodorus a Spiritu Sancto*, Congregationis Indulgentiarum, sacrarumque Reliquiarum Consultor. Quoties autem aliqua occurrat Indulgentia, de qua nulla mentio fiat in memorato Opere, perfacile est deprehendere, utrum ea apocrypha sit, an non; dum qui illam evulgat, et subsistentem propugnat, debet autographum proferre concessionis monumentum, vel saltem indigitare locum, ubi illud asservetur. Proindeque, si conferatur Indulgentia, quae populo nunciatur, cum autographo concessionis, aut cum authentico ejusdem exemplo, fit illico patens, an illa apocrypha sit, necne: cautum quippe est: *Ne edantur summaria, nisi collationata, et subscripta ab Ordinario loci, seu ejus Vicario. Bullarum transumptis fides ne adhibeatur, nisi sint collationata, et subscripta, et sigillo munita alicujus Metropolitani, seu ejus Vicarii. Omnes Indulgentiae Episcopis inspiciendae et examinandae tradantur, qui legitimas probabunt, reliquas nulla*

auctoritate roboratas rejicient: uti legitur *in Formula habendi Conc. Provinc. part.*8. *Auctor. Eccles. Mediolanen. pag.* 1203.

IV. Est tamen heic opportune monendum, nonnullas reperiri Indulgentias, quae sine temeritatis nota in dubium revocari nequeunt, quamvis authenticum earum Indultum non proferatur, quum antiquissima constantique traditione innitantur, ac tacita, vel expressa Romanorum Pontificum confirmatione roborentur. Talis est, ut aliquo utamur exemplo, indulgentia Portiunculae, quae nomen desumit a parva illa Cappella prope Assisium sita, quam *Sanctus Franciscus*, Ordinis Minorum Fundator, ab Abbate Montis Subasii Ordinis *Sancti Benedicti* obtinuit, ut ibi, una cum Fratribus, posset novi Instituti sui functiones peragere, quaeque nunc temporis sita conspicitur intra augustum Templum *Sanctae Mariae Angelorum Reginae* dicatum. Fertur itaque *S. Franciscus* plenariam Indulgentiam a Deo implorasse pro iis omnibus, qui perpetratorum criminum poenitentes, eaque sacramentaliter confessi, memoratam Cappellam visitassent; indeque ipsi a Deo in eadem Cappella concessum fuisse: hoc tamen addito, ut ipse eamdem Indulgentiam impetraret ab *Honorio III.* tunc Romano Pontifice. Qui quidem certior factus, consonum id esse Divinae voluntati, anno 1223. Indulgentiam plenariam perpetuo concessisse dicitur omnibus, qui ex corde poenitentes, ac confessi, saepe dictam Cappellam, seu parvam Ecclesiam visitassent a vesperis calendarum Augusti ad vesperas sequentis diei.

V. Sane nullum extat authenticum monumentum, sive de petitione *S. Francisci*, sive de concessione ab *Honorio III.* illius precibus facta. Ceterum affertur testimonium *Petri Calfanni* affirmantis, se propriis auribus audivisse *S. Franciscum* praefatam Indulgentiam in concione annuntiantem, habentemque prae manibus quamdam chartam, cujus summam referebat omnino consonam iis, quae supra memoravimus. Extant insuper testificationes jam inde ab anno 1277. exaratae a duobus Religiosis fide dignis, referentibus, se integram ejusdem facti historiam audivisse a P. *Matthaeo de Marignano*, qui unus fuit ex sociis *S. Francisci*, quique cum ipso Perusiam se contulit ad pedes *Honorii III.* quum is, Dei voluntatem suspiciens, Indulgentiam, de qua sermo habetur, est elargitus. Haec omnia adnotata reperiuntur in authentico monumento Bibliothecae Colbertinae, quod publici juris fecit *Stephanus Baluzius in suis Miscellaneis lib.* 4. *pag.* 490. et confirmantur publico quodam Instrumento rogato jussu Antistitis *Conradi* Episcopi Assisiensis anno 1335. Denique, praetermissa etiam communi consensione Historicorum omnium, et Scriptorum subsequentium temporum, quos olim nos ipsi collegimus in Opusculo ad hanc ipsam rem pertinente, et anno 1721. Fulginei typis impresso; quum Romani Pontifices saepe meminerint de Indulgentia hac, uti ab *Honorio III.* concessa, quemadmodum videre licet apud *Waddingum in Annalibus ad annum* 1223. *n.* 1. *et* 2. iidemque postea illam extenderint ad universas Ecclesias Ordinis *S. Francisci*, ut in memorato nostro Opusculo demonstravimus: esset profecto magnae temeritatis eamdem in dubium revocare ex eo, quod nullum afferatur primitivae concessionis authenticum monumentum. Pari ratione judicandum de Indulgentia plenaria quotidiana, quae dicitur rogatu Constantini Imperatoris a *Sancto Silvestro* concessa cuilibet in statu gratiae, Lateranensem Ecclesiam visitanti, quaeque descripta legitur in veteri marmorea tabula intra eamdem Ecclesiam extante, et in antiquo Codice in Archivo Capituli asservato. De hac enim non solum desideratur authenticum monumentum, sed graves insuper in ipsa facti enarratione offenduntur difficultates, habito praesertim respectu ad disciplinam seculi quarti, quo concessa dicitur; uti etiam inferius adnotabimus, et latius animadvertit *Papebrochius in Propylaeo dissert.* 8. *et in Responsionibus ad* Patrem Sebastianum a S. Paulo. At nihilominus temeritatem saperet, hujusmodi Indulgentiam nunc uti dubiam traducere: ejus quippe legitimum fundamentum statuendum est in comprobatione Romanorum Pontificum, qui quum saepius, et non quidem perfunctorie, sed in ipsis etiam Pastoralibus Ecclesiae visitationibus, viderint, quae in memorato lapide enuntiantur, amoveri tamen eum, vel emendari non jusserunt: veluti scite animadvertit idem *Papebrochius cit. dissert.* 8. *n.* 4. *Quamvis enim nequeat efficere Pontifex, ut a* Silvestro *datae sint, Indulgentiae, quae datae non fuerunt, facere tamen potest, ut eae revera isthic nunc obtineantur, aeque ac si ab ipso* Silvestro *promanassent.* Cui quidem firmissimae rationi adhaerentes nos in memorata nostra Constitutione, quae incipit *Ass iduae soli-*

citudinis, §. 7. ubi res est de Indulgentiis ipsius Ecclesiae Lateranensis, ita statuimus: *Omnes et singulas Indulgentias etc. quae jamdudum, ipsis Romanis Pontificibus scientibus et consentientibus, publice in eadem Ecclesia proponi consueverunt, etiamsi de illarum primaeva concessione certa monumenta nunc appareant etc. approbamus, et confirmamus, eidemque Basilicae, perinde ac si per praesentes ex integro ipsi concederentur, sine ulla contradictione competere declaramus, atque decernimus.*

VI. Verum, quum, extra praefatas gravioris momenti circumstantias, ipsum concessionis documentum est necessario explorandum, nonnunquam accidit, ut offendantur difficultates, quae eas falsas, seu apocryphas suadeant, vel quae saltem cautiores reddere debeant Episcopos, ne caeca fide illas approbent, sed judicium suum eousque cohibeant, donec de iisdem afferatur Sanctae Sedis oraculum. Porro semper adfuit in Ecclesia facultas concedendi Indulgentias, semperque aliquis in ea viguit hujusmodi concessionum usus; uti colligitur ex epistola secunda B. *Pauli* Apostoli *ad Corinthios c.* 2. et ex *Tertulliano*, ac *S. Cypriano*, quorum testimonia accurate collecta fuerunt a Catholicis Controversiarum Scriptoribus: non semper tamen idem fuit hujusmodi facultatis usus; quemadmodum saepe monet *Papebrochius in citata Responsione ad art.* 14. *n.* 22. *Omnes probi Catholici agnoscunt, amplissimam a Christo Vicariis suis, circa peccatorum, et poenarum, etiam temporalium remissionem, concessam esse potestatem. Usus vero potestatis illius varius esse potest pro temporum, personarum, aliarumque circumstantiarum diversitate, et ex Ecclesiae judicio mutari etiam potest.* Hanc vero affirmare possumus nonnullorum esse eruditorum sententiam, nimirum omnium primam Indulgentiae plenariae concessionem, de qua certo constet, eam esse quam *Urbanus* Papa II. anno 1095. impertitus est iis, qui religionis causa ad recuperandam Terram Sanctam militaturi se se conferrent. Hujus concessionis documentum impressum est *tom.* 10. Conciliorum *Labbei col.* 507. Hanc Indulgentiae plenariae concessionem ceteris omnibus, quae cognitae sint, antiquitatis praerogativa antevertere, demonstrat Ven. Servus Dei *Cardinalis Thomasius* in suo Commentario circa concessionem Indulgentiarum, relato *in tom.* 7. *pag.* 126. *ejusdem Operum*, quae hoc ipso anno 1754. Romae adeo accurate et erudite typis imprimenda curavit *Pater Vezzosi* Clericus Regularis, in Romano Archigymnasio Historiae Ecclesiasticae Professor. Suspectam ergo aliquis habere posset aliquam plenariam Indulgentiam, quae ante praedictum tempus concessa asseratur. At, id sufficienti fundamento destitutum esse, alii dicere possent, afferendo quae extant *in Actis Ecclesiae Orientalis* collectis opera et studio *Emmanuelis a Schelstrate tom.* 2. *dissert.* 1. *c.* 5. *pag.* 761. *et seq.* ubi late agit de concessionibus Indulgentiarum etiam plenariarum ante tempora summi Pontificis *Urbani II.* et etiam cetera, de quibus eruditus *Amort in recenti Historia Indulgentiarum part.* 1. *sect.* 2. *pag.* 46. *editionis Venetae, sect.* 4. *pag.* 105. *et sect.* 7. *pag.* 155.

VII. Nonnullae aliquando occurrunt Indulgentiae, quibus absolutio *a poena*, *et a culpa* concedi dicitur. Hujusmodi dicendi formula tribuitur praeteritorum saeculorum Quaestoribus, quos licet affirmare veros fuisse auctores tempestatum, quas Ecclesia propter Indulgentiarum causam perpessa est. *Clemens V.* Pontifex *in Clementina* 2. *de poenit. et remiss.* loquens de ejusmodi Quaestoribus, deque publicationibus Indulgentiarum, quae per ipsos fiebant, eos dicit solitos fuisse hac formula uti *a poena*, *et a culpa*: *ut eorum verbis utamur*: quo satis ostendit Pontifex, incongruum omnino fuisse hujusmodi dicendi modum; quemadmodum animadvertit *Navarrus in Commentario de Anno Jubilaei, decimo notabili, n.* 16. Et revera Cardinalis *Cusanus*, Apostolicae Sedis per Germaniam Legatus, fidenter asseruit Apostolicam Sedem nunquam consuevisse Indulgentias impertiri, hac adhibita phrasi: *Ipse in Synodo Provinciali, nobis audientibus, Magdeburgi per ipsum celebrata, dicebat: Sedes Apostolica suis verbis a poena, et culpa Indulgentias nunquam dare consuevit.* Leguntur haec *in magno Chronico Belgii.* Non ignoramus, aliquos extare Theologos contendentes, per Indulgentias tolli posse peccata venialia, etiam quoad culpam; at simul novimus, valde dubiam esse ejusmodi sententiam, eamque minime cohaerere sanioribus Theologiae principiis, uti evincunt *Suarez in* 3. *part.* S. Thomae *tom.* 4. *disput.* 50. *sect.* 1. *n.* 11. Passerinus *de Indulgentiis quaest.* 7. *n.* 82. P. Theodorus a Spiritu Sancto *in supracitato Tractatu de Indulgentiis tom.* 1. *c.* 5. §. 1. Si quae autem reperiantur Indulgentiae, in quibus remissio quartae, exem-

pli gratia, vel septimae partis peccatorum venialium concedi dicatur, accipiendum id est de remissione temporalis poenae, quam quis propter eum criminum numerum promeritus fuerit, non ante tamen obtinenda, quam post obtentam remissionem culpae, iis modis atque rationibus, quibus juxta Christi Domini praescriptum a peccatorum reatibus expiamur. In Glossario mediae et infimae Latinitatis *du Cangii*, ampliato per Monachos Congregationis *S. Mauri tom 3. lit. I. verb. Indulgentia*, extat exemplum ejusmodi Indulgentiae datae ab *Urbano III.* Pontificatus sui anno primo. At in monumento *Pontii* Archiepiscopi Arelatensis, quod relatum legitur *tom. 3. Spicilegii* Lucae Dacherii *recentioris impressionis pag.* 383. leguntur mox referenda verba, quibus praeallegata interpretatio maxime juvatur, et comprobatur: *Denique illos, qui de minoribus peccatis sunt confessi, et habent acceptam poenitentiam, si venerint ad Dedicationem praedictae Ecclesiae etc.* (Consimilis quippe Dedicationis occasione *Urbanus III.* supradictam Indulgentiam concessit) *absolvimus de una medietate acceptae poenitentiae*. His itaque positis, si quae reperiatur Indulgentia superius allatis verbis, seu formulis expressa, prudens Episcopus satis justam sibi esse arbitrabitur causam habendi suspectam illius concessionem. Si vero exhibitum concessionis monumentum agnoverit authenticum esse, quod non ita facile contigerit, poterit illud congrua interpretatione declarare.

VIII. Alias itidem reperire est Indulgentias millenorum annorum, quae a Romanis Pontificibus concessae feruntur. Sunt qui asserant, *Alexandrum III.* concessisse Anconitanis Dominica prima uniuscujusque mensis Indulgentiam tot annorum, quot arenae grana simul junctae hominis manus continere possunt. Verum Cardinalis *Baronius ad annum Christi* 1177. *num.* 49. narrationem hanc refert inter fabellas risu excipiendas. Porro *Sotus in 4. sentent. dist.* 21. *quaest.* 2. *art.* 1. §. *Quod si arguas*, asserere non dubitavit, fuisse haec omnia commenta Quaestorum. *Estius* autem *in eumdem lib.* 4. *sent.* 20. §. 10. *in fin.* aperte ait, confictas commentitiasque esse hujusmodi concessiones, ac nullatenus Sanctae Sedi tribuendas. Denique Venerabilis Cardinalis *Thomasius in praecitato Commentario*, postquam innuit, omnium primam Indulgentiam plenariam, uti superius relatum est, eam esse, quam *Urbanus II.* euntibus ad recuperationem Terrae Sanctae largitus est, quamquam illius exemplo confirmarunt et innovarunt *Callixtus II. Eugenius III. Clemens III.* et *Innocentius III.* dum eadem urgebat ratio Terrae Sanctae ex hostium manibus redimendae; addit, se nullum aliud exinde reperisse exemplum Indulgentiae plenariae ante eam, quam primo Anno Sancto indixit *Bonifacius VIII.* silentio transmittens Indulgentiam Portiunculae, ex eo fortasse, quod ipsa quasi immediate a Christo Domino concessa fuerit: et, postquam multa eruditione toto illo Opere demonstravit, quanta moderatione usi sint Romani Pontifices in Indulgentiis concedendis, quas scilicet paucorum plerumque annorum largiri solebant, sapienter concludit, incredibiles ac plane improbabiles esse concessiones Indulgentiarum millenorum annorum; eoque magis, quod assertae concessiones plerumque ad ea tempora referantur, quibus maxime viguit praememorata moderatio.

IX. Demum quandoque magnifice praedicantur nonnullae Indulgentiae, hoc addito, concessas eas fuisse *in forma Jubilaei*: qua quidem in re cautos admodum oportet esse Episcopos, uti recte monet *Suarez in 3. part. tom. 4. disput.* 50. *sect.* 4. *n.* 8. En illis verba: *Adnotare debent, qui denuntiant, vel praedicant Indulgentias, ne simplicem Indulgentiam plenariam nomine Jubilaei pronuncient, ne fortasse aliqui decipiantur, putantes, non tantum propriam Indulgentiam, sed etiam alios favores, seu privilegia eis concedi; quia nomen Jubilaei, juxta usitatam, et adaequatam significationem, haec omnia in rigore complectitur. Clemens VI.* qui Pontifex creatus est anno 1342. primus fuit, qui Annum Sanctum a centenario ad quinquagenarium annorum curriculum contrahens, in ipsa Indulgentiae concessione usurpavit hoc verbum *Jubilaeum*. Itaque, si aliqua proferatur Indulgentiae concessio inscriptam habens hanc *Jubilaei* denominationem, eaque enuntiatum tempus antevertat, poterit utique prudens Episcopus dubiam illam suspectamque merito habere. Illud insuper accedit, a *Clemente VIII.* aliisque aliorum Pontificum Decretis, abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilaei* concessas. Quare quicumque facultatem asserit Indulgentiam aliquam publicandi in forma Jubilaei, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam praeseferentes, ac insuper ostendere, datas eas fuisse post Pon-

tificatum *Clementis VIII.* et post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia. Videatur hac de re *P.Theodorus* in suo citato Tractatu *de Indulgentiis part.2.cap.4.§.2.*

X. Jam vero gradum facientes ad festorum dierum observantiam, sive potius ad postulata hanc ipsam rem attingentia;illud heic non inopportune praemonendum existimamus, inter opera servilia piscationem quoque recensendam esse, quotiescumque ad lucrum exerceatur, ideoque diebus festis piscari non licere: quemadmodum late demonstrat *Suarez de Religione tom.1.lib.2. c.28.n.1.* Nihilo tamen minus *Alexander III.* Pontifex, suis litteris datis ad Archiepiscopum, non Triburiensem, ut in editis, sed Trevirensem, ejusque Suffraganeos, juxta opinionem *Gonzalez*, relatisque *in Cap. Licet, de feriis*, indulsit, ut,quum pauperes illius regionis, ad se suasque familias sustentandas, piscari cogerentur, liceret ipsis, Dominicis, reliquisque diebus festis, exceptis tantummodo solemnioribus, qui per annum coluntur, aleces piscari, si per eos dies ad litus illas adnatare contingeret; dummodo, absoluta piscatione, congruam inde conquisitae pecuniae partem Ecclesiae,pauperibusque distribuerent. Ex eo textu id colligunt Doctores: quotiescumque re ipsa urgeat piscandi necessitas, ex eo forte, quod certis potissimum anni temporibus pisces ad litora ferantur, ideoque non nisi praefatis temporibus capi possint, licere pauperibus piscatoribus, etiam diebus festis, piscationi operam dare, dummodo id non fiat in Nativitatis Domini, Epiphaniae, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes,et Corporis Christi solemnitatibus, ac dummodo lucrum ex aliqua parte Ecclesiae, et pauperibus communicetur; idque, non ex consilio, sed ex praecepto, uti notat *Gonzalez in praeindicatum textum n. 5.* Ad hujus forsan indulti exemplum, *Sixtus V.* Pontifex, oblatis sibi precibus ab Abbate, et Monachis monasterii Castri *S.Felicis de Guixols*, Ordinis *S.Benedicti*, Dioecesis Gerundensis, concessit pauperibus illius Castri incolis, ut Dominicis, ceterisque diebus festis piscari possent a praecedenti media nocte usque ad auroram, deindeque post meridiem, petita tamen,obtentaque venia ab Abbate monasterii, et insuper deposito penes ipsum totius lucri triente, in restaurationem et fabricam Ecclesiae (quae non minus est Ecclesia Conventualis ipsius monasterii, quam Parochialis universi Oppidi) erogando. Verum, quum ex hujusmodi subsidiis parum, aut nihil Ecclesiae Fabrica profecisset, propterea quod miseri piscatores eligebant potius a piscatione cessare, quantumvis ad victum ea ratione sibi quaerendum necessitate urgerentur, quam uti privilegio ea conditione concesso, ut tertiam lucri partem Ecclesiae pensitarent; qua nimirum lege per eos impleta, ac supputatis cymbae, retiumque expensis, nihil propemodum ipsis reliquum erat;quumque Ordinarius id ipsum in relatione status Ecclesiae suae repraesentasset, simulque pro opportuniore providentia supplicasset: Congregatio Concilii habita die 24. Augusti 1720. dum nos in minoribus illius Secretarii munere fungebamur, consilium dedit Pontifici, ut antiquas illas Apostolicas litteras confirmaret, a tertia tamen ad septimam partem contracta pensione in posterum Ecclesiae persolvenda per eos, qui festis diebus piscationi operam dare vellent: quemadmodum videre est *t.1.Thesauri Resolutionum*, et in nostra Constitutione, cui initium est *Ab eo tempore*, *n.144.§.27. nost.Bullar.t.1.*

XI. Opportune heic commemoranda occurrunt, quae postremis hisce temporibus fuerunt, instantibus Episcopis, statuta quoad cultum et observationem dierum festorum, in levamen pauperum, qui ex suis laboribus victitant, utque, imminuto festorum numero, quae festa observanda supersunt, religiosius custodiantur, adeoque tollantur tot scandala, quae ob festorum dierum frequentiam, sacris ipsis diebus perpetrari contingit. Typis editae sunt Augustae Taurinorum Epistolae selectae *Joannis* Cardinalis *Bona*. Duae ex his scriptae sunt *Joannis Baptistae Thiersio*, Auctori tractatus *de festorum dierum Imminutione*; et hae sunt ducentesima quinquagesima octava,et ducentesima quinquagesima nona: et in hac postrema Auctorem redarguit autumantem,posse Episcopum in propria dioecesi festa in universa Ecclesia recepta tollere; Officii Divini recitationem, et jejunia transferre;subditque,ea tantum fieri posse a Romano Pontifice: *Haec sane nimia potestas non solum Censoribus a Sacra Congregatione deputatis, sed omnibus passim viris doctis displicuit, et merito; nam communes Ecclesiae leges, ritus, et consuetudines ubique receptae,ejus dumtaxat auctoritate tolli, vel mutari possunt, cujus est in universam Ecclesiam auctoritas et potestas: alioquin ingens fieret disciplinae, et hierarchiae Ecclesiasticae perturbatio.* Anno

1727. coacta fuit Tarracone Provincialis Synodus, in qua, postquam Patres defleverunt animarum interitum ex violatione festorum dierum certo obvenientem, preces offerendas esse decreverunt *Benedicto XIII.* Pontifici, ut hujusmodi incommodo prospiceret; eamque in rem eidem Pontifici proposuerunt, ut singulis quidem Dominicis, certisque aliis solemnioribus diebus festis deberent Christifideles et Missae Sacrificio interesse, et ab operibus servilibus abstinere; certis vero diebus festis minus solemnibus, quos itidem expresserunt, integrum esset fidelibus, audita Missa, rebus quisque suis vacare, pauperibusque victum sibi ex suis laboribus comparare. Pontifex autem oblatum consilium probavit, ac ratum habuit, adeoque juxta preces indulsit; prout nos ipsi alias exposuimus in quodam nostro Scripto, quod primum est in Collectione Scripturarum spectantium ad imminutionem dierum festorum Lucae impressa anno 1748. ac etiam insertum legitur in nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 16.

XII. Quid autem Pontificatus nostri tempore acciderit, quas ipsi adhibuerimus diligentias, quot et qualia in eam rem a nobis expetita fuerint consilia, quaeque nobis reddita fuerint, quam denique inierimus rationem, late expressum est in nostro Decreto incipiente *Non multi menses*, quod impressum est *tom.* 2. *nostri Bullarii n.*63. ex cujus lectione noverit quisque, nunquam nos in ulla dioecesi statuisse, aut indulsisse festorum dierum imminutionem, seu reductionem, nimirum, ut, integro manente praecepto quoad Dominicos, reliquosque solemniores dies, audiendi Missam, et abstinendi ab operibus servilibus, cesset, quoad reliquos minus solemnes, obligatio vacandi a servilibus operibus, praestante tamen onere audiendi Missam, nisi petentibus et instantibus Episcopis, de quibus ea semper nobis fuit, eritque firmissima opinio, non solum eos Divini cultus studiosissimos, sed etiam optime conscios tum indigentiae suorum dioecesanorum, tum inobservantiae dierum festorum per suas respective dioeceses invectae. Itaque haec agendi ratio a nobis inita, atque servata, jure traduci non potest, quasi per ipsam laesa, et in contemptu adducta fuerit Constitutio *Vrbani VIII.* qui festorum dierum numerum definivit, neque facultatem fecit, ut in aliquo ex iis posset populus, audita Missa, ad servilia opera se convertere; aut quasi per eamdem imminutus fuerit Divinus cultus. Etenim, si festi dies ad Dei cultum pertinent, ad Dei quoque honorem et reverentiam pertinet Ecclesiarum immunitas. Si autem *Vrbanus VIII.* Pontifex festorum dierum numerum definivit; alter quoque Pontifex, nimirum *Gregorius XIV.* certos casus recensuit, quibus delinquentes nequaquam juvari deberent Ecclesiasticae immunitatis beneficio, quod tamen reliquis omnibus inviolabiliter praestandum esse decrevit. Quod si, non obstante Gregorianae Constitutionis lege, procedentibus temporibus, quum ex novis quotidie contingentibus factis animadversum fuerit, necessarium omnino esse, casuum exceptorum numerum adaugere, et Ecclesiasticae immunitatis limites arctius coercere, quo frenum aliquod injiceretur audaciae improborum hominum, qui ad Ecclesias confugiebant; idque praestitum fuit, absque eo quod facta dicatur injuria Gregorianae Bullae, aut detractum honori et reverentiae Dei domibus debitae: potuit similiter, ex novis, iisque urgentibus causis, consilium capi, ut nonnihil immutaretur ex eo, quod sua Constitutione circa festorum dierum observantiam statuerat *Vrbanus*, sine illius Constitutionis injuria, et absque eo quod labefactatus propterea dici possit Divinus cultus.

XIII. Nicolaus I. Pontifex in responsione ad quaesitum 95. inter ea, quae ipsi a Bulgaris proposita fuerunt, Ecclesiae Romanae disciplinam, tunc temporis vigentem, populis illis recens ad Fidem conversis exponens (quemadmodum videre est *tom.* 8. Collectionis Conciliorum *Labbaei impressionis Parisiensis col.* 546.) ita rescripsit: *Quid de his agendum decernimus, qui pro quibuscumque culpis ad Ecclesiam fugiunt, requiritis: sed, quamvis ea sacri canones, quae leges mundanae sanciunt, custodienda flagitent, et leges circa quosdam immisericordes appareant; nos tamen, qui non spiritum hujus mundi suscepimus, si quispiam ad Ecclesiam fugerit, non illum, nisi sua voluerit sponte, ab ea dicimus educendum. Denique, si quondam latrones diversorum criminum rei ad asylum templi* Romuli *fugientes, indemnitatem consequebantur; quanto potius hi, qui ad templum Christi confugium faciunt, delictorum remissionem suorum adipisci debent, et jam sibi a suscepto juramento praestito, omni pristinae securitatis restitui?* At, quum proce-

dentibus temporibus deprehensum fuerit, ex eo systemate sapienter pieque constituto, ut scilicet per indefinitum asyli jus debitus Dei domibus honor et reverentia conciliaretur, non tam optatum intentumque effectum obtineri, quam reis improbisque hominibus ansam praeberi, ut facilius in deteriora quaeque prolaberentur; satius visum est graviora aliqua crimina excipere, quorum rei, si ad Ecclesiam confugissent, asyli jure nequaquam gauderent: quemadmodum videri est *in Can. Sicut antiquitus*, 17. *quaest.* 4. *Cap. Immunitatem*, *de immunit. Ecclesiar. Cap. Pro humani*, *et homicidio*, *in* 6. Et, quia nec id satis erat ad compescendos improborum excessus, aliam inivere rationem Romani Pontifices, concedendi nimirum nonnulla indulta, quibus tribuebatur facultas extrahendi ab Ecclesia reos graviorum criminum, quamvis haec inter excepta a Jure non recenserentur. Sed, quum ex hujusmodi litterarum concessionibus innumerae perturbationes et querelae saepe orirentur, praelaudatus Pontifex *Gregorius XIV.* suam evulgavit Constitutionem, quae est *septima tom.* 2. *Bullarii Romani*, in qua plures casus recensuit, ac definivit, in quibus delinquentes Ecclesiastica immunitate nullatenus juvari deberent; hoc tamen districte cavendo, ne ipsis Constitutionis lex ad alios casus, licet aequa, vel etiam potior ratio urgere videretur, extendi, aut ampliari posset. Et sane quilibet persuadere sibi jure poterat, per Gregorianam Constitutionem sublatas penitus fore controversias omnes. Verum longe aliter se se res habuit. Quum enim hominum improbitas in dies creverit, adauctusque fuerit numerus reorum quorumdam criminum, quae quamvis non expressa in Gregorianis litteris, per se tamen gravissima, et reipublicae exitiosa dignoscebantur, seculares autem Principes opportunas instantias ad Sanctam Sedem, uti par erat, detulerint; hinc fel. rec. Praedecessor noster *Benedictus* Papa XIII. sedulo praehabito examine, suam evulgavit Constitutionem, cui initium *Ex quo Divina*; qua non solum e medio substulit plures controversias ab Auctoribus excitatas, ut frustraneam redderent casuum exceptionem a *Gregorio* factam, sed alios etiam superaddit casus, quibus in posterum Ecclesiasticae immunitatis beneficium delinquentibus minime suffragari deberet. Nos late omnia exposuimus *in nost. Instit.* 41. inter expressas Latino idiomate, ubi insuper recensere non praetermisimus ampliores providentias a recol. mem. Decessore nostro *Clemente XII.* captas; cujus vestigiis nos ipsi insistere non neglexímus, ex quo, nullis nostris meritis, eidem in *B. Petri* Cathedra subrogati fuimus.

XIV. Quibus omnibus ita peractis, quum nemo contenderit, detractum quidquam honori Gregorianae Bullae, aut imminutum fuisse obsequium sacrosanctis Ecclesiis praestandum, et cultum Omnipotenti Deo debitum; multo minus affirmari poterit, contemptam fuisse Bullam *Urbani VIII.* aut imminutum fuisse Divinum cultum, propterea quod nos ipsi commoti publicis, et manifestis criminibus, quibus festi dies profanabantur, nec ignorantes, his ipsis diebus pro Ecclesiis cauponas frequentari, adhaerendum nobis esse duximus prudentibus consiliis, atque iteratis precibus Episcoporum, nec negligendos ploratus pauperum, qui ex opificio aliquo sibi victum quaeritant; ideoque propositum systema amplexi sumus, atque diversis locis stabilivimus, ut scilicet omnibus Dominicis, aliisque solemnioribus festis, non solum Missa audiatur, sed etiam abstineatur ab operibus servilibus; reliquis vero diebus festis non adeo solemnnibus, audito Sacro, liceat pauperibus ad sua quemque opificia divertere.

XV. Quaesierunt Bulgari a *Nicolao I.* Pontifice, quibusnam festis diebus a servilibus operibus abstinere deberent. Pontifex autem *in responsione ad quaesitum* 11. hujusmodi dies recensuit, qui sane pauci numerantur, uti legentibus enuntiatam responsionem patebit. Deinde ulterius progressus, eosdem edocuit, quid fieri oporteret, ut festi dies debito cultu celebrarentur. En ipsa Sancti Pontificis verba *cit. tom.* 8. Collectionis *Labbei col.* 522. *Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis, et Hymnis, et Canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis Divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus.* Denique concludit, quod, si qui in die festo nil aliud praestare velit, quam statuto tempore orationi vacare, quod tamen haud ita parum videri posset, reliquum vero diei consuetis aliorum dierum occupationibus mundanis tribuere; satius

satius fuisset aliquo laborioso opere se exercere, quo posset indigentibus proximis, et consequenter propriae familiae inopia forsan laboranti opem ferre: *Quae omnia si quis negligens orationi tantum vacare voluerit, et ad ceteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius illi fuerat ipso die, Beati Apostoli* Pauli *praeceptis obaudiens, laborare manibus suis, ut haberet, unde tribueret necessitatem patientibus; quemadmodum ipse, qui licet Dominum ordinasse dicat, uti qui Evangelium annuntiaret, de Evangelio viveret, non tamen usus est hac potestate, sed manibus suis laborabat, ne quem eorum, quibus Evangelium praedicabat, gravaret.*

CAPUT XIX.

De postulato proposito quoad onus ministrandi Sacramenti Fidelibus peste infectis, dum ea grassatur, ac de modo ministrationis tunc temporis peragendae.

INter gravioris momenti postulata illud sane recensendum est, quod Vicarius Apostolicus Juliae Caesareae (nunc vulgo *Algeri*) proposuit circa onus Episcopis, aliisque animarum curam exercentibus incumbens, residendi, et gregem sibi concreditum non deserendi, quum ipsum Deus immisso pestis flagello affligi permittit, necnon administrandi Sacramenta peste contactis: satis enim superque frequens hujusmodi casus occurrit, tum in dicta Civitate Juliae Casareae, tum in aliis regionibus Turcarum imperio subjectis.

II. Illud ab omnibus indubitanter admittitur, quod quicumque curam gerit animarum, ac residendi obligatione tenetur, non potest a designato sibi residentiae loco recedere, ut pestis periculum effugiat: ideoque, saeviente licet peste, et residere debet, et residentiae non materialis tantum, sed etiam formalis, ut inquiunt, onera adimplere; operando nimirum, et laborando pro spiritualibus, et corporalibus concreditae sibi plebis necessitatibus. Gravissima pestis, quae Mediolanum invasit, dum *S. Carolus Borromaeus* illius civitatis Archiepiscopus sedebat, die 12. Augusti 1576. saevire coepit; ut firmatur in Notis ad ejusdem Sancti Archiepiscopi Vitam a *Giussano* descriptam, *pag.* 275. *n.* 8. *Mediolanensis editionis anni* 1751. Quum autem Sanctus Praesul animo forte prospiceret, nonneminem fore, qui parum aestimans incumbentem sibi animarum curam, facile consilium cepisset, ut alium in suas vices substitueret, seque a residentiae loco subtraheret, dubium hoc ad Congregationem Concilii definiendum detulit; num scilicet residere teneretur, qui curae praeerat animarum, quamvis urgeret periculum contrahendi pestem, et ex illa occumbendi. Responsum autem fuit, residendi obligationem vel tum vigere, eaque obstringi non modo Parochos, sed et Episcopos; quemadmodum videre est in rescriptis mensis Octobris, et Decembris ejusdem anni 1576. relatis apud Fagnanum *in Cap. Clericos n.* 37. *et seq. de Clericis non residentibus*, quibus Pontificia quoque *Gregorii XII.* accessit approbatio: unde, post hujusmodi rescripta, sive resolutiones, aditus locusque amplius relinqui non potest eorum Doctorum opinioni, qui affirmabant, et docuerunt, licere ei, qui animarum curam exercet, a residentiae loco abscedere, modo Sacerdotem idoneum adinveniat, qui, accedente Episcopi licentia, vices ejus adimpleat; veluti recte perpendit *Muratorius in suo Tractatu de Peste lib.* 3. *c.* 4. *pag.* 359. *primae editionis Mutinensis*. Quia vero tunc aliquis fortasse excipiendo allegaverat, permissum esse ei, qui animarum curam administrandam suscepit, propter inimicitias, et persecutionum timorem, a residentia recedere, per textum *in Cap. Ad supplicationem, de renuntiatione*, ideoque posse eum aequo jure aufugere ex loco, quem pestis invasit, quum in utraque facti specie aequale subeat vitae discrimen; animadversum sapienter fuit, quod, quum inimicitiae et persecutiones sint peculiare quidpiam, Praelati, vel Parochi tantummodo personam respiciens, mirum videri non debet, si ob eas causas liceat his a residentiae loco aufugere, quum alii ibidem remaneant, qui sine propriae vitae periculo ea erga populum praestare possunt, quae Parochus, Praelatusque praestare tenentur: uti recte demonstrat *S. Thomas* 2. 2. *quaest.* 185. *art.* 5. At longe secus se se res habet in altero pestilentiae casu, quum scilicet contagiosae luis periculum aeque omnibus imminet, ideoque neminem reperire est, qui absque vitae discrimine possit ea peragere, quae ab Episcopo, aut a Parocho, ex eorum officii debito, requiruntur; quapropter Episcopo, Parochoque id onus relinquitur, ut proprii muneris officia per se ipsos obeant, suamque vitam

pro concreditarum sibi animarum bono in discrimen adducant: veluti plane concluditur *ex Can. Adversitas* §. *Hoc tunc servandum*, 7. *quaest.* 1. et *ex Can. Tres personas*, 23. *quaest.* 4. quibus ea accedunt, quae latiori calamo deducta videri possunt apud *Fagnanum cit. loc. n.* 47. *et seq.* et in nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib.* 3. *c.* 16. *a n.* 14. *ad* 17. ubi egimus de justa, vel injusta fuga, quam animarum Pastores, subortis persecutionibus, arripiant. Celebris est in rem hanc *S. Augustini* epistola *n.* 228. ad *Honoratum* Episcopum Thiavensem, quam *S. Possidius* necessario legendam censet Sacerdotibus, ut, excitatis in se turbis et persecutionibus, recte se gerere valeant; quamque paucis verbis conclusam refert Sacerdos *Petrus Ballerini* in suis eruditis doctisque notis ad Summam Theologicam *S. Antonini part.* 1. *tit.* 5. *c.* 1. *col.* 358. *edit. Veronen. anni* 1740. *Sanctus Doctor universim statuit, Pastoribus illicitum eo in periculo a suis gregibus recedere, idoneis licet Vicariis relictis; tum vero cum solum casum fugae approbat, ac supplendi per alios, quum periculum proprium solius Pastoris est, uti quum Pastor ipse per se ad necem quaeritur, non autem quum periculum commune est Pastoris, et ovium.*

III. Asseruimus, Episcopum, Parochumque, saeviente peste, formalis residentiae officii obstrictos esse: neque enim difficile caput est, inutilem plane fore eorum residentiam, si materialiter tantum residerent, neque pro viribus in concrediti sibi gregis spirituale, ac temporale bonum adlaborarent. Itaque, quoties Divino consilio, et hominum peccatis sic exposcentibus, civitas, vel gens aliqua pestis infortunio afflictata fuisse legitur, ejusdem quoque Dei providentia factum novimus, ut identidem celebre fieret sacrorum Pastorum regimen; Episcopis, aliisque animarum Rectoribus ejusmodi virium accessione roboratis, ut Apostolicum ministerium, vel dum maxime grassabatur pestis, cumulate implevisse dignoscantur, tum populos exemplo, et praedicatione ad poenitentiam adhortantes, tum pauperes effusa liberalitate sublevantes, Ecclesiae vero Sacramenta suis ipsi manibus administrantes pestilenti morbo infectis, parvipenso, quod maximum suberat propriae vitae discrimine.

IV. Quomodo *S. Cyprianus* se gesserit erga suum gregem peste afflictum, licet deprehendere ex ejus Libro *de mortalitate*: cujus etiam agendi rationem accurate admodum descripsit Pontius Diaconus *in ejusdem Vita c.* 2. 2. *n.* 17. *et seq.* apud. *Bollandistas ad diem* 14. *Septembris* et apud *Ruinart in Acta Martyrum*. Celebres plane sunt *S. Gregorii Magni* epistolae, altera ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, altera vero ad Praejectum Nariensem Episcopum, quas videre est *lib.* 10. *epist.* 63. et *lib.* 2. *epist.* 2. quibusque indicatur ratio, qua Episcopi illi gerere se debebant, dum lues grassabatur, afflictos scilicet erigendo populos, eosque hortando, ut precibus, et criminum expiationi insistentes, Omnipotentis Dei iram placare studerent. In Historia Francorum, a *S. Gregorio* Episcopo Turonensi conscripta *lib.* 9. *n.* 22. recensetur illustre factum *Theodori* Episcopi Massiliensis, qui, quum a suo Episcopatu abesset, propterea quod Childebertum Regem allocuturus, ad illius aulam conferre se debuerat, quamvis ipsi nuntiatum fuerit, contagiosa lue Massiliam infectam esse, nihilominus ad suam sedem reverti non dubitavit, ibidem omnia, quae sui muneris erant, executurus. Sanctorum acta percurrentibus, complura occurrunt ejusmodi pastoralis zeli exempla. Adeantur *Bollandiani ad diem* 20. *Martii in Vita* S. Cutheberti *Episcopi Lindisfarnensis cap.* 9. *n.* 51. *ad diem* 2. *Maji in Additionibus ad Vitam* S. Antonini *Florentiae Archiepiscopis cap.* 4. *litt. G. ad diem* 24. *Julii in supplemento ad Vitam Beati* Joannis *Taussiniani Ferrariensis Episcopi* §. 3. *n.* 8. Videatur etiam altera ejusdem Beati Vita, quae postremo Mantuae typis edita est, *ad cap.* 19. Alia quoque ejusmodi monumenta collegit *Thomassinus in suo Tractatu de Benefic. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 67. *et seq.* In hujusmet argumenti tractatione minime silentio praetermittemus, quae praestitit *S. Carolus Borromaeus*, dum praememorata dira pestis Mediolanum afflixit; justaque laude fraudari quodammodo videretur magnus adhuc in humanis degens Massiliensium Episcopus, nisi heic exscriberentur verba excerpta ex Brevi *Clementis XI.* Pontificis, quod ad eum dedit sub die 14. Septembris 1720. in Collectione Brevium ejusdem Pontificis *tom.* 2. *pag.* 775. ut debita commendatione prosequeretur egregios labores ab eo exantlatos, dum Massiliensis civitas ad ultimum pene exitium saeviente peste adducta fuit. Ibi enim, post alia, sic ait Pontifex: *Ex quibus omnibus te animam tuam, boni Pastoris exemplo, pro ovibus fidei tuae creditis dare paratum esse, adeoque peste afflatos frequenter*

invisere, paterno affectu consolari, opportunisque monitis ad implorandam a Divina Bonitate peccatorum veniam excitare, illis insuper Ecclesiae Sacramenta propriis etiam manibus administrare, iis autem, qui non tam morbo, quam fame premuntur, necessaria ad vitae sustentationem alimenta conquirere, omnia demum optimi diligentissimique Praesulis officia cumulate obire percepimus.

V. Et in sua quisque dioecesi Episcopus Sacramentorum Confirmationis, et Ordinis Minister; nec alius quisquam, licet Episcopali charactere insignitus, potest, non praeobtenta ab eo licentia, sacram Confirmationem, Ordinesve conferre. Non sane eventu facilis, sed tantum mente conceptus proponeretur casus cujuspiam, qui peste laborans, Ordinibus initiari exposceret; percommode enim is posset in pestis exitum hujusmodi religiosae voluntatis implementum conferre. Re ipsa vero frequens esse potest casus eorum, qui, saeviente peste, eaque correpti, sacro Chrismate inungi se flagitent. Quum superius memorata pestis majore vi in Mediolanenses grassabatur, ac ipsa in re Sanctus *Carolus Borromaeus* insigniora exhibuit charitatis exempla: quemadmodum legere est in illius Vita a *Giussano* descripta *lib.* 4. *cap.*8. *Noverat, plures in populo esse nondum sacro Chrismate inunctos, quo fidelium animos ad sustinenda praeceptorum onera post Baptismum confirmari, Catholica Religio docet. Et, quamquam probe sciret, ejus Sacramenti vim inter necessaria ad salutem remedia minime numerari; omnia tamen ex amore potius, quam necessitate metienti, durum videbatur, tot hominum millia caelesti hoc auxilio immunita relinqui*. Pergit *Giussanus*, ingenueque refert, dum id a Sancto Archiepiscopo intra urbem peragebatur, vix nullum adfuisse periculum, ne ipse peste inficeretur, ob eximiam Magistratuum vigilantiam, qui neminem peste correptum intra urbis moenia detineri patiebantur; verum eumdem voluisse his etiam Sacramentum Confirmationis impertiri, qui extra urbem detinebantur, nec eos praetermisisse, qui manifesto morbo laborabant: adeo ut ex ipsis nonnulli, recepto Sacramento, statim occubuerint. In adnotationibus autem ad eamdem Vitam a *Giussano* elucubratam legitur, Sanctum Antistitem, quum vidisset, complures ad hospitalis cancellos confluere, sacro Chrismate inungi deprecantes, ad familiarem suum, *Monetam* nomine, conversum, eumdem consuluisse, quid sibi ea in re praestandum esset: quumque is respondisset, se haud tantum sibi sumere, ut proprio Archiepiscopo consilium daret, verum se illi semper adhaesurum, nec unquam ab eo recessurum, quidquid tandem is aggredi constituisset; tunc Sanctum Archiepiscopum militum custodiae praecepisse, ne ad cancellos accedentes, Confirmationis Sacramentum recepturos, repellerent: militibus autem jussa facientibus, non solum sacro Chrismate inunxisse quotquot ad Sacramentum suscipiendum e cancellis caput extulerunt: sed, quum sciscitatus fuisset, numquid alii superessent, qui cuperent, se se eodem Sacramento roborari, eidemque renuntiatum fuisset, adesse quidem et alios; sed non posse eos ad cancellos progredi, propterea quod extremam animam agentes in grabatis jacerent, constanti animo hospitale ingressum, iis quoque Confirmationis Sacramentum administrasse.

VI. Heroicum hoc *S.Caroli* factum flagrantis ejusdem charitatis illustre est argumentum. At, quum Confirmatio non sit Sacramentum omnino et absolute ad aeternam salutem necessarium, difficile erit tueri, Episcopum obstringi ad illum peste laborantibus administrandum, etiam cum proximo vitae suae periculo; eumque ab administratione cessantem, dum aegrotantes hoc spirituali praesidio foveri exposcunt, peccare. Sed longe aliter se res habet in eo, quod pertinet ad sequentia duo Sacramenta, Baptismum scilicet, et Poenitentiam. Nequit enim homo primi Adae filius ad statum gratiae, et adoptionis filiorum Dei transire per secundum *Adam* Jesum Christum Salvatorem nostrum, nisi sacro Baptismate ablutus, vel saltem flagranti ejusdem desiderio fuerit expiatus: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*: legitur *Joann. cap.* 3. Poenitentiae vero Sacramentum lapsis post Baptismum, aquae necessarium est, ac Baptisma iis, qui nondum regenerati fuerunt, ad hoc ut aeternam salutem consequi valeant: *Est autem hoc Sacramentum Poenitentiae lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus*: sunt verba sacri Concilii Tridentini *sess.* 14. *c.* 2. *in fine*. Quum itaque gemina haec Sacramenta ex absoluta necessitate ministrari debeant etiam pestifero morbo correptis, dum is vel maxime grassatur; hoc primum asserimus, Parochorum onus id esse proprium, Episcopos vero ad hujusmodi Sacramenta peste afflatis ad-

ministranda minime obstrictos esse, nisi quum nemo alius adesset, qui id praestare posset. Episcopi namque se habent veluti universales causae, quae proxime et per se non operantur effectus illos, qui a causis particularibus induci debent, nisi quum rariores aliqui, urgentioresque casus usitatum rerum ordinem immutarunt; Parochi vero tamquam particulares causae sunt constituti, ideoque proximi administri Sacramentorum, quae populo ministrari oportet: quemadmodum recte docet *S.Thomas quodlibet.* 1.*art.*14.*in corpore*, *et quodlibet.*3.*art.* 17. *Ad quintum*, ac in rem nostram pergit *Sylvius in Supplemento, sive additionibus ad* 3.*part.* S.Thomae *quaest.*32.*art.*3.§.*Priusquam respondeatur*. Quapropter, quum *S.Carolus Borromaeus*, ut supra dictum est, praeindicatam quaestionem, sive dubium, ad Congregationem Concilii detulisset, haud quidem dubitans ipse, ne forte Parochi non tenerentur enuntiata duo Sacramenta Baptismi, et Poenitentiae, grassante peste, eaque laborantibus, etiam cum propriae vitae discrimine, administrare; sed ut conquisitas quasque excusationes adimeret iis, qui laxioribus opinionibus innixi, jam jam contendebant, se ab ejusmodi onere subtrahere (uti optime animadvertit *Thomassinus de Beneficiis part.*2.*lib.* 3. *c.* 70.) coeperantque in dubium revocare, an Sacerdotes animarum curae praepositi pestis tempore adstringerentur, cum vitae periculo, peste contactis per paroecias suas Ecclesiae Sacramenta administrare: interpellata Congregatio rescripsit, ejusque rescriptum ab ipso quoque *Gregorio XIII.* Pontifice fuit comprobatum, debere omnino Parochos residere, et per se, vel per Sacerdotem a se delegatum, ab Episcopo vero approbatum, Sacramenta Baptismi, et Poenitentiae parochianis suis peste laborantibus ministrare: *Die* 10.*Septembris* 1576.*facta Sanctissimo relatione in Consistorio, Sanctitas Sua decrevit, scribendas simpliciter litteras ad Cardinalem Sanctae Praxedis* (nimirum Sanctum *Carolum Borromaeum*), *quibus significetur, dubio in Congregatione proposito, et ad Sanctissimum relato, Sanctitatem Suam decrevisse, Parochos tempore pestis teneri omnino residere in suis Ecclesiis Parochialibus; posse tamen per alium idoneum ministrare parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi, et poenitentiae.* Haec autem ea est resolutio, quam nos superius innuimus, quamque affert *Fagnanus in Cap. Clericos*, *n.* 45. *de Clericis non residentibus*; ubi etiam satis ad rem adnotat, ideo definitum fuisse, teneri eos, quibus cura imminet animarum, Sacramenta Baptismi, et Poenitentiae ministrare suis parochianis aut directe per se, aut adhibita opera alicujus Sacerdotis, ut supra diximus, ab Ordinario approbati; quod, quum, non omnes passim, sed aliqui tantummodo ex parochianis pestilenti morbo inficiantur, nollent profecto ii, qui bene valent, Sacramenta recipere a Parocho, quem scirent eadem administrasse peste infectis.

VII. Equidem tuto affirmari nequit, decretas illas litteras subinde conscriptas fuisse, et ad Sanctum *Carolum* transmissas; quum nihil plane de iis occurrat in Urbis hujus, aut in Mediolanensis Ecclesiae Regestis: *Num hoc Congregationis, et Pontificis responsum ad Sanctum* Carolum *missum fuerit, ignoro: nulli enim Vitae ejus Scriptores hanc declarationem eidem traditam memorant, solasque litteras indicant, quae, antequam negotium decideretur, jussu Pontificis scriptae ad eumdem fuerunt per Carniliam, ubi idem Pontifex zelum ejus, quo mortis periculum contemnendum duxerat, maxime commendans, auctoritatibus Sanctorum Patrum, obligationem cujuscumque Christiani, nedum Episcoporum, et Parochorum, in ejusmodi necessitatibus inculcabat.* Haec scripsit, qui eruditas elucubravit adnotationes ad Summam Sancti *Antonini loc.cit.col.*359. Nosque illius sententiam facile amplectimur, putamusque, litteras nequaquam transmissas fuisse; harum enim tenor de duobus tantummodo Sacramentis, Baptismi, et Poenitentiae, loqui debuisset, neque vero ad duo reliqua Sacramenta, ad Eucharistiam nempe moribundis in Viaticum deferendam, et ad extremam Unctionem ipsis impertiendam, se extendere, nisi praehabito novo examine, novaque edita definitione. Hanc autem minime necesse fuit ab Apostolica Sede exposcere, quoniam magnus *Carolus Borromaeus*, heroica incensus charitate, Baptisma, Confirmationem, Poenitentiam, sacrum Viaticum, extremamque Unctionem peste contactis per se administrare non dubitavit: quemadmodum legitur apud Scriptores illius Vitae, quos collegit *Theophilus Raynaudus tom.* 18. *suorum Operum*, in eo quod inscripsit *de Martyrio per pestem*, *part.* 3. *c.*2. *n.* 13. *et seq.* suoque praecedens exemplo, Parochos, reliquosque Mediolanensis urbis Sacerdotes, ad idem peragendum, contempto vitae periculo, adduxit. Praeterea in quinto suo Concilio Provinciali, quod post aliquot annos

ab extincta pestilentia habuit, opportunas descripsit regulas in Sacramentorum administratione servandas, quotiescumque, hominum criminibus sic exigentibus, Deus populum immisso pestis flagello castigat.

VIII. Percurratur memorata Mediolanensis quinta Synodus Provincialis, quae, pluribus licet objectionibus acriter oppugnata, tamen ab Apostolica Sede meruit comprobari; et ex titulo inscripto *Cautio in Sacerdote ministrante*, alteroque *Cautio in Sacerdote, qui ministravit*, ac altero itidem *de Baptismo infanti peste laboranti, suspectove, ministrando*, poterit quisque facile deprehendere, *S.Carolum* haud redactum voluisse onus Parochorum, reliquorumque curam animarum habentium, ad Baptismi, et Poenitentiae ministrationem, sed etiam ad reliqua duo Sacramenta ministranda protendisse. Verum id fortasse satis non esset ad evincendum, quod ea, quae in quinta Mediolanensi Provinciali Synodo de duobus Eucharistiae, et extremae Unctionis Sacramentis statuta fuerunt, vim legis, auctoritatemque ubique terrarum obtinere debeant: Provincialis quippe Synodi auctoritas illius provinciae, in qua celebrata est, finibus circumscribitur; neque vero, quae ipsi quandoque accedit, Apostolica confirmatio ejusdem auctoritatis fines ampliare censetur: quemadmodum *hoc ipso lib.*13. *c.*3. *n.*5. ostensum est. Investigandum est ergo, an, seposita quinta Provinciali Synodo Mediolanensi, possit aliunde probari, debere Parochos, etiam cum propriae vitae discrimine, suis parochianis peste infectis sacrum Viaticum, extremamque Unctionem ministrare. Quaestionem hanc instituit *Suarez in* 3.*part.*D.Thomae *t.*4.*disput.*44. *sect.*3. ubi *sub n.* 17. in haec concludit: *Dico tertio, absolute teneri Parochum Viaticum ministrare infirmis tempore pestis cum ordinario periculo contagii, quod in tali occasione esse solet; etiamsi in particularibus casibus excusari possit, si periculum multum augeatur, et proximi necessitas nimium diminuatur. Haec conclusio est magis pia, et judicio meo valde necessaria ad bonum regimen animarum, ne facile tanto bono in illa necessitate priventur. Eamque confirmat usus Ecclesiae; nam omnes Parochi timorati hoc observant, etiamsi intelligant, aegros esse dispositos per Sacramentum Confessionis. Episcopi etiam illos compellunt ad Eucharistiam ministrandam: quod non esset justum, si ipsi ex vi officii non tenerentur. Populo item magnum esset scandalum, si Parochus subditos suos sine Viatico mori sineret. Signum ergo est ejusdem obligationis.* Igitur, juxta *Suaresii* doctrinam, haec veluti generalis regula est, Parochum, quamvis imbibendae pestis periculum adsit, obstringi sanctissimum Viaticum ad aegros deferre. Exceptio autem ab eodem proposita, juxta quam Parochus ab onere hujus Sacramenti ministrandi excusatur, ad eam facti speciem in praxi refertur, qua Parochus debet Poenitentiae Sacramentum compluribus eo indigentibus, et in proximo vitae periculo constitutis ministrare, quumque interim aliquis jam confessus, sacro Viatico refici exoptet, verendum esset, ne tempus deficeret excipiendi Confessiones aliorum Poenitentiali expiatione indigentium, et in exitu vitae versantium; vel etiam ad eum casum, quo Parochus solus reperiatur, nec alius adsit Sacerdos, cujus opera juvetur, immo nec alius quisquam Presbyter, qui, Parocho decedente, ad ejus vices supplendum subrogari valeat; ideoque Parochus ipse merito pertimescat, ne, si ambo Sacramenta, tam Poenitentiae, quam sacri Viatici, omnibus ministraret, mortem vitare non posset, populumque, ut ajunt, sine hostia et Sacerdote relinqueret. Ita disserit *Suarez* in propositae exceptionis declarationem *n.*19. *Exceptio autem in conclusione posita, per se clara est, potestque facile ex dictis circa precedentem intelligi, ad particularia applicari. Nam, quia Viaticum minus necessarium est, quam Confessio, facilius potest in particulari occurrere excusatio: praecipua tamen erit, si ad audiendas aliorum Confessiones necessarium sit alios sine Viatico dimittere: vel si Parochus sit solus, et nimium periclitetur ejus vita, si utrumque Sacramentum omnibus velit ministrare, et maxime si in illius defectum non possit facile alius Sacerdos substitui. Et similes circumstantiae in particulari expendendae sunt: obligatio autem generalis negari nullo modo debet.* Disserensque subinde idem *Suarez* de Sacramento extremae Unctionis, *n.*20. ait, Parochos reliquosque animarum Pastores obstringi ad hoc etiam Sacramentum ministrandum, dum pestis grassatur, quatenus tamen id praestare valeant absque morali vitae periculo: neque enim hujusmodi Sacramentum omnino necessarium est ad aeternam salutem, quum praevia ut plurimum habeat gemina alia Sacramenta, Poenitentiae scilicet, sacrique Viatici, quibus fidelium saluti, quantum necesse est, cumulate consulitur. Addit vero

idem Auctor, omni ratione adlaborandum esse Parocho, ut sibi expeditior suppetat facultas extremae Vnctionis peste infectis administrandae; ideoque debere ipsum iis omnibus se se remediis, et cautelis instruere, quae, peritorum judicio, ad arcendum morale periculum imbibendae pestis idonea existimantur: quibus quidem adhibitis, si aliqua adhuc de periculi dubitatione teneatur, non ideo ipsum levari onere extremae Vnctionis peste laborantibus administrandae, quum haec potius dicenda sit nimium meticulosi animi affectio.

IX. *Sylvius in supplemento, seu in Additionibus ad 3.part.* S.Thomae *qu.32.art.3.conclus.3. pag.586. edit.Antuerpien.* profitetur, se nolle damnare sententiam Auctorum affirmantium, licere Parocho abstinere ab administrandis duobus Sacramentis, Eucharistiae, et extremae Vnctionis, peste laborantibus, qui paulo ante peccata sua Sacerdoti sacramentaliter confessi sunt, modo absit periculum scandali: *Etsi nolimus damnare Parochos illos, qui Doctorum istorum sententiam secuti, haec duo Sacramenta Eucharistiae, et extremae Vnctionis non ministrant peste infectis recenter confessis, modo absit scandalalum*: ac statim intrepide subdit. *Securior tamen, et verisimilior est aliorum sententia, Parochum sub mortali peccato teneri administrare Sacramentum Eucharistiae suis parochianis, peste, vel alio morbo contagioso infectis, etiam cum propriae suae vitae periculo, nisi per aliquem alium id fiat, et nisi quaedam circumstantiae occurrant, propter quas merito possit excusari*: repetitque omnia, quae superius recensuimus, *Suaresii* sententiam referentes; ejusque sententiae in omnibus subscribit quoad propositas generalis definitionis exceptiones. Progreditur inde *concl.*4. ad extremae Vnctionis Sacramentum, ibique etiam Suaresii doctrinae se se conformat; subdens tamen, tum demum Parochum teneri, etiam cum evidenti vitae periculo, extremam Vnctionem parochiano suo peste laboranti ministrare, quum hic alia duo Sacramenta Poenitentiae, et sacri Viatici non susceperit.

X. Quae hactenus attulimus, quum allegatorum gravium Doctorum auctoritati, quodque magis est, sanioris theologiae principiis, quae apud eosdem perlegi possunt, innitantur, satis solidum fundamentum suppeditarunt, ut postulato per Vicarium Apostolicum Juliae Caesareae proposito rescriberetur, Sacerdotes animarum curae praepositos obligatione teneri ministrandi per se, vel per alios idoneos Sacerdotes, Christi fidelibus peste correptis, non obstante contrahendae pestis periculo, non solum duo illa Baptismi, et Poenitentiae Sacramenta, juxta veteres superius recensitas definitiones, sed et duo reliqua, sacri Viatici, et extremae Vnctionis; nec omissum est ipsam quoque afferre quintae Synodi Provincialis Mediolanensis auctoritatem, non quidem per modum legis *vim coactivam* obtinentis, sed veluti regulam *vi directiva* pollentem, ut ajunt Jurisperiti.

XI. Quod Vicarius Apostolicus Juliae Caesareae exhibuit postulatum, in causa quidem fuit, ut de duobus Sacramentis Eucharistiae, et extremae Vnctionis, praeter Baptismum, et Poenitentiam, administrandis rescriberetur; sed eo potissimum animo ipse fuit, ut edoceretur, quonam se modo gerere deberet quoad certas quasdam cautelas, quibus utebantur Sacerdotes in Sacramentis ministrandis, ne peste inficerentur. Quae a Vicario Apostolico delatae fuerunt cautelae, haud erant ex physicis remediis petitae; certum quippe est, Sacramenta ministrantem peste infectis, non modo posse, se et plerumque debere iis uti, quo valeat sospes diutius munus suum persequi, neque cogatur concreditum sibi populum, tunc maxime ipsius opera indigentem, deserere. Alterius generis sunt delatae cautiones, deque iis nunc disserendum est.

XII. Diximus supra, nequaquam obstringi Episcopum, saltem ex justitia, Confirmationis Sacramentum peste afflatis ministrare; id tamen praestitisse *S.Carolum Borromaeum*, dum dira lues Mediolanum populabatur, eoque admirandum praebuisse dioecesanis suis, universoque Orbis heroicae virtutis exemplum. *Joannes Chapeaville*, Archidiaconus, Canonicus, et Vicarius Leodiensis, integrum edidit Tractatum *de necessitate, et modo ministrandi Sacramenta tempore pestis*, qui Moguntiae typis impressus prodiit in lucem anno 1612. in eoque nihil plane attigit de Confirmationis Sacramento per Episcopum ministrando. Verum, si quem unquam Episcopum laudabile studium incenderet sectandi exemplum *S.Caroli Borromaei*, sacroque Chrismate confirmandi suos dioecesanos peste laborantes, vix ulli cautelae praescribendae, adhibendaeque locus fore videtur: perbrevis namque est actio, quoties ad certum aliquot personarum numerum confirmandum redigatur; nec quidquam est, quod resecari valeat vel ad ipsam actionem breviorem efficiendam,

vel ad avertendum a Ministro, quantum fieri potest, imbibendae pestis periculum.

XIII. Ritus descriptus in Pontificali Romano, a *Clemente VIII.* et *Vrbano VIII.* Romanis Pontificibus approbato, is est. Episcopus Spiritum Sanctum invocat super eos, qui Chrismate sunt liniendi; seque dextera manu a fronte ad pectus signat; inde manus protendit ad eos, quibus Sacramentum est administraturus, iterum super eos invocans Spiritum Sanctum. Sacrae recitandae preces in eodem Pontificali leguntur: ubi deinde subjungitur, quod Episcopus intingit pollicem in sacrum Chrisma, quod est oleum ex olivis expressum, immixtumque balsamo jam benedicto, et dum Cruce signat frontem ullius, qui Sacramentum suscipit, formam pronunciat; qua absoluta, confirmati genam leviter percutit, eidem pacem annuntians: recitatisque nonnullis aliis precibus ibidem expressis, bene dicit iis, quos confirmavit.

XVI. In toto sacrae hujus actionis decursu nil aliud reperire est, quod ad eam contrahendam, arcendumque ab Antistite contagionis periculum omitti possit, praeter ritum illum percutiendi cujuslibet confirmati genam, qui ritus ideo fuit invectus, ut confirmatus meminerit, paratum se esse oportere ad adversa omnia pro Christi Fide viriliter perferenda, uti legitur in Catechismo Romano. De hoc ipso ritu nos alias egimus *in nostra Instit.6.§.ult.* et plura erudite disseruit *Martene de antiquis Ecclesiae ritibus lib.1.c.2.art.3.n.13.* Latet adhuc, quo tempore primum inoleverit hujusmodi caerimonia, quae, quum ad essentiam et validitatem Sacramenti non pertineat, praetermitti sane posset: sicuti etiam, ad se se celerius expediendum, Episcopus missas facere posset postremas illas preces, quae collato jam Sacramento recitantur. At, quae unquam cautio esset haec? quamque sibi majorem securitatem, si illa uteretur, Episcopus polliceri posset? Fortasse, ea adhibita, nil aliud consequeretur, quam ut ab iis, qui adessent, improbaretur, et parum religiosus Praesul existimaretur.

XV. Si quis autem forte id proponeret, quod (uti inferius animadvertemus) ab aliquibus suggestum fuerat quoad extremam Vnctionem peste contactis administrandam, ut scilicet ad consignandam confirmandi frontem salutiferae Crucis signo adhiberetur penicillus intinctus in Oleum balsamo immixtum, absque eo quod Minister proprio pollice infectum peste signando contingeret; ambigendum valde esset, an id fieri jure posset, et an validum foret Sacramentum hac ratione collatum. Legatur *Suarez tom.3. in 3.part.* D.Thomae *disp.33. sect.3. in fin.* ubi proponit quaestionem a nullo alio praecedenter propositam, an sit de essentia, ut unctio fiat proxime manu et pollice Episcopi, vel eadem peragi possit medio aliquo instrumento, puta penicillo, aut alio simili; respondetque, unctionem fieri debere pollice dexterae ipsius Episcopi Chrismate tincto, de necessitate praecepti, quum sit res gravis, et ab Ecclesia servata, et praescripta in ritu tradendi dictum Sacramentum: et deinde subdit, probabile sibi videri, esse etiam essentiale, et necessarium necessitate Sacramenti, ut unctio fiat immediate manu, seu digito Episcopi. Et *Suaresium* sequuntur *de Martinis ad 3.part.qu.72.art.11.c.5. in fin.* Reginaldus *tom.2. lib.28.c.2.n.10.* Layman *lib.5. tract.2.c.2.n.5.* Clericatus *de Confirmatione decis.56.n.12.* la Croix *lib.6.part.1.n.380.* Diana *in edit.coord.tom.1.tract.2.resolut.6.n.4.*

XVI. Plures quaestiones de hoc Sacramento instituunt Theologi. Prior est, an Apostoli ipsa manuum impositione Confirmationis Sacramentum ministrarint: id quod affirmant aliqui, quibus perspicuus in hanc rem videtur textus *Actuum Apostolorum c.8.vers.17. et c.19.vers.6.* alii vero contendunt, Apostolos usos etiam fuisse sacro Chrismate, licet nulla de eo in Actibus occurrat mentio; quum prioribus ipsis Ecclesiae seculis adhibitum memoret Chrisma in Confirmationis ministratione. Altera quaestio est, an sola manuum impositio sit hujusce Sacramenti materies. Affirmant itidem nonnulli, ex his nimirum, qui pro certo habent, Apostolos, eorumque successores, per plura secula, hoc Sacramentum sola manuum impositione contulisse. Alii contra tuentur, materiam hujusce Sacramenti esse sacrum Chrisma; illius autem applicationem confirmandi fronti cum signo Crucis peractam esse materiam proximam: in id proferentes *Eugenii IV.* Pontificis Decretum pro Armenorum instructione editum. Alii vero, manuum impositionem, et Chrisma simul jungentes, contendunt, utrumque esse Sacramenti materiam; ita ut sola impositio manuum sit materia inadaequata, inadaequata itidem materia sit solum Chrisma, utrumque autem, simul junctum, adaequatam, completamque Sacramenti materiam constituat. Reliqui tandem, quum satis assequi non possint, quo alio pacto dici va-

leat, juxta ritum nunc temporis in Ecclesia Occidentali vigentem, imponi manus super confirmandos ab Episcopo Sacramentorum ministrante; siquidem ea manuum protensio versus confirmandos, quam Episcopus habet, dum primas recitat preces, nequaquam manuum impositio super eos jure ac proprie dici posse videtur, addito etiam, quod aliquando non parum temporis intercedit inter memoratam manuum protensionem, et admotionem, sive applicationem sacri Chrismatis eorum frontibus, qui confirmantur: ideo rem ita temperant, ut etiam hodie in Occidentali Ecclesia vigere dicant disciplinam imponendi manus in ministrando Confirmationis Sacramento, quum sine admotione, atque impositione manus, inungi nequeat illius frons, qui confirmatur; atque ita manuum impositionem cum applicatione sacri Chrismatis propius jungunt, et nectunt.

XVII. Porro ex his, quae hactenus allata sunt, satis colligitur, hoc plane communiter Theologos sibi sumere, ut uno, alterove modo tueantur, inesse in administratione Confirmationis manuum impositionem. Difficile autem foret, certum illi locum statuere, si daretur, confirmandi frontem penicillo inungi posse. Si quis autem reponeret, eidem locum non deesse, quotiescumque recipiatur illorum sententia, qui manuum impositionem agnoscunt in earumdem extentione, quae fit per Episcopum, dum priores recitat preces; praeter ea, quae paulo ante dicta sunt, haec superaddi posset satis firma replicatio; quod, quum Episcopus sub functionis exordium primam orationem recitet, simulque manus protendat super eos, qui praesentes adsunt Sacramentum suscepturi, nec amplius eamdem orationem repetat, manusque protendat ad eos, qui praesentes non aderant, quum primum haec praestitit, sed paulatim subingressi sint in locum eorum, qui Chrismate inuncti recesserunt; quumque hujusmodi agendi ratio communiter recepta sit, et passim servetur, nemine penitus contendente, propterea nullum, irritumque esse Confirmationis Sacramentum sic administratum iis, qui in locum priorum successerunt: satis id est ad evincendum, manuum extensionem, quae praeindicato tempore fit ab Episcopo super confirmandos, neque reipsa esse, neque censeri eam manuum impositionem, quae ad validitatem Sacramenti requiritur. Verum quidem est, a quibusdam non improbari penicilli usum in ministrando extremae Unctionis Sacramento; at simul satis constat, in hoc Sacramento impositionem manuum non requiri, sed unctione tantummodo opus esse, quae pollice aeque, ac penicillo perfici potest. Si vero alius quispiam, ejusdem assumpti tenax, hoc allegaret, et in medium proferret, manuum impositionem locum indubie habere in collatione trium Ordinum, quos hierarchicos vocant, Episcopatus nimirum, Presbyteratus, et Diaconatus, et tamen eam expleri, atque agnosci in instrumentorum porrectione, quam collator Ordinum praestat suscipientibus, sat erit animum ad ea referre, quae superius *lib.* 8. *c.* 10. adnotata fuerunt, ut perspecta fiat infirmitas hujusce assumpti: cui propterea, veluti nimis labili fundamento, inniti non potest ritus, hactenus in Ecclesia inusitatus, ministrandi nimirum adhibito penicillo Confirmationis Sacramentum.

XVIII. Quod spectat ad Baptismatis administrationem, nihil plane est, quod non praeviderit, cuique cumulate non prospexerit praefata quinta Mediolanensis Synodus Provincialis: cujus sanctionibus consentanea tradunt, tam qui antea, quam qui subsequentibus temporibus scripserunt. Illud pro regula receptum est, ut recens nati infantes, de quibus periculum esse videtur, ne statim intereant, illico Baptismalibus undis abluantur, praetermissis usitatis caeremoniis, et solitis ritibus; qui, si iidem baptizati superstites vivant, ab Ecclesia supplentur, omissa forma, et ablutione, uti adnotatum est in Rituali Romano. Id ipsum plane servandum venit, quum baptizatur infans, qui ex matris utero prodiit peste infectus, seu morbi suspicionem secum affert, propterea quod ex matre jam peste infecta genitus fuerit: *Infans nuper natus peste laborans, aut eo nomine suspectus, quia a matre pestifero morbo affecta ortus est, quamprimum ob instans mortis periculum, a Sacerdote, peste laborantium curam gerente, infusionis ritu baptizabitur, aliis statis caeremoniis tunc non adhibitis etc. Postea, si infans superstes erit, quamprimum ab omni suspicione liber erit, in Ecclesiam Parochialem suam Sacerdoti Parocho offeretur, qui ex Ecclesiae instituto reliquas statas caeremonias ei adhibebit.* Sunt haec concepta verba saepe dictae quintae Synodi Provincialis Mediolanensis *tit. de Baptismo infanti peste laboranti, suspectove, ministrando.* Praestat quoque in hac rem illud commemorare, quod ipsemet Sanctus *Carolus* scripsit ad Cardinalem *Gabrielem Palaeotum* in qua-

quadam epistola, relata in notis ad illius Vitam per *Giussanum* conscriptam *lib.4. cap.8. litt.B. pag.322.* nimirum, ob saevientis pestis calamitatem, adductum se fuisse, ut nonnihil deflecteret a veteri Ambrosianae Ecclesiae disciplina, juxta quam baptizandus infans sacro Fonti immergebatur, permittendo, ut administraretur Baptisma, adhibito infusionis ritu: *Licet enim nunquam mori* Boromaeus *timuit*, *tamen vivere etiam nunquam recusavit*; *immo in epistola quadam ad* Palaeotum *Episcopum Bononiensem affirmat, immutatum pro ea temporum calamitate aliquantulum Baptismi administrandi Ambrosianum ritum, et mersione infantis omissa, aqua infusa ablui recenter natos tum primum consuevisse, ut aliquo modo pestis contrahendae periculum praecaveretur.*

XIX. Sequitur nunc, juxta ordinem hoc in capite statutum, ut de Poenitentiae Sacramento pauca dicamus. Porro circa rationem, seu modum illud administrandi, grassante peste, vel in Ecclesiis, quum viri, ac foeminae peccata Sacerdoti aperire cupiunt, vel in privatis domibus, quum necesse est eas ingredi ad excipiendam peste laborantium Confessionem, non est, cur heic pluribus disseramus; sufficit enim lectorem remittere ad eamdem quintam Synodum Provincialem Mediolanensem, cujus sanctiones, una cum concordantium Scriptorum auctoritatibus, retulit *Pontas in suo Dictionario Casuum conscientiae tom.1. verb. Curatus cas.4.* et Muratorius *in suo Tractatu de Peste lib. 3. cap. 4. pag. 355. et seq.* Hic autem *pag. 364.* aequum censet, et in praxi, usuque servandum, quod docent *Zambranus*, *Grandanus*, *Layman*, *Coninchius*, *Coninchius*, *Hurtado*, *Turrianus*, *Suarez*, et *Diana*; licere nimirum absolutionem impertiri peste infecto, quamvis nondum integram peccatorum confessionem expleverit, quoties Confessarius probabiliter vereatur, ne et ipse pestilentem morbum contrahat, vel ex nimio foetore, vel ex diuturniore mora cum aegrotante habenda. Huic sententiae adhaeret quoque *Pasqualigus in Theoria et Praxi jrium, obligationum, et privilegiorum eorum, qui in periculo, aut articulo mortis constituuntur.* Percurratur ejusdem *quaest. 142. num. 3. et seq.* At sententiam hanc acriter oppugnat *Marchinus in suo Tractato de Peste part. 3. cap. 4. num. 5. et seq.* ea potissimum ratione nixus, quod Confessarius, qui integram poenitentis Confessionem non audit, exploratum non habeat ejusdem conscientiae statum, neque dici potest proprio muneri satisfacere; est enim ipse animae medicus: quapropter, sicuti corporeae vitae medicus suo certe deesset muneri, si aegrotanti pharmacum aliquod praescriberet, non explorata prius, ac probe cognita illius morbi natura et statu; ita, inquit ille, affirmandum est, suo muneri plane deesse spiritualem animae medicum, quum poenitentem absolvit, non audita prius integra illius peccatorum Confessione, et satis habens aliqua tantum ex iis intellexisse. Addit insuper, agi heic de validitate Sacramenti ad aeternam salutem necessarii, ideoque, ex rei natura, et Pontificum decretis, oriri obligationem amplectendi eam sententiam, quae tutum proponit, et requirit remedium. Ita disserit praecitatus Auctor cum aliis non paucis: qui quamvis poenitentem ab integritate Confessionis aliquando excusari posse admittant, tunc scilicet, quum, si quod peculiare factum Confessario aperiat, grave aliquod damnum aut sibi, aut alteri obventurum haud temere pertimescat; ipsum tamen Confessarium negant posse, absque lethalis peccati noxa, se se subtrahere ab onere audiendi integram Confessionem, etiam peste contacti, qui integre confiteri cupit, quantumvis illi contrahendae pestis periculum se objiciat; quum propriam ipse vitam in concreditarum sibi animarum salutem cuilibet periculo exponere teneatur.

XX. Disserendum tandem superest de administratione duorum Sacramentorum, Eucharistiae, et extremae Vnctionis. Qua in re si sustineri tuto potuisset, quaecumque a *S. Carolo Borromaeo* gesta fuerunt, non tam ab illius heroicae perfectionis studio, quam a communi lege, et obligatione profluxisse, facile omnino fuisset ad propositum a Vicario Apostolico Juliae Caesareae postulatum respondere: nimirum dua illa Sacramenta fidelibus peste correptis eadem plane ratione ministranda esse, quo bene valentibus administrantur: ita enim se praestitit *S. Carolus*, atque ita quoque cavit in suo quinto Provinciali Concilio. Quod etiam perspicue deprehenditur ex duabus ejusdem epistolis ad Ariminensem Episcopum datis, altera quidem die 18. Julii, altera vero die 5. Augusti anni 1577. quae referuntur ab eo, qui elucubratis adnotationibus locupletiorem facit Sancti Praesulis Vitam a *Giussano* conscriptam, *praecitato loco*. Et quidem in priore epistola ita legitur: *Scribis, isthic dictitatum, a me fuisse adhibitum cochlear, quo aegris sacrae*

Alterius mysteria porrigerem. Hoc certum habe, id officii manibus semper meis praestitum fuisse, quibus etiam sacro Oleo morientes inunxi. Cur enim ab humana ope subsidium mutuarer, quum mihi Deum adjore certo sperarem? Fatendum tamen est, quaedam mihi indicata remedia nunquam fuisse neglecta. Secundae vero epistolae haec alia sunt verba: *Aliquorum metu inductus erat hic mos pestilentiae initio ut argenteo cochleari infirmorum labiis Christi Corpus offerrent; sed in quodam congregato Theologorum coetu sancitum est, ne id deinceps auderent: immo prohibitus est Patenae etiam porrigendae usus, qui tamen primum retentus cum Sacerdotibus fuerat, mox deinde intermissus.* Denique in praecitata sua quinta Provinciali Synodo *tit. Cautio in Sacerdote ministrante,* ita decretum fuit: *In omni Sacramento, multoque magis in sanctissima Eucharistia ministranda, cavebit, ut evitandi periculi, vel suspicionis causa, ne quid vel minimum, quod novum sit, administrationis ritum introducat, neve instrumentum, aliudve quid simile ad ministrationem, pro digitis, vel adeo in iis ipsis, adhibeat.* At retenta superius indicata animadversione, quod scilicet *S. Caroli* gesta heroicis factis accensentur, nec Provinciali Synodo Mediolanensi legis auctoritas tribui potest extra Mediolanensis Provinciae fines, necesse fuit, aliunde examen ac definitionem propositae quaestionis repetere.

XXI. Docent nonnulli, vel ipso pestis tempore, ac etiam urgente contrahendi morbi periculo, nihil plane deflectendum esse ab usitato ministrandae Eucharistiae ritu; ideoque Sacerdotem teneri eamdem suismet manibus aegro ministrare: idque, non minus ut vigens disciplina sarta tecta servetur, quam ut omne arceatur inconveniens, quod posset facile contingere, quoties aliis, ac aliis modis Eucharistia ministraretur: *Bonacina de Sacramento Eucharistiae disput. 4. quaest. 5. punct. 2. sub. n. 9.* Capisucch. *in Quaest. Moral. quaest. 2. pag.* 81. Escobar *tom. 3. quaest. 1. lib. 20. problemat.* 98. Tamburin. *in Methodo SS. Communionis cap. 5. §.* 30. *num.* 21. Quart. *ad Rubricas Missalis part. 2. tit. 10. sect. 3. dub. 3. difficult.* 3. la-Croix *tom. 2. lib. 6. part. 1. num.* 486.

XXII. Mitiores alii sunt, qui perpendentes ex una parte obligationem, qua in mortis articulo constituti tenentur sanctissimum Viaticum suscipere, ex alia vero onus, quod Sacerdoti incumbit, ut illud iis administret; optimum factu esse putant, omnem operam dare, ut facilior, quoad fieri potest, et expeditior evadat ministratio, atque ita omnis causandi, seque excusandi facultas adimatur iis, qui nimia contrahendi morbi formidine omnem rationem comminiscuntur, qua onus ministrandae Eucharistiae peste laborantibus a se removeant. Itaque hi tuentur, quoties iniri possit ratio, seu methodus haud indicens, ministrandi peste contactis sacrum Viaticum, absque eo quod Sacerdos manibus ipse suis Sacramentum in os aegroti immittere cogatur, illius usum minime esse interdicendum: *Bissus in sua Hierurgia verb. Eucharistia pag.* 408. Pasqualig. *in Theoria et Praxi jurium, obligationum, et privilegiorum eorum, qui in periculo, aut articulo mortis constituuntur, quaest.* 265. Gobat *tract. 4. cas. 21. n.* 433. *et seq.* Mancin. *in Tractatu visitandi infirmos part. 8. dub.* 18. Vener. *in Examine Episcoporum lib. 4. c. 46. num.* 47. Bartholomaeus Gavantus *in Enchirid. Episcopor. verb. Pestis num.* 7.

XXIII. Alii tandem huic ipsi sententiae adhaerentes, ac eorumdem Doctorum, quos nuper citavimus, vestigia sequentes, varios proponunt modos ministrandi Eucharistiam peste correptis, absque eo quod Minister id propriis manibus praestet: ex quibus sane modis aliqui improbantur, veluti minus tuti atque decentes; nonnulli vero satis apti existimantur, congruentesque functioni peragendae tempore pestis ab eo, qui sacrum Viaticum ministraturus, timet, ne, nudis manibus illud ministrans, pestilenti morbo corripiatur.

XXIV. Primae classi accensentur sequentes modi; inferendi nimirum Eucharistiam in panem domesticum, vel inter duas non consecratas particulas, extrema earum parte madefacta, ut sibi invicem adhaereant, commonefacto inde aegrotante, delitescere intra panem domesticum, vel inter particulas non consecratas, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum. Hanc alii methodum exhibent; aureo scilicet, vel argenteo forcipe Eucharistiam apprehendendi, aut eam collocandi super extremitate oblongae laminae, quae in semicirculi formam desinat, atque ita eamdem exporrigendi aegroto, qui peste laborat. Est etiam, qui suggerat, ministrari posse sacrum Viaticum manibus chirothecis indutis. Neque desunt, qui consentiant, ut, dum periculum pestis imminet, plures sacratae Particulae tradantur recte se habentibus, qui eas religiose servent, ac, ubi peste corripiantur, cum debita venera-

tione suscipiant. Improbantur itaque omnes recensiti modi, vel ob periculum gravis alicujus inconvenientis perfacile eventuri, quoties aliquo ex his modis Eucharistia ministraretur; vel ob indecentiam, quae, alio aliquo ex illis in praxim deducto, nullatenus evitari posset.

XXV. Ex secunda classe sunt alii mox recensendi modi; apponendi scilicet Sacramentum in mensula decenter parata, Sacerdote commonefaciente infirmum, ut eo vescatur, nec inde abscedente, quousque aegrotans sacram Partilam sumpserit, ac deglutierit: qua in re exequenda, nonnulli addunt posse sacram Particulam immitti vasculo, in quo vini non consecrati, vel aquae haustus contineantur, eaque ratione facilem aeque, ac decentem modum haberi dicunt, ut Sacerdos non cogatur manibus ipse suis Sacramentum infirmi labiis admovere: atque hi sunt probati modi. De duabus hisce classibus, tam scilicet de rejectis improbatisque, quam de receptis atque probatis modis administrandi Eucharistiam infectis peste, congruenter ad ea, quae hucusque adnotavimus, disserunt *Chapeaville in Tractatu de necessitate et modo ministrandi Sacramenta tempore pestis a quaest.* 30. *ad quaest* 35. et Sylvius *in Additionibus ad* 3. *part. D.* Thomae *quaest.* 32. *art.* 3. *conclus.* 4. *pag.* 589. *et seq.* in Gallia, sive in aliquibus illius regni dioecesibus, sacrum Viaticum peste infectis ministratur involutum charta, vel brevi lineo panno, qui ibi constituitur, unde possit ab aegrotante apprehendi; veluti testatur *Pontas praecitato loco*. Fertur Praesul *de Marchis* Archiepiscopus Smyrnae, ejusmodi nempe civitatis, quae frequenti peste obsidetur, indulgere consuevisse, ut Eucharistia poneretur super mensulam, cui imposita fuisset albae mundaeque chartae plagula, quae, suscepta ab aegro sacra Particula, statim igne combureretur. Et quidem Auctores proclives se se exhibent in eam opinionem, quae admittit, ut Eucharistia in mundo decentique loco deponatur, ex quo eam suscipiat, absumatque is, qui peste laborat. Videntur *Leander part.* 2. *tract.* 7. *de Eucharistia disput.* 4. *quaest.* 20. Passerinus *in* 3. *part.* S. Thomae *quaest.* 62. *num.* 33. *et* 34. qui valde mirantur, *Dianam tom.* 2. *tract.* 2. *resolut.* 100. *editionis coordinatae*, hunc quoque modum improbare, quum ceteroquin ipse alibi docuerit, si aeger deglutire nequeat sacram Particulam, condendam eam esse in vasculo una cum aquae, vel vini non consecrati haustu, ut ita eam aeger facilius absorbere valeat. Siquidem in hac quoque facti specie contingit, quod is, qui sacro pabulo reficitur, illud e Sacerdotis manibus immediate non sumit: quod plane illud est, quo praefatus Auctor impellitur ad rejiciendos modos, quos ceteri in Eucharistia peste laborantibus ministranda adhibendos proposuerunt, atque probarunt.

XXVI. *Muratorius* in Tractatu superius citato *de Peste lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 366. *et seq.* valde proclivem se ostendit in aliquam idoneam, honestamque rationem, qua et ministretur pestilenti morbo laborantibus Eucharistia, et simul ministrantium idemnitati consulatur; scite animadvertens, haud oportere ex ritibus, qui secundis rebus atque temporibus religiose servantur, metiri ac definire eos, qui luctuosissimorum temporum durae necessitati possint congruere. Vult tamen, id omne moderandum ac definendum esse judicio Episcopi cujusque loci, nec integrum esse singulis Sacerdotibus eam, quam quisque maluerit, rationem seligere. Porro, congruenter ad hoc idem systema, post accuratum rei examen, rescriptum fuit postulato Vicarii Apostolici Juliae Caesareae; videlicet, advigilandum ipsi esse quammaxime, ut peste correptis Sacramenta ministrarentur: quo vero ad modum administrandae Eucharistiae, si Sacerdotes deprehendisset alienos atque abhorrentes a ministratione suis manibus peragenda, modum ipse statueret, audito prudentum consilio, atque prae oculis habitu decore in tanti Sacramenti administratione servando, ut quidquid eidem repugnans deprehenderet, omnino usurpari prohiberet. Neque enim facile visum est, a longe interroganti responsum reddere, quo certus modus, certaque ratio ineunda praescribereretur: ad hoc enim omnino fuisset opus ob oculos habere omnes circumstantias, easque praesertim, quae possent regioni congruere, ac perspectos habere modos, qui, dum alias pestis, ea in regione satis superque frequens, grassaretur, in usum et praxim fuerunt deducti.

XXVII. *Suarez tom.* 3. *in* 3. *part.* S. Thomae *disput.* 82. *sect.* 3. quaestionem instituit, an omnino necesse sit, ut is, cui Eucharistia ministratur, alius sit ab eo, qui eam administrat; et consequenter, an licet laico sibimet ipsi Sacramentum hoc ministrare: respondetque, licere id laico, quoties in extremam

mortis necessitatem conjectum se sentiant, nullusque reperiri possit Sacerdos, qui ipsi Eucharistiam ministret. Quam in rem utitur exemplo *Mariae* Scotorum Reginae, quae, antequam martyrium subiret, *Sacramentum, quod apud se habebat, propriis manibus sumpsit, cum summa omnium laude; et, quamvis fortasse habuerit amplam circa hoc Pontificis concessionem, tamen etiam sine illa pie et sancte fecisset.* Cardinalis *Bona*, *Martene*, et *Morinus*, monumenta afferunt omni exceptione majora, ad evincendum, laicos, juxta veterem disciplinam, Dominici Corporis participes fieri consuevisse, accipiendo a Sacerdote Eucharisticum Panem, eumque suis manibus in proprium os inferendo: quod quamvis nunc temporis aboleverit, haud tamen damnari mereretur Sacerdos, qui sacro Viatico reficiendus, annuente Sacerdote ministrante, illud manibus susciperet, atque ad os suum ipse admoveret. Egimus ipsi hac de re in nostro Opere *de Canonizat. Sanctor. lib.3. cap.38. num.* 17. et in alio Opere nostro *de Sacrificio Missae sect.1. num.345. et sect.2. num.153. Latinae editionis*. Verum, redeundo ad veterem usitatum morem, exploratum est, consuevisse viros in nudas manus Eucharistiam excipere, mulieres vero in album pannulum. *Georgius tom.3. Liturgiae Romani Pontificis cap.19. num.* 4. quaerit, an albus ille pannulus, in quem mulieres sacram Eucharistiam excipiebant, ut eam inde suis manibus susciperent, appellaretur *Dominicale*, uti contendunt *Baronius*, *Binius*, *Sirmondus*, et *Mabillonius*; an potius *Dominicale* esset, ac diceretur velum illud, quo caput obtegebant, quum ad sacram Mensam accedebant. At, quidquid sit de erudita hac controversia, illud certum est, per plura secula laicos, qui sacra Communione reficiebantur, in proprias manus excepisse Eucharistiam, suisque itidem manibus illam in os intulisse; foeminas vero Eucharistiam suscepisse in album pannulum, eamdemque subinde suis et ipsas manibus ad os transtulisse. Ideoque, si nullo expresso praecepto cavetur, ut, dum laici sacrae Communionis participes fiunt, alia sit ministrantis, alia vero suscipientis persona; si pluribus labentibus seculis Eucharistiam acceperunt laici, viri quidem in nudas manus, mulieres autem in album pannulum; si huic rei nil aliud objicitur, quam subsecutus contrarius usus; neque modo contenditur, ut, hoc sublato, mos ille vetustior universim redintegretur, sed tantummodo ut certo, nec ita frequenti casu, saevientis scilicet pestis, ad faciliorem et expeditionem reddendam ministrationem sacri Viatici, miseris moribundis exhibendi, remoto simul a ministris, quantum fas est, oppetendae mortis timore, ac periculo, possit Episcopus, adhibitis in consilium sapientibus viris, modum aliquem, aptamque ejusmodi ministrationis rationem permittere, quamvis ei juncta esset implicita veluti facultas, ut is, qui sacro Christi Corpore reficitur, suis ipse manibus sacram Particulam apprehendat, atque in os suum inferat: magnis profecto animis opus est, ut tam aequa, tam proficua moderatio improbetur, ac rejiciatur, miseros aegrotos eo calamitatis adigendo, ut proximum incurrant periculum ex hac vita decedendi sine Viatico: quemadmodum animadvertit *Pontas verb. Communio cas.18.* subditque etiam *Muratorius loco supra citato*.

XXVIII. *Thomas* Cardinalis *Cajetanus in Comment. ad cap.26.* S. Matthaei *vers.26.* ad illa verba: *Accipite, et comedite*: scribit, quae sequuntur: *Adverte heic, quod, sicut Ecclesia laudabiliter, pro reverentia Eucharistiae, non utitur Eucharistiae cibo, nisi jejuna (excepto extremae aegritudinis articulo), licet Dominus inter coenandum communicaverit Discipulos; ita laudabiliter pro reverentia Eucharistia abstinet ab isto modo manducandi: Accipite, comedite: ut nonnisi sacris manibus tangatur Eucharistiae. Verum, ad imitationem Christi, communicare tali modo in articulo necessitatis, non esset inconveniens: sicut etiam non jejunos, ut dictum est, in articulo necessitatis communicamus. Esset autem necessitatis articulus, si tempore epidemiae non haberetur Sacerdos, qui prope offerret Eucharistiam; et locando super praeparato loco, diceret communicaturis prope expectantibus, et adorantibus: Accipite, comedite: possent enim reverenter accipere, et comedere: sicut fecerunt Christi Discipuli, qui acceperunt a* Jesu, *non manu ad manum, sed ex mensa; quum sederent multi in tanta distantia, ut manus* Jesu *manibus eorum non possent jungi. Crediderim ego, quod, sicut unum calicem communem omnibus tradidit, ita in una patina panem in duodecim buccellas fractum manibus propriis tradiderit; et quod hinc Ecclesia usum patinarum Apostolica traditione acceperit: ita quod, sicut calicem unus Discipulus dedit alii, ita patinam cum pane sancto propinquiores* Jesu *remotioribus successive porrexerint*. Hactenus *Cajetanus*. Doctrina haec displicuit

Ambrosio Polito Catharino Archiepiscopo Compsae, Scriptori suppari ipsi *Cajetano*; ambo enim floruerunt sub initium XVI. seculi: nec dubitat *Catharinus*, tamquam reum *contemtus*, et reverentiae erga Eucharistiam, *Cajetanum* raducere sequentibus verbis *pag.*421.*lib.*5.*Annotationum contra Commentaria* Cajetani *edit. Lugdunen. ann.*1543. *Quod novum quoque modum ministrandi hoc Sacramentum* Cajetanus *tradiderit, videlicet per manus laicorum, et instrumenta inanimata, ob metum contagionis, et ut etiam ipsi peste laborantes propriis manibus sibi ministrent, spectare ad contemtum tanti Sacramenti, non dubito. Praeterquam enim quod est haec nova, et singularis ejus traditio, adversatur etiam aliorum doctrinae. Nam* Petrus de Palude *in* 4.*longe prudentius docet, in quacumque causa non licere laicis, nec sibi, nec aliis, hujusmodi Sacramentum ministrare. Quanto minus hoc permitti debet peste laborantibus, qui plerumque mania corripiuntur; et quanto etiam minus per instrumenta inanimata.* Sed *Catharinum* excessisse in censura, tum quia non fideliter *Cajetani* sententiam retulerit, tum quia non admodum solide eam impugnaverit, facillime ostenditur. *Cajetanus* non concedit laicis, tempore pestis, tangere manibus Eucharistiam, sed illam a Sacerdote depositam in loco apto, admoto ore, assumere. Nec sumentes hoc modo dicerentur proprie Ministri Eucharistiae, sed cooperarentur ministrationi; ut sane onnes laici cooperantur, dum ore a Sacerdote suscipiunt Eucharistiam: uti scite notavit *Gabriel Henaus Tract.de Eucharistia disput.*15.*sect.*3.*n.*45. qui licet pluribus confirmet, solum Sacerdotem esse Ministrum hujus Sacramenti; tempore tamen pestis, juxta *Cajetani* placitum, admittit, infirmis posse porrigi in Patena, vel alio mundo vase, ex quo, ore admoto, sumant; nec proinde concedit, in tali eventu infirmum fore Ministrum Sacramenti. *Paludanus* vero *in* 4. *sent. dist.*23. *qu.*1. nil habet contra sententiam *Cajetani*: solum enim docet in genere Ministrum Eucharistiae esse Sacerdotem, de quo nemo dubitat; de eventu vero pestis tacet omnino. Quod addit *Catharinus* de mania, non est ad rem: si qui enim sint laborantes peste, qui etiam mania correpti deprehendantur, quum digne et reverenter, ob maniam, sumere non possint, neque a manibus Sacerdotis sumere debent. Ceterum pro sententia *Cajetani* tempore pestis, praeter supra cumulatos, stant quoque *Hieronymus Venerius* Archiepiscopus Montis regulis *in Examine Episcoporum lib.*4. *cap.* 46. *num.* 47. Marchantius *in Horto Pastorum tract.*6.*lect.*3. Novatus, et alii.

XXIX. Administrationem Eucharistici Sacramenti subsequitur demum extremae Unctionis ministratio: de qua quidem parum nobis disserendum est, quod pertinet ad partes corporis sacro Oleo liniendas, quum jam constitutum sit, ut, dum contagiosi morbi grassantur, ad evitandum contagionis periculum, sufficiat inungere organum illius sensus, qui patentior, sive inunctioni magis expositus se offert, proferendo interim Sacramenti formam sequenti ratione: *Per istam sanctam Unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum etc* uti supra *lib.*8.*c.*3.*n.*4. ostendimus. Videri quoque possunt *Natalis Alexander in sua Theologia dogmatica et morali tom.*1.*lib.*2.*de extrema Unctione cap.*5. *regul.*6. Herninier *in Tract.de Sacramentis tom.*3.*de extrema Unctione cap.*2. §.*Quaeres utrum plures*, Tournely *in suis Praelectionibus theologicis de Poenitentia, et extrema Unctione* §.*Quaeres tertia, pag.*35. *impressionis Parisiensis anni* 1728. modernus *Benedictus Gaetani*, Episcopus Collensis, *in sua Disceptatione historica de extrema Unctione cap.*8.*pag.*98.et omnium latissime *Diana in editione coordinata tom.*3. *tract.*1. *resolut.* 60, Quapropter tantummodo discutiendum superest, an tempore grassantis pestis liceat Sacramentum extremae Unctionis ministrare, seu Unctionem sensus peragere, adhibita oblonga virga, cujus extremae partis alligatus sit, firmiterque adhaereat gossipii pugillus sacro imbutus Oleo, quo scilicet contingatur, et liniatur, pars illa corporis, quae sola inungitur, quum Sacramentum peste laboranti administratur.

XXX. Ratio haec, sive methodus ministrandi extremam Unctionem probatur a *Saintebeuve tom.*3. *cas.*88. ac fertur etiam in praxim deducta per plures Galliae dioeceses, quas pestis incesserat; uti testatur *Pontas praecitato loco verb. Communio cas.*18. et *verb. Curatus cas.*4. Contentiunt plures alii Auctores: *Sylvius in Additionibus ad* 3.*part.*S.Thomae *qu.*32. *art.*3. ubi disserens de Sacerdote extremam Unctionem ministrante ei, qui peste laborat, haec debet: *Uti potest virga oblonga, vere tamen Oleo tincta, sic ut perficiatur Unctio etc. Peracta autem Unctione, virgam ejusmodi aut purgabit, ac*

in similem usum servabit, si aurea sit, vel argentea, propter reverentiam Sacramenti; vel igne comburet, si sit lignea: et ante *Sylvium* id ipsum docuerat *Chapeavilla in cit. Tract. de necessitate et modo ministrandi Sacramenta tempore pestis quaest.39.* ubi recte concludit, dum, saeviente peste, Sacramentum extremae Vnctionis hoc modo ministratur, nihil desiderari, quod ad substantiam pertineat, sive ex parte formae, sive etiam ex iis, quae praestanda sunt a Ministro, qui vere dicitur ungere, licet memorata virga utatur; quomodo eum scribere affirmamus, qui ad litterarum characteres efformandos calamo utitur. In Rituali Romano *in Ordine ministrandi hoc Sacramentum* haec verba leguntur: *Deinde intincto pollice in Oleo sancto, in modum Crucis ungit infirmum*; ex quibus oritur obligatio, semota necessitatis causa, sectandi praescriptam ibi methodum; ita ut, qui secus agit, peccati reatum incurrat. At, quoties adsit gravis urgensque necessitas, expeditos facilesque inveniendi modos, quibus pestifero morbo infecti hujus Sacramenti participes fieri possint, nulla subest justa ratio, quae possit Episcopum remorari, ne facultatem faciat Sacerdotibus extremae Vnctionis Sacramentum superius indicato modo administrandi. Videatur hac ipsa de re *Pasqualigus memorato Opere quaest.356.* ubi, postquam sedula cura collegit Doctores omnes, qui in eamdem sententiam consentiunt, haec addit *num. 3. Dicendum est, extremam Vnctionem ministrari posse mediante aliquo instrumento ex causa rationabili, qualis esset ad evitandum periculum infectionis tempore pestilentiae. Ratio autem est, quia, etiamsi Minister utatur instrumento aliquo, adhuc tamen vere, et in communi existimatione dicitur urgere; siquidem frequenter unctio solet fieri mediante aliquo instrumento: et ideo salvatur, quod Minister sit causa effectiva Vnctionis, ex generali ratione, quod actio, quae fit mediante aliquo instrumento, dicitur esse immediate ab agente principali: quum instrumentum non agat, nisi ut motum ab illo*. Praeter Auctores autem inibi ab eo congestos, huic quoque sententiae subscribunt *Suarez in 3. part. S. Thomae tom.4. disput.44. sect.3. sub num.10. pag.549. Venetae impressionis anni 1603.* Giribald *de Sacramentis in genere tract.1. cap.1. dub.4. num.26.* Rosignol. *tom.16. part.2. de extrema Vnctione quaest.5. art.5. num. 5. et 6.* la-Croix *lib.6. part.2. de extremae Vnctione num.2115.* Wigandt *in Tribunali Confessariorum tract.14. examin.4. sub num.107. et 117.* du Hamel *tom.7. Theologiae tract. de extrema Vnctione dissert. 2. cap. 1. sub num. 2.* Diana *in edit. coord. tom.2. tract.4. resolut.34. et 35.* Zuccherius vero *in Decisionibus Cleri Patavini anni 1708. casu 1. discusso mense Octobris, dub. 2.* in hanc ipsam sententiam eo propensiorem se esse fatetur, quod eam admissam, et traditam videat ab iis quoque, qui in Eucharistia ministranda non consentiunt posse Sacerdotem aliam inire rationem, quam ut sacram Particulam in eo aegroti peste laborantis propriis manibus inferat.

C A P V T X X.

De Postulatis spectantibus ad Christifideles Turcarum Imperio subjectos.

RETulerunt Albaniae Episcopi, pauperes Catholicos illius regionis hanc plerumque artem exercere, ut naves suas onerent tormentis bellicis tum majoribus, tum minoribus, ensibus, plumbeis globulis, nitrato pulvere, aere, ferro, chalybe, funibus, rudentibus, aliisque rebus ad onerarias aeque, ac bellicas naves instruendas necessariis, aeque omnia ad Turcas transvehant; neque vero hanc artem intermittere eos posse; tum quia Turcico imperio subduntur, ejusque gravissimo premuntur jugo, nec alia ratione aerumnosam vitam tolerare, suasque inopes familias sustentare valent; tum etiam ut habeant, unde tributum iisdem Turcis persolvant, quo non soluto, omnino perderentur. Quoniam vero haec omnia Ecclesiasticis sanctionibus prohibentur, subdiderunt iidem Praesules, facere se non potuisse, quo minus a Sancta Sede implorarent pro Catholicis sibi subditis privilegium, quod et eorum conscientiam solaretur, et facultatem iis afferret id ipsum persequendi, sublato periculo incurrendi poenas, et censuras indictas eos, qui agunt, quod a memoratis populis hucusque factitatum esse fatebantur.

II. Sane, praemissa omnia canonicis sanctionibus esse vetita perspicuum fit *ex Cap. Ita quorundam, ex Cap. Significavit, Cap. Quod olim, Cap. Ad liberandam, de Judaeis et Saracenis, Cap. Multa, lib.5. Extravagantium communium, Cap. unic. de Judaeis, inter Extravagantes* Joannis XXII. praeter id, quod legitur in Bulla Coe-

nae Domini, quae singulis annis iterum solemniter publicatur. Praeterea similis prohibitio deferendi arma, et bellica instrumenta ad hostes reipublicae, ex civilibus etiam legibus oritur, nimirum *ex l. Nemo, Cod. Quae res exportari non debeant, l. final. Cod. de poenis*.

III. Putarunt nonnulli, interdictum illud, ne arma, ac bellica instrumenta deferantur ad Turcas, originem simul et causam duxisse a Crucesignatorum expeditionibus toties indictis, atque susceptis ad Terram Sanctam ex hostium manibus redimendam; propterea quod hujusmodi bellicorum instrumentorum ad Turcas transvectio eo tempore facta magnum detrimentum Christianae rei inferre potuisset: ideo, quoties Crucesignatorum expeditio non habeatur, et quoties bellum in Turcas actu non ferveat, locum hujusmodi sanctionibus esse non debere. Nos autem haud quidem inficiabimur, nonnullas ex praeindicatis prohibitionibus tunc prodiisse, quum sacrum bellum a Crucesignatis gerebatur, et memoratae rationi proxime innixas fuisse. Hujusmodi plene est illa, quam Beatus *Gregorius X.* edixit in sua Constitutione 2. cui initium *Adaperiat, num. 2. part. 2. tom. 3. Bullarii Romani novissimae editionis*: *Nonnulli maledictionis alumnis, solo nomine Christianis, terrena dumtaxat, non caelestia sapientes, et innitentes perniciosis lucrorum studiis, ut in voluptuosae vitae faecibus latius debacchentur, victualibus, armis, vasis, navilibus, et aliis necessariis causa damnati quaestus, Christi muniunt inimicos, ut ad impugnationem Fidei, et Christianorum, ac Terrae Sanctae depressionem, robore fortiori sic muniti consurgant*. Ac negabimus, et jure quidem negabimus, omnia interdicta hujusmodi fuisse tunc evulgata, dum Cruciatae haberentur, nec alium iis finem statutum fuisse, quam Terrae Sanctae ex Turcarum manibus vindicationem; tum quia similis prohibitio, uti monuimus, inserta legitur Bullae, quae adhuc quotannis in die Coenae Domini publicatur; tum quia eadem praecipue innititur improbitatis ipsius actionis, ex qua naturaliter sequitur, ut potentiores, et animosiores fiant Christiani nominis hostes, atque ita Catholicorum respublica facilius opprimatur, ac subvertatur.

IV. Docent alii, justis urgentibus causis, semotoque semper animo juvandi Turcas, posse Romanum Pontificem pauperes Christifideles donare privilegio asportandi arma, atque militaria instrumenta ad Turcas, dummodo cum iis, actu bellum non ardeat. Ita disserit *Alterius de Censuris lib. 5. cap. 11. disp. 8.* Immo contenditur, hujusmodi privilegio Januenses a *Sixto IV.* et *Julio II.* Pontificibus, Venetos autem a *Martino V.* Pontifice fuisse donatos; uti videre est penes *Satyrum de Censuris lib. 3. cap. 11. n. 36. Sebastianum* vero Lusitaniae Regem a *Gregorio XIII.* id ipsum obtinuisse, quemadmodum evincitur ex hujus Pontificis Brevi, incipiente *Exponi nobis*, relato *num. 72. part. 3. tom. 4. citati Bullarii*. At nullum fortasse ex hujusmodi exemplis eidem casui, de quo nunc agimus, congruere merito dici potest. Licet enim in praeindicatis Januensium, Venetorumque privilegiis expressa legatur facultas exercendi, etiam dum bellum geritur, cum Turcis mercaturam; iisdem tamen in privilegiis semper excipiuntur arma: idque tantummodo indulgentur, ut vendantur funes pro navibus ad eorum portum appellentibus, ac insuper quaedam stamni, plumbi, aeris, et aurichalci species, uti recte observat Cardinalis *Toletus in sua Instructione Sacerdotali lib. 1. cap. 23. num. 10.* Nec quicquam ab iis discrepat privilegium Lusitano Regi concessum, quum in ipsos facultas fiat Catholicis, qui ex Lusitaniae, aliisque regnis navigant ad Caput de Guea, aliasque Africae regiones, ut transvehere possint ad infideles, ipso quoque belli tempore, merces, aliasque res universas, exceptis tamen iis, quae Bulla Coenae Domini asportari prohibentur: *Ad Caput de Guea, et ceteras Africae partes, etiam belli tempore, commercii causa, se transferendi, ac ibidem commeatus, merces, victualia, et quascumque alias res, non tamen in Litteris die Coenae Domini legi solitis prohibitas, deducendi, transvehendi, et transportandi*.

V. *Reginaldus* rem supra modum acuens tuetur, interdicta hujusmodi, neque locum, neque vim obtinere, quoties ea, quae Christifidelibus obvenit ex negotiatione utilitas, major sit damno, quod ex armorum, bellicorumque instrumentorum transvectione ad Turcas, obventurum timetur. Verum hanc sententiam oppugnant *Mendoza*, et latius *Diana coordinatae editionis tom. 5. tract. 1. resolut. 46.* Ideoque alii, rem ad Theologiae principia exigentes, advertunt, ignea tormenta diversi moduli, seu enses, modico numero ad Turcas transvehere, quum in ipso bellum non geritur, esse quid per se, ac natura sua indifferens, modo id non fiat

iniquo animo, et consilio nocendi Christifidelibus; ideo autem pravum evadere, ac etiam excommunicationis poena vindicari, propterea quod Ecclesia, justis urgentibus causis, hoc fieri interdixit. Ex quo inferunt, quum pauperes Christifideles, quidquid in hoc genere agunt, haud certe eo consilio praestent, ut detrimentum inferant iis, qui unam eamdemque cum ipsis Religionem profitentur, sed tantummodo ut inopes familias suas alant, et habeant, unde tributum possint persolvere, atque ita impendentem suo capiti ruinam evadant; conticescere omnino in hac facti specie Ecclesiasticam legem, eamque, tanto urgente incommodo, non obstringere. Ita disserunt *Vgolinus de Censuris part.2.cap.7.§.1.num.4.* Satyrus *eodem Tract.de Censuris lib.3.cap.1.sub num.34.* Castropalaus *Oper. moral. part.6. disput. 3. de Censuris punct.8. num.17.* Duar *in Bullam Coenae lib.2. can.7.quaest.12.num.2.et 3.et quaest.38. concl. 1.num.13.* Bonacina *Oper.moral.tom.3. de censuris in Bulla Coenae disput.1.quaest.8. punct.4. proposit.4.num.13.* Filliucius *Oper.moral.tom.1. tractat.16.cap.6.de censuris in particularis qu. 7.num.147.* Schmalzgrueber, *in lib.5.Decretal. tit.6.de Judaeis sub num.47.*

VI. Alii insuper opportune animadvertere non praetermittunt, Christifideles Turcarum imperio subjectos, si iisdem sibi imperantibus arma suppeditent, vel ad designatum ab ipsis locum eadem transvehant, dummodo id peragant remoto semper iniquo animo nocendi Christifideles, haudquaquam fieri obnoxios canonicis sanctionibus, quibus indefinite, ac universim id fieri prohibetur: *Navarrus consil.3. et tribus sequentibus lib.5.tit.de Judaeis*, Leander *in quaest.Theol.part.4.tract.3.de Bulla Coenae disput.3. quaest.3.* Salmanticenses *in Cursu Theolog.moral. tom.2.tract.10. de Censuris c.4. punct.6. Excommunicat.7.* Schiara *in Theologia bellica tom.2.lib.5.difficult.24.n.22.* Franciscus a Breno *in suo Manuali Missionariorum tom. 2. lib.1.c.2.qu.2.* et praecipue *num.6.et num.9.* eodem plane modo, quo ab omni culpa immunes censentur miseri illi Christifideles, qui in Turcarum triremibus captivi, una cum illis remum agunt, quum Turcicae in Christianorum naves impelluntur, si id, quod faciunt, verberibus et dura servitutis lege coacti faciant, nihil ceteroquin ipsi in Christifideles animo infensi: *Alterius de Censuris lib.5.cap.10.§.Haec opinio*, Azorius *Instit.moral.part.1.lib.8. cap.23.quaest.17.* Molina *de justitia et jure disput.115.tom.1.* Thesaurus *de Poenis Ecclesiasticis part.2. verb. Arma cap.8.§.Quaeres primo*, Tolet. *Instruct.Sacerdotal. lib.1. cap.24. num.6.* ibique Adden. a Breno *tom.2.Manual.Missionarior. lib.1.cap.2. quaest.2.* ubi demonstrant, quantum intersit discriminis inter hanc facti speciem, et alteram, de qua sermo est in propositione 51. inter proscriptas ab *Innocentio XI.* ubi proponitur famulus, qui metuens dumtaxat, ne ab hero torvis oculis aspiciatur, male tractetur, aut domo expellatur, scalam admovet, ostium reserat, vel quid aliquid praestat ejusmodi, ut herum ipsum alienas aedes iniquo consilio pervadere nitentem adjuvet.

VII. Albanensibus itaque Episcopis, qui in relatione status suarum Ecclesiarum petitionem, de qua hucusque disseruimus, pro miserrimis Christifidelibus sibi subditis ad Congregationem de Propaganda Fide detulerunt, post accuratum rei examen, conscriptae fuerunt, ac datae encyclicae litterae die 14. Martii 1747. quibus, auctoritate nostra, mandatum ipsis fuit, ne molestiam ullam afferrent miseris illis Catholicis, si suis navibus ad Turcas, nullo inter hos, et Christifideles indicto bello, transveherent sclopos majores, atque minores, sarissas, gladios, plumbeas glandes, nitratum pulverem, chalybem, ferrum, auricalcum, aes, funes, aliaque ad onerarias, aut bellicas naves struendas idonea; adhibito tamen modo quoad numerum et quantitatem, quemadmodum plerumque fieri dignoscitur; ac firma ceteroquin et illaesa remanente prohibitione transvehendi, sive pax vigeat, sive bellum ardeat, mortaria, incendiarias pilas, tormenta bellica majora, plumbeos, aut ferreos majoris moduli globos; ipsosque sclopos ingenti numero, quod tamen, ut supra diximus, rarius contingit: qua inita ratione, satis provisum putamus, ut et prohibitio, quantum necesse est, sarta tecta servetur, et miseris illis Christifidelibus, nihil iniquo animo molientibus in Religionis sodales, facultas relinquatur comparandi sibi victum, ac evadendi violentias, atrocesque persecutiones, sibi ab iniquis dominis imminentes.

VIII. Gravioris momenti fuit aliud postulatum, ab Archiepiscopis, Episcopis, Parochis,

ac

ac Missionariis ejusdem provinciae Albaniae propositum; an scilicet permittendum sit Catholicis ibidem sub Turcarum imperio degentibus, ut Mahumetanum aliquod nomen sibi imponant, eoque se compellari faciant, ut ita possint liberi commercii commodis cum Turcis gaudere, simulque evadere pensitationem certi cujusdam exigui census, sive tributi, quod solvere debent omnes, qui quum Turcae non sint, in Turcarum regionibus commorantur, ac demum ut a persecutionibus, gravissimisque poenis se eximant, quibus obnoxius fieret a Mahumetanae impietatis erroribus ad Christi Fi- ...latus, qui Turcico se nomine compellari non faceret. illum, ... nomine se nuncupari peteretur, perfacile aliquo ... cis esset conjicere, ac etiam plane deprehendere, illum ad Christiana sacra transiisse; qua re detecta, haud sane praetermitterent ea parare, atque exequi, quae ipsorum legibus sanciuntur in eos, qui ab eorum secta ad nostram Religionem convertuntur.

IX. In Concilio Provinciali, sive Nationali Albano, habito sub *Clement XI.* Pontifice anno Domini 1703. sancitum fuit *cap. 3.* ut a Sacramentorum communione repellerentur Christiani illi, qui Christi Fidem in corde, ac mente servantes, ab exteriori tamen ejusdem professione deficiunt, sectantes extrinsecus Turcicam vivendi rationem, et Turcicis nominibus se se vocitari permittentes: *In Turcarum consortio Turcico more vitam degunt, dies jejunio sacros esu carnium profanant, et Mahumetanis nominibus vocitantur; in congregatione tamen fidelium Christianos mores induunt, et officia peragunt Christianorum.* Id ipsum quoque decretum fuit in nostra Constitutione, cui initium *Inter omnigenas*, quaeque est *num.* 89. *tom.* 1. *nostri Bullarii*, super disciplina incolarum Regni Serviae, finitimarumque regionum, ubi §. 3. inter cetera, quae Christianis interdicuntur, illud recensetur, ne Mahumetana nomina assumant: *Nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent, per labia sua assumere*: idque, licet omni asseveratione testentur, se Christi Fidem in corde fovere. Itaque non absimile fuit responsum, quod, re prius in Congregatione universali Inquisitionis sedulo examinata, redditum fuit Archiepiscopis, Episcopis, Parochis, et Missionariis Albanensibus: quibus etiam serio injunctum fuit, ne patiantur, Christifideles Turcica nomina assumere, iisque se compellari facere, sive ut a tributi pensitatione se subtrahant, sive quacumque alia de causa: eos vero, qui, ejuratis Mahumetis impietatibus, Christi Fidem amplexi sunt, hortentur opportune, ut quatenus de sua firmitate et constantia pertimescant, ex illis regionibus abscedant, seque transferant ad alias Turcico imperio non subjectas; quum nec his licere debeat pristinum Turcicum nomen retinere, postquam in Christo renovati sunt; nihilque prosit utrisque inviolatam in corde Fidem servare, dum nimis aperte, uti praenotatum est, in exteriori ejusdem confessione deficiunt. Haec omnia latius persecuti sumus nuperrima nostra encyclica Epistola, incipiente *Quod Proni* 1754. quae insereretur die prima Augusti an- *Districte prohibemus, ne quilibet ex Christifidelibus, quocumque casu, vel praetextu, aut in quibusvis excogitabilibus circumstantiis, eadem Turcica, seu Mahumetana nomina, ut Mahumetani credantur, assumere audeant,* et mox infra: *Illos denique, qui ex Mahumetanis Christiani sunt facti, vel qui istorum sunt filii, si de sua in Fide constantia diffidant, vereanturque, ne, si Turcica deponant nomina, dominantium poenas incurrant, easdemque subire formident, serio admoneatis, ut omnino regiones illas occulte deserant, et ad terras Christianorum accedant, atque confugiant, in quibus et Deus, qui dat escam omni carni, et fidelium charitas minime ipsis deerit, maxime si Episcoporum commendatitiis epistolis muniantur.*

X. Nemo Christianus potest ullam omnino extrinsecus actionem edere eo consilio, ut Turca, vel alterius cujusvis sectae professor existimetur, quamvis intimo corde sanctam Christi Fidem firmiter teneat. In veteri Testamento *Eleazarus* amicis hortantibus, ut, ad declinandam necem ex immolatis edere simularet, respondit, statutum sibi deliberatumque esse non solum ab esu, sed etiam ab edendi specie abstinere, ne ceteris offensioni et scandalo esset, atque ita animam suam in aeternum perderet: *Non enim aetati nostrae dignum est fingere, aut multi adolescentium arbitrantes* Eleazarum *nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem etc. decipiantur, et per hoc maculam, atque execrationem meae senectuti conquiram. Nam, etsi in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis*

nec vivus, nec defunctus effugiam: uti legere est *lib.* 2. Machabaeorum *cap. 6.* Redemptor verò noster Dominus Jesus Christus aperte denuntiat, se extrema universalis Judicii die illos nequaquam in suos agniturum, quos in hac vita degentes quodammodo puduit, ipsius sectatores se profiteri: *Qui me erubuerit, et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, quum venerit in majestate sua.* Ita *Lucae cap.9.* Inter eos autem, qui coram hominibus erubuerunt se Christi sequaces ostendere, ii procul dubio recensebuntur, qui, temporalis compendii causa, alterius religionis se esse simulaverint. Et, quamvis Apostolus *prima ad Corinthios cap. 9.* affirmet, se cum Judaeis tamquam Judaeum conversatum fuisse; opportune tamen adnotat Sanctus *Augustinus epist.* 40. *alias* 9. et *epist.* 82. *olim* 19. id peregisse Apostolum ex charitatis impulsu, quo omnibus familiariter utebatur, ut omnes lucrifaceret; abstinens cum ethnicis a legalibus, quae antiquato jam praecepto, non amplius necessario servanda erant; eorumque usum resumens, quoties inter Judaeos versabatur, quoniam adhuc vetita non fuerant: iisque ita redactis ad naturam actus per se indifferentis, prout magis ad Fidei incrementum conducere noverat, iisdem abstinebat, vel utebatur.

XI. Ecclesiae Annales percurrentibus tria occurrunt genera libellaticorum: quorum alii, saevientibus persecutionibus, Fidem negabant, eaque de re obtinebant a magistratibus libellum, seu litteris consignatum testimonium, se idolis sacrificasse, Fidemque Christi negasse: alii vero numerata pecunia emebant securitatis libellum, quem fidem publicam, sive recentiori vocabulo *salvum conductum* appellare licet, eoque pacto obligationem declinabant se se sistendi, et Christi Fidem publice ac palam profitendi; alii denique nec Fidem negabant, nec quidquam illi contrarium actu exercebant: sed, ut securitate gauderent, a magistratibus impetrabant libellos quosdam, seu scripta testimonia, quibus dicebantur idolis sacrificasse, quamvis id esset a veritate alienum. *Petrus Annatus in suo Apparatu ad Theologiam positivam lib. 3. art. 7. tit. de lapsis a Fide* haec habet: *Duo fuerunt libellaticorum genera: alii, qui Fidem negabant: alii vero, qui non negabant, sed palam profiteri non audebant, et, ne ad id cogerentur, id pecunia redimebant, securitatis accipiendo libellos, ut supplicia evaderent*: ubi quum *Annatus* de primo tantum, et secundo libellaticorum genere mentionem faciat, nos de duobus hisce nunc disserendo, primum quidem improbatum, alterum vero toleratum fuisse affirmabimus; quemadmodum etiam pluribus demonstravimus in nostro Opere *de canonizatione Sanctorum lib.* 1. *cap.* 2. hos quippe novissimos assimilare licet iis, qui de propria constantia dubitantes, saevientibus persecutionibus fugam arripiebant, vel latitabant. At non minus, quam primum illud, improbatum quoque fuit tertium genus libellaticorum, eorum scilicet, qui neque verbo, neque scripto declaraverant se esse contra Fidem, sed solummodo ad securitatem sibi asserendam passi fuerant, ut in attestationis libello a magistratibus dato assereretur, ipsos sacrificasse, ac negasse Christum; veluti ad rem nostram scribit Auctor Vitae *S. Cypriani*, quae editioni *Baluzianae* praemissa legitur, *sub num. 9. Existimo itaque, libellaticos nec voce, nec scripto impie quidquam aut facturos promisisse, aut a se factum declarasse, sed idcirco vituperatos, et justae poenitentiae addictos fuisse, quod securitatis libellos a magistratibus impetrassent ea lege, et conditione, ut in Actis publicis scriberetur, eos sacrificasse, et Christum negasse, quamvis neutrum commisissent*: quod etiam animadvertit *Sylvius in* 2. 2. *quaest.* 3. *art.* 2. *conclus.* 3. *Sequitur secundo, excusari non posse libellaticos, de quibus* Cyprianus *epist.* 35. 51. 52. *et in tractatu de Lapsis, qui quum scirent, sibi non licere idolis sacrificare, pecunia libellum obtinebant, testantem saltem in effectu, quod sacrificassent, ut sic evaderent tormenta, quae caeteri cogebantur sufferre. Quamvis enim liceat vectigal pendere, ne quis urgeatur aut idolis sacrificare, aut aliter Fidem Catholicam deserere, non tamen licet accipere testimonium sacrificii, quasi per te facti, etsi non feceris.* Ex quibus satis colligi potest, Ecclesiae spiritum eos aversari, qui quamvis Fidem intrinsecus veluti occlusam servent, faciunt tamen ipsi, vel suo nomine aliquid fieri patiuntur, quod legitimam inducat suspicionem, eosdem a Fide defecisse.

XII. Consentiunt alii quoque Theologi, ex quibus Cardinalis *Cajetanus in Commentar. ad* 2.2. *quaest.* 3. *art.* 2. §. 1. haec tradit: *Aliud est occultare propriam Fidem, et aliud profiteri alienam fidem, sive accidat utrumque verbo, sive alio signo. Et profiteri alienam fidem nullo pacto*

licet. Et propterea, sicut moraliter peccaret, si quis diceret, se esse Judaeum, aut Mahumetanum; ita mortaliter peccaret, si uteretur veste, aut bireto, aut quocumque alio signo proprio Judaeis, aut Mahumetanis. Cardinalis Toletus *in Instruct. Sacerdot. lib. 4. cae. 2. de modo et necessitate Fidei n.3.* id ipsum affirmat: *Quamvis autem semper non sit necessaria Fidei exterior confessio, tamen semper est necessarium non manifestare aliquam sectam; non enim idem est, non ostendere se esse Christianum, et ostendere, se esse infidelem. Illud enim non semper est illicitum, sed tantum in duobus casibus positis etc. hoc autem semper illicitum. Vnde qui transiens per Infidelium terras, vestiret se vestibus, quibus soli infideles utuntur, ut ab aliis distingueretur, peccaret mortaliter, secundum communem sententiam: ut qui in terris Turcarum ligaret caput tobalea alba, ne a Turcis occideretur, vel comprehenderetur: similiter qui Romae, vel in aliis similibus locis, Judaeorum pileo uteretur, ut occultari posset: qui etiam aliis similibus uteretur, usu communi, vel lege solis infidelibus deputatis.* Ipseque praecitatus *Sylvius*, post firmatum sequens ceteroquin tutissimum effatum theologicum: *Eodem praecepto, quo jubetur assensus verae fidei, etiam jubetur ejusdem Fidei professio exterior. Ergo similiter, quo praecepto prohibetur assensus falsae fidei, etiam prohibetur istius fidei exterior professio. Qui autem simularet falsam fidem exterius, profiteretur illam: ergo peccaret contra praeceptum Fidei:* Illud in rem nostram deducit consequens: *Ex his sequitur, non licere Christiano, ut illis rebus, vestibus, et signis, ex quorum usu merito colligi posset esse desertor verae Fidei, vel alienae professor. Quare, quum pro diversitate gentium, locorum, et temporum, diversa inveniantur signa sive per legem, sive per consuetudinem significantia, videndum est, an significent distinctionem nationis a natione, an religionis a religione. Si prius dumtaxat, licet eis uti absque periculo Fidei, sicut licitum est lingua, seu idiomate nationis illius uti: si posterius, non licet. Ratio prioris est, quia usus talium signorum neque ex sua natura, neque ex institutione, neque ex consuetudine, significat professionem alicujus sectae. Considerandum tamen est, ne ex tali usu sequatur scandalum, neve tunc signa illa assumantur, quando Fides est profitenda. Ratio posterioris est, quia uti talibus signis, est profiteri, se esse illius sectae, ad quam significandam sunt per legem, aut consuetudinem instituta. Sic olim signum erat infidelitatis, jurare per fortunam* Caesaris, *apud* Eusebium *lib. 4. cap. 14. thus ad imperium ethnici Imperatoris adolere, etiamsi coram idolo non fierent, apud* Nazianzenum *Orat. 3. sacros Codices tradere, apud* Augustinum *lib. 7. de Baptismo cap. 1.*

XIII. Et quamvis nomina ad designandas, secernendasque personas, non autem religiones, inventa sint, ideoque affirmari posse videatur, Christifidelem nomina Turcica assumentem, vel retinentem, nullam ingerere suspicionem defectionis a Christi Fide; quemadmodum Christianus viator, vel incola, in regionibus Turcico imperio subjectis, Turcicas induit vestes, ne irrideatur, atque vexetur, absque eo quod possit eum quisquam redarguere; neque enim vulgares communesque vestes in usum inductae fuerunt, ut a religione religio secernatur, sed ad contegendam corporis nuditatem, uti tuetur *Valens in Concordia Juris Pontificii cum Caesareo sect. 4. pag. 382. Quando actiones, vel signa habent alium usum, et in alium finem praecipue de se, vel ex usu, seu institutione, referuntur; verbi gratia vestes gestare, quibus ad tegendum corpus Turcae uti solent etc. adhuc intelligi potest, quod illius utatur bona intentione, ac fine; et tunc qui decipitur, existimans, talem personam esse infidelem, non habet sufficiens fundamentum ad id prudenter judicandum:* haud tamen magnopere adlaborandum est, ut hujusmodi animadversionis infirmitas detegatur.

XIV. Quidquid enim sit de primitiva nominum institutione, illud in nostri casus hypothesi certum est, Turcicum nomen esse signum et notam, qua non modo homo ab homine, sed a religione religio distinguatur, ac discernatur. Turcae sodales suos Turcas noscere volunt, ut possint ab iis, qui Turcae non sunt, tributum exigere, certoque scire, qui secum in religione consentiant; utque has sibi notiones comparent, hoc statuerunt systema, habendi pro Turcis eos, qui Turcico nomine compellantur. Et sane, si Christifideles, dum tributi pensitationem volunt evadere, vel minime videri a Mahumetana secta ad Christi Fidem transisse, Turcicum nomen aut assumunt, aut retinent; nihil praeterea desiderari posse videtur, ut tuto concludere liceat, nominum institutioni, ad secernendas hominum personas primitus excogitatae, ex com-

muni tacitaque consensione aliam accessisse vim, secernendi nimirum religionem a religione, Christianam videlicet a Mahumetana; atque in praxi idem omnino esse Turcicum sibi nomen imponere, vel praehabitum retinere, ac se Mahumetanae sectae addictum, si minus verbo, at facto quidem certe profiteri.

XV. Huc autem re perducta, incongruum illico detegitur praeallegatum Turcicae vestis exemplum. Quandoquidem, semota qualibet alia quaestione, si quod adsit indumenti genus, quod ex forma, usu, aliisve adhaerentibus circumstantiis, habeatur veluti tessera, sive nota, quae religionem a religione secernat, nunquam eo uti licebit, quamtumvis allegari posset superiori similis exceptio, nimirum vestes primitus compositas contextasque fuisse ad obtegendam nuditatem, frigusque depellendum: uti scite observat Cardinalis *de Lugo in suo Tractatu de Fide quaest.* 14. *sect.* 5. §. 1. *num.* 82. *Si ergo esset vestis, quae propter circumstantias, vel institutionem, ita esset determinata ad significandam negationem Fidei, sicut sunt verba, vel voces ex natura sua ad significandam mentem, idem omnino dicendum esset de veste illa, quod de vocibus dicitur: atque ideo, sicut nullo casu fideli licet proferre voces, quibus significetur, ipsum esse alterius sectae, ita nunquam licebit ei usus talis vestis habentis aeque determinatam significationem, ac habent voces. Non repugnat autem, quod circumstantiae tales sint, in quibus vestis possit habere significationem aeque determinatam, ac habent voces, et a qua non possit abstrahi.*

XVI. Haec, aliaque plura expensa fuerunt, antequam publicaretur, et ad interrogantes Episcopos transmitteretur praememorata Epistola, cui initium *Quod Provinciale Concilium*. Quin etiam sapienter animadversum fuit, quod, si simulatio istiusmodi diutius protraheretur, eaque subinde a Turcis, quod satis superque esset, detegeretur, praeter obventurum sanctae Religioni nostrae dedecus apud ipsosmet Turcas, hi recte ex hoc ipso occasionem arriperent, eamdem acrius iniquiusque insectandi, ac persequendi: *Unde opportuna praebetur Turcis ipsis occasio Christifideles omnes tamquam hyuocritas, et deceptores existimandi, atque adeo jure ac merito persequendi*: sunt ipsa Encyclycae verba. Illud insuper adnotatum fuit, permisso Christifidelibus Turcici nominis usu, latiorem exinde iis, qui se hoc pacto pro Turcis exhibent, aditum patefieri, ut seu ex prava voluntate, seu ex dura rerum conditione, ad alios progrediantur actus Mahumetanae sectae protestationem includentes, servata abditiore animo Christi Fide, atque ita se pro Christianis inter Christifideles, pro Turcis vero cum Mahumetanis gerere non reformident: quemadmodum alias nonnemo asseruit fieri a Christianis Chium Insulam incolentibus, prolatis quibusdam monumentis, quae anno 1710. typis impressa circumferebantur.

XVII. Ad Fidei nostrae professionem similiter pertinet alterum exhibitum postulatum circa Christianos illos, qui quum antea ad Mahumetanam impietatem deflexerint, inde reduces, ad sanctam Christi Fidem iterum revertuntur; an scilicet hi, non solum errores detestari debeant in congregatione Christi fidelium, cum inviolabili promissione in posterum abstinendi a quibuscumque actibus falsae sectae professionem praeseferentibus, sed insuper debeant Turcis, etiam cum vitae periculo, reditum suum ad Christi Fidem significare. Extat hac de re Decretum Congregationis Sacrae Inquisitionis editum die 18. Julii 1630. quod penes Cardinalem *Albitium de Inconstantia in Fde cap.*8.*n.*29. impressum, et sequentibus verbis conceptum legitur: *Utrum apostatae a Fide, ad paenitentiam redeuntes, cogendi sint ad retractandum explicite, et publice coram infidelibus, cum periculo vitae, sicut negarunt Fidem; an vero sufficiat coram fidelibus publice abjurare apostasiam in propriis balneis, quae sunt captivorum carceres, et implicite apud infideles, abstinendo ab actibus infidelitatis, et deponendo habitum: Sacra Congregatio censuit, apostatas a Fide, redeuntes ad poenitentiam, omnino debere abjurare apostasiam coram fidelibus captivis, quibus dederunt scandalum, in propriis carceribus, publice, et explicite. At coram infidelibus non videtur hoc necessarium: sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponantque habitum protestativum falsae religionis; et curent, ut successu temporis cognoscant etiam infideles vel ab ipsis, vel ab aliis, eorum abjurationem, licet id etiam cum periculo vitae.*

XVIII. In Concilio tamen Provinciali Albano, superius memorato, *cap.* 2. dum agitur de hujusmodi apostatis ad Fidem redeuntibus, sancitur quidem, ne Sacramentorum fiant participes, *nisi, facta prius abjuratione, publice*

se more Christianorum gerant, iisdemque interdicitur, ne in posterum quidquam agant, quod Mahumetanae sectae professionem includat; at nihil additur, quo iidem obstringantur efficere, ut eorum resipiscentia, et abjuratio progressu temporis infidelibus perspecta fiat, etiam cum propriae vitae discrimine. Insuper cum in veteri, tum in recentiori Ecclesiae disciplina nihil plane occurrit de hujusmodi onere, sive obligatione; adnotantque opportune Theologi, praeceptum extrinsecae Fidei professionis, qualis esset manifestatio illa emissae abjurationis, infidelibus facienda, recenseri inter praecepta affirmativa, quae utique non semper, neque ad semper obstringunt. Accedit denique, quod verba illa Decreti a Cardinali *Albitio* allati, *et curent, ut successu temporis cognoscant etiam infideles vel ab ipsis, vel ab aliis, eorum abjurationem, licet id etiam cum periculo vitae*: nil aliud sunt, quam verba Theologorum, qui tunc sententiam suam rogati fuerunt; quae tamen minime exscripta leguntur in Decreto, quod in Archivo Sacrae Inquisitionis asservatur, et hac formula conceptum est: *In generali Congregatione habita die* 18.*Julii* 1630.*relato in casu transmisso a Congregatione de Propaganda Fide, proposito a Fratre* Francisco Longobardo *Ordinis Minimorum Missionariorum Tuneti in Africa, videlicet an apostatae a Fide Christiana, ad Poenitentiam redeuntes, cogendi sint ad retractandum explicite, et publice coram infidelibus cum periculo vitae, sicut negarunt Fidem, an vero sufficiat coram infidelibus publice, et explicite abjurare apostasiam in propriis balneis, quae sunt captivorum carceres, et implicite apud infideles, abstinendo ab actibus infidelitatis, et deponendo habitum; Sanctissimus Dominus Noster censuit, apostatas a Fide, redeuntes ad poenitentiam, non teneri ad abjurandam apostasiam publice coram infidelibus, sed sufficere, ut eam abjurent in balneo coram fidelibus, abstinendo ab actibus infidelitatis, ac deponendo habitum infidelium, quatenus sit protestativus falsae religionis; si vero sit aequivocus, posse illum deferre. Quod si ex illa delatione, ratione personae, aliqua oriatur suspicio, teneri aufugere, quum primum poterit.* Itaque allato genuino Decreti contextu, proposito postulato fit satis.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

De postulato proposito circa Matrimonia in infidelitate contracta ab iis, qui postea ad Christianam religionem convertuntur.

MAtrimonii inter infideles contracti vinculum solvitur, ubi alter ex conjugibus ad Christi Fidem convertitur, alter vero requisitus, ut vel eamdem Fidem amplectatur, vel thori societatem sine contumelia Creatoris servare consentiat, utramque conditionem obfirmate recusat. De hac materia actum a nobis est *superiore lib.6.cap.4.num.3.* Nec omittendum heic esse ducimus id, quod die 23.Januarii 1603.responsum fuit Episcopo hac ipsa de re sciscitanti; sicuti videri potest *lib.10.Decr.pag.55. Sacra Congregatio censuit ita respondendum, minime posse praedictos ad veram Fidem conversos accipere alias fideles uxores, nisi prius constiterit, utrum primae voluerint cum eis permanere, vel non. Quod si noluerint cohabitare, vel si voluerint, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut conversos ad mortale peccatum pertrahant, tunc posse eos alias fideles accipere uxores. Si cohabitare absque Creatoris contumelia velint, et absque eo quod conversos ad mortale peccatum pertrahant, quamvis veram agnoscere Fidem noluerint, non posse conversos alias fideles accipere uxores. Non sufficere ea, quae proponuntur, nempe loci distantiam, difficultatem, ac praesumptionem, quum constare debeat de voluntate ipsarum uxorum infidelium.* Neque aliud hac in re addendum remanet, nisi quod Superiori Ecclesiastico onus incumbit adhibendi vigilem curam, ne, infideli conjuge in societatem thori consentiente, id mali sequatur, ut neophytus ad vomitum redeat, et in pristinas infidelitatis tenebras prolabatur. Cohabitatio cum infideli conjuge, etiam remota Creatoris contumelia, videtur vetita a Concilio Toletano IV. *in Can.Judaei qui Christianas*, 28.*quaest.*1. Eadem tamen expresse permittitur *Cap. Quarto, et Cap. Gaudemus, de divortiis*, quae multo tempore post Toletanum canonem edita fuisse constat. Non desunt tamen Theologi clari nominis, qui, gravi spectato periculo, cui ex societate cum infideli conjux fidelis exponitur, etiamsi ille sine Creatoris contumelia se cohabitaturum polliceatur, adhuc tamen societatem hujusmodi illicitam esse contendant. Videri

hac de re possunt *Pontius de Matrim. lib. 7. cap.48.num.8.et seq.*a Breno *in Manual.Missionarior. Oriental. tom.2. lib. 3. cap.5. quaest.1. num.16.* At satis recte sentire videtur *Cabassutius*, qui *in Theor.et Prax.Jur.Canon.lib.3.cap. 23.num.10.et* 11.hujus dubii resolutionem pendere affirmat a casuum circumstantiis, et moribus regionum.

II. In relationibus Episcoporum, atque Missionariorum, sequentes duo casus saepe reperti sunt occasionem praebuisse,ut postulata proponerentur Congregationi de Propaganda Fide, et ab hac deinde, ut moris est, ad Congregationem Concilii,vel ad alteram universalis Inquisitionis transmitterentur. Primus videlicet de infideli aliquo ad Christi Fidem converso, qui, propriae sectae errorem sequendo, plures duxit, et habet adhuc uxores; quumque ignoretur, an prima ex istis Christianam Religionem amplecti velit, secunda vero, aut tertia ad id promptam se exhibeatur; dubitatur, an permitti possit marito, ut priore illa relicta, posteriori, de cujus animo ad conversionem parato satis constat, deinceps adhaereat, etiamsi prima dumtaxat justa uxor ex omnibus censeri debeat, uti docet Sanctus *Thomas in 4. senten. dist.39. quaest.unic. art.3. Ad 4.* quem passim sequuntur alii Theologi, sicuti videre est apud *Sanchez de Matrim. lib.2. disput.73. num.4.et* 5. Alter casus est, quum aliqui, qui in statu infidelitatis matrimonio juncti erant, Christianam Religionem amplexi, Christianum conjugem accipere cupiunt, sed penitus ignorant, ubinam gentium sit primus conjux, et utrum adhuc sit inter vivos,quum in captivitatem inciderit a multo tempore, et in longinquas remotasque regiones abductus fuerit. His itaque evenientibus casibus, incerti quid consilii caperent, quamque agendi rationem et regulam sequerentur, tum Ordinarii Praesules, tum Missionarii praedictae Congregationis, et Sedis Apostolicae sententiam exquisierunt.

III. Duo summi Pontifices, *S. Pius V.* et *Gregorius XIII.*opportunas hoc in genere agendi regulas statuere non omiserunt, juxta quas efformatae semper exinde sunt responsiones ad ejusmodi postulata, quoties ab iis regionibus transmissa fuerunt, de quibus in Apostolicis dictorum Pontificum litteris actum fuit. Quum enim hae certas quasdam regiones unice respiciant, minime possunt ad alias extendi, quantumvis id suadere videretur identitas, aut paritas rationis; quemadmodum paulo post observabimus. Et quidem *S.Pius V.* in Apostolicis suis litteris, quarum initium est *Romani Pontificis*, impressis *in 7.part. Constitutionum Apostolicarum pro Missionibus Sinarum, et Tunkini etc. edit. Paris. 1676.* exponit, quod Indiis, qui plures in Infidelitate uxores habuerant, si quando ad Fidem convertebantur, in more positum erat, ut eam quisque uxorem retineret, quae secus una Christum Deum agnoscere, ejusque Fidem amplecti consentiebat. Id vero magnas secum ferebat difficultates, quum et saepissime contingeret, ut illae, quae cum maritis Christianam Religionem amplectebantur, uxores primae non essent; et aliunde arduum nimis esset eosdem Indos ab iis mulieribus divellere,quae una cum ipsis ad Baptismum se se offerebant. Itaque, ut his difficultatibus, malisque occurreret, Sanctus Pontifex sequentem edidit declarationem: *Ideo nos, statui dictorum Indorum paterno affectu benigne consulere, atque ipsos Episcopos, et Ministros hujusmodi scrupulis eximere volentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, ut, Indi, sicuti praefertur, baptizati, et in futurum baptizandi, cum uxore, quae cum ipsis fuerit baptizata, et baptizabitur, remanere valeant, tamquam cum uxore legitima, aliis dimissis, Apostolica auctoritate, tenore praesentium declaramus matrimonium hujusmodi inter eos consistere.* Gregorius XIII. in suis litteris incipientibus *Quoniam saepe contingit*, quae impressae habentur apud *Pontium de Matrim. lib.7.cap.48.n.23.* quum exposuisset, persaepe contingere, ut ab Angola, et Aethiopia, ac Brasilia in Captivitatem abducerentur, et in remotas longe regiones deferrentur homines uxorem habentes, foeminaeque conjugali nexu conjunctae; qui autem, vel quae propriis regionibus remanebant, se se dispositos, vel dispositas exhiberent, ut Christianae Religioni nomen darent,et Christifidelem conjugem accipere se velle ostenderent; magnas illico excitari solere difficultates, utrum matrimonium, sine quo Baptismum fortasse non sumerent,inire possent; propterea quod ignoraretur, num primus conjux, cum quo in infidelitatis statu matrimonium contraxerant, adhuc in vivis esset: his omnibus expositis,opportunum comparare volens remedium, Episcopis, Parochis,et Societatis Jesu Presbyteris ad excipiendas Sacramentales Confessiones approbatis,qui

in iis regionibus degerent, facultatem et auctoritatem concessit *dispensandi cum quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus incolis dictarum regionum, et servis ad Fidem conversis, qui ante Baptismum matrimonia contraxerant, ut eorum quilibet, etiam superstite conjuge infideli, et ejus consensu minime requisito, responso non expectato, matrimonia cum quovis fideli, alias tamen rite, contrahere, et in eis postea carnali copula consumatis, quoad vixerint, remanere licite valeant*. Quumque idem Pontifex animadvertisset, fieri posse, ut post secundum initum matrimonium prior conjux repente prodiret, affirmans, se praeditum fuisse, quominus voluntatem suam de amplectenda Religione Christiana manifestaret, vel etiam se jampridem Christianos ritus amplexum fuisse, antequam secundum illud matrimonium celebraretur, idcirco in iisdem litteris hoc additum, expressumque voluit, ut, his non obstantibus, secundum matrimonium validum et firmum haberetur: *Quae quidem matrimonia, etiamsi postea innotuerit, conjuges priores infideles suam voluntatem juste impeditos declarare non potuisse, et ad Fidem etiam, tempore transacti secundi matrimonii, conversos fuisse, nihilominus rescindi nunquam debere, sed valida et firma esse*.

IV. Apostolicarum hujusmodi Constitutionum tenore perpendentes nonnulli, arbitrati sunt, praedictos Romanos Pontifices, in favorem Fidei, extraordinaria sua auctoritate uti voluisse, qua matrimonium in infidelitate consummatum dissolvere valebant. Sunt enim Theologi, et quidem magni nominis, qui in Romano Pontifice hujusmodi potestatem agnoscunt, ea potissimum adducti ratione, quod vinculum matrimonii rati inter fideles, multo fortius sit matrimonio inter infideles consummato: unde, quum Pontifex illud auctoritate sua dirimere possit, multo magis hoc alterum dissolvere valebit. Ita ratiocinatur *Navarrus consil.3.lib.3. a num.12.tit.de conversione infidelium*, quem sequuntur *Sanchez de Matrimonio lib.2. disp.17. per tot.* et Layman *Theol.moral.tom.2.l.5.tract. 10.part.2. cap.3.sub num.2.* Verum negari nequit, complures alios esse huic opinioni contrarios; qui scilicet negant, matrimonii rati vinculum inter infideles fortius esse vinculo matrimonii, quod inter infideles fuerit consummatum: matrimonium enim ratum eam Christi Domini unionem significat, qua se per gratiam animabus justorum communicat; matrimonium vero consummatum eam repraesentat unionem, qua idem Dominus noster per Incarnationem cum Ecclesia se se conjunxit, juxta *Innocentii III.* responsum *in Cap.Debitum, de bigamis*: ex quo sequitur, minime certum esse principium illud, quod scilicet matrimonium inter fideles ratum, fortius sit vinculo matrimonii inter fideles consummati. Legi potest Ven.Cardinalis *Bellarminus Controv.tom.2.lib. 2.de Monachis cap.38. §. Ad primam rationem*, *et tom.3.lib.1.de Sacramento Matrimonii cap.4. §.1.et seq.* Et quidem matrimonium etiam inter infideles consummatum unionem illam significat Christi cum Ecclesia per Incarnationem; sicuti egregie advertit Cardinalis *de Lauraea de Matrimon. disput. 16. art. 11. §. 6. num. 231.* Quod adeo veritati conforme censuit *Vasquez in 3.part.* D.Thomae *tom.4 disput.2. sub.num. 57.* ut absque erroris nota id negari non posse docuerit: *Habet ergo hujusmodi infidelium matrimonium, quidquid necessarium est, ut sit signum conjunctionis Christi, et Ecclesiae: idque usque adeo verum est, ut sine nota aliqua negari non posse censeam*. De hac materia fuse nos ipsi egimus, quum in minoribus officio Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, in Discursu, quem exaravimus in elucidationem cujusdam causae *Florentinae*, propositae die 29. Martii 1727. quippe editus legitur *tom. 4. Thesauri Resolutionum*. Itaque ad ea, quae ibi diximus, heic nihil addemus: sententiam vero nostram de praemissis Constitutionibus declarantes, dicimus, duos illos summos Pontifices expositis sibi difficultatibus consulturos, nihil aliud egisse, quam canonicarum legum rigorem temperare in eo, quod pertinet ad judicialem interpellationem, quae infideli conjugi facienda esset, utrum velit ad Fidem converti, illius mentis declarationem expectando per congruum tempus ab ipsa lege, aut a Superiore Ecclesiastico constitutum. Id satis aperte colligitur ex ipso Brevi *S. Pii* Papae V. ubi leguntur haec verba: *Maxime quia difficillimum foret primum conjugem reperire*. Idemque clare etiam infertur ex aliis *Gregorii XIII.* litteris, in quibus inter cetera haec habentur: *Dummodo constet, etiam summario, ex extrajudicialiter, conjugem absentem moneri legitime non posse, aut monitum intra tempus eidem monitioni praefixum, suam voluntatem non significasse*. Matrimonium ab infidelibus in statu infidelitatis initum, et consumma-

tum Divina lex solvit, quum, altero conjugum ad Fidem conversis, alter neque converti vult, neque sine contumelia Creatoris cohabitare consentit; juxta praeceptum Apostoli *in epistola 1. ad Corinthios cap. 7.* Ex hoc principio alterum veluti consequens deductum fuit, ut conjux conversus conjugem infidelem requirere ac interpellare debeat, ut mentem suam super ea re aperte declaret. Verum, si autem ignoretur, ubinam infidelis degat, ac moraliter impossibile judicetur in hujusmodi cognitionem venire, aut si, ejusdem habita notitia, legitima interpellatio eidem fieri non posse dignoscatur; quum in hisce circumstantiis aliqui magnae aestimationis Auctores interpellationem omitti posse censeant, plenamque fideli conjugi libertatem esse dicant, ut novas nuptias, dummodo cum persona Catholica, contrahat: nemo non videt, quanto majori iure, iisdem urgentibus circumstantiis, summus Pontifex ab ea interpellatione facienda eximere possit fidelem recens conversum, eique liberas nuptias cum alio fideli permittere. Id autem est, quod in Apostolicis suis litteris duo illi Romani Pontifices praestiterunt; admittendo scilicet, in favorem Fidei, loco formalis et rigorosae interpellationis, extrajudicialem illam notitiam, quod vel omnino ignoretur, ubinam gentium degat infidelis conjux, vel saltem ratio non suppetat eumdem judicialiter interpellandi, atque huic interpellationi praefatam notitiam subrogando. In quo profecto nullus extraordinariae illius potestatis usus apparet, qua vinculum matrimonii in infidelitatis statu consummati dissolvere in animo habuerint: sicuti egregie animadvertit *Pontius de Matrimon. lib. 7. cap. 48. num. 22. Dispensavit certe, ac supplevit* (loquitur de *S. Pio V.*) *monitionem Jure praescriptam. Similem etiam dispensationem concessit* Gregorius XIII. *etc. Nec vero ex ea dispensatione colligitur, dissolvisse Pontificem matrimonium consummatum infidelium; sed, quum Pontifex possit Jus Divinum interpetrari, et ex Divino Privilegio dissolvatur matrimonium in favorem Fidei, quum infidelis non vult cohabitare cum fideli, declarat Pontifex, eum casum verificari, quando tanto tempore fidelis non requiritur ab infideli, et tanta terrarum spatia impediunt, atque adeo jam tunc posse uti Divina concessione, et ad secundas transire nuptias.*

V. *Verricellus* in suo Tractatu *de apostolicis Missionibus tit. 4. de privilegiis Regularium quaest. dub. 16.* diversae videtur esse sententiae, et in eam propendere, ut praedictae Apostolicae Constitutionis solutionem vinculi matrimonii in infidelitate consummati revera importent: etenim animadvertit, *Gregorium XIII.* in suis litteris usum esse sequentibus verbis: *Nos attendentes, hujusmodi connubia inter infideles contracta, vera quidem, non tamen adeo rata censeri, ut, necessitate suadente, dissolvi non possint*: praeterea eumdem concessisse Episcopis, Parochis, et Missionariis facultatem dispensandi cum neophytis, ut cum fideli possint matrimonio conjungi, *etiam superstite conjuge infideli, et ejus consensu minime requisito, responso non expectato*. Verum ex his inferri recte non potest, voluisse Pontificem matrimonia in infidelitate contracta, et consummata, Apostolicae auctoritatis plenitudine, dirimere. Siquidem in iisdem *Gregorii* litteris expressa mentio fit Juris Divini, quo matrimonii vinculum tollitur, si conjux infidelis ad viam veritatis venire renuat: nec alia Episcopis, Parochis, et Missionariis dispensandi facultas conceditur, quam super judicialis interpellationis rigore, ut supra observavimus. Quod majorem videtur involvere difficultatem, illud est, quod, ex *Gregorii* Pontificis definitione, conjux ille, qui post fidem susceptam novo se connubio cum fideli sociavit, jubetur in eo perseverare, etiamsi primus ille infidelis repente compareat, ostendatque, se justis ex causis praeditum fuisse, quominus voluntatem suam de eadem Fide amplectenda manifestaret, et quod magis est, etiam affirmet, et probet, se jam fuisse Christianis sacris initiatum, quo tempore alter conjux, se absente, et ignorante, secundum matrimonium contraxit: quod quidem non videtur fieri aliter posse, nisi vinculum matrimonii in infidelitate initi, et consummati, dissolvatur et auferatur. Sed eadem semper recurrit superius allata responsio: primum scilicet matrimonium nequaquam dici posse solutum a summo Pontifice, bene vero a Jure Divino; nihilque in hac re a Pontifice fieri, quam, peculiaribus ita suadentibus circumstantiis, rigorem judicialis interpellationis auferre. Non inficiamur, soluto matrimonio ex capite impotentiae, quae judicetur esse perpetua, si forte contingat, ut, post novas nuptias a non impedito conjuge celebratas, conjux ille, qui perpetuo impotens credebatur, subeundis matrimonii oneribus reddatur idoneus, debere alterum illum conjugem, secun-

do thoro relicto, ad primi jura redire, juxta sanctiones canonicas *in Cap. Laudabilem*, *et Cap. Fraternitatis de frigidis*, *et maleficiatis*, *et Can. Requisivisti*, 33. *quaest.* 1. praeter alia plura, quae legi possunt apud *S. Thomam in* 4. *sent. dist.* 34. *quaest.* 1. *art.* 2. Sed hoc ad rem nostram non facit. Matrimonium enim ab impotente, impeditoque contractum, non alia de causa dirimitur, nisi ratione impotentiae, impedimentique perpetui; nam, si haec perpetua non essent, sed temporaria, nullus profecto fuisset locus matrimonii vinculo dissolvendo: itaque, impotentia, impedimentoque cessantibus, secundi matrimonii nullitas detegitur, et primi stabilitas reviviscit. Contra vero, quum dirimitur matrimonium, vel quia judicialiter interpellatus primus conjux, actu recusavit Christianam fidem amplecti, aut saltem sine contumelia Creatoris cohabitare, vel quia hujusmodi judiciali interpellationi, Apostolica auctoritate, et ratione circumstantiarum, subrogatae fuerunt ad eumdem effectum extrajudiciales notitiae, de quibus supra; in hisce casibus, si conversus alteri nubat, secundum hoc matrimonium ita validum et firmum est, ut et ipse ad priorem conjugem amplius reverti nequeat, et primus conjux jus illud omne perdiderit, quod in contrahendo priore matrimonio acquisierat. Primum enim matrimonium eo ipso momento, et quidem irrevocabiliter, solutum remanet, quo conjux conversus ad alias nuptias cum fideli transivit; sive quia in hoc libertatem vindicatus fuerit Jure Divino, propterea quod infidelis conjux, judicialiter interpellatus, evangelicae veritati, aut innocuae cohabitationi se denegaverit; sive quia peculiares rerum circumstantiae viam aperuerint Indulto Apostolico, quo sublata fuit interpellanda necessitas: quod quidem Indultum, quum nulli conditioni sit alligatum, secundi matrimonii validitatem et firmitatem perpetuo asserit, et reditum intercludit ad prima connubia, etiamsi quis probare contenderet, primo conjugi interpellato non fuisse liberum respondere, vel eum jam tunc Christianae Religioni amplectendae paratum fuisse, immo ante illam diem, qua secundum matrimonium a conjuge converso celebratum fuit, ipsum quoque Christo nomen dedisse, et Baptismum suscepisse.

VI. Quemadmodum supra diximus, duae illae *S. Pii V.* et *Gregorii XIII.* Constitutiones certas quasdam regiones tantummodo complectuntur: neque vero, ut superius pariter asseruimus, extendi possunt ad alias, quantumvis rationis, et circumstantiarum paritas, aut identitas id suadere videatur; quod etiam animadvertit *Vericellus de Apostolicis Missionibus tit.* 4. *de Privileg. Regular. quaest.* 98. *num.* 181. Porro inter facultates, quae Episcopis, et Vicariis Apostolicis Asiae, Africae, et Americae, necnon Praefectis Missionum in iisdem partibus tribuuntur, hanc etiam, quae sequitur, legere est, his verbis expressam: *Dispensandi cum Gentilibus*, *et infidelibus plures uxores habentibus*, *ut post conversionem*, *et Baptismum*, *quam ex illis maluerint*, *si etiam ipsa fidelis fiat*, *retinere possint*, *nisi prima voluerit converti*. In qua quidem formula nulla fit mentio de facultate dispensandi super juridica illa, et formali interpellatione, quae primo conjugi fieri debet, ut mentem suam de Christi Fide amplectenda declaret, et subrogandi in illius locum aut extrajudiciales notitias, aut alias circumstantias, et argumenta, quae suadeant, improbabile omnino esse, primam conjugem ad Christianam Religionem converti velle: id quod expresse concessum legitur in duabus illis Apostolicis Constitutionibus *S. Pii V.* et *Gregorii XIII.* Itaque locus est inquirendi, qua ratione se gerere debeant illi, quibus permissus est ejus formulae usus, si ignorari contingat, quas regiones incolat primus conjux, et maxima appareat probabilitas, eumdem, si juridice interpellaretur, Religioni Christianae minime consensurum. Facile est huic malo remedium, quum casus in iis regionibus accidit, quae non magno a nobis intervallo distant; uti colligitur ex Decreto Congregationis Concilii edito die 8. Junii anni 1611. *lib.* 11. *Decret pag.* 100. Decreti verba sunt haec: *Hoc supplici libello in sacra Congregatione Concilii Tridentini proposito*, *ac deinde ad Sanctissimum D.* N. Paulum V. *relato*, *Sua Sanctitatis die* 21. *Junii* 1611. *ex sententia Congregationis facultatem fecit Illustrissimo Ordinario Neapolitano*, *ut possit dispensare cum hac Juvene*, *quae ante susceptum Baptismum in partibus Turcarum matrimonium contraxerat*, *ut*, *superstite etiam conjuge Turca*, *et consensu ipsius minime requisito*, *et responso non expectato*, *matrimonium cum quovis fideli contrahere possit*, *ita ut etiam postea*, *si ipse infidelis vel ad Christianam Religionem converteretur*, *vel cum ea cohabitare paratus esset sine injuria Creatoris*, *tamen hoc matrimonium posterius ratum*, *et indissolubile maneat*, *dummodo tamen ipsi Illustrissimo Ordinario sum-*

marie, et extrajudicialiter constet, *conjugem absentem moneri legitime non posse*. Quum vero casus in aliqua a nobis remotissima regione contingit, tunc ea necessitas, qua facultatem illam a Romano Pontifice petere, eamque ab Vrbe expectare coguntur Episcopi, et Missionarii, ut Christianos recens conversos ab hujusmodi juris solemnitatibus eximere valeant, res est profecto, ob immensas locorum distantias, gravissimis subjecta molestiis, atque difficultatibus. Opportunum igitur foret, praemissae formulae illud ipsum adjungere, quod de omittenda interpellatione primi infidelis conjugis in laudatis duorum Pontificum litteris continetur; ne Missionarii in eas adducantur angustias, ut periculo proprio, opinionem illam non satis tutam in praxi sequantur, quae scilicet ponit, judicialem interpellationem licite omitti posse, quoties aut fieri re ipsa nequit, aut, si fieret, nullius utilitatis fore reputatur; de qua opinione actum a nobis est *superiore lib. 6. cap. 4. num. 3.* Illud autem procul dubio neeessarium existimamus, ut, quum responsa dantur interrogationibus et postulatis, quae circa hanc materiam ex variis Orbis partibus ad Congregationes Vrbis deferuntur, percunctantibus aperte significetur, ut, quum a neophyto matrimonium contrahitur cum secundo, vel tertio conjuge eamdem Christi Fidem amplexo, propterea quod primus in infidelitatis tenebris remansit, omnino curent, ut consensus inter eos sub debita forma renovetur: nullius enim roboris, Divina aeque, ac naturali lege, fuit consensus ille, quem ipsi antea in infidelitate sibi mutuo praestiterunt, prioribus nuptiis constantibus. Quod si in Apostolicis litteris, aut in praedicta formula, de eo consensu iterando nulla fit mentio; satis tamen id ex sacrarum legum sanctionibus aperte deducitur: nec ullus esse potest locus dispensationi, quae a consensus renovatione in hujusmodi casibus eximat. De hac re videndi sunt *Sanchez de Matrim. lib. 2. disput. 35. et* Sylvius *in Supplemento, seu Additionibus ad 3. part. quaest. 45. art. 2. quaest. 2.* ubi pluribus probant, etiam tunc a conjugibus renovandum esse consensum, quum summus Pontifex talem dispensationem concedit, cujus vi revalidatur aliquod matrimonium, quod initio, propter impedimentum dirimens, fuit nullum et irritum; quum enim invalidus fuerit consensus ille, quem in primo contractu conjuges praestiterunt, nullam omnino vim habere potest pro eodem postea revalidando.

VII. In supradicto autem casu nullum asseruimus esse locum dispensationi, per quam ab iterando, renovandoque consensu conjuges eximantur. Quamvis enim in aliquibus circumstantiis concedantur quaedam dispensationes, quae dicuntur *in radice matrimonii*, per quas renovandi consensus necessitas tollitur, sicuti Auctores docent, et sicuti factum observamus in Apostolicis *Clementis XI.* litteris incipientibus *Apostolicae dignitatis*, datis die 2. Aprilis 1701. aliisque *Clementis XII.* quarum initium est *Cum dudum*, et quae impressae leguntur *num.* 142. §. 3. *tom.* 14. *novi Bullarii*; certum tamen est, hujusmodi dispensationes, quibus matrimonium redditur validum, et proles ex eo genita, legitima nuntiatur, absque ulla renovandi consensus necessitate, concedi quidem aliquando, gravissimis urgentibus causis, et quatenus conjunctio conjugum extrinsecam speciem habuerit justi matrimonii, neque copula fuerit manifeste fornicaria; sed tunc solum, quum impedimentum, propter quod matrimonium irritum fuit, nequaquam ortum habuit a Jure Divino, vel naturali, sed a Lege dumtaxat Ecclesiastica, quam positivam vocant, et cui summus Pontifex derogare potest; non sane agendo, ut matrimonium nulliter contractum, non ita contractum fuerit; sed affectus illos de medio tollendo, qui, ob hujusmodi matrimonii nullitatem, ante indultam dispensationem, ac etiam in ipso contrahendi matrimonii actu producti fuerunt: juxta Clementina *Quoniam*, *de immunitate Ecclesiarum*. De his copiose actum a nobis est in Foliis, quae olim in minoribus, a Secretis Congregationi Concilii operam nostram navantes, edidimus, in causa *Pragen. Matrimonii*, proposita die 13. Julii 1720. 16. Januarii 1723. 28. Augusti ejusdem anni, et tandem resoluta die 18. sequentis Septembris, sicuti videri potest *tom. 1. et 2. Thesauri Resolutionem*. Satis heic sit, quae tunc ibi retulimus, atque firmavimus, innuisse: quibus inhaerentes, concludimus, omnino renovandum esse consensum, quum alter conjugum conversus ad Fidem in matrimonii societate remanere vult cum secundo, vel tertio conjuge, qui eamdem Fidem susceperit: etenim matrimonium cum his in infidelitate contractum, propter impedimentum Juris Divini, et naturalis, omnino irritum fuit; et in hoc casu locus non est concedendae dispensationi, quae

a renovando consensu eximere conjuges possit: eo vel magis quod, quum ambo in thori societatem consentiant, nullum esse potest illius generis periculum, quale animarum directoribus saepe objicitur, ubi impedimentum aliquod dirimens, quod uni solum ex conjugibus notum est, alteri vero prorsus ignotum, debet huic etiam aliqua ratione manifestari, ut novus ab utroque assensus opportune obtineatur; sicuti praescribitur in illis dispensationum Litteris, quae a Poenitentiaria Apostolicâ in hujusmodi casibus expediri solent, eo conjuge postulante, quem non latet impedimentum. Tunc enim illi, cui cura commissa est manifestandi impedimentum, et matrimonii contracti nullitatem, jure ac merito timendum est, ne conjux alter, qui impedimentum dirimens ignorabat, renovare consensum negat, atque ita matrimonium solutum remaneat. De hoc casu nos fusiore calamo egimus *in nostra Institutione* 87. *Latinae editionis*.

VIII. Ad ea itaque, quae hucusque diximus, extra omnem dubitationis aleam collocanda, nil aliud remanet, nisi ut ostendamus, matrimonium infidelitatis tempore a viro cum foemina celebratum, vivente alia, cum qua anteriori se conjugio obstrinxerat, nullum et irritum extitisse, tum Lege Divina, tum naturali. Non item institutum fuit a Deo matrimonium, ut unus vir cum pluribus foeminis, sed ut unus cum una dumtaxat conjungeretur. *Vir adhaerebit uxori suae*. Ita legitur *Geneseos cap.* 2. Quemadmodum etiam: *Erunt duo in carne una*. Quod si *ejusdem Genesis cap.* 4. legimus, *Lamech* duas eodem tempore uxores habuisse, *Adam*, et *Sellam*; ejusque postea exemplum plurimos secutos fuisse, adeo ut *Deuteronomii cap.* 21. de mulierum pluralitate sermo habeatur, tamquam de re, quae jam in morem transierat, ideoque habebatur tamquam legitima consuetudo, quam unusquisque tuta conscientia, et sine ullius reprehensione sequebatur: *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, et alteram odiosam etc.* factum id fuerat ex indulto Divino, post diluvium, praesertim Patriarchae *Noe* concesso, ut majori, qua fieri poterat, celeritate multiplicaretur humanum genus. Sed quum Christus Dominus *in Evangelio Mattaei cap.* 19. matrimonium ad pristinum monogamiae statum conditionemque restitutum esse voluerit, praemissa Geneseos verba resumens: *Erunt duo in carne una*: atque ita concludens: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*: ex hoc satis superque probatum remanet, non posse quemlibet virum, nisi cum una foemina, matrimonium habere; adeoque ex Lege Divina matrimonium illud irritum et nullum esse, quod prima uxore non adhuc morte sublata, cum alia aliqua muliere celebretur: quemadmodum recte animadvertit *Innocentius III. in Cap. Gaudemus, de divortiis*, et confirmavit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de Matrimonio can.* 2. ubi ita definiendo decrevit: *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla Lege Divina esse prohibitum; anatema sit*.

IX. Juri Divino jus naturale succedit in iis matrimoniis irritis faciendis, quae, prima uxore vivente, cum alia, vel aliis pluribus ineuntur. Et, quamvis huic veritati objiciatur, quod olim a Deo, sicuti dictum est, permissa fuit polygamia, ideoque haec dici non posse videatur naturae lege prohibita; facilis tamen est, et clara responsio: bifariam scilicet, ac in duo veluti genera, naturae praecepta distingui; et eorum quidem aliqua esse tamquam primigenia aliorum principia; alia vero veluti consequentia, quae a primis illis oriuntur. Prima illa invariabilem quamdam rectitudinis regulam in se continent, quae nullius mutationis, aut dispensationis est capax: ut est praeceptum amandi Deum, abstinendi a mendacio, aliaque Divinae Legis capita, quae in Decalogo exponuntur. Posteriora vero regulam pariter continent rectitudinis; ita tamen, ut circumstantiis rerum, et personarum mutatis, et ipsa mutari possint, mediante dispensatione, quae tamen a sola potest auctoritate Divina procedere. Tale est praeceptum de innocente non occidendo, a quo Deum legimus dispensasse, quum imperavit *Abrahamo*, ut filium unigenitum *Isaac* sibi in sacrificium offerret. Itaque ad hanc secundam naturalium praeceptorum classem referenda est lex monogamiae, circa quam aliquando Deus ad tempus indulsit, ut, ea non obstante, plures, ut supra diximus, duci possent uxores. Ita docent graviores inter Theologos *S. Thomas in supplement. ad 3. part. quaest.* 65. *art.* 1. Ven. Cardinalis *Bellarminus de Sacr. Matrimonii lib.* 1. *cap.* 10. et *seq.* Estius *in lib.* 4. *sent. dist.* 33. §. 1. *et seq.* Sylvius *in supplem. ad* 3. *part.* S. Thomae *quaest.* 65. *art.* [illegible] *et seq.* Docent quidem *Durandus*, et *Abulensis*, juri naturae polygamiam non repugnare. Quamvis autem sin-

gularis haec eorum opinio dici non possit a Tridentino Concilio fuisse proscripta; cum in eo damnata unice fuerit eorum sententia, qui polygamiam Jure Divino vetitam non esse contenderent, sicuti in allato Concilii canone aperte conspicitur: censuram tamen non fugit doctrinae improbabilis, et alienae a communi sententia aliorum Theologorum, docentium, polygamiam Divino aeque, ac naturali juri, eo modo, quem supra innuimus, esse contrariam. Immo non deest, qui solidis fundamentis innixus, post recensitam monogamiam ex parte viri inter praecepta naturalia secundae classis, eamdem contendat, ex parte foeminae, inter praecepta primae classis adnumerandam: tum quia una mulier pluribus nupta maritis difficile admodum foecundatur, et proles obnoxia est multis in educatione periculis: tum quia in veteri Testamento multi quidem leguntur homines sancti pluribus uxoribus eodem tempore copulati; sed nullam omnino reperire est inter sanctas foeminas, quae plures maritos uno eodemque tempore habuerit.

CAPUT XXII.

De postulato proposito circa Matrimonium inter duos Calvinistas in Transylvania contractum, quum alter ex iis, ejurata haeresi, ad fidem Catholicam conversus esset.

FOrmula, qua haeretici Calvinistae in celebrandis matrimoniis utuntur, ex eorum rituali libro, seu formulario desumpta, haec est: *Dicat minister ad contrahentes: Jungite manus: et dicat: Vir, interrogo te, primo, praeter hanc personam, quam manu tenes, alteri causa matrimonii dedisti ne manum, fidem, ac donum, vel non? Resp. Non dedi. Secundo. Amas ne illam? Resp. Amo. Tertio: Accipis ne illam in uxorem? Resp. Accipio.* Ad foeminam inde conversus, eodem modo de iisdem etiam interrogat. Habitisque ab utroque conjuge responsionibus, minister ita prosequitur: *Dic vir: Verus Deus, qui est Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus, perfecta Sancta Trinitas, unus vere aeternus Deus, ita te adjuvet in tua vera fide, quod personam, quam manu tenes, amas, ex amore illam accipis in perpetuam uxorem, illa contentaberis, cum illa patieris, nec illam, tua, et illius vita durante, nec in sanitate, nec in infirmitate, nec in felici, nec in infelici statu, nec in ulla illius aerumna deseres, quoadusque in sua honestate, et puritate permanserit. Ita te Deus adjuvet.* Eadem postea, conversus ad foeminam, repetit.

II. Quum autem inter virum et foeminam Calvinistas in Transylvania initum fuisset modo praedicto matrimonium, factum postea fuit, ut foemina, ejuratis illius sectae erroribus, Religioni Catholicae nomen daret, et, primo marito Calvinista in vivis adhuc agente, alteri viro Catholico nuberet. Hoc matrimonium occasionem dedit Transylvaniae Episcopis interrogandi, num matrimonium, quod mulier recens conversa cum viro Catholico celebraverat, validum habendum esset, an nullum. Quod quidem dubium solvi non posse dignoscitur, nisi prius certo constiterit, an primum matrimonium, ab eadem muliere cum viro Calvinista contractum, quo tempore et ipsa in eadem haeresi versabatur, verum, firmumque fuerit, an potius nullum et irritum.

III. Scholasticis disputationibus praetermissis, illius videlicet quaestionis omisso examine, utrum insolubilitas matrimonii consumati, donec uterque conjux vixerit, procedat a jure naturali, nec ne; id certum est, perpetuam illius firmitatem a Jure Divino scripto profluere: sicuti evidenter infertur *ex cap. 2. Genesis*, et *ex cap. 19. Sancti* Matthaei, quemadmodum advertit Summus Pontifex *Bonifacius VIII. in Cap. unic. de voto et voti redemptione, in sexto*, et post eum egregie observarunt Patres Concilii Tridentini *in Doctrina de Sacramento Matrimonii*. Nec minus certum haberi debet, matrimonii vinculum nequaquam dissolvi, si ab alterutro conjugum fides conjugalis adulterio frangatur. Quod enim a Christo Domino dicitur apud Sanctum *Matthaeum cit. cap. 19.: Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur: et qui dimissam duxerit, moechatur*: non ita debet intelligi, ut, interveniente fornicatione, locus esse possit ejusmodi dimissioni, qua matrimonii vinculum dissolvatur: sed divortio dumtaxat, seu dimissioni, quae cohabitationem tollat, intacto conjugali vinculo remanente: sicuti explicat Tridentinum Concilium *can. 7. sess. 24. de Sacramento Matrimonii*. Ex his plane consequitur, matrimonium inter virum, et foeminam contractum, quo tempore ambo Calvinianae sectae adhaerebant, validum, firmumque censendum esse,

tametsi cum ceteris ejusdem haeresis sectatoribus falso opinati fuerint, matrimonium etiam quoad vinculum, adulterio interveniente, dissolvi: siquidem credendum est, eos generali voluntate contrahere voluisse matrimonium validum, juxta Christi legem, ideoque etiam adulterii causa non dissolvendum. Privatus enim error nec anteponi debet, nec præjudicium afferre potest generali, quam diximus, voluntati, ex qua contracti matrimonii validitas, et perpetuitas pendet, et consequenter inducitur nullitas secundi matrimonii, quo foemina, post susceptam Catholicam Fidem, primo adhuc vivente marito, alteri se conjunxit.

IV. Evidens hac de re videtur esse Innocentii III. textus in Decretali *Gaudemus de divortiis*, ubi ita legitur: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, quum tale repudium veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam, ea vivente, licite poterit aliam etiam ad Fidem Christi conversus habere*. Sane Moyses, *Deuteronomii cap. 24.* propter Hebraeorum cordis duritiem, eisdem permisit, ut possent uxores suas repudiare. Quidquid autem sit de ea controversia, quae inter Theologos agitatur, utrum, concessio per *Moysem*, ut majus malum evitaretur, libello repudii, quicumque illum darent, quique reciperent, a poena quidem liberarentur, sed non a culpa; an vero, hujusmodi indulti vigore, ab utraque immunes evaderent; de qua quaestione nos egimus in nostra Constitutione 38. quae incipit *Apostolici ministerii, tom. 2. nostri Bullarii*: quidquid (inquam) sit de ea quaestione, hoc certum est, sublato per Christum Dominum Mosaicae legis indulto, sicuti legimus apud Sanctum *Matthaeum cap. 19.* et apud Sanctum *Marcum c. 10.* matrimonioque ad pristinum indissolubilitatis statum redacto, sublatum quoque fuisse, prohibitumque libellum repudii. Quo tempore nos a Secretis eramus Congregationis Concilii, ex parte cujusdam Graeci Catholici propositum fuit dubium, an ipsi permittendum esset, ut secundam uxorem duceret, adhuc prima vivente, quam repudiaverat ex causa adulterii in judicio manifeste probati, impetrata praeterea a Judicibus facultate, ut novum cum altera matrimonium iniret: Graecorum enim opinio est, quam vel maxime in praxi tuentur, adulterii causa matrimonii vinculum solvi, quantumvis contra definitum fuerit tum in Decreto de unione Armenorum, edito a Summo Pontifice *Eugenio IV.* in publica Concilii Florentini Sessione, habita anno 1439. tum *in cit. can. 7.* Concilii Tridentini *de Sacramento Matrimonii*, tum etiam in Fidei professione pro Graecis Orientalibus stabilita, tum denique in Instructione *Clementis VIII.* pro Italo-Graecis, quam nos confirmavimus in nostra Constitutione *Etsi Pastoralis*, quae est 57. §. 8. *Bullarii nostri tom. 1.* in quibus omnibus locis solemniter assertum fuit Catholicum dogma adversus errorem Graecorum, qui ob adulterium contendunt matrimonii vinculum dirimi, nec satis habent, tori divortium, aut habitationis discidium fieri. Praedicto autem proposito dubio, et re mature discussa, responsum fuit, Graecum illum, vivente prima uxore, quantumvis adultera, ad alias nuptias transire non posse: sicuti legi potest *tom. 3. Thesaur. Resol.* in Congregatione habita die 15. Januarii 2724. in causa, cui titulus *Dubium matrimonii*, cujus elucidandi gratia nos tunc Discursum edidimus, distribuendumque curavimus, qui *indicato loco* reperitur impressus. Praeterea eodem anno sub die 13. Aprilis admissum pro valido reperimus matrimonium, quod inter virum, et mulierem in Helvetia coram ministro haeretico celebratum fuerat, etiamsi pro certo haberi posset, utrumque conjugem in eodem errore versari, quod scilicet, perpetrato adulterio, matrimonii vinculum solvi posset. Videatur etiam hac de re *Schmalzgrueber ad tit Decretal. de conditionibus appositis §. 5. n. 129.*

V. Sed casus hic non omnino coincidit cum casu nostro. Non enim nunc sermo est de matrimonio inito inter duos Calvinistas, quibus hoc per errorem tantummodo persausum fuerit, matrimonii vinculum adulterii causa dissolvi; sed agitur de ejusmodi matrimonio, quod a duobus Calvinistis ita fuerit celebratum, ut, praeter errorem supradictum, id etiam in pactum, conditionemque deduxerint, et expresse in ipsa matrimonii stipulatione convenerint, quod, si ab alterutro conjugalis fides fracta fuerit per adulterium, conjugii societas etiam quoad vinculum soluta remaneat. In quo rerum statu locum habet celebris Decretal. *Gregorii IX. in Cap. Si conditiones, de conditionibus appositis*, cujus haec sunt verba; *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta, si alter dicat alteri: Contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus ditiorem, aut si pro quaestu adulterandam te tra-*

das ; matrimonialis contractus , quantumcumque sit favorabilis , caret effectu ; licet aliae conditiones appositae in matrimonio , si turpes , aut impossibiles fuerint , debeant , propter ejus favorem,pro non adjectis haberi . Cui conformis est alia ejusdem *Gregorii IX.* Decretalis , quae legitur in novo Bullario Ordinis Praedicatorum *tom.1.n.*130. ubi haec habetur : *Quum in Sclavoniae partibus consuetudinem pessimam , quae dicenda est verius corruptela , esse proponas , juxta quam sub ea conditione mulier conjungitur viro , si sibi placuerit , in matrimonio retinenda , alioquin reddenda parentibus sine mutilatione,vel fractione membrorum ; Nos tibi super hoc propter animarum periculum consilium postulanti,taliter respondemus,quod quum contra substantiam matrimonii talis conditio inseratur,pro eo quod ad tempus nec debet,nec potest matrimonium celebrari , sic contrahentes monendi sunt propense , et hortandi , ut de novo inter se matrimonialiter contrahant secundum formam Ecclesiae consuetam . Quod si forte non fecerint , denunciari debent eisdem , quod non matrimonia , sed contubernia sunt potius inter eos , nec legitime , sed fornicarie commiscentur .*

VI. In laudata Decretali *Si conditiones*, animadvertendum est , duo a Pontifice distingui genera conditionum : primum videlicet earum, quae sunt contra substantiam matrimonii ; alterum vero illarum , quae aut turpes sunt , aut executioni mandari non possunt , et impossibiles nominantur . Et quidem , quod spectat ad conditiones primi generis , si illae in matrimonii contractu apponantur , declarat summus Pontifex , matrimonium per eas nullum et irritum reddi : si vero in matrimonio contrahendo appositae solum fuerint conditiones secundi generis , illicitum quidem fieri matrimonium , at minime nullum : conditiones autem pro non appositis haberi . Porro , licet inter primi generis conditiones eam non recensuerit summus Pontifex,qua conjuges de matrimonio solvendo conveniunt, si alter eorum adulterii crimen patraverit ; attamen , quum haec conditio revera contraria sit substantiae matrimonii,cujus , ubi consummatum fuerit , perpetuum esse debet vinculum , et,ambobus conjugibus viventibus , insolubile ; hoc satis profecto est , ut , si hujusmodi conditio , seu pactum in matrimonii contractu apponatur , matrimonium illud nullum et irritum censeri debeat . Celebriores enim Canonistae , super laudatum textum scribentes , docent , omnes quidem conditiones , quae in ea Decretali a summo Pontifice recensitae sunt , matrimonii substantiae repugnare , sed eas minime solas esse : quum praeter illas aliae non desint, quae, si in matrimonii foedere contrahendo inserantur,nullitatis vitium inducunt . Ita docet *Abbas in dictum Cap. Si conditiones , n.2. Et licet textus hic ponat tria exempla istarum conditionum contra substantiam, tamen multa alia possunt reperiri .* Et super eundem textum ita prosequitur *Ancharanus n.2. Adverte , quod ista tria ponuntur in textu , gratia exempli;nam idem esset,ubicumque esset eadem ratio .* Consentiunt JoannesAndreas HenricusBoich *n.* 5. Alexander de Nevo *n.3.* Fagnan. *n.2. in dictum Cap. Si conditiones de conditionibus appositis .*

VII. Praeterea Theologi, et Canonistae non solum rationem inquirunt , cur nullum remaneat matrimonium , in cujus contractu insertae fuerint conditiones ipsius substantiae , ac naturae contrariae , sed etiam quae sit ratio illius discriminis , unde fit , ut validum firmumque haberi debeat matrimonium eorum , qui , nulla apposita conditione hujusmodi , alteri nubunt , etiamsi falsam illam opinionem foveant , qua putent , matrimonium ipsum , fracta per adulterium fide , solutum iri ; contra vero nullum et irritum censendum sit matrimonium eorum, qui , praeter eum errorem , quo imbuti sunt , conventionem etiam adjiciunt de matrimonii dissolutione quoad vinculum , interveniente adulterio . Super quo ita ratiocinantur . Quicumque contractum vult , necesse est , ut ejusdem substantiam velit ; ideoque , si contrahentes , in matrimonii foedere ineundo , conditionem apponunt illius substantiae contrariam , certissimum hoc est argumentum, nequaquam eos in veri matrimonii contractum consentire : sine contrahentium autem consensu , matrimonium esse non potest . Quod si expressa illa conditio de matrimonio ob adulterium dissolvendo apposita minime fuerit,quantumvis contrahentes in eo fuerint errore , ut matrimonii vinculum per adulterium dissolvi posset , nihilominus locus est praesumptioni , ut , dum matrimonium, prout a Christo institutum fuit, inire voluerunt , illud omnino perpetuum , ac interveniente etiam adulterio , insolubile contrahere voluerint ; praevalente nimirum generali, quam diximus, voluntate de matrimonio juxta Christi institutionem ineundo , eaque privatum illum errorem quodammodo absorbente : quo

fit,ut matrimonium ita contractum, validum firmumque maneat. At, ubi contrahentes in ipso matrimonii contractu expressam apposuerunt conditionem de dissolvendo quoad vinculum matrimonio in casu adulterii; jam fieri nequit, ut error particularis absorptus maneat a generali voluntate contrahendi matrimonium, prout a Christo Domino institutum fuit: sed potius voluntas generalis ejusmodi extinguitur et suffocatur ab errore particulari, qui manifeste praevalet ac dominatur: atque hinc oritur nullitas matrimonii, in quo contrahendo apposita fuit conditio ipsius substantiae contraria. Ita casum a casu distinguentes docent Cardinalis *de Lugo de Sacramentis disp.8.sect.8. n.125. et seq.* Sanchez *de Matrim. lib.2. disput. 29.n.11.* Marin.*in Theol.specul.et moral.tom.3. tract.23. disput.5. sect.4.n.37.* Gobat *tract.10. cas.19.num.707.* Cardinalis de Lauraea *de Matrimonio disput.17.art.10.n.185.* Salmaticenses *in Cursu morali tom.2. tract.9. de Matrim. c.4. dub.2.n.26.* et fusius Schmalzgrueber *in lib.4. decretal.tit.19.de divortiis a n.64.ad 76.* et ante ceteros egregie advertit Auctor Glossae *in Cap. De infidelibus, verb.Esse matrimonium*, de *consanguinitate, et affinitate*. En ejus verba: *Ipsi* (videlicet ii, qui ea voluntate ineunt matrimonium, ut, concurrentibus repudii causis, se illud solvere posse arbitrantur) *contrahunt eo proposito, ut, quum voluerint, separentur, dato libello repudii; sed hoc est contra substantiam matrimonii. Respondeo, si hoc pactum exprimatur in ipso contractu, nec inter eos, nec inter Christianos esset matrimonium; sed non copulantur ex pacto, licet postea abjiciant uxores de facto*. Videri etiam potest, et relegi, quod a nobis deductum est *superiori libro 7. c.6.n.9.*

VIII. Doctrinam hanc secuta est semper, atque constanter Congregatio Sancti Officii, quoties eidem examinanda se obtulit validitas matrimonii vel inter duos Calvinistas, vel inter Catholicum,et Calvinistam contracti,quum scilicet vel ambo conjuges, vel alter eorum in ea opinione versaretur, ut matrimonii vinculum, adulterii causa dissolvendum foret. Ita colligitur ex responsione data ad dubium olim ab Episcopo Bosnensi propositum, quod ita conceptum fuit; *An sit validum matrimonium contractum inter Catholicam,et schismatum haereticum, cum intentione foedandi, vel solvendi matrimonium*: ac die 2.Octobri 1680. ita resolutum: *Si ista sint deducta in pactum, seu cum ista conditione sint contracta matrimonia, sunt nulla: sin aliter, sunt valida*. Hoc idem confirmatur ex quadam decisione solemni, quam eadem Congregatio nobis praesentibus edidit die prima Augusti 1748. cujus hoc erat subjectum: Sempronius *Calvinista Dioecesis Albensis Transylvaniae, ante quinque annos, coram* Curione *suo Calvinista* (*nam ipsimet admittunt clandestina matrimonia valida*) *sub conditione: Contraho tecum, si, vel quamdiu manseris in honestate conjugali, vel si fidem tori servaveris: contraxit matrimonium cum* Sempronia *Calviniana. Haec* Sempronium *aliquoties infideliter deservit: redire noluit*. Sempronius *taedio affectus, et ut animae saluti consuleret, Fidem Catholicam suscepit. Angitur nunc, et dubitat, num recipere teneatur in haeresi Calviniana remanentem veram, an putativam uxorem? Item quis forus ejusdem in causa divortii quoad vinculum? Calvinistarum, non Catholicorum?* Primo huic casui secundus subjectus erat his verbis expressus: Titius *Calvinista coram ministro ejusdem sectae, et testibus,in Dioecesi Albensi Transilvaniae contraxit matrimonium cum* Titia *Calviniana ante annos viginti sub praedictis conditionibus. Iidem nunc recenter conversi ad fidem Catholicam dubitant, an ad hoc, ut simul manere possint, consensum, et quidem coram Parocho, et testibus, renovare teneantur*. His autem dicta Congregatio ita satisfecit: *Matrimonia in utroque dubio relata, nulla prorsus esse. Et ad primum dubium specialiter,*Sempronium *non teneri ad recipiendam uxorem in haeresi Calviniana manentem; immo nec teneri ad recipiendam eam, si ad Catholicam Fidem converteretur: posse tamen ad Catholicam Fidem conversam recipere, si velit, in uxorem, renovato coram Parocho, et testibus utriusque consensu, si nullum alias inter eos intercedat impedimentum. Indignum prorsus esse, recurrere ad Calvinistas pro declaratione divortii quoad vinculum. Stante veritate expositorum, matrimonium illud nullum sua natura corruere: nec simpliciter, et absolute indigere* Sempronium *declaratione fori Ecclesiastici, ut possit ab asserta uxore separari. Et ad secundum dubium,debere recenter conversos renovare consensum coram Parocho, et testibus, ut tamquam legitimi conjuges in conjugio remanere possint*.

IX. His igitur principiis positis,videlicet nullum atque irritum esse matrimonium,in quo contrahendo apposita fuerit conditio aliqua ejusdem

substantiae contraria; conditionem autem de matrimonio ob adulterii causam dissolvendo, ejusdem matrimonii substantiae quam maxime repugnare: valida vero censenda esse matrimonia ab iis contracta, qui licet falso sibi persuadeant, adulterio interveniente, matrimonii vinculum solvendum esse, id ipsum tamen nullo modo in pactum conditionemque deducunt; at irrita et nulla esse connubia, in quibus id expressum consulto fuerit tamquam pactum, atque conditio: hisce (inquam) principiis positis, dubium illud, quod a Transilvanis Episcopis propositum fuerat, de matrimonio a viro, et foemina Calvinistis cum expressa illa conditione contracto, facile solutum fuit, edita responsione die 20. Maii praesentis anni 1754. nimirum fuisse nullum, omnique effectu carere debuisse. Qui tamen ex aliquibus documentis, quae transmissa tunc sunt, et examini subjecta, nonnemo argui posse putabat, eam conditionem non ita in Calvinistarum matrimoniis apponi, ut, conjugali fide violata, dirimendum foret conjugii vinculum, sed ut divortium tantummodo faciendum esset quoad torum, alii vero, supradicto Calvinistarum Rituali considerato, et admisso etiam, hunc esse verum illius conditionis sensum, ut solutionem matrimonii quoad vinculum importet, tamen dici posse contendebant, eamdem in contrahendi matrimonii actu non ita apponi, ut contractum ipsum, et contrahentium consensum conditionalem efficiat; sed potius eidem contractui superaddi, postquam perfectum jam et completum fuit per mutuam illam responsionem *Accipio*: hinc antequam super proposito postulato responsum ederetur, opportunae adhibitae fuerunt diligentiae, ut eorum omnium haberetur clara, et certa cognitio, ex quibus negotii resolutio pendebat. Acceptis autem indubiis documentis, perspectum fuit et exploratum, eam desertiorem, de qua paciscuntur in celebrandis matrimoniis Calvinistae, si datam fidem fregerint adulterio, nequaquam dici posse simplicem tori separationem, seu divortium, sed veram matrimonialis vinculi solutionem. Si enim eorum quis fuerit de adulterio convictus, alter innocens conjux ad novas nuptias libere transire solet: ipsique haeretici Judices ubi de unius crimine legitimas probationes adesse cognoverint, potestatem innocenti conjugi faciunt, ut novo matrimonio cum alio conjuge jungatur. Quod vero spectat ad formam contrahendi in Calviniano Rituali descriptam, licet conditio de conjuge tamdiu non deferendo, donec ipse in honestate permanserit, non immediate legatur apposita post verbum illud *Accipio*, sed in subsequenti dumtaxat juramento inferatur; nihilominus, quum hoc jusjurandum non alia de causa proferatur, nisi ut praemissum illud verbum *Accipio*, debitam ex eo firmitatem accipiat, facile intelligitur, unum eumdemque esse actum, qui ex superioribus responsionibus, ex eo subsequente jurejurando efformatur, quique paucis verbis sic exprimi potest: *Accipio te, et juro, quod non deseram, donec in honestate permanseris*. Contra vero non satis percipi valet, quomodo conditio illa, matrimonii solutionem importans, ab ipso contractu ita divelli possit, ut non illius pars constitutiva dicenda sit, sed quaedam potius appendix, quae eidem jam completo perfectoque adjiciatur.

X. Ut autem ea magis magisque confirmentur, quae paulo ante diximus, de nullitate illius matrimonii, cui apposita fuerit conditio aliqua illius substantiae contraria, textum *in Cap. Si conditiones, de conditionibus appositis*; haud inopportunum erit aliqua heic verba facere de casu quodam olim in quaestionem adducto, quum nos in minoribus constituti, Secretarii Congregationis Concilii munere fungeremur, quemque tunc expendentes, satis longum Discursum de more edidimus, qui typis impressus legitur *t.3. Thesauri Resolut.* in causa *Vlissip. Occident.* proposita, et resoluta die 8. Julii anni 1724. Vir et foemina sequenti modo matrimonio se junxerant. In hoc ambo convenerant, ut matrimonium quidem coram Ecclesia celebrarent, at illud nequaquam consummare deberent, sed post quindecim dies mulier, monasterium ingressa, Monialis habitum susciperet, deindeque evoluto probationis anno Regularem Professionem solemniter nuncuparet, omni juri renuntians, quod in mariti personam ex matrimonio sibi acquirere potuisset. Et quidem mulier declaraverat, se id plena libertate fecisse ac promisisse; consenseratque, ut, si id his pactis et conditionibus defecisset, matrimonium nullum, irritumque declararetur. Concors per omnia fuit reciproca stipulatio viri, omniaque scriptis consignata fuerunt, et significata testibus, qui matrimonii celebrationi praesentes esse debebant, ipsique Parocho, coram quo ineundae erant nuptiae. Quamvis vero in ipso celebrandi matrimonii actu nequaquam iteratae, aut expressae

fuisssent ejusmodi conditiones; attamen, omnibus praecedentibus, et subsequentibus simul junctis, simulque perpensis, nullus erat locus suspicandi, conjuges ab iis promissis, et conditionibus, de quibus invicem convenerant, recessisse: sicuti multis ostendit celebris tunc Advocatus *Pitonus*, qui matrimonium illud totis viribus impugnabat; ut videre est in ejus disceptatione typis impressa *tom. 3. disceptationum* ejusdem *discept.* 58. Celebrato juxta modum hucusque expositum matrimonio, validum illud firmumque fuisse contendebant foemina, ac vehementer instabat, ut sibi a viro matrimonialia obsequia praestarentur. Contra vir pro matrimonii nullitate pugnabat, affirmans, se ab omni matrimoniali onere prorsus immunem, sibique liberum esse novo connubio cum altera se copulare. Variae fuerunt Vlyssiponensium tribunalium sententiae; sed causa ad Congregationem Concilii delata, matrimonium illud declaratum fuit nullum, per eumdem saepe laudatum textum *in Cap. Si conditiones*, *de conditionibus appositis*. Ea enim Conventio, in pactum expresse deducta, qua mulier a se abdicavit potestatem in corpus viri, et vir similiter potestatem in corpus mulieris, aperte contraria est substantiae matrimonii: sicuti docet *Sanctus Thomas in 4. sent. dist.* 28. *quaest. unic. art.* 4. *Ad* 3. cui consentiunt *Sanctus Bonaventura*, *Hadrianus* Pontifex, *Richardus*, aliique inter antiquos, quos memorat, sequiturque *Sotus in 4. sent. dist.* 29. *quaest.* 2. *art.* 3. neque dissentiunt recentiores, *Sanchez de Matrimonio lib.* 5. *disput.* 10. *per tot.* Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 7. *num.* 8. Gonzalez *in Cap. Si conditiones*, *sub num.* 8. *de conditionibus appositis*, Salmanticenses *Operum moral. tom.* 2. *tract.* 9. *de Matrimonio c.* 7. *dub.* 3. *per tot.* et praecipue §. 95.

XI. Quia vero ii, a quibus illius matrimonii validitas propugnabatur, ad ostendendum, eam conditionem non esse contra substantiam matrimonii, nonnulla exempla ab Ecclesiastica Historia petita proferebant, eorum scilicet, qui matrimonio se junxerant, simulque inter se convenerant de castitate in conjugali statu servanda, et matrimonio non consummando, praeter id, quod ex Evangelico textu didicimus de matrimonio Sanctissimae Virginis cum sponso suo castissimo Sancto *Joseph*, animadversum fuit, virginitatem in matrimonio a multis quidem pie et religiose fuisse servatam, qui tamen usui abrenuntiarunt, non potestati; ideoque dici non poterant apposuisse in nuptiarum contractu conditionem matrimonii substantiae contrariam. Non enim matrimonii substantiae repugnat, matrimonio non uti, sed uti non posse; sicuti ostendit *Mastrius in 4. disp.* 7. *n.* 162. ubi sic scribit: *Essentia matrimonii consistit in mutuo dominio, et subjectione corporum per ordinem ad usum matrimonii; sed potest subsistere dominium, et subjectio corporum, cum praedicta obligatione. Quum enim dominium distinguatur ab usu, potest verum dominium subsistere, cum obligatione, seu conditione non utendi re ipsa.* Mastrio adhaeret Clericatus *de Sacramento Matrimonii decis.* 20. *num.* 21.

XII. Negari non potest, huic responsioni multum probabilitatis inesse, praesertim quum plures alii, praeter laudatos Auctores, recenseantur, qui eam sententiam propugnant. Sed et illud etiam negari non potest, complures alios esse tum Theologos, tum Canonistas, qui oppositum doceant, contendentes, utramque conditionem esse contra substantiam matrimonii, tam eam scilicet, qua contrahentes mutuae corporum potestati in antecessum renuntiant, quam illam, qua hujusmodi potestatis actum et usum sibimet ipsi interdicunt. Videndus est hac de re *Schmalzgrueber ad tit. de conditionibus appositis* §. 5. *num.* 119. *et seq.* Porro, ut dubium de Vlyssiponensi matrimonio propositum solveretur, minime necesse fuit inquirere, quaenam ex duabus relatis opinionibus praevalere deberet: in utraque enim recte pronunciari poterat pro nullitate matrimonii, de quo tunc agebatur, quemadmodum Congregatio re ipsa pronunciavit. At iis, qui valida agnoscunt superius enuntiata matrimonia, de quibus Ecclesiasticae Historiae loquuntur, celebrata nimirum inter virum et foeminam, quibus ex Christianae perfectionis studio propositum erat, quique etiam mutua promissione convenerant, ut a matrimonii consummatione abstinerent, uti factum narrant a Sancta *Pulcheria* Imperatrice, dum *Marcianum* Augustum in conjugem simul, et imperii consortem accepit, et inter alios plures; iis, inquam, necesse omnino est de viribus et subsistentia secundae ex praefatis opinionibus studiose disquirere. Ne sermonem hunc nostrum extraneis quaestionibus abrumpamus, ab hac abstinendum nobis esse censemus. Sed, quum in nostro Tractatu *de Festis Beatissimae Virginis Mariae*, satis multa dixerimus de matrimonio ab ea

inito cum Sancto *Josepho*, cujus commemorationem facit Ecclesia die 23. Januarii, paucis heic complectemur ea,quae in praedicto Opere nostro fusius exposuimus; quo intelligere quisque possit, ex hoc sancto Beatissimae Virginis matrimonio nihil inferri posse contra supra expositam firmatamque veritatem, matrimonium nempe illud irritum esse, in quo aliqua conditio apposita fuerit, quae ejusdem substantiae repugnet.

XIII. Qui affirmant, Beatissimae Virginis matrimonium cum Sancto *Josepho* in solis sponsalibus constitisse,ii temere falsoque opinantur. Itaque pro certo tenendum est: primo, matrimonium inter eos contractum, fuisse verum et ratum: secundo, Beatissimam Virginem, antequam cum Sancto *Josepho* matrimonio conjungeretur, votum quidem emisisse castitatis perpetuo servandae, ea tamen addita conditione, si ita Domino placuisset; nam sub Mosaica lege oportebat generationi insistere tam mulieres, quam viros: tertio,quum eadem Beatissima Virgo, ante celebrationem matrimonii,ex peculiari revelatione intellexisset, suum conservandae castitatis propositum Divinae voluntatis assensu comprobari, hujusmodi voto jam se absolute obstrinxisse: quarto, ante ipsum quoque matrimonium, Deo pariter revelante, manifestatum Beatissimae Virgini fuisse simile Sancti *Josephi* propositum de servanda in matrimonio virginitate: denique, quum Beatissima Virgo, Sanctusque *Joseph* in matrimonium se se conjunxerunt, nullam omnino apposuisse conditionem: idque satis est, ut affirmemus, nihil ex eo matrimonium colligi posse, quod veritatem illam evertat, scilicet nullum et irritum esse maarimonium, in quo contrahendo adjicitur conditio aliqua illius substantiae contraria. Haec est Sancti *Thomae* doctrina *in* 4. *Sent. dist.* 30. *quaest.* 2. *art.* 1. *quaest.* 2. *Ad* 2. En ejus verba: *Beata Virgo, antequam contraheret cum* Joseph, *fuit certificata Divinitus, quod* Joseph *in simili proposito erat*; *et ideo non se commisit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit*; *qui illud propositum non fuit conditionaliter in consesnsu appositum: talis enim conditio, quum sit contra matrimonii bonum, scilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret*.

CAPUT XXIII.

De postulatis aliquando propositis circa praesentiam Parochi in matrimonii celebratione: et de matrimoniis conscientiae nuncupatis.

TRidentini Concilii decretum *c.*1.*sess.*24. *de reformatione matrimonii*,quo statutum fuit, ut matrimonium coram proprio Parocho, aut alio Sacerdote de ejusdem Parochi,aut Episcopi licentia,et duobus testibus celebretur, ita ut matrimonium aliter celebratum, irritum sit, occasionem aliquando dedit Episcopis postulandi, quinam verus nubentium Parochus esse intelligatur.Porro nos olim decreta Congregationis Concilii, ejusdemque responsa hac de re edita, collegimus *in nostra Institutione* 33. *et* 46. *Latinae editionis*. Quare, ne heic eadem, quae dicta jam sunt, repetamus, quaedam tantummodo responsa hoc loco adjiciemus, quae data fuerunt Episcopo Giennensi anno 1581. et relata habentur *lib.* 3. *decretorum pag.* 59. *et seq.* Episcopus siquidem, Ecclesiae suae statum referens, nonnulla dubia discutienda proposuit, quorum hoc primum fuit: *Utrum prohibitione facta ab Ordinario, ne Parochus aliquos desponsaret, ita tollatur jurisdictio ipsius Parochi, ut ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem,non sit legitimus Parochus*. Huic autem talis fuit data responsio: *Valere matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat*.Secundum: *Utrum matrimonium, in quo intervenerit Vicarius Parochi,non invitus,sed volens,contra prohibitionem tantum Ordinarii, sit validum, vel potius invalidum, quia non intervenit Sacerdos habens jurisdictionem,quum sit sublata ab Ordinario*. Secundo: *esse validum*. Tertium: *Si invitus, et compulsus per vim adsit Sacerdos, dum contrahitur matrimonium, praecedente, vel non praecedente dicta prohibitione, utrum tale matrimonium subsistat*. Tertio: *Subsistere*. Quartum: *Si Sacerdos adfuerit, nihil tamen eorum, quae agebantur, vidit, neque audivit,utrum tale matrimonium valide contrahatur vel potius, tamquam sine Sacerdote, nullius sit ponderis et momenti*. Quarto: *Non valere, si Sacerdos non intellexit: nisi tamen affectasset non intelligere*. Quintum: *Si adsit Sacerdos, dum contrahitur matrimonium, casu non cogitans, se esse ad id vocatum; sed aliud agens, audit duos inter*

se contrahentes matrimonium, utrum sit validum tale mātrimonium, in quo fuit praesens, non tamen certioratus, nec ad id expresse vocatus, neque interponens suam auctoritatem dicto, vel facto; vel potius sit nullum, quasi assistentia auctoritativa per Concilium requiratur, et non nuda, vel casualis praesentia. Quinto: *Valere, etiamsi Parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illum actum*. Hujus responsionis summa a Fagnano refertur *in Cap. Quoniam, n. 29. et seq. de constitutionibus, et in Cap. Litterae, n. 5. et seq. de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiae*. Quae vero ad quartum dubium fuit data responsio, cum alio convenit ejusdem Congregationis judicio, edito die 29. Aprilis 1593. *ut ex lib. 7. decret. pag. 106. a tergo* in quadam Causa *Vlyssiponensi*: *Sacra Congregatio censuit, si vera sint, quae narrantur, et Parochus affectaverit non intelligere, matrimonium valere*.

II. Multiplex hoc relegentes Congregationis Decretum, quo dubiis Ginnensis Episcopi satisfecit, opportunum maxime duximus alia quaedam heic observanda proponere, quae et aliquando subministrarunt, et subministrare in posterum materiam possunt ad respondendum postulatis Episcoporum, in Ecclesiarum relationibus interrogantium circa Parochorum praesentiam in matrimoniorum celebrationem a Tridentino praescriptam.

III. In eo Decreto inter alia statuitur, validum esse matrimonium, quod fuerit initum vel coram Parocho, vel coram Parochi Vicario, etiamsi illis ab Episcopo interdictum fuerit, ne matrimonii celebrationi assistentiam praestarent. Super quo sane nulla videtur excitari posse gravioris momenti difficultas. Quum enim ea non sit Episcopo auctoritas, ut possit inducere impedimentum dirimens, quod non est, aut aliquod matrimonium, quod ex canonum praescripto nullum irritumque non sit, nullum irritumque statuere, ut firmat *Barbosa de Offic. et Potest. Episcopi part. 2. allegat. 32. n. 93.* et Natalis Alexander *in Theologia Dogmat. et Moral. tom. 2. lib. 2. de Sacram. Matrimon. in consectariis articuli, seu in regulis praxim spectantibus, reg. 9.* illicitum quidem erit matrimonium, si celebretur coram eo, cui Episcopus hujusmodi celebrationi adesse vetuerit; graviter etiam peccabit is, qui, spreta Superioris prohibitione, eidem assistentiam praebebit: at nulla ratione dici poterit, matrimonium ipsum nullitatis vitio subjacere.

IV. Statuitur etiam in eo Decreto, validum et firmum esse matrimonium, cui legitimus Sacerdos, non sponte, sed invitus, et coactus adfuerit. In quam opinionem conveniunt Scriptores, uno excepto Segura, cui contraria sententia magis arridet. Videndi *Barbosa de Offic. et Potest. Parochi part. 1. c. 21. n. 46.* Cardinalis de Lauraea *in 4. lib. sentent. tom. 3. de matrim. disput. 22. art. 10. n. 244.* et fuse Schmalzgrueber *ad tit. Decretal. de clandestina desponsatione §. 5. n. 237. et seq.* ubi Auctores, qui sunt ejusdem opinionis, enumerat. Et revera, quum Parochi praesentia verificetur, etiamsi per vim inducta sit, idemque Parochus fidem facere possit Ecclesiae, celebratum vere fuisse coram se matrimonium, etiamsi illius celebrationi sponte non interfuit, sed coactus; nihil videtur in hoc casu deesse, quod necessarium ad matrimonii validitatem judicatur. Vnde *in l. Coram Titio, 209. ff. de verbor. Significat.* ita legitur: *Scire autem, non etiam velle, is debet; quum, eo invito, recte fit*.

V. Definitum etiam legimus in eodem Decreto, validum fore matrimonium, cui interfuerit Parochus, licet non accersitus ad eum finem, sed falso aliquo nomine ad id fraudulenter inductus. Neque id generaliter inficiari quis poterit. Aliqui tamen sunt, qui ad matrimonii validitatem satis esse putant ejusmodi praesentiam Parochi, qua contrahentium verba ita audiat, intelligatque, ut testimonium certum de matrimonio coram se inito ferre possit: cujus sententiae patroni videri possunt relati a Giribaldo *de Sacramento Matrimonii tract. 10. c. 7. dub. 12. a num. 98. usque ad n. 101.* Alii vero, probabilius opinantes, admittunt quidem, validum fore matrimonium celebratum coram Parocho, qui alio, quam matrimonii obtentu, vocatus fuerit; sed nihilominus necessarium putant, eumdem Parochum antea moneri, accersitum eum quidem fuisse diverso nomine, revera autem ut matrimonii celebrationi interesset. Videantur *Pontius de Matrimonio lib. 5. c. 21. n. 4.* Cabassutius *in Theor. et Prax. Jur. Can. lib. 3. c. 26. n. 12.* Schamalzgrueber *loco citato n. 234. et seq.* praecipue *n. 236.* ubi affert resolutionem Congregationis Concilii sequentibus verbis conceptam: *An sit matrimonium, si duo contrahant per verba de praesenti, proprio parocho praesente, et aliis requisitis non omissis, cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, sed dum*

forte convivii, *vel confabulationis*, *vel aliud tractandi causa adesset*, *audit hujusmodi contractum geri*, *et postea alter contrahentium velit ab hujusmodi contractu ratione defectus resilire? Sacra Congregatio respondit*, *posse*, *nisi alia intervenerint*, *quae Parochum a contrahentibus adhibitum fuisse arguant*. Eadem resolutio refertur a Pontio, *loco citato*, qui deinde ita subdit: *Quare de hoc amplius dubitare non licet*. Concordat Natalis Alexander *loco supradicto reg.* 10. Videri etiam potest eadem resolutio in Opere *Joannis Gallemart* ad Concilium Tridentinum, edito Tridenti anno 1737. nimirum *ad sess.* 24. *c.* 1. *de reformat. matrimonii pag.* 256. §. *An sit matrimonium*.

VI. In supra relato Decreto matrimonium illud effectu carere statuitur, cui Parochus ita sit praesens, ut neque videat contrahentes, neque auribus eorum verba percipiat: eo enim casu praesentia Parochi tamquam mere physica considerari debet, quae ad matrimonii validitatem non sufficit, juxta id, quod in eadem Congregatione definitum fuit in Causa *Romana super dubiis matrimoniorum* die 7. Martii 1700. in qua, quum ea res *Innocentii XII.* Pontificis jussu diligenti examine discussa fuisset, eorum improbata fuit opinio, qui contendebant, ad validitatem matrimonii praesentiam Parochi mere physicam satis esse. Parochus enim interest matrimonio tamquam testis auctorizabilis pro Ecclesia; quae, quum in aliis duobus, aut tribus testibus, ad matrimonium rite contrahendum necessariis, non eas qualitates requirat, quae illos omni exceptione majores constituant, uti fuse demonstrat *Sylvius Operum tom.* 5. *edit. Antuerp. in var. resolut. verb. Matrimonium* x. §. *Ad secundum*, idcirco Parochi praesentiam voluit, ut in illius probitate maximum veritatis fundamentum statueret: uti colligitur ex Historia dicti Concilii scripta a Cardinali *Pallavicino lib.* 22. *cap.* 4. *num.* 12. Parochus autem non potest testem agere tantae in Ecclesia auctoritatis, nisi et videat contrahentes, et vel eorum audiat verba, vel, ea non percipiens, signa saltem videat, et intelligat, quae mutuum significent utriusque partis consensum, juxta textum *in citata l. Coram ff. de verbor. signific.* cujus verba sunt haec: *Coram Titio aliquid facere jussus, non videtur praesente eo fecisse, nisi intelligat. Itaque, si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram fecisse.* Cui conformis est *Can. Testes*, 3. *quaest.* 9. ubi Glossa *in verb. Praesentia*, inquit: *Dum tamen intelligant*; *nam aliter non dicuntur praesentes*: et *Can. In primis*, 2. *quaest.* 2. ubi eadem Glossa *verb. Praesente*, subdit: *Et intelligente*; *alias non diceretur praesens*: praeter multo plura, quae videri possunt apud *Fermosinum in tract.* 2. *tom.* 2. *de offic. et Sac. Eccl. in c.* 2. *et* 3. *de Officio Archipresbyteri quaest.* 1. *n.* 63. *et seq.* et apud Cardinal. de Lauraea *loc. cit. art.* 10. *n.* 240. *et seq.*

VII. Quamvis vero in dubium aliqui revocaverint, utrum Parochus in matrimonio partes agat testis auctorizabilis pro Ecclesia, quum non desint Theologi clari nominis, qui Parochum volunt esse Sacramenti Ministrum, eidemque tamquam ministrantem assistere, juxta ea, quae vidimus *in superiori lib.* 8. *c.* 13. alii vero contenderint, non eam fuisse Concilii mentem, ut ad validitatem matrimonii Parochus propriis oculis conjuges intueri, et propriis auribus mutui eorum consensus verba percipere deberet; alioquin ea matrimonia penitus sustulisset, quae fiunt aut per interpretem, quum Parochus contrahentium idioma non intelligit, aut per procuratorem, utroque, vel altero conjugum longe absente; siquidem in primo casu Parochus verborum, quae a contrahentibus proferuntur, significationem minime percipit, sed ad ea se refert, quae ait interpres: in secundo vero neque contrahentium excipit verba, neque personas aspicit, sed solum intuetur procuratorem, ejusque intelligit verba: attamen istorum ratiocinationes satis profecto non sunt ad evertendam recte constitutam firmatamque sententiam de necessaria ejusmodi praesentia Parochi in matrimonii celebratione, qua et contrahentes oculis suis aspiciat, et mutuum eorum consensum auribus suis excipiat.

VIII. Quaestio enim fieri solita, quam nos innuimus *superiore lib.* 8. *c.* 13. quamque insolutam, uti par erat, reliquimus, in eo sita est, utrum matrimonii Minister sit Parochus, an potius ipsimet contrahentes, sicuti magis communiter Auctores docent, sint matrimonii Ministri. Sed, esto, sit Parochus; numquid ex hoc inferri poterit, eumdem non etiam agere partes testis auctorizabilis ejusdem Sacramenti? sicuti fieri videmus in Sacramentis Ordinis, Poenitentiae, Eucharistiae, extremae Unctionis, quorum Sacerdotes ita Ministri sunt, ut etiam testium munere apud Ecclesiam fungantur, si forte opus sit, ut eorumdem administratio comprobetur.

Vbi autem Sacerdos non solum matrimonii Minister, sed simul etiam illius testis auctorizabilis censeatur, necessario fatendum est; quod superius diximus; nimirum eumdem et contrahentes videre, et eorum verba intelligere omnino debere.

IX. Quod autem pertinet ad ea matrimonia, quae per procuratorem, aut per interpretem fiunt, quum nullum nobis onus incumbat expendendi, utrum, quae per interpretem contrahuntur, valida et firma sint; et solum innuere sufficiat, nequaquam deesse, qui eorum validitatem impugnent, sicuti videri potest apud *Clericatum decis.* 35. *de Sacramento Matrimonii n.6.* et apud Pontium *in Tractatu de Matrimonio lib.* 5.*cap*.21.*n*.9.*et seq.* idcirco sermonem redigentes ad ea matrimonia, quae per procuratorem fiunt, hoc primum asseremus, reperiri in veteri Testamento matrimonium *Isaac* cum *Rebecca* per procuratorem *Eliezer* initum, sicuti legitur *Genesis c.*24.insuper statutas esse in Jure Canonico conditiones ad validitatem matrimonii per procuratorem celebrandi necessario rervandas, quae leguntur *in Cap.Procurator,de Procuratoribus,in 6.* Praeterea communem hanc esse opinionem, matrimonia, quae per procuratorem fiunt, etiam post Tridentinum Concilium valida esse; eademque nostris etiam temporibus celebrari, et antehac celebrata fuisse, praesertim inter Principes: quomodo *Henricus IV.* Galliarum Rex *Mariam* Mediceam duxit; et Hispaniarum Regis filia cum Austriae Archiduce per Procuratorem Ferrariae coram *Clemente* Papa VIII.Matrimonium inivit.Theologos quidem prudenter consulere, ut, qui matrimonio per procuratorem conjuncti sunt, vel iterum ipsemet coram Parocho et testibus matrimonio jungantur, vel saltem, quod ipsis absentibus actum est, praesentes ipsi coram Ecclesia ratum habere declarent: sicuti videre est apud *Salmaticenses in Cursu Morali tract.* 9. *de Matrimonio cap.*3.*dub.*4. *num.*84. At hoc minime necessarium reputari, sed majoris dumtaxat cautelae gratia faciendum suaderi; sicuti post *Sotum*, *Sanchez*, *Guttierez*, *Rebellium*, *Bonacinam*, aliosque, fatetur *Rosignolius de Matrimonio part.*1. *tom.*6. *contract.*15. *disquisit.*1. §.21.*n*.3. Verum id satis non est, ut asseramus, ad validitatem matrimonii, quod ab ipsis conjugibus praesentibus coram Parocho, et testibus celebratur, nullam esse necessitatem, ut Parochus ipsos contrahentes oculis videat, suisque auribus eorum verba percipiat. Quum enim Concilium ea matrimonia, quae per procuratorem fiunt, de medio tollere noluerit, necesse fuit, ut liberum antiquo sistemati cursum relinqueret; ideoque permitteret, ut, *qui per alium facit, per se ipsum facere videatur*; *et ut possit quis per alium, quod potest facere per se ipsum*: sicuti videtur *in Cap.Potest quis, et in cap.Qui facit, de regulis Juris, in 6.* Sed tamen ex eo, quod Concilium ratum esse voluerit matrimonium per procuratorem celebratum, in quo Parochus neque conjuges ipsos oculis suis conspicit, neque ex eorum ore mutuum percipit auribus suis assensum, inferri non potest, definitum, aut permissum ab eo fuisse, ut, ubi vir et foemina coram Parocho per se ipsos matrimonio conjungi volunt, quaelibet ejusdem Parochi praesentia sufficiat ad matrimonii validitatem, etiam non visis ab eo contrahentibus, et eorum non percepto consensu.

X. Hoc igitur posito, videndos esse omnino a Parocho contrahentes, eorumque percipiendum esse consensum; aliqua tantummodo difficultas oriri potest ex iis verbis, quae in laudato Decreto leguntur: *nisi tamen affectasset non intelligere*: quum enim antea veluti pro regula statuatur, irritum esse matrimonium, si Parochus conjuges non intellexerit, ea deinde subditur limitatio: *nisi tamen affectasset non intelligere.* Cujus limitationis ut verus sensus intelligatur, opus non est, intimam, propriamque hujus verbi *affectasset*, significationem studiosius inquirere, et penetrare, quemadmodum Juris Civilis Interpretes faciunt *in l. Quod ait lex*, §. 2. *ad legem Julium de adulteriis*: sed quoniam totum Decretum iis verbis expressum est, quibus passim utitur Curia, opportunius esse videtur praedicti verbi sensum, juxta communem, et usitatum in Curia loquendi modum, interpretari. Affirmarunt nonnulli, Decretum illud de eo Parocho intelligendum esse, qui et videt, et audit, sed se nec videre, nec audire simulat. Ita sentit *Neesen in suis Tractatibus de justitia et jure tract.*8. *quaest.*6. *de Sacram. Matrim. dub.*4. *Petes, quid, si Pastor occludat aures, et oculos, et nolit intelligere, quid agatur, an matrimonium sic contractum erit validum? Respondeo, si non intellexerit, nec advertit, quid actum sit, tunc matrimonium non valere, quia tunc revera non est moraliter praesens, ita ut possit testificari de matrimonio contrahendo: secus dic, si advertat, quid agatur,*

sed affectat non intelligere, *aut data opera fingit,se non intelligere*. Haec tamen verbi intelligentia minime probatur *Pontio in Tractatu de Matrimonio lib.*5.*c.*21.*n.*12. et quidem merito: neque enim necesse fuerat Decretum condere ad id stabiliendum, de quo nullum est dubium, verum scilicet et validum matrimonium iniri, ubi Parochus et videt, et intelligit, etiamsi se nec vidisse, nec audisse mentiatur. Alii vero matrimonium irritum esse dicunt, quoties Parochus revera non videt, neque intelligit contrahentes; etiamsi ideo non videat, neque intelligat, quia ipsemet consulto videre, et intelligere noluit, ipseque sibi videndi et intelligendi modum ademit; ex ea nimirum ratione, quod minime poterit earum rerum, quas revera non vidit, nec intellexit, auctorizabile testimonium Ecclesiae ferre, quantumvis ipse sibi impedimentum creaverit, ut non videret, nec intelligeret. Ita ratiocinantur inter nostros Cardinalis *de Lauraea in* 4. *lib.sentent. tom.*3.*disp.*22.*art.*10. *n.*266. Monacellus *in Formul. legal. pract.*3.*part.tit.*2.*formul.*5.*n.*10.*et* 11. Giribaldus *tract.*10.*de Sacram.Matrim. c.*7.*dub.*12. *n.* 102. Haec igitur est horum Auctorum opinio, irritum semper et nullum esse matrimonium, si conjuges nec videantur, nec audiantur a Parocho; idque non solum si ab extrinseca aliqua causa, externoque impedimento adempta fuerit Parocho videndi audiendique potestas, verum etiam si ipse sibi impedimentum ultro creaverit, ne videret, neque intelligeret. Itaque, re bene considerata, istorum opinio cum ea, quam superius exposuimus, sententia convenit; ut scilicet exceptio illa: *nisi affectasset non intelligere*: de eo dumtaxat casu accipienda sit, quo Parochus re ipsa viderit, et audierit, sed simulet, falsoque asserat, se nec vidisse, nec audisse. Alii denique affirmant, matrimonium validum fore, quod celebratum fuerit coram Parocho, qui si nec vidit, nec intellexit, ipse sibi in causa fuit; ut non videret, nec intelligeret; propterea quod vel aures sibi obstruxerit, vel faciem velaverit, ne audire, et aspicere cogeretur. Et hic verus videtur esse illius Decreti sensus, sicuti colligitur ex *Fagnano in Cap. Quoniam*, *n.*25. *de constitutionibus*, et *in Cap. Quaesitum*, *n.*7. *et* 8. *de poenit. et remissionib.* Neque enim ulla haberi debet ratio affectatae ignorantiae illius, qui quum videre, et audire commode posset, ipse sibi voluntarium posuit impedimentum, ne videret, audiretque, juxta regulam textus *in Cap.Cum Inhibito* §.*Si quis vero*, *de clandestina desponsatione*, et §.*final.*et *Can.seq.dist.*37. Neque porro aequum est, ut ab arbitrio, factoque Parochi pendeat, libertatem matrimonii impedire. Illud autem objicere minime prodest, adhibendam esse a Parocho industriam omnem et diligentiam ad impedienda hujusmodi matrimonia; eumque canonicas poenas incurrere, et signanter in suspensionem ab officio ad triennium incidere, si praesentiam praestet alicui matrimonio, quod fieri praesumatur, vel sine praescriptis denuntiationibus, vel sine praevia dispensatione illius, qui super observantia earumdem denuntiationum dispensare potest: juxta Decretalem *in Cap.Cum inhibitio*, *de clandestina desponsatione*. Quamvis enim verum sit, adnitendum esse Parocho pro viribus, ut hujusmodi matrimonia fieri prohibeat; multoque magis eidem cavendum esse, ne eorum celebrationi voluntariam praesentiam exhibeat, ex his tamen hoc tantummodo sequitur; ut ipse data opera non debeat iis interesse; et occasionem praestandae iisdem assistentiae, quantum fas est, evitare teneatur; ut etiamsi forte circumventus, aliove obtentu accersitus fuerit, contrahentes serio monere debeat, matrimonia hujusmodi sine gravi culpa celebrari non posse; sibi autem dictam esse legem, ut eosdem contrahentes, si id, quod deliberarunt, re ipsa perfecerint, ad Superiorem deferat, a quo gravi poena plectendi erunt; praeterea se et animo, et voluntate a praestanda eorum nuptiis praesentia longe abhorrere, quum hujusmodi contrahendi ratio a sacris canonibus improbetur: at nihil necesse est aures obturare, velare faciem, aliaque hujus generis facere, quae ad id solum valent, ut animos contrahentium aliquando scrupulis torqueant: qui scilicet, quamvis ut plurimum nesciant illicita ab invalidis distinguere, adhuc tamen non solum matrimonium, uti destinaverant, contrahere, sed etiam consummare non praetermittunt; utrumque enim perficere in animo habent, quoties, circumvento, aut deprehenso Parocho, coram eo proferunt verba ad mutuum consensum significandum idonea. Neque timendum profecto est, ne occultum remaneat matrimonium ea ratione profectum, indeque aditus aperiatur ad celebrandum alterum matrimonium, primo illo adhuc constante, atque vigente. Quamvis enim hujusmodi matrimonium sit clandestinum *de jure*, utpote astute atque dolose sine praeviis

denuntiationibus celebratum, sicuti docent *Sanchez de Matrim.lib.5.disp.1.qu.1.*probaturque ex sequentibus verbis textus *in Cap. final. de clandestin.desponsat.*: *Si quis vero hujusmodi clandestina conjugia inire praesumpserit*: attamen fieri nequit, ut re ipsa, et, ut ajunt *de facto*,occultum remaneat:quum et Parochus illud ad Episcopum deferre, et Episcopus adversus contrahentes judicialiter procedere debeat. Et sane quicumque humanarum rerum ignarus non est, poterit ex propria experientia testari, pleraque matrimonia, quae in Parochiali Ecclesia praeviis denuntiationibus publice et rite celebrantur; nisi conjuges fuerint alicujus spectatae familiae, vel dignitatis, ut plurimum ignorari; at nullum fuisse clandestinum hujusmodi matrimonium coram Parocho dolose accito, aut malitiose deprehenso, sine praeviis denuntiationibus initum, cujus rumor et fama per universam paroeciam et civitatem pervagata non fuerint,tum propter conatus a Parocho ad illud impedimentum adhibitos, tum propter ipsius matrimonii delationem Episcopalis Curiae ab eodem Parocho factam, tum denique propter judiciales processus ab Episcopo adversus contrahentes institutos.

XI. Ex hactenus dictis recte colligitur,praedicta verba: *nisi affectasset non intelligere*: de eo casu accipienda esse, quo Parochus invitus ad matrimonii contractum adhibitus, ideo nec videt, nec percipit, quia data opera neque videre voluit,neque percipere,quum tamen et videre, et percipere naturaliter potuisset eadem ratione, qua testes ad eum ipsum adhibiti, et vidisse se, et percepisse fatentur. Celebris fuit anno praeterito 1753.causa *Carthaginien.Matrimonii*, in Concilii Congregatione agitata, et judicata, in qua agebatur de quodam matrimonio contracto coram Parocho domi suae inopinate deprehenso, qui virum quidem aspexerat, ejusque verba perceperat, foeminam vero nec viderat, nec audiverat. Porro,quum ex iis,quis controversiae judices sedebant, totidem ex una parte pro matrimonii validitate, totidem vero ex alia pro illius nullitate opinati fuerint,opportunum nobis visum est Congregationem ipsam coram nobis indicere, jussis prius Theologis aliquot, aliisque Juris Canonici professoribus sententias suas hac de re scriptis exponere: qui sane, maxima diligentia, ac labore collatis inter se tum Theologorum, et Canonistarum placitis, tum decretis ejusdem Congregationis, et actis similium causarum, quae alias coram ipsa agitatae fuerant, et ab ea definitae, in hoc facile convenerunt, ut ad matrimonii validitatem necessarium omnino esset, contrahentes a Parocho videri, eorumque verba mutuum consensum exprimentia ab eodem audiri: eo scilicet principio prae oculis habito, quod, si Parochus matrimonio interest,tamquam testis Ecclesiae auctorizabilis, nullo modo poterit de matrimonio contracto fidem facere, ubi nec utrumque viderit conjugem, nec utriusque consensum audierit. Sed, quum factum ipsum, de quo agebatur, accurate perpensum fuerit, ejusque circumstantiae omnes diligenter excussae, manifesto compertum est, quod, si Parochus mulierem non vidit, ejusque verba non intellexit,hoc ideo evenit, quia ipse obfirmato animo eamdem videre,et audire noluit,quum eam facile videre, et audire potuisset, quemadmodum bene viderant,recteque audierant testes ad eum actum adhibiti. Itaque pronunciatum fuit, nobisque annuentibus sententia prodiit pro matrimonii validitate.

XII. Magnam aliquando praebuere materiam Episcoporum interrogationibus, et postulatis ea matrimonia, quae *conscientiae* appellantur, quaerentibus scilicet iis, in quorum dioecesibus frequentior ejusmodi matrimoniorum consuetudo inoleverat, qua ratione circa illa se gerere deberent. Matrimonia *conscientiae* ea olim esse intelligebantur, quae inter virum, et faeminam absque ulla solemnitate celebrabantur: quaeque hoc modo ducebatur foemina, *concubinae* nomine appellabatur: sicuti videre est *in Can.Christiano*, *dist.34.et Can.is qui,ead. dist.*et in hoc ipso Opere nostro *Superiore lib.9. c.12.n.2.et seq.* ubi hanc materiam prolixe tractavimus. Matrimonium etiam *conscientiae* illud fuit, de quo sermo est *in Cap.Quod nobis*, *de clandestin.desponsat.* matrimonium videlicet occulte initum; quod evulgari et manifestari non debebat, quamdiu conjugibus ipsis illud publicare non placuisset. Hujusmodi matrimonii probatio, sicuti et legitimorum natalium prolis ex eo susceptae, a solo testimonio pendebat viri, et mulieris, affirmantium, se se vero matrimonio conjunctos esse. Hoc tamen testimonium nullius erat roboris et momenti, si forte compertum fuisset aliud matrimonium ab altero ex conjugibus publice celebratum, multoque magis si reperti fuissent filii ex hoc publico matrimonio suscepti;nam tunc ex solo duo-

rum conjugum testimonio neque occultum illud matrimonium satis probatum, neque legitima conditio prolis ex eo matrimonio susceptae satis asserta dici potuisset: sicuti in laudatum textum scribendo affirmant *Innocentius*, *Ostiensis*, *Joannes Andreas*, *Abbas*, *et Fagnanus*. In pluribus Germaniae locis, etiamnum saepe contingit,quaedam fieri matrimonia,quae dicuntur *ad Morganaticam*; eaque sunt, quibus vir nobilis, post susceptos ex prima uxore itidem nobili liberos, ea defuncta,quum continentiae leges sine uxore observare non possit, coram Parocho, et testibus, obtenta prius a proclamationibus opportuna dispensatione,alteram ex humiliori ordine ducit, addita conditione, ut tam mulier, quam filii ex eo matrimonio nascituri, nihil sibi juris ex eo acquirere possint, praeterquam ad ea, quae ad victum sunt necessaria. Hujus conditionis vi, et mulier a participanda mariti dignitate excluditur, et filii ab omnibus titulis, muneribus, et paternorum, avitorumque bonorum successione extranei censentur. De his matrimoniis Germani Scriptores tam Juristae,quam Theologi, passim loquuntur; eaque legitime contrahi tuentur tum *quoad substantiam*,ut dicunt,tum *quoad modum*: primum, quod ad substantiam pertinet, quia ineuntur,ut incontinentiae peccatis aditus intercludatur: secundum, quod spectat ad adjectas conditiones et pacta, quia haec eo tendunt, ut filii ex prima nobili uxore suscepti, aliique, qui ad haereditatem, et bona, deficientibus iisdem filiis, jus habent, ab omni praejudicio reddatur immunes. De his ipsis matrimoniis *ad Morganaticam* a nobis actum est alibi, in loco scilicet mox a nobis significando. *In tom.* 3.*Institutionum Juris publici*, aliquibus notis illustratarum per *Joannem Fridericum Pfeffingerum pag.* 1310. sermo est de his matrimoniis *ad Morganaticam*. At nostris hisce temporibus ea dicuntur matrimonia *conscientiae*, quibus vir, et faemina coram Parocho, aut altero Sacerdote ab eo, cui haec sit auctoritas, deputato, et duobus testibus familiaribus, sed omissis, ex indulto, denuntiationibus, connubio junguntur. Omnis cura adhibetur, ut haec matrimonia occulta remaneant, ad evitanda hominum improbantium dicteria, aliasque molestias,quas facile subirent conjuges, propterea quod alter ex iis nobilis sit, ignobilis alter, obscuraeque familiae; et, quia non palam innotescunt, matrimonia *conscientiae* dicuntur. Quum nos munere Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, die 9.Septembris anni 1724. Episcopis quibusdam instantibus, propositum fuit dubium, utrum matrimonia hujusmodi, *conscientiae* nuncupata, licita censenda essent; eaque arrepta occasione, exarare non praetermisimus, et in publicam lucem edere quasdam Adnotationes, quibus materiam hanc totam illustrare curavimus; quae typis impressae leguntur *in Thesauro Resolutionum tom.*3. in causa, cui titulus *Dubium Matrimoniorum*, quae proposita quidem fuerat anno, et die, qui supra, sed non judicata; sicuti neque definita fuit in ea Congregatione, quae habita est die 2. Decembris ejusdem anni, propterea quod Sacra Congregatio differendum censuit judicium, donec mature perpensa, et constituta fuissent, quae necessario requirerentur ad haec matrimonia licite perficienda: si enim ad recti normam exacta non fuerint,culpa non vacant; quantumvis, celebrata quum fuerint coram Parocho,et testibus, valida et rata procul dubio debeant reputari.

XIII. Inficiari nemo poterit, hunc esse Ecclesiae spiritum, ut publica inter Fideles matrimonia celebrentur; ideoque eam occultis hujusmodi nuptiis nequaquam favere: sicuti eruitur ex sex primis Canonibus a *Gratiano* collectis *in causa* 30.*quaest.*5. praeter tot alia Conciliorum decreta relata in Collationibus Ecclesiasticis Parisiensibus *de Matrimonio tom.*1.*lib.*1.*collat.* 4.§.2.Hic autem Ecclesiae spiritus et praeteritis semper temporibus viguit, et nostris quoque etiamnum durat,quum a Tridentina Synodo renovatum fuerit Lateranensis Concilii decretum de publicis denuntiationibus pluries ante matrimonii celebrationem in Ecclesia faciendis.Omnibus etiam clare patent certa quaedam mala et absurda, quae ab occultis matrimoniis, et *conscientiae* nuncupatis, nascuntur, de quibus fuse agitur in dictis Collationibus *loc.cit.*et a *Giberto Consultat.Canonic. de Sacramento Matrimonii tom.*2.*consult.*63.*quaest.*1.et in nostra Constitutione, quam paulo post indicabimus. Equidem *Saintbeuve tom.*1.*resolut.*161.adduci non potest, ut matrimonia *conscientiae* licita fateatur, nisi quum conjuges,inter se vivere consentiant,non uti conjuges, sed ut frater, et soror. Haec tamen opinio nimis est a communi sensu remota, quum casus alii certe non desint, in quibus Superior dispensare necessario debet a publicis denuntiationibus, et matrimonia *conscientia* per-

mittere, quae scilicet coram Parocho, et duobus testibus familiarissimis ineantur, eo quidem fine, ut occulta maneant, sed simul etiam ut conjuges, non uti frater, et soror, sed uti vir, et uxor inter se conversentur. Nonnulli ex hujusmodi casibus recensentur in praedicta collatione Parisiensi, et in citata consultatione *Giberti*; aliosque nos ipsi innuimus in nostra Constitutione, quae incipit *Satis Vobis in tom.* 1. *nostri Bullarii n.* 35. Et quidem in ea Constitutione, quae in forma Brevis epistolaris directa est, et transmissa ad omnes Episcopos, nos ea resumpsimus, quae in Concilii Congregatione tunc minime definita adhuc pendebant. Quumque maturo et diligenti examine ea omnia perpendissemus, quae visa sunt necessario requirenda, ut matrimonia *conscientiae* possent aliquando permitti, quaeque sint adhibendae cautiones, ut proles, ex his matrimoniis nascitura, et rite educetur, et nullum accipiat detrimentum, sive in his, quae pertinent ad vitae sustentationem, sive in probatione legitimorum natalium, quos ex hujusmodi matrimoniis revera sortietur; ea omnia in dicta Epistola distincte exponere non omisimus, opportunas regulas indicando, quibus in hujusmodi casibus recte procedi valeat. Quare, si in posterum dubia, et postulata circa haec matrimonia *conscientiae* ab Episcopis proponatur, nihil aliud videtur esse praestandum, quam eos monere de observanda, et executioni mandanda praedicta Constitutione nostra: qua etiam Apostolicae Poenitentiariae Officium pro norma utitur, quoties de matrimoniis hujusmodi agitur: ut videre est in alia Constitutione nostra, cujus initium est *Pastor bonus*, §. 39. *Bullarii nostri tom.* 1. *n.* 95.

CAPUT XXIV.

De nonnullis postulatis ad rem Beneficiariam spectantibus.

NOn heic sane propositum nobis est, ut omnia recenseamus postulata ab Episcopis Apostolicae Sedi proposita, et singulas iisdem redditas responsiones: hoc enim opus esset, non una, alterave capituli pagina, sed vix pluribus voluminibus concludendum. Superioribus capitibus nonnulla gravioris momenti retulimus, et expendimus postulata ex iis, quae nobis prae manibus habere contigit; unde liceret Episcopis aperte deprehendere, Sedem Apostolicam nunquam cessare, quin et perspicua dubiis in rebus exhibeat responsa, et opportunam, quoad fieri potest, opem, auxiliumque afferat ad eos levandos assiduis gravibusque solicitudinibus, quibus satis superque obsidentur, ac veluti opprimuntur, qui curae praesunt animarum. Hoc itaque capitulo agemus, ut ipsa pandit illius inscriptio, de aliquibus postulatis ad rem Beneficiariam spectantibus; deinde operam, opusque hoc nostrum concludemus proximo, novissimoque capitulo, expendentes regulas, quas sequi debent Episcopi, dum suis in dioecesibus Missarum reductiones faciunt: animadvertimus enim, quamvis ab Episcopis etiam extra relationem status suarum Ecclesiarum hujusmodi facultas postuletur imminuendi per dioecesim Missarum onera, tamen saepe saepius id ipsum in memorata relatione praestari.

II. Quum sanctae memoriae Pontifici *Pio V.* innotuisset, complura identidem in Beneficiorum resignationes, ac permutationes irrepere absurda, secundo Pontificatus sui anno Constitutionem evulgavit incipientem *Officium*, quae est *num.* 42. inter ejusdem Pontificis Constitutiones *in antiquo Bullario edit. ann.* 1586. *pag.* 992. qua Ordinariis suspendit ad tempus auctoritatem admittendi Beneficiorum resignationes, et permutationes, usquedum ipse de eadem re opportunius statuisset. Proximo autem anno alteram edidit Constitutionem, incipientem *Quanta*, quae est 58. *Bullar. veter tom.* 2. in qua postquam nonnullas statuerat moderationes, ac declarationes circa tempus, et modum, quibus in posterum admittendae essent ab Ordinariis Beneficiorum renuntiationes, quae a Beneficiatis in ipsorum manibus fiunt; prohibuit Episcopis, aliisque collatoribus, in quorum manibus cujuslibet Beneficii resignatio fieret, ne idem Beneficium, cujus resignationem admisissent, aut suis, aut resignantis consanguineis, affinibus, vel familiaribus conferrent. In editionibus memoratae Constisutionis *S. Pii V.* incipientis, uti dictum est, *Quanta*, haec leguntur verba: *Caeterum praecipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alii collatores, de Beneficiis, et Officiis resignandis praedictis, aut suis, aut admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant providere*: ubi deprehenditur sane manifestus typographi error: neque enim legendum est *admittentium consanguineis*; sed

utique *dimittentium consanguineis* : uti optime notavit *Fagnanus in Cap. Non sine*, *n.45. de Arbitris*, et latius persequitur doctus Praesul *Marcellus Severolus*, quem tum honoris causa, tum amoris, quo illum, dum viveret, prosecuti fuimus, libenter heic nominamus. Videatur ipsius Allegatio typis edita, quae est ordine trigesima inter Allegationes *Hieronymi Palma* junioris, *ant.n.1.* Juvat et illud animadvertere, in septimo Decretalium libro, qui sub Pontifice *Clemente VIII.* in publicam lucem emittendus erat, sed, ut alibi diximus, ideo evulgatus non fuit, quia, quum in ipsum identidem inserta fuerint Tridentini Concilii Decreta, sicuti prohiberi non poterant Canonistae, quin ea interpretarentur, ita aditus patefactus fuisset violandae Summi Pontificis *Pii IV.* Constitutioni, qua vetantur privati homines sacrum Tridentinum Concilium commentari atque interpretari, quum id Sacrae Cardinalium Congregationi, ejusdem Concilii Interpreti, privative sit reservatum; In hoc (inquam) septimo Decretalium libro *Cap. 1. de renuntiatione*, animadvertere juvat insertam *S. Pii V.* Bullam, in qua verbo *admittentium*, substitutum legitur *dimittentium*. Videri etiam potest *nostra Institutio 91. Latinae editionis §. Attamen licet*.

III. Praestitutis itaque in laudata *S. Pii V.* Constitutione finibus, quibus vel nunc licet Episcopis Beneficiorum renuntiationes admittere, firma tamen semper prohibitione, ne eadem Beneficia suis, aut resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus conferant; Cremonensis Episcopus in relatione status Ecclesiae suae, sequens Congregationi Concilii quaesitum proposuit: an videlicet, si Parochus Paroeciam in Episcopi manibus renuntiaret, Episcopus vero, concurrentibus omnibus, quae in Piana Constitutione requiruntur, renuntiationem admitteret; quum ad eam rite conferendam concursum debeat indicere, licitum ei esset, suos, aut resignatis Parochi consanguineos, affines, et familiares, ad concursum admittere, et alicui ex ipsis Paroeciam conferre, quatenus dignior prae caeteris deprehensus fuisset. Congregatio autem rescripsit, id Episcopo minime licere, nec debere ad concursum admittere praememoratos suos, vel resignantis consanguineos, affines, vel familiares: quod rescriptum *Gregorius XIII.* Pontifex sua auctoritate comprobavit.

IV. Ejusmodi Congregationis responsum innuitur a *Fagnano in Cap. Non sine, n. 53. de Arbitris*, nosque heic illud per extensum referemus exscriptum ex *libro primo Decretorum pag.145. et seq.* ad annum 1573. quod ipsum praestitimus *in memorata nostra Institutione 91. praecitato loco*: *Quaerit a Sacra Congregatione Sacri Concilii Tridentini Episcopus Cremonensis, an Constitutio Sanctissimi Domini Nostri* Pii *Papae V. felicis recordationis, data Romae sub die prima Aprilis 1568. super relaxatione prohibitionis de non admittendis resignationibus per Ordinarios, dum prohibet, ne Beneficia per resignationem per Episcopum, vel alium collatorem, etiam ex justa causa admissam, vacantia, conferantur consanguineis, vel familiaribus Episcopi, vel resignantis, habet locum in Ecclesiis Parochialis, et Beneficiis curam animarum habentibus, quae per concursum magis idoneis conferri debent ex decreto Concilii Tridentini c. 18. sess. 24. ita ut, si familiaris aliquis Episcopi, vel consanguineus resignantis comparuerit, et in concursu ad hujusmodi Beneficium curatum, ut supra vacans, cum aliis se examinari petierit, admitti non possit, et, si admissus ad examen, et uti idoneus ab Examinatoribus relatus fuerit, ei Beneficium conferri non possit. Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex sententia Sacrae Congregationis Concilii, declaravit, locum habere, et ideo monendum Episcopum, ne hujusmodi familiares, vel consanguineos admittat ad concursum.*

V. Haud ita multo post contigit, Patavii vacasse Paroeciam, non quidem ex Parochi resignatione, qualis erat facti species a Cremonensi Episcopo proposita, sed ob ipsiusmet Parochi obitum; quumque Episcopus concursum indixisset, et ad illum admisisset familiarem suum, eique etiam, quoniam dignior judicatus fuerat, Paroeciam contulisset, excitata est quaestio, an hujusmodi Episcopi factum Pianae Constitutioni adversaretur. Congregatio vero, innixa potissimum praeindicatae resolutioni a *Gregorio XIII.* confirmatae, affirmative respondere non dubitavit. At, quum providus Secretarius animadvertisset, casum vacationis per obitum, longe differre a casu vacationis per resignationem, durumque nimis et asperum fore, unum casum alteri exaequare, id namque esset Sancti *Pii V.* Constitutionem, et *Gregorii XIII.* responsum non tam declarare, quam ampliare; communicata re cum Rotae Auditoribus, quos in suam sententiam proclives deprehendit, rem totam detulit ad *Sixtum V.* Pontificem, qui, omnibus

accuratissime perpensis,iisque confirmatis,quae statuta fuerant a *Gregorio XIII.* declaravit,Bullam Pianam locum sibi vindicare in Parochialibus per resignationem vacantibus, et Episcopum quidem in hoc casu ad concursum recipere non posse suos,aut resignantis consanguineos, affines,vel familiares: at, quoties Paroecia vacaret per obitum, Bullam Pianam nihil obsistere,quin ad concursum praefati consanguinei, affines, et familiares admitterentur, et alicui etiam ex ipsis, si quidem dignior fuisset deprehensus, Parochialis Ecclesia conferretur. Haec, quae a Summo Pontifice sapienter constituta fuerant,Congregationi referre Secretarius non destitit:Congregatio vero omnia commendavit, jussitque, ut deinceps Pontificium mandatum religiose executioni mandaretur.

VI. Habentur haec omnia *in libro memorialium* 108. *pag.* 248. En verba: *Consideratis suprascriptis resolutionibus Congregationis ad constitutiones in casu Cremonensi, et Patavino,manu bon.mem. Cardinalis* Alciati *annotatis, animadversum fuit, primam declarationem Congregationis emanasse circa Constitutionem felicis recordationis* Pii V. *sub dat.*1.*Aprilis* 1568. *quae prohibet, ne Beneficia per resignationem,ab Episcopo, vel ab alio inferiori admissam,vacantia,conferantur consanguineis, vel familiaribus Episcopi, vel resignantis; et in his terminis fuisse a felicis recordationis* Gregorio XIII. *approbatam: sed eamdem postea in casu Patavino fuisse applicatam,et extensam ad Parochiales vacantes etiam per obitum,ut ad eas non possint concurrere familiares Episcoporum. Quae extensio quum visa esset durior,nec appareret, super ea solitas discussiones Congregationem fecisse,minusque ad judicium Sanctissimi fuisse relatam; volui, antequam in generalem observantiam deduceretur, ex qua periclitari potuissent plurimae provisiones alias factae,et quae in posterum fieri contingerit,quum ex hoc capite aliquot provisiones in Rotae Auditorio impugnarentur,ab ipsa Rota,quid sentiret,exquirere: cui pariter visa fuit extensio potius, quam declaratio, satis dura; praesertim quia in vacationibus per obitum cessat illa ratio suspectarum pactionum, et fraudum, quae in resignationibus facilius intervenire possunt. Quamobrem dictarum resolutionum cum praemissis motivis facta relatione Sanctissimo Domino Nostro,ut dictaret,quid vellet observari;Sanctitas Sua decrevit, declarationem Congregationis, approbatam a felicis recordationis* Gregorio XIII. *retinendam esse juxta terminos Constitutionis piae memoriae* Pii V. *in Parochialibus vacantibus per resignationem admissam per Episcopum, et inferiores collatores: occurrente autem vacatione Parochialium per obitum,non esse arcendos a concursu familiares, aut consanguineos ipsorum Ordinariorum,sed iisdem conditionibus, et legibus censendos esse cum aliis concurrentibus, ex forma Concilii Tridentini, et Constitutionis ejusdem* Pii V. *de provisionibus Parochialium etc. Quod Decretum in Congregatione habita die* 15. *Junii* 1589. *quum retulissem, fuit ab Illustrissimis Dominis commendatum;et juxta illud in posterum respondendum erit in casibus occurrentibus etc.* Quoties igitur Paroecia per resignationem vacaverit, si eamdem suo, vel resignantis consanguineo, aut familiari conferat Episcopus, aperte peccat in litteram Pianae Constitutionis, prohibentis, ne Beneficia, in Episcoporum manibus resignata, personis supradictis conferantur: at, si iisdem conferat Paroeciam, quae per obitum vacaverit, nullatenus Pianam Bullam laedit, quippe quae non nisi de vacationibus per resignationem loquitur. Etenim in vacationibus per resignationem facile irrepere possunt eae fraudes, dolosique circuitus, qui aut nullo modo, aut saltem difficilius in vacationibus per obitum possunt occurrere. Itaque patet primo, quam prudenter constitutum fuerit discrimen inter unum,et alterum vacationis modum;deinde quomodo gerere se debeant Episcopi,quum hujusmodi casus contigerint, absque eo quod Congregationem de illis consulant;denique qui regulae tuto adhaerere debeat,eadem Congregatio in responsionibus dandis ad ejusmodi postulata, si quae forte proponi contingat. Legatur *Corradus in Praxi Beneficiaria lib.* 3. *c.*4. *sub. n.* 10. §. *Nec tamen*, ubi etiam testatur,ita respondisse Cardinalem *Lancellotum*, Congregationis Concilii Praefectum,Episcopo Castrensi die 3. Junii 1617. atque ita pariter firmasse Rotam *in decisione coram Corduba*,quam ibi integram affert. Videri etiam potest *Ventriglia in Praxi adnot.* 2. §. 2. *n.* 11. *et n.* 13.

VII. Concursus, quem Tridentinum Concilium praescripsit, nunc temporis non solum obtinet quoad Beneficia, quibus animarum cura annexa est, quaeque digniori inter concurrentes ab Episcopo conferri debent,sed etiam quoad reliqua Beneficia curata,quae conferuntur a Romano Pontifice,eo quod aut ob secutam in mense Apostolico eorumdem vacationem, aut ex a-

lio reservationis, vel affectionis titulo, ejusdem dispositioni sunt reservata. Id nos ipsi statuimus in nostra Constitutione incipiente *Cum illud*, quae est. 68. §. 19. *et* 20. *nostri Bullarii tom.* 1. ubi Episcopis mandavimus, ut quoties vacaverit aliquod Beneficium Sanctae Sedi reservatum, cui annexa sit animarum cura, opportuna facultate sibi per nos directe collata, concursum indicere non praetermittant; et, siquidem agatur de Beneficiis reservatis ratione mensis, in quem incidit vacatio, hujusmodi concursus acta ad Datariam Apostolicam minime transmittant, sed tamen significare non negligant, quem ipsi magis idoneum in Domino censeant: quo vero ad cetera omnia Beneficia curata, ex alio quocumque titulo, praeterquam ratione mensis, Sanctae Sedi reservata, acta concursus ad Datariam mittant, se se abstinentes a judicio ferendo, quisnam sit ceteris dignior et aptior; facultate tamen ipsis facta significandi per familiares litteras, ad Pontificis Datarium conscriptas, quem ipsi censeant digniorem, et an quispiam ex iis, qui ad concursum admissi sunt, occulta aliqua nota laboret. Quod autem nuper asseruimus, Bullam *S. Pii V.* nequaquam obstare consanguineis, et familiaribus Episcopi, quin ad Beneficia curata per obitum vacantia, et ab ipsomet Episcopo conferenda, possit concurrere; id multo potiori jure affirmandum erit de Beneficiis curam animarum annexam habentibus, et Apostolicae Sedis dispositioni reservatis. Diximus potiori jure, quum pro iis stet regula, quae docet, Pianam Constitutionem locum non habere in iis Beneficiis, quae licet in manibus Episcopi resignentur, eorum tamen collatio, non ad ipsum Episcopum, sed ad alium spectat; quae regula a *Gregorio XIII.* fertur etiam comprobata fuisse. Videatur Additio *ad decis.* 35. *n.* 25. Praesulis *Ansaldi*, qui obiit Rotae Decanus, quemque libenter nominamus, non tam mutui amoris gratia, qui inter nos, et ipsum, dum viveret, intercessit, quam ejusdem meritorum titulo.

VIII. Eadem Constitutio 58. *S. Pii V.* de qua hactenus disserimus, occasionem praebuit gravi controversiae ab Archiepiscopo Mechliniensi anno 1683. ad Congregationem Concilii delatae; an videlicet, quae in illa continetur, prohibitio conferendi Beneficia, in manibus Episcopi resignata, ejusdem Episcopi, aut resignantis consanguineis, affinibus, vel familiaribus, vim quoque habeat in Beneficiorum permutationibus, Reperta tunc fuit quaedam resolutio edita in causa *Feretrana* die 25. Februarii 1673. in qua Congregatio affirmative responderet. At, quum novo instaurato examine deprehensum fuisset, memoratam resolutionem propositae quaestioni minime congruere; quumque insigniores in Romana Curiae Canonistae plures in causa disceptationes elucubrassent, ipseque *Altovitus* Secretarius in suis votis multa collegisset, ea videtur fuisse Congregationis sententia, ut Beneficiorum permutationes, quae coram Ordinariis fiunt, dummodo bona fides intercedat, et fraus omnis absit, sub Pianae Constitutionis dispositione minime comprehendi debeant.

IX. Permutationes Beneficiorum non complectitur Bulla *S. Pii V.* quia, licet ipse in sua Constitutione 42. suspensam voluerit, quousque aliter statuisset, facultatem, qua Ordinarii gaudebant, admittendi Beneficiorum resignationes et permutationes, quum tamen subinde in sua Constitutione 58. eamdem suspensam facultatem Ordinariis restituerit, de resignationibus ita locutus est, ut opportuniores quasdam, novasque restrictiones, et cautelas circa illas induxerit, ac statuerit; at de permutationibus ita indefinite decrevit: *Ad haec Beneficiorum, et officiorum permutationes admittere*, *quae canonicis sanctionibus*, *et Apostolicis Constitutionibus permittuntur*.

X. Complectitur tamen Piana Constitutio permutationes, quae mala fide, ac fraudenter coram Ordinariis fiunt, quia Sanctus Pontifex in eadem Constitutione, ut supra dictum est, eas tantum permutationes admitti concedit, quae sint sanctionibus canonicis consonae; quod perinde est ac dicere, quae respiciant utilitatem, vel necessitatem Ecclesiae, aut in quibus permutantium utilitas quodammodo in utilitatem vergat Ecclesiae. Quapropter, si quae permutantur Beneficia, valde disparis sint reditus, si is, qui pinguis Beneficium obtinet, provecta jam est aetate, ac infirma valetudine, illudque permutare velit cum Beneficio tenuioris reditus, quod suus, vel Episcopi consanguineus obtinet, hujusmodi permutatio non est ad canonum normam exacta: quin immo dolosa est, ideoque Pianae Constitutioni adversatur. Atque hisce in terminis edita fuerat memorata resolutio anni 1673. Ad confirmanda vero quae hactenus dicta sunt, facile nobis esset alia plura heic congerere: sed, ne quid detractum videatur iis, qui tanta cum laude in id ipsum operam studiumque suum impenderunt,

ablegamus lectorem *ad citat. allegationem* 30. Praesulis *Severoli*. editam *tom.3. Allegationum Palmae*, ad additionem Praesulis *Ansaldi decis.* 35. ad disceptationem denique 29. celebris *Pitonii*, ubi omnia optime comprobata atque firmata leguntur.

XI. Qui illegitimos natales sortitus est, ex sacrorum canonum lege irregularitati subjacet; ita ut nec Ecclesiae Ordinibus initiari, nec ullum Ecclesiasticum Beneficium consequi possit. Quapropter dispensatione ipsi opus est ad Ordines, aeque ac ad Beneficia obtinenda. Sed, si minoribus Ordinibus agatur, ac de Beneficiis animarum curam annexam non habentibus Episcopus potest propria auctoritate cum illegitimo dispensare. Ut autem illegitimus Ordines majores, et Beneficia, quibus cura immineat animarum, obtineat, solius Romani Pontificis dispensatione fieri potest. Perspicua est Decretalis *Bonifacii VIII. in cap. Is qui, de filiis Presbyterorum, et aliis illegitime natis, in 6.* Irregularitas autem, quae illegitimos obstringit, haud provenit ex eorum culpa, sed, ut jurisperiti ajunt, ex defectu; quemadmodum late disserit *Gonzalez in Cap. Ut filii n.8. de Filiis Presbyterorum*. Porro qualis sit hujusmodi defectus, egregie declaratur a *S. Thoma in 4. sentent. dist. 25. quaest. 2. art. 2. quaest. 3. Ordinati in quadam dignitate prae aliis constituuntur. Ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quaedam, non de necessitate Sacramenti, sed de necessitate praecepti; scilicet sint bonae famae: bonis moribus ornati, non publicae poenitentes: Et, quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideo etiam de illegitimo thoro nati, a susceptione Ordinum repelluntur, nisi eum eis dispensetur: et tanto est difficilior dispensatio, quanto eorum origo est turpior.*

XII. Haec plane est disciplina, quae nunc temporis obtinet, sed alia aliis temporibus obtinuisse dignoscitur: quippe *can. 15. Nicephori* Confessoris *tom. 7. Conciliorum Labbeanae* Collectionis *col. 1299.* sequentia verba leguntur: *Qui ex concubina, et scorto, et ex digamis, et trigamis nati sunt, si virtutibus praediti appareant, et sint Sacerdotio digni, ordinentur.* In ipso Decreto *Gratiani dist. 56.* plures collectae inveniuntur auctoritates veterum Ecclesiae Patrum, qui parum soliciti de ordinandorum origine, et natalibus, eos tantummodo ab Ordinibus repellunt, qui propriis improbis moribus constituuntur indigni. Et, quamvis *Can. 1. cit. dist. 56.* qui desumptus est ex Concilio Claromontano, habito sub *Urbano II.* Pontifice, haec leguntur verba: *Presbyterorum filios a sacris Altaris ministeriis removemus*: subdit tamen *Gratianus*: *Sed hoc intelligendum est de illis, qui paternae incontinentiae imitatores fuerint. Verum, si morum honestas eos commendabiles fecerit, exemplis, et auctoritatibus, non solum Sacerdotes, sed etiam summi Sacerdotes fieri possunt.* Haud ita facile est statuere tempus, quo primum inducta, et recepta fuerit disciplina repellendi ab Ordinibus aeque, ac a Beneficiis illegitimos, ob solam natalium maculam. Quod probabili conjectura affirmari potest, illud est, hujusmodi disciplinam initium duxisse ab excussione illegitimae Sacerdotum prolis; idque in eum finem, ut quodam quasi fraeno cohiberetur parentum incontinentia: inde vero ad filios quoque illegitimos laicorum ampliatam fuisse: ac demum ex una in aliam provinciam, gentemque propagatam, processu temporis, et praesertim post publicationem Decretalium *Gregorii IX.* vim auctoritatemque disciplinae, ac juris communis in universa Ecclesia obtinuisse. Videndus est *Christianus Lupus tom. 3. in Synodos Generales et Provinciales c. 12. dissertationis 1. proemialis*, ubi fusiori calamo expressa reperiuntur omnia, quae paucis collegit *Van-Espen Jur. Eccles. univers. part. 2. tit. 10. cap. 3.*

XIII. Tridentini Concilii Patres, totos ad reformationem morum, et maxime Clericorum curandam intentos, minime fugit caput hoc de illegitimis filiis Clericorum: ideoque *sess. 25. c. 15. de reformatione*, ut opportuniori, quo poterat modo, cohiberetur Clericorum incontinentia, Ecclesiarumque decori consuleretur, sanxerunt, ne filii Clericorum illegitimi possent Beneficia consequi in iis Ecclesiis, in quibus eorum parentes obtinuissent, obtinerentve Beneficium aliquod, licet dissimile, neque in iisdem Ecclesiis ministrare possent, nec etiam pensionem ullam habere super fructibus Beneficiorum, quae possidentur, fueruntve ab eorum parentibus possessa: *Ut paternae incontinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile Beneficium obtinere, nec in dictis Ec-*

clesiis quoque modo ministrare; *nec pensiones super fructibus Beneficiorum*, *quae parentes eorum obtinent*, *vel alias obtinuerunt*, *habere*. Ea, quia optime prospexerunt, saluberrimam hanc legem perfacile fraudari posse, facta inter patrem, et filium Beneficiorum resignatione; declarantur, hujusmodi resignationes nullas censeri debere, nullasque pariter, et omni effectu vacuas collationes, quae fraudulentas hujusmodi resignationes fuissent consecutae: *Ad haec*, *reciprocae resignationes*, *si quae posthaec a parentibus Clericis in favorem filiorum fient*, *ut alter alterius Beneficium consequatur*, *in fraudem hujus decreti*, *et canonicarum sanctionum factae omnino censeantur*: *nec collationes secutae vigere hujusmodi resignationum*, *seu aliarum quarumcumque*, *quae in fraudem factae fuerint*, *ipsis Clericorum filiis suffragentur*.

XIV. Ex hujusmodi Conciliari sanctione effectum est, ut nonnulla postulata fuerint ab Episcopis in relatione status Ecclesiarum proposita: quorum aliqua spectant ad Beneficia, atque officia, quorum consecutio interdicta dicenda sit a Concilio filiis illegitimis Clericorum; alia vero respiciunt personas ipsas Clericorum, eorumque filiorum extra legitimas nuptias procreatorum. Et primo quaesitum fuit, an filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confessarii obire posset in ea Ecclesia, quam pater, uti Parochus, obtinuit: et quidem inspectis verbis illis Concilii: *quoquo modo ministrare*: negativum responsum redditum fuit Episcopo Oritano, uti colligitur ex rescripto dato 4. Julii 1648. *lib.* 18. *decr. p.* 492. *a terg.* *Quaeritur*, *an filius illegitimus Parochi jam defuncti possit audire confessiones in Ecclesia*, *in qua pater fuit Parochus*, *vel saltem sit locus dispensationi*. *Sacra etc. respondit*, *non posse*. Quaesierunt itidem Calaguritanus, et Pampilonensis Episcopi, an, quum pater fuisset in quadam Ecclesia Cappellanus ad nutum amovibilis, posset illius filius illegitimus in eadem Ecclesia Cappellaniam ad nutum pariter amovibilem obtinere. Rescriptum vero fuit, hoc minime interdictum esse; fortasse ex eo, quod Concilium loquatur de Beneficiis, et pensionibus: hujusmodi autem Cappellaniae ad nutum amovibiles Beneficia proprii nominis, et in titulum collativa non sunt, multoque minus pensiones: *Sacra etc. censuit*, *oratorem non prohiberi per decretum Concilii sess.* 25. *cap.* 15. *quominus tamquam Cappellanus ad nutum amovibilis possit inservire eidem Ecclesiae*, *cui itidem*, *ut Cappellanus*, *pater olim suus inservierit*. Ita rescriptum fuit Calaguritano Episcopo sub annum 1585. *lib.* 4. *decretor. pag.* 40. Nec absimilis fuit responsio data ad Episcopum Pampilonensem anno 1587. uti videre est *l.* 1. *decr. pag.* 226. *a terg.* Est autem plane singulare responsum datum Ostunensi Episcopo. Quidam Dignitatem obtinens in Ostunensi Ecclesia, susceperat filium illegitimum, qui, quum Apostolico Indulto ad sacros, etiam Presbyteratus, Ordines suscipiendos, et ad Sacrificium celebrandum, tam superstite patre, quam eo defuncto, habilitatus fuisset, semper in Cathedrali Ecclesia Sacrum fecerat, ideoque, ex quadam inibi vigente consuetudine, contendebat, se fieri debere participem nonnullorum proventuum, et emolumentorum, quae Sacerdotibus eidem Ecclesiae inservientibus post certum servitii tempus praestare consueverant. Proposito itaque, ac discusso dubio responsum fuit, praetensum jus nequaquam competere filio illegitimo, nec posse hunc ad ejusmodi participationem admitti. Hoc enim intercedit discriminis inter superiorem facti speciem a Calaguritano, et Pampilonensi Episcopis propositam, et hanc de qua loquimur, quod, juxta illam, pater Beneficium proprie dictum in ea Ecclesia non obtinuerat, Concilium autem de casu loquitur, quo pater filii illegitimi Ecclesiasticum Beneficium in eadem Ecclesia possiderit: *ubi eorum patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent*, *vel habuerunt*: in casu vero Ostunensis Presbyteri, pater verum in Ecclesia obtinuerat Beneficium: quo posito, vetat sancta Synodus, quoque modo ministrare in Ecclesia, ubi pater Beneficium Ecclesiasticum habet, habuitve. Rescriptum, quod redditum fuit Ostunensi Episcopo, legitur in regestis Congregationis ad diem 15. Aprilis 1684. idemque confirmatum fuit die 22. Junii 1686. Videri quoque possunt hanc ipsa de re Piringh *in lib.* 1. *Decretal. tit.* 17. §. 4. *num.* 55. Fermosin. *ad Cap.* 1. *et seq. quaest.* 1. *num.* 19. *et seq. de filiis Presbyterorum*, Garcias *de Beneficiis part.* 1. *cap.* 3. *num.* 18. *et seq.* Fagnanus autem *in Cap. Ad extirpandas*, *num.* 19. *de filiis Presbyterorum*, recte ad rem nostram animadvertit, quod, quamvis filius illegitimus possit esse Cappellanus amovibilis in ea ipsa Ecclesia, ubi pater quoque Cappellaniam amovibilem obtinuit, hoc tamen ipsi filio non licebit, si pater Beneficium Ecclesiasticum in eadem Ecclesia obtinuit: *Con-*

cilium Tridentinum disertis verbis prohibet, ne illegitimi in Ecclesiis, ubi eorum patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, vel habuerunt, possint quoquo modo ministrare. Unde ex Concilio illegitimus prohibetur esse Cappellanus amovibilis in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus.

XV. Gradum nunc facimus ad postulata, quae ipsas parentum, filiorumque personas attingunt; et primo de iis disseremus, quae ad parentes spectant. Quaesitum itaque olim fuit, an possit pater consequi Beneficium a filio dimissum; quoniam cautum est quidem, ne filio liceat obtinere Beneficium, quod pater possedit; at nullibi statutum reperitur, patrem repelli debere a consecutione Beneficii, quod habuit filius. Si sermo sit de filio legitimo, non potest is consequi Beneficium a patre praehabitum, ne in Beneficiis deferendis species haereditariae successionis inducatur; at non prohibetur pater obtinere Beneficium, quod filius antea habuerat, quum heic cesset memorata species haereditariae successionis, quandoquidem, juxta usitatum naturae ordinem, filius solet esse haeres patris, non pater filii. Adnotata reperitur hujusce quaestionis resolutio *lib.9.decretor.pag.*87. *Sacra, etc.re diligenter examinata, censuit, quamvis filius legitimus prohibeatur immediate obtinere Ecclesiam patris: non tamen patrem prohiberi etiam immediate obtinere Ecclesiam filii.* Quod autem definitum est de patre legitimo, ipsum, videlicet consequi posse Beneficium, quod ejusdem filius legitimus proxime possedit, locum quoque habet quoad partem filii illegitimi: potest quippe ipsi deferri Beneficium, quod praememoratus ejusdem filius illegitimus proxime obtinuit; tum quia et ab hoc casu procul abest species haereditariae successionis; tum quia paternae incontinentiae memoria revocatur, si filius patri, non ita si pater succedat. Videatur *Sanctarellus variar.resolut.quaest.*79. *num.*11.*et seq.* Consona quoque est Congregationis resolutio relata *lib.*13.*decretor. pag.*567. *dubitatur, an pater possit immediate obtinere Beneficium filii illegitimi defuncti, quod est de jure patronatus laicorum. Die* 2.*Decembris* 1628. *Sacra etc. censuit, patrem legitimum posse utique, absque dispensatione obtinere immediate Beneficium filii illegitimi.*

XVI. Sequuntur postulata, quae filiorum personas respiciunt. In quodam olim proposito postulato quaesitum fuit, an conciliare interdictum loquens de filiis illegitimis, afficiat etiam filios illegitime quidem natos, sed legitimatos: sed facilius fuit responsio, Conciliarem sanctionem procedi quoque ad filios legitimatos, exceptis iis, qui, illegitime nati, per subsequens matrimonium legitimati fuerint; juxta Decretalem *in Cap. Conquaestus, et in Cap.Tanta, Qui filii sint legitimi*: quibus addenda sunt ea, quae nos ipsi colligimus, ac digessimus in Epistola nostra incipiente *Redditae nobis, Bullarii nostri tom.*1.*num.*113. Quapropter recte *Fagnanus in praecit.Cap.Ad extirpandas, num.*33.haec scripsit: *Quaero, an prohibitio Concilii cap.*15. *sess.*25. *extendatur etiam ad filium legitimatum. Cardinalis* Alciatus *haec adnotavit: Concilium dicit*: filiis Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati sunt: *et sic excluduntur legitimati, qui non sunt nati ex legitimo matrimonio. Hoc credo verum in legitimato per rescriptum Principis: secus, si filius esset legitimatus per subsequens matrimonium; quia talis venit appellatione nati ex legitimo matrimonio, etiam in materia stricta.*

XVII. Dubitatum quoque fuit, num filius illegitimus obtinere valeat Beneficium, quod ejus pater antea possedit, ubi hujusmodi Beneficium, non recta, ac proxime a patre transferatur in filium, sed a patre dimissum, collatum fuit tertio alicui, qui illud re ipsa possederit, subinde vero iterum vocaverit. In Jure communi, sive in Decretalibus statutum est, Clerici filium, quamvis legitimum, consequi non posse Beneficium patris, nisi in vim Apostolicae dispensationis; eo tamen excepto casu, quo Beneficium a patre in aliam personam translatum prius fuerit: si enim exinde persona haec obierit, vel quocumque alio modo vocaverit Beneficium, utique licet filio legitimo Beneficium patris, habere; in hac enim casus hypothesi oculos non perstringit invisa illa species haereditariae successionis ab Ecclesiasticis Beneficiis merito arcenda. Perspicuus est textus *in Cap.Ad extirpanda, de filiis Presbyternrum*, ubi haec leguntur: *Fraternitati tuae mandamus, quatenus, si qui filii Presbyterorum provinciae tuae teneant Ecclesias, in quibus patres eorum, tamquam personae, vel vicarii; nulla persona media, ministrarunt, eos (sive geniti sunt in Sacerdotio, sive non) ab eisdem Ecclesiis non differas amovere*: ibique Glossa *verb. amovere*, inqut, vetitum id fuisse, ne videantur Beneficia per quamdam veluti

haereditariam successionem deferri; proindeque, dum intermedia aliqua persona Beneficium obtinuit, quum tunc evanescat species illa haereditariae successionis, nihil amplius obstare filio, quin, si legitimus fit, et idoneus, Beneficium assequatur. Consona quoque est definitio alterius *Cap. Dilectus filius*, *eodem titulo*, ubi decernitur, solum Pontificem dispensare posse cum filio legitimo, ut beneficium proxime a patre possessum valeat obtinere. Rem hanc videre est late discussam a *Sanctarello variar. resolut. quaest. 79. num.* 1. *et.* 1.

XVIII. Habent haec quidem locum quoad filios legitimos tantum. Nihilominus summus Pontifex *Clemens VII.* existimans, fieri posse, ut, quae a sacris canonibus statuta fuerant in favorem filiorum legitimorum (quos diximus patris Beneficium consequi posse, quoties intermedia aliqua persona idem Beneficium jure obtinuerit), traduci possent ad filios quoque illegitimos; Constitutionem primus evulgavit, quae est *num. 30. veter. Bullar. tom.*1., qua ad hujusmodi saniorem interpretationem eliminandam, praememoratis canonicis sanctionibus in hac parte late derogavit. Inspecta autem hujusmodi Constitutione, multoque magis expensis Concilii Tridentini verbis, indicato superius postulato rescriptum fuit, non licere filio illegitimo habere Beneficium, quod ejus pater praehabuit, licet intermedia aliqua persona Beneficium ipsum possederit: uti deprehenditur ex veteri resolutione anni 1589. *lib.6. decret. pag.27. Sacra etc. censuit*, *prohibitionem cap.5.sess.25.habere locum,etiamsi medio tempore Beneficium ab extraneo obtentum fuerit*; et ex altera anni 1606.*lib.*11.*decret.pag.* 157.*Sacra etc.censuit*, Fabium *praedictum*, *utpote illegitimum*, *nullo pacto obtinere*, *aut possidere posse Beneficium* S.Martini, *olim ab ejus patre*, *ut proponitur*, *obtentu*, *quamvis alius medio tempore illud obtinuerit*: ac denique ex iis, quae scripsit *Fagnanus in cit.Cap. Ad extirpandas*, *num.7. et seq. de Filiis Presbyterorum*, ubi sedulo animadvertit, post Concilium, locum amplius non esse distinctioni, an filius proxime, an potius media aliqua intercedente persona in Beneficium patris succedat, nisi ubi de filio legitimo agatur.

XIX. Magis ambiguum, proindeque accuratiori investigatione dignum fuit aliquid postulatum; videlicet an nepos legitimus, ex patre tamen illegitimo progenitus, capax sit Beneficii, quod avus antea possedit; et an, posita nepotis legitimi capacitate, illud ipsum obtinere valeat, etiam superstite avo. Actum fuit hac de re non solum in Congregatione Concilii, sed etiam in Rotae Auditorio; et, quamvis in Congregatione Concilii semel, et iterum scissa fuerint suffragia, nihilominus tandem sententia frequentiori Congregationum calculo comprobata, atque etiam Rotali judicio consona, prodiit favore nepotis legitimi ex parte illegitima progeniti, quamvis avus, qui Beneficium antea obtinuerat, adhuc viveret: ipseque Pontifex *Gregorius XIII.* qui rem per se iterato examini subjicere voluit, Congregationis resolutionem approbavit. Haec omnia accurate referuntur a *Fagnano in cit. Cap. Ad extirpandas*, *a num.35. ad finem*, *de filiis Presbyterorum*. Congruunt quoque sequentium temporum resolutiones: uti videre est in causa *Nullius*, diei 17.Martii 1593. *lib.7.decret.pag.99. Sacra etc. censuit*, *nepotem legitimum ex filio illegitimo non comprehendi decret.cap.15.sess.25.* et in alia causa *Tricaricen.* 23. Januarii 1610. *lib.11.decretor.pag.73.a terg.Sacra etc.respondendum censuit*, *prohibitionem Concilii*, *quae haberentur cap.15. sess.25. non comprehendere*, *nepotes legitimos ex filio illegitimo*: iisdemque conceptis verbis rescripsit Congregatio in alia causa sub die 11. Decembris 1621. *lib.12. decret.p.*83. Quod quidem potiori jure obtinere debet, quum pater illegitimus legitimatus fuit: uti eadem Congreg. rescripsit postulato, quod exhibitum fuerat a Cardinali *Facchinetto*, Senogalliensi Episcopo, die 9.Novembris 1647.*lib.* 18. *Decretor. pag.* 413. *a terg. Eminentissimus Cardinalis* Facchinettus *Episcopus Senogallien. supplicat hanc Sacram Congregationem pro declaratione infrascripti casus*: *An contra filium legitime natum ex patre naturali legitimato adsit repugnantia sacri Concilii Tridentini cap.15. sess.25.de reformat. ita ut non potuerit praesentari ad Ecclesiam Parochialem de jure patronatus suae familiae. Sacra etc. respondit*, *non adesse repugnantiam sacri Concilii*, *quominus filius legitime natus ex patre naturali legitimato potuerit ad Ecclesiam Parochialem de jure patronatus praesentari.*

XX. Perpensum etenim primo fuit, loqui Concilium de paterna incontinentia: *ut paternae incontinentiae memoria etc.longissime arceatur*: in proposita vero facti specie nullam offendi pater-

nam

nam, sed avitam tantummodo incontinentiam, de qua non loquitur Concilium. Secundo, quamvis Jure Civili prohibeatur pater filium spurium sibi haeredem scribere, nihilominus non interdici avo, haeredem instituere nepotem legitimum ex suo filio spurio, modo id non fiat in fraudem legis, et ut filius spurius hoc pacto indirecte consequatur id, quod directe assequi non valeret. Videatur Cardinalis Palaeotus *de nothis spuriisque cap.* 53. Tertio tandem, quoties lex durior esse videtur, ut in proposito casu, quamlibet aequiorem interpretationem esse recipiendam, ut, quoad fieri potest, ejusdem legis asperitas temperetur.

XXI. In Concilio Lateranensi, habito sub *Innocentio III.* conditum fuit decretum relatum *in Cap. In quibusdam, de poenis*, quo indefinite sancitum est, si forte is, qui jus patronatus obtinet alicujus Ecclesiae, ejusdem Rectorem interficiat, non modo ipsum, reliquosque omnes, ad patronatus jura vocatos, ab hujusmodi juribus cadere, sed insuper ejusdem interfectoris descendentes ad quartum usque gradum, utpote irregulares, a Clericorum ordine repellendos: *Sed etiam usque ad quartam generationem posteritas talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur*: quod recte notarunt Pirhing *in lib.* 5. *Decretal. tit.* 37. §. 6. *num.* 26. Gibalinus *in Synopsi Censurarum verb. Homicidium num.* 3. Thesaurus *de poenis Eccles. part.* 2. *verb. Homicidium cap.* 4. *num.* 4. Gutier. *Canonic. Quaest. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 7. At celebris Joannes Andreas *ad praecit. text. in Cap. In quibusdam*, *num.* 8. *de poenis*, dubium proposuit, an memorata Conciliaris sanctio afficeret quoque filios natos, antequam interficeretur Rector; cupiensque legis rigorem aequiore interpretatione temperare, amplexus est, defenditque negativam sententiam. Quamvis vero eidem contradictorem sese praestiterit *Zabarella in citat. Cap. num.* 5. afferens tamquam sibi consentientem Cardinalem *Ostiensem* (qui tamen nihil plane habet ea de re); nihilominus affirmari potest, sententiam *Joannis Andreae*, qui asperitatem legis aequiore interpretatione moderatur, eique minime subjicit filios ante patratum homicidium progenitos, nunc temporis esse receptam, omniumque propemodum calculo comprobatam: quemadmodum late demonstrant *Chartarius de poenis innocentium art.* 1. *num.* 188. *vers. Haec. tamen*, *cum plurib. seq.* et Sanchez *super praecepta Decaloghi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 27. *a num.* 6. *ad finem*. Hanc ipsam sententiam amplexa est quoque Congregatio Concilii in quodam dubio super petita dispensatione proposito, ac definito die 2. Augusti 1628. Irregulares praeterea sunt filii ex haeretico patre geniti; uti deprehenditur *ex Cap. Quicumque* §. *Haeretici*, et *ex Cap. Statutum*, 15. *de haereticis*, *in sexto*. Et quidem pater etiam post ejuratam haeresim irregularitate tenetur, ideoque dispensatione indiget ad Ordines suscipiendos; uti patet ex plene deductis per *Sanctarellum de haeresi cap.* 25. *dub.* 1. At, relicta a patre haeresi, eoque ad Ecclesiae sinum reverso, filii, juxta aequiorem, et magis receptam interpretationem scribentium in praeindicatos textus, irregularitate solvuntur. Ita etiam docet *Suarez de Censuris disput.* 43. *sect.* 3. lateque pergit Cardinalis *Albitius de Inconstantia in Fide cap.* 24. *num.* 75. *et seq.* Idemque praeterea admissum fuit a saepe dicta Congregatione Concilii, uti videre est in quadam Epistola, illius auctoritate et nomine conscripta anno 1591. *lib.* 7. *epistolarum pag.* 277. atque insuper ex responso reddito in quadam causa *Romana* 21. Maji 1718. dum nos, in minoribus constituti, ejusdem Secretarii munere fungeremur. Sed ad confirmandam propositam sententiam, nepoti legitimo ex filio spurio faventem, magis etiam conferre videtur exemplum Bullae *S. Pii V.* incipientis *Quae ordini*, *num.* 117. *tom.* 2. *veteris Bullarii*, qua Pontifex vetat Clericis haeredes scribere suos filios illegitimos, aut quidquam testamento relinquere iisdem, eorumque filiis, ac descendentibus, consanguineis, et affinibus, sive ipsi filii illegitimi superstites sint, sive antea obierint, et sive relinquenda bona ex Ecclesiae reditibus, sive ex patrimonialibus bonis fuerint comparata. Dici plane nequit, quos, quantosque excitarit motus hujusmodi Constitutio. Et quidem, omisso examine illius quaestionis, quam plures tunc agitarunt, an scilicet Constitutio obstet legato alimentorum, quae pater etiam Ecclesiasticus suis filiis illegitimis praestare tenetur; plerisque tuentibus, et acriter propugnantibus, hanc mentem Pontifici nequaquam fuisse: quod ad rem nostram propius facit, non defuerunt, qui eamdem Constitutionem interpretantes, fusiori calamo docuerint, ac defenderint, indefinitam illam prohibitionem in ea adscriptam, ne ulla dispositio in commodum filiorum, descendentium, consanguineorum, ac etiam affinium filii illegitimi, ab Ecclesiastico patre fieri pos-

sit,ita accipi,et temperari debere,ut tunc solum obtineat, quum dispositio expresse quidem in favorem hujusmodi personarum fuerit exarata, sed tamen ea mente, eoque proposito fine, ut per eam juvetur filius ipse illegitimus, atque ita indirecte, et per circuitum eo perveniatur,quo directe pertingi non potuisset. Videatur *Lucidorus in suo Tractatu de Illegitimis cap.* 15. ubi pluribus demonstrat,filiis illegitimis Clericorum deberi alimenta non minus ex bonis patrimonialibus patris,quam ex reditibus Ecclesiasticis; deinde *sequenti cap.29. num.* 20. ostendit, officii hujus implemento nullatenus obstare Bullam Pianam; ac denique *cap.* 30. *num.* 2. pluribus evincit, Bullam Pianam adimentem patri Clerico facultatem legandi consanguineis sui filii illegitimi, intelligendam esse de legato,sive dispositione, quae in memoratos quidem consanguineos confertur, sed eo consilio, ut in ejusdem filii illegitimi commodum cedat.Porro decretum illud Concilii Tridentini *sess.25.cap. de reform.* editum, de quo hucusque disseruimus, fuisse illustrat Passerinus in suo Tractatu *de electione cap.* 25. *num.* 231. *et seq.* ubi, collectis concordantium Doctorum auctoritatibus, in eamdem sententiam concludit, quam nos, uti conciliaris sanctionis intelligentiae magis consentaneam, attulimus. Mentionem quoque facit resolutionum Congregationis ejusdem Concilii Interpretis: sed,quum nec earum verba transcripserit, nec loca indicaverit, unde desumi possent, occasionem nobis praebuit easdem opportune afferendi, ut inquiunt, *per extensum*, indicatis regestis, ex quibus eas excerpsimus.

XXII. Quum aliquando Romanus Pontifex justis de causis dispensationem indulgeat illegitime natis,ut ad Sacros Ordines valeant promoveri, in ipsis dispensationum litteris inseritur clausula: *dummodo paternae incontinentiae imitator non sit*. Avenionensis Archiepiscopus anno 1653. quaesivit, quonam modo se gerere deberet designatus executor, ut, expressam clausulam verificando, ejusdem legi se conformaret. Congregatio autem rescripsit, postulatum plane simile propositum olim fuisse ab Episcopo Sarzanensi, ipsique redditum fuisse responsum die 23. Decembris 1596. hisce verbis conceptum: *Sacra etc. respondit clausulae illi, dummodo paternae incontinentiae imitator non sit etc.: in litteris dispensationis appositae, non aliter per Episcopum satisfieri,quam in quaerendo, quod nihil bonis moribus indignum compererit: quod si integro decennio dispensandus probe vixit, debere exequi litteras dispensationis, quamvis prius incontinentiae nomine suspectus esset; sed hoc casu debere Episcopum accuratius inquirere, ad diluendam prioris vitae suspicionem*. Ita legitur *lib.* 19. *decret. pag.* 296. *a terg.*

XXIII. Aliquando etiam, ob justas tamen, et graves causas, a summo Pontifice dispensatur cum filio illegitimo, ut Beneficium olim a patre possessum, sive pensionem aliquam super illius fructibus consequi possit:quumque in litteris dispensationis, quae super hoc dari solent, apposita non legatur expressa derogatio Tridentino Concilio, antiquioribus temporibus nonnemo ex Episcopis interrogando quaesivit, an dispensationem deberet executioni demandare. Neque porro negari potest, quin in ipsis Vrbis tribunalibus hac ipsa de re in utramque partem disputatum fuerit. Verum, quum idem Tridentinum Concilium *sess.25.cap. final.* perspicue declaraverit, *omnia, et singula sub quibuscumque clausulis, et verbis, quae de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina* in eo statuta fuerunt, ita statuta et decreta intelligi debere, *ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicae et sit, et esse intelligatur*; hoc satis est, ut removeatur necessitas expressae derogationis; proindeque sufficiat, ad hoc,ut derogatum censeatur oppositae Conciliari sanctioni, si Pontifex aliquid ipsi contrarium indulserit, aut decreverit, supplicemque libellum, seu alias archetypum litterarum Apostolicarum exemplar, sua ipse manu signaverit: juxta definitionem editam a *S.Pio V.* per schedulam sui Motus proprii relatam a *Garcia de Beneficiis part.* 4. *cap.* 5. *num.* 32 *et* 33. Atque haec est sententia, in quam, post longas disputationes, communi consensu convenerunt tum Abbreviatores Cancellariae Apostolicae, et Rotae Romanae Auditores,tum etiam Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Videatur *Fagnanus in Cap. Nulla, num.* 86. *de concessione praebendae*.

CAPVT VLTIMVM.

De facultate imminuendi, seu reducendi legata Missarum, quam Episcopi saepe in relatione status suarum Ecclesiarum sibi concedi postulant.

INter Episcopalis solicitudinis onera, haud sane novissimum locum tenere censendum est illud, quo sacri Pastores obstringuntur, majori qua possunt cura advigilare, ut suis in dioecesibus pia legata debitae executioni mandentur, praescriptae celebrentur Missae, eaedemque juxta piorum fundatorum voluntatem applicentur. In decretali epistola *S. Gregorii* Papae, relata *in Cap. Nos quidem, de testamentis*, Sanctissimus Pontifex Calaritano Episcopo studiose injungit, ut det operam, quod religiosae cujusdam mulieris, cui nomen Theodosia, impleatur voluntas, quae ab illius haerede nondum fuerat executioni demandata: *Volumus, ut Fraternitatis tuae aedificetur studio* (de monasterio loquitur, quod pia testatrix jusserat aedificari), *ordinatisque omnibus, res, atque reditus, qui relicti sunt, per te loco ipsi venerabili sine imminutione aliqua socientur. Sic enim et ante tremendum Judicem tuum sententiam remissionis effugies, et, secundum piissimas leges, dilatas defunctorum pias voluntates Episcopali supplebis studio.* Similia plane praecepta habentur in Moguntina Syoodo, relata *in Cap. Si haeredes de testamentis*. Celebre est rescriptum *Gregorii* Papae IX. *in Cap. Tua nobis, eodem tit.* ubi asserit, id oneris esse Episcopi, ut legata pia curet impleri, etiamsi cavisset testator, ne Episcopus se ei rei quomodocumque immisceret: *licet etiam a testatoribus id contingeret interdici*: propterea quod nequeat privata testatoris dispositio generalem canonis, vel legis sanctionem immutare, ejusque effectum impedire; ut constat *ex l. Nemo potest, ff. de legatis primo*: nec aliud datum est pii operis fundatori, quam ut certum aliquem designare, ac constituere valeat executorem, seu etiam huic concreditum munus segniter obeunti alium subrogare; tunc enim Episcopus interponere se nequit, nisi quum substitutus quoque segnis, ac negligens deprehenditur: sed hoc demum casu ad Episcopum devolvitur onus, ac cura exequendi, quod alii neglexerunt: *Verum omnibus exequi detrectantibus, tandem fiet devolutio ad Episcopum, neque hoc prohiberi poterit a testatore.* Ita in Commentariis ad praecitatum textum *in Cap. Tua nobis*, adnotat *Fagnanus num. 3. de testamentis*. His consonat Concilium Tridentinum *in Cap. 8. sess. 22. de reformatione*, ubi agens de executione piarum voluntatum, et dispositionum, quae sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem prodierint, ita cavet: *Episcopi, etiam tamquam Sedis Apostolicae delegati, in casibus a jure concessis*, quibus verbis innuitur ea facti species, qua alter in alterius supplementum datus fuerit executor, *omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, sint executores.* Quod autem spectat ad Missarum celebrationem, in Decretis *Vrbani* Papae VIII. confirmatis ab *Innocentio XII.* per suam Constitutionem, cui initium *Nuper a Congregatione*, haec verba leguntur: *Meminerint igitur, et satagant Ordinarii, ut a personis, et in Ecclesiis quoquo modo, etiam in vim decretorum Concilii Tridentini, sibi subjectis, Missae ea, qua par est, fide, et diligentia celebrentur, et cuncta, et singula decreta hujusmodi omnimodae executioni demandentur; nedum justitiam recurrentibus, seu instantibus reddentes, sed ex officio tum in visitationibus, tum in aliis actibus, et modis, quos expedire, et convenire toties, quoties judicaverint, inquirentes, ne aliquod committatur, pervertatur, differatur, vel omittatur, quod his omnibus, et singulis decretis adversetur.*

II. Haec autem omnia comprehendunt quoque Praelatos inferiores, habentes territorium separatum, et jurisdictionem quasi Episcopalem in dioecesi sibi assignata: in qua videlicet possunt, quidquid potest in sua dioecesi Episcopus, iis tantummodo exceptis, quae pendent ab Ordinis potestate. Ad cujus rei probationem, in materia, de qua agimus, illud retulisse sufficiat. Quum vacasset Milevitana Ecclesia, voluissetque Vicarius Capitularis, ad instantiam Procuratoris Fiscalis, aggredi examen implementi oneris Missarum, excitata controversia, an id ab eo praestari jure potuisset, Congregatio Concilii rescripsit, Vicarium Capitularem non potuisse modo, sed et debuisse etiam ex officio hujusmodi investigationem assumere; quemadmodum videre est ex resolutione edita 15. Aprilis 1684. quum Vicarius Capitularis, vacante Sede, succedat in omnem jurisdictionem, quae *jure ordinario* Episcopo competit, uti etiam firmatum fuit *in superiore lib. 2. cap. 9.*

III. Neque ad hujusmodi onus a se amovendum licet Episcopis ad ea confugere, quae aliquis eorum allegasse deprehenditur; suam nimirum auctoritatem coerceri, ac praepediri a tribunali Fabricae *S. Petri* in Vaticano. Neque enim illius tribunalis auctoritas ad omnes aeque regiones protenditur, ita ut possit quoscumque negligentes, vel contumaces ad legata pia, Missarumque onera implenda cogere. Quare in locis tribunali Fabricae non subjectis integra profecto, et absolutissima manet Episcopis hujusmodi rerum potestas. Neque vero memoratum tribunal in ipsismet sibi subjectis locis iurisdictionem suam exercere potest, nisi ad supplendam Episcoporum negligentiam: ab obitu namque piorum testatorum datum est Episcopis integrum anni spatium, quo labente, nihil plane aggredi potest Fabricae tribunal, juxta Constitutiones 3. et 9. *Clementis VII.* uti recte advertit quoque *Vrsaya* in Compendio Privilegiorum Reverendae Fabricae, adnexo suis disceptationibus Ecclesiasticis *tom.* 1. *n.* 65. *Quaeres, an intra annum remaneat illaesa jurisdictio Episcoporum etc. circa executionem piarum dispositionum. Respondeo affirmative etc. Post annum vero statim cessat Episcoporum jurisdictio*, *et subintrat Fabrica*, *etiamsi judicium terminatum non fuerit*. Itaque Fabrica, nonnisi post evolutum ab obitu testatoris annum, illius piarum voluntatum executioni se immisceret; veluti etiam animadvertunt *Maranta respons.* 20. *n.* 75. *et* 76. *par.* 1. *et respons.* 68. *n.* 1. *et seq. part.* 3. Rubeus *de testamentis cap.* 8. *n.* 284. *et seq.* Vrsaya *praecit. loc.* Raynaldus *in suo voto* 178. et Rota *decis.* 122. *num.* 2. *et seq. part.* 6. *recent.* eo plane modo, quo in aliquibus Synodis decimi quarti, et decimi quinti seculi cautum legitur, ut, si intra annum executores, a testatore designati, illius voluntatem non impleverint, hujus executionis cura ad Episcopum devolvatur; quemadmodum videre est apud *Thomassinum de Beneficiis part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 10. *et* 11. Si autem nec Episcopus intra anni spatium legatorum piorum, onerumque Missarum executionem aggressus fuerit; neque post annum tribunal Fabricae quidquam ea in re praestiterit, et rebus sic utrinque quiescentibus longius effluxerit temporis spatium; locus adhuc est cumulativae, seu concursui inter Episcopum, et Fabricam, reique notio penes eum relinquitur, qui ipsam praeoccupaverit.

IV. Onera Missarum, uti cuique perspectum est, diverso jure censentur, prout variis ex principiis, sive causis profluunt. Primum sane merito habetur earum Missarum onus, quae celebrandae sunt, et applicandae, quia ita lege cautum est. Alterum est earum, quae ideo celebrari, et applicari debent, quia ita mandarunt pii fundatores per suam dispositionem, vel inter vivos stipulatam, vel supremis tabulis consignatam. Ad primam classem referenda est Missa, quam quisque Parochorum singulis diebus festis pro populo celebrare, et applicare jubetur; item Missae Conventuales, quas Capitula Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, et Collegiatarum, omnino debent singulis diebus pro suis universim benefactoribus celebrare, et applicare. Videatur nostra Constitutio, cui initium *Cum semper oblatas*, 103. *tom.* 1. *nostri Bullarii*, ubi pluribus agitur de obligatione enuntiatas Missas celebrandi, et applicandi. Secundae vero classis, uti dictum est, sunt Missae, quae vel ad longum, remotumque temporis spatium celebrandae sunt, et applicandae, propterea quod ita jusserunt pii fundatores, quarum proinde onera *perpetua* dicuntur; item illae, quae semel celebratae, et applicatae, nequaquam iterantur, aut ad summum certis quibusdam vicibus iterantur, ad implendum numerum a pio testatore designatum; proindeque *adventitiae*, seu *manuales* vocitantur. De hujusmodi Missarum implemento fusius disseruimus *in nostra Institutione* 56. *Latinae editionis*, ad quam, ne actum agere videamur, nos omnino referimus. Heic vero satis erit innuere, in praememorata Constitutione *Innoc. XII.* incipiente *Nuper a Congregat.* sanciri, ut in singulis Ecclesiis secularibus, ac Regularibus adsit catalogus, sive tabella onerum, quae ad perpetuum, vel ad certum definitumque tempus imposita ipsis, ac respective acceptata fuerunt; utque itidem in Sacrario duo asserventur libri, in quorum altero perpetua hujusmodi, sive temporaria onera, in altero vero Missae manuales et adventitiae inscribantur, una cum fideli, ac distincta adnotatione subsecuti utrorumque implementi. Auctor Operis, cui titulus *Ichnographia*, *sive delineatio, exemplumque vitae*, *et officii Episcopalis*, a pio et docto Sacerdote sub annum 1719. Romae editi, postquam monuerat, Episcopum jure suo, atque, ut ajunt, *ex officio* esse piorum legatorum cognitorem, judicem, executorem, eumque

propterea debere omnem curam et solicitudinem adhibere, ne eadem occultentur, neve ipsorum obliteretur memoria, §.29.*p.*164. magnopere commendat cautiones hac de re adhibitas in Concilio Provinciali Mediolanensi quinto, reliquasque Romae initas, et institutas a felicis recordationis *Clemente* Papa XI. ad perpetua Missarum onera vindicanda, et exequenda, uti videre est in ejus Bullario, quas quidem ait omnino dignas, quae in singulis dioecesibus sedula Episcoporum imitatione observentur; quod sane a nobis libenti animo confirmatur. Itaque haec est hujusmodi cautionum summa, ut conficiatur index, sive tabella, distinctim adnotata praeseferens perpetua, et temporaria Missarum onera, una cum indicatione testamenti, aut alterius legalis actus a pio testatore exarati, et designatione loci, Ecclesiae nimirum, in qua peragenda sint Sacra, sicuti etiam numeri Missarum, ac temporis, quo eas celebrari oporteat. Hujus enim tantummodo indicis, sive tabellae praesidio, si recto ordine, et cum exacta monumentorum indicatione confecta fuerit, facile, ac tuto deprehendere licebit, an onera fuerint ex fide adimpleta: id quod ex solis libris constare certo non potest, utpote quibus demonstrari quidem poterit subsecuta celebratio, juxta decisionem 372.*Riccii part.*3. vel etiam oblati Sacrificii applicatio, si qui illud obtulit Sacerdos, adnotavit, se etiam illud applicasse, juxta Instructionem quintam impressam penes *Monacellum tom.* 3. *pag.*217. *num.* 14. sed ex his non evincitur, celebrata fuisse, et applicata ea omnia Sacrificia, quae celebranda sunt, et applicanda, ut piis fundatorum dispositionibus integre satisfiat. Praeter libros ergo opus est etiam tabella, quae cum illis conferatur: tabella autem nullam fidem obtinere potest, nisi concordet cum publico documento, in quo pius fundator suam voluntatem expresserit.

V. Quum regularium Ecclesiae plerumque sint ab Episcopi jurisdictione exemptae, ea ipse visitationi non subdit: dumque in eas visitandi jus non exercet, levatur onere disquirendi, an Missarum onera fuerint sedulo, et accurate adimpleta; idque Superiorum Regularium curae et solicitudini relinquitur. At satis id non fuit ad praecavendas, tollendasque omnes controversias, quibus ceteroquin Congregatio Concilii non destitit opportuna afferre remedia. Potest Episcopus, ex Conciliari sanctione, et satis nota Constitutione *Gregorii XV.* Pontificis, uti jurisdictione delegata in Ecclesiis Parochialibus Regularium quoad ea, quae curam animarum concernunt. Hac ipsa de re nos quoque Constitutionem edidimus incipientem *Firmandis,n.*109.*Bullar.nostr.tom.*1.in qua adnotatum est quidquid praestari potest ab Episcopo sacram visitationem obeunte in Ecclesiis Regularium, quibus adnexa sit animarum cura. Porro regesta Congregationis Concilii percurrentes, invenimus, in quadam causa *Lucana*, proposita 31. Januarii 1682. disputatum fuisse dubium, an in hujusmodi Regularium Ecclesiis, adnexam habentibus animarum curam, liceret Episcopo recognoscere rationes onerum Missarum, propterea quod hujusmodi rationum dispunctio ad curam pertineat animarum: et, quamvis ii, qui jura Episcopi tuebantur, antiquam quamdam afferrent resolutionem editam in causa *Vulturarien.*17.Maii 1653.confirmatam in alia causa *Narnien.*die 3.Julli 1669. *lib.*26.*decret.fol.*257. ubi inter cetera ab Episcopo peragenda, dum Parochiales Ecclesias Regularium visitat, recensetur etiam vigilantia *circa implementum onerum Missarum*, *et anniversariorum ex piis dispositionibus*; censuit nihilominus Congregatio, non esse sibi caecis oculis inhaerendum ejusmodi verbis, quae quasi per transennam in decretum irrepsisse potuerant: sed descripsit, ut audirentur Regulares. Causa autem, hoc edito rescripto, conticuit; fortasse quia defensores Episcopi Lucani augurati sunt fore, ut auctoritas explorandi, ac recognoscendi tabulas onerum Missarum in Ecclesiis Parochialibus Regularium huic tantummodo rationi innixa, quod possit Episcopus ejusmodi Ecclesias visitare *in concernentibus curam animarum*, coerceretur ad Missam Parochialem, quam Parochus, uti praemonuimus, singulis diebus festis pro populo sibi concredito celebrare, et applicare debet.

VI. In Regularium domibus, et Ecclesiis erectae quandoque reperiuntur laicorum Confraternitates, quibus proprium est Altare, sive Cappella in ipsis Regularium Ecclesiis. Innumerae superioribus temporibus de his excitatae fuerunt quaestiones, an scilicet Episcopis liceret memoratas Cappellas, seu Altaria visitare, et, quatenus id possent, quid subjiciendum esset, aut non esset visitationi. Decreta his de rebus edita a Congregatione Cardinalium negotiis Episcoporum, et Regularium praeposita, im-

pressa reperiuntur penes *Matthaeuccium in Officiali Curiae cap.*14.*n.*16. Lantuscam *in Theatr. Regular.verb.Confraternitas num.*13. Bassium *in suo Tractatu de Sodalitiis qu.*13. Verum perspicua satis, et juri consentanea est resolutio Congregationis Concilii, in quadam causa *Nucerina Paganorum*, proposita, et decisa 23. Junii 1629. uti videre est *lib.*4.*decret.fol.*115.*a terg.* quam heic afferemus, propterea quod in ipsa peculiariter statuitur de rationibus Missarum revidendis recognoscendisque, de quo nunc nobis est sermo: *Sacra etc. inhaerendo declarationibus alias factis, censuit, Confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas, subesse jurisdictioni, et visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, necnon illarum Capellas in iisdem Ecclesiis Regularium existentes, in his tamen, quae Confraternitatum administrationem respiciunt, et, si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, et illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quae respiciunt ipsam manutentionem, cultum, et ornamenta Altaris, seu Cappellae, onera Missarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, et circa ea omnia, quae ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent.* Huic consona sunt reliqua decreta relata *eodem lib.*14.*pag.*13.*lib.*19.*pag.*205.*lib.*21.*pag.*308.*lib.*40.*pag.*658.

VII. Et, quoniam de Missis in Ecclesiis Regularium celebrandis disseruimus, non erit abs re alterius quaestionis resolutionem heic superaddere. Quum pius fundator jussisset, ut aliquot Missae quotannis pro expiatione animae suae celebrarentur in quadam Regularium Ecclesia ab eo Sacerdote, quem suus haeres, sive legatarius designasset; quumque heic vellet Presbyterum secularem eligere, exhibens tamen Regularium Sacrario quidquid opus est, et conferri solet pro consumptione sacrorum utensilium, aliisque expensis ad Missarum celebrationem necessariis: orta hinc fuit occasio, ut in causa *Sancti Miniati*, proposita die 13. Novembris 1683. sequentia dubia efformarentur, et dirimenda proponerentur. *Primo, an legatarii possint deputare Sacerdotes seculares, qui Missas a testatore praescriptas celebrent in Ecclesia Regulari, praestita conventui congrua contributione pro usu sacrorum indumentorum, et aliis ad celebrationem Missae necessariis. Secundo, an dicti Regulares, praestita eis contributione praefata, teneantur praestare patientiam, ut praedictae Missae in eorum Ecclesia celebrentur. Tertio, an casu, quo Regulares ex rationabili causa id negent, liceat legatariis onus Missiarum in alias Ecclesia arbitrio Ordinarii impleri facere.* Et ad omnia affirmativum redditum fuit responsum; quod quidem consentaneum est iis, quae adnotavit Cardinalis *de Luca de Legatis discurs.*25.*per totum*.

VIII. Episcopale onus advigilandi, ut piae dispositiones respicientes Missarum celebrationem, et applicationem, de qua hoc capite agitur, religiosae executioni committantur, subsequitur earumdem Missarum reductio, sive earum numeri imminutio. Verum, ne quid ambiguum in hujus materiae intelligentiam irrepat, praenotandum est, nonnullos actus aliquando minus recte appellari reductiones Missarum; alios vere et dici, et revera esse Missarum reductiones: aliquos etiam ordinaria Episcopi auctoritate perfici posse; alios autem peragi non posse, nisi praeobtenta in id Apostolicae Sedis facultate, quae, ex recepto in Curia usu, dicitur facultas reducendi Missas: de qua, postquam nonnulla adnotaverimus, quae praenovisse oportet ad ambiguitatis, errorisque periculum removendum, hoc capitulo fusius disseremus.

IX. Atque, ut exemplis res clarior fiat, si quis forte contenderet, testamentum, in quo scriptum est legatum Missarum, imperfectum esse, non quidem in iis, quae solemnitates respiciunt, quum factum fuerit ad formam *Cap.Relatum, de testamentis*, sed in eo quod pertinet ad completam absolutamque testatoris voluntatem, quam abfuisse affirmet, et super eo conformem votis suis referat sententiam; tollitur quidem ab hujusmodi sententia onus celebrandi Missas legato demandatas; at nihilominus judicium hoc nonnisi improprie reductionem Missarum appellaveris. Si tueatur haeres, non potuisse testatorem onera Missarum imponere, propterea quod nihil proprium haberet, quod scripti oneris implemento posset addicere, aut si testator, quum satis in bonis haberet, pro dote Missarum celebrandarum designavit quidem, constituitque fundum aliquem, aut debitoris nomen legitimum, tutumque, sed medio tempore inter testamentum, et subsecutum obitum, voluntaria alienatione praedium, nomenve debitoris in dotem constitutum distraxit; ita ut fiat locus controversiae, an Juris regula, quae docet, legatum primi, quando res legata, non necessario, et coacte, sed voluntaria alienatione distrahitur, uti cautum legitur *l. Rem*

legatam, et *l.Legatum*, §.*Pater*, *ff. de adimend. vel transfer. legat.* obtineat quoque in legatis piis; qua quidem in re nonnulli adhaerent sententiae neganti, *Jason.l.Qui post testamentum*, *Cod.de legatis*, Tiraquell. *de privilegiis causae piae privil.*41.Genuen.*Pract.Eccles.quaest.*267. Amostaz *de causis piis lib.*1.*cap.*13.*num.*41.Pasqualig.*de Sacrificio novae legis quaest.*110. *per tot.* alii vero opinionem affirmantem tuentur, *Mantica de conjectur.ultim.volunt. lib.*12.*tit.*6. *num.*5.Menoch.*de praesumptionibus lib.*4.*praesumpt.*167.*num.*15. *et seq.* Ciarlin. *Controv. forens. lib.*1. *cap.*69.*num.*24. *et seq.* in his rerum circumstantiis, si haeres ex alterutro capite absolvatur ab implemento oneris Missarum, actus hujusmodi dicitur quidem, sed minus recte, reductio Missarum. Non absimilis est altera facti species, qua quis contenderet, extinctam peremptamque esse obligationem celebrationis Missarum, non ideo quod annuum legatum, in animae expiationem scriptum, ultra decennium non protendatur; haec quippe propositio est 43. inter proscriptas ab *Alexandro VII.* Pontifice 18. Martii 1666.: *Annuum legatum, pro anima relictum, non durat plus, quam per decem annos*: eademque docte admodum refellitur *a Viva*, *et a Milante in notis ad ipsam propositionem*; sed quia elapsum sit tempus, quod implemento, seu celebrationi Missarum statuerat pius fundator, vel definiverant alicujus Ordinis Regularis Constitutiones; veluti definitum est in Constitutionibus Fratrum Minimorum *Sancti Francisci de Paula*, quibus sancitur, ut Missarum onera non assumantur ultra quinquagesimum annum implenda, sed ita dumtaxat, ut, quinquagesimo elapso anno, hujusmodi onerum fundatores adjuventur communibus suffragiis Missarum, quae a Religiosis indefinite, ac universim pro benefactoribus celebrantur, quod a nobis etiam approbatum fuit in nostris Apostolicis litteris, incipientibus *Paternae solicitudinis*, editis anno 1749. in quibus recensetur universa rei series, una cum rationibus, opportunisque cautelis adhibitis: si itaque ostendatur, re ipsa praeterlapsum esse tempus a testatore, vel a Constitutionibus Ordinis praefinitum, atque ideo decernatur, cessasse obligationem celebrationis Missarum, actus hic etiam improprie dicitur Missarum reductio. Neque enim aut hic, aut ceteri superius allati actus, si recte loqui velimus, eo nomine designari possunt; sed potius dicendi sunt declarationes, ac judicata, quibus definitur, onus Missarum vel nulliter impositum, vel resolutum, irritumque factum, vel denique satis impletum fuisse. Vt autem praefatos actus omnes praestare possit Episcopus, haud opus est, ut sibi Apostolicam auctoritatem imploret; quandoquidem ea omnia limites ordinariae jurisdictionis nequaquam excedunt.

X. Vtque hanc prosequamur tractationem de Missarum imminutionibus, quae minus recte ac proprie reductiones appellantur; observare juvat, incredibili plane zelo semper advigilasse Apostolicam Sedem, ne pia benefactorum vota fraudentur, neve acceptentur reditus, aut recipiantur manuales eleemosynae pro celebratione, et applicatione Missarum, absque eo quod Missae re ipsa celebrentur, et applicentur, ne ita immensus veluti acervus fiat Missarum, quae celebratae non fuerint, nec applicatae, quaeque non possint in posterum celebrari, et applicari. Vt veritas haec manifeste cognoscatur, satis est, ut legantur *Vrbani VIII.* Decreta, confirmata ab *Innocentio XII.* in praecitata sua Constitutione, ubi, ad praecavendum ejusmodi absurdum, statuitur, ne cui liceat acceptare onera perpetua Missarum, antequam ab Episcopo quoad Ecclesias sibi subjectas, quo vero ad exemptas ab earum Superioribus praehabitum fuerit diligens opportunarum rerum examen, ad hoc ut novorum onerum implementum in tuto collocetur; item ne aliae recipiantur adventitiae eleemosynae Missarum, quoties jam celebratae non fuerint Missae, quibus antea oblata fuerat, ac recepta eleemosyna; vel saltem ne nova acceptentur stipendia, nisi Missae celebrari possint *infra modicum tempus*, quod, juxta interpretationem subsequentium decretorum Congregationis Concilii, unius mensis spatio continetur: uti videre est *in nostra Instit.*56.§.*Non minorem*. Sancitur insuper, ut sedula investigatione supputentur annui monasteriorum reditus, et quoad monasteria, quae res soli non possident, accurato calculo expendantur eleemosynae, quae annuatim ut plurimum colligi solent; idque, ut justa ratione definiri possit numerus Religiosorum, qui in monasterio, sive conventu ali possunt, ne ceteroquin, statuto in ipsis Religiosorum numero superexcedente conventus, aut Monasterii vires, aditus patefiat oneribus assumendis, recipiendisque eleemosynis Missarum, quae subinde nulla ratione impleri valeant.

XI. Quum aliquando relatum fuerit, eousque excrevisse piorum offerentium liberalitatem, ut nulla omnino ratione celebrari possint Sacrificia, pro quibus eleemosynas offerebant; quae tamen si recusarentur, exinde, ut minimum, consecuturas hominum offensiones, et animorum discordias, fidelium vero pietati ac religioni multum detractum iri: his nihilominus parvipensis, illud semper inculcatum fuit, ut omni studio ac solicitudine assumptorum onerum implementum curaretur; adaugeretur Cappellanorum numerus; et, si id fieri non posset, monerentur saltem pii offerentes, tot Missas celebratum iri, quot re ipsa celebrari posse contingeret; eos vero, pro quibus celebrari nequivissent Missae, quas sibi eleemosynam offerentes deposcebant, futuros participes fructus Missarum, quae in Ecclesia pro benefactoribus in genere offeruntur; vel saltem id actum iri, ut Missae per eos optatae in alia Ecclesia juxta eorum intentionem celebrentur; idque, publico, patentique loco appensa tabella; omnibus nunciaretur.

XII. Patet id ex subsequenti decreto, quod in causa *Senogallien.* edidit Congregatio Concili: *Sacra Congregatio etc. censuit, secundum ea, quae proponuntur, Confratres Societatis Confalonis* Sanctae Virginis Mariae *nuncupatae* dell' Incancellata, *Terrae* Corinaldi, *Senogallien. Dioecesis, onus Missarum praeteritarum supplere debere per alios Cappellanos. De cetero vero non suscipienda esse nova onera Missarum, nisi Sacristia, vel alius minister, Missarum numero describendo, atque eleemosynis accipiendis pro tempore praeficiendus admonuerit singulos, qui eleemosynas offerunt, tam magno Missarum numero celebrandarum, illorumque intentioni satisfieri posse ipsa Missarum cecelratione, ac Sacrificii applicatione, sed tamen eos participes fore Missarum, quae singulis diebus in dicta Ecclesia pro benefactoribus celebrantur. Id vero ut commodius praestare valeant, loco, quo ponuntur eleemosynae, palam affigatur tabella, in qua eademmet declaratio distincte et clare descripta sit, adeo ut Sacrista, vel minister, ut supra, accipiens oblationes, praemittat declarationem, vel tabellam indicet offerentibus; quibus cautionibus adhibitis, accipi tuto posse quascumque eleemosynas. Die* 13.*Junii* 1626.*lib.*13. *decretor.pag.* 22.*et* 23.cui consonum est aliud decretum editum in causa *Lancianen.*14.Novembris ejusdem an.1626.*lib.*13.*decretor.pag.*142.*a terg.et seq.* Quod vero spectat ad alterum modum, qui subinde frequentius in praxim deductus fuit, monendi nimirum pios offerentes per tabellam publice propositam, Missas, quae celebrari nequivissent in Ecclesia, vel ad Altare, ubi eas offerri opportuisset, ut eorum menti, ac peculiari devotioni satisfieret, vel tractu temporis celebratum iri, quum primum id fieri licebit, vel ad aliam Ecclesiam delegatum iri, inibi celebrandas; extat hac de re ejusdem Congregationis decretum, quod heic attexere peropportunum est: *Sacra etc. censuit, Missas, pro quibus usque ad hanc diem receptae fuerunt eleemosynae, esse quantocitius in eadem Ecclesia, juxta oblatorum vero novas eleemosynas nullatenus recipi debere, nisi praevia expressa et clara monitione, per Sacristam, seu per aliam ipsis eleemosynis recipiendis praepositum, facienda offerentibus, non posse tam magnum numerum Missarum in eadem Ecclesia, seu Altari confestim celebrari, sed quod vel tractu temporis ibidem, quum commode fieri poterit, vel in alia Ecclesia celebrabuntur. Id vero ut facilius innotescat, loco, ubi eleemosynae pro Missis offeruntur, affigendam esse tabellam, in qua praenarrata admonitio dilucide descripta sit, adeo ut Sacrista, vel praefatus praepositus eleemosynis colligendis, aut offerentes, ut supra, expresse admoneat, vel tabellam indicet. Quod si nihilominus Christi fideles eleemosynas elargiri voluerint, posse eas recipi, et Missarum celebrationi ad formam antedictae monitionis et diligenter, et quamprimum fieri possit, satisfaciendum. Die* 8.*Martii* 1659. *lib.* 21. *decretor. pag.* 570. *a terg. et seq.*

XIII. Innituntur hujusmodi resolutiones, seu decreta, praefati *Urbani VIII.* Decretis, in quibus haec leguntur: *Quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione, id sciat, et consentiat, ut illae tunc demum celebrentur, quum susceptis oneribus satisfactum fuerit; Decretum non prohibere, quominus eo casu eleemosyna accipiatur pro iisdem Missis, juxta benefactoris consensum celebrandis.* Haec autem vestigia nos ipsi sectantes, postquam, inhaerendo iis, quae praescripta jam fuerant in Constitutionibus Ordinis Fratrum Minimorum *S.Francisci de Paula*, iisdem concessimus, ut perpetua Missarum onera in eorum Ecclesiis ultra quinquagesimum annum non durarent, quo tempore elapso, pii benefactores participes fierent

Sa-

Sacrificiorum, quae in universo Ordine pro benefactoribus in genere offeruntur; non praetermisimus hoc supperaddere, ut de his certiores fierent, quicumque constituissent onera perpetua Missarum Religiosis ipsius Ordinis demandare: quemadmodum noscere licet ex praecitata nostra Apostolica Constitutione, cui initium *Paternae solicitudinis*.

XIV. Satis notum est singulare privilegium, quo in Hispaniarum, et Lusitaniae Regnis fruuntur Sacerdotes omnes, sive Seculares, sive Regulares, ut die commemorationis omnium Fidelium defunctorum possint singuli tres Missas celebrare. De hoc privilegio egimus in nostra Constitutione incipiente *quod expensis, Bullar. nostr. tom. 2. num. 61*. in eaque definitum est, Sacerdoti tres Missas celebranti non licere quocumque titulo, praeter unius Missae eleemosynam, aliud quidquam recipere. Ne autem per hoc saltem aditus patefieret eleemosynis recipiendis, quarum Missae subinde offerri negligerentur, ea mente videlicet, ut possent aliquando in assumpti oneris implementum addici reliquae duae Missae, quae praeter primam celebrantur die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, ideo et hoc expressa sanctione vetitum fuit: *Neque porro Missarum onera non adimpleta, pro quibus eleemosynae jam perceptae fuerint; Nos enim nolumus, hujusmodi onera impleri per celebrationem Missarum, quae indulto nostro permittuntur*. Neque silentio praetereundum est, quod, quum singuli Sacerdotes Societatis Jesu singulis hebdomadis unam Missam celebrare teneantur juxta intentionem Praepositi Generalis, cui peculiaris reservata est facultas applicandi hujusmodi Missas, in ejusdem Societatis Congregatione Generali XII. habita anno 1682. editum fuit sequens Decretum, numero octavum. *Postulatum ab ipso* (scilicet Praeposito Generali) *item fuit, ut Congregatio definiret, sit ne Societatis menti consentaneum, Missas, quas singulis hebdomadis jubentur ad intentionem Generalis celebrare, posse ita ab eo applicari, ut per illas satisfiat obligationi, quam alii quicumque susceperint, aut suscepturi sint, recipiendo eleemosynas pro Missis celebrandis? Vnanimi consensu responsum est, id non censendum deinceps Societati nostrae consentaneum, nec debere ulla ratione Praepositum Generalem Sacra, quae a nobis celebrantur, ita applicare, ut, quicumque tandem illi sint, quidquam inde sibi, aut aliis lucrentur, seque, aut alios ab onere, quod, accepto stipendio, aut eleemosyna, nunc, aut alias, vel ipsi, vel alii contraxerint, liberos praestent*. Congruit hoc Decretum communi regulae, quae jubet, ut, qui eleemosynam recepit, celebret, applicetque Missam pro offerente; ac semper, quoad fieri potest, interclusum sit iter iis, qui omnia meditantur, ut et justissimae huic legi, et piorum offerentium voluntati fraudem faciant. Quum autem Collegium quoddam memoratae Societatis, quod scriptum fuerat haeres, adjecto onere habendi aliquot Cappellanos amovibiles, qui pro testatoris anima singulis hebdomadis certum Missarum numerum offerrent, per anni spatium, ex mera oblivione, ab impositi oneris implemento cessasset, quaesitum fuit, an id, quod intermissum fuerat, suppleri posset per applicationem a Praeposito Generali faciendam earum Missarum, quas supra diximus, ab eo applicari posse. Sed Cardinalis *de Lugo dub. 30. lib. 4. suorum Respons. moral.* respondit, ac firmissimis rationibus defendit, id minime licere.

XV. Et tamen, quis credat? adhibitis licet omnibus hucusque expressis curis, et diligentiis, aliisque quamplurimis, quas recensere longum est; vix credi potest, quot afferantur instantiae ad obtinendam remissionem, seu condonationem Missarum non celebratarum, pro quibus tamen recepta est eleemosyna, vel percepti fructus in charitativum stipendium pro earum celebratione, et applicatione semel addicti. Et quidem hujusmodi quoque condonationes, sive remissiones, ab aliquibus dicuntur reductiones Missarum; sed minus recte, et omnino improprie: quum hae praeteritum tempus solummodo respiciant; verae autem, et propriae dictae reductiones futuro tempori provideant. Condonationibus faciendis immisceri se nequit Episcopus, utpote quae privative reservatae sunt auctoritati Romani Pontificis, qui vel immediate per se ipsum, vel per organum Poenitentiariae Apostolicae, et nonnunquam Congregationis Concilii, sed frequentius per organum Congregationis Fabricae S. Petri, examinatis prius omissionum causis, opportune providet, prout in Domino magis expedire judicat, ex spirituali thesauro Ecclesiae supplendo, quidquid in oneribus implendis peccatum est; in suffragium autem, et expiationem animarum, pro quibus omissa Sacrificia offerri debuerant, congruum Missarum numerum celebrari quotidie mandat ab aliquibus Cappellanis

huic muneri addictis in Vaticana Basilica, cujus Fabricae, veluti Ecclesiae Catholicorum omnium studiis, ac devotione merito semper celebratae, modica illa eleemosyna, *Compositio* dicta, praeter reliqua pia opera, pro facti circumstantiis, ac pro praetermisso Sacrificiorum numero persolvenda imponitur iis, qui condonationes exposcunt: quarum insuper rescripta, et decreta, ut omnibus fraudibus occurratur, sequenti clausula debent esse munita, juxta Constitutionem *Innocentii XII. Monitos esse voluit, condonationes, et reductiones ab eadem Sede, nonnisi ex rationabili causa, seu aequa commiseratione; compositiones vero a dicta Fabrica, utente suis facultatibus, et privilegiis, nonnisi ex causa pariter rationabili, et cum clausulis opportunis, et praesertim cum illa: dummodo malitiose non omiserint, animo habendi compositionem, alias gratia nullo modo suffragetur: admitti consuevisse, et solere.*

XVI. Missarum itaque reductio, proprie loquendo, ea est, quae futurum tempus respicit; de qua nunc plura disserenda, at investiganda sunt. Primum est, an ejus statuendae facultas Episcopis proprio jure competat: alterum, an Sancta Sedes, quatenus Episcopi ea facultate carere deprehendantur, consueverit illis eamdem indulgere: tertium, quonam modo hujusmodi concessionis indultum expediatur: quartum denique, quam methodum sequi debeant Episcopi, dum delegatis facultatibus uti debeant.

XVII. In Decretali, cui initium est *Ex parte* 12. *sub tit. de constitutionibus*, quum Eduensis Ecclesiae Canonici Praebendarum numerum imminuissent, quamvis ejusdem Ecclesiae proventus nullum penitus detrimentum subiissent, *Honorius III.* mandavit Cabilonensi Episcopo, ut auctoritate Apostolicae Sedis, ac de consilio Eduensis Episcopi suppressas Praebendas restitueret, abrogatis omnibus, quae fuerant a Capitulo attentata. Ex hoc textu *Abbas num.* 2. et *Imola* post Glossam *verb. Diminuti*, eam eliciunt consequentiam, videlicet Canonicos, etiam sine Apostolicae Sedis indulto, et ex propria tantummodo auctoritate, id ipsum, quod fecerant, jure praestituros fuisse, si Ecclesiae reditus fuissent imminuti. Huic autem sententiae inhaerentes complures Doctores, quos colligit, sequiturque *Pasqualigus de Sacrificio novae legis quaest.* 1163. absolute docent, posse Episcopum ordinaria sua auctoritate Missarum reductionem, seu imminutionem decernere, atque perficere, quotiescumque fundorum reditus, pro Missarum celebrandarum eleemosynis assignati, decrementum subierint. Alii vero ad hoc ipsum statuendum hac animadversione utuntur; nimirum quamvis pias fundatorum voluntates immutare, iisque derogare nequeat Episcopus, quum id supremae Sanctae Sedis auctoritati reservatum sit, ex textu *in Clementin. Quia contingit, tit. de Religiosis domibus*, ubi Glossa *verb. Sedis Apostolicae*, haec habet: *Nota per hanc litteram, solum Papam alterare posse usum illorum, quae per Fideles donata sunt, vel relicta*: nihilominus dici non posse, pias fundatorum voluntates immutari, iisque derogari, si, dum proventus imminuti sunt, fiat quoque ab Episcopo onerum impositorum, hoc est Missarum, consentanea reductio: uti disserit *Fagnanus in Cap. Ex parte, num.* 41. *et seq. de constitutionibus*. Sed Aversa *quaest.* 11. *de Eucharistia sect.* 19. *vers. Item aliqui*, oppositam sententiam tuetur, ea potissimum ratione nixus, quod sacrum Tridentinum Concilium, loco mox infra indicando, Episcopis facultatem concesserit reducendi, seu imminuendi Missarum numerum; id quod nullatenus praestitisset, si Episcopis hujusmodi facultatem quasi nativam, et ex jure ordinario competere existimasset. Voluit insuper Tridentinum, ut ab Episcopo reductiones fierent in Synodo Diaecesana; quod item multo minus Episcopis praescripsisset, si putasset, eorum ordinariae jurisdictioni inesse potestatem reducendi Missas: constat enim, Concilium, haudquaquam de coarctanda, sed de amplificanda, adaugendaque; jurisdictione Episcoporum cogitasse.

XVIII. Postquam memorati Concilii Patres *sess.* 25. *de reformat. cap.* 4. retulerunt, eousque excrevisse numerum Missarum, quas pii fundatores celebrandas reliquerant, ut eorum voluntati nullo modo satisfieri posset, constitutam vero eleemosynam adeo esse tenuem, ut nemo reperiretur, qui tam exiguo proposito stipendio injunctum onus subire vellet; ita demum decreverunt: *Sancta Synodus, cupiens, haec ad pios usus relicta, quo plenius, et utilius potest, impleri, facultatem dat Episcopis, ut in Synodo Dioecesana, itemque Abbatibus, et Generalibus Ordinum, ut in suis Capitulis Generalibus, re diligenter perspecta, possint pro sua conscientia praedictis Ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint, statuere circa haec quidquid magis ad Dei honorem, et cultum, atque Ecclesiarum utili-*

tatem viderint expedire; *ita tamen*, *ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat*, *qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt*. Nos heic missas faciemus quaestiones excitatas circa praemissi textus Conciliaris interpretationem;ac tantummodo paucis monebimus, constantem, atque perpetuam fuisse sententiam Congregationis, ejusdem Concilii Interpretis, facultatem hujusmodi, Episcopis a Concilio tributam, nullum sibi locum vindicare quoad Missas, quas pii testatores in Beneficiorum fundationibus statuerunt; uti colligitur ex rescripto Episcopo Ferrariensi reddito die 3. Martii 1597. *lib. 9. decretorum pag. 7. a terg. Sacra etc. censuit, ex decreto Concilii cap. 4. sess. 25. de reform. non licere Episcopo reducere onera Missarum Beneficio in fundatione imposita*: itidemque ex altero ad Archiepiscopum Mediolanensem dato mense Octobris ejusdem anni, quod legitur *lib. 5. decretor. pag. 38.* quemadmodum etiam inferius adnotabimus: sed vim habere dumtaxat quoad reliquas Missas, vel testamento, vel facta inter vivos bonorum assignatione praescriptas, dummodo tamen injunctum onus, ante Concilium, acceptatum fuisset, ipsaque reductio fieret in proxima Dioecesana Synodo, post expletum Concilium Tridentinum habenda: *Sacra etc. dubio per manus delato,ac mature perpenso,censuit,facultatem reducendi onera Missarum,tributam Episcopis ex decreto cap.4.sess.25. de reformatione*, *intelligi tantum de prima Synodo post idem Concilium celebrata,ac de oneribus Missarum celebrandarum, ante idem Concilium impositis.* Quia autem Archiepiscopus Florentinus, praetermissis quidem hisce regulis, sed bona fide, ad nonnullarum Missarum reductionem processerat; eadem Sacra Congregatio, attenta bona fide Archiepiscopi, reductionem jam factam convalidavit: addidit tamen, ne de praedicti Conciliaris textus interpretatione redintegraretur quaestio; sed si quod unquam de eo dubium proponeretur, exscriptum superius decretum sciscitantibus traderetur: *Et illustrissimi Patres mandarunt, D. Secretarium dare hoc decretum omnibus petentibus*, *absque eo quod amplius fiat verbum in Congregatione*. Ita constitutum fuit die 15. Decembris 1629.quemadmodum legere est *lib. 14. decret. pag. 206. a terg.*

XIX. Haec sunt,quae ex Jure communi desumi possunt,et in Concilio Tridentino statuta reperiuntur. Verum,quum deinde superaccesserint Decreta *Vrbani VIII.* confirmata,uti saepe monuimus,in Constitutione *Innocentii XII.* omnis jam conticescit quaestio,et Missarum reductiones procul dubio Apostolicae Sedis auctoritati privative reservatae sunt; quemadmodum expresse cautum legitur in praecitatis Decretis: *Districte prohibet*, *atque interdicit*, *ne Episcopi in Dioecesana Synodo*, *aut Generales in Capitulis Generalibus*, *vel alias quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum*, *aut post idem Concilium imposita*, *aut in limine fundationis*; *sed pro his omnibus reducendis*, *aut moderandis*, *vel commutandis*, *ad Apostolicam Sedem recurratur*, *quae*, *re diligenter perspecta*, *id statuet*, *quod magis in Domino expedire arbitrabitur*: *alioquin reductiones*, *moderationes*, *et commutationes hujusmodi*, *si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit*, *omnino*, *atque inanes decernit*. Quia autem nonnemo, subtilius commentando,in quaestionem revocaverat,an *Vrbani* Pontificis Decretum,agens de oneribus acceptatis, afficeret quoque onera nondum acceptata; adeo ut non quidem liceret Episcopo reducere, seu imminuere onera,quae per acceptationem ratihabita fuissent, sed tamen posset eadem reducere, antequam agnoscantur, et acceptentur,si reditus in eorum implementum assignatos impares deprehenderit: ideo definitum rescriptumque fuit,ne id quidem licere Episcopo, ipsique nullam hodie relictam esse facultatem reducendi Missas, excepta dumtaxat ea facti specie, qua testator ipse hanc facultatem Episcopo tribuisse dignoscatur,quum illius voluntas sit religiose custodienda:quemadmodum licet agnoscere *ex superiore lib.5.cap. 10.n.2.* ubi decreta,ex quibus haec omnia comprobantur,attulimus.Adeatur quoque *Pasqualigus de Sacrificio novae legis quaest.* 1168.

XX. Missarum itaque reductione Apostolicae Sedis auctoritati reservata, vix dici potest, quanta rerum farragine ex hoc uno capite obrueretur Congregatio Concilii, cui hujusmodi reductionum cognitio committebatur; quaeque proinde, ut aliqua hujus oneris parte se se levaret, id demum consilii cepit, ut Episcopis saepe delegaret facultatem reducendi Missas in eorum dioecesibus, tradita tamen simul Instructione, cui se in peragenda reductione conformare deberent. De hac Instructione postea redibit sermo; interea vero adnotabimus, id hodie frequenter usuvenire, ut Episcopis communicata hujusmodi In-

structione committatur Missarum reductio, reservato tamen Congregationi jure admittendi recursus, ac de iis cognoscendi, quotiescumque aliquis contendat, vel nullatenus imminuendum fuisse onus, vel saltem reduci non debuisse ea ratione ac forma, quae in illius reductione adhibita fuit.

XXI. At, si magnum negotium facessebant reductiones Missarum, quas per dioeceses, et in Ecclesiis ordinariae Episcoporum jurisdictioni subjectis peragi oportebat; maximum profecto illud erat, quod oriebatur ex reductione Missarum, quam Regulares in suis Ecclesiis, ac monasteriis fieri postulabant: ex quo videlicet Vrbanus Pontifex in suis Decretis facultatem reducendi Missam non solum Episcopis, sed etiam Regularium Ordinum Generalibus ademerat; itaque illius successores *Alexander VII.* *Clemens X.* et *Clemens XI.* nonnullis Regularibus Ordinibus indulserunt; ut a suis Generalibus, in Ecclesiis, et Monasteriis Ordinis, Missarum reductiones peragi possent. Quum vero nos ipsi, dum in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, *Innocentio XIII.* Praedecessori nostso exposuerimus, valde opportunum fore, si, quae aliquibus tantummodo Generalibus Ordinum data fuerat facultas, ad omnes protenderetur, simulque statueretur, quosnam in consilium adhibere deberent Generales in ipsa reductione conficienda; utque etiam definiretur non modo temporis spatium, intra quod reductio absolvenda esset, sed etiam quantitas, ad quam exigenda, ac constituenda foret Missae perpetuae eleemosyna; ac denique prohiberentur Regulares nova Missarum onera acceptare, nisi praehabita facultate a Superioribus majoribus proprii cujusque Ordinis: Pontifex omnia probavit, atque Decreto super his edito cautum fuit, ut Generales Ordinum in qualibet sibi subjecta provincia duos, pluresque idoneos Religiosos designarent, qui singula ad accuratum examen revocarent, suamque de tota re sententiam transmitterent, ad ipsum Generalem, qui, adhibitis in consilium suis Assistentibus, seu aliis sibi bene visis reductionem perficeret, statuta pro singulis Missis perpetuis eleemosyna annorum scutorum sexaginta monetae Romanae; hoc autem indultum ad triennium tantummodo perduraret. *Innocentii XIII.* Decretum insertum legitur in alio Decreto *Benedicti* Papae XIII. impresso in Concilio Romano, quod an. 1725. celebratum fuit, *tit.* 15. *c.* 8. ubi *Benedictus* Pontifex Innocentianum Decretum, pro Regularium Ordinum Generalibus confectum, ampliavit ad omnes Episcopos, qui eidem Concilio Romano interfuerunt, ac etiam ad eos, qui justo impedimento detenti, certum Procuratorem suum ad illud ablegaverant. Neque heic aliud addendum superest, nisi quod deinceps frequentes fuerunt, ac etiam adhuc esse non desinunt, tam prorogationes statuti temporis, concessae Regularibus, qui intra triennium Missarum reductiones facere, aut omni ex parte absolvere non potuerunt, quam extensiones praefati indulti, quo donati fuerunt Episcopi, qui Concilio Romano interfuerunt, favore aliorum Episcoporum, qui eam facultatem sibi communicari petierunt, quamvis Concilio Romano non interfuerint, quique illam identidem postulare pergunt; quemadmodum agnoscere licet *ex praecitato hujusmet Operis lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 3.

XXII. Quum itaque facultates Episcoporum, quoad Missarum reductiones, non aliunde nunc deriventur, quam vel ex ampliatione indulti, quo donati fuerunt Episcopi, qui Concilio Romano interfuerunt, vel ex Instructione, quam Congregatio Concilii dat ad eos Episcopos, quibus, summo Pontifice annuente, hujusmodi reductionis peragendae delegat facultatem; hoc primum statuendum est, quocumque ex his duobus capitibus profluat memorata facultas, circumscriptam eam esse ad Missas tantummodo, neque protendi ad reliqua pia legata, piasve dispositiones inter vivos, quibus, exempli causa, eleemosynas pauperibus distribui, aut inopes virgines dotari praecipiatur. Et, quamvis in ipsa Instructione legantur haec verba; *pia legata*, *et Missarum onera*: si tamen integra Instructio percurratur, satis aperte deprehendetur, cohiberi eamdem ad onera Missarum, de quibus subinde semper, deque earum eleemosyna ibidem agitur, atque disponitur. Quum autem Concilium Romanum, aeque ac Instructio, Missarum oneribus dumtaxat provideant; non debet Episcopus se extendere vel ad dotalia subsidia, vel ad eleemosynas, vel ad quamlibet aliam dispositionem, ex ea juris regula, quae docet, facultatem ad certas res datam, ad alias diversi generis produci non oportere: uti recte animadvertit *Navarrus in Manud. cap.* 12. *num.* 79. et in rem nostram pergit *Fagnanus in Cap. Ex parte*, *num.* 32. *de constitutionibus*.

XXIII. Quod si aliqua proponeretur dispositio, quae simul et Missarum onera, et eleemosynarum distributionem, aliave pia opera comprehenderet, et quidem, ob redituum tenuitatem, necessarium dignosceretur ad aliquam impositorum onerum reductionem devenire; reducenda potius sunt reliqua opera, non autem Missarum numerus: juxta praxim apud Congregationem Concilii receptam, de qua *Fagnanus in cit. Cap. Ex parte*, *num. 34. de constitutionibus*, pluribusque resolutionibus comprobatam, et praesertim in quadam resolutione, sive rescripto, quod redditum fuit litteris Episcopi Cremonensis mense Junio anni 1586. et legitur *lib. 4. decretor. pag. 161. a terg. et 162. Quatenus ab habente potestatem redactio facienda sit*, *reducendas potius eleemosynas*, *quam Missas*. Tunc autem tantummodo locus fieri posset reductioni Missarum, integris manentibus reliquis piis operibus; quum eorum communis fundator in sua dispositione certum fundum pro celebratione Missarum, ac certum itidem fundum ad reliquorum piorum operum implementum designasset; fundus autem Missarum celebrationi addictus imminutionem, aut detrimentum aliquod subiisset: uti recte adnotat *Pasqualigus de Sacrificio novae legis quaest. 1191.* vel quum ex ipsis dispositionis verbis, totoque contextu colligi posset, eam fuisse testatoris mentem, ac desiderium, ut, si quando, ob imminutos bonorum reditus, onera quoque deberint imminui, reduceretur potius Missarum numerus, quam eleemosynae, et reliqua pia opera: veluti pergit *Passerinus de statu hominum tom. 2. quaest. 187. n. 1101.* Nam, quum superius memorata regula, ut scilicet, quoties reductionis peragendae urgeat necessitas, integro relicto Missarum numero, reducantur potius reliqua pia onera, innitatur praesumptae menti ac voluntati fundatoris, qui proclivior fuisse censendus est in illud pium opus, ex quo majora animae suae suffragia obventura prospiceret, quale est incruentum Altaris Sacrificium; idcirco, si conjiciatur, et ex ipsis illius verbis, totaque perlustrata dispositione eruatur, ipsum propensiori affectu, ac voluntate exoptasse reliquorum piorum operum implementum, quam celebrationem Missarum, quandoquidem et reliqua pia opera sunt Deo accepta, et animae valde proficua; mirum videri non debet, si in hac facti specie, quum factus fuerit locus reductioni, seu piorum onerum imminutioni, huic potius Missae, quam reliqua pia opera subjiciantur: eo vel magis, quod, juxta graves, receptasque sententias, sancta, et salubris consuetudo multiplicandi suffragia, et Sacrificia pro defunctis, minime efficere debet, ut obsolescat aeque sanctus, et salutaris usus eleemosynas pro pauperibus erogandi; sed exoptandum summopere est, ut et illa servetur, et alter non negligatur: quemadmodum licet quoque addiscere ex auctoritatibus Patrum, quas collegit *Muratorius ad fin. cap. 12. sui Operis de Christiana Charitate*.

XXIV. Et haec quidem dicta sint, ut propositi argumenti tractatio plenior evadat. Ceterum, si pro reductionibus faciendis omnis Episcoporum auctoritas vel ex ampliatione indulti in Concilio Romano concessi, vel ex memorata Instructione profluens, ad Missarum onera cohibetur; perfacile captu est, quoties ita res ferant, ut vel Missarum numerus, vel reliqua onera sint imminuenda, ab horum onerum reductione debere Episcopos abstinere, et Congregationem Concilii adire, ipsi rem universam deferentes, ejusdemque definitionem expectantes.

XXV. Eadem vero facultas, Episcopi alterutro ex indicatis modis collata, quamvis ad Missarum tantummodo reductionem contracta, complectitur tamen et anniversaria, juxta Congregationis judicium hac ipsa de re pansum in pluribus resolutionibus, quas collegit *Fagnanus in saepius cit. Cap. Ex parte, num. 30. de constitutionibus*; ac etiam protenditur ad Missas solemnes, et cum cantu celebrandas, quemadmodum mox infra adnotabimus: non autem ad eas porrigitur Missas, quarum celebrationi Ecclesia, vel Sodalitium, sive Collegium, ex inito contractu, se se obstrinxerunt. Et, quamvis de hac exceptione nullum fiat verbum in Concilio Romano, perspicua tamen sunt Instructionis verba: *Exceptis instrumentis, seu contractibus, super quibus manus apponere non debeat, nisi in casu judiciali instantiae pro illorum rescissione, titulo laesionis*. Et haec plane affirmari potest non modo antiquioribus, sed etiam proximis temporibus post idem Concilium Romanum, fuisse Congregationis Concilii, sententia, semper retenta, et manifestata, quotiescumque casus tulit, ut hujusmodi quaestio discutienda, ac definienda proponeretur.

XXVI. Adnotatum fuit etiam superius, si res exigenda foret ad normam sanctionis Concilii Tridentini, a quo tributa fuit Episcopis fa-

cultas reducendi Missas in proxima Synodo Dioecesana post ipsum Concilium habenda, non licuisse Episcopo imminuere, seu reducere Missarum numerum in Beneficiorum fundatione constitutum: cujus rei haec afferri potest ratio, quod scilicet non immerito dici posset, acceptatum fuisse Missarum onus per quemdam quasi contractum utrinque obstringentem: *Fundatio, et dotatio illa habet se per modum quasi contractus ultro citroque obligatorii, seu donationis sub modo; quam quum Episcopus admiserit, et provisus, dum institueretur, non recusaverit, non potest modo onus detrectare*. Sunt haec ipsa *Fagnani* verba, quibus in rem nostram utitur *in saepe cit. Commentar. ad Cap. Ex parte, n. 24. de constitutionibus*. Consonum his est Congregationis rescriptum redditum relationi, quam olim, occasione visitationis sacrorum Liminum, exhibuit Episcopus Burgi *S. Domnini*. Rescriptum die 11. Maii 1630. signatum apparet, et legitur *lib. 14. decretor. pag. 288. a terg. Sacra etc. libellum remisit ad Ordinarium Burgi* S. Domnini, *qui, regionis more perspecto, supradicta Missarum celebrandarum onera, non tamen rigore contractus, vel conventionis suscepta, aut in fundatione apposita, ad proportionatam redituum quantitatem, pro suo arbitrio, et conscientia moderetur*. Nec difformes sunt reliquae in similibus quaestionibus editae resolutiones; uti videre est in *Maceraten. Oneris Missarum* 15. Novembris 1687. *lib. 73. decretor. pag. 636.* et in *Montis Politiani* 3. Septembris 1716. *lib. 66. decretor. pag.* 429. Quumque nos ipsi, aliqua etiam adhibita diligentia, perlustraverimus decreta post Concilium Romanum a Congregatione emanata, ut agnosceremus, an ipsa, exceptas non videns Missas per contractum acceptatas a reducendi facultate per saepe dictum Concilium tributa, novum sibi sistema, novamque judicandi regulam statuisset; certo deprehendimus, quoties suborta fuit controversia super Missarum reductionibus per Generales Ordinum factis in vim praedictae facultatis, a Concilio Romano ipsis tributae, ex eo quod ad minorem numerum reduxerint Missas per contractum acceptatas, Congregationem nullas irritasque hujusmodi reductiones declarasse: quemadmodum videre est in *Romana Reductionis onerum Missarum* 18. Aprilis 1733. *lib. 38. decretor. pag. 166. a terg.* in *Faventina Oneris Missarum* 27. Februarii 1743. *lib. 84. decretor. pag. 94. a terg.* in *Nolana Reductionis Missarum* 14. Martii 1739. *lib. 89. decretor. pag. 53. et 73. a terg.* Quapropter tuto concludi posse censemus, Episcopos, quibus facultas est reducendi Missarum onera vel ex Concilii Romani ampliatione, vel ex saepius memorata Instructione, non posse Missarum numerum in contractu praescriptum, ac vicissim acceptatum minuere, seu reducere, quamvis imminuti fuissent reditus ob eum assignati; sed, hac forte proposita facti specie, oportere, ut Judicis partes assumant, investigantis, an talis sit, quae obvenit, redituum imminutio, ut, juxta recepti juris regulas, sufficiat ad rescindendum contractum, vel saltem ad eumdem ad justi et aequi normam redigendum: quod etiam satis recte tuentur *Monacell. t. 4. formul. legal. p. 83. edit. Roman. n. 466.*

XXVII. Postquam demonstratum est, quaenam Missarum onera reduci possint, disserendum superest de causis, ob quas reductionem peragere liceat; necnon de circumstantiis, in quibus locum sibi vindicare potest reductio; ac de quodam quasi limite, ultra quem protendi nequit ipsa reductio: uno verbo, de reliquis omnibus, quae necessaria sunt ad hujusmodi opus rite recteque absolvendum, et ne peractae ab Episcopis reductiones censuris, molestisque investigationibus obnoxiae fiant.

XXVIII. Causas itaque, ob quas fas est reductionem aggredi, plerumque, immo fortasse semper suppeditat decrementum redituum, qui fuerant pro onerum implemento assignati; aliquando vero adaucta per Episcopos in suis Synodis Missarum eleemosyna: quo nimirum fit, ut, quamvis initio id, quod constituit fundator in praescripti oneris supportationem, ad illius implementum satis haberetur; nihilominus, auctis subinde Missarum eleemosynis, impar deprehendatur, nec ullus reperiri valeat Sacerdos, qui oblata juxta veterem taxam eleemosyna, Missam celebrare velit: proindeque is, cui onus est curandi hujuscemodi Missarum celebrationem, si velit imposito sibi oneri satisfacere, cogatur Sacerdotibus celebraturis pinguiorem eleemosinam largiri: et has quidem causas indigitavit quoque Tridentinum Concilium praecitat. *cap. 4. sess. 25. de reformatione*.

XXIX. Sed, quamvis praemonstratae causae non modo re ipsa adsint, sed etiam fuerint plene comprobatae, non tamen illico fas est Missarum perpetuarum reductioni manus admovere. Diximus autem Missarum perpetuarum: quum enim res est de Missis manualibus, pro

quibus nimirum celebrandis receptae sunt eleemosynae, si earum celebratio neglecta sit, locum obtinere non potest reductio; sed condonatione, aut compositione opus est, quae, uti supra monuimus, supremo Sanctae Sedis judicio, et auctoritati reservatae sunt. Disserendo itaque de Missis perpetuis, ut hae jure reducantur, aliquid amplius inspicere opus est; nimirum, an adsit quispiam, qui contingentem redituum imminutionem supplere teneatur: si enim inveniatur aliquis hac obligatione obstrictus, non debet Episcopus de Missarum reductione peragenda cogitare, sed potius hunc cogere, ut, quod contigit, decrementum suppleat, et emendet: quo injuncta a pio fundatore Missarum onera cumulate impleantur.

XXX. Si aliquis levissimam hanc, simulque saluberrimam curam assumeret percunctandi ex iis, qui testamento, vel codicillis, seu etiam quocumque actu inter vivos, perpetua Missarum onera imponunt, et fundum pro eorum implemento constituunt, an, eveniente casu, quo minuantur hujusmodi fundi reditus, seu ex alia causa impares evadant eleemosynae praestandae pro singulis Missis, testamento, vel alio actu praescriptis, an, inquam, velint, ut id, quod deerit, ex reliquo suo patrimonio suppleatur; an potius consentiant, ut Missarum numerus reducatur ad mensuram reliquorum ejusdem constituti fundi redituum; acceptumque super hoc a pio benefactore responsum referretur in actum illum, quem ipse exarari jubet: praecideretur sane perniciosissima seges tot litium, quae et olim agitatae fuerunt, et nunc quoque apud Judicum tribunalia effervescere conspiciuntur. Verum, quum id hactenus praestitum non fuerit, jure pertimescendum est, ne in posterum etiam negligi pergat; atque hinc est illa necessitas, ut Superiori Ecclesiastico perspectae sint receptae judicandi regulae, quas sequi debet, ut justa interpretatione piorum benefactorum voluntati se se conformet, rectoque judicio definiat, an, ubi reditus per eos relicti ad perpetui Missarum oneris implementum impares reperiantur, debeant ipsorum haeredes ad supplementum ex reliquo patrimonio conferendum urgeri, vel potius factus sit locus demandati oneris reductioni.

XXX. Jam illud inficiari non posse videtur, si pius fundator numerum expressrrit Missarum in animae suae expiationem celebrandarum, exempli causa, unam, pluresve in dies singulos, vel tot Missas in annum, licet in eum finem nominatim hunc, aut illum fundum addixerit, nihilominus in favorem animae amplectendam esse praesumptionem, sive conjecturam, per quam praescriptus Missarum numerus integer, nihilque imminutus relinqui debet; quidquid vero ad earum implementum desideratur, supplendum, praestandumque est ab haeredibus, quemadmodum satis recte adnotant *Genuensis in praxi quaest.* 180. *per tot.* et nominatim *num.* 5. Pasqualig. *de Sacrificio novae legis quaest.* 1023. *num.* 4. *et per tot.* Passerinus *de statu hominum tom.* 2. *quaest.* 187. *art.* 4. *num.* 984. Pax-Jordan. *Elucubrat. Eccles. tom.* 2. *lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 574. Rota *decis.* 117. *a num.* 7. *usque ad fin. part.* 17. *recent.* Sed quum praesumptio, seu conjectura cedere debeat non solum veritati, sed etiam aliis oppositis fortioribus praesumptionibus; mirum nemini videri debet, si, ad accurate investigandam pii benefactoris voluntatem, monentur Episcopi, ut diligenter expendant tum singula, tum universa dispositionis verba: haec enim est tutissima regula, per quam voluntates disponentium facilius assequi, et certius interpretari poterunt.

XXXII. Opinati sunt nonnulli, quoties testatur uno eodemque verborum contextu praescripserit Sacrificiorum offerendorum numerum, simulque fundum pro necessariis ad id eleemosynis designaverit, hujusmodi fundum non quidem *demonstrative*, ut ajunt, sed *taxative* designatum censeri debere; adeo ut, eo imminuto, locus non sit coactivo supplemento, sed potius Missarum reducendarum facultate uti oporteat. Ita docent Roman. *in Singular.* 430. Mantica *de Conjecturis lib.* 12. *tit.* 6. *num.* 24. *et* 25. Menoch. *de Praesumptionibus lib.* 4. *praesumpt.* 147. *num.* 48. *et seq.* Castill. *Controvers. Juris lib.* 4. *cap.* 54. *num.* 20. *et seq.* Rota *decis.* 456. *num.* 34. *et seq. coram* Merlino. Alii vero, non plene huic conjecturae fidentes suadent, ut pii fundatoris dispositio sub alio veluti aspectu consideretur; observando nimirum, an exordiatur ab oneris impositione, vel potius a fundi designatione: et siquidem dispositio exordiatur a designatione fundi, seu dotis, cujus reditus in praescripti oneris implementum sint erogandi, indeque progrediatur ad exprimendum definiendumque Missarum onus, tunc ajunt dotalis fundi constitutionem videri *taxative* factam, ita ut,

eo evicto, seu alias reditibus imminutis, vel aucta stipendii taxa, non ad supplementum, sed ad reductionem Missarum Superioris cura converti debeat: si autem ab onere incipiat dispositio, indeque pergat ad fundum constituendum, tunc obstringi debere haeredes ad supplendum, quod deest; juxta theoricam *Felini in Cap. Super litteris, de rescriptis*, quam optime illustratam videre est ab olim Congregationis Secretario *de Vecchis* in suo voto impresso apud *Crispin. in Visitatione Pastorali part.* 2. §. 18. *num.* 6. et a qua nihil deflectere debet Episcopus, quoniam in ipsa etiam Instructione, per Congregationem transmitti solita, quum alicui facultas conceditur reducendi Missarum onera, eadem pro regula praescribitur; ut ex sequentibus verbis apparet: *Quomodo autem se gerere debeat in executione quoad legata taxative, vel demonstrative conceptae Sanctitas Sua Amplitudini tuae notificandum jussit, quod, mature pensatis, ac perlectis dispositionibus, et fundationibus quibuscumque, quibus praefata Missarum onera annexa reperiuntur (exceptis instrumentis, seu contractibus, super quibus manus apponere non debeat, nisi in casu judicialis instantiae pro illorum rescissione, titulo laesionis) illa legata, seu fundationes, erunt taxative conceptae, si fundatores legando, aut aliquo modo disponendo, orationem, seu dispositionem prius inchoaverint ab assignatione fundi, et subinde Missarum onus adjecerint, et hoc casu hujusmodi onera, ad rationem eleemosynae manualis, ut supra, moderari possit; secus vero, si fundatores orationem, seu dispositionem inceperint ab impositione oneris, et subinde fundum assignaverint; tunc enim onus dicitur demonstrative conceptum, ac fundatorum haeredes per Amplitudinem tuam cogendi sunt ad perpetuam dicti oneris manutentionem, et ad supplendam summam deficientem, tam pro praeterito, quam pro futuro tempore*. Nec etiam ab hujusmodi regula recedere licet iis, qui ad reductiones faciendas facultatem obtinuerunt ex ampliatione indulti in Concilio Romano concessi, quantumvis de ea in ipso Concilio nullum verbum fiat; est enim haec instar juris regulae, atque ideo semper interposita censeri debet, quamvis litteris expressa non legatur.

XXXIII. Si autem pius testator jubeat, suum haeredem dare legatario, non fundi reditus, sed fundum ipsum, ut ex fructibus inde obvenientibus Missarum celebrandarum stipendia desumat, ad nihil ultra cogitur haeres, quam ad ipsum fundum, seu bona legata extrahenda; nec potest ulla ratione urgeri, ut suppleat, quod succedentibus temporibus ad integrum absolutumque Missarum oneris implementum deesse contingat: veluti fusius demonstrat *Pasqualig. de Sacrificio novae legis qu.* 1026. *num.* 3. confirmatque Rota *decis.* 433. *per tot. coram* Cerro. Haeres quippe id tantummodo praestare debet, quod ei demandatum est a testatore. Quod si, progrediente tempore, traditi fundi reditus imminuantur, ad legatarium pertinet, omisso haerede, apud legitimum Superiorem instare pro oneris reductione; ad eamque obtinendam, docere tum de obveniente sibi damno, tum de redituum imminutione, cui ipse propria culpa causam non dederit, tum denique ostendere, integrum sibi non esse, urgere haeredem, ut praestet id, quod deesse compertum est, ad hoc ut piae testatoris voluntati cumulate satisfiat. Legimus, et sedulo quidem, vota Praesulis *Altoviti*, qui per plures annos magna cum sui nominis laude munus Secretarii Congregationis Concilii sustinuit, et cujus sententiae ac judicio ipsa quoque Congregatio in variis causis discutiendis, ac definiendis plurimum detulit; ibique agnovimus superius allatam distinctionem pro norma propositam, et solide assertam. Ita in quodam illius voto elucubrato in causa *Firmana Reductionis Missarum*, proposita die 24. Augusti 1686. haec habentur: *Ubi legatur specie, per haeredem consignanda legatario, si ista pereat, vel diminuatur, postquam fuit consignata, peremptio, et diminutio hujusmodi cedit damno legatarii, neque haeres ad aliud quidpiam tenetur: si vero pereat, vel diminuatur penes haeredem, ante quam legatario tradatur, peremptio, et diminutio cedit damno haeredis, qui proinde tenetur supplere*. Atque alio in voto exarato in causa *Brixien.* proposita prima Decembris 1685. postquam pro regula posuerat, in dubio existimandum esse, fundum demonstrative, non autem taxative, designatum fuisse, ita pergi: *Attamen haec regula procedit, vel quando fuit legata quantitas, vel quando fuit legata res in genere, vel quando fuit legata res in specie, quae remanet penes haeredem habentem onus curandi celebrationem; vel quando res legata fuit ab haerede consignata legatario, non quidem, ex praecepto testatoris, sed ex propria voluntate, et ad effectum tantummodo se eximendi a praefato onere curandi celebrationem. At secus est,* quan-

quando testator gravavit haeredem ad tradendam legatario rem legatam , et eidem legatario injunxit onus curandi celebrationem : hoc enim casu haeres , consignata legatario re legata, liberatur, et eveniente casu, quo illius annuus reditus evadat impar oneri Missarum , non tenetur supplere . Consulto autem superius diximus , immunem haeredem fieri ab onere praestandi supplementi , si morem gesserit testatori , qui jusserit , designatum fundum tradi legatario; nam, si testator mandasset , ut legatario tot praestarentur fructus , quot satis essent ad injunctam Missarum celebrationem , quantumvis haeres bona stabilia reditus satis idonei semel tradidisset, attamen supplementi onus declinare non posset , si forte subinde contingeret , ut , ob subsecutam fructuum imminutionem , vel ob augmentum taxae , traditi fundi reditus imposito oneri sustinendo impares evaderent : ut subdit idem Praesul *Altovitus* in voto , quod ipse conscripsit, et Congregatio probavit in quadam causa *Lucana Reductionis Missarum* , proposita die 15. Decembris 1685. *Quando enim testator mandat , ab haerede suo consignari tot bona , quorum reditus sufficiant pro celebrando certo numero Missarum , tunc dicitur legata species , quae stat in obligatione taxative, cui satisfit per consignationem. Quando vero mandat , consignari tot fructus, qui sufficiant pro dicta celebratione, tunc dicitur legatum genus; et fructus sufficientes, sunt in obligatione demonstrative : unde , licet haeres assignet tot bona, quorum reditus de tempore assignationis sufficiant; attamen, illis pereuntibus , vel ad minorem quantitatem redactis , tenetur haeres supplere ex reditu aliorum bonorum.* Novimus quidem , has esse subtiliores forensium disquisitionum commentationes: nihilo tamen minus ab iis afferendis abstinendum nobis esse non duximus, quum usui esse possint Episcopis, ad hoc ut, in reductionibus Missarum peragendis, hujusmodi regulis, ac veluti recepti juris principiis insistentes, tutas, et a quacumque cavillatione immunes praestare valeant Missarum reductiones , quas ipsi suis decretis statuerint .

XXXIV. In qualibet recte constituta ordinataque dioecesi , certa taxatione definitae sunt Missarum eleemosynae, quemadmodum monuimus quoque *superiori lib.5.cap.8. num.* 11. et alia quidem perpetuis Missarum oneribus constituta est taxatio; alia vero Missis manualibus : si autem pro eleemosyna Missae cantatae nulla extat synodalis taxatio , aderit tamen , vel certe adesse debebit in unaquaque dioecesi recepta quaedam consuetudo, ad cujus normam eleemosynae quantitas determinetur . Qui perpetuas Missas reducunt vigore facultatum sibi indultarum per viam ampliationis Concilii Romani , Missarum reductionem ita componunt , ut pro quotidiana Missa perpetua annuam statuant eleemosynam sexaginta scutorum monetae Romanae : *Unamquamque Missam perpetuam moderari valeat , et reducere ad rationem scutorum sexaginta monetae Romanae pro qualibet.* Quum autem inter missas reducendas repertae sunt Missae cum cantu celebrandae , Congregatio Concilii in Causa *Romana* 3. Februarii 1725. ita provide rescripsit , uti videre est *lib.* 75. *decretorum pag.* 75. *a terg. et seq. Sacra Congregatio etc. censuit , quoad Missas cantatas, quae habent reditus sufficientes ad rationem eleemosynae currentis pro Missa cantata , juxta morem regionis, et cujuscumque dioecesis, in qua siti sunt conventus , esse omnino celebrandas , et applicandas , juxta praescripta in legatis , seu fundationibus : quo vero ad alias Missas cantatas , quae non habent reditus sufficientes , ut supra , juxta morem cujuscumque dioecesis , faciendam esse illarum reductionem in unoquoque conventu ad eum numerum , qui celebrari poterit , habita ratione redituum cuilibet legato , seu fundationi assignatorum, et supradictae eleemosynae de praesenti vigentis in unaquaque dioecesi pro Missis cantatis: factaque modo praemisso reductione , quidquid ex reditibus cuicumque legato , seu fundationi assignatis supererit , erogandum esse in celebrationem tot Missarum lectarum ; et tam Missas cantatas reductas , quam lectas , esse collective applicandas pro animabus , et juxta intentionem eorum, qui Missas cantatas reliquerunt* . Verum, quia nonnulla reperiuntur onera Missasum cum cantu celebrandarum, quibus adnexum est onus, ut aliquot praeterea celebrentur Missae privatae , seu lectae ; ideo , proposita quaestione ; quaenam adhibenda esset methodus in reductione peragenda , ubi eleemosyna pro Missis cantatis addicta magnam relictorum fructuum partem absorberet , eadem Congregatio die 4. Augusti memorati anni rescripsit . *Sacra Congregatio censuit, quando aliquod legatum est complexivum Missae cantatae , et Missarum lectarum , tunc omnes legati reditus, si non sufficiant pro utroque onere adimplendo, erogandos esse in celebrationem tot Missarum lectarum , deleto onere Missae cantatae* ; uti videre est *lib.* 75. *decreto-*

rum pag. 431. *a terg.* Insuper, quum reductio fit in vim praememoratae Concilii Romani ampliationis, magna quoque animadversione dignum occurrit aliud; quod in concessis facultatibus continetur; nimirum, ut remitti, seu condonari possint Missae retroacto tempore nec celebratae, nec applicatae, hac tamen adjecta lege, ut infra Octavam Commemorationis omnium Fidelium defunctorum singulis annis anniversarium celebretur in expiationem animae illorum, pro quibus, ex lege perpetuarum fundationum, offerri, et applicari debuissent memorata Sacrificia praecedenti tempore omissa: *Ab hactenus omissa Missarum perpetuarum celebratione misericorditer absolvit etc. Uno die infra Octavam Commemorationis omnium Fidelium defunctorum unum aniversarium, in tabella onerum monasteriorum describendum, celebretur, et applicetur pro animabus illorum, pro quibus praefatae Missae perpetuae erant celebrandae, et applicandae, et hactenus non fuerunt celebratae, et applicatae.*

XXXX. Quum vero Missarum perpetuarum reductio, ob insufficientiam redituum, ab Episcopo fit vigore facultatum in saepe dicta Instructione contentarum, tunc sane reductio componi debet *ad manualem*, ut inquiunt: nimirum statuendum est, ut tot in posterum celebrentur Missae, quot celebrari possunt, non quidem constituta pro iis eleemosyna ad eam mensuram, qua Missarum perpetuarum eleemosyna in Concilii Romani indulto taxatur, sed juxta eam quantitatem, quae vel ex Synodali taxatione, vel ex recepta regionis consuetudine praestatur, qua singulis Missis, quas Fideles dietim, ad manus tradita Sacerdotibus eleemosyna, celebrari curant: *Juxta proportionatam cujuscumque legati redituum quantitatem, ad rationem eleemosynae manualis, inspecto regionis more, pro suo arbitrio, et conscientia, reducere, ac moderari possit et valeat*: idque etiam faciendum decernitur, quamvis ea esset piae dispositionis forma, ut vel expresse, vel tacite impositum praeseferret onus supplendi reditus casu aliquo imminutos; si, opportunis adhibitis diligentiis, vel haeredes ad id obstricti, vel bona ab ipso fundatore provenientia reperiri non possint: *In casu vero, quo, factis judicialibus, et possibilibus diligentiis, etiam per edictum sub poena censurarum, vel haeredes cogendi, vel fundatorum bona reperiantur, aut fundationes ipsae haberi nequeant, tunc onera ipsa ad eandem rationem eleemosynae manualis reducere possit*. Hujusmodi autem reductioni peractae, et absolutae, nulla alia adjungitur clausula, praeter hanc unam: *Quod si reditus augeantur, augeri quoque debet Missarum numerus*. Denique has omnes reductiones aggredi, et perficere potest Episcopus, non solum dum, sacra instituta Visitatione, dioecesim perlustrat, sed etiam quum ab ea cessaverit: *tam in actu Visitationis, quam extra*: ut habent ipsa Instructionis verba. Quaerit tandem *Pasqualigus de Sacrificio novae legis quaest.* 1182. an Episcopus, quia ab Apostolica Sede obtinuit facultatem reducendi Missas suae dioecesis, possit etiam reducere perpetua Missarum onera Regularibus in eadem diaecesi commorantibus imposita; idque eidem licere non dubitat, quotiescumque Regulares ipsi hac in re illius delegatam auctoritatem implorent: neque id putat aut ipsorum Regularium exemptionem, aut Sanctae Sedis jura ullo modo laedere: *Possunt in hoc se subjicere, neque praejudicant Romanae Sedi; quia possunt se subiicere cum consensu ejusdem Romanae Sedis. Dum autem Pontifex concedit Episcopo, ut possit reducere onera Missarum suae dioecesis, concedit etiam implicite, quod regulares dioecesis possint se subiicere Episcopo in ordine ad obtinendam reductionem.*

FINIS.

INSTRUCTIO
SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII
PRO EPISCOPIS PRIMATIBUS ET PATRIARCHIS.

Super modo conficiendi relationes statuum suarum Ecclesiarum, quas, occasione visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sacrae Congregationi exhibere tenentur.

SUmmus Pontifex *Sixtus* Papa Quintus, qui tempora statuit, quibus singuli Episcopi, Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae per se ipsos, vel per eorum certum Nuntium, visitare tenentur Limina Beatissimorum Apostolorum *Petri, et Pauli*, antiquissimae observantiae inhaerendo, nedum voluit, ut ultra sacrorum Liminum visitationem, Romano pro tempore Pontifici de toto eorum Pastorali officio, et de rebus omnibus ad ipsarum, quibus praesunt, Ecclesiarum statum, ad Cleri, et populi disciplinam, animarum denique, quae illorum fidei creditae sunt, salutem, quovis modo pertinentibus, rationem redderent, uti fusius habetur in praedicti Pontificis Constitutione, quae incipit *Romanus Pontifex*; sed in alia etiam Constitutione, quae incipit *Immensa aeterni Dei*, Sacrae Congregationi, praepositae interpretationi sacrosancti Concili Tridentini, curam demandavit, praedictam rationem, quae dicitur *Relatio status Ecclesiae*, perpendendi, et examinandi, ac postulatis in eadem proponendis respondendi.

Sixtinae hae Constitutiones suo non caruerunt effectu, tum quoad sacrorum Liminum, visitationem, tum quoad relationem statuum Ecclesiarum: sed, quum nulla unquam edita fuerit Instructio pro dictis relationibus exarandis, factum hinc est, ut aliquae ex eis aliquando fuerint exhibitae abundantes in superfluis, et aliquae aliquando deficientes in necessariis: quumque, ad haec avertenda, in Synodo Romana, hoc anno 1725. a Sanctissimo Domino Nostro *Benedicto* Papa XIII. habita in Basilica Lateranensi, praescriptum sit; ut Instructio hactenus omissa, a Sacra Concilii Congregatione ederetur; haec idcirco Instructio publici juris fit, ut in relationibus statuum suarum Ecclesiarum, ad eamdem Sacram Congregationem in posterum transmittendis curent Episcopi, Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae, ipsi se conformare, et suas relationes ad quaedam distincta capita reducere: quorum primum ad statum Ecclesiae materialem; secundum ad personam ipsius referentis; tertium ad Clerum secularem; quartum ad Clerum Regularem; quintum ad Moniales; sextum ad Seminarium; septimum ad Ecclesias, Confraternitates, et Loca pia; octavum ad populum; et ultimum denique referatur ad postulata; quae ab ipso referente Sacrae Congregationi proponuntur.

§. I.

De primo relationis capite, pertinente ad statum Ecclesiae materialem.

In hoc primo relationis capite sequentia erunt exponenda:

I. Institutio.

II. Confinia.

III. Privilegia, et praerogativae Episcopatus, Archiepiscopatus, aut Patriarchatus.

IV. Numerus civitatum, oppidorum, aut locorum, qui Episcopatui, Archiepiscopatui, aut Patriarchatui subjecti sunt.

V. Status Cathedralis, Metropolitanae, aut Patriarchalis Ecclesiae, una cum numero Canonicorum, et aliorum servitio Chori addictorum; et an erectae fuerint Praebendae Poenitentiaria, et Theologalis.

VI. Status Ecclesiarum Collegiatarum, una cum numero pariter Canonicorum, et ceterorum, qui Choris earum intersunt, et an in Collegiatis erecta sit Praebenda Theologalis.

VII. Status, et numerus Ecclesiarum Parochialium, necnon aliarum Ecclesiarum, et Ora-

toriorum in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarcahatu existentium; referendo signanter, an Cathedralis, Metropolitana, aut Patriarchalis, et Collegiatae, Oratoria, necnon Parochiales, ceteraeque Ecclesiae sint sacris supellectilibus instructae, et quaenam ex eis habeant reditus pro fabrica assignatos.

VIII. Numerus monasteriorum tum virorum, quam mulierum; exprimendo, an aliqua ex monasteriis virorum sint subjecta suae jurisdictioni; et an, et quae mulierum monasteria sibi subjecta sint, vel Praelatis Regularibus.

IX. An adsit in dioecesi Seminarium Clericorum, quot Clerici in eodem alantur; an fuerit statuta taxa, et in qua quantitate, et an aliqua Beneficia fuerint eidem unita, et in universum quinam, et quot sint reditus praedicti Seminarii.

X. Numerus Hospitalium, Collegiorum, Confraternitatum, et aliorum locorum piorum, quae sunt in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu, et quinam sint eorum reditus.

XI. An adsint Montes Pietatis, et quot sint, una cum aliis consimilibus ad statum materialem Ecclesiae spectantibus; cum advertentia tamen, ut plena status materialis relatio in prima relatione tantum, quae fiat ab Episcopo, Archiepiscopo, aut Patriarcha, exhibeatur: in subsequentibus etenim relationibus, satis erit, quod ipse se referat ad primam, nisi aliquid novi pertinens ad dictum statum materialem, contigisset, quod referens notificandum sacrae Congregationi existimatet.

§. II.

De secundo relationis capite, pertinente ad ipsum Episcopum, Archiepiscopum, Primatem, et Patriarcham.

In hoc capite exponi debebit

I. An residentiae praeceptum, a sacris canonibus, Concilio Tridentino, et Constitutione Vrbana praescriptum, adimpleverit; et an aliquo, et quo tempore abfuerit, et an ultra menses Conciliares, et an cum, vel sine Sedis Apostolicae licentia.

II. An, et quoties dioecesis sibi commissae Visitationem expleverit.

III. An per se, vel per alium Episcopum sacras Ordinationes expleverit, et Sacramentum Confirmationis administraverit.

IV. An, et quoties Synodum Dioecesanam coegerit: et, si Episcopus nulli Archiepiscopo subjectus sit, an ad Synodum Provincialem ejus Archiepiscopi, quem ad tramites Tridentini eligere tenetur, ut ejus Synodo Provinciali intersit, accesserit; et, si sit Archiepiscopus, an Synodum Provincialem habuerit, et quinam Suffraganei eidem interfuerint.

V. An verbum Dei per se ipsum praedicaverit, et an legitimo concurrente impedimento, viros idoneos assumpserit ad hujusmodi praedicationis officium salubriter exequendum.

VI. An habeat depositarium poenarum, et multarum pecuniariarum, et an eaedem fuerint piis usibus applicatae.

VII. Quaenam taxa, et an Innocentiana in sua Cancellaria observetur.

VIII. An aliquod habeat, quod sibi obstet circa exercitium Episcopalis officii, jurisdictionis Ecclesiasticae, necnon tuendae libertatis, et immunitatis Ecclesiarum.

IX. An aliquod pium opus peregerit pro Ecclesia, pro populo, aut pro Clero.

§. III.

De tertio capite, ad Clerum secularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An Canonici, ceterique Choro addicti Cathedralis, Metropolitanae, aut Patriarchalis Ecclesiae, necnon Collegiatarum, Choro jugiter intersint.

II. An, ultra Matutinum, Laudes, ceterasque alias Horas Canonicas, quolibet die celebrent Missam Conventualem.

III. An quolibet ea applicent pro benefactoribus.

IV. An suas habeant Constitutiones, et eas punctualiter observent.

V. An qui obtinent Praebendam Poenitentiariam, aut Theologalem, adimpleant, quae adimplenda sunt, et quomodo.

VI. An Parochi in suis Parochiis resideant.

VII. An librum Matrimonii, et Baptizatorum, aliosque libros, quos ad normam Ritualis Romani retinere debent, retineant.

VIII. An aliqui ipsorum indigeant aliorum Sacerdotum opera, ut Sacramenta populo administrent.

IX. An iisdem per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, et Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, juxta monitum Tridentini, et praecitati Concilii Romani.

X. An saltem Dominicis, et aliis festis diebus, in suis Parochiis, Fidei rudimenta, et obedientiam erga Deum, et parentes, pueros, ceterosque hoc adjutorio indigentes, doceant; et an, et qui eis operam praestent in hoc opere adimplendo, et an fructuose hoc opus adeo necessarium in singulis Parochiis proficiat.

XI. An singuli Parochi, ceterique curam animarum exercentes, singulis Dominicis, Festisque de praecepto, Missam applicent pro populo eorum curae commisso.

XII. An, et quae permittantur, antequam quis ad primam Tonsuram, et Minores Ordines admittatur, et an Sacris Ordinibus initiandi, ante cujuscumque Ordinis Sacri receptionem, piis meditationibus, vulgo Spiritualibus Exercitiis, vacent per aliquot dies in aliqua Domo Religiosa.

XIII. An omnes praedicti vestes jugiter deferant Clericales, et an, quoad fori privilegium, serventur disposita a sacrosancta Synodo Tridentina sess.23. cap.6. de reformat. et a Constitutione Sanctissimi Domini Nostri *Benedicti* Papae XIII. in eodem Concilio Romano emanata.

XIV. An habeantur Conferentiae Theologiae Moralis, seu Casuum conscientiae, et etiam sacrorum Rituum, et quot vicibus habeantur, et qui illis intersint, et quinam profectus ex illis habeatur.

XV. Quinam sint mores Cleri secularis, et an aliquod in eo adsit scandalum, quod remedio indigeat potentiori.

§. IV.

De quarto capite, ad Clerum Regularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An Regulares, curam animarum exercentes, qui Episcopali jurisdictioni, visitationi, et correctioni subsunt in iis, quae ad curam pertinent, et administrationem Sacramentorum, munus sibi commissum fideliter adimpleant, juxta ea, quae in praecedenti capite dicta sunt de Parochis secularibus.

II. An aliquis Regularis extra monasterium degat: an aliqui adsint in dioecesi, a suis Superioribus, servatis servandis, ejectis, vel aliquis fuerit Regularis intra claustra monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo fuerit: et quomodo in hisce casibus in sic delinquentes animadvertit.

III. An sua jurisdictione delegata usus sit in explenda Visitatione conventuum, et Granciarum monasteriorum, in quibus Religiosi non aluntur in numero a sacris Constitutionibus praefixo; et quinam sint Religiosorum mores, in dictis conventibus, et Grancis degentium.

IV. Denique an aliquod habeat cum Regularibus offendiculum in exercitio jurisdictionis delegatae in illis casibus, in quibus eadem ipsi tributa est a sacro Concilio Tridentino, vel a summorum Pontificum Constitutionibus, et signanter a Bulla *Clementis* Papae X. quae incipit *Superna*.

§. V.

De quinto relationis capite, ad Moniales pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An Moniales Episcopo subjectae, suas servent Constitutiones.

II. An Clausura in earum monasteriis inviolate custodiatur.

III. An aliqui abusus in iisdem monasteriis irrepserint, qui consilio, aut auxilio sacrae Congregationis indigeant.

IV. An, praeter Ordinarium Confessorem, alius extraordinarius ab ipso bis, aut ter in anno fuerit oblatus.

V. An dictorum monasteriorum reditus fideliter administrentur, et Monialium dotes fuerint persolutae, et quomodo erogatae.

VI. An in monasteriis Monialium, quae sunt Praelatis Regularibus subjecta, curaverit, ut Clausura dictarum Sanctimonialium fuerit exacte observata; et an contra inobedientes, et contradictores, per censuras Ecclesiasticas, et alia juris remedia processerit.

VII. An harum Monialium Confessarii Regulares sive ordinarii, sive extraordinarii, fuerint ab ipso approbati, antequam earum confessiones exceperint.

VIII. An, adhibitis Superioribus Regularibus, singulis annis exegerit rationem administrationis ab his, qui administrarunt bona pertinentia ad haec Monialium monasteria Regularibus subjecta: et an fideliter eorum reditus administrentur, et alia fuerit adimpleta, quae praescribuntur in Bulla *Gregorii XV.* quae incipit *Inscrutabili*.

§. VI.

De sexto relationis capite, pertinente ad Seminarium.

In hoc capite exponendum erit

I. Quot sint in Seminario Alumni,

II. An in Ecclesiastica disciplina recte instituantur.

III. Quibusnam studiis vacent, et quo profectu.

IV. An Cathedrali, et aliis locis Ecclesiae; diebus festis inserviant.

V. An cum consilio duorum Canonicorum seniorum, a se electorum, necessaria pro recto regimine statuerit.

VI. An illud aliquando visitet, et operam det, ut Constitutiones adimpleatur.

VII. An statuta sit taxa ad tramites Concilii Tridentini, eademque exigatur; et an aliqui sint morosi in ejus solutione.

§. VII.

De septimo capite, ad Ecclesias, Confraternitates, et Loca pia pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An in Sacristiis omnium, et singularum Ecclesiarum exposita sit tabella onerum Missarum, et anniversariorum, ad tramites Decretorum san. mem. *Vrbani VIII.* et an eis punctualiter satisfactum sit.

II. An in Confraternitatibus, Scholis, aliisque Locis piis, punctualiter executioni mandentur pia opera, a testatoribus injuncta.

III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus.

IV. An Montem Pietatis, sive Charitatis visitaverit: et an idem habeat reditus, qui superabundent sustentationi ministrorum, aliisque necessariis expensis; et in quas causas reditus illi erogentur; et si quid exigatur ab illis, qui pecuniam, aut frumentum, si agatur de Monte frumentario, ab eo recipiunt.

V. An infirmorum Hospitalia visitaverit, redituum rationes ab administratoribus exegerit, et an infirmis necessaria, quoad salutem animae, et corporis, in eis subministrentur.

§. VIII.

De octavo relationis capite, ad populum pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. Quinam sint populi mores, et an in pietate proficiat.

II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quaedam in eodem inoleverit consuetudo, quae consilio indigeat, et Sedis Apostolicae adjutorio.

§. IX.

De ultimo capite, ad postulata pertinente.

Vltimo loco Episcopi, Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae, qui suarum Ecclesiarum relationes ad Sacram transmittunt Congregationem, si quae habent postulata proro-

nenda pro suarum regimine Ecclesiarum, proponere poterunt, cum clara facti, et omnium circumstantiarum expressione; et quatenus postulata spectent ad negotia forensia, exponant, an ea sint in aliis tribunalibus introducta, an ea adsint super iisdem aliorum tribunalium sententiae, ut omnibus mature pensatis, possit Sacra Congregatio congruum suppeditare praedictis postulatis responsum.

Et haec sunt, quae opportuna visa fuerunt, ut in hac Instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quae Episcopi, Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae pro suarum indigentia Ecclesiarum, atque dioecesium, adhibenda existimaverint, sciant, liberum esse addere, quae ipsis addenda videbuntur, et ad notitiam Sacrae Congregationis deferre; quae ex charitatis, et justitiae norma per se expediet, quae poterit, et majora ad summum Pontificem deferet, qui Fratribus suis Episcopis, qnantum cum Domino licet, gratificari semper exoptabit.

C. Card. Origus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli

P. Archiepisc. Theodosiae Secret.

INDEX RERUM

Numerus primus Librum indicat, secundum Caput, tertius Paragraphum.

A

B

C

D

H

I

M

N

O

P

Q

S

T

W

X

Y

Z

FINIS.